

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՂԵՐՄԱՆ ԿԱՏԱՐԵՅ ՅՈՒՆԻՍ 29-ին, Պրիստինայի մէջ որ 6 ամիսով յետաձգուի Շէնկէնի համաձայնութիւնը (Ազատ երթևեկի եւրոպայի Միութեան երկիրներէն մէջ) որ պէտք է գործադրուէր Յունիս 1-էն: Դիմումը մերժուած ըլլալով, Ֆրանսա պարտաւորուած եղած է ապաւինել «պաշտպանութեան յօդուածին» որ արտոնութիւն կը չորհրդէ անդամներուն տասնմէն կարգադրութիւններ ընելու: Ֆրանսա, ուրեմն, Յունուար 1-ին պիտի գործադրէ պայմանագիրը:

ՉԷՋԵՆՈՅ ԺԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆ Հետեւեալըները ծանր են Ռուսաստանի համար: Ապահովութեան մարդի վեց պատասխանատուներ հրաժարեցան աւելի ծանրակշիռ դարձնելով երկրին տաքնապը: Հրաժարողներու կարգին են Պաշտպանութեան նախարարը՝ Գորալար Գրաշով, Ներքին նախարար՝ Վ. Էրին, նախկին ՔԱ-ԿԵՊԻ-ի անդէն՝ Սերգէյ Ստեպանին: Հրաժարական ներկայացուցած են նաեւ Ազգութեան նախարար՝ Ն. Էդուարդ, Ապահովութեան Խորհուրդի ընդհանուր քարտուղար Օ. Լոբով եւ Ստալինովի շէնքի ղեկավարը: Ելքին յայտարարած է: «Ռուսներու կողմէ զէպէրը ցոյց տուին Ռուսներուն եւ ամբողջ աշխարհի մեր յատուկ պատասխանութեանը ոգորմելի կարողութիւնը դժուարին պարտականութիւններ կատարելու գործին մէջ: Ռուսաստան բոլորական, Ֆիդէլքական եւ քաղաքական ծանր վնաս կրեց»: Նախագահը որոշում պիտի տայ Յունիս 10-էն առաջ այս հրաժարականներու առթիւ:

ՍԵՐԲԻԱԿԱՆ մէջ հինգ յարկանի մեծ վաճառատուն մը փլած է, երբ լեւիւցուն էր: Աւելի քան 80 մեռեալ կայ եւ 860 վիրաւոր: Զահերը, զլիւսորաբար, պաշտօնականներն ու վաճառորդներն են, բայց նաեւ բազմաթիւ յաճախորդներ:

ԱՆԶՐՊԵՏԻՆ մէջ, Յունիս 29-ին, տեղի ունեցաւ նախատեսուած ժամադրութիւնը ամերիկեան Աթլանթիկ ալիստանուէն եւ

Միր ուսական կայանին միջեւ 395 քիլոմետր ընդհարմութեան վրայ եւ 10 ալիստանուէն եւ 10 ալիստանուէն:

Լ. ԺՈՍՓԷՆ Ընկերակալական կուսակցութեան ղեկը ձեռք պիտի առնէ աշխարհ: Դեմոկրատիկ մը ընթացքին է որ կուսակցութեան ղեկավարութիւնը այս որոշումին յանդէպ: Էմանուէլ ընթացիկ հարցերով պիտի գրադի մինչեւ վերամուտ:

ՍԱՐԱՅԵՆՈՅԻ ռուսականին մօտ է որ, Յունիս 29-ին, մեռաւ Ֆրանսացի ղեկավար մը եւս ակնին մը պայթումին հետեւեալով: Այս նոր մահով 41-ի կը հասնի Ֆրանսացի կապոյտ սաղաւարտաւորներու կորուստը Պոսթոյ մէջ:

ԽԻ -- ԱԼԺԵՐԻ ԴԱԳՐԵՅՈՒՄ Ժրթիքները Փարիզի եւ Ալժէի միջեւ, որովհետեւ չուզին երթարկուիլ Ֆրանսական որոշումին եւ Օրլէն Ռուսիի մէկ յատուկ բաժինը փոխադրուի: Ֆրանսա ապահովութեան պատճառներով է որ նման փոփոխութիւն մը կը պարտադրէ:

Ֆ. ԼԵՈՒՍՐ, Պաշտպանութեան նախկին նախարարը որ քանի մը օր առաջ Հանրապետական կուսակցութեան նախագահ ընտրուեցաւ, յաջորդելով Ժ. Լոնկէի, սրտի տաքնապի մը հետեւեալով է իւրանդանց փոխադրուած է Յունիս 29-ին: Հաւանական կը նկատուէր որ վերադառնալու գործողութեան մը երթարկուի շարժապիւրին: 53 տարեկան, Լեոսար ջատագով մըն էր մարզանքի եւ քանիցս մասնակցած էր մարտիկներուն:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ քաղաքական ձեւով կը սպառնայ տապալել Սուտանի վարչակարգը որու կը վերադրէ իրեն դէմ եղած ձախողած մահափորձը:

ՍՊԱՆԻՅԱ Կառավարութեան երկու նախարարներ (փոխ - վարչապետը եւ Պաշտպանութեան նախարարը) պարտաւորուեցան հրաժարիլ հեռաձայնային ունկնդրութիւններու դաշխակութեան հետեւեալով (թաղաւորն իսկ չէր խնայուած):

tenus par des organismes internationaux, ait néanmoins reconnu dans ses condamnations «le droit de contester la réalité du Génocide arménien».

Les limites de ce jugement démontrent l'absolue nécessité de poursuivre l'action entreprise par le CDCA afin d'empêcher tout droit à la négation du Génocide arménien. Seule l'extension de la loi Gayssot à tous les génocides permettra d'atteindre cet objectif.

Fort des attendus du jugement du procès au pénal du 14 Octobre 1994 qui considéraient les massacres des Arméniens comme un crime contre l'humanité, et des réquisitions du représentant du Ministère public au cours de ce même procès qualifiant de négationnistes les propos de Bernard Lewis et de génocide les massacres de 1915, fort également du jugement prononcé le 21 Juin 1995 le CDCA réaffirme sa ferme volonté de poursuivre son action politique auprès des parlementaires français pour l'amendement de la loi Gayssot.

COMITE DE DEFENSE
DE LA CAUSE ARMENIENNE
Paris, le 28 Juin

ԹՐԲԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԹԻՒՆԻ ՄԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի քաղաքական վ. ինչպարեանի հրաւերով Յունիս 27-ին երկօրեայ այցով Երեւան հասած է թրքական պատուիրակութիւն մը, կազմուած Պոլսոյ Էսէն-էուրթ արուարձանի քաղաքապետ Կիւր-պիւլ Զափանէ, ընկերաբան -- պատմաբան Թանէր Աքչամէ եւ երեք լրագրողներէ: Կ. Զափան Երեւան տարած է վարչապետ Թ. Չիլլէրի եւ նախագահ Տէմիրէլի բանաւոր ուղերձները, ուղղուած՝ Հայաստանի նախագահին:

Թրքական պատուիրակութիւնը ընդունած են Երեւանի քաղաքապետը, նախագահի զլխաւոր խորհրդական Ժ. Լիպարիտեան, Հայաստանի արդիւնաբերութեան նախագահ Աշոտ Մաքարեան: Այս վերջին հանդիպումին զլխաւոր նիւթը եղած են երկու երկիրներու տնտեսական յարաբերութիւնները եւ այդ առնչութեամբ Գիւմրի -- Կարս սահմանային անցքը:

Պատուիրակութիւնը հանդիպում ունեցած է նաեւ ՀՀԷ. ի վարչութեան նախագահ Տէր Յուսիկ Լազարեանի, քանի մը այլ կուսակցականներու հետ: Այցելած է Էջմիածին, Մատենադարան, Պարաճանդի թանգարանը:

Յունիս 29-ի առաւօտեան պատուիրակութիւնը դադար է Ծիծեռնակաբերդ, ծաղիկ զննելու ցեղատպանութեան գոհերու յուշարձանին: Նոյն կէտօրին զերեք ընդունած է Լ. Տէր - Պետրոսեան: Թուրք քաղաքապետը իր նախագահին ու վարչապետին ուղերձները փոխանցած է Հայաստանի Հանրապետութեան նախագահին: Քննարկուած է երկու պետութիւններու փոխ -- յարաբերութիւններու ներկայ վիճակը:

ՈՉ ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԱՅՑՅԵԼՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐՁՐԱՍԽԱՅԱՆ ԱՐԱՐՈՂԱԿԱՐԳ

Այսպէս խորագրուած է այն էջը որ «Միլիէթ»ի Յունիս 29-ի թիւին մէջ կը պատմէ Պոլսոյ Էսէնէուրթ արուարձանին քաղաքապետին Երեւան այցելութեան պարագաները:

Կ. Զափանի զլխաւորած պատուիրակութիւնը յիմարած է Լ. Տէր - Պետրոսեանի խորհրդական Ժ. Լիպարիտեան, օգնական սանդուխներուն վրայ իսկ, ինչ որ արարողակարգի տեսակէտէն շատ կարելի էր թել մը կը նկատուի: Այս պատիւը, այցելութեան առաջին պահէն, կը նկատուի Թուրքիոյ հետ բնականոն յարաբերու-

թիւն հաստատելու Երեւանի մտադրութեան արտայայտութիւնը:

Լրագրողուհի Զէյնէփ Աթիքեան ապա կը ներկայացնէ Ժ. Լիպարիտեանը. նախագահին խորհրդականն է ան, Հայաստանի արտաքին քաղաքականութիւնը ձեւաւորող որ ղեկավարութեան «մեղմ քաղաքականութեան» կողմնակից թիւին կը պատկանի: Ժ. Լիպարիտեանի կողմէ թուրք քաղաքապետին ի պատիւ տրուած ընթերցել արարողակարգի ընկալեալ կանոնները անտեսելով կը տեսէ մինչեւ առաւօտեան ժամը 1-ը:

Այդ ընթերցել ընթացքին Թուրք լրագրողուհին ապահովութիւնը կ'ունենայ որ Կովկասեան նոր անկլանադարձ մը խընդրոյ առարկայ է: Հետեւեալ կէտերով կ'ամփոփէ Ժ. Լիպարիտեանի արտայայտութեան մէջ կարեւոր նկատած մասերը, ան կ'ըսէ.

«Ա. Միլիէթ այսօր շատ առիթներ խուսափեցան, բայց տակաւին ամէն բան վերջացած է:

Բ) Բուր Խարցը Կովկասի անկախ պետութիւններու, բայց տակաւին ամէն բան վերջացած է:

Գ) Գիւմրի քէ ինչ կը նշանակէ քարիւղատար, սակայն ամոր սիրոյն այլ Խարցըրու մէջ ոչ մէկ զիջում կ'ընեն:

Դ) Յառաջիկայ ամիսներու օրակարգի երեք կարեւոր միւթեր են՝ Խարցըրու քաղաքապետի Խարցըրու, Լարաբադի Խարցըրու, Խարցըրու:

Ե) Պէտք է նկատի ունենալ այս երեք Խարցըրու անդամներու ամբողջական կայունութեան կը վերաբերի:

Զ) Գիւմրի քէ ինչ կը նշանակէ քարիւղատար, սակայն ամոր սիրոյն այլ Խարցըրու մէջ ոչ մէկ զիջում կ'ընեն:

Է) Չորս կէտերէ բաղկացած առաջարկներ ներկայացուցին Աղբիւրանի անցեալ շաբաթ. ատոր պատասխանին կը սպասենք»:

Լրագրողուհին կը գրէ թէ Հայաստան Լարաբադի իշխանութեան հանդէպ եւս զոչուաւոր քաղաքականութիւն մը կը կիրարկէ ու այն համոզմամբ կը ներշնչէ որ բնականոնացման հողովորթին ընթացքին դժուար պիտի չըլլայ համոզել Լարաբադի ղեկավարութիւնը: Ասիկա գրելու կուտայ Զ. Աթիքեանի, «Երբեք է որ զգայուն հաւատարակութիւններուն մէջ ոչ մէկ փոփոխութիւն չըլլայ մը բացում է որ կ'ընդգրկէ զբաւեալ հողերէ ետ քաղաքական կէտն ալ»:

Գրութիւնը կ'աւարտի այն նշումով որ Հարաւային Կովկասի մէջ ԽԱ. դարուն գրաւը խաղաղութիւնն է ու ոչ ոք ատոր մէջ կրնայ ուրանալ Թուրքիոյ որոշիչ դերը:

Այս այցելութեան առ այժմ գրական առաջին արդիւնքը այն է որ Թուրք քաղաքապետը որոշած է իր չրջանի թատրոնի չէքին ճակատը պատել հայկական սուֆ քարով: Կ. Զափան հապարաւորութիւնը քարը վճարէ Երեւանի մէջ Կարսի սահմանային անցքին ընդէ Թուրքիա, այդ առիթով, 1993-ին փակուած անցքն ալ բանալու մտադրութեամբ:

ՎԱՂԸ «ՅԱՌԱՋ-ՄԻՏԻ ԵՒ ԱՐՈՒՆԵՍ»

Վաղը լոյս կը տեսնէ «Յառաջ միտք եւ արուեստ»ի նոր (206) թիւը հետեւեալ բովանդակութեամբ:

Հայ եկեղեցին իբրեւ ինքնուրուի քեւեռն. Ե. ԵՊԻՍԿ. ԶԱՔԱՐԱՆԻ

Կոստան Զարեանի տեսիլքը
ԱՐԲԻ ՅՈՒՎԱՆԻՍԵԱՆ

CDCA
COMMUNIQUE
Le Comité de Défense de la Cause Arménienne exprime sa satisfaction après la condamnation de Bernard Lewis par la 1ère Chambre du Tribunal de Grande Instance de Paris le 21 Juin 1995 dans le cadre du procès civil.
En dépit d'attendus particulièrement nuancés, le Tribunal n'en a pas moins rappelé, à juste raison, que M. Lewis «a manqué à ses devoirs d'objectivité et de prudence en s'exprimant sans nuances sur un sujet aussi sensible».
Le procès au civil intenté par le Forum des Associations Arméniennes de France et la LICRA s'inscrit dans le cadre des actions entreprises après la publication des propos négationnistes de Bernard Lewis sur le Génocide arménien dans le journal «Le Monde».
On peut regretter que le Tribunal, tout en stigmatisant le manquement à ses devoirs d'objectivité et de prudence et en rappelant l'obligation pour l'historien de ne pas passer sous silence les éléments re-

ՀԱՅԱՍՏԱՆ - ՍՓԻՒՌՔ ԿԱՊԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

ԽԱՉԻԿ ԹԵՕԼԵՕԼԵԱՆ

Մի քանի պատասխաններ կարելի է թե-
լադրել: Նախ՝ պետք է հաստատել թե՛
երկու բեկեռ - վարկածներ կան, որոնք
կը հիմնադրեն բազմաթիվ վերլու-
ծումներ՝ իրր անդիմադրելի - ենթադրեա-
լաներ: Մէկ բեկեռը՝ «դրամը տուողը տի-
տիկը կը չալէ» վարկածն է, որ որոշ
ճամբարներն մը կը ներկայացնէ, ա-
րեւմտեան ընտրական - քաղաքական աշ-
խարհի մէջ, օրինակ: Սակայն դրամը
միշտ չէ որ ինքզինքը կը պարտադրէ պե-
տութիւններուն մէջ, ուժ եւ ազդեցութիւն
գնելով: Ինչպէս շատ լաւ պարզուած է՝
Հրեաներու միլիտանները եւ հայ քաղաք-
ներութեան միլիտանները, Գերմանիոյ եւ
Օսմանեան կայսրութեան մէջ, ոչ մէկ
ազդեցութիւն կըցան ապահովել ղեկա-
վար ընտրանքներուն: Ջարդուեցան: Այլ
խօսքով, կայ երկրորդ բեկեռ - վարկած
մը, որ կը հակադրէ առաջինին, - եթէ
դրամ եւ պետական ուժ բախում ունե-
ան, պետութիւնը կը յաղթէ: Ժիշդ է,
կան բազմաթիվ իրավիճակներ, ուր շրջա-
հայեաց ձեւով ծախսուած դրամը «կը
գնէ» պետութեան կամ անոր ղեկավար-
ներէն ուսանց քաղաքականութիւնը, սա-
կայն նման դնում կը յաջողի միայն եթէ
առնականութեամբ եւ բացարձայն բախումի,
պետական վարկի հարց չկայ: Երբ կայ,
չմոռնալ՝ Եւրոպէի Պէյքիմի խօսքերը, -
«ձեզմէ դրամ աղբըսելու պէտք չունինք
այլեւս»:

Բայց եթէ սնանկացած է երկրի մը
անտեսութիւնը, հետեւաբար՝ պետու-
թիւնը, պէտք չէ՞ ենթադրել թէ՛ այդ
պարագային գոնէ, պէտք ունի իր սփիւռ-
քի անհատներու եւ կազմակերպութիւն-
ներու դրամին, եւ կը ստիպուի տեղի
տալ անոր: Պատասխանը կրկին բարդ է,
«այո՛» եւ «ոչ» ի խառնուրդ մը: Նախ,
Հայաստանի Պետութիւնը «ունի» Արցա-
խի պայքարը: Բնակչութեան ոչ-մասնաւոր-
նակ, ունեւոր, քաղաքի հատուածը լքած
է երկրորդ: Միւսներուն մէջ կուտելու,
գոհուելու մեծ փափաք չկայ, սակայն
Արցախի եւ երկրի սահմաններու պաշտ-
պանութեան հարցին մէջ տեղի տալու հա-
կում ալ չկայ: Ուրեմն՝ այս կառավարու-
թիւնը կրնայ օժտուի իր բանակը եւ ոստի-
կանութիւնը պէտք եղած մարդուօով:
Ինչ որ կենսական է: Երկրորդ՝ այդ քա-
նակը կրնայ օժտուի ուսումնական գէնթով,
քանի որ յայտնի պատճառներով՝ Ռուսիա
կ'ուզէ զգաստացնել Արցախը, իր գէն-
թով, սակայն հայ զինուորի արկումով: Այս
ընթացքը ալ աւելի տրամաբանական է
չէ՛ չէնական պատերազմէն ի վեր, որ ի
յայտ բերաւ ուսումնական անտեսութիւ-
նը: Չայն գործածել Արցախը մէջ՝
անկարելի է, քաղաքական եւ ռազմա-
կան պատճառներով: Մինչդեռ Արցախի
եւ Հայաստանի բանակները զինուած պա-
հել՝ կարելի է եւ արամբարանական: Ու-
րեմն՝ Հայաստանի Պետութեան համար
ամէնէն կենսական հարցերը՝ բանակն ու
ոստիկանութիւնը, Սփիւռքի պէտք չու-
նին (այլ խօսք՝ որ դանդաղ օժտելը շատ
վեր պիտի ըլլար Սփիւռքի կարողու-
թիւնէն):

Քանի որ մարտական - քաղաքական կը-
շիւ ունի Ռուսիան Հայաստանի մօտ,
Ամերիկա ինչպէս կրնայ հակադրել այդ
կշիւին, Երեւանի մէջ: Ստիպուած կը
զգայ հակադրելու, դանդաղ ակնյայտ եւ
ոչ-բացարձայն պատճառներով՝ զորս ման-
րամասնօրէն պարզելու տեղը չէ հոս:
Պարզ է, - Ամերիկա կը հակադրէ դրա-
մով: Ամերիկան իր քաղաքական - զին-
ուորական աջակցութիւնը վերապահած է
Թուրքիոյ: Սակայն, ոչ միայն չնորհիւ
հայկական լայնի տարած օգտաշատ աշ-
խարհներն, այլ նաեւ իր իսկ չահերը
հետապնդելու համար, Ամերիկա համոզ-
ուած է որ առայժմ պէտք ունի Հայաս-
տանի կառավարութեան քաղաքականու-
թեան: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ Ամերիկա
կ'ուզէ ցոյց տալ որ զրամատիրութիւ-
նը, իր նախընտրած տնտեսական սիս-
թեմը, պիտի հաստատուի նախկին խոր-
հրդային Պետութիւններու մէջ, ապա,
թէ իր նախընտրած ուղիները պիտի ընտ-
րուին՝ քարիւղի համար, եւ այլն: Այս
բոլորը իրականացնելու համար, իր մեծ

ճիգը կը թափէ Մոսկուայի մէջ, սակայն
«փողք» ճիգ մը կը կատարէ Հայաստանի
մէջ ալ: Այդ «փողք» ճիգը Հայաստանի
կառավարութեան ինչ կը բերէ:

1992 Յունուարէն մինչեւ 1993 Յունիս,
Ամերիկայի կառավարութիւնը, ապա նա-
եւ ամերիկեան հակակշիռ ենթակայ մի-
ջազգային դրամատուներ եւ ֆոնտեր Հա-
յաստանի կառավարութեան տրամադրած
են 450 միլիոն տոլարի գումար մը, - մէկ
մասը իրրեւ օգնութիւն-օժանդակութիւն,
մէկ մասը իրրեւ վարկ, որ կը զիւրացնէ
գնումներ եւ ապրանքային առաքումներ:
Անցեալ 12 ամսուան ընթացքին միայն՝
105 միլիոն տոլար: Չմոռնալ, Հայաս-
տանի ընդհանուր տնտեսական արդիւ-
նաբերութիւնը, անցեալ տարի, 100 մի-
լիոնէն նուազ էր: Խօսքը Հայաստանի պե-
տական պիւլսմէին մասին չէ, այլ հա-
մայն արտադրանքին: Այլ խօսքով, Ա-
մերիկայի օժանդակութիւնը Հայաստա-
նի պետական պիւլսմէի իսկական եւ մի-
ակ լուրջ յենարանն ու նեցուկն է, ինչ-
պէս ուսումնական զինուորական օժանդա-
կութիւնը կենսական է բանակին:

Հայաստանը ներկայիս կառավարող սա-
կաւարկութեան ղեկավարները անկաս-
կած կը ցուցաբերեն խոցելի եւ ընդա-
դատելի գործունէութիւն՝ քաղաքակ-
մարզերու մէջ: Սակայն այդ ղեկավարնե-
րէն մի քանին (Տէր-Պետրոսեան, Լիպա-
րիտեան, նաեւ Հրանդ Բաղդասարեան եւ ա-
նոր հետ աշխատող մի քանի տնտեսագէտ-
ներ) արտաքին քաղաքականութեան մար-
զին եւ անոր տնտեսական - օժանդակու-
թեան ծախքին մէջ արձանագրեցին մեծ յա-
ջողութիւններ:

Չուզահեռ մը՝ անցեալի հետ: Յ. Բ.
չորրորդ դարուն, Մամիկոնեան սպարա-
պետներէն մէկը կ'ընդգծէ որ երբ Սա-
սանեան - Պարսկական եւ Հռոմէական
կայսրութիւնները հաւասարակշռուած ու-
ժեր ունին, Հայաստանի դիրքը կ'ըլլայ
կարեւոր, ծանրակշիւ եւ օգտաւոր: 1500 տարի
է ի վեր չենք ունեցած նոյնքան
օգտաւորութիւն իրավիճակ մը՝ որքան է՝
այսօրուանը: Հայաստանի ներկայ կառա-
վարութիւնը լաւ կ'օգտաւորէ զայն:
Պատմութիւնը այնպէս դասաւորեց իրա-
վիճակը՝ որ Թուրքիա եւ Իրան, Ամերի-
կա եւ Ռուսիա զիրար կը հաւասարակշ-
ռեն, եւ երկու մեծերն ալ կը փափաքին
որոշ ազդեցութիւն մը ունենայ Երեւանի
մէջ, ինչպէս անցեալին Հռոմէացիներն
ու Սասանեանները՝ Արտաշատի մէջ:
Բարեբախտաբար չեն կրնար զինուորա-
կան բրտութեամբ իրենք - զիրենք պար-
տաղել: Հետեւաբար, Ռուսիա իր ազդե-
ցութիւնը կ'ապահովէ Արցախի եւ Հա-
յաստանի բանակները զինելով (ապա նա-
եւ դադանի ոստիկանութեան, մաֆիայի
թաղուն կապերու, նաեւ միջ-ընտրանիա-
կան հին, անձնական կապերու միջոցաւ):
Ամերիկան՝ տնտեսական օժանդակու-
թեամբ մը, որ հսկայ եւ ծանրակշիւ է,
երբ զայն կը բաղդատենք Հայաստանի
իսկական անտեսութեան հետ: Արդիւնք-
Սփիւռքի տնտեսական կշիւին համեմա-
տական անկարեւորութիւնը:

Այսինքն, նոյնիսկ եթէ դրամը տուողը
«տիւտիւլը չալէ», նորէն նոր քաղաքա-
կան քայլերդը նուազողը Ամերիկան պի-
տի ըլլար եւ ոչ՝ Սփիւռքահայութեան
պառակտուած, երկմիտ ղեկավար տար-
րը, որուն փոխանցած գումարները փողք
են ի բաղդատութիւն ամերիկեան նպաս-
տին:

Ներակայութիւն եւ ամփոփում, - Իս-
րայէլ - հրեայ Սփիւռք կապերը եւ Հա-
յաստան - հայ Սփիւռք կապերը կը պար-
զեն որոշ գուզահեռներ: Ունին նաեւ ան-
բաղդատելի եզրեր: Երկու Սփիւռքներն
ալ ունին ղեկավար տարրեր, որոնք տըն-
ակական եւ լայնական արժէքաւոր օ-
ժանդակութիւն բերած են հայրենիքին:
Այդ ղեկավար տարրերը սակայն միամը-
տօրէն կը գայթակղին, երբ հայրենիքի
կառավարութիւնը կ'ապտակէ զիրենք:
Սփիւռք - հայրենիք կապերու այն մակե-
րեսային (թէպէտեւ երկարապատուած) ու-
սումնասիրութիւնը, որ կատարուեցաւ
հոս, ցոյց կու տայ որ ներքին տնտեսու-
թիւնը, արտաքին տնտեսական օժանդա-

« ԱՅՈ՛, ՄԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ »

«Հայաստանի Հանրապետութիւն» օրա-
թերթը Յունիսի թիւերով առաջին էջէն
երեք սիւնակ կը յատկացնէ Սահմանադ-
րութեան հանրաքուէին քարոզչութեան:
Յունիս 5-ին խորհրդարանական ընտրու-
թեան զուգահեռ Հայաստանի ժողովուր-
դը նաեւ «այո» կամ «ոչ» պիտի ըսէ պատ-
րաստուած Սահմանադրութեան: Որպէս-
զի բացառուի ժխտական արդիւնք մը,
քարոզչական մեքենան դիմած է ծանօթ
անուններու աջակցութեան. այսպէս, ա-
ռաջին էջին վրայ «Այո՛ իմ եւ իմ երկրի
Սահմանադրութեանը» խորագրուած սիւ-
նակներուն մէջ դրական կարծիքներ յայտ-
նած են Գիտութեան ակադեմիայի նախա-
գահ Փաղէյ Սարգսեան, երգչուհի Գոհար
Գասպարեան, Շիրակի թեմի առաջնորդ
Գրիգոր Արք. Բունիաթեան, ղերասա-
նուհի Գ. Նովից, համալսարանի դասա-
խօս ու բանաստեղծ Հենրիկ Էդոյան,
«Հանրապետական» կուսակցութեան ղե-
կավար Աշոտ Նաւասարդեան, Հայաստա-
նի Փիլիսոփայութեան նուագախումբին ղեկա-
վար՝ Լորիս Ժգնաւորեան, ուսանողներ,
մանկավարժներ, թոշակաւուներ եւ ուրիշ-
ներ:

Հետաքրքրական է յայտնուած - ան-
շուտ, միայն թեր քուէարկելու ի նը-
պաստ - կարծիքներուն մէջ սահմանադ-
րութեամբ նախագահին տրուած լիազո-
րութիւններուն նշումը. քարոզչական
այս արտայայտութիւններուն մեծ մասը
կ'անդրադառնայ ատոր, միշտ մեկնաբա-
նելով որպէս դրական տուեալ: Օրինակ,
նախագահին եւ նախագահական համա-
կարգին կը վերագրուին ազէտի գօտիին
«կեանքի նշաններ» ցոյց տալու պարա-
զան ու «յոյսի բուժիչ լաշ»ը, թէ՛ եւ այդ
գօտիին հետ ոչ թէ գործ ունեցողը, այլ
պարզ այցելուն իսկ բոլորովին տարբեր
բաներ կը նշմարէ հոն, քան կեանքի նշան-
ներ, կամ մանաւանդ յոյսի բուժիչ նը-
շոյններ...: Երկրորդ ուշադրան կէտ մը
որ յաճախ կը կրկնուի, կը շեշտէ «այո»
ըսելուն կենսական կարեւորութիւնը, պե-
տականութեան կայացման ու ամրացման
հողովոյթին մէջ: Կան պատկերաւոր ար-
տայայտութիւններ, ինչպէս սա մէկը -
«կուսակցութիւններ կան, որոնց անդամ-
ները միւս կուսակցութեան աղբիկ չեն
տալու վաղը: Միակ գապաշապիկը կարող
է լինել Սահմանադրութիւնը: Այն առկա
ինչ իր տեղը կը գնի»: Կայ տակաւին այս
առիթով յիշող թէ՛ «լա Սահմանադրու-
թեան օրինակ է ամերիկեանը...», կամ
«այո» ըսելու կոչ ընող, որովհետեւ «չի
պատկերացնում մի երկիր առանց Սա-
մանադրութեան»: Կան եւ վերջապէս ա-
ւանդական մեր ռազմաթերթին օժանդա-
կութեան ղեկողներ, համոզուել համար
որ հրամայական է «այո» ըսել. այս խում-
բին յատկանշական տողերէն են հետեւե-
լաները. «Մենք մարդկային պատմու-
թեանը նախնայացի, Բուշակ, Թուման-
եան, Սարգսեան, Խաչատրեան տալու հետ
միաժամանակ նաեւ Տիգրան մեծ եմք
պարգեւել: Այդ մեծութեան գգացողու-

թիւնն ունենա՞մք մեր մէջ, հզօրութեան
այդ գգացումը»:

Նուիրականացած նման անուններու
գործածութիւնը այս նպատակին համար,
անշուշտ կ'ենթադրէ կարեւոր ազդեցու-
թիւն մը ժողովուրդին վրայ որ պիտի եր-
թայ հանրաքուէին մասնակցելու: Այ-
կեցուածքին քանի մը աստիճան աւելի
զարգացածը կուզայ հարցադրոյց մը
ուր երիտասարդական - դրական մասու-
լին մէջ ղեկերած ու այսօր խորհրդարա-
նին մէջ աթոռի ու յանձնաժողովի նախա-
գահութեան տիրացած մը կ'ընէ Սահմա-
նադրութեան մասին: «Ի՞նչ է հայ գրա-
կանութիւնը երբեքուց միմէն այսօր:
Ծրագրային մի գրականութիւն որի եր-
պատակը Սահմանադրութիւնն ունենալ
էր»...:

Սա հատուկեմտ նշումներով արդէն
յայտնի կը դառնայ թէ ինչ քաղաքակ-
րականութիւններ պէտք է արդարացնէ
Հայաստանի Սահմանադրութիւնը գոր-
անոր ջատագովները վերածած են Այո-
էտոյին մոգական լատարին. ան ապա
հովելէ դատ պետականութեան կայացում
ու հզօրացումը, պէտք է իր աթոռին վը-
րայ ամրացնէ նախագահը, իրեաներ
կուսակցականներ իրարու խնամի դա-
ճնէ, դոհացնէ ամերիկեանին նմանող
Սահմանադրութիւն ուղղորդելու ճաշկը,
արդարացնէ մարդկային պատմութեան
նախնայացի, Բուշակ եւ Տիգրան Մեծ պար-
գեւաններու մեծութեան ակնկալութիւն
ներ ու որպէս նաեւ դրական հեղինակու-
թիւն ընկալուի սերունդներու կողմէ, ը-
լալով 1500 տարուան ծրագրի մը կիրա-
կութիւնը...:

Եւ ըսել որ ընդդիմութիւն կոչուած
ճակատ մը կը յանդգնէ հանրութիւնը հրա-
ւիրել «ոչ» քուէարկելու Յունիս 5-ի հա-
նրաքուէին, առանց անդրադառնալու թէ
ինչ անդարմանելի կորուստ մը կրնայ
պատճառել այսօրուան, վաղուան եւ
միւս, միւս օրուան սերունդներուն...:

Չէ՛, անպայման, Հայաստանի ժող-
ովուրդը պէտք է իմաստութիւն եւ քալու-
թիւն ունենայ «ետիս գնա, սատանայ
բախու եւ թեր քուէարկելու Սահմանա-
րութեան, չկորսնցնելով առիթը մոգակ
նման լապտերի մը տիւրանալուն...:

ԱՐՓԻ ԹՈՌՈՅԵԱՆ

ՍՍԱՑԱՆՔ

ՅԻՍՈՒՆ ՔԵՐՈՒՄԱՅ

ՎԱՀԱՆ ԹԵՐԵԿԵԱՆ

Հրատարակութեան պատասխանատու
Արամ Մեփիքեան

Մատենաշար՝ Սիփան Հրատարակչու-
տան, թիւ 1, Պէյրութ, 1995

կութեան ոչ-սփիւռքեան ազդիւրները եւ
ռազմական իրականութիւնները, - այս բո-
լորը ազդակներ են, որոնց ամբողջակա-
նութիւնը պէտք է նկատի առնել, եթէ
կ'ուզենք հասկնալ թէ ինչո՞ւ անգոր եւ ան-
կարեւոր կրնայ թուել Սփիւռքի մը ղե-
կավար տարրը, ան ըլլա՞յ ՃԵՐ-ական
թէ ՀԻՐՄ-ական: Արդար՝ է նման իրա-
վիճակ: Հարցը, հոս, արդարութիւնը
չէր: Սիւններ չի՞ գործեր Հայաստանի
կառավարութիւնը: Անկասկած կը գոր-
ծէ: Սակայն հարցը, նորէն, անոր գոր-
ծած սխալները չեն, հոս, այլ այն պայ-
մանները՝ որոնք կ'արտօնեն իրեն սխա-
լներ գործել հանդէպ իր Սփիւռքին, եւ
անտարբեր մնալ, չլինասուի՝ ի հետե-
ւանք այդ սխալներուն:

Սփիւռքին կը մնայ ընկալել իրական
վիճակը, չօրօրուել կեղծ ակնկալութիւն-
ներով, ապա հարց տալ. - արդեօք կա՞ն
ձեւեր՝ մեր լուսայով օգտաւորաբար ըլլա-
լու հայրենիքին, - անոր պետութեան
(կամ պետութիւններուն, եթէ նկատի
առնենք Արցախ - Հայաստան երկուու-
թիւնը), անոր ոչ-պետական կազմակեր-
պութիւններուն, միութիւններուն եւ հաս-
տատութիւններուն, ապա նաեւ ժողովուր-
դին: Կ'ընդգծեմ պետութիւն, ոչ-պետա-
կան կազմակերպութիւն եւ ժողովուրդ

երրորդութիւնը, որովհետեւ իմ փորձա-
նութիւնն այն է որ կա՞ն անձեր՝ որոնք
կը նախընտրեն իրենց նպատակները ա-
նոնցմէ մէկուն եւ զայն զլանալ՝ միւ-
սին կամ միւսներուն: Պիտի չուզէի որ
իմ այս վերլուծումը արդարացնէր ունէ՛
Հայոյ ժլատութիւնը: Պիտի չուզէի որ
սխալ մեկնաբանուի այս գրութիւնը:
Ես չեմ ըսեր, - Հայաստանը պէտք չունի
Սփիւռքի նպատակին, որովհետեւ պէտք
ունի՛: Իմ ըսածս այլ բան է, այսինքն՝
առարկայականօրէն գիտելով ներկայ
րավիճակը, Հայաստանի կառավարու-
թիւնը տնտեսական պայմաններու բերու-
մով ստիպուած չէ անսալու սփիւռքե-
կազմակերպութիւններու եւ անհատնե-
րու քաղաքական ճնշումին: Սակայն Ար-
ցախի եւ Հայաստանի ժողովուրդը, հա-
րկանութեան ֆոնտեր, ապա նաեւ Հայ թ-
թիւններ եւ վերջապէս սփիւռքներու
հայրենաբնակ հարադասները պէտք ու-
նին Սփիւռքի նպատակին, ապրելու եւ նոր
տնտեսական ենթակառոյցներ ստեղծե-
լու համար:

(Շաբ. 5 եւ վերջ)

Մոսպ, Իւթաի
Յունիս 10 - 11

ՄՓԻԻՌԻ - ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ԱՅՏ ՓՇՈՏ ՃԱՄԲԱՆ

պատուութիւնը նշելու մեթոդական կեց-
ուածքները որոնք արտայայտուած էին
հոռու հոռու: Եղբակացուց թէ այս կացու-
թեան մէջ Սփիւղը պարտաւոր էր
անդրդարձանալու, տէր կանգնելու ինքն
իրեն, որովհետեւ հետեւելիք ճամբան:

Գ. Պրլուեան եւս ծանրացաւ խնդրոյ առարկայ յարաբերութիւններու վճռորոշ փուլի մը մէջ գտնուելու երեսօթիւն վրա որ հետեւանք էր երազները իրականութեան հետ փոխանակելու մեր անկարողութեան: Այդ իրականութիւնը կազմուած էր երկու զանգուածներու տարբերութիւններէն, զորս կ'ընթացէր զօտարութիւն ունէինք: Կար ներս - դուրսի հարց մը զոր յոյնպէս շատեր կ'անտեսէին, ամէն բան ընելով պահպանելու համար երազը: Հայաստանի ղեկավարութեան համար փոխուած շատ բան չկար. դուրսի «հաւատարմի»ները հոն կամ հոս, զործիչի պարտականութիւնը ստանձնած էին, բայց այդ հաւատարմութիւնը փոխարինութիւն չունէր:

Կացուլթիւնը եղբակացնելով, ան ըսաւ թէ Սփիւռքը պէտք է հակի ինքն իր վըրայ, Սփիւռքի Հայը պէտք է հրաժարի տմէն առիթի իր հայկականութիւնը վաւերացնելու տկարութեանն ու նաեւ մերժէ Հայաստանով զբաղելու պերճանքը: Առողջ վաղորդայնի մը համար Գ. Պըրտեան սլայմաճն նկատեց դուրսը ծնած ու ապրածի մեր վիճակը ստանձնելու հրամայականի:

Մարկ. Նշանեան սփիւռքցիի ապրումին, փորձառութեան մասին խօսեցաւ, մեկնելով իր անձին օրինակէն: Իսկ Սփիւռք -- Հայաստան, յարաբերութիւնները իրեն կը յիշեցնէին Սփիւռքի այն փլուխտիւնները, դասախօսները, տնտեսականները որոնք անմիջապէս վազած էին Հայաստան, ոմանք քաղաքական, դէմք դառնալու իրենց փառատենչութիւնէն մղուած: Յիշեց կուսակցութիւնները ուրիշներ ծիծաղելի արգելքը դրած էին իրենց թերեւս ճիշդ «Սիսկոյ» արտայայտմանը:

Յիշեցե՛ք Մշակույթի նախարարը որ
Փարիզի մէջ իրեն ըսած էր թէ՛ կէթթոյլ
մշակիչ էր սփււղթաշայլ որ Հայաստանի
չնորհիւ ճանաչում պիտի գտնէր։ Այս
բոլորը ըսել կուտայիս իրեն թէ՛ այդ կեց-
ւածն, քննել էր նկատէր դաւանութիւն
մշակույթի բացակայութիւն եւ թէ՛ այդ
պատասխանատունները ոչինչ Հասկցած
էին մեր ժողովուրդին ճակատագրէն, ա-
նոր ապրած եղեռնէն։ Հարցը խորապէս
ապրած ու անկէ որոշապէս ցաւ գգացո-
ղի գզպուն, յուզումնալի եւ յուզող ե-
ւթոյթն էր իրը։

Երեկոյթին առաւել հետաքրքրական
նախնոր պիտի ըլլար հարցումներու մասը

ቅርንጫፍ
ቅርንጫፍ

ՊԵՅՐՈՒԹԻ Յակոբ ՏԵՐ - ՄԵԼԵՆԵԱՆ
սրահին մէջ, Յունիսի առաջին չարաթա-
վերջին ներկայացուած է Նիլ Սայմնի
«2-րդ պողոտայի բանտարկեալը» Համադ-
դայինի Գասպար Իւլիքեան թատերա-
խումբին կողմէ, մեծ յաջողութիւն ար-
ձանագրելով: Գործը բեմադրած էր Վա-
րուժան Խորշեան, որ նաեւ ստանձնած էր
ըլլաւոր դերը: Ներկայացուածները զրեւ-
նուած են յաջորդ չարաթավերջին ալ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ պատգէթ - պողի ախոյեանու--
թիւնը չհասած է Հ. Մ. Ը. Մ. -ի աղջկանց
խումբը :

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ Ս. Երբորգովիւն Եկեղեցւոյ Մակարոս Արթինեան սրահին մէջ տեղի ունեցած է 1915 Յունիս 15-ի Հրնչակեան քսան կախաղաններու ոգեկոչումը: Օրուման բանաստեղծ եղած է մէթր Պարոզեւ Դաւիթեան զործարարութե է դեղորուեստական բաժին մը եւ լիակման խօսքը արտասանած է Պետրոս Մուշեան:

որ յաջորդեց երեք ելոյթներուն, սակայն, հարցին այնքան մերկապարանոց ներկայացումը որ հաւանօրէն անակնկալ էր շատերու համար կամ աննախընթաց, որոշապէս ջլատեց նիւթը հարցումներով արծաթձեւու տրամադրութիւնները: Նաեւ ժխտական ազդեցութիւն գործեց Հայաստանէն ներկայի մը անաւղի պոռթկումը: Ինչ որ անոնց անդրադատեալու թէ հարցը ներկայացուած էր ուղղակի սփիւռքեան տեսակէտէ ու կը վերաբերէր այդ զանդըւածին, նիւթին հետ բոլորովին անկապակից ելոյթով մը ընդլզում արտայայտեց ըստաճներուն մասին, թերեւս ոչ այնքան աւելորդ օրինակ մը տալով մօտեցումներու տարբերութեան:

Ժամանակը բաւական չառաջացած ըլ-
լալով, քանի որ ընթրիքի պատրաստու-
թիւն ալ տեսնուած էր, փակուեցաւ երե-
կոթիւրդի խօսքի բաժինը, ալն յոյսով որ այլ
ձեռնարկներ եւս կը կազմակերպուին նիւ-
թիւն մասին:

ጥገዳ . ቅጊ ቅጢት

**ՄՓԻԻ-ԲԱՀԱՅՈՒ
ՄՏՈՐՈՒՄՆԵՐ**

-96-

ԲԱՌԵՐԸ ԵՒ ՄԵՆՔ

Անշահ վեճին մեջ ներքին հայկական, որուն պատճառը բուն եւ իսկական դեռ մութ կը մնայ շատերու աչքին, վիհը կ'ընդլայնի տակաւ՝ բեղական հարցերու մասին, մեծ անիրութիւններն հետեւեալներով որ կը տրեւ ջորս զին:

«Զառամեալ ծերունին» կ'ոգեկոչէ մին ,
երբ առարկան իր ներկայ բարկութեան՝
«Ծերունին» էջ , այլ՝ ասոր թոռնորդին . . .

Միւսը կ'ընդլզիւի, թէ «բանտարկեալին
ՄՈՍԿՐ տուեր են որպէս զեղբ -- դարման
որոնք վրաստ են թէ կը խոշտանդէին»...
Ո՞վ պիտի ճշդէ սոյն ճանաչողականին,
թէ կը շփոթէ «մոմեր» ու «մոմիկ»,
բանդէի ՄՈՍԿԻԿը, ըստ բառարանին,
ճայերէն բառն է ... սիւլիզիթ-նաւտին,
որ չարաբաննքի գործիւք չէ ինքնին:

Եւ ահա այսպէս՝ թիւրիմացութեան, թիւրատեսութեան ու անխելութեան փաստերը անլիբը կը շարահաստին որպէս լծակներ մէջ քաղաքական կեցողածքներուն եւ դիրքաւորումին :

Աղերդի վիճակը ո՞ւր պիտի հասնի
եթէ ամէն ոք այս ձեռով վարուի
սեր բառերուն հետ ի սիրւում աշխարհի...
Անշահ վէճերը շուտ կը հարթուին,
եթէ բառերը քիչ մը յարգուին
և գործածուին ըստ իրենց իմաստին...

ՇՐՋՈՒՆ ՄԱՆՐԱԴԷՏ

U. 0 4 E
U. 6 4 E

ՈՒՂՏԵՐՆ ՈՒ ԳԱՅԼԵՐԸ

Քուէյթթիները իրենց ճամբաներուն վըրայ դալլի մէջ կը սրկեն: Զայն կը ներածեն Շուէտէն ու Ալաքալէն: Ստուգուած է որ ան կը վանէ ուղտերը որոնք հոտը անոնելով ճամբուոյ հաղիպակաց կողմը անցնելէ ետ կը կենան: Շնորհիւ դալլերու մէջին, Քուէթթի եկէջ նկատուելի նուազում արձանագրած են ուղտերու պատճառած երթեւեկի արկածները:

ՀՕՐԸՆՍ ՏԸՌԷԼ

Պ Ր Ո Ս Պ Ե Ր Ո Յ Ի
Կ Ղ Ջ Ի Ն

Ներածական, Գործու կղզիի
բնութեան ու ապրելակերպին

Անգլերէնէ Թարգմանեց՝

ՇԱՔԷ ՏԷՐ - ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ - ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Բայց քանի այս մասին կը խօսինք, անդերինէ յունարէն վերամը կըրտուած մի քանի այլ բառեր ալ կան, ինչպէս՝ կերպաս չափելու համար «փիքը» որ դարձած է «փիքա»: Եթէ այս բոլորին վրայ աւելցնենք տունէն պատճառ տուած խնձորի հիւթը, կը կարծես՝ որ Իոնականի մէջ բրիտանական մշակութային ազդեցութեան հարցը լիովին սպառած կ'ըլլանք:

Դերկոմա Կըրկուռովի գրած գիրքը բրիտանական տիրապետութեան մասին, որ ըստ Կոմսի արժեւորման կը հանդիսանայ «ամէնէն սրտմտեցուցիչ կերպով սխալիքի ու պարկեշտ վկայութիւնը», մարդս ձեռնթափ ընող ձեռով կը ներկայացնէ Վիկտորիական նորաձեւութեամբ մօժընթերու եւ երկարալիզ կրկնակօշիկներու միջնորդութիւն: Ան կ'արձանագրէ թէ իննացիկ չեն համակերկր իրենց գոռոզ տիրակալներուն -- որոնց հեռացումէն ի վեր նախկին զգացումը փոխաբիշտած է կարօտալի սիրով ու հիացումներով: Սօսեաց անտառներու եւ լիճներու այս շքըր-շապատին մէջ երթիւնեղի իր գերկալաւորները ակներեւ ացնուութիւն են կայ-

սեբաղևան ինքնագոհութիւն կը բուրբեն։ Աշխարհի գրեթէ ծայրամասին գտնուած այս անկիւնին մէջ՝ ան կը նշէ բացօթեայ խաղերն ու թէյի համաքոյթները. նեղուցներէն անդին լուծած ոսկեփայլ փողերու հլուդութով շարժող կարմիր բաճկոնաւորներն ու տղանցը՝ ամրոցի պատերուն ներքեւ։ Ամենայն հաստատութեամբ ան կ'արձանադրէ պահպան կայսրութեան մը տրամագլուխներն ու փորձութիւնները՝ առանց երբեք զիջանելու իր հպատակները հասկնալու մակարդակին իջնել, սակայն զանոնք կազմաւորելու յուսահատեցուցիչ ըլլալու աստիճանը չտատարուին կեցուածքի եւ ամփոփում հիւմորի վրայ յենած իր հոգածութեամբ։

«Մայրիս Գլին տեղի ունեցաւ շրջափակումի եւ յարձակումի ռազմափորձ մը Վիլդո կղզիին դէմ, ուր սպաններուն եւ հիւրերուն կը սպասէր վրաններու տակ տարբերուած լաւ հիւրասիրութիւն մը: Գործնողութիւնը՝ խնամքով պատրաստուած լրլրալով հանդերձ փոքր տարողութիւն ունէր, քանզի Գործիւի զօրանոցի անձնաւորակման մէկ մասը միայն օժանդակէր Վիլդո ուղարկուած զօրքին: Սակայն չնորսիլ տեղւոյն զեղատեսիլ հանդամանքներ իրիկներին իսկ գնահատեցին ռազմափորձին պարզած հաճելի տեսարանը: Հետաքրքրութիւնը աճած էր այն իրողութեան շնորհիւ, որ զօրքը որոշ վտանգի տեսարկուած էր: Արտաբեւ, յարձակման պահաւն վեր մտալցելու ծառայող աստիճանները անհրաժեշտ բարձրութիւնը չունէին: Բայց այս կապակցութեամբ որեւէ արկած չպատահեցաւ: Այսուհանդերձ զինքներ մը՝ իր հրացանին կանխահամար պայթիւնին հետեւանքով փոսը ինկաւ արկածով»:

29 . 11 . 37
Երբ Իոնական կղզիները Յունաստանին
յանձնուեցան եւ Բրիտանացիներու հեռա-

ցումը սկսաւ, ժողովուրդը զարհուրան-
ցով տեղեկացաւ թէ ամրոցները լայնածա-
ւալ քանդումի պիտի ենթարկուէին։ Տըր-
ւած ըլլալով որ ամրոցներու կառուցման
ծախսերուն մօտ երկու երրորդը գոյացած
էր իրենց վճարած տուրքերէն, ընկաւն է
որ դառնութիւն գլխին։ Կրկնուել եւս,
որ մեծ համակրանք կը ցուցաբերէ Յոյ-
ներուն եւ մասնաւորաբար Գորսիքայի-
ներուն նկատմամբ, ընկզկած է։ 1864-ի
Մարտ ամսուան անձնելուտ այդ օրը
ի գործ զբուռն քանդումի մանրամասն
նկարարութիւնը սքանչելիք մըն է։

Միջլիպացիներուն, համար՝ քիչ մը երկար
տեւող հրավառութեան պէս բան մ'ընէր
ամբողջ եղածը: «Մարտ 29-ի Երեքշաբթի
կէսօրէն խառն, հակառակ անոր որ հովը
կը փչէր, սաստիկ կ'անձրեւէր եւ ծովը
փոթորկած էր, կարեւոր թիւով անգլի-
աացի տիկիներ եւ պարոններ զիմացի
Վիդոյի ափը դացին, այնտեղի աշտարա-
նի վրայէն կողմէն համար կըղզին աս-
րեամեաներ զոմի Լիւնէյթ հեռարձակ
մարտկոցին քայքայումը»:

Ինքնացիններուն համար սակայն, այս բուրբ «նշանաւոր աստիճաններուն, պարկայներուն, որմնածակներուն» այժման աճապարանքով քանդուով առաւել եւս իր սաստկացնէր Անգլիացիներու մեկնումին պատճառած դառնութիւնը։ Շուրի ամպի եւ պարիսպէն ժայթքող քարերը զիտող զայրացած տեղացի մեր Կրկնուորին կ'ըսէ -- «Ի՞նչ լաւ կ'ըլլար որ Լորտ Ռուզլը անոնց վրայ նստած ըլլար»։

«Առաջին ականները պայթեցուցին գետնի երկայնքին ափսոսման թափուած վառօղով եւ դանդաղօրէն վառող պատրոյգներով։ Բայց երբ հասաւ Անգլիայէն ապրսպլորեցած իւրաքանչիւր բարձր, հարցը կարողաւորեցին հրաշքներու մէջ դարին աւելի վայել գիտական ձեւով», -- իր գրէ Կրկնուորը։

(Tup. 45)

«Գոռօփէրափոխն Արմէնի» փարբղահայ
այն կազմակերպութիւնն է որ երկրաշար-
ժին վաղորդայնին իսկ փութաց օգնու-
թեան ձեռք երկարել աղէտեանընդուն ու
մինչեւ այսօր կը շարունակէ իր գործու-
նէութիւնը: Այդ գործունէութիւնը այ-
սօր այլեւ կեդրոնացած չէ միայն աղէտի
գոտին վրայ, այլ ընդգրկած է այլ մար-
դեր եւս. ինչ որ յատկապէս կանն է հազիւ
տասնամիւսը հաշուող այլ խումբին մօտ,
կատարուած օժանդակութեան ճիշդ ըն-
տրուած ու ճիւղն ընդլայնէ. նաեւ օժան-
դակելէ աւելի գործակցելու մտադրու-
թիւնը որ կ'արդարացնէ կազմակերպու-
թեան առումը: «Գոռօփէրափոխն» ին համար
ուղղորդի օգնութեան շրջանը տարածած
է ու անոնք երկրաշարժէն որբացած երա-
կաններու խնամախանքը դառնելու գոր-
ծին այսօր ընթերցացուցած են ազարակ-
ներ, աշխատանոցներ, բարեսիրական
ձառարաններ բանալու եւ զանոնք տեղա-
կան ուժերով մատակարարելու նպատա-
րը: Այսօրն երկրաշարժի կուտայ թէ խում-
բը սխալ յարաբերութեան մէջ է Հայաս-
տանի հետ: Տարուած գործունէութիւնը
առիթ կուտայ այդ յարաբերութեան դը-
րական կամ ժխտական կողմերը զգալու
իրենց մօրթին վրայ: Այս հանդամանքը
դիւրեւ մղած էր Հայաստանէն ամէն վե-
ցարածի կրկնուած երեկոթիին ընթաց-
նայ, այս անգամ Յունիս 23-ին Շանց ա-
կումբին մէջ, տեղեկատուական բաժինին
միացնել խորհրդածութեան, անդրա-
դարձնելու, վիճարկումի մաս մըն այլ:
Այս երկրորդին նիւթը պիտի ըլլային
Սփիւղը -- Հայաստան յարաբերութիւն-
ները:

Երեկոթյան բացման խօսքերն մեջ կաղա-
վակելությունն նախագահուհի Լիլիան
Տաթևեան ըստ թէ 1988-էն ի վեր իրենց
ապրածը ըսել կուտայ թէ Հայաստանի
հետ պայքարի նոր փորձառութիւն մը կ'ապ-
րինք այսօր, ինչ որ անհրաժեշտ կը դար-
ձնէ արածեւումի նիւթը ընել երկկող-
ման մտաբերութիւնները: Աւելցուց թէ
երեկոթյան Բ. մասին խօսք առնելու հրա-
ւիրածն ենք ու . . Գ. Պըլտեան, Մ. Նշան-
եան, Ա. Թոթոյեան . . զեկուցումները պի-
տի հաւատարկութիւն «Յատաջ», Միտք
և արուեստի Սեպտեմբերի թիւին մէջ
ու այս առիթով յիշեց թէ «Յատաջ»
Պատմական կը բողոքէր այս տարի ու երե-
կոթ ձօնեց այդ յօդեանին:

Հայաստանի իրենց Ապրիլի այցելութեան տեսադրութիւնը ցոյց կուտար Գիւմրիի մէջ «Գորովանք» կեդրոնին պատանիները որոնք՝ կեդրէին, կը պարէին, կը հետեւէին ձեռագործութեան, կարի դասերու, մեծ խանութատուութիւն արտալայտելով: Վասնորի մէջ կը գործէր «Գոռիէրասիոն» եւ չհիմած ատաղճագործարանը, Ղաւթանի աղարակը նախանիւթը կը հայթայթէր բարեսիրական ճաշարանին: Աւելի ունիլ, լաչէիի զւրդերուն մէջ ուր երեւանէն ու շրջաններէն ընտանիքներ ընկուծիւն կը հաստատէին, «Գոռիէրասիոն» ժամակից էր կեդրատականացման աշխատանքին: Կը տեղեկացուէր թէ կը գործէր զպտղը որ արդէն 136 շաւկերտ ունէր: Կէս ժամուան այս տեսերիզէն ետք սկըսաւ երկկոյթիւն երկորոյ մասը: Այս թիշթակցութեան մէջ զեկուցումներու նիւթերը պիտի արուին միայն, նիւտի ունեւալով որ Սեպտեմբերին անոնք լոյս կը տեսնէին ամբողջ թէւմար:

Այս խոսքը անտողը եղավ Ա. Թոթոյանի ան ներկայացուց 1988-ին ապրիլի Սփիւռք - Հայաստան յարաբերութիւններու մէկ ժամանակաշրջանին ընթացքին։ Հիշտեց յատկապէս եօթնամեայ, այդ շրջանին այն հանգրդանները որոնք Սփիւռքի Հայուն Թեւալարած էին 70 տարուան կարօտներով ու աղիւնքներով շինուած ոռմանքի կոնկրետներ մէկը ընէր ու տեսնէր իրականութիւնը որ յայտնապէս բաւական տարբեր ուղղութեամբ կը դարձանար։ Յիշեց Անկախութեան հռչակագրին առթիւ ցեղասպանութեան նշումին պատճառած վէճերը, ապա 1992 Յունիսին Հ. Մարութեանի արտաքսումին, 1994 Դեկտեմբերին ՅՅԴ-ի կանցման պարագայները, որոնք ըստաօրէն ցոյց տուած էին Թէ ինչ էր Սփիւռքիին արժեւորումը Հայաստանի կողմէ։ Առաջին պարագային Սփիւռքի Հայը սահմանուած էր որպէս «Յունաստանի հանրակրտութեան քաղաքացի», երրորդին ուղղակի «օտարերկրացի»։ Ան յիշեց նաեւ ոչ - քաղաքական մարդերու մէջ Սփիւռքին հետ գործակցելու, ցեղաս-

Տէր Է. Տիկին Ժառ. Ֆէյաի,
Օր. Մարի - Լուիզ Ֆէյաի,
Տիկին Ֆրանչեսկա Ֆէյաի-Բէնեան և
Պ. Ալան Կ. Ֆիլիպպի և զաւակները
ցատկ կը ծանուցանեն իրենց մօր և
ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՖՐԵՏԷՐԻՔ ՖԷՏԵՐԻ
(Ծննդ. Հերմիէ Ֆէյաի-Բէնեան)
մահը:

Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի
Երեքշաբթի, Յուլիս 4, Ժամը 9-ին
St. Lambert de Vaugirard
(Place Gerbert, Paris 15°)
Եկեղեցին:

Ներկայ ընդունել իբրեւ մահազգ:
263, Rue Lecourbe, 75015 PARIS

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԵՍ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԻՔ Հայ Ընտանիքին
նուիրուած՝ Սրբոց Թարգմանչաց
Մայր Եկեղեցւոյ Վարչական Խորհուրդի
կողմէ կազմակերպուած

Մեծ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԵՍԻՆ

Կիրակի, Յուլիս 23

ամբողջ օրը Ֆապրեկուլի պարտէզին
մէջ, Սեֆթեմ:

Մանրամասնութիւնները յետագա-
յին:

Carzou

ŒUVRES SCENIQUES, PEINTURES,
DESSINS ET LITHOGRAPHIES

Du 1er Juillet
au 1er Octobre

Ancien Evêché, rue Tourny
SARLAT

GRANDE FETE CHAMPETRE

Pour célébrer la fin de l'année scolaire
et la Fête du KHANASSOR

la Croix Bleue de Grenoble, section «Ani»
la FRA Dachnagtsoutioun
Nor Seround

vous attendent nombreux

le Dimanche 9 Juillet

au Parc de l'Ovalie à Sassenage
(Banlieue de Grenoble)

Avec la présence pour la première fois
à Grenoble de la Troupe de danse «Goris»
L'animation musicale sera assurée par
Sono Armen

Un buffet de spécialités arméniennes
vous attend

Buvette —
Jeux d'enfants —
Ambiance arménienne assurée

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՍ ՓԱՐԻՋ

Հինգշաբթի, Յուլիս 6, տօն է Սրբոց
Թարգմանչացն Մերոց՝ Սահակայ եւ Մես-
րոպայ:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս
Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ, Ժամը
10-ին, պատարագ կը մատուցուի:

L'Ecole Tebrotzassère RECHERCHE Un(e) RESPONSABLE ADMINISTRATIF(VE)

LE RAINCY (93)

Rattaché(e) à l'administrateur en
charge des affaires administratives,
Vous assurerez:

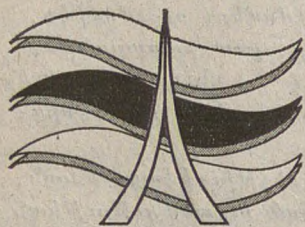
— la gestion administrative, comptable
et budgétaire de l'Ecole;
— la gestion logistique nécessaire au
bon fonctionnement de l'Ecole.

Vous animerez les équipes adminis-
trative et logistique.

De formation BAC + 2 (ou niveau),
vous justifiez d'une expérience profes-
sionnelle de 3 à 7 ans. Vous parlez
arménien de manière courante et aimez
le contact avec les enfants. La rigueur,
le sérieux, un excellent contact relation-
nel, un esprit d'initiative sont des atouts
pour réussir dans cette fonction.

Rémunération: selon expérience et
compétence.

Merci de contacter B. KOUZOUYAN
au 39 89 42 28 (entre 10h et 19h).

PARIS'95
XIVe JEUX MONDIAUX
UGAB

UGAB

COMMUNIQUE

A l'occasion de la clôture des XIVèmes Jeux Mondiaux, l'UGAB organise
le 15 Juillet à 20 heures, un Dîner de Gala exceptionnel dans les salons pres-
tigiueux de l'hôtel «M éridien Montparnasse» - 19, rue du Com-
mandant Mouchotte, Paris 14°.

Participation: 500 F / personne
Places limitées: l'UGAB ne prend
en compte que réservations
confirmées au 40. 50. 60. 53.

Retrait des billets:
UGAB: 11, Square Alboni,
75016 PARIS

Animation exceptionnelle

— Orchestre tzigane
— Cabaret
— Marten Yorgantz et son orchestre
Soirée animée par
J. NERCESSIAN

— ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ —

« Յ Ա Ռ Ա Ջ » ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ 100 ՖՐ.

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ 80 ՖՐ.

ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ 75 ՖՐ.

ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ 75 ՖՐ.

ՍԻՐՏ ՄՐՏԻ 150 ՖՐ.

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԵՐ 80 ՖՐ.

ԽԱԶԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

ՍՓԻՒՌԻ ՄԷՋ 75 ՖՐ.

ԵՒ

« ՅԱՌԱՋ - 50 »

(Ծաղկաբաղ 50-ամեայ
հաւաքածոյէն)

120 ՖՐ.

Դիմել « Յ Ա Ռ Ա Ջ »:

Թղթատարի ծախք՝ 25 Ֆր., հատոր դուրս:

Meubles Ghazarian

4.000 m² de mobiliers
présentés en ambiance

Z.I. Vitrolles à 20 km de Marseille tél.: 42. 89. 27. 47

« Բացառիկ զեղէ « Յառաջ » ի բաժանորդներուն »

ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒԼԻՍ 2
DIMANCHE
2 JUILLET
1995

ՀԱՐԱՇ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN
83, RUE d'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 48. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

LE NUMERO : 5,00 F

ՀԻՄՆԱԳԻՐ՝ ՇԱԽԱՐԵ ՄԻՍԱԲԵԱՆ (1925-1957)

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

69e ANNEE — N° 18.626

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

ԻՐԻՔԻ ԻՆՔՆՈՒԹԵԱՆ ԲԵՒԵՐ(*)

20-րդ դարու վերջաւորութեան, հայ ժողովուրդի եւ իր եկեղեցական հաստատութեան միջեւ շարունակուող կապը ծիւղակա՛ն է միայն. ծէսը այս պարագային պէտք է հասկնալ որպէս հանդիսադրում:

Եկեղեցականի մը կողմէ հրապարակաւ այս արտայայտութիւնը իր Մայր Եկեղեցին հանդէպ, քիչ մը այսպէս բիրտ կերպով ըստաւ, դուք է հաճելի չթուի ընթերցողներէն շատերուն համար. բայց աստեղծ է այլեւս, եթէ կը սիրենք մեր եկեղեցին անկեղծ սրտով, չծածկել ճշգրտութիւնը եւ խոստովանիլ իրականութիւնը, որպէսզի եկեղեցին ինքն ալ անդրադառնայ իր ծիսական պարտականութիւններէն անդին իր բո՛ւն առաքելութեան եւ փորձէ մտնել իր դերին մէջ:

Այսօր Հայ Եկեղեցին եթէ միայն ծիսական ծիսական եկեղեցի է, ասիկա հետեւեալն է անշուշտ անցեալէն եկող պատճառ մը: Եկեղեցիին ներդրածական, եւ արդի դրո՛ծուկութիւնը, Երեւանէն դեռ արտաւա՛յ, սկսած էր տկարանալ, որովհետեւ իր վանական դրութեան ցանցը հեղուկացած էր նոսրանալ: Եկեղեցի կը վարչական կեդրոնով, ղեկավար թէ ինքնուրոյն, անկախ կրօնական իշխանութիւն մը հաստատել եւ ղեկավարել, եթէ երբեք այդ եկեղեցին իր ետին չունենայ հողեր ստեղծագործական, կեդրոնիկ վանքեր՝ ուր նորոգուին կրօնական մատնոցութիւնը, լեզուն, դասնական քանակները, եւայլն: Երեւանէն առաջ քանի մը դպրեմանքներ՝ Գեորգեան, ճեմարան, Արմաշ, Երուսաղէմի Ժողովուրդացը, բաւական չէին Հայ Եկեղեցւոյ վարչական կեդրոնին ձեռքը տալու ուժեղ կրօնական իշխանութիւն մը:

Իսկ Երեւանէն յետոյ, եւս առաւել տրեւաբար Հայ Եկեղեցւոյ կրօնական իշխանութիւնը, մանաւանդ խորհրդային կարգերու հաստատումով, որովհետեւ կրօնական իշխանութեան վարչական կեդրոն՝ Մայր Աթոռ իշխանութիւնը ո՛չ միայն իր մականին ներքեւ չկրցաւ պահպանել իշխանութիւնը, այլեւ վտանգուեցաւ իր իսկ գոյութիւնը, հոգեւոր պարունակը, իր վրայ դրածարդութեւ՝ քաղաքական ճնշումներու պատճառաւ: Այնուհետեւ լուսավոր ու ազգանուէր բարձրաստիճան եկեղեցականներու պարտքն էր, առնուազն փրկել դարաւոր հաստատութեան արտաքին կերպարանը: Ատիկա կը շահուէր չնորհիւ ծիսակատարութեան թոյլտուութեան:

Հայաստանի հողին վրայ ամփոփուած ժողովուրդի մը ծոցին մէջ, այսպիսով Եկեղեցին կը դառնար լոկ ծիսական եկեղեցի մը:

Հայ Եկեղեցւոյ վարչական կեդրոնին դէմ մղուած հալածանքի, այդ տարիներուն, այսինքն՝ 1920-ական թուականներէն ետք, Հայոց պատմութեան մէջ տեղի կ'ունենային նոր անցուղարձեր: 1915-ի մեծ դէպքով, երկուքի ճեղքուած Հայոց պատմութենէն, ծնունդ կ'առնէր պատմութիւն մը բոլորովին նոր սկիզբով, որ

պիտի կոչուէր Սփիւռքի Հայոց Պատմութիւն: Նպատակն է այստեղ Սփիւռքի Հայոց ծննդեան պատմութիւնը ընել, բայց պարտաւոր եմ պատմական համարուող անհարկ մը նետել Սփիւռքի հայ եկեղեցիներու ծննդոցին, ներթիւ մէջ կարենալ յառաջանալու համար:

Այն պահուն երբ զաղթական Հայեր զինքն հիւրընկալող երկիրներու մէջ տեղաւորուել կը սկսէին, ընկերային բնադասական պահանջը է որ նման պարագաներուն, մարդիկ իրենց հասարակեցութեան ձեւ եւ կերպարանք մը տան, հայ զաղթական այդ զանգուածներուն հաւաքական, համայնական կեանքը, առաջին հերթին կը ձեւաւորուէր ծիսական - թեմական կազմակերպութեամբ եւ եկեղեցիներու շինարարութեամբ. ինչ որ կը նշանակէ թէ Սփիւռքի հայ եկեղեցիներու ծրնուղը, անմիջականօրէն կապուած պիտի ըլլար Սփիւռքի Հայոց պատմութեան սկիզբին:

Միջին Արեւելքի մէջ, Սիւրի վերջին կաթողիկոսը՝ Սահակ Բ. Ոսպայեան, աստուգական կեանք մը վարելէ յետոյ, 1930 թուականին, Լիբանանի մէջ կը վերահիմնէ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը, որու իրաւասութեան սահմանները կը տարածուէին Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Կիպրոսի վրայ: Պաղեստինի եւ Յորդանանի զաղութները կը վայելէին Երուսաղէմի Պատրիարքութեան հովանաւորութիւնը: Երուսաղի եւ Ամերիկայի ցամաքամասերուն վրայ ծրող, միւս բոլոր եկեղեցիները, իրենց թեմական կառոյցներով կը մտնէին Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի հովանաւորութեան տակ: Հոս պէտք է յիշատակեմ որ այն բոլոր եկեղեցիները, որոնք հոգեւոր եւ կրօնական սնունդ բաշխելու եւ հայկական տոհմիկ ուսում ծաւալելու նպատակով հիմնուեցան Երուսաղի եւ Ամերիկայի քաղաքներուն մէջ, իրենց կապը Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի հետ եղաւ միայն բարոյական կապ մը, եւ երբեք օրկանական:

Հայաստանի մէջ վարչ. Պետութեան մը հիմնումէն անմիջապէս յետոյ, Հայ Եկեղեցիին համար կը սկսի խառնաշփոթ շրջան մը: Այս երեւոյթի կեդրոնական հանգամանքը այն է որ կրօնական հայաժանքը կը սաստկանայ պետական ղեկավարութեան կողմէ, եւ թոյլ չի տար որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութիւնը իր ձեռքն առնէ իր սեփական ճակատագրի տնօրինութիւնը:

Որքան կը թոյլնար Հայ Եկեղեցւոյ կեդրոնական իշխանութեան հեղինակութիւնը, այնքան աւելի սոսկ բարոյական յարաբերութիւն մը կը դառնար Սփիւռքի, մասնաւորաբար արեւմտեան հատուածի քաղաքական տեղային, ինքնավար եկեղեցիներու դրո՛ծակցութիւնը ընդհանուր միացնող կրօնական իշխանութեան կեդրոնին հետ:

Ինչպէս կը տեսնենք, իրերու այս կացութեան մէջ սփիւռքեան տեղային, ինքնավար եկեղեցիները ղեկավարուած չլըլալով ընդհանուր ծրագրով մը հոգեւոր

կեդրոնական իշխանութենէ մը, տեղային մասնաւոր իւրաքանչիւր ծուխ կամ թեմ, իր ուժերուն ներած չափով կը մատակարարէր իր առօրեայ հոգերը սահմանափակուելով իր կալուածէն ներս:

Բայց ի՞նչպէս կը պատահի որ Սփիւռքի քաղաքական տարրեր միջոցառող տակ ծնունդ առնող եւ աճող Հայոց եկեղեցիները, քաղաքական ճնշումներէ ձերբազատ, Հայաստանի եկեղեցիներուն պէս կ'ունենան յար եւ նման ճակատագիր:

Սփիւռքի եկեղեցիները առանձնապէս ցայտուն, հոգեւոր, կրօնական նորոգուած բովանդակութիւն մը չեն յաճողի դրսեւորել անցնող ամբողջ 70 տարիներուն:

Ճակատագրի ի՞նչ դուգադիպութիւն:

Այսօր Սփիւռքի բոլոր հայ առաքելական եկեղեցիներն ալ ծիսական եկեղեցիներ են: Գիտեմ թէ պէտք է յարգեմ ծէսը, անիկա եկեղեցւոյ կամ կրօնական կեանքի բաղադրիչ կարեւոր տարրերէն:

Գրեց՝
ՆՈՐԱՆ ԵՄԻՍԿ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ

մէկն է, եւ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ սպասաւորի մը համար աններելի է քննադատական վերաբերմունք մը ունենալ. բայց իրաւունք ունիմ ցաւելու երբ եկեղեցւոյ աւազանին մէջ միբնուած անդամներ, հաւատացեալներ, այդ ծէսը կ'ապրին լոկ իրենց արտաքին ձեւ, նշան, եւ ո՛չ թէ իրենց նշանագործութիւն կապուած Աստուծոյ եւ անոր խորհուրդին հետ: Ատիկա կը նշանակէ թէ երբոր եկեղեցական կազմակերպութիւններ կը հաստատուէին Սփիւռքի տարածքին, առոնք մէջտեղ կու գային կարծէք, պարզապէս մարդոց ծիսական, զուտ անատապաշտ կարիքներուն գոհացում տալու նպատակաւ: Հոգեւոր սնունդ, հոգեւոր փրկութիւն, հայեցի տոհմիկ դաստիարակութիւն, ինքնութեան պահպանում, կարօտարարձութեամբ լեցուն ցանկութիւններ ըլլալու էին իրենց կանոնագրութիւններուն մէջ արձանագրուած:

Այստեղ նշումի արժանի կարեւոր կէտ մը կայ. - եկեղեցաշինութիւն, ծիսական - թեմական կազմակերպութիւն, վարչական կազմութիւն, - նախաձեռնողները ընդհանրապէս աշխարհիկ անհատներ, խմբակցութիւններ եղած են: Եկեղեցականը ընդհանրապէս իրենց ծիսակատար պաշտօնական, հրաւիրուած է տուել ծուխին կամ թեմին մէջ երաշխաւորելու ծիսական պարտականութիւն մը: Եկեղեցաւէն անձնուէր ազգայիններ, հակառակ իրենց կրօնական զգացմունքներու անուրացութեան, առաւելաբար դրո՛ծաւ են առհաւական ձայնէ մղուած, քան թէ եկեղեցագիտական խորունկ ծանօթութեան, իրենց նպատակն ու գործակցութիւնը բերած են օժանդակելու համար կազմակերպութեան արտաքին արդիւնքին եւ ծաւալումին: Աշխարհիկ դասակարգի տնտեսական նպաստը, եկեղեցական - թեմական կառոյցներու ստեղծման դրո՛ծին մէջ, միւս կողմէ յառաջ ելած է այլ կացութիւններ: Աշխարհականներ առհասարակ մեծ իրաւունքներ առած են տիրութիւն ընելու, որու պատճառաւ յաճախ տեղի ունեցած են անհասկացողութիւններ աշխարհիկ եւ կրօնական իշխանութիւններու միջեւ: Այսպիսի մանր վէճեր եւ դեռ այլ բազմաթիւ ժխտական դրո՛ծներ պատճառ դարձած են որ քաղաքային,

տեղային եկեղեցիներ (ըսել կ'ուզեմ հոգեւոր պաշտօնէութիւն, եւ վարչական աշխարհիկ կազմ) բնաւ առիթ չունենան իրենց վիճակին անդրադառնալու: Բայց պիտի չերկարեմ խօսքիս կարգը, կը բաւէ քանալ, օրինակի համար, Ֆրանսայի կարգ մը եկեղեցիներու ատենագրութեանց տոմարները, հասկնալու համար թէ ինչքան ժամանակի միջոցով, վատնում եղած է. բնաւ չէք հանդիպիր լուրջ ծրագրի մը մշակման որ գործադրութեան դրուած ըլլայ:

Սփիւռքի Հայոց պատմութեան ժամանակամիջոցը եթէ երկուքի կիսերը, կ'ունենանք առաջին քառասնամեայ շրջան մը, եւ երկրորդ քառասնամեայ շրջան մը: Ինչ կը վերաբերի առաջին քառասնամեայ շրջանին՝ հոգեւորներու դրութիւնը ծանօթ է: Հիմնական հարցը ծննդեան հարցն է օտար հոգեւոր վրայ: Ինչ որ ալ ըլլան թերիները Սփիւռքի Հայոց ծննդեան պատմութեան, իրաւունք չունինք անբարեխիղճ ըլլալու, մենք կըրնանք միայն երախտագէտ ըլլալ այն մարդոց նկատմամբ, որոնք արհաւիրքէ ելած, դժբախտ, եղբարական, աներեւակայիկ պայմաններու տակ, ծնունդ տուին կաթողիկոսութեան, եկեղեցիներու, հայրենակցական միութիւններու, մշակութային տուններու, մարզական, կուսակցական եւ այլ խմբաւորումներու, եւ այս բոլորը տնտեսական անպատեհի չքաւութեան տակ: Եկեղեցական, ծիսական, թեմական, կրթական կառոյցները բնականաբար պիտի հիմնուէին 19-րդ դարու պոլսական կաղապարներուն վրայ, որովհետեւ ուրիշ մոտէլ չկար:

Որքան որ բարեխիղճ պէտք է ըլլալ, ներող սիրտ ունենալ առաջին քառասնամեայ շրջանին համար, բայց աւելի քան խստապահանջ պէտք է ըլլալ երկրորդ քառասնամեային համար:

Առաջինները՝ մահուան մէջէն ելլելով, տքնեցաւ անկարելին ի գործ դնելով, իսկ երկրորդները՝ այսինքն մենք, ընթացքին մէջն ենք մտնելու մահուան մէջ: Երկրորդ քառասնամեայի սերունդներուն պարտքն էր ծնիլ սփիւռքեան դիտակցութեան մէջ: Ահա այդ ծնունդն է որ անկարելի կը դառնայ, եթէ նկատի չունենանք հայ դրակաւութիւնը: Միայն հայ դրականութիւնն է որ շնորհիւ մատի վրայ համբուող իր քանի մը վաւերական դրո՛ծներուն, կը դիտակցի Սփիւռք կոչուած լինելութեան. բայց յաճողեցա՛ւ ան դառնալու ընդունարանը, ինչպէս կը կարծէք Յ. Օշական, հաւաքելու, ժողովելու մարդկան, որոնք ցրուածին մէջ պէտք ունին համայնական կենդանութեան:

Մինչեւ այսօր անբացատրելի կը մընայ թէ երկրորդ քառասնամեային Եկեղեցին ինչո՞ւ համար իր սփիւռքեան առաքելութեան վրայ չկրցաւ անդրադարձ մը ունենալ, մանաւանդ 1955 թուականէն ետք, երբ այլեւս յայտնի էր թէ Սփիւռքը մնայուն երեւոյթ էր: Գիտեմ պատասխանը որ կրնայ տրուել. յառաջ պիտի բերուին իշխանութիւն - Անթիլիաս արուեստական պաշարը. պիտի բուրդի թէ Մայր Աթոռ ի վիճակի էր առանձին ազգային - եկեղեցական ժողով հրաւիրելու, բոլորին ծանօթ քաղաքական պատճառներով: Արտասահմանի մէջ պաշտօնավարող էջմիածնական միաբանները պիտի չյօժարէին մեծամասնութեամբ Երուսաղէմ հաւաքուիլ Նիդիւ - Տիրան անձնական կուրսներուն հետեւանքով, եւայլն: Բայց այս բոլորը արդէն ապացոյցներ են հաստատելու համար թէ հայ եկեղեցական պաշտօնէութիւնը (եւ ալ մէջը ըլլալով), չկրցաւ ի վիճակի ըլլալ այս ո՛չ շահեւոր (Շաք. Գ. Էջ)

Բերան մէջտեղը՝ հին կիսաքանդ աշտա-
րակի մօտ գտնուող տնում։
Իմ տնակը Միջերկրական
ներմակ ծեփում
Գիտարան է սանդուխների վերը
կառւած։
Հետում կանգնած կայսերական
բարձր բլուր
վայր է քաշում հորիզոնի կտոր հուրը
Եւ մատնեով տեղաշարժ, գորգ է
հիւսում
Ու երկնքի հարաւային ծայրին
կայսում։ (15)

Այստեղ է հիւսում Միքայիլ (16)
բնական փոքրիկ ժողովրդական պոէմը։
Այն փէս կիւնթի եւ իր մօր տեսարանի
մի տեսակ ամփոփումն է. արեւելեան
սարքերակը՝ պարզ՝ մի փոքրիկ խոսք-
ուած գոհար։

Իդա կղզուն նուիրուած կղզին եւ մի
մարդի նախալերջին գլխում, պատմուած
է դեռ լոյսը չբացուած, պայծառների
ձայնից յետոյ եկեղեցու դանդաղների յօ-
ղանջներով սկիզբ առած, կղզու սրբերին
յատկացուած տօնախմբութիւնը։ Զարեա-
նի ըմբռնած թատրոնի բեմ - տեսարանն
է դա։ Արիւսայիկ եւ քրիստոնէական թա-
րոն ընդունող մի կատարեալ ծէս. մաս-
նակցութեամբ մի շարք փայտակերտ
Սրբերի եւ Սրբուհիների, որոնք լքելով ի-
րենց խցիկները, երկտասարդների ուսե-
րի վրայ բազմած, շարժուած են մինչեւ
ծովի քարափը, այնտեղ շարուելու եւ դի-
տելու, ի պատիւ իրենց սարքուած հրա-
վանութիւնը՝ վայր թափուող աստղերի
լրջէփները։

Ան, ի՞նչ եմ մտածում փայտէ՛ այդ ար-
ձանները (17)։ Խորհում է Զարեան եւ
նկատում. Երկիրը ժաժ է գալիս։

Շարժումը յարակցուած է. ըմբռնուած։
Կղզին եւ մի մարդ վիպակի վեցերորդ։
Կղզին, ամբողջովին ապագայ «Տե-
սիլը» թատերախաղի հերոսուհու՝ Յի-
րայի պատմութիւնն է։ Կղզու բնակիչ-
ների մօտ, վերջապէս գտնուել է ժամա-
նակակից բեմ - տեսարանին յարմար մի
տիպար։ Յիւրան ճանաչուած մի կին է։
Նա թատերական նոր քերթնակեան-ը պի-
տի իր աւարտին հասցնի։

ԱՆՏԵՍ ԱՇԽԱՐՀԸ ՏԵՍԱՆՆԵԼԻ Է

Գիտենք, որ Կղզին եւ մի մարդ-ի հրա-
տարակուելուց երկու տարի յետոյ, 1957
թուին, Վիէննայում ուր տպագրուել էր
Երեք երգերը, Զարեան եօթ լուսնի մի-
անգամայն մահուան ճիւղանների մէջ միա-
ւել, ութերորդ լուսնու՝ կրկին կեանքի
է կոչուած։ Արդիւնքը՝ Արա Աստուած,
խաղ գտնանակեանն է։ Այս փաղը, մինչ
այժմ հրապարակուած, նրա վերջին բե-
մական գրութիւնը պիտի համարել։

Սաղը կառուցուած է եօթ սաղով։ Արա
ի վերջին մենախօսութիւնը սկսում է
այսպէս.

Անտես աշխարհը
Տեսանքի է։ Նա մեծ հայելի է,
որ ի՛նչ է կեանքի քաճումը՝
Աշխարհի մեծ մայրաքաղաքը (18)։

Բովանդակութիւնից պարզ է, որ հե-
ղինակն արձագանգում է Պրիստինին։ Այս
խաղի մէջ Զարեան իւրաքանչեւ ու կուռ
իւրեղ է յունական թատրոնին, նրա ո-
ճին եւ ծիսական բնոյթին։

Ինչպէս երեք երգերում, այստեղ եւս,
օղտադրօնուած են յունական քիւմիէն -
Խորանը (19), թէ իբր գաղափար եւ թէ
էութիւն, խաղի մէջ բանաստեղծութեան
տանայն է կազմում։

ՏԵՍԻԼՔ

Զարեան Հայաստան վերադառնալով,
իր հետ է տանում նաեւ «Տեսիլք»-ը (20)։
Այն իբր հօմ նիւթ, անաւարտ գրու-
թիւն, մշակուած ձեռագիր, կամ թէ՞
ներկայ աւարտուած օրինակով է Երեւան
հասել՝ պարզապէս այդ մասին ոչինչ չգի-
տենք։ Վերջին արարի բովանդակութիւ-
նը ենթադրել է տալիս, որ կեանքի վեր-
ջին տարիներում, հեղինակն աշխատել է
գրութեան վրայ։

«Տեսիլք»-ը գրուած է հայերէն, չափա-
ծոյն եւ արձակ։ Տեղի, ժամանակի եւ տի-
պարների գործողութեան տեսակետից,
այն Միջերկրական է. բեմ - տեսարան է
հանում, անտես եւ տեսանելի աշխարհնե-
րի գործող անձանց միջեւ զարգացող, թա-
ղան յարաբերութիւնները։

«Տեսիլք»-ը շօշափելի է դարձնում վե-

րացական եւ խորհրդապաշտ երեք եր-
գեր-ի մէջ փորձուածը։ Կիրառելով դա-
սական երեք արար կառուցը, Կ. Զարե-
ան զբեղ է իր ամենահանրամատչելի
թատերական երկը։ «Տեսիլք»-ի ոճը շատ
մօտ է Կարսիա Լորբայի մշակած, սպա-
նական արդի բանաստեղծական թատրո-
նին։

Զարեան յաճախ է արտայայտուել հայ-
կական ճարտարապետութեան նշանակու-
թեան մասին. մեր կրօնական ոգու եւ
մեր արուեստի քարձրագոյն եւ ամենախա-
րազատ արտայայտութիւնը վերջ ի վեր-
ջոյ մնում է Հոնիփիսիէի եկեղեցին, - այդ
չկարդացուած գիրքը։ Եւ երգը կամ խօս-
քը որ չի համապատասխանում նրա ինք-
նամփոփ երաժշտութեան, նրա ներդաշ-
նակ պայծառութեան եւ նրա քարդ պար-
զութեան մերը չէ (21)։

«Տեսիլք»-ը թատերայնօրէն փորձում է
նման պարզ կառույց, երգ ու խօսք դըր-
սեւորել։

...ԱՐԱՐՆԵՐԸ

● Ա Ն Ա Ջ Ի Ն

Գարուն է։ Բեմ - տեսարանը միջերկ-
րական ծովափի մի երկրի ժայռերի եւ
բլուրների մէջ ընկած, ցրուած տնակնե-
րով, անխառնակ մի գիւղի տան ներսն
է։ Յիւրան միջնահասակ, սեւ առատ մա-
ղերով, մեծ փայլուն աչքերով, շարժուն
անհանդիստ, գրեթէ գեղեցիկ, մօտառ-
րապէս քսանամեայ մի կին է։ Ծտկում է
օճախի միացող կրակը եւ կախում ջրով
լցուած կաթսան։ Աչքերը երկու բը-
ռունցքներով ճմուռ, մօտենում է ծովա-
հայեաց պատուհանին ու դիտում։ Դուր-
սը փոթորիկ է. ամպեր ամփնուր. ոռնա-
ցող քամի. երրորդ գիշերն է մօտենում։

Երկինքը
թեւերը փշուրում է՝
վայր գոլորում։

Կրակակցնում է նա. մենակ է։ Փէշով ճա-
կատը սրբում, ծխից չարչարուած աչքե-
րը հեռուն յարած, քթի տակ երգում է.
Սիրտս կրքած տատարակ է,
կեանքս չոր արտ է -
Դատարկ է...

Երգն ընդհատում է դրսից տուն մըտ-
նող Զօբօր (22) խօսքերով՝ Դան եղա-
նակ։ Ներս մտնելով նա պատմում է գիւ-
ղի անց ու դարձը։ Եկեղեցու բակի մեծ
ընկուզենին վայր է ընկել, դրսի նիւղում
կանգնած քարէ սուրբն սկսել է շարժուել,
կարող է վայր ընկնել. սրանք լաւ նշան-
ներ չեն։

Յիւրայի ամուսինը ամիսներ է, որ
ճամբորդ է. տնեցիք գրեթէ անտեղեակ են
նրանից։ Մայրը դառնացած, որդու բա-
ցակայութիւնը հարսի մեղքն է համա-
րում։ Հարսը զաւակ չունեցաւ. գոհ չը-
պահեց որդուն։ Երկու հաւերին կուռ
տալու, այժին նայելու եւ փայտ բերե-
լու համար Զօբօրը կրկին դուրս է անց-
նում։ Հարսը ապաստանում է երգին. պա-
տուհանից ճանապարհին նայում, օճախի
մօտ արտասուում ու անկիւնում կախ-
ուած մի կտոր հայելու առջեւ իր մտա-
ծին էակաների հետ է դրուցում... Եւ մեծ
մի տեղ տեսել էմ... քառանկում։

Հարեւանի երիտասարդ տղան՝ Բարին,
Յիւրային այցի է գալիս։ Նկատելի է, որ
նրանց միջեւ մտերմութիւն կայ։ Զօբօր-
ը վրայ է հասնում. նախատում հար-
սին։ Պատմում է, որ քահանան եւս գոհ
չէ Յիւրայից։ Ասել է. ամուսնուց հետո
ապրող կինը, պէտք չէ Մատնեային մո-
ռանայ։ Հարսը փորձում է արդարանալ.
Մատնեան... Գնում եմ, չոքում, խօ-
սում։ Զի լաւ։ Զօբօրը երբեք անգամ
չէ. Զի լաւ, որովհետեւ խօսքը տալ
չէ. սրտիդ աղբիւրից չի քշում - ջերմե-
ռանգութեամբ լեցուած չէ։ Յաւք քե-
քեւ է։

Գիւղի նամակները մի նոր նամակ է
բերում։
Նամակը գրուած է անձանթ ձեռա-
գրով։ Յիւրան կարդում է. Զօբօրը լը-
սում։ Տեղեկանում են, որ գիւղից վա-
ղուց հեռացած, տան միակ տղամարդը,
մտադիր է ծածուկ Ամբրիկա մանկ։ Որ-
պէսդ ոտակաւորութիւնը բան չիմանայ,
որդեղ է կնոջ եւ մօր հետ մի որոշ ժա-
մանակ կապ չպահէ։

Զօբօրը (նստում է ծնկները չիւում)
Այս քիչ նորութիւն... Տանը դրամ էլ չը-
կայ... Այ քիչ նորութիւն...
Յիւրան - (մօտենում է ծովահայեաց
պատուհանին, քիթը կպցնում ապակին,

նայում։ Լսում է քամու ոռնոցը) կ'եր-
թայ, կը մնայ, ուրիշ կին կը նարի, շատ
ուրիշների մեծն Ամբրիկան կուլ կը տայ
նրան։

«Տեսիլք»-ի առաջին արարի վերջն է։

● Ե Ր Կ Ր Ո Ր Դ

Անցել է մի քանի ամիս։ Յիւրան ծո-
վափեայ մի գիւղաքաղաքում է։ Ամուս-
նու բացակայութեան բերումով, Բարիի
հետ աւելի մտերմացել ու լքել է տունը։
Քահանան կիրակնօրեայ քարոզում, հին-
ցած շորի կտորի նման, նրան պատառ -
պատառ է արել։ Այժմ Բարին եւս լքել է
նրան. մենակ է մնացել. սարսափում է
գիւղ վերադառնալ։

Գիւղաքաղաքում ծանօթուած մի կին
այսօր նրան այցի է եկել։ Մտերմանում
են։ Կնոջ անունը Կղէոպատրա է։ Յիւրան
պատմում է իր անցեալի ու ներկայի մա-
սին։ Ապրուստն ապահովելու համար ըս-
տիպումս տղամարդկանց գրկից գիւղ է
անցել...

Վիշտը մոռանալու համար, միասին
կրկում, պարում եւ խմում են։ Դուռը
ծեծում են։ Յիւրան բացում է. բախտա-
գուշակն է։ Կամքը Կղէոպատրային գիշե-
լով, լսում է ցիկլանուհու. Ծատ ծուռ ու
մուռ մանապարհներ եւ անցել։ Վիշտ եւ
ուրախութիւն եւ տեսել։ Աւելի շատ վիշտ
քան ուրախութիւն։ Սիրտը եւ միտք
դեռ սպասում են։ /.../ Մեծ մի լոյս է,
որ պիտի գայ, քիչ ողորդի եւ կեանքիդ
գիծը պիտի քաժանուի... /.../ Ճանա-
պարհդ պիտի փոխուի /.../ պիտի մա-
ղբլցես եւ վերը պիտի հանդիպես անպա-
սելիին... պիտի տեսնես մի նոր արեւ,
որ մէջդ պիտի փայլի...

Յիւրան կրկին մենակ է։ Մէկը միւսի
ետեկից ընդունում է նախ կօշկակարին եւ
ապա գիւղից եկած քարի ծերունի Մար-
տինին, որ յայտնում է Զօբօր մահը։
Փորձեցին ամուսնուդ գրել, լուր եկաւ,
որ ինչ որ աւագակութեան է մասնակցել
եւ շատ տարիներով բանտարկուած է։
Հիմա հարցը նրանում է թէ տունը ինչ
պիտի լինի։

Ըստ օրէնքի տունը անցնում է Յիւ-
րային. սակայն նա իրաւասու չէ ծա-
խելու։ Գիւղ վերադառնալ ու այնտեղ
ապրել եւս անկարելի է նրան. սարսա-
փում է գիւղացիներից։ Մարտինը եւ
Յիւրան դրուցում են վախը թափանցելու,
խաւարը ճեղքելու, նրանից պաշտպան-
ուելու ու կեանքում չնչինով բաւարար-
ուելու մասին։

Մարտինը համոզուած է, որ կարելի է
երգի զօրութեամբ մաքրուել։ Նոյնիսկ
եթէ երգն երգուի մտովին ու լուռ, դուրկ
չէ զօրութիւնից։ Նա մի մարդ, մի խենթ
էր տեսել, որ երգում էր մինչ իր վերջին
շունչը։ Ամեն մի մարդ իր երգը պէտք
է ունենայ։ Լոյսը, որով պաշտպանում
է։ Ծովը, որով շնչում է, մեծանում,
մաքրում։ /.../ Եվ, դուռը բաց արա,
մտիք ներս եւ եղիք ինքդ քիչ հետ։ Մար-
տինը մեկնում է...

Երեկոյ է։ Յիւրան մի մօմ է վառում,
ստուերի հետ նստում, մտորում է։ Թօս-
քերը աստիճանաբար սահմանում, չա-
փածոյ կշիռ են ստանում։ Սկսում է աղօ-
թել առ Աստուած ու Մայր։ Դուռը ծե-
ծում են. դրսից ծանօթ ձայներ են լըս-
ւում։ Կանչում են։ Յիւրան անշարժ է։
Դուռը աւելի սաստիկ են ծեծում։ Վեր-
ջին ձայնը կօշկակարին, է։ Զայրացած
դուռում է. Պոռնիկ քաղ արա դուռը, քաղ
արա, առում եմ քեզ։

Արարի վերջն է. դուռը բացելու կամ
փակ պահելու մասին ոչ մի նշան չկայ։

● Ե Ր Ր Ո Ր Դ

Ծովափեայ գիւղաքաղաքի մի նեղ փո-
ղոցն է. խորքում քաջում է մի հրապա-
րակի վրայ. դրա կենտրոնում մի եկե-
ղեցի կայ։ Ոչ շատ հեռու երեւում է մայ-
թի վրայ չարուած սեղաններով ու ա-
թոններով սրճարանը. մօտը զանազան
այլ խանութներ։ Մարդիկ սեղանների
չուրջ դրուցում են Յիւրայի մասին։ Այդ
քաղցած, սպառած կէս հիւանդ կինը, օրը
չորս անգամ եկեղեցի է գնացել, չօքել
Մատնեայի առջեւ եւ արտասուել աղօ-
թել, աղաչել պաղատել է։

Օրերից մի օր Մատնեան յանկարծ
լուսաւորուել, ձեքերը վեր բարձրացրել
եւ ասել է. Գնա աղբիւս, իմ ագին քեզ
հետ է։ Քեզ հետ է նաեւ իմ օգնութիւնը։

Երբ լոյսը անհետացել է, Յիւրան ուշա-
թափ ընկել է Մատնեայի արձանի մօտ։
Գիւղի ծեր քահանան է գտել նրան։ Պոր-
հուրդ է տուել պատմել տեսածը։ Յիւրան
դէմքը դուռնա, ձեռքերը ճեղքակ, հա-
մեստ մի կին է հիմա։ Պատմել է բոլո-
րին. ոմանք հաւատացել են։

Տեսիլքի լոյսը չիոթ է ստեղծել։ Հո-
ղեւորականներ, ժողովուրդ՝ հաւատաց-
եալ ու անհաւատ, իրար են խառնուել։
Բարձրախօսով յայտարարում են... Պաե-
պանէֆ հաւատի մաքրութիւնը եւ անմե-
ղաքիւնը։ Ամբոխի մէջ են նաեւ Յիւրան,
Կղէոպատրան, ծերունի Մարտինն ու գիւ-
ղի խենթ Լուկան։ Հէյ, եղբայրներ դուք
չտեսաք լոյսերի հեղեղը եւ դուք քաղա-
ւորներ, դուք չտեսաք արեւելքում քնած
մեծ աստղը։ Ասում է Լուկան։

Հեռուից մօտենում է Յիւրայի գիւղից
հասած ծեր քահանան՝ Փատրէ Վիդոն։
Յայտնում է վերին իշխանութեան պա-
հանջները... Ասում են նիւթական ապա-
ցոյց չունի... Մի վերք, մի քիչ արիւն,
ինչպէս եղել է ուրիշ անգամներ...

Արդէն ուշ է, գիշերը վրայ է հասնում։
Յիւրան կարծիքների ճնշման տակ է։
Վերջապէս խօսում է. յայտնում. փաստ
ունի։ Յոյց չի տալիս, որովհետեւ ինքը
լոյսն ինձ հրաւայեց ցոյց չտալ ու այս
մասին ոչ ոքի չասել։ Անա նա այստեղ է,
կրճիս տակ, սրտիս մօտ... /.../ Ա-
ռէֆ, եւ այլեւ անգոր եմ... եւ գնում եմ
նրա կամփին հակառակ։ Ու ձեռքը ծոցն է
տանում եւ յանձնում է «ապացոյցը»։ Լըս-
ւում է.

... Մատնեայի քաղի աղամանը...
... Դա գաղութիւն է...
... Պէտք է ոտսիկան կանչել...

Յիւրան հեկեկում, վազում է դէպի ծո-
վափ. մի քանի կանայք հետեւում են նը-
րան։

Ապացոյցը պէտք է ստուգուի։ Ամբիւռ-
պէս կանչում է աղամանդաւաճառ ֆի-
էթրոն։ Դիտում, քարը սրբում եւ փոր-
ձի ճրագին է բարձրացնում. ուշադիր նա-
յում ու յայտարարում է. Սա, պարոն
ներ, հասարակ ապակու կտոր է... Մի-
եւնոյն վայրկեանին, վազելով սարա-
փած տեղ են հասնում Կղէոպատրան եւ մի
քանի ուրիշներ։ Հասէֆ, հասէֆ օգնու-
քեան... խեղձ Յիւրան ժայռի կատարից
իքնն նետեց ծով...

Կղէոպատրայի բարձրաձայն հեկեկու-
մով փակում է «Տեսիլք»-ը։ Բեմ - տեսա-
րանի մէջ եղած ամբոխի կեցուածքի, կամ
արարի մասին, Կատան Զարեան որեւէ
բան չի յիշում։

ՅԻՇՆԵՔ...

Կղզին եւ մի մարդ-ը Յիւրայի պատմու-
թիւնը որոշ տարբերութիւններով է յի-
շում։ Յուշենք միայն, որ այնտեղ Յիւ-
րան Տեսիլքը տեսնելիս ինք եւս մայր է,
ապացոյց չունի եւ մեթօնելուց յետոյ
երեսը ներկուած, խմած, օտար նաւա-
տիների թեւերից կախուած, շարունա-
կում է ապրել մի մեծ քաղաքի նաւա-
հանդատում։

Երեւանում գտնուած «Տեսիլք»-ը, վե-
րին իշխանութեան կողմից պահանջուած
ապացոյցը հասարակութեան սեփական-
ութիւնը դարձնելով, բեմ - տեսարանում
իրադրօնում է խաղի աղէտալի չըջա-
ղարձը, յունական իմաստով՝ կատաստ-
րօֆը։

Յիւրայի պատմութիւնը գրելուց յե-
տոյ, Զարեան ունի հետեւեալ նշումը։

Եւ գրել եմ իմ յուշատետքի մէջ -
Տեսիլքը ինք անձն է՝ մոգական մի հա-
յելու մէջ արտացոլում։ Մի իրականու-
թիւն, որ գեղեցիկ է մի ինչ որ բարձր
յարկի վրայ եւ փոխում եղեկեղեցի։

Աշխարհը մի մարմնի շարունակութիւնն
է եւ կրկնութիւնը։ Մարդկային սիրտը
կախուած է կրճի մէջ, երկրագնդի ծիր
խաւարում անկիւնի իւրաքանչեւ աստիճա-
նով, այսինքն քան երեք աստիճան եւ
կէս։

Տեսիլքը եւ այն ինչ որ ներկայանում է
մեր ներքին եւ արտաքին աշխարհի՝ ան-
դրապատմական է։ Իրական։ Աստուած
իսկ կարող է իր պատկերացումը գտնել
միայն կեղեցիկ անձի տեսողութիւնով եւ
ոչ թէ ընդհանուր մտածողութեան քե-
լադրանքներում։

Ոչ հրաշք եւ ոչ սրբութիւն՝ տեղի
նիշդ սրբին կարելի չէ ենթարկել վեր-
լուծման։ Հրաշքին հաւատացող մաս-
նակցում է գերբնական եղելութեան այն-

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԻՐԻՆԻ ԻՆՔՆՈՒԹԵԱՆ ԲԵԻՆՈՒ

(Շար. Ա. Էջեմ)

Կան խնդիրներ էն վեր, ըննելու սփիւռե-
կան հիմնադրուքը Եկեղեցւոյ առաքելու-
թեան ճամբով, որուն առաջին պատաս-
խանատուն է ինքը:

Իսկ ի՞նչ է այդ սփիւռեկան հիմնադրու-
քը, եւ ինչո՞ւ համար Հայ Եկեղեցին իր
առաքելութեան ճամբուն վրայ ձեռով մը
պարտաւոր է ըննութեան ենթարկելու
դայն: Այսօր Սփիւռքի հիմնական հարցը
հաւաքական գոյատեւման հարց մըն է,
գոյութեան խնդիր մը, եւ այս խնդրի-
րը որ ամէնէն աւելի քաղաքականացման
առարկայ դարձած պէտք է ըլլայ Սփիւռ-
քը զեկապարող մարմիններու կողմէ, բուն
այս հարցն է ահաւասիկ որ երբեք քա-
ղաքականացման օրակարգի վրայ չէ դըր-
ւած: Իսկ կղերականական թող չթուի
արտայայտութիւնս եթէ ըսեմ թէ Սփիւռ-
քի գոյատեւման, հաւաքական գոյու-
թեան օրէնքը կը գտնուի եկեղեցիին մէջ:
Նախ այն շատ պարզ հանգամանքով որ

Եկեղեցիին բնորոշումը հաւաքող է, ժո-
ղովոյ: Ասոր համար, սփիւռեկան մեր
իրականութեան մէջ, Հայ Առաքելական
Եկեղեցւոյ դերը այսօր աւելի քան երբեք
այժմէական է: Անիկա բայց ցարդ չէ յա-
ջողած անդրադառնալ իր կոչումին եւ օ-
րակարգի վրայ դնել Սփիւռքի հիմնա-
հարցը որ ամէնէն աւելի իր ուսերուն վը-
րայ կը ծանրանայ զայն քաղաքականա-
ցնելու խնդրով:

Իսկ որո՞նք են ժողովումի եղանակնե-
րը: Գրեզոր Նարեկացի կը գրէ իր 75-րդ
բանին մէջ. «Եկեղեցին տապան է մաք-
րական եւ ընդ երկրայնոցս եւ զվերինսն
յինքն հաւաքէ»: Երկրայնը եւ երկնայն-
ը հաւաքող անտեսանելի կառուցուածք
մըն է տեսանելի եկեղեցին, որը անպայ-
ման կապուած է հողի, սահմանի, պե-
տութեան եւ միայն ու միայն մարդկա-
յին օրէնսդրութեան հետ, տրուած ըլլա-
լով որ ան իր օրէնքը կը հիմէ աստուա-

ծային խօսքին վրայ: Այստեղ է, որ կը
գտնուի եկեղեցական կառուցուածքին
առանձնայատկութիւնը: Այստեղ կը գտնու-
նուի նաեւ իր առաքելութիւնը, եւ իրրեւ
եկեղեցի, անոր առաքելութեան կորիզը
կը կազմէ փրկախօսութիւնը: Ո՞ր կը
գտնուի եկեղեցիին հաւաքումի, ժողո-
վումի հանգամանքը, որո՞նք են ժողովու-
մը կարելի դարձնող ազդակները: Աստ-
ուածային խօսքը, որ ամէն հաւատաց-
եալ պարտի ժառանգել, ծէ՞սը: Ինչպէս
տեսնուեցաւ, ներկայիս Հայ Եկեղեցին
Սփիւռքի մէջ զլիարարար օրհական
դեր մը կը կատարէ: Բայց ի՞նչ է ծէսը:
Կարելի է ենթադրել մեր վերի դիտողու-
թիւններէն որ ծէսը ներկայիս վերջոյ
նուի իրրեւ բեմադրութիւնը շարժումնե-
րու, խօսքերու, աղօթքներու, որոնց
առարկան մերթ ծնունդէն է, մերթ հարս-
նիքը կամ մերթ թաղումը. ծէսը վե-
րածուած է պարզ անբովանդակ նշանի
մը, արարքի մը, որուն նշանակութիւնը չի
փնտռուի հաւատացեալ անհատին կամ
զանգուածին կողմէ: Քարացած համա-
կարգ մը կարծես ըլլայ, որ կը կրկնուի
ժամանակներէ ի վեր, եւ որուն հանդէպ
մեր օրերու մարդիկը կ'որդեգրեն միայն
հանդիսատեսի դերը մը: Այլ խօսքով
ծէսի նշանակութիւնը, այսինքն փրկա-
կան խորհուրդը մանաւանդ պատարագի
ընթացքին կը մնայ անմատչելի: Իսկա-
կան հաղորդութիւնը մեր եկեղեցւոյ մէջ
տեղի չունենար: Եկեղեցին հիմնականու-
րէն հաղորդութեան, Ս. պատարագի վը-
րայ հիմնուած համայնք մըն է, իրրեւ
այդպիսին՝ ծիսական համայնք մըն է,
ծէսին էական իսկական իմաստով: Ծէսը
պարզուած իր խորհուրդէն, իր էութե-
նէն, անկենդան տարր մըն է: Հիմա է որ
կը հասկցուի թէ ինչո՞ւ մերօրեայ մար-
դիկ եկեղեցի կու գան միայն հողեհան-
դիսակ: Կարծեք թէ ուզէին աւելի ման-
րաբանութիւն կամ մեծնողին յիշատակը ո-
գեկոչել քան թէ պատարագի խորհուր-
դին, սուրբ հաղորդութեան հաղորդ դառ-
նալ: Ծէսի՞ նման ըմբռնումի պատճառ
է որ մեր հաւատացեալներէն ընչքան անձ-
նակցս փորձառութիւն մը կ'ապրին եկե-
ղեցւոյ կամարներուն տակ: Չկարծուի թէ
ծէսին այս անկենդան տարր դառնալը ար-
դիւնք է դարբարի գործածութեան կամ
անհասկնալի լեզուի մը նշաններու հան-
դիսադրութեան: Թերեւս ասոնք իրենց
բաժինը ունին աղէտին մէջ, սակայն ծէ-
սի ըմբռնումն է տիրականը, աւելի ճիշդ
արգիւնք է եկեղեցին արտաքին նշաննե-
րու վերածելու ձգտումին: Անկասկած ե-
կեղեցին չի կրնար գոյութիւն ունենալ
առանց ծիսակատարութեան, ի նչպէս ըս-
ուեցաւ վերը: Սակայն եկեղեցին ունի նա-
եւ ծէսէն անդին դադող նշանակութիւն
մը: Ժողովումը իր կրնար տեղի ունենալ
առանց արգելումի խօսքի ժառանգութեան,
որդեգրումին: Հետեւաբար Սփիւռքի մէջ
Հայ Եկեղեցին չի կրնար նկատուիլ ազ-
գային հաստատութիւն մը, կամ իւրա-
յան ծէսերու համակարգի մը թաւերա-
բեմը: Եկեղեցիին տիեզերական, ընդհան-
րական նկարագիրը ազգային սահմաննե-
րէն անդին կ'անցնի, ընդհանրապէս մարդ-
կային ուղղուած տարր մըն է: Բայց
իրրեւ կրօնական մտածողութիւն եւ հո-
գեւոր սնունդ եկեղեցին կը հիմնուի նա-
եւ իր աւանդութեան վրայ. այս կէտի
վրայ է որ կը կազմուի եկեղեցիին տար-
բերակիչ եղբը: Ազգային աւանդութիւն-
ները եւ եկեղեցւոյ խորհուրդը սերտորէն
եւ ներքնապէս միահիւստուած են, որով
կարելի է ազգային աւանդութիւնները
առնել եւ խորհուրդը մերթէ: Հայ Եկե-
ղեցւոյ այս կրկնակ նկարագիրը կը կազ-
մէ անոր հիմունքներէն մէկը, որուն շը-
նորհիւ ան կրնայ կազմել ինքնութեան
բեւեռ մը:

Բայց ինչպէս կ'ազդեն ինչպէս մէջ: Իր առաքելու-
թիւնն է միւս բոլոր եկեղեցիներուն պէս
հաւաքել, ժողովել մարդերը, աստուածա-
յին ուխտին շուրջ, բացայայտելով առ-
կայն այդ ուխտին իւրաքանչիւրութիւնը,
ի՞նչ է այդ ուխտին իւրաքանչիւրութիւնը,
եթէ ոչ զօղումը իր աւանդութեան եւ ե-
կեղեցւոյ տիեզերական, ընդհանրական
նկարագրին ժամանակակից աշխարհի ազ-
գային ըմբռնումին վրայ:

Այլ խօսքով եկեղեցին այսօր կարող է
միաւորել ցրուած հայ հաւաքականու-
թիւնները իր իւրաքանչիւր ծէսին ընդմէ-
ջէն Գրիստոսի փրկչական խորհուրդին
շուրջ: Յիշեալ հաւաքականութիւնները
որպէս միւսեալ հաւաքականութիւններ
անշուշտ, Աստուծոյ հետ կնքած իրենց
ուխտը չեն յարգեր. ո՞չ մէկ սպասում ու-
նին երկինքէն: Վերահաստատել այդ
ուխտը, վերականգնել զայն, ահաւասիկ
հրամայականը Սփիւռքի Հայ Առաքելա-
կան եկեղեցիներուն:

Հայ Եկեղեցւոյ պաշտօնէութիւնը մեծ
դեր մը ունի կատարելիք այս կապակ-
ցութեամբ իրրեւ առաջնորդ: Անիկա չի
կրնար միայն աւանդութիւնէ ճանել տրն
տեսական երբեմն բարօրութեան մէջ ազ-
րող, երբեմն միայն նիւթական տաղան-
պով ապրող հաւաքականութիւններու մէջ:
Պաշտօնէութեան գլխաւոր դերերէն մէ-
կը արդեօք չէ՞ ստեղծել հոգեւոր մը,
ստեղծել անոր մէջ սպասելու, յուսալու
վիճակ մը, որու առիթով այս պաշտօ-
նէութիւնը բերէ Աստուծոյ խօսքը հա-
ւաքականութեան ի սպաս: Մէկ խօսքով
պաշտօնէութիւնը վերստին աւետարանէ
պատարագի խորհուրդին դուրսէն, ըս-
տեղծելով հաւաքումի ուրիշ առիթներ,
որ եկեղեցականը կարենայ խօսիլ ժա-
մանակակից լեզուով: Այլ խօսքով այսօր
աւետարանել Սփիւռքի մէջ կը նշանակէ
խօսիլ եւ թարգմանել, այսինքն վերծա-
նել Աւետարանը ցրուած մարդոց ցրուած
հոգեբանութեան մէջ իրրեւ հօրեական
խօսք մը: Այն ատեն դուցէ եկեղեցին կը
կատարէ մաքրական տապանին դերը,
որուն շուրջ կրնայ փնէլ կեանքին փոթի-
րիկը, ինչպէս պիտի ըսէ Նարեկացին:

Հայոց Եկեղեցւոյ համար դուցէ, որ
ներկայ է հայրենիքի եւ Սփիւռքի մէջ
եւ որ կ'ապրի կրկնակ վիճակ մը, ժա-
մանակակից աշխարհին մէջ տեղ մը ու-
նենալու, եւ հոն կարենալ աւետարանելու
համար որոշադրելու է աւետարանումի
ռազմավարութիւն մը: Չենք կարծեր որ
Հայաստանի ջրիտոնէացման 1700-ամ-
եակի ոգեկոչումը ինքնին քաւարար է
այդ ռազմավարութիւնը որոշադրելու
քանի որ վերստին անցեալաշուրջ
մէկ եղանակը կ'ըլլայ անիկա եթէ մոտ
միայն պատմական դէպքի մը փոխա-
րումին սահմաններուն մէջ: Իսկ կ'իշխու-
տաւորուի անիկա այն ատեն, այսինքն երբ
այդ տօնակատարութեան ընդմէջէն հիմ-
նուի սկիզբը վերաւտարանումին: Չմո-
նանք ըսելու թէ վերաւտարանումի հա-
մար վարչական, ինչպէս նաեւ մտածո-
ղական գետններուն վրայ ընկնէր
կան: Այսինքն նաեւ աստուածաբանական
գիտութիւններու ուղղութեամբ աշխա-
տանք:

21-րդ դարու սկիզբին աւելի քան եր-
բեք «հաստատման» ըմբռնում է հայ
կեանքը: Սփիւռքի մէջ գոյութիւն ունին
ընկերային, հոգեբանական, գաղափարա-
կան, դիտակցական, եւ այլ հերձառու-
ներ, անջատումներ: Մեր եկեղեցւոյ սըր-
բազան կոչումն է կամընկ առնը: Բեւե-
ռել ինքնութիւնը, որպէսզի մարդիկ ի-
րենք զիրենք դասեն ու ճանչան իրրեւ
Հայեր: Այս խնդրի իրականացման հա-
մար, ծառայութեան դրուելու է կառա-
ւարման ամբողջ համակարգ մը, մշա-
կուած քաղաքականութեամբ անշուշտ
նուիրապետական կարգ ու կանոնով, ա-
ռաջանութեան եւ երկրորդութեան սկզբ-
բունքով: Այլ խօսքով՝ ո՞չ միայն հոգե-
ւոր պաշտօնէութիւնը, որ առաջին պա-
տասխանատուն է, այլ հաւատացեալ
ինքն ալ իր դերը կատարէ, դուրս գալով
հանդիսատեսի իր դերէն, դառնալով դէ-
պի Աստուած, յիշելով թէ միւսեալ նոյն
չափով կոչուած է տարածելու աւետա-
րան, արժէքները եւ մասնակից դառնա-
լու ռազմավարութեան:

ՆՈՐԱՎԵՆ ԵՊԻՍԿՈՍ ԶԱՔԱՐԻԱՆ

(*) Այս գեկուցումը չնչին փոփոխու-
թիւններով ներկայացուած է Երեւանի
«Հաւանական» հետազոտութիւնների հայ-
կական կենտրոնին կողմէ կազմակերպե-
լու «Ինքնութիւն» գիտախառնակի որ ան-
դի ունեցաւ Ապրիլ 17 - 19-ին Երեւան:

Բանով ինչքանով ուժգին է իր լինելու
կարողութիւնը: Իր միանալու եւ ներքնա-
պէս կերպարանափոխուելու կարողու-
թիւնը:

Հրաշք եւ սրբութիւնը կարելի չէ մը-
տածել:

Մտածես՝ կ'անհետանա: Ուստի, ի՞նչ-
պէս բացատրել սրբերի գոյութիւնը: Ե-
թէ նրանց կարելի չէ մտածել, եթէ իրա-
կանի մէջ նրանք գոյութիւն չունեն, ի՞նչ-
պէս է որ նրանք հոգեբանորէն ներկայ
են: Պարզապէս, որովհետեւ սրբին պաշ-
տոյր անճանաչու է սրբի հետ: Սուր-
բը բաժանուում է հաւատացեալների մէջ.
միանում նրանց անձին, լինում նրանք:

Մերժում չգտնում է (23):

Կոստան Զարեանի թատերական Ոգի-
սականը եւ «Տեսիլք»-ը ըմբռնելու համար,
նրա յիշուած տողերից, աւելի պարզ
լուսաբանութիւն դժուար է գտնել: Գրու-
նուած ու գիտուած մարմինը, միայն հա-
ւատարակչուած ու գիտակից վիճա-
կում է կարող կայուն կանգնել, տիեզե-
րական ոգու ճարտարապետութեան նի-
շում (24):

ԱՐԲԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Մանօթագրութիւններ

(*) Օտար լեզուի յատուկ անունների
տառադարձութիւնը վերաբերում է «Յա-
ռաք»-ի խմբագրութեան կողմից կիրառ-
ուած մեթոդն ու չի հետեւում Կ. Զար-
եանին եւ յօդաւածագրին:

1.- Կ. Զարեան - Բանկօսայ եւ մամու-
լի ոսկրները - Հայրենիք Ամս., (Պա-
րբն), 1933 Մարտ, էջ 59:

2.- Կ. Զ. - Անցողիկը եւ իր ճամբան -
Հայրենիք Ամս., 1926 Հոկտ., էջ 19:

3.- Նայրն, էջ 39-40:

4.- Կ. Զ. - Երեք երգեր - Վիւննա,
1931:

5.- Տե՛ս Կ. Զ. - Անցողիկը եւ իր ճամ-
բան - Հայրենիք Ամս., 1927 Նոյ., էջ
49-61, Դեկտ. էջ 28-39 - 1928 Յունուար
էջ 41-52:

6.- Կ. Զ. - Արեւմուտք - Հայրենիք
Ամս., 1929 էջ 68-73:

Կ. Զ. - Նաւը լերան վրայ - (Պա-
րբն), 1943 էջ 60-94:

6.- Խպտեմ Պարսադ գրել էր Փէն Կիւն-
թից առաջ: Վերջինս հիւսել էր իր անա-
ջինի հակապատկերը:

7.- Կ. Զ. - Քաղաքներ - Հայրենիք
Ամս., 1930 Հոկտ. էջ 23-26:

8.- Փէն Կիւնթ. երկարատեւ հանդիպե-
լու էր տարօրինակ կերտումներին: Միմ-
նոնք եւ Սփինքսին, որոնք ներկայ էին
այնպիսի ժամանակներից երբ Աստուած-
ները բայով կ'անուանակոչուէին: Արշա-
լոյսին, Միմնոնք Փէն Կիւնթի որոշումին

երգով էր պատկերացնում եւ մա յուշատե-
րում արձանագրել էր երեւոյթը (Դ. Ա-
րար, ՓԱ. Տես.) իսկ յաջորդ տեսարա-
նը, Փէն Կիւնթ Սփինքսին անուանակոչել
էր՝ ինքը ինքն է:

9.- Քերթումները գրական ոգի մօտ
առնելու համար մանի նաեւ Ռ. Թակոյի եւ
Վ. Բ. Ինցիսի մշակած քաղաքի հետ...

10.- Էմիլ Վերհաւմ (1855-1916) պե-
տիցի բանաստեղծ: Արշալոյս (1898),
Վանք (1899), Ֆիլիպ Բ. (1901) եւ Հե-
լեն Սպարտացի (1912) բեմական ֆանտա-
ստիկներ են ինքնին:

11.- Կ. Զ. - Տեղի, ժամանակի եւ գը-
րդի մասին - Սով. Գրականութիւն (Երե-
ւան), 1970 Յունիս էջ 105:

12.- National character is based upon
the creations of theatre. Lawrence Durrell
Prospero's Celle, London 1945.

13.- Կ. Զ. - Երկիրներ եւ Աստուած-
ներ (Սպանիա), Հայրենիք Ամս., 1935
Հոկտ. - 1936 Յուլիս...

Ի միջի այլոց Հայրենիք ամսա-
գրի մէջ տպագրուած գրութիւն-
ների շարքում, սա առաջին գրու-
թիւնն է, ուր Զարեան կ'անուանուի
խնդիր է դարձնել հեղինակային ի-
րաւունքի հարցը նշելով՝ Copy-
right բոլոր երկրներին համար:

14.- Կ. Զ. - Կղզին եւ մի մարդ -
Հայրենիք Ամս., 1955 Փետր. էջ 1:

15.- Նայրն, էջ 4-5:

16.- Կ. Զ. - Միջնամի - Հայրենիք
Ամս., 1949 Մարտ էջ 1-5:

17.- Կ. Զ. - Կղզին եւ մի մարդ -
Հայրենիք Ամս., 1955 Օգոստ. էջ 24:

18.- Կ. Զ. - Արա Աստուած խաղ գու-
սանակներ (Երեւան 1965) մաս է կազ-
մում Գրիգոր Գրիգորեանի հատու-
րին (Երեւան 1978): Հեղինակն ա-
նողական հատորը ձեռք է Հայոց Վե-
հապառ Հայրապետ՝ Վազգէն Առաջին Ա-
մենայն Հայոց Կաթողիկոսին: Երջանկա-
յիշատակ Վազգէն Ա. Վեհապառն անձ-
նակն հրատարակ էր, որ Կ. Զ. 1961
թուին կրկին հարեւ. Հայաստան վերա-
դարձաւ:

19.- Մեհեան - Հանդէս (Պալիս, 1914
Ապրիլ էջ 50:

20.- 1992 թուին Երեւանում, ԲԵՄ
հանդէսը յայտարարում էր, որ «Տեսիլ-
ք»-ը գետնաշրջան էր հանդէսի յաջորդ
համարում: Այն մինչ օրս մնում է չիտա-
վարական:

21.- Կ. Զ. - Երկիրներ եւ Աստուած-
ներ - Հայրենիք Ամս., 1936 Յուլիս էջ 45:

22.- Կ. Զ. - Զօգնալը օգտագործել է
հայերէնում ընդհանրացած կետուր քառի
փոխարէն: Փոխառութիւններից պարզ
է, որ Զօգնալը ոչ թէ Յիօրայի այլ նրա
ամուսնու մայրն է: Այս գրութեան մէջ,
յարգում է հեղինակի՝ Զարեանի, ան-
ուանումը:

23.- Կ. Զ. - Կղզին եւ մի մարդ -
Հայրենիք Ամս., 1955 Յուլիս էջ 26-27:

24.- Կ. Զ. - Քարը - Անահիտ (Փարիզ),
1929 թիւ 1 էջ 8-13:

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԼՈՍ-ԱՆՃԵԼԸՍԻ ՄԷՋ

Ի ՊԱՏԻ ԱԶՆԱԴՈՒՐԻ

Լոս - Անճելլոսի հայկական հիպոտո- սարանը, ի պատիւ Հայաստանի ԻՒՆԵՍԿՕ-ի դեպի Շարլ Ազնաւուրի, Յունիս 7-ին ընդունելութիւն մը կազմակերպած է Ռից Գարլիթը պանդոկին մէջ: Ներկայ եղած են 120 հոգի, որոնց կարգին՝ Փը- րանսացի դիւանագէտներ, անուանի դե- րասաններ եւ այլ հիւրեր: Ողջունելով օրուան մեծաբաւը, հիւպատոս Արմէն Բայրուրեան բարձր գնահատած է Ազ- նաւուրի հայրենանուէր գործունէութիւ- նը, ինչպէս նաեւ այն աշխատանքը, զոր տարած է «Ազնաւուր» Հայաստանին՝ բարեգործական կազմակերպութիւնը: Խօսք առնելով Շարլ Ազնաւուր կողմէ բարձր է կարելի բոլոր միջոցներով սատար հան դիւանայ նորանկախ հայկական պետակա- նութեան:

Յաջորդ օրը, Յունիս 8-ին, Ազնաւուր երգահանուէր մը տուած է Հոլիվուդի «Յունական» Սմիթթատորնին մէջ, ուր ներկայ եղած են 6000 հանդիսականներ, որոնց մէջ Հայերը կազմած են ստուար թիւ մը: Ազնաւուր հին ու նոր երգերով - Փրանսերէն եւ մաս մըն ալ անգլերէնով - մեծ խանդավառութիւն ստեղծած է եր երգարուեստի համակերպչներուն մէջ:

Ժ. ԼԻՊԱՐԻՏԵԱՆԻ ՀԵՏ

Լոս - Անճելլոսի հայկական հիպոտո- սարանին մէջ, Յունիս 9-ին, տեղի ունե- ցած է հանդիպում մը նախագահ Լեւոն Տէր - Պետրոսեանի գլխաւոր խորհրդա- կան Ժիրայր Լիպարիտեանի հետ: Ներ- կայ եղած են չորս հարիւր հոգի: Լիպարիտեան խօսած է Հայաստանի ընկերա- յին եւ անտեսական հեռանկարներուն, Մասնաշարժութեան, երեսփոխանակաւ ընտրութիւններուն եւ Սփիւքի հայու- թեան դիրքորոշումներուն մասին:

ԹԱՏՐՈՆ

Իկը Ռաք գոլէճի հանդիսարանին մէջ Յունիս 10-ին եւ 11-ին, տեղի ունեցած է «Վարդան Սճէմեան» թատերախումբին

չեղէր խօսքը իր բուն նպատակին: Այս հանդիպումը կ'ուզէր թատրոնի շուրջ հետաքրքրութիւն ստեղծել հաս- արակներով թատրոնով բոլոր հետաքրքը- ւողները անխորժ: Առաջարկուած էր հանդիպումը կատարել Բարեգործական Ալեք Մանուկեան սրահին մէջ եւ ալ կապակցութեամբ պաշտօնապէս դիմում եղած: Սակայն ինչպէս կը տեսնուէր, սրահը բռնուած էր ու կտր սեղանը անդէ լուսեցաւ Փարիզի ռիւ Պէօ-ի Մշակութի Տան մէջ, 60-էն 70 հոգիի ներկայու- թեամբ:

ԺԻՐԱՅԻ ՉՈԼԱՔԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդում)

թիւնները, կարելի չէ համաձայն ընթաց- րուածին հետ որ Հայաստանի Խորհրդա- րանը անհրաժեշտօրէն պէտք ունի կրնա- րու գործնականին կանչող ձայններուն: Միայն, ամբողջ հարցը հոն է որ կրնա- րու հանդէպ իրենց ծանօթ կեցողութեամբ Հա- րաստանի այրերը պիտի կարենան իրենց կողմէ իշխանութեան բաժնեկից ընդու- նիլ զանոնք: Ու կրնան պէտք եղած վար- րահութիւնը պիտի կարենան զոյգանք եւ իրենց սեռակիցներուն վրայ, անոնց եւ իրենց ձայները իրենց առաջնորդելու հա- մար Խորհրդարան:

Հայաստանի իրականութեան զին - րու ծանօթ մէկը բաւական լատտետու հա- պէտք ունի դրական պատասխանելու հա- մար այս ու նման հարցումներուն: Բարեբախտաբար, Շ. Մաթեւոսեան երբ «Ես անցայնում կը յաղթեմ» էր, լոյս տեսաւ, որ ես այս կը հասկնայի թէ յարակցեալներէ իր- ւութիւն յուսացողներէն չէ...:

ԱՐՓԻ ԹՈՒԹԵԱՆ

ՈՒՐ Ե ԹԱՏՐՈՆԸ

ԱՆԿԱՐԵԼԻ ԿԼՈՐ ՍԵՂԱՆԸ

1995 Յունիս 19-ին տեղի ունեցաւ Փա- րիզի Համադպարինի դրական - մշակու- թային յանձնախումբի կազմակերպած թատերական հարցերու Կլոր Սեղանը: Նախապատրաստուած էին չորս հարցում- ներ եւ ուղղուած Կլոր Սեղանի մասնակից- ներուն: Հարցումները հետեւեալներն են.

1. - Ժամանակակից թատրոնը Հայաս- տանի մէջ
2. - Հայկական եւ հայերէն թատրոն կարելի՞ է սփիւռեալ պայմաններում մէջ
3. - Սփիւռեալ մէջ թատրոնը ընդհանրա- պէս սիրողական է. կարելի՞ է արհեստա- վար թատրոն ունենալ
4. - Թատերական գրականութեան հարց:

Սեղանին չորս բոլորուած էին ինը հո- գի. ութ մասնակիցներ -- Սիլվա Արաքս - Հասկէն, Նորա Արմանի, Վազգէն Մուխոբեան, Արտաշէս Ոսկանեան, Նա- րեկ Տուրեան, Ժիրայր Փարիզեան, Արթի Յովհաննիսեան եւ Ժիրայր Չորա- եան -- առաւել զրուցաւոր Յակոբ Պալ- եան:

Այս հարցումները պիտի քննուէին մօտ մէկ ու կէս ժամուան ընթացքին եւ ետքը՝ կէս ժամ տրամադրուէր ունեկերներու կողմէ ուղղուած հարցումներուն պատաս- խանելու:

Փաստօրէն անկարելի հաւաքոյթ մը, մաս- նակիցներու բազմութեան, նիւթին քնոյ- թին ու ծաւալին եւ ամէն մէկ խօսակիցին յատկացուած կարճ ժամանակին պատճա- րով: Հանդիպումը շուտով վերածուեցաւ մակերեսային անցողակի եւ երբեմն իրարու հակադէր տեսակէտներու ու խօսքերու զանգուածի մը: Պէտք է ըսել որ բոլոր հրաւերեալներն ալ պէտք եղած պատրաս- տութիւնը չունէին նման հարցեր հան- րութեան առջեւ արծարծելու: Պատ- րաստութիւն ունեցողն ալ առիթ չունե- ցաւ ոչ ալ հնարաւորութիւնը, նիւթը պար- զելու ու խորացնելու, որուն հիմնական պատճառը կտր սեղանի յղացման ու հար- ցումներու բանաձեւումէն բխած չփոթի- նէր: Ամէն մէկ խօսակիցի կ'ընթերցուէր երեք վայրկեան հարցումի մը պա- տասխանելու համար. և յաճախ կողմնակի խօսքերն ու արտայայտութիւնները մէկը միւսին ուղղուած եւ ունեկերներէն եկած աւելի ուշադրութիւն կը գրաւէին ու ժա- մանակ կը խլէին քան թէ ուղղակի նիւ- թին վերաբերեալ ըսուածները: Իսկ հար- ցումներու բանաձեւումը անստույգ էր, թէեւ հարցարանը տասնհինգ օր առաջ ուղղուած էր մասնակիցներուն նախա- պատրաստութեան համար, սակայն հար- ցումները, չորսն ալ՝ պարզաբանումի ու յատկանշացումի կը կարօտէին եւ ա- նոնց նախապատրաստութիւնը, անգամ ան- կարելի կը դառնար. անոնք աւելի հար- ցականներ կը յառաջացնէին քան թէ պա- տասխաններ, հարցականներ՝ այս հան- դիպման բուն նպատակին շուրջ (այս կէտը աւելի մանրամասնօրէն կ'արծարծեմ աւելի անդին):

Հրաւերեալները բոլորն ալ արհեստա-

ծել «Օգոստոս»ը, պիտի գնայի լուսամուտ լուսամուտ: Ես ջղայնաւոր եմ այդ ան- պաշտպան վիճակից: Եւ մարդու մէջ ամենից շատ գնահատում եմ ուժն ու անպարտիւնութիւնը. չհաշտուելու կար- ղութիւնը: ... Մեր մտաւորականները որդեգրել էին ինչ որ կերպար, ամբիւ- կամ, մտացածին, որից չեն կարողանում հրաժարուիլ:

Հետաքրքրական են իր արտայայտու- թիւնները «Շամիրամ»ի մասին. այդ տի- պարը երբեք բացասական չի նկատու- ր: Ան «հզօր քաղաքի, վնասակար, նիւթի, յաղթանակող կին է: Իր մէջ պայքար ու- նեցող կերպար»: Կ'ըսէ թէ այդպէս են նաեւ «Շամիրամ»ի անդամները. «բաւարը մախաձեղնող, մտաւորական, գործա- րար, համարակալ ու քանիւնց կանայք են»: Իսկ իրենց գործունէութեան նպա- տակն է «հասարակութիւնը բարձրելու գուր ընդ»: Ծրագրերներուն մաս կը կազմէ նաեւ իրաւաբանական ծառայու-

վարժ թատրոնի մարդիկ էին՝ բեմադիր կամ դերասան. բայց թէ ի՞նչ չափանիշե- րով ընտրուած ու հրաւիրուած բնաւ յա- տակ չէր եւ ինչո՞ւ ութ հոգի: Փարիզի հաստատուած ուրիշ բեմադիրներ ու դե- րասաններ ալ կան, ինչո՞ւ անոնք չէին հրաւիրուած: Եթէ թատերախումբերու ներկայացուցիչներ էին՝ նոյն խումբէն երկու անձեր կային սեղանի շուրջ. Փա- րիզ բնաւ բեմ չարձարացած, որեւէ խում- րի չպատկանող անձեր եւ դեռ՝ թափե- րախումբեր որոնք չէին ներկայացուած, յատկապէս Բարեգործականի խումբը: Իսկ եթէ զաղափարական զանազանու- թիւնն էր փնտռուածը կամ հոսանքներու ներկայութիւնը, պէտք էր յստակօրէն այդ հոսանքներն ու զաղափարները սահման- ւէին ու հարցումները անոր հիման վրայ պատրաստուէին:

Միայն թատրոնի մարդիկ հրաւիրելն ալ խեղացի, տեղին ընտրութիւն մը չէր այդ- չորս հարցումներու սերտողութեան հա- մար: Նախընտրելի պիտի ըլլար թատերա- կան ընդհանուր հարցեր շոշափող առա- ջին կտր սեղանին առթիւ հրաւիրել զրոյ մը՝ թատերգութեան ու գրականութեան դիտանկիւնը պարզող, բեմադիր մը՝ բե- մական ստեղծագործութեան ու հաւաքա- կան աշխատանքի փորձառութիւնը ապ- րող, մշակութային տան պատասխանա- տու մը՝ կազմակերպչական ու նիւթական հարցերու համար, քննադատ -- լրագրող՝ հանդիսատեսի եւ ընդհանուր վերլուծում- ներու համար եւ թերեւս պատմագէտ կամ արուեստագետ մը պատմական ու գեղա- դիտական հարցերը շոշափող: Այդ չորս հարցումները այսպիսի բանախօսներ կը պահանջէին թատերական հարցերը զանա- զան դիտանկիւններէ ու մակարդակներէ քննելու համար: Իսկ բեմադիրները կ'ար- ժէ զանոնք մտիկ ընել մասնաւորապէս իրենց աշխատանքին ընդմէջէն, թատրո- նի, բեմի վրայ անոնց ապրած փորձառու- թեան ընդմէջէն. թատերախաղի ընտրու- թիւն, հետապնդած նպատակներ, դե- րասանի պատրաստութիւն, մեկնաբանու- թիւն, բեմադրաբար, թատրոնի ըմ- բռնում, հասարակութեան հետ իրենց կապը, կազմակերպչութիւններէ ակնը- կայութեամբ: Հետաքրքրական, կ'ըլլար նման կազմով քննել 1994 - 1995 տարեշրջանի թատերական տարին, արծարծուած նիւ- թերն ու զայլք ծրագրերները, այն ատեն կ'արդարացուէր Յունիս 19-ի կտր սեղա- նի զուտ թատրոնի մարդոց հաւաքոյթը:

Այսպիսի բազմառոյտ մասնակիցներու հանդիպման յաջողութիւնը ապահովելու մէջ զրուցաւորը կեդրոնական դեր կը խա- ղայ: Ի՞նչպէս նիւթը զարգացնել, անոր զանազան երեսները, ծալքերը բանալ, խօսքը խօսակիցէ խօսակից անցնել ա- նոնց մտային կարողութիւններուն ու գեղարուեստական ըմբռնումներուն վրայ հիմնուելով, ընդհանուր ամբողջական սերտողութիւն կատարել, լուսաբանել: Սակայն մեր զրուցաւորը աւելի ոտուր- կայ դեր կը խաղար, կը հակէր որ այս կամ այն երկար խօսքի, մէկ նախա- դասութեամբ պատասխանէ: Դեռ, եր- բեմն ալ յատուկ գունաւորում մը մասնա- ւոր չէր մը կուտար ըսուածին ու կը

թիւն եւ կրնարու համար աշխատանքի սակարան ստեղծել:

Շ. Մաթեւոսեանի համար «պարտադիր» է Խորհրդարանին մէջ «Շամիրամ»ի ներ- կայութիւնը. որովհետեւ առանց կրնարու ներկայութեան Խորհրդարանի յառաջի- կայ ծրագրերները գործնական չեն ըլլար: Միայն կրնան որ ծրագրերներու իրագոր- ծումը կրնան ստիպել իրենց գործնական մօտեցումով:

Երկխօսութեան աւարտին, Շ. Մաթե- տեան ինք հարց կուտայ զրուցաւորին թէ ինչու չէ ուղղած իրեն «Ի՞նչ կ'անէք եթէ չյաղթեք» հարցումը: Ու իր հարցու- մին ինք կը պատասխանէ. «Ես անցայ- ման կը յաղթեմ»:

Գրեթէ ամբողջովին միջուկէ դուրի վէ- ճերով դերյադեցած ընտրապայքարի յոգ- նեցող, զարմացնող, երբեմն նոյնիսկ զայրացնող մթնոլորտին մէջ նոր ձայն մըն է որ «Շամիրամ»ի այս անգամ կը հնչեցնէ: Կարգաւոր մտոր արտայայտու-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՇԱՄԻՐԱՄՆԵՐԸ

Մեր բանահիւսութիւնը ի՞նչ մեկնաբա- նութիւն կուտայ Արաքի ու Շամիրամի աւանդակներին: Արաքն է հոն յաղթողը, թէ Շամիրամը: Տարբեր մօտեցումներ տարբեր պատասխաններ կրնան տալ նման հարցականներու: Մէկ բան հաստատ է որ Շամիրամ կը մարմնաւորէ նպատակին սիրոյն ոչինչ խնայող, յաղթանակելու վճռակամութեամբ լեցուն, փառասէր իշ- խանաւորը:

Այս յատկանիշներուն համար որպէս ա- նուն գինը ընտրած պէտք է ըլլայ Հայաս- տանի կրնարու «Շամիրամ» կազմակեր- պութիւնը որ կը պատրաստուի 39 թեկ- նածուներու ցանկով մը մասնակիցի խոր- հրդարանական յառաջիկայ ընտրու- թեան: Այդ 39 անունները գրեթէ բոլորն ալ կը պատկանին զարոյցական, զիրի, հրատարակութեան, լրատիւութիւն եւ առող- ջապահական մարդերուն:

Այս ցանկին Ծ-րք տեղը գրաւած է Շո- դեր Մաթեւոսեան անուն երիտասարդ Հայուհի մը որ 1991-ին հիմնած է «Օգոս- տոս» հրատարակչատունը: Իրեն հետ Անա- հիտ Աղամեանի կողմէ կատարուած հար- ցազրոյց մը լոյս տեսած է «Երկիր Նա- յիրի» Յունիս 16-ի թիւին մէջ. էջը խո- րագրուած է Շ. Մաթեւոսեանէն մէջբեր- ւած «Ես անպայման կը յաղթեմ» արտա- յայտութեամբ: Հարցազրոյցին ու յատ- կապէս խորհրդարանական այս թեկնա- ծուին պատասխաններուն ընթերցումը լայն շունչ մը առնելու կը մղէ. մարդ կը տեսնէ թէ ո՞ւր պահուած են այն կեց- ուածքները զորս յաճախ կարծող կը փնտռեն ընտրաբաւի սա չընան, շատ աւելի ծանօթ անուններու յաճախ յու- սախաբութիւնը պատճառող արտայայտու- թիւններուն մէջ:

Խօսելով «Օգոստոս»ի հիմնադրութեան ու գործունէութեան մասին, Շ. Մաթե- տեան կը բացատրէ թէ զիրք տպելէ զատ, արտադրական ապրանք ալ կը պատ- րաստեն: Այս վերջինը կը միտի հարկա- տուր գումարը չահելու, որպէսզի կարելի ըլլայ առաջ տանիլ հրատարակութեան գործը: Ձեռնարկութիւնը նախ ուղած է մանկական դիրքեր տպել. բայց շուտով յայտնի եղած է որ ատոր համար հարկա- տուր նիւթականը որեւէ տեղէ ճարել կա- րելի չէ եւ սկսած են տուիւր շինել ու վաճառել:

Շ. Մաթեւոսեան ինքզինք կը նկատէ ա- պարադրական մարդ, որովհետեւ իր «նախընտրած քաղաքականութիւնը գործն է»: Այսուհանդերձ, չի բացառեր յա- ռաջիկային խումբի մը յարել. ամէնէն ատողին: Խորհրդարանական թեկնածու ներկայանալուն պատճառը այն է որ կ'ուզէ մասնակից ըլլալ բոլոր օրէնքներու պատ- րաստութեան. ներկայացնել ու պաշտ- պանել գործնական մարդու տեսակէտնե- րը, որպէսզի օրէնքները աւելի արագ կեանք քանեն ու աշխատին:

Շ. Մաթեւոսեան գործնականացումի ջատագով մը ըլլալուն հետ, մեծ կարեւո- րութիւն կուտայ մտաւորականութեան ու անոր հարցերուն: Հայաստանի մտա- ւորականներուն դժուար վիճակը մատ- նանշող, անոնց համար օժանդակութեան կոչ ընող ու օժանդակող ներսի ու դուրսի անուններէն, կազմակերպութիւններէն՝ հիմնովին կը տարբերի այն իր մօտեցումով որ դժբախտաբար տակաւին բաւական հազուադէպ է մեր իրականութեան, մա- նաւանդ Հայաստանի մէջ:

Պատասխանելով «Ո՞րն է քի համարում մտաւորականի խնդիրը այսօր» հարցու- մին, աչ կ'ըսէ. «Իսկական մտաւորականը շարունակելու է իր գիրքը գրել, կտաւը նկարել, իր գործն անել: Իսկ միւսները որ անհրաժեշտ ուժ ու մտաւորական չեն ունենայ, գուցէ խնդր ծախեն եւ ես նրանց կը պաշտպանեմ ու կը յարգեմ: Բայց չեմ ընդունում եւ չեմ սիրում երբ բողոք- րում են: Ինձ հարցերին՝ լաւ կը գգա՞ք եթէ մեր ուսուցչին տեսնէք խնդր վաճառ- ւելիս: Պատասխանեցի որ կը յարգեմ իմ ուսուցչին, որովհետեւ կարողացել է դուրս գալ իր կեղծ իմիջից: Մեր հաւե- րապետութեան 70 տակաւ մտաւորական էր, ինչպէս էինք արդարում»:

Նոյն կեցուածքը ունի նաեւ ինքն իրեն հանդէպ. «Եթէ ես չկարողանայի ստեղ-

ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ

FRANCE 2

Կիրակի, Յուլիս 9, ժամը 9-30
տեսակցութիւն

ԳԱՐԵԳԻՆ Ա.

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ
ՀԵՏ

(Շաբ. Ա. Էջեմ)

մէջ հրատարակուած 126 զոհերու անուններու պաշտօնական ցանկին մէջ կան 7 Հայեր՝ Իրինա Պուտալեան, Արթուր Ղուկասեան, Ալեքսանդր Կարապետով, Վահագն Մանուկեան, Ալեքսանդր Տէր - Սահակով, Միքայէլ Տէր - Պողոսեան եւ Լեւոն Ապրիսեան:

ԼՂՀ-ի ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ
ՆՈՐ ԴԻՄԱԳԻԾԸ

Յունիս 23-ին, Սահմանադրութիւն մէջ ԼՂՀ-ի նոր Խորհրդարանը իր առաջին նշանակալից յանձնարարած է յանձնաժողովի ձևով ընտրելու Խորհրդարանի նախագահութեան համար ալ առաջարկուած են երեք թեկնածութիւններ՝ Կարէն Բարսեղեան, Բորիս Առուսեան եւ Ռուստիմ Մարտիրոսեան, որ մերժած է թեկնածու ըլլալ: Գաղտնի ընտրութեամբ նոր Խորհրդարանի նախագահ ընտրուած է (18 թեր, 9՝ դէմ ձայներով) Կ. Բարսեղեան որ նախապէս Գ. Խ. նախագահի պաշտօնակատար էր: Նոր Խորհրդարանը կ'ունենայ միայն 33 անդամ, նախկինի 81-ին փոխարէն: Այս 33 երեսփոխաններէն ներկայիս ընտրուած են միայն 28-ը եւ որեւէ կուսակցութեան չեն պատկերացիր: Նախագահի տեղակալ ընտրուած է Լուսինեա Գաբրիէլեան, քարտուղարի պաշտօնին ալ նշանակուած է Էմմա Գաբրիէլեան:

«ԱՐՄԵՆՓՐԵՍ»

(Յունիս 30 / Յուլիս 3)

ՍԵՒՇՈՎԵԱՆ ԺՈՂՈՎՐ
ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ ՄԷՋ

Հայաստանի Գ. Խ. նախագահ Բարդէն Արարքեան որ Սեւծովեան վեհաժողովի առժամեայ նախագահութիւնը կը վարէ եւ վարչապետ Հ. Բաղդասարեանի գլխաւորած հայկական պատուիրակութիւնը Յունիս 29-ին Պուրթէ մեկնած են, մասնակցելու Սեւծովեան վեհաժողովի անգամ երկիրներու կառավարական ղեկավարներու հանդիպումին:

ՓԱՐԻՋԻ

ՀԱՅԿ. ՀԱՅՆԱՍՓԻԻՌԻ
ԿԱՅԱՆԸ
ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԵՑԱԻ

Շաբաթ, Յուլիս 1, ժամը 11-30-էն 14, Փարիզի հայկ. ձայնասփիւռի կայանը՝ ՍՅԲ - ՖՄ ընդունելութիւն մը կազմակերպած էր իր նոր կեդրոնաւայրը (Ալֆորվիլ) զոր տրամադրած է տեղւոյն քաղաքապետը՝ Ռ. Ռուբէ:

Սոսք անհնար ձայնասփիւռին ընկերութեան (Աստիսիոն ֆրանսօ - արմէնիէմ) տը քովին (Բապիոն) նախագահ Անրի Փափաղեան ընդհակադրութիւն յայտնեց Ալֆորվիլի քաղաքապետին, ապա պարզեց կայանին երեակ կոչումը՝ կրթական (մշակութային եւ մանկավարժական), լրատուական, հումի՝ վիճարանական: Բացումը կատարեց, ժապաւէնը կտրելով, Ռենէ Ռուբէ, ջերմ խօսքեր արտասանելով: Ընդունելութեան երկայնքին ընդհանրական յանգարանաւոր խօսքեր արտասանեցին ներկաներ, ինչպէս՝ պատուելի Ժիլպէո Լեւոնեան, ղեկավարաւոր Ա. քարտուղար՝ Համլէթ Գասպարեան, Հելէն Մերճանեան (ՀՕՄ), Տիկին Զապունեան (Կապոյտ Սաչ), Գլխավոր քաղաքապետը՝ Ֆուլէ, Կցորդը՝ Յակոբ Սրբիսեան եւն. եւն.: Ծնորհակալութիւն յայտնուցաւ այն վաճառատուններուն եւ ճաշարաններուն որոնք նուիրած էին ընդունելութեան ապրանքները: Եղան նուիրատուութիւններ:

ՎՐԻՊԱԿ

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆԻ «ՏԵՍԻԼՔ»
(«Յառաջ - Միմի եւ Արուստ», Թիւ 206)

2-րդ էջ, 3-րդ սիւնակ.
վերից 34-րդ տող,
զբեկ ուղղել՝ դառն
վերից 37-րդ տող,
յաջողիլ ուղղել՝ յաջողել
4-րդ սիւնակ.
վարից 10-րդ տող,
ճեղքուածքէն ուղղել՝ ճեղքուածքն

3-րդ էջ, Ա. սիւնակ.
վարից 23-րդ տող,
օգտագործուած են յունական ուղղել՝ օգտագործուած են ծիսական ծածկագրական օրէնքներ: «Մեհեան»-ի մէջ նշուած յունական
վարից 30-րդ տող,
Աշխարհի նման ուղղել՝ Աշխարհաշինման
վարից 31-րդ տող,
ձեռքով ուղղել՝ ձեռքով

2-րդ սիւնակ.
վարից 4-րդ տող,
Այո քեզ ուղղել՝ Այ քեզ

4-րդ սիւնակ.
վերից 18-րդ տող,
Ասում է Լուկան: ուղղել՝ Ասում է Լուկան:
վարից 17-րդ տող,
մի մարմնի ուղղել՝ մեր մարմնի

4-րդ էջ, Ա. սիւնակ.
վերից 18-րդ տող,
համար ուղղել՝ համար

Ա. Յ.

GRANDE FETE
CHAMPETRE

Pour célébrer la fin de l'année scolaire
et la Fête du KHANASSOR

la Croix Bleue de Grenoble, section «Ani»

la FRA Dachnagsoutioum

Nor Seround

vous attendent nombreux

le Dimanche 9 Juillet

au Parc de l'Ovalie à Sassenage

(Banlieue de Grenoble)

Avec la présence pour la première fois
à Grenoble de la Troupe de danse «Goris»

L'animation musicale sera assurée par
Sono Armen

Un buffet de spécialités arméniennes
vous attend

Buvette —

Jeux d'enfants —

Ambiance arménienne assurée

ՊԱՇՏԱՀԱՆԻՄ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԻՔ Հայ Ընտանիքին
նուիրուած՝ Սրբոց Թարգմանչաց
Մայր Եկեղեցւոյ վարչական Խորհուրդի
կողմէ կազմակերպուած

ՄԵՐ ԴԱՇՏԱՀԱՆԻՄԻՆ

Կիրակի, Յուլիս 23

ամբողջ օրը Ֆապրեկուլի պարտէզին
մէջ, Մեքօթ:Մ:

Մանրամասնութիւնները յետագային:

ՇԱՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ Ագլային Միութեան վարչութիւնը ընդհակադրութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները Եկեղեցւոյ պայծառութեան համար:

Տիկին Բլանշ 300 Ֆր., Այրի Տիկին Թօփաքարեան 100 Ֆր., Տէր Ե. Տիկին Փօլ Գասպարեան 500 Ֆր., Այրի Տիկին Մարաշի Պէկլերեան 100 Ֆր., Ոմ.՝ 5000 Ֆրանք, Տէր Ե. Տիկին Սիմոն Տէլիս 100 Ֆրանք, Տիկին Զապէլ Փօլատեան 300 Ֆրանք:

Տիգրանուի Մարգարեանի մահուան առթիւ՝ Օր. Անայիս Տէր - Մարտիրոսեան 300 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի:

ՅԱՌԱՋԻ ԲԱՐԳԱԽԱՃՄԱՆ
ՀԱՄԱՐ
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄՔ ՍՏԱՅԱՆԲ

ՄԱՐՍԷՅԻ. -

Անդրանիկ Մուրատեանի վաղամեռիկ եղբոր աղջիկները՝ Սիրանոյշ, Լուսին եւ Արուսեակ 600 Ֆրանք կը նուիրեն իրենց հօրեղբոր յիշատակին:

ՓԱՐԻՋ. - Տէր Ե. Տիկին Բէպաճեան 500 Ֆր.:

ՓԱՐԻՋ. - Աստղիկ Բէպաճեան 200 Ֆր.:

ԻՍԻ. - Տիկին Աստղիկ Զանիկեան 200 Ֆրանք:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՍԱԿԻ

Զաւէն Սոգոմոնեանի մահուան առթիւ, Հրայր Աֆարեան (Աթլեան), Տիկին Փօլին Տէպուա եւ Յովհ. Աֆարեան 600 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»-ի բարգաւաճման:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83, rue d'Hauteville, 75010 PARIS
SIRET: 51027317 A R. C. Paris
Commission paritaire: N° 55935

Ս. ՅՈՂԱՆԻՍ-ՄԱՐԳԻ
ՓԱՐԻՋ

Հինգշաբթի, Յուլիս 6, տօն է Սրբոց Թարգմանչացն Մեքոթ՝ Սահակայ եւ Մեսրոպայ:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ, ժամը 10-ին, պատարագ կը մատուցուի:

ԿՈՉ

ԲՈՂՈՐ ՀԱՅԵՐՈՒՆ

Ներկայիս կոչ կ'ուղղենք բոլոր Հայերուն, որոնք իրենց ընտանեկան յարկէն ներս ունին Մեծ Եղեռնէն վերապրողներ, եւ կամ իրենց դրացիներուն կամ բարեկամներուն շնորհակէտ ներս կը ճանձնաւ աղօթիսին, որ հաճին անմիջապէս կապ հաստատել Մարաշլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ ղեկաւարտ հետ:

Հեռագր. - 91 - 77 - 84 - 70

տալով վերապրողին անունը, մականունը, հասցէն եւ հեռագրի թիւը:

Դիմել
ՄԱՐՍԷՅԻՄ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ

Après le succès remporté par la communauté arménienne dans le procès
contre BERNARD LEWIS

LE FORUM DES ASSOCIATIONS ARMÉNIENNES DE FRANCE

organise

une
REUNION PUBLIQUE
DEBAT

avec la participation de

Me Patrick DEVEDJIAN

Me Daniel JACOBY

Me Patrick QUENTIN

Avocats du Forum

et

Yves TERNON, Historien

Kéram KEVONIAN, Président du Forum

Un Représentant du Comité de Défense de la Cause Arménienne

sur le thème :

«CONSEQUENCES JURIDIQUES ET POLITIQUES
DU PROCES LEWIS POUR LA RECONNAISSANCE DU GENOCIDE
ARMENIEN»

le Mardi 4 Juillet à 20 heures 30

Palais des Arts et des Congrès — Salle Molière

24, rue Victor Cresson — Issy-les-Moulineaux — (M° Mairie d'Issy)

XIVèmes JEUX
MONDIAUX
DE L'UGAB

A PARIS

du 10 au 15 Juillet

Comme nous l'avons annoncé précédemment, près de mille athlètes sont attendus à Paris (*). Les jeux se dérouleront à la Halle Carpentier, qui abrite cinq terrains de basket et de volley, ainsi qu'une annexe pour le football. Tous les athlètes et leurs dirigeants seront hébergés à l'Hôtel Méridien-Montparnasse. Trois bus de la RATP feront la navette entre l'hôtel et la Halle Carpentier.

La plus imposante délégation sera celle des Etats-Unis, avec 162 personnes venant de cinq villes différentes : Detroit, Los Angeles, Fresno, Boston et Oakland.

Outre les activités sportives, une soirée «disco-jeunes» est prévue le soir du 12 Juillet; puis la participation, dans la nuit des 13 et 14, aux festivités du «14 Juillet».

Un dîner de gala clôturera les Jeux, le 15 Juillet, à la fin des épreuves sportives, pour la remise des coupes et médailles. Un spectacle, haut en couleurs, est prévu durant cette soirée de gala.

(*) Pour toute information complémentaire, veuillez contacter :
Stéphanie SAMUELIAN : 40. 50. 60. 53.

ՅՈՐԴՔԵԱՐԹԻ
ՅՈՒՂԻՍ 5
MERCREDI
5 JUILLET
1995

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 48. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

LE NUMERO : 5,00 F

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐԵ ՄԻՍԱԲԵԱՆ (1925-1957)

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

69^e ANNEE — N° 18.628

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑՑԵՐ
ՀԱՆՐԱՔՈՒԷԻ ՄԸ ՊԱՏՃԱՌԱԾ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԵՏԵՐՈՒ
ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԸ
ՓՈԽ - ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՄՕՏ

ՕՐՈՒԱՆ
ԴԵՊՔԵՐԸ

Բեյառուսիոյ մէջ հանրաքուէ մը կատարուած է Մայիսի ընթացքին. անով պահանջուած է որ ժողովուրդը վաւերացնէ նախագահ Լուկաչենկոյի իշխանութեան հարաւարտումը, որպէս երկրորդ ընդունուած զործածութիւնը եւ նաեւ խորհրդային շրջանի դրօշակին եւ դինսանկներուն վերահաստատումը: Այս բոլորէն աւելի կարեւոր կէտ մը եղած է երկրին Ռուսիոյ հետ տնտեսական լայն համակարգումի առաջարկը: Ու այդ հանրաքուէին զբաղանքը բաւական վերելքով ալիտի պատճառէ շրջանին մէջ: Առաջին հետեւանքը այն պիտի ըլլայ որ Ռուսաստան պիտի հակի աւելի մեծ միջոցով բանեցնելու Ուկրաինայ վրայ, որպէսզի այս վերջինը աւելի զործոյ մասնակցութիւն բերէ ՀԱՊ-ի երկրները համարելու հորիզոնի մը: Բեյառուսիոյ հանրաքուէով նաեւ այսուհետեւ ընդհատուած է պալթեան թերակղզիէն Սեւ ծով երկարող առանցքը: Բեյառուսիոյ այս քայլով անուղղակի կերպով Ռուսաստան սահմանակից կ'ըլլայ Լեհաստանի, քանի որ Բեյառուսիա կից է այդ երկրին. ու այս պարագայն Արեւելեան - Եւրոպայի երկիրները պիտի մղէ անյապաղ դիմելու ՈՒՍՏ-ի, անոր անդամակցելու համար: Եւ վերջապէս, բեյառուս հանրաքուէին արդեւորք պիտի սրէ ուս կառավարութեան աշխարհակարգական եւ զինուորական լայնին ախորժակները:

Սահմանադրութեան հանրաքուէէն եւ երեսփոխանական ընտրութիւններէն առաջ, Յուլիս 3-ին, նախագահ Լ. Տէր-Պետրոսեան հետադարձեց արտայայտուած է այդ մասին: Գնահատած է այն իրողութիւնը որ ընտրութիւնները կը կատարուին նախատեսուած ժամանակին եւ ժողովրդավարական պայմաններու մէջ: Անդրադառնալով Սահմանադրութեան քանի մը հիմնական յօդուածներու դէմ ծնունդ առած վէճերուն, նախագահը շեշտած է որ Սահմանադրութեան դէմ արտայայտուող քաղաքական ուժերը դէմ են արդարութեան, օրէնքի զերիշխանութեան եւ Հայաստանի ներքին կայունութեան եւ ուրեմն՝ ընկել չունին խորհրդարանէն ներս: Եւրջ մէկուկէս ժամ տեւող հարցադրոյցի ընթացքին, Լ. Տէր-Պետրոսեան ծանրացած է Հանրապետութեան ձեռք ձգած դրական արդիւններուն եւ չյաջողած մարզերուն վրայ եւ տուած անոնց պատճառները: Ընտրութիւններու մասին ալ, նախագահը ըսած է որ «Հանրապետութիւն» ընտրական միաւորումը (տես՝ «Յաւաք», Յուլիս 4) այն կառուցողական ուժն է որ վերջին տարիներուն գործով փաստը տուած է իր նուիրումին Հայաստանի տնտեսական, դարգացման, ժողովրդավարական Պետութեան ամրապնդման: Ի վերջոյ, նախագահը համոզում յայտնած է որ ի մօտոյ Հայաստանի մէջ կը գործեն քաղաքական հիմնական երկու հոսանքներ եւ վերջ կը դրուի կուսակցութիւններու այս առատութեան: Միաժամանակ ընդգծած է որ Հայաստանի ժողովուրդը երբեք թոյլ չի տար որ իշխանութեան գլուխ դան արկածախնդիրներ որոնք երկիրը կը կործանեն:

ԱՐՄԵՆՓՐԷՍ
(Յունիս 29 / Յուլիս 4)
ՍԱՀՄԱՆԱՐՈՒԹԵԱՆ Ի ՆՊԱՍՏ

Կիրակի, Յուլիս 2-ին, ամբողջ օրը Երևանի թաղերուն մէջ այս անգամ ալ Սահմանադրութեան ի նպաստ ցոյցեր ու հաւաքներ տեղի ունեցած են եւ ըստ «Արմէնփրէս»-ի որեւէ միջադէպ չէ պատահած եւ ամէն ինչ խաղաղ մթնոլորտի մէջ ընթացած է: Իրեկուն ալ Ազատութեան հրապարակը կազմակերպուած հանրահաւաքին մասնակցած են Սահմանադրութեան զորավիզ հաղաբարտ անձեր:

Նոյն օրը Կրասնոսելսկի մէջ բոլորովին տարբեր եղած է մթնոլորտը, քանի որ կարկուտի սաստիկ մրրիկը ահաւոր աւերներ գործած է շրջանին մէջ, փճացնելով այդիներու եւ արտերու բերքերը:

Այս օրերուն Պուրէշ տեղի ունեցած սեւծովեան Համադրժակցութեան նիստին աւարտին, Թուրքիոյ նախագահ Ս. Տէմիրէլ պատասխանելով «Արմէնփրէս»-ի թղթակցին մէկ հարցումին ըսած է որ Թուրքիա կը փորձէ լաւ յարաբերութիւններ մշակել իր դրացիներուն հետ եւ գիտէ զանազան իրարմէ քաղաքական ու տնտեսական յարաբերութիւնները: Թուրքիոյ նախագահը աւելցուցած է թէ Հայաստանի եւ Արբեշանի նաեւ իր երկրին միջեւ գոյութիւն ունեցող քաղաքական կարգ մը տարակարծութիւններ կրնան իրենց բացասական անդրադարձներ ունենալ, սակայն այդ չի նշանակել թէ Թուրքիա եւ Հայաստան լաւ կապեր չեն կրնար ունենալ տնտեսական մարզին մէջ:

Յունիս 30-ին ԼՂՀ-ի նոր խորհրդարանի թափուր 5 անդամներուն համար տեղի ունեցած են լրացուցիչ ընտրութիւններ:

Յունիս 28-ին փոխ - նախագահ Գաբրիէլ Յարութիւնեան ընդունած է ՄԱԿ-ի եւ Օ-ԷՍ-ՄԷԼ-ի դէտերու աշխատանքներու համակարգողներ՝ Մ. Եմաւալիթան եւ Ճ. Փոնթանան: Անոնք յայտնած են որ միայն իրենց ներկայացուցած կազմակերպութիւններուն կողմէ ընտրութիւններուն ներկայ կ'ըլլան 90 դէտեր: Ապա իրենց զոհունակութիւնը արտայայտած են Հայաստանի իշխանութեանց կողմէ ստեղծուած այն պայմաններուն համար, որոնց շնորհիւ իրենք կրնան պատշաճօրէն նախապատրաստել դէտերու աշխատանքը:

ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՈՆԵԱՆՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԶԳՈՒՄ

Կառավարական որոշումով մը, նախարարութիւններու, պետական վարչութիւններու եւ գերատեսչութիւններու մօտ պաշտօնավարող 334 պաշտօնեաներու, ինչպէս նաեւ քաղաքային եւ շրջանային խորհուրդներու գործկոմներու 295 աշխատակիցներու գործին վերջ տրուած է: Ապահովութեան համակարգի նախարարութիւններու մօտ ալ գործադրկոմներու թիւը կը ներկայացնէ ընդհանուր համակարգին 7%-ը:

ՀԱՅ ԵՊԻԳՐԻՄԱՆԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒՄԻ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ

Հայաստանի Տնտեսութեան նախարարութեան նիստերու սրահին մէջ Յունիս 26-ին տեղի ունեցած է Հայաստան - Գերմանիա տնտեսական համագործակցութեան հարցերուն նուիրուած գիտաժողով մը: Գիտական այս հանդիպումին մասնակցած են Գերմանիոյ Տնտեսութեան նախարարութեան ներկայացուցիչներէ, գերմանի գործարար անձերէ բաղկացած չորս երկու տասնեակ հոգեկոթ խումբ մը, ինչպէս նաեւ Հայաստանի զանազան նախարարութիւններէ պաշտօնատարներ, գերատեսչութիւններու, ձեռնարկութիւններու պատուիրակներ:

ՀԱՄԱՍԱՐԲԱՐՈՒ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

Հայաստանի մօտ Զուիցերիոյ լիազօր դեսպան՝ Եոհան Բուրեր եւ Եւէթի դեսպան՝ Աւէն Հիլթման Յունիս 26-ին իրենց հաւատարմագրերը յանձնած են Հանրապետութեան փոխ - նախագահ Գաբրիէլ Յարութիւնեանին:

Յունիս 27-ին ալ փոխ - նախագահին իրենց հաւատարմագրերը յանձնած են Մալեդիոյ եւ Նորուեթիոյ դեսպանները: Նոյն օրը Բ. Արարեքեան ընդունած է Եւէթի եւ Նորուեթիոյ դեսպանները:

ՎԱՐՁԱՊԵՏԸ ԱՂԵՏԻ ԳՕՏԻՆ ԱՅՑԵԱՆ

Յունիս 24 - 25-ի շաբաթավերջին, վարչապետ Հ. Բաղդասարեան աղէտեալ գօտիին վերաբերեալ աշխատանքի իր ծրագրի շրջանակին մէջ այցելած է Սպիտակ եւ ապա՝ Վանաձոր: Վարչապետը մօտէն ծանօթանալէ ետք շինարարական կարգ մը աշխատանքներու եւ մասնակցելէ ետք շինութիւնը աւարտած քանի մը բնակարաններու յանձնումի արարողութիւններուն, մասնակցած է նաեւ խորհրդակցական կարգ մը հանդիպումներու, որոնց

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՐԲԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԸ քաղաքականապէս դէմ է երկրին ժողովրդավարացման, ինչպէս արդէն պարզուած էր բանակին թիւ երկուքին՝ Ահմէտ Չօրէքճի յայտարարութեամբ որու արձագանգած էինք մեր նախորդ թիւով: Այս դիրքորոշումը բուն բանավէճի մը դուռ բացած է Թուրքիոյ մէջ, այն պատճառաւ նաեւ որ բանակի նման յայտարարութիւնները նախանշան կը նկատուին ուղղակի միջամտութեան մը: Ամէնէն բուն հակադրեցութիւնը եկած է «Նոր ժողովրդավարութեան համար Եւրօմի»-ին ղեկավարէն՝ Պոյնէր, որ ըսած է թէ եթէ իր կուսակցութիւնը իշխանութեան գլուխը գտնուէր, զորավարը անմիջապէս հանդիման կ'ընէր:

ԶԷԶԵՆԻՈՅ նախագահը՝ Դուգայեւ պատրաստ է հրաժարելու եթէ Ռուսերը ընդունին Զէչենիոյ «Ինքնիշխանութիւն»ը: Այս յայտարարութիւնը ըրած է ուսանալու պատուիրակութեան հետ հանդիպումի մը ընթացքին: Տարակարծութիւնը հոն է սակայն, որ Ռուսերը կ'ուզեն ինքնիշխանութիւն շնորհել ուսանական Դանակցութեան ծոցին մէջ, մինչ Զէչենիները ամբողջական ինքնիշխանութիւն կը պահանջեն:

ՇԻՐԱՔ իր անձնակազմը՝ հաստատած է, ոչ շատ քաղաքական ինչպէս նախապէս ալ ըսած էր: Աղջիկը՝ Գլոս պատասխանատուն է հաղորդակցութեան: Կը մնայ հօրը խորհրդականը եւ մտերի մը:

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ համալսարանային կազմակերպութեան համաձայն սիւտա, 19% յաւելում կրած է մէկ տարուան ընթացքին: Պաշտօնական թիւը մէկ միլիոն 169.811 է ըստ, կը հաստատուի որ ըստ թիւը չափահասներու թէ երախներու մօտ 4,5 միլիոն է, որու 70%-ը՝ Ափրիկէ, 7%-ը՝ Միացեալ-Նահանգներ:

Նիւթն էին ընտրութիւններն ու հանրաքուէն:

ՀԱՅ ԵՊԻԳՐԻՄԱՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՅԼԵՐ

Հայաստանի մօտ Նորուեթիոյ լիազօր դեսպան Ի. Մալուրեկոյ Յունիս 29-ին Արտաքին նախարար Վ. Փափազեանի կողմէ ընդունման ընթացքին քննարկուած են այն պայմանները, որոնք անհրաժեշտ են տնտեսական, մշակութային եւ հիւպատոսական մարզերու մէջ համաձայնագրեր կարենալ կնքելու համար:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՅԱՏՈՒԿ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Կառավարութեան Յունիս 29-ի ընդլայնուած նիստին շօշափուած են կրթա - դաստիարակչական բարեփոխումներու, դասագիրքերու բովանդակութեան փոփոխութիւններու հարցեր, եւ այդ առնչութեամբ կազմուած է կառավարական յատուկ յանձնաժողով մը, որու կը նախագահէ վարչապետ Հ. Բաղդասարեան: Յանձնաժողովի կազմը, որ կ'ընդգրկէ լուսատուութեան տարբեր մարզերու ներկայացուցիչներ եւ մասնագէտներ, պարտի մինչեւ 1995 Հոկտեմբեր 1 թուականը կառավարութեան քննարկման ներկայացնել ղեկոյց մը:

Գ Ր Ա Կ Ա Ն Կ Ա Յ Ծ Ե Ր

ՎԱՀԷ ՕՏԱԿԱՆ

ՈՒՐ Ե ԹԱՏՐՈՆԸ

(Բ. Ե. ՎԵՐԶԻՆ ԱՄԱ)

ՁՈՐՍ ՀԱՐՑԱԿԱՆՆԵՐ

Հանդիպման սկիզբը Սիբիր -- Արաքս Հայկական կարգացման հանձնաժողովի միջոցով հայ թատրոնի պատմության, իր կողմից պատմություն, Համազգայինի պատմություն:

Ա. -- Թատերական հարցերում այս կյանք սեղանի առաջին հարցումը կը վերաբերվեր Հայաստանի ժամանակակից թատրոնին: Ժամանակակից ըսելով պետք էր հասկնալ զրուցախոսի բացատրությունը 1988-ին ետք, այսինքն 1988-ի զարգացման փետրուարեան շարժումներին մեր օրերը: Կրկնակի տարօրինակ հարցում, Սիբիրի մէջ, Փարիզի մէջ թատերական հարցեր արծարծող առաջին համաժողովին համար: Մանաւանդ՝ ժամանակակիցի 1988-ի տարեթիւնը ընտրութեան համար: Ի՞նչ սպասումներ պէտք է ունենալ պատերազմի, շրջափակման ենթակրկնած, սովետական վարչակարգին նոր դուրս պրծած, անտեսական, վարչական, ընկերային ահաւոր դժուարութիւններու առջեւ դանդաղ երկրէ մը: Տառք, քսան տարիէն միայն, հազիւ թէ կարելի ըլլայ զգալ թէ ինչ նոր խմորումներ են խմորումները, որովհետեւ թատրոնը միջազգային անմիջական ուշադրութեան եւ հետաքրքրութեան առարկան է եղած:

Կարելի է յիշել 1991-ի անվաւեր սիբիրահայ թատրոններու առաջին փառատոնը:

ալ կարեւոր է, պարզապէս լուրջ հարց է ու ժամանակ չի վատնել հանրութեան վրայ, ոչ ալ քննադատներու վրայ: Սիբիրի մէջ ակնկալութիւն, մէկ հիմնական պահանջ ունի ոչ այնքան հանրութեան որքան զբաղակից ու մտաւորական անձերէ -- իրար հանդէպ յարգալից եւ ազնիւ վերաբերում, առանց իրար վիրաւորելու, առանց «սարքազմի», ծաղրի կամ չարամիտ ակնարկութիւններու՝ ինչպէս վայել է քաղաքակրթ, մշակութաւ մարդոց: Եւ այս՝ որովհետեւ զբաղակից ինքն է որ կը տուէ (անշուշտ եթէ որոշ վստահութիւն ունի իր անձին ու մանաւանդ երկրին որակին մասին) այն յոռի բարեբեմն որոնք քաղաքական, լրագրական կամ առեւտրական հրապարակին յատուկ են ու յաճախ մշակոյթի կալուածն ալ կը վարդապետեն՝ այն՝ որ անհրաժեշտ է եթէ իր դրոճը պիտի հասնի իր նպատակներէն մէկ կարեւորին՝ որ իր հանրութիւնն է: Ասոր համար է որ «զբաղակից քննադատը» յաճախ կը սահմանուի իրեն անձը որ բարոյական եւ մտաւորական կլինայ մը կը ստեղծէ արեւտարագէտին եւ իր հանրութեան միջեւ որպէսզի արուեստի գործը ընկալուի, գնահատուի եւ վայելք տայ: Այս դրոճութեան մէջ «զատումի» արարքը երկրորդական մակարդակի իմած է արդի մտածողութեան համար: Վերլուծել, հասկնալ, նկարագրել, բացատրել -- ահա ինչ է job description-ը քննադատին, այսօր՝ արուեստի մարդոց մէկ մասին, համար:

Խնդիրը հոն չի վերջանար սակայն որովհետեւ հայ մշակութային աւանդութիւնը կայ որ կրնայ շատ այժմէական ըլլալ, որովհետեւ մերն է, մերն ալ անորն են: Ինչպէ՞ս հաշտեցնել արեւելեան զբաղակից ինքնաբաւութիւնը, գրեթէ գիտունի յատուկ առարկայականութիւնը եւ մտածումի ծայրայեղ անկախութիւնը՝ ազգային մշակութային աւանդութեան շահերուն հետ, որոնք «արժէքի» հարց կը դնեն մէջտեղը: Կա՞յ միջին եզր մը -- այս ալ քննուելիք հարց է:

«Ասպարէզ»ի Մայիս 13-ի թիւին մէջ Պր. Հատտէճեան խմբագրութեան ուղղութեամբ նամակի ձեւով հետաքրքրական գրութիւն մը ունի որ կարեւոր հարցեր կը դնէ մեր քննութեան առաջ: Այդ հարցերը կարելի է հետեւեալ կերպ բանաձեւել: Արեւմտեան Սիբիրը, այսինքն Եւրոպայի եւ Ամերիկաներու հայութիւնը ի՞նչ ակնկալութիւններ ունի իր պարբերական մամուլէն եւ այս վերջինը ի՞նչ կրնայ ընել: Երկրորդ՝ ո՞րն է բարոյական կլիման որ լուսագոյն կը նպաստէ մեր մշակոյթի զարգացման, երրորդ՝ ի՞նչ կարելի է ըսել գիրքի մը կամ պարբերական հրատարակութեան մը մասին, որ թէ՛ արդիական միտքը դոճացնէ եւ թէ՛ ալ հայ գրական աւանդութեան պարունակին մէջը մնայ: Այս վերջին հարցը հսկական Պանդորայի Տուփի մըն է որ եթէ բացուի՝ հրապարակը կ'ոչոյզէ բազմաթիւ հրատարակ խնդիրներով որոնք մեծ համբերութեամբ, լուծումի կը սպասեն -- «երկու չափ երկու կշիռ» հայկական բարի սովորութիւնը, ժողովրդային մշակոյթի եւ ընտրանիի մը շահոյթի փնտռ հարցը, ի՞նչ է զբաղատին կամ փորձագործին բնոյթը մեր ժամանակներուն, Արեւելեան Սիբիրի եւ Արեւմտեան Սիբիրի հակադիր կեցողութեան արուեստի կալուածին մէջ: Վերջին կէտ մը՝ այս էջերուն մէջ «պաշտոն», «կոչում», «գեր», «պէտք է» ու նման բառեր պիտի չգործածուին, չեղտելու համար մտաւորական մակարդակը ուրիշ կը տարուի այս վերլուծական փորձը:

Արեւմտեան Սիբիրի մշակութային հանրութիւնը (նախորդ Գրական, Քրոնիկ մը իր ուշադրութիւնը կը կեդրոնացնէր լոկ այս հատուածին վրայ, Արեւելեան ըՍ-ի սիբիրի մասին բաւարար տեղեկութեան չգոյնութեան հետեւանքով, ինչպէս կը մասնանշէ Պր. Հատտէճեան: Դժբախտութիւն մըն է ասիկա որուն պատասխանատուութիւնը քիչ մը ամէնուս ուսին է: Սակայն եթէ «Դժբախտութիւններու» Տուփը բանաձեւ, Աստուած մեզի օգնութեան հասնի...» երբեք գոհ չէ եղած իր մամուլէն եւ ասիկա արդիւնք է խոտապահանջ եւ ազատ ընտանիքի մտքին որուն մէջ հասակ կը նետեն մեր նոր սերունդները, յատկապէս Եւրոպայի տարածքին: Եւ այս է պատճառներէն մէկը որ Եւրոպայի մէջ հայկական ինքնութիւնն ու ոգին, շատ հաւանաբար անլի տոկուն, ստեղծագործ եւ արթուն մանք քան այս լուր: Արեւմտեան Եւրոպայի բարձր մշակոյթի մէջ ինքնագիտակցութիւնը, ինքնութիւնը եւ լուսամտութիւնը մեծ կարեւորութիւն ունին ու հոն մեծցած Հայերը անխուսափելիօրէն շատ գիտակից են «ինքնութիւն» յղացքի արժէքին, ըլլալ անձնական թէ ազգային: Այս է հաւանաբար պատճառներէն մին որ բարձր ըլլան անոնց չափանիշները ու խոտապահանջ ըլլան մամուլի եւ առ հասարակ մշակութային կեանքի նկատմամբ: Ծառ մը կողմնորոշ, արեւմտեան Եւրոպայի հայ մամուլն ու մտաւորականութիւնը օրկանական մասը կը կարեն իրենց միջավայրին, իրենց համար «օտար» բառը կորսնցուցած է իր ժխտական, մեկուսացուցիչ եւ զգացական նկարագիրը: Ծառ մը արուեստագէտներու համար հայկական եւ արեւմտեան ինքնութիւնները անյարի չեն իրարու ու կարելի է կատարելապէս թէ՛ հայ թէ՛ ալ Փրանսացի կամ իտալացի կամ ամերիկացի ըլլալ նոյն առեւտր, հաւասար հարազատութեամբ: Այս իրողութիւնն է որ կը բարձրացնէ չափանիշները հայ մտքին ու քննադատական մտածողութեան Արեւմտեան Սիբիրի մէջ: Եթէ ճիշդ է այս նկատողութիւնը, եւ եթէ մեր Սիբիրեան գրական կացութեան զարգացումը Արեւմտեան օրինակէն պիտի ներշնչուի զլուստրաբար, ինչպէս եղած է վերջին հարիւրյետուն տարիներուն՝ կը նշանակէ թէ Արեւելեան եւ Արեւմտեան Սիբիրեան միջեւ մակարդակի տարբերութիւնը երթալով աւելի պիտի չեղտուի: Ո՞ր կը տանի ասիկա մեզի: Կ'արժէ մտածել այս մասին:

Բարոյական կլիմայի հարցը կապուած է ազգային մշակոյթին: Ամէն վայրկեան ու ամէն վայր ուր Հայը ոտը դրած է՝ 1915-ը ներկայ է իր բազմաթիւ կերպարաններով՝ անհանդուրժողութիւն, ժըլտականութիւն, ատելութիւն, հեղանք,

պարտուողականութիւն եւ այլն: Կան նաեւ գրական կողմերը «ազգային խոռոչում»-ը, եթէ ընդունինք ատոր վարկածը -- ազգայնականութիւն, սրտաքցութիւն, մարդկային տաք վերաբերում, աշխատանքի սէր, աւանդապաշտութիւն եւ այլն: Այս կացութեան մէջ, մշակոյթի զարգացումին համար մտքի մարդը կրնայ սկսել չէզոքացնելով ժխտական մղումները եւ Պր. Հատտէճեանը իրաւունք ունի երբ կը չեղտէ գործողութիւնը որով մտքի մարդը կը վերաբերի հրապարակի վրայ գործող մշակոյթի որեւէ գրական երեւոյթի հանդէպ: Որեւէ կերպի հեղանք, խճճանք, ծաղր կամ ժխտականութիւն գրական գործի մը հանդէպ կը վնասէ մտաւորական մարդոց սրտակցութեանը: Նոյնիսկ եթէ լրագրական գրականութեան մէջ որոշ դիւրին, աժան քաղաքական ընդունում է վատ պահելու համար մտացիր, աճապարող ընթերցողին հետաքրքրութիւնը հայկական իրականութիւնը սակայն չարտօնէր նման զանցում: Կարելի է ընդունել այս սահմանափակումը մարդկային ազատութեան -- վիճելի հարց է: Այս հարցին հետ առնչուած է «զբ-գոհանքը հայ հանրութեան» որ գործողութեան, յատկապէս լրագրողներու գրչին տակ շատ յաճախ կը գտնենք: Ձեռն կարծիք թէ ունի գրագէտ նուազագոյն իրաւունք իսկ ունի հանրութեան գնահատանք կամ քաջաբերանք պահանջելու կամ սկիզբակցելու: Ամէն զգոհանք, գնահատ, գառ, գոտնութիւն կը տկարացնէ թէ՛ գրագէտը եւ թէ՛ գրական միջավայրը: Գրագէտը իր պարտականութիւնն է որ կը կատարէ գրելով ու հրատարակելով ու ազգը ոչ մէկ պարտաւորութիւն ունի առնոր հանդէպ -- «խաղին օրէնքները» այսպէս են եւ ճիշդ այդ դատքին օրէնքները շնորհիւ է որ գրագէտը կը չհաի ապատուութիւնը իր մտածումը արտայայտելու: Սուղ է գիրը ազատութեան, բայց շատ աւելի սուղ է գիրը կապուածութեան: Հայաստանի մեր զբոսը պարբեր հիմա է որ հասկնալու են այս ճշմարտութեան դառն համը, բան մը Սիբիրի մէջ մենք գիտենք, ահա եօթանասուն տարի...: «Մարմարա»ի խմբագիրը կենդանի վկան է այս իրականութեան, նոյնքան կենդանի վկայ՝ Ռաֆֆ տարեգրքի խմբագիրը որ որեւէ մէկ տեղ, ոչ մէկ բառ իսկ զբ-րած է որ զգոհանքը արտայայտէ կամ քաջաբերանք աղբիւր հանրութեան: Երեւոյթի երկտառաբոլ հայ ազգային որ միւս միակը, հազար ճիգով հայերէն «Բարեւ» անուն թերթը կը հանէ ու ճիշդ կուտայ եկողին՝ մինչեւ Պէյրութի «Բազիլ» ամսաթերթը՝ զոհողութիւնն է որ իր օրէնքը կը պարտադրէ հայ մարդոց վրայ: Բարոյական այս կլիման լուսագոյնը չէ՛ երբ հարցը դայ որակը բարձրացնելու -- այս ալ ուրիշ խնդիր որ քննութեան կը կարծիք:

Հայերէն գիրք մը լոյս կը տեսնէ, հեղինակը Արեւմտեան ոտանի բնակիչ արդիական միտք է: Ծառ հաւանաբար բարեկամ է նաեւ: Գիրքը կը հասնի Փարիզի Հայուն, Քիլլարին: Եթէ տոկուն գրող է՝ շատ ալ հոգը չէ թէ ինչ կարծիք պիտի յայտնեմ հրապարակաւ: Ինձի կամ ուրիշ մէկու համար չէ որ կը գրէ, այլ ճշմարտութեան հանելու իր անդու դատան ճիգով մէջ՝ հանգրուան մը հասնել է ու այդ հատորը՝ նշանն է որ զեռնդէ, ինչպէս զբոսիչ կը անկեն երբ գաղաթ մը մազլցին կամ յաղթանակ մը տանին: Կարելի է այդ գրքին մասին որեւէ բան գրել որ զոհանք իր մակարդակին վար գտնուող իմացականութիւնները: Հեղինակին համար՝ քանի մը մտերիմ, հասկնող բարեկամներու կարծիքն է կարեւորը, մնացեալ...: Լուրջ գրագէտը շատ սահմանափակ ընթերցող հանրութիւն ունի եւ ատոնց մէջէն՝ տակաւին աւելի եւս սահմանափակ՝ թիւը անոնց որոնք «կը հասնան ու կրնան գնահատել» գիրքը: Սակայն գրագէտին մտքին ծայրէն իսկ չանցնի զգոհիլ, գառնանալ, բողբոջ, յոգնած գրել թէ «Հայերը գիրք չեն կարդար, գրականութիւն չեն գիտեր գնահատել, ի՞նչ ապերախտ ազգ են», գնա՛ մեղիք՝ եկուր սերեմ» եւ այլն: Լրագրական աշխարհի մը մէջ է որ այս հարցը կը դրուի եւ արժէք կը ստանայ, պարզապէս քաջաբերելու հանրութիւնը որ սպասէ գիրքը. գրագէտին համար՝ շատ

նը որոշ գոյութեան Սիբիրեան տեղեկանէր, փառատունի փակումէն ետք միայն արձագանքները թերթերու մէջ հրատարակուեցան: Պէտք է յիշել նաեւ 1994-ի աշնան Փրանսայի Սթրասբուրգի թատրոնի մէջ հայաստանեան վանաձորի թատրոնի հիւրախաղերը: Թէ ոչ անտեղի է յիշել բոլոր այն ծախող ելոյթները որ Հայաստանի խումբերը թատրոնի անամբ Փարիզի մէջ ներկայացուցած են:

Երկրորդ հարցականը որ կ'արթնցնէ այս հարցումը ան ալ կը դալի այս կլիմայի սեղանի կազմակերպութեան նպատակին: Մեր այսօրուան Փարիզի տեղական թատրոնի պայմաններն ու վիճակը դեռ լուսահետք, չհասկացած, ի՞նչ իմաստ ունի սերտելը Հայաստանին, ան ալ կացութեան անտեղեակ ցանցառ տեղեկութիւններու հիման վրայ:

Սակայն այս հարցումը բացառիկ ուժն ու արժանիքը ունի արթնցնելու, որով անհերքելի մօտ, սովետական վարչակարգի փառքը չեփոքելու մղումը: Նման պարագաներուն միշտ մէկը կը գտնուի որ գովարանէ «երանիլի» անցեալը կարծեալի երազանքով: Այսօրուան չիթիկն ու անկանոնութեան բաղադրատա՛ւ այդ չըջան փառաւոր կը թուի, կարծէք անկախութեան մեր դարաւոր ըղձաւոր պատմութեան համար թափուած արիւնք մեր մշակութային ժառանգութեան ոտնակոխումը ինքնութեան համար մղուած պայքարը ոչինչ արժէ: Բայց պարզ է որ եթէ անցեալին թատերական կեանքը առողջ հիմք ունենար, այսօր քայքայուէր այս աստիճանի չէր հասներ ու ինքն իր փրկութեան ու սթափումի եղանակը կը գտնէր:

Բ. -- Հայկական եւ հայերէն թատրոնի կարելի է սիբիրեան պայմաններու մէջ Այս հարցումն ալ անհեթեթ է երբեք հարցուի բեմագիրներու եւ զարմանալի այն է որ ոմանք հակում ունին ժողովրդական եղանակով պատասխանելու: Բեմագիրներն են որոնք հայերէնում կը հանեն, կը հնչեցնեն, հասարակութիւնը կը հրաւիրեն որ իրենց մալընէ, դիտէ: Արհեստավարժ բեմագիրներ որոնք կը հաւատան իրենց ըսածին ու բրածին, որոնցմէ առ նուազն կը սպասուի որ համոզուած կատարեն իրենց պարտոնը:

Այս հարցումին ամէն մէկ բառը բացատրութեան ու սահմանումի կը կարծիք: Օրինակի համար, սիբիրեան պայմանները ի՞նչպէս բնորոշել: Ո՞ր սիբիրեան մասին է խօսքը, միջնադարու Լեւոնտանի՞ սիբիրը ուր առաջին հայ թատերգութիւնը գրուած է, 19-րդ դարու Պոլսին ու Թիֆլիսը, 60 - 70-ական թուականներու Պէյրութն ու Թեհրանը կամ ներկայիս, այսօրուան Փարիզն ու Լոս Անճելէսը:

Եթէ նկատի ունենանք միայն 1994-95-ի տարեշրջանը կը տեսնենք որ առ նուազն հինգ -- վեց տարբեր հայերէնով ներկայացումներ տեղի ունեցած են՝ Փարիզի մէջ: Անխաւաքութիւն է զանոնք անտեսել եւ կուրուրելու՝ անոնցմով բաւարարուիլ:

Այսուհանդերձ, հիմնական կենսակերպ այսօրուան մեր թատերախումբերու իրաւիճակն ու արտադրութիւնը ճանաչան է: Ո՞րքանով անոնք կը լրացնեն թատերականի աշխատանքի ամենատարակաւ պայմանները: Ի՞նչ է իրենց նպատակը, ինչ կոչընդ: Ի՞նչ է իրենց նպատակը, ինչ կոչընդ: Ի՞նչ խնդիրներ պէտք է հարթել փրկութիւն թատերական կեանքը հիմնադրելու համար, նոր չունէ, նոր թափ տալու համար անոր:

Ընդհանուր առմամբ Փարիզի հայկական թատերական կեանքը կը յատկանշուի հետեւեալ գծերով.

- հայ թատրոնի չէնքի չեղոյթներն,
- թատերախաղի սակաւաթիւ ներկայացում, սակաւաթիւ հանդիսատես,
- հանդիսատեսներու մասնատուածութիւն, ամէն թատերախումբ ունի իր

ԻՍԻԵ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԻՈՐԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՆԴԵՍԸ

Կիրակի, Յունիս 18-ին, Գլխավորի «Փառք Պան» մշակութային կեդրոնի փոքրիկ սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ զբոսը՝ լոյս տալով հանդէսը:

Սրահը ամբողջովին լեցուած էր մեծա-մասնութեամբ ծնողներով ու շրջանի հա-յուրերով: Այս տարի Իսիէ Հայ Առա-քելական Եկեղեցւոյ Հովիւ ու դպրոցի տնօրէն՝ Միւսէս Վարդապետ, անողջա-կան պատճառներով, ցաւօք սրտի չկը-ցաւ ներկայ ըլլալ հանդիսութեան:

Իսիէ քաղաքացիներ Պր. Անտոն Սան-թիմիոն այս տարի եւս ներկայ կը գտնու-էր պատուելու հիւրերու շարքին:

Բացման խօսքը արտասանեց Տիկին Ռո-զէթ Տէրվիշեան, առ բարի դալուստի ար-տայայտութիւններէ ետք՝ անդադարձաւ օրուան յայտագրին բովանդակութեան:

Արդէն իսկ դպրոցի մօտ 80 - 90 սանե-րը, կարգով ու պատշաճ համադրեանե-րով շարուած էին բնիկ վրայ: Ծափա-հարութիւններու տարափին տակ, ման-կապարտէջի թոթովախօս մանուկները, իրենց քաղցրահինները երգ ու արտասա-նութեամբ, կրցան տօնական խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծել:

Անկէ ետք, հերթը տրուեցաւ վարժարա-նի երեք բաժանմունքի աշակերտութեանց, որոնք Աղգային Փառերգի երգեցողու-թեամբ սկսան իրենց զեղարուեստական ելոյթը, որ կը բաղկանար ազգային, ա-շակերտական երգերու ու արտասանու-թիւններու զոգարիկ նմոյշներէ: Հոս ար-գարեւ ահնայալ էր անոնց հայե-րէնին հարազատ ու ճշգրիտ առողջա-նութիւնը: Վերջոյ չնայ երեւոյթը հետե-ւանքն է դաստիարակութեան երկարատեւ ու լուրջ աշխատանքին:

Ուսման զեկավարութիւնը յանձն առ-նած էր Տիկին Հերմինէ Իրեցեան, չմե-թելով տնօրէնութեան խնդրանքը, իսկ դաշնակով կ'ընկերանար Օր. Սնի Սիւա-ճեան:

Յանուն ծնողական մարմնի, Փրահերէն լեզուով խօսք առաւ Տիկին Սոնիա Չի-րեան, առ հակերձ պատմական ըրաւ զբո-րոցին, շնորհակալութիւն յայտնելով եկե-ղեցւոյ հոգաբարձութեան ու կրթական մարմնին ու այն բոլոր անձանց որոնք շուրջ տակ, լուռ ու անտրտուն, տարի-ներէ ի վեր կուգան իրենց նպաստը բերե-լու դպրոցի գոյատեւումին ու բարեկա-ման:

Ընդմիջումին, ներկաները հիւրասիր-ւեցան զովացուցիչներով ու վայելիցին Տիկինն իր զոգարուեստական անուշա-համ խմորեղէններն ու անուշեղէնները:

Ուսուցչական կազմին կողմէ երկու խօսք արտասանեց Տիկին Արմինէ Գեորգե-ան, չեւտը դնելով Իսիէ Սմէնթեայի զբո-րոցի մօտաւորաւ բացումին եւ կոչ ըրաւ շրջանի հայութեան, որ խորապէս զգայ թէ Ամէնօրեայ վարժարանի իրականացու-մը դիմը դէմ-դիմաց կը դնէ նոր հրամայա-կաններու ու պարտաւորութիւններու:

Հանդէսին վերջին բաժինը շարունակ-ւեցաւ զարթոյցի աշակերտական պարու-խումբին մասնակցութեամբ. ներկայաց-ւեցան ութ հայկական տոհմիկ եւ աշխոյժ պարեր, չորհրդի պարտաւոր Օր. Մի-լին Ասլանեանի ջանքերուն:

Պարերու ընդմիջումին եղաւ մի քանի դասական կոորդինեռ կատարումներ, դաշ-նակով եւ փողային գործիքներով զբո-րոցի աշակերտներուն կողմէ:

Գնահատանքի արժանի հանդէս մը, որ վերջ գտաւ, ներկաներու մօտ ստեղծելով խոստմնալից ապագայի մը լաւատես հե-ռանկարները:

ԱՐՄԻՆԷ ԳԵՈՐԳԵԱՆ

Գործարարական ծագիւններու փունջ մը: Առաւօտեայ ժամը չորսին, մեկնումէն ժամ մը առաջ, Սպիրոն իր կառքով Գաննի կը հասնէ տղան, որպէս Միկայիլ Կղզի դաշտը լուսաւորող ցօղածիկ լայուտե-րներու լոյսով ծագիլի քաղէ: Իսկ արշա-լոյսին տղան դէպի Անգլիա թռչող օդա-նաւին մէջ է արդէն, նարդիքներու կամ ասֆոտէյներու իր փունջով: Սիրոյ այս-պիսի փոքր արտայայտութիւններն են որ Սպիրոյի անտաշ հոգին կը յուզուի, մինչ իր կոշտ ձեռքերուն մէջ թաց ծագիլներ բռնած՝ հեւալով ու տնքալով կ'ըլլէ Գա-ննի բարձունքն ի վեր եւ իր քնառ մըտ-քով կը մտածէ այն Անգլիայի մասին, որ վաղը պիտի շօշափէ կղզին յաւիտե-ական դարանալ այդ սիրուն փաստերը: Սպիրոն այժմ մեռած է:

(Շար. 47)

ծնած, մեր ինքնութիւնը հարցադրող:

Գ. -- Սփիւռքի մէջ թատրոնը ընդհան-րապէս սիրողական է. կարելի՞ է արհես-տավար թատրոն ունենալ:

Ահաւասիկ երրորդ հարցումը որ ամ-բողջովին սխալ պատկերացումի արդիւնք է: Սփիւռքի մէջ թատրոնը ընդհանրապէս սիրողական չէ: Կը բաւէր այդ օրը սեղա-նի շուրջ հաւաքուած թատրոնի մարդիկը դիտել, անոնց գործունէութիւնը տեսնել հասկնալու համար որ անոնք բոլորն ալ արհեստավարներ են: Սիրողական է Հա-մազդայինի Դիմակ թատերախումբի դե-րասանական կազմը եւ Բարեգործականի խումբը. մնացեալը՝ բոլորն ալ արհես-տավար են: Հապա ի՞նչպէս սահմանել թատերախումբ մը որ թէ արհեստավարժ անձեր կ'ընդգրկէ թէ ալ սիրողներ:

Բայց այս հարցումը կը պարունակէ նաեւ ուրիշ թիրիմացութիւն մը: Ի՞նչ կը նշանակէ արհեստավար թատրոն ունե-նալ: Զրուցավարի բացատրութեամբ պէտք էր հասկնալ՝ ամէն շարժումներին անպատշաճ հայկական թատերական ներկայացում ունենալ:

Արհեստավար թատրոնը անպայման ամէն շարժ թատրոն երթալու հնա-րաւորութիւնը ունենալ էի նշանակէ: Արհեստավար ըլլալ նախ եւ առաջ ար-հեստի հանդէպ դիտալցութեան, ու պա-տասանատուութեան կեցուածք է եւ երկրորդ արհեստի ճիշդի մը վերաբերող օրէնսդրութեան, վարձատրութեան, աշ-խատանքի դրութեան, սուրբերու եւ պաշտօնական թատերական կեանքը վա-րող օրէնքներու համաձայն գործելն է:

Գ. -- Թատերական դրականութեան հարց: Թատերական դրականութիւնը չի սահ-մանափակուիր միայն ու միայն թատերա-յաղերու արտադրութեամբ, այն իր մէջ կ'ընդգրկէ նաեւ թատրոնի տեսարանա-կան դրութիւններ, քննադատական յօդ-ւածներ, բեմադիրներու յուշերն ու ա-նոնց աշխատանքի դնահատումը, օտար հեղինակներու եւ թատերական դրակա-նութեան թարգմանութիւնները: Թատերական աշխոյժ մթնոլորտը կը խթանէ նաեւ թատերգութեան ու թատե-րական դրականութեան արտադրութիւ-նը: Բայց, ինչպէս յիշուեցաւ հանդիպու-մի ընթացքին, ահապէս թատերախումբի կան, դրական հանդէսներու մէջ ցրուած որոնք դեռ չեն օգտագործուած:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՄՆԱԻՈՐԵԼ

Ի՞նչպէս հիմնադրուած որակաւոր թա-տերական կեանք ստեղծել: Ամէն ասպա-րէզ ունի գործէն հասկնող մարդը, այ-սինքն՝ արհեստավարժը: Եւ մեր մէջ կայ թէ արհեստավարժը եւ թէ սիրողը: Սի-րողները երկու խումբի կը բաժնուին. ա-նոնք՝ որոնք կը գոհանան իրենց ըրածով ու հիմնականին մէջ սիրողական թատ-րոն ընելով՝ ընկերական մթնոլորտ կը

փնտռեն: Եւ երկրորդ՝ անոնք, որոնք կը ցանկան իւրացնել իրենց գիտութիւնը, նոր փորձառութիւն ձեռք ձգել. իրենց գիտացածով, ասպարէսով չեն գոհա-նար: Անշուշտ արհեստավարներու մէջ ալ նման բաժանում գոյութիւն ունի: Աշ-խատանքի, աշխատանքի հեշտ ճամբան փնտրողը եւ զիմացը՝ թատրոնի պարա-գային՝ արուեստագէտը:

Այս երկրորդ տեսակի սիրողներու եւ արհեստավարներու հանդիպումի առի-թը ստեղծել, հոգը պարտաստել՝ հիմքն է կենսունակ թատերական կեանքի: Քնա-ցած, անգործ, անբան մնացած կարողու-թիւնները արթնցնել: Սորով, աշխա-տիլ, յառաջդիմել ուղղորդել առիթը ընծա-յիլ: Պարզ է չգիտցողը գիտցողէն կը սոր-վի. այսպիսով անցեալին սերունդները պատրաստուած են եւ դեռ ալ պիտի պա-տաստուին. այսպիսով՝ գիտութիւնն ու մշակոյթը կը յարստանան ու կը զարգանայ:

Սակայն խնդիրը շատ աւելի բարդ է քան ինչ որ առաջին ակնարկով կը տես-նուի, որովհետեւ այդ հանդիպումը, սի-րողի ու արհեստավարի, յատուկ խոզ-վակով, մասնաւոր ճանապարհով տեղի կ'ունենայ, որոնց հսկիչները ու մատա-կարողները, սփիւռքեան պայմաններու մէջ, մեր մշակութային ու կրթական հաս-տատութիւններն են:

Կլոր սեղանի ու անոր նման հաւաքոյթ-ներու դերն է խնդիրները պարզել, նեղ-միտ կարգապարներէ ձեռնադատել, ար-դիւնակներ հանդիպումի նպատակները մի-ջոյններ որոնել, արդի ժամանակներու յարմար աշխատակիւրդ ու մասնագիտա-կան մասնագիտութիւն յառաջացնել:

Այս առումով Յունիս 19-ի կլոր սեղա-նի իրադրութիւնը սիրողական էր, հակա-ռակ անոր որ թատրոնի հասկնող արհես-տավար մարդու հետ հանդիպումի ծրա-գիր էր: Սակայն պէտք եղած թեւադրու-թիւններն ու խորհրդակցութիւնները ըս-պասուած եղանակով չօգտագործուեցան: Մշակութային ձեռնարկներու արհեստա-վարժ մտօրէնումը ամենամեծ պակասն է առողջ բեղուն թատերական կեանքի սկզբնաւորումի:

Անտեղի ժամավաճառութիւն է, ներկա-յի մեր տուեալներով խօսիլ սակարկել թէ հայ թատրոնը կարելի՞ է, թէ կարելի չէ. թէ թատրոնը պէտք է արհեստավարժ ըլ-լայ: Թէ յասկնողին մասնաւորապէս դաս-կարգի խօսակցութիւն: Թատրոնի առա-ջին ու հիմնական ուսուցումը դերի ըմ-բռնումն է. ամէն մասնակցի անդամ դեր մը ունի խաղալիք որպէսզի թատերա-խաղը ներկայացուի: Հաւաքական կեան-քի մէջ ալ ամէն անձ, ամէն իւրեւր, ամէն կազմակերպչութիւն դեր մը ունի ստանձ-նելիք որպէսզի թատրոնը ապրի, եթէ ոչ միայն թատրոնի մասին կը խօսուի ու ա-մէնքն ալ բուն թատերախաղէն կը զրը-կուին:

ՅԻՄՆԱԻՈՐ ԶՈՒՄԲԵԱՆ

Փ ա Ր Ի Գ
Յունիս 27,

իրենց իսկ կը բանեցնեն փայտէ կամ մե-տաղէ շինուած փոքր առարկաներու մնա-յուն ձեռնարկ մը: Արտադրուածը պար-բարեւումը բիւզանդական ոճ մը ունի, բայց իր անտաշ ձեւին մէջ հաճելի զգա-յնութեամբ առ լի է:

6 - 1 - 38

Իմփէրիլ Էյրուէյդի ջրասաւանակնե-րը դառն Գովիոն, որու վեներիկեան նաւահանգիստին եզերային կառոյցները ամէն տարի քիչ մը աւելի կ'աւաղակրին: Հոս Պանտոկրատորաի շուրջն տակ՝ լայնափոր Ծորերը ոլորապտոյտ կը թեւածեն, մինչեւ որ իրենց յատակաւա-սով յանկարծ ձեղքեն զմիտապոյս լի-ճին մակերեսը, երկու կողմերէն յառա-ջացնելով փոքրագէջ ջուրի երկար ալիք-ներ: Սպիրոն է օդաչուններուն նախասի-րած վարորդը. հաճելի կը գտնեն անոր Բրուկիւնեան խօսեկակերպը, մեծ խօսի-կութիւնը, ամէնուրեք կը զարգանան, ներքին պետի կերպարները եւ վիճակի թաւ ձայնը: Անշուշտ հանդէպ անոր նուիրումը այնքան բոցավառ է, որ տե-ղացիները զինք կը կոչեն Սպիրո Ամե-րիբանոս: Անշուշտ քանակութեամբ դարեւոր խմող է, երկու սրունքով տա-կառի կը նմանի: Երկուսներու եւ հայհո-յանքներու ճոխ հաւաքածոյի տէր է: Երախտները կը պաշտէ: Իր խաղաղ Տոճ ինքնաշարժով երբեք զուրա չեւել-առնաց առ նուազն երկու երախայի, ու-րոնց իր պատմութիւնները կը պատմէ: Իր «օդաչունները» երբեք չենք տեսներ, թէեւ անոնցմէ մին կը յիշենք որպէս կը-ղիի ոգիին համապատասխանող արարել մը հեղինակը: Տոնադարձի թոհիքին՝ այս անգլիացի տղան իր կնոջ նուէր կը տանի

5 - 1 - 38

Վիթթ Կղզիին վրայ նապաստանի որսի դացած եղբայրս՝ դէպի մայր ցամաք վե-րադարձին նաւակին մէջ տեղ զբաւած մար-դու մը հետ հետեւեալ խօսակցութիւնը ունեցեր է:

-- Բարի լոյս:
-- Բարի լոյս:
-- Ուրկէ՞ կուգար:
-- Բանտէն:
-- Ո՞ւր կ'երթար:
-- Տուն: Ամէն շարժումները արձակուրդ կ'առնեմ:
-- Քանի՞ տարուան դատապարտուած է:
-- Յիկեանս: Մարդասպան եմ:
Ատեհօք՝ Վիթթի գեղեցիկ անտառնե-րով ծածկուած է: Բայց Ծրանասպիւ-րեցողական գործողութիւնները դիւրացը-նելու համար՝ բոլոր ծառերը կտրեցին: Բանտը՝ ծովէն դէպի ներս սպիտակածե-հաճելի չէնք մըն է: Բանտարկեալները

յատուկ հանդիսատեսի շրջանակը ունե-նալով,
-- տոմարու դռնէ դուռ վաճառք,
-- զերասանական կազմի անկայունու-թիւն,
-- ներկայացում արտադրող արհեստա-վարժ կազմակերպչութեան բացակայու-թիւն,
-- ներթական դժուարութիւն, անհաւա-սարակչիտ պիւտճէ,
-- տեղեկատուութեան, ծանուցումի սահմանափակ միջոցներ,
-- մասնագիտական քննադատութեան պակաս,
-- նոր բեմադրութեան նիւթեր, թա-տերգութիւններ գտնելու դժուարութիւն,
-- թատերական անցեալի, աւանդու-թեան չլոյսութիւն,
-- հայ թատերական կրթութեան պակաս,
-- ֆրանսական թատերական շրջանակ-ներէ հեռուութիւն:

Ամէն պարագայի Սփիւռքի մէջ թատ-րոնի պահանջը մեծ է: Փաստ՝ հայ վար-ժարաներու, մշակութային տուններու եւ զանազան միութեանական հանդիսու-թիւններու ընթացքին թատերական մի-ջոյնի դիմելու ցանկութիւնը եւ երբեմն, թատրոնի անուան տակ զանազան բեմա-կան ցուցադրութիւնները: Դաշտահան-դէներ, պարանցիկ երեկոներ եւ հոն տեղի ունեցած անտրակ ներկայացումներ մեր մշակութային կեանքի կարեւոր երե-ւոյթներէն են. անկէ ստացուած տալա-ւորութիւնը, անուշագէի կրթութիւնը ծնունդ կուտայ այդ տալի մակարդակի թատերական ու մշակութային գործու-նէկութեան:

Ի՞նչպէս կարելի է այս ծուղակէն դուրս գալ:

Չկայ թատերական կեանք առանց որա-կաւոր արհեստավարժ կրթութեան. դե-րասանի ու բեմադիրի կրթութիւն, կազ-մակերպչի մարմնի կրթութիւն եւ հանդի-սատեսի կրթութիւն:

Վերը նշուած Փարիզի հայ թատրոնի լատկանիւնները սերտելով կարելի է ա-նոնցմէ մի քանիս դիւրութեամբ զբաղա-նապէս փոխել արհեստավարժ մարդուց դիմելով. այն ինչ կը վերաբերի մասնա-գիտական քննադատութեան կամ տեղե-կատուութեան: Իսկ ուրիշներ աւելի լուրջ ուսումնասիրութեան կը կարօտին:

Հայկական եւ հայերէն թատրոն: Այո: Թատրոնը նաեւ սփիւռքահայու բնական պահանջն է, ինչպէս ոեւէ մարդ արա-րածի կամ որեւէ մարդկային հաւաքա-կանութեան: Օտար ափերը հաստատուած կամ ծնած, ինքնիւր արմատները չուրա-ցող ընկալեալ երկրի տեղական պայ-մանները չփառող, իր մշակութային ժա-նապետութեան տէրը կանգնել ուղղող թատրոն կ'ընէ ու իր էութիւնը բնականա-բար կը ճառագայթէ իր աշխատանքին մէջէն: Պէտք չկայ, չինքնու, արհեստա-կան հայերէն կամ հայկական թատրոն լինու, կը բաւէ թատրոն ընել, պարզ ու իրական թատրոն, մեր իրականութենէն

ԼՕՐԸՆՍ ՏԸՌԵԼ

Պ Ր Ո Ս Պ Ե Ր Ո Յ Ի
Կ Ղ Ջ Ի Ն
Ներածական՝ Գործարար կղզիի
բնութեան ու ապրելակերպին

Անգլիայի Թարգմանաց՝
ՇԱՔԷ ՏԵՐ - ՄԵԼԻՔՈՆԵԱՆ - ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Ձաթեան Գործարարի այս պատ -- մութիւնն է որ կը նկատէ վաւերա-կան: Իսկ ծրվիւս կ'ընէ. - «Կը խոստովա-նիմ որ բաւական զարմացայ այս գրքին մէջ կարելով թէ Հոռոմէացիք Անգլիան դարձեր ու Պարսիկները պարտութեան մասներ են Գործարարիներէն ստացած օժանդակութեան չորհուրէ: Սակայն եւ այնպէս՝ Հոռոմի պատմութիւնը այսպիսի նոր լուսարձակի տակ ընթերցելը որոշ դաւաճակնութիւն մը ունէր»:

4 - 1 - 38
Բրիտանական հովանաւորութեան տա-ւաններուն Սուրբ այնքան ալ կարեւոր դերակատարութիւն չէ ունեցած: Կ'են-թաղուի թէ վշտացած էր, քանի որ Կա-ռապոլիսը (տափակ եւ կոպիտ մարդուն մէջ) Սպիրիտիսի տօնակատարութեան մը առթիւ կղզեցիներու դիմումը մերժե-լով՝ արդիւնք էր դիմաւորական նուա-զախումբին մասնակցութիւնը:

**ՅԱՌԱՋԻ ԲԱՐԳԱՒԱՃԱՆ
ՀԱՄԱՐ
ԵՆՈՐՀԱՎԱՆՈՒԹԵԱՄՈՒՍ ՍՏԱՑԱՆՔ**

ՏԻՒՍԸՆՈՐՖ. - Յոլակ Տէր - Յարու-
թիւնեան խմբագրատուն իր այցելութեան
առթիւ 1500 Ֆր.:

ՔԱՂԻԻԻՐ. - Մամա Գիթապեան 200
Ֆր.:

**ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ
ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԵՍ**

ՀԱՐՎԻԵՑԻ

Ս. ՆՇԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

ՅՈՒԼԻՍ 9, ԿԻՐԱԿԻ

Ժամը 12-30-էն մինչեւ 22-30

1. - Արեւելեան եւ եւրոպական ճա-
շեր,
2. - Վիճակահանութիւն՝ մեծ պար-
գեւներով,
3. - Ջանազան հետաքրքրական խա-
ղեր ու ժամանց,
4. - Ընտանեկան հաճելի եւ ջերմ
միջոցառում,
5. - Գեղարուեստական ճոխ յայտա-
դիր:

Մասնակցութեամբ՝
Անի նուագախումբի

Մուտքը ազատ է:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԵՍ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՅԵՔԻ Հայ Ընտանիքին
նուիրուած՝ Սրբոց Թարգմանչաց
Մայր Եկեղեցւոյ Վարչական Խորհուր-
դի կողմէ կազմակերպուած

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԵՍԻՆ

Կիրակի, Յուլիս 23

ամբողջ օրը ծաղրեկուլի պարտէզին
մէջ, Սեփ-Եմ:

Մանրամասնութիւնները յետագա-
յին:

**l'Ecole Tebrotzassère
RECHERCHE
Un(e) RESPONSABLE
ADMINISTRATIF(VE)**

LE RAINCY (93)

Rattaché(e) à l'administrateur en
charge des affaires administratives,
Vous assurerez:

- la gestion administrative, comptable
et budgétaire de l'Ecole;
- la gestion logistique nécessaire au
bon fonctionnement de l'Ecole.

Vous animerez les équipes adminis-
trative et logistique.

De formation BAC + 2 (ou niveau),
vous justifiez d'une expérience profes-
sionnelle de 3 à 7 ans. Vous parlez
arménien de manière courante et aimez
le contact avec les enfants. La rigueur,
le sérieux, un excellent contact relation-
nel, un esprit d'initiative sont des atouts
pour réussir dans cette fonction.

Rémunération: selon expérience et
compétence.

Merci de contacter B. KOUZOUYAN
au 39 89 42 28 (entre 10h et 19h).

ՆԱԿՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Լիւն - Վիլհոլման «Ա-
րաք» մասնաճիւղի տարեկան պարահան-
դէպը՝ Հոկտեմբեր 21, զաղիւն Շարպոնիէն
սրահը:

Մանրամասնութիւնները յետագային:

**Ս. ՅՈՒՀԱՆՆԵՍ-ՄԱՐՏԻՉ
ՓԱՐԻՉ**

Հինգշաբթի, Յուլիս 6, տօն է Սրբոց
Թարգմանչաց Մերոց՝ Սահակայ եւ Մես-
րոպայ:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս -
Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ, ժամը
10-ին, պատարագը կը մատուցուի:

**ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ
ՄԱՐՏԻՉ**

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ
Վարչական Խորհուրդը 1995 - 1996 ու-
սումնական տարեշրջանէն սկսեալ կը թա-
թոշակ մը կը հաստատէ յաւերժացնելու
համար յիշատակը Մայր Եկեղեցւոյ բա-
րեւարուհի՝ Ատրինէ Սիմիթեանի:

Այս կը թաթոշակը կը յատկացուի Նիս
կամ մօտերը բնակող այն Հայ ընտանի-
քին, որ կը փափաքի իր զաւակը ուղար-
կել Նիսի Պարսամեան Աղագիւն Վարժա-
րանը, բայց ներթափան միջոցներ չունի:

Կը թաթոշակը մնայուն է մինչեւ դպրո-
ցի աւարտը պայմանաւ որ՝ աշակերտը
լաւ աշխատի եւ դասարան չկրկնէ: Կը-
թաթոշակի համար դիմում կատարող
թեկնածուները Մարտի 1 Սրբոց Թարգ-
մանչաց Մայր Եկեղեցւոյ Վարչական
Խորհուրդին պէտք է ուղարկեն իրենց
խնդրանքը, որմէ յետոյ Պարսամեան
դպրոցի տնօրէնութեան հաւանութիւնը
առնելով կը կատարուին անհրաժեշտ ձե-
ւակերպութիւնները:

Խնդրագրերը ուղարկել Մայր Եկեղեցի,
339, Ալլիբիլ տիւ փրաստ 13008, Մարտի 1
ամէնէն ուշը մինչեւ Յուլիս 31:

Վարչութիւնն ազատ է իրեն համար լա-
ւագոյնը նկատած թեկնածուն ընտրելու:

ԴԻՒԱՆ

ՎԱՐՁԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ

**GRANDE FETE
CHAMPETRE**

Pour célébrer la fin de l'année scolaire
et la Fête du KHANASSOR

la Croix Bleue de Grenoble, section «Ani»

la FRA Dachnagsoutioun

Nor Serpund

vous attendent nombreux

le Dimanche 9 Juillet

au Parc de l'Ovalie à Sassenage

(Banlieue de Grenoble)

Avec la présence pour la première fois
à Grenoble de la Troupe de danse «Goris»

L'animation musicale sera assurée par
Sono Armen

Un buffet de spécialités arméniennes
vous attend

Buvette —

Jeux d'enfants —

Ambiance arménienne assurée

ԵՆՈՐՀԱՎԱՆԻՔ

Դպրոցատէր Տիկնանց վարժարանի խը-
նամակալութիւնը շնորհակալութեամբ ըս-
տացած է հետեւեալ նուիրատուութիւն-
ները. —

Տիկին Անոյ Հիւրէմիթեան 40.000 Ֆր.,
Հայ Աղքատախնամ Միութիւն 10.000
Ֆր., Տէր և Տիկին Գալուստ 2000 Ֆր.,
Տոբթ. Հերմինէ Արիսեան, Տիկին Գրիսթին
Ղազարեան, Պր. Ժազ Տէյրմէնեան, Տի-
կին Դ. Գարբիէլեան, Ճարիքեան ընտանիք
1000ական Ֆր.: Տիկին Պերմուհի Մարգար-
եանի մահուան առթիւ, Հաճընեան ընտա-
նիք 750 Ֆր., Տէր և Տիկին Քիւրքեան 500
Ֆրանք, Տիկին Մարի Մատլէն Ասլանկիւլ
100 Ֆր.:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83, rue d'Hauteville, 75010 PARIS
SIRET: 51027317 A R. C. Paris
Commission paritaire: N° 55935

ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ

FRANCE 2

Կիրակի, Յուլիս 9, ժամը 9-30

տեսակցութիւն՝

ԳԱՐԵԳԻՆ Ա.

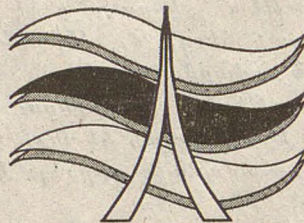
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

ՀԵՏ

FRANCE - CULTURE

93.5 FM

Հինգշաբթի, Յուլիս 6, ժամը 8-15-էն
8-30, Անահիտ Տէր-Մինասեան կը խօսի
Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ մասին:

**PARIS'95
XIVe JEUX MONDIAUX
UGAB**

A l'occasion de la clôture des XIVèmes Jeux Mondiaux, l'UGAB organise
le 15 Juillet à 20 heures, un Dîner de Gala exceptionnel dans les salons pre-
stigieux de l'hôtel «M éridien Montparnasse» - 19, rue du Com-
mandant Mouchotte, Paris 14e.

Participation: 500 F / personne
Places limitées: l'UGAB ne prend
en compte que réservations
confirmées au 40. 50. 60. 53.

Retrait des billets :
UGAB: 11, Square Alboni,
75016 PARIS

Animation exceptionnelle

— Orchestre tzigane
— Cabaret
— Marten Yorgantz et son orchestre
Soirée animée par
J. NERCESSIAN

— ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ —

« Յ Ա Ռ Ա Ջ » ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ

100 Ֆր.

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

80 Ֆր.

ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ

75 Ֆր.

ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ

75 Ֆր.

ՍԻՐՏ ՄՐՏԻ

150 Ֆր.

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԵՐ

80 Ֆր.

ԽԱԶԻԿ ԹԷՕԼԵՕԼԵԱՆ

ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՉ

75 Ֆր.

ԵՒ

« ՅԱՌԱՋ - 50 »

(Ծաղկախաղ 50-ամեայ
նաւախաղային)

120 Ֆր.

Դիմել « Յ Ա Ռ Ա Ջ »-ի:

Թղթատարի ծախք՝ 25 Ֆր., հատոր գլուխ:

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 48. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

LE NUMERO : 5,00 F
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻԱՍՔԵԱՆ (1925-1957)
Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN
69th ANNEE — N° 18.629

ԹՈՒՐԲ ՄԱՍՈՒԼ

«ԹՈՂ ՎԵՐՋ ԳՏՆԷ ԱՅՍ ՈՒՐ»

Վերջերս Հայաստան կատարած իր այ-
ցելությունները բառական աղմուկ բարձրա-
ցուցած Պոլսոյ Խաչնուրթ շրջանի թա-
ղապետ Չափանի արտայայտություններն
վերջում այս ընդհանուր խորագրին տակ
Յուլիս 4 թվականին «Հիւրիւնք»-ը իր Ա.
Էլին մեծագույն մասը յատկացուցած է
Հայերուն առնչուող երկու տարրեր նի-
թերու: Առաջինը կարճ լրատուութիւն մըն
է, որու կ'ընկերանայ նաեւ լուսանկար
մը: Պատճառը, Կեսարիոյ Սուրբ Գրիգոր
լուսավորիչ Եկեղեցւոյ հիմնադրման
802-րդ տարեդարձին նուիրուած արարու-
թանքանց շարքին, պատարագը մատու-
ցանող քահանային արտասանած քարոզն
է, քանի որ ան աղօթիւր է նաեւ թուրք
բանակին բարօրութեան համար: «Ատա-
լով եղբայրութեան եւ միակեցութեան
դեղեցիկ օրինակ մը», ինչ որ մեծ դոճու-
նակութիւն պատճառած է, բնականաբար,
թուրքերուն:

Իսկ բուն յօդուածը կը վերաբերի Խաչն-
ուրթի «արկածախնդր» թաղապետին
յայտարարութիւններուն, զորս բրած է
թերթին աշխատակիցներուն: Թէեւ անոնց-
մէ մեծ մասին տեղեկացանք եւ անդառ-
դարձանք արդէն մեր նախորդ թիւերուն
մէջ, բայց նախ աւելցնենք թէ Չափան
ուղած է յատկացնել իր դերքը այս հար-
ցին կապակցութեամբ եւ անդառա՞նա-
լով յատկապէս Ծիծեռնակաբերդ իր այ-
ցելութեան ուղղուած կարգ մը քննադա-
տութիւններու, ան չեղած է թէ ինք դե-
տակցարար եւ բոլորովին դիտումնաւոր
կերպով դացած է նահատակներու յիշա-
տակի այդ վայրը, քանի որ ինք համոզ-
ւած է թէ այլեւս ժամանակը հասած է
Հայրու եւ Թուրքերու միջեւ դուռթիւն
ունեցող այս ոխին վերջ դնելու: Ըսած է
թէ պէտք է, որ մէկը առաջին քայլը ընէր
եւ ինք յօժարեցաւ ըլլալ այդ մէկը:

Չափան աւելցուցած է նաեւ որ հայկա-
կան կողմին մօտ ալ ինք նկատած է հաշ-
տութեան տրամադրութիւն, բացառելով
դաշնակցական հատուածը, եւ դուռթիւն
ունեցող քաղաքական կնճիռները պէտք
է թողուլ պատմագէտներուն ու իրատե-
սութեամբ դիտել ներկայի հրամայա-
կանները, ինչպէս օրինակ, սահմանին
բացումը: Ըսած է թէ այդ քայլը որքան
Հայաստանի, նոյնքան ալ Թուրքիոյ հա-
մար կարեւոր է եւ անոր կ'ապահովէ մի-
այն 110 թիւնները ճամբայ կտրելով Ա-
դրբեջանի դռները հասնելու հնարաւո-
րութիւնը: Լ. Տէր - Պետրոսեանի հետ տե-
սակցութեան ընթացքին ալ, Հայաստանի
նախագահը հաշտութեան խօսքերէ ետք
իրեն ըսած կ'ըլլայ թէ Արցախի դատը
սկիզբը միայն ժողովուրդին ապահովու-
թիւնը երաշխաւորելու մէջ կը կայանար,
սակայն յետոյ օտար տարրեր պատճառ-
եղան որ հարցը յանգի այսօրուան հան-
դերունին: «Իւրաքանչիւր կողմ պէտք
է իր սահմանները վերադառնայ» եղբա-
րակած կ'ըլլայ Լ. Տէր - Պետրոսեան:
Թուրք թաղապետը համոզուած է նաեւ
որ եթէ Հայերը այսօր այսքան փարած
կը մնան ցեղասպանութեան յիշատակին,
առիկա հետեւանք է խորհրդային կարգե-
րու երկարամեայ աշխատանքին, որ կը
միտէր Հայերը սիրաշահիլ հակաթուրք
քաղաքականութեամբ: Չափան յոյս
յայտնած է թէ ինք նորակերտ շրջանի
մը հիմնադիրներէն էր իւրայն եւ Երեւանի
քաղաքապետն ու մշակույթի երեք ներկա-
յացուցիչները, զորս ինք հրաւիրած է,
կուգան Թուրքիա:

Հարկ է ըսել թէ թրքական քաղաքա-
կան գրեթէ բոլոր հոսանքները միաձայ-
նութեամբ դատապարտած են Խաչնուրթի
թաղապետին աննախադէպ նախաձեռ-
նութիւնը եւ տիրող ընդհանուր կարծիքը

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

**ՀԱՆՐԱՔՈՒԷԻՆ
ԵՒ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ
ԼԱՅՆ
ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ**

Յուլիս 5-ին, Երեւանի ժամով առաւոտ-
եան 10:30-ին, մեր առած տեղեկութիւն-
ներուն համաձայն, արդէն իսկ լայն մաս-
նակցութիւն մը կար հանրաքուէին եւ
ընտրութեան:

Քուէարկութեան կեդրոններուն առջեւ,
այդ ժամուէն, պոչեր կային: Արձանագըր-
ւած քուէարկողներու թիւը շուրջ 2 միլիոն
300 հազար է: Հայաստան ժամանած են
200 դէտեր: Յուլիս 3-ին, նախագահը ըն-
դունած էր Եւրոպական խորհրդարանի,
Եւրոպայի խորհուրդի դէտերու պատուի-
րակութիւնը: Յաջորդ օրն ալ ալ պատ-
ւիրակութիւններ: Դէտերը տեսակցու-
թիւն ունեցած են նաեւ Բարգէն Արարե-
ցեանի հետ:

«ԱՐՄԷՆՓՐԵՍ»
(Յուլիս 3 / 5)

Գ. Խ. Ի ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՈՐ
Անկախ Հայաստանի առաջին խորհրդա-
րանի դործունէութեան հաշուեկշիւին ներ-
կայացման նուիրուած ժամուկի առաջին
մը կազմակերպած են Գ. Խ. Ի նախագահ
Բ. Արարեցեան, փոխ - նախագահ Ա. Սա-
հակեան, եւ քարտուղար Վ. Աւոյեան:
Պատասխանելով լրագրողներու հարցում-
ներուն, Բ. Արարեցեան, ըսած է թէ ներ-
կայի խորհրդարանը բառական հարուստ
ժողովուրդութիւն կը թողու իրեն յանդիմ-
նիք Ազգ. Ժողովին: Արդէն պատրաստ
են բաղմամբ օրէնսդրական նախագիծեր,
ստեղծուած են որոշ աւանդութիւններ:

այն է որ ինքնագլուխ որոշում մը չէր եւ
հրահանգը շատ աւելի վերէն հասած էր:
Նոյն թիւին մէջ թերթին քրոնիկագիր-
ներէն Օթթայ Էքզի այս հարցը կը վերլու-
ծէ Չափանի ընդդիմադիրներու շարքե-
րուն դասուելով: Կը յիշէ հին անեկողոտ
մը, որ կը պատմէ թէ առեւին Միացեալ -
Նահանգներու նախագահ Նիքսոն յարա-
բերութիւններ հաստատելու նպատակով
Չինաստան ղրկած էր սեղանի թէնիսի
խումբ մը: Լրագրողին համար ամէնէն
չձմեցուցիչը, այս պարագային, կատար-
ւած ընտրութիւնն է: Չի հասկնար թէ
ինչո՞ւ Թուրքիոյ շուրջ 2000 թաղապետնե-
րէն նման աննշան մէկն է, որ հրաւիրուե-
ցաւ Երեւանի քաղաքապետին կողմէ: Ինք
եւս այս կարգադրութեան ետին կը տեսնէ
շատ աւելի լուրջ հեռանկարներ եւ այս
վարկածէն մեկնելով կ'եղբայրակէ թէ ա-
ռաջին քայլը ընելու «զիջում»ին բնա-
պէտք չունէր Թուրքիա մանաւանդ երբ
դիմացի կողմը աւելի տկար դերքի մէջ
կը գտնուէ:

Թուրք ժամուկը կը հաղորդէ թէ վար-
չապետ Չիլլէր Յուլիս 10 - 12-ին կրկին
կ'այցելէ Բաքու: Իրեն կ'ընկերանան նաեւ
գործարար անձեր, որոնք պիտի փորձեն
ներդրումներ կատարել աղբիւրանական
շուկային մէջ: Այս այցելութեան հետա-
պնդած նպատակներէն է նաեւ, դարձեալ
թուրք ժամուկին համաձայն, քարկալի
հարցերը եւ Աղբիւրան - Հայաստան կըն-
հիւր:

**ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՑ
ԱՐԱՄ Ս. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ
ՕԾՈՒՄԸ**

ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
**ԳԱՐԵԳԻՆ Ա.
Ս. ԷԶՄԻԱՍԻՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՍ**

Շարաթ, Յուլիս 1-ի իրիկունը, Անթի-
լիասի Մայր Տաճարին առջեւ հաւաքուած
մեծ թաղմութեան ներկայութեամբ կա-
տարուած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ նորըն-
տիր հայրապետ Արամ Ա. Ի կաթողիկոսա-
կան օծումը:

Ներկայ եղած են Լիբանանի Հանրապե-
տութեան նախագահն ու վարչապետը,
նախարարներ եւ երեսփոխաններ, դեա-
պաններ, հայ յարանուանութեանց հոգե-
ւոր պետեր, Ղպտի, Յոյն Ուղղափառ,
Ռուսիոյ Ուղղափառ, Ասորի, Միջին -
Արեւելքի եկեղեցիներու պետեր եւ ներ-
կայացուցիչներ:

Պատարագած է նորընտիր Հայրապետը:
Ձեռնադրութիւնն ու օծումը կատարած է
Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Ա.,
իր կողքին ունենալով Երուսաղէմի եւ
Կ. Պոլսոյ Հայոց պատրիարքները, էջ-
միածնի եւ Կիլիկիան միաբանութիւններէ
14 Արքեպիսկոպոսներ (Փարիզէն ներկայ
եղած է Կաթողիկոսական Պատուիրակ
Գիւլտ Արք.):

Արարողութեան աւարտին խօսք առնե-
լով Ամենայն Հայոց Հայրապետը նշել է
ետք թէ «այսօր Հայաստանեայց Առաքե-
լական եկեղեցին հոս է եւ կը ներկայա-
նայ մէկ սիրտով, մէկ հոգեով, մէկ կամ-
քով եւ մէկ տեսիլով», չեղած է. «Այ-
սօր, Հայոց եկեղեցւոյ միութեան եւ ամ-
բողջականութեան կամարը նետուեցաւ
Հայոց երկնակամարին վրայ: Կ'աղօթեմ,
որ անկա մնայ ընդմիշտ եւ ի սպաս
Աստուծոյ ու հայ ժողովուրդին»:

Պատարագի ընթացքին Արամ Ա. Կաթո-
ղիկոսն առած է իր անդրանիկ քարոզը,
բնաբան ունենալով՝ «Տէ՛ր, ցո՛յց ինձ մա-
նապարհ յոր եւ գնացից» (Սաղմ. ԻԲ):
Նորօգ Կաթողիկոսը խոստանալէ ետք «ամ-
բողջական ու յանձնառու ծառայութիւն
նոյն եւ մէկ եկեղեցւոյ, նոյն եւ մէկ
ազգին, նոյն եւ մէկ հայրենիքին», իր
խօսքը ուղղելով Ամենայն Հայոց Հայրա-
պետին՝ ըսած է. «Իմ առաջին քայլերս
դուք առաջնորդեցիք Հայաստանեայց Ե-
կեղեցւոյ ծառայութեան դաշտէն ներս:
Եւ ահա նոյն եկեղեցին Աստուծոյ կամքով
մեզ ընտրեց ըլլալու հագեւոր եղբայրներ

ու մեզի տուաւ պարտքն ու պատիւը իբրեւ
անձնաւոր ու քաջ հովիւ հովուելու ու ա-
ռաջնորդելու մեր ժողովուրդը: Ու մենք
պիտի գործենք որպէս եղբայրներ: Մեր
ժողովուրդին պատմութեան ընթացքը ու
պայմանները այնպիսի են եղած, որ
Հայաստանեայց եկեղեցին ունեցած է եւ
ունի կաթողիկոսական երկու Աթոռներ:
Բայց մենք ՄԻԱՍՆԱՍԱՐ ՊԻՏԻ ԳՈՐԾԵՆՔ
ու պէտք է գործենք նոյն եւ մէկ եկե-
ղեցւոյ, ազգին ու հայրենիքին մէկ ամ-
բողջութեան շրջագծէն ներս եւ նոյն եւ
մէկ առաքելութեան համբուն վրայ՝ եւ-
րոս ամէն տեսակ վնասներ երկուստեմէ
ու ջլատիչ մրցակցութենէ»:

Արամ Ա. Կաթողիկոսն ողջոյնի խօսք
ուղղած է Հայաստանի Պետութեան ու
Ժողովուրդին, Լիբանանի եւ Սուրիոյ պե-
տութեանց եւ Ժողովուրդներուն, Երու-
սաղէմի եւ Կ. Պոլսոյ պատրիարքներուն
եւ քոյր եկեղեցիներու եւ միջ - եկեղե-
ցական մարմիններու եւ կազմակերպու-
թիւններու պետերուն եւ ներկայացուցիչ-
ներուն:

Յաւարտ պատարագի, վեհարանի մուտ-
քին նորօգ Կաթողիկոսը ընդունած է պաշ-
տօնական հիւրերուն եւ Ժողովուրդին
շնորհատրութիւնները:

Յուլիս 2-ին, Անթիլիասի Մայր Տաճա-
րին մէջ պատարագած է Արցախի Հայոց
Առաջնորդ Պարգեւ Եպիսկոպոս Մարտի-
րոսեան: Քարոզած է Ամենայն Հայոց
Կաթողիկոսը:

Գարեգին Ա. Երկուշաբթի, Յուլիս 3-ին,
ճաշի հիւրը եղած է Լիբանանի Հանրապե-
տութեան նախագահ Իլիաս Հրաւիի:
Յաջորդ օրը, Յուլիս 4-ին, Ամենայն
Հայոց Հայրապետը ճաշի հիւրը եղած է
Լիբանանի վարչապետ Ռաֆիք Հարիրիի:
Նոյն օրը Գարեգին Ա. վերադարձած է
Ս. Էջմիածին:

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻԶԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԵԾԻ-ԲՐԻՏԱՆԻՈՑ վարչապետը՝ ձոն
Մէյճըրը որ ձեռով մը սպառնալիք ըրած
էր իր (Պահպանողական) կուսակցու-
թեան՝ «առանց ինձի չիք փրկուելու»
բանաձեւի մը ձեւին տակ, յաջողեցաւ
իր դրաւին մէջ, իր քննադատին՝ ձոն Ռեա-
վուտի դէմ: 329 երեսփոխաններու վրայ
218 ձայն ստացաւ եւ ուրեմն կը մնայ թէ
կուսակցութեան թէ՛ կառավարութեան
չլուրը: Տիկին Թաչըրը որ թոյն կը թա-
փէ (իր յուշերուն մէջ) Մէյճըրի վրայ
եւ դորաւիկ էր Ռեալիտի, անուղղակի
նոր պարտութիւնն մը կը կրէ: Մէյճըր
փոփոխութիւններ պիտի կատարէ իր կա-
ռավարութեան մէջ:

ԱՐԱՅԱՍԻ ԵՒ ՓԵՐԷՍ, ինչպէս կը նա-
խատեսուէր, համաձայնութեան եկան,
սկզբնական տարակարծութիւններէ ետք:
Այսօր զարմանալի պահեստիւնեան ինքնա-
վարութեան ընդլայնումին վերաբերող
փաստաթուղթը պիտի ստորագրուի Յու-
լիս 25-ին:

ՏԻՅԱՐՊԵՐԻԻ շրջանը 14 Գիւրտ եւ
3 Թուրք զինուորներ մեռած են վերջին
օրերու գործողութեանց ընթացքին: Չորս
«ճարտարներ» Թուրք զինուորական իշխա-
նութիւններուն յանձնուած են: Այս ձե-

(Շարք Գ. Եջ)

Ո՞Վ ԵՐ ԱՐՄԻՆ ԹԵՈՖԻԼ ՎԵԿՆԵՐ

ՓՐԱՆՍԱՅԻ « ՀԱՅԱՍՏԱՆ » ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՐ

ԽՄԲ. ... Մայիս 3-ի, 11-ի եւ Յունիս 2-ի մեր քիւնթով արձագանգած էինք այն ցուցանանքներն որ տեղի կ'ունենան Միւլանայի Հնագիտական քանդակարանի եւ որոն խորագրին էր՝ «Արմին վեկներ եւ Հայերը Անարադիայի մէջ 1915 - պատկերներ եւ վկայութիւններ»։ Այդ գրու-

Արմին վեկներն այն քիւնթներն են, ինչպէս Լէփսիոս, Նանսէն, Նիւրակի եւայլն, որ իրենց գործին բերմամբ վկայեցին եղած ծէն հայի, ցեղասպանութիւններուն եւ ջարդերուն, եւ արիւթիւնը ունեցած են ձայն բարձրացնելու եւ բողոքելու իրենց խիստ կառավարութիւններուն մօտ։

Ուրեմն ո՞վ էր Արմին Թէոֆիլ վեկներն եւ ինչպիսի կեանք մը ունեցած է ան մինչեւ իր մահը՝ 1978, Մայիս 17-ին, Հռոմի մէջ։ Ծնած էր Գերմանիոյ Վեսթֆալիա նահանգի Վուրթթալ քաղաքը, 1886 Հոկտեմբեր 16-ին։ Իրաւաբան, գրագետ, բանաստեղծ, խոր կերպով ազդուած էր հայ ժողովուրդի ողբերգութիւններն, եղած ըլլալով անոր ակնաստեղծ վկայ Օսմանեան թուրքերի մէջ։ Այդ վկայութեան նուիրեց մարդկային իրաւունքներուն համար իր տարած պայքարին, ինչպէս նաեւ մարդոց եւ իր անձին խիստ լինելը, ճշմարտութիւնը պրպտելու յատկացուցած իր գրական եւ բանաստեղծական գործունէութեան եւ յանձնառութեան մեծ մասը։

Կը թարգմանենք կենսագրական նոթերը որ մաս կը կազմեն Հայկական Յեղասպանութեան 80-ամեակին նուիրուած Միւլանայի ցուցահանդէսին առիթով մամուլին համար պատրաստուած թղթածրարին։

Իր կենսագրականին նուիրած գրութիւններուն մէջ Արմին Թ. վեկներն կը յիշէ երեք գրողներն որոնք մեծ չեղած գրին իր անձին եւ կեանքին կերտումին մէջ։ Զօրը կողմէ ընթերցումները 1895-ին Թուրքիոյ մէջ տեղի ունեցած հայկական ջարդերուն տեղեկութիւններուն, քարեկամութիւնը՝ դպրոցական հրեայ ընկերոջ մը հետ որուն կապուած կը գտար իրենց իսկ տարբերութիւնը չեղող հասարակաց դպրոցումով մը, հերոսական ժեպը՝ ազնւոյն մը փրկելու համար Հոնոնոս գետի մէջ նետուելով, որուն համար պարգեւատրուեցաւ Գալլէրիոյ կողմէ։ Իր կազմութեան տարիներուն մարմին կ'առնէին իր բարոյական սկզբունքներուն մասնիկները, ցարդուն հակում դէպի ինքնավարութիւն՝ որպէս ձեռքադառնում հայրական իշխանութեան, ընկերական յանձնառութիւն՝ իրենց գիտակցութիւն, անդրադարձում ուրիշի գոյութեան, քաղաքացիական արիւթիւն։

Այս ընդհանուր շրջանակին մէջ նաեւ կանխահաւ փորձառութիւնները աշխատանքի աշխարհին մէջ (1903-էն մինչեւ 1909, ժամանակաւոր կերպով կը թողու ուսումը եւ կ'աշխատի իրենց գիւղացի), իր թափառումները Եւրոպայի մէջ (1913-ին Մարտի 1-ի նաւահանգիստին մէջ կ'աշխատի իրենց բեռնակիրը), իր յաճախումները գրագէտներու սրճարաններուն, ազատականներու, ձախակողմեան ընդլիարձակներու ակումբներուն մէջ։

Բարձրագոյն վարժարանի վկայականը ստանալէ յետոյ կը հետեւի իրաւաբանութեան եւ քաղաքական գիտութիւններու։ Յիւրիսի, Փարիզի, Պէտրիի եւ Պրեսլուի մէջ ուր նաեւ կը վկայուի ներկայացրելով «Գործարարը» պատմական օրէնքին մէջ» աւարտաճառը։

ՄԵՐԶԱՒՈՐ - ԱՐԵՒԵԼԻ
ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻՒՆԸ
ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՐԻՑԻ ՈՂԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

Համաշխարհային Առաջին պատերազմին, 1914 - 1915 տարիներու ձմեռին, իրեն կամուտը գինուորական հրամարտչական կը մեկնի Լեհաստան։ Իր յանձնառութիւններուն համար կը ստանայ «երկաթեայ խաչ» շքանշանը։

Այդ ժամանակ, Գերմանիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ զինուորական համաձայնագրին հետեւանդով կ'ուղարկուի Մերձասոր - Արեւելք, իրեն անդամ գերմանական առողջապահական սպասարկութեան։ Հոն, Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն, արձակուրդի ժամերը կ'օգտագործէ պրպտելու

թիւնները պատմաւ եղան որ բազմաթիւ ընթերցողներ հետաքրքրուին եւ մեզի հարցնեն՝ ո՞վ էր վեկները։ Խնդրեցինք Միւլանայի մեր աշխատակիցին որ լուսաբանէ մեր այն ընթերցողները որոնք ծանօթ չեն այս մեծ հայագէտ Գերմանացիին։

Համար հայկական ջարդերու մասին զանազան աղբիւրներէ հասած լուրերու ճշգրտութիւնը։ Նոյն տարուան աշնան, սպայի աստիճանով, Օսմանեան Եւրոպայի հրամանատար Ֆէլմարեշալ Ֆոն Տէր Կոցին կ'ընկերանայ Փոքր Ասիոյ արշաւանքին։

1915 - 1916 շրջանին ուղարկուած նամակներէն՝ օրագրութիւն հայ ժողովուրդի «Առանց վերադարձի ճամբայ»էն կըրնանք իմանալ իր ճամբորդական հանգրժանները, շարժումներու վայրերը ուր վեկները գտնուեցաւ Միւլին - Արեւելքի տարածքին վրայ, Կոստանդնուպոլիս, Ռուս Էլ Այն, Մուսուլ, Պաղատ, Բարեւ, Ռադիմ Փաշա, Գալիքէ, Ապու Հերա, Ապու Քէմալ, Տէր Զօր, Ռազգա, Մեսքէնի, Հալէպ, Գոնիա եւ կրկին Կոստանդնուպոլիս։

Սոստանդուպոլիս պատուէրներէն եւ արեւելքներէն որ թուրք եւ գերման իշխանութիւնները հրահանգած էին, (արեւելք՝ լուրեր, տեղեկութիւններ, նամակագրութիւններ եւ նկարներ տարածելու) այս սպան կը հաւաքէ նոթագրութիւններ, գրութիւններ, փաստաթուղթեր, նամակներ եւ հարկաւոր նկարահանումներ հայկական հաւաքակալներուն մէջ։ Ուրիշ երկրներու գեապանական եւ հրապտոսական սպարկութիւններու միջոցաւ կը յաջողի այս նիւթերէն մաս մը հասցնել Գերմանիա եւ ԱՄՆ։

Երբ իր նամակագրութիւնները դադարի կերպով ցրուելը կը յայտնուի, թուրք հրամանատարութեան պահանջով կը ձերբակալուի Գերմանացիներուն կողմէ։ 1916-ին, իր մօրը զրկուած նամակ մը ջարդերուն եւ վայրագութիւններուն մասին, ձեռքը կ'անցնի գերմանական դրաքնական սպասարկութեան։ Իր պատիժ, զինքը կը զրկեն ժանտախտէ տառապող հիւանդներու տաղաւարին մէջ ծառայելու։ «Արմին վեկների համար պէտք է ստեղծել այնպիսի պայմաններ որ Պաղատի մէջ շրջագայելու փափաքը չօրհանայ» է հրահանգը։

Կը հիւանդանոց մտնորէն եւ 1916-ի Նոյեմբերին կը թողու Պաղատը եւ կը փոխադրուի Կոստանդնուպոլիս։ Մէջքի գոտիին մէջ պահած է իր եւ ուրիշ գերմանացի սպաներու քաշած նկարները հայկական տարագրութեան եւ ջարդերուն վրայ, որոնց անկարող վկայները եղած էին։ Նոյն տարուան Դեկտեմբերին կը կանչուի Գերմանիա։

ՓԱՂԱՔԱՅԻԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ
ՅԱՆՁՆԱՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վերջնապէս հայրենիք վերադառնալէ յետոյ, բայց նոյնիսկ անկէ առաջ ալ երբ արձակուրդի համար հոն կը գտնուէր, բազմաթիւ չիումներ ունեցաւ պատուելի Եհաննէս Լէփսիոսի հետ (հիմնադիր գերմանական արեւելեան Միւլինի) յանձնելով իրեն բազմաթիւ լուսանկարներու օրինակներ։ Վալթէր Ռաթենաուի հետ, սպալայի Արտաքին նախարար Վայմարի Հանրապետութեան հրամարտիչ Հէլմութ Կերլախի, լրագրողներու եւ ընդլիարձակներու հետ, որպէսզի անոնց ծանօթացնէ եւ տարածէ հայ ժողովուրդի ջարդերուն եւ տեղահանութիւններուն լուրերը։

1918-էն 1921, կը մասնակցի խաղաղասիրական եւ հակազինուորական շարժումներու, շարունակելով հանդերձ իր գրական եւ բանաստեղծական աշխատանքները։

1919 Յունուարին, Թուրքիային գերլուծած նամակներու հաւաքածոն՝ «Ուղին առանց հայրենադարձի» ողբերգական ներկայացրութիւն մը նամակներու ընդմէջէն, կ'արժանանայ առաջին հրատարակութեան մը։ Հատորները թուագրուած են եւ ձօնուած։ Ողբերգական նկարագրութիւն մըն է հայկական ցեղասպանութեան եւ Մերձասոր Արեւելքի մէջ ունեցած իր եղբրական փորձառութիւնները։

1919 Փետրուար 23-ին, ժողովուրդներու իրաւունքի պաշտպան՝ Ամերիկայի

Վալմուսի մէջ, Յունիս 24 եւ 25-ին, դադարի նորահաստատ Ս. Սահակ - Մեսրոպ Եկեղեցւոյ շրջապատէն ներս տեղի ունեցաւ Փրանսայի «Հայաստան» Հիմնադրամի տարեկան ընդհանուր ժողովը, կազմակերպութեամբ Միւլեթեան Կեղր Փրանսայի Շրջանային Կոմիտէի։

Այս առիթով Փրանսայի զանազան հայաշատ շրջաններէն ժամանեցին հիմնադիր անդամներ։ Մասնակցեցաւ Նորվան Երիտազգիոս Զաքարեան՝ Արեւմտեան Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակի Փոխանորդը Կեղրոնական Փրանսայի համար։ Ներկայ եղաւ նիստերուն Վալմուսի հոգեւոր հովիւ՝ Նարեկ Ա. Քահանայ Վարդանեան։

Տարեկան անդամական այս ընդհանուր ժողովին նախագահեց Փրանսայի Հայկական Հիմնադրամի Մատակարար Խորհուրդի նախագահ՝ Պետրոս Թերզեան։

Ընդհանուր ժողովը սկսաւ արտակարգ նիստով մը հիմնադիր անդամներու երկու երրորդի մասնակցութեամբ, ներառեալ փոխանորդները համաձայն կանոնագրի տրամադրութիւններուն, զբնեւելու, վերատեսութեան ենթարկելու Միւլեթեան կանոնադիրը խմբագրուած եւ վաւերացուած 1993 Մարտ 27-ին Լիւնի մէջ դաւարուած հիմնադիր ժողովին։ Երկու տարիներու գործադրութեան փորձառութեամբ եւ լոյսին տակ, ու մանաւանդ ապագայ հեռանկարներու համար՝ Միւլեթեան ճանչցնելու որպէս Բարեկրպակ ու ապա «հանրային օգտակարութեան», կարգ մը կէտեր, յօդուածներ առաւել ստուգումներու, անհրաժեշտ յաւելումներու կամ ուղղակի փոփոխութիւններու ենթարկուեցան։ Այսպէս, առաջին գլուխին մէջ չեղուեցաւ Միւլեթեան նպատակին, առընդէմեմ անոր մասնակցութիւնը եւ աստոր ըլլալու ճիշդը հայկական դադարներուն ներքին հիմնական կարիքներուն։ Նոյնպէս, արձանագրուեցան իրաւանց մաս կազմող հաստատութիւնները եւ միւլեթեանները անուններով՝ Հայ Առաքելական Եկեղեցի, Հայ Աւետարանական Եկեղեցի, Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցի, Հայ Բարեկրծական Ընդհանուր Միւլեթեան, Փրանսահայ Կապոյտ Խաչ, Հնչակեան Կուսակցութիւն, Հ. Յ. Դաշնակցութիւն եւ Ռաժկալար Ազատական Կուսակցութիւն։ Նոյնպէս, ճշգրտեցին եղան զանազան կարգի անդամներու իրաւաստիութիւններուն եւ պարտաւորութիւններուն։

Երկրորդ գլուխին մէջ, առաւելաբար ընդգծուեցաւ շրջաններու խորհուրդներուն կազմութեան կանոնակարգը, կառուցուածքի կէտերը, իրաւունքներու դաշտը, աշխատանքներու ուղղութիւնները, պարտաւորութիւնները, եւայլն...։ Այս մասը բնաւ չէր արձանագրուած հիմնադիր կանոնագրին մէջ։ Նաեւ անդամա-

կան ընդհանուր ժողովներու կանոնաւորութիւնը եւ ներկայացուցչական հանգամանքը ապահովելու համար լայն բարեփոխումներ մտցուեցան։ «Հայաստան» Համահայկական Հիմնադրամի հոգաբարձուներու տարեկան Ընդհ. ժողովի թուականներուն (Սեպտեմբեր) հետ ներգաւնակ երթալու համար, տարեկան թուական ճշգրտեցաւ՝ Յուլիս 1-էն Յունիս 30։ Նոյն գլուխին յօդուած 19-ին մէջ Միւլեթեան յանձնառու կ'ըլլայ իր եւ իր շրջաններուն տոմարներն ու հաշուական տետրակները ներկայացնել ի պահանջաւ յարկին, Ներքին նախարարութեան կամ կուսակալութեան։ Նոյնպէս, վերոյիշեալ իշխանութիւններուն, ներկայացնել տարեկան բարոյական եւ նիւթական տեղեկագիր։

Վերջին փոփոխութիւն մը մտցուեցաւ երրորդ գլուխի յօդուած 23-ին մէջ, ճշգրտով թէ ընդհանուր ժողովի անդամներու երկու երրորդի ներկայութիւնը (Ֆիզիքապէս) անհրաժեշտ է Միւլեթեան լուծուած յայտարարելու համար։

Եւրոյ այս աշխատանքներէն ու վերջին ընթերցումէ մը յետոյ, նախագահը ըսէր՝ դրաւ նոր կանոնագիրը զոր ժողովը միահայտութեամբ վաւերացուց։

Բ. Նիստի, ընդհանուր սովորական ժողովի օրակարգը աւելի տեղեկագրական եւ հաշուետուական եղաւ։ Նախագահը Պետրոս Թերզեան ըսաւ թէ Փրանսայի Հայկական Հիմնադրամի շուրջ մէկ ու կէս տարուան գործունէութեան ընթացքին (Հոկտեմբեր 1993-էն ի վեր) Միւլեթեան կազմակերպած է 35 հանրային ժողովներ, հանդիպումներ որոնց ներկայ եղած են շուրջ վեց հազար հոգի։ Այս ձեռնարկներով շրջաններու Կոմիտէներու աշխատանքով, հայկական եւ Փրանսական մամուլի մէջ ծանուցումներով, պարբերականի մը հրատարակումով՝ «Փրանսայի Հայաստան» Հիմնադրամի նամակը՝ քառասուն հազար օրինակ, Միւլեթեան ճանչցուած է գրեթէ ամբողջ Փրանսայի մէջ։ Թուեալ «Հայաստան» Համահայկական Հիմնադրամի իրագործումները Հայաստան եւ Արցախի որոնց ցանկը լոյս տեսաւ հայկական մամուլի եւ «Ըր Մոնտ» օրաթերթի մէջ։ Անդրադարձաւ Պարսկաստան - Հայաստան կազմուող Մեղրի - Քաղաքական հարաբերութեան, ինտարաութեան, ծրագրի, համաձայնագրի ստորագրման։ Երկրորդ հանդիպումը ծրագրի Ֆինանսաւորման է, շուրջ մէկ տարի, որմէ յետոյ պիտի սկսին աշխատանքները որոնց տեւողութիւնը՝ նախատեսուած է երկու տարի։ Ուստի, քանակութիւններու շրջան ալ հաշուի առնելով չորս ու կէս տարի պէտք եղած պիտի ըլլայ այս ծրագիրը իրագործ-

ւել տը Թէիլիբեան) հաստորին մէջ, որոն նախարանը գրուած է Արմին վեկների կողմէ։ Այդ նախարանին մէջ վեկների կը յայտնէ այն նոյն դադարի որը հրատարակած էր նախագահ Ուլիւրի նամակին մէջ ալ, ըստ որուն պէտք է զանազան թուրք կառավարութեան եւ թուրք ժողովուրդի պատասխանատուութիւնները։ Թուրք ժողովուրդը, ըստ Արմին վեկների, իր ձեռքերը պիտի չարկէր նման չարագործութեան մը համար։ Եւ իբր փաստ, վեկների կը նշէ հրահանգներու հանդէպ անհնազանդութեան օրինակներ պաշտօնատարներու կողմէ։

1922-ին կը հրատարակէ կարեւոր կտի մը Հայերու իրաւունքներուն մասին՝ «Արարատի կանչը» եւ 1924-ին կը սկսի գրել պատմաւածք մը հայ ժողովուրդի ողբերգութեան եւ 20-րդ դարու Հայաստանի մասին զոր պիտի կոչէր «Արտաքրտն» եւ որ երբեք չլրացուց։ Այս շրջանում կամ հրատարակուած գիրքին ֆառատուն Օրբըրի հոգի «Մուսա Տաղի ֆառատուն Օրբըրի» հոգի նախ Փրանսայի վերաբերելու կը գրէ նամակ մը ուր նիւթին վերաբերեալ դադարները լուրացումի առաջնութեան իրաւունքը կը պահանջէ (վեկների կողմէ վերաբերելու դուած նամակ, 1932 Դեկտ. 14)։

վ. Բ.

(Մնացեալը յաջորդով)

Carzou

ŒUVRES SCENIQUES, PEINTURES,
DESSINS ET LITHOGRAPHIES

Du 1er Juillet
au 1er Octobre

Ancien Evêché, rue Tourny
SARLAT

FRANCE - CULTURE

93.5 FM

Հինգշաբթի, Յուլիս 6, ժամը 8-15-էն
8-30, Անահիտ Տէր-Մինասեան կը խօսի
Հայաստանեայց եկեղեցւոյ մասին:

CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

COLONIE

Le Conseil d'Administration de la CBAF
vous informe qu'il reste des places à la
colonie de Bellefontaine (Jura) pour le
séjour d'Août, du 30 Juillet au 23 Août.

Pour tout renseignement, veuillez télé-
phoner au 48. 24. 46. 57 du lundi au ven-
dredi de 10h à 15h.

ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ

FRANCE 2

Կիրակի, Յուլիս 9, ժամը 9-30
տեսակցութիւն

ԳԱՐԵԳԻՆ Ա.

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱՌՈՂԻԿՈՒՄ
ՀԵՏ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժ-
նորդներին կը խնդրուի - նախընտրա-
բար - հասցէի առժամեայ փոփոխու-
թիւնը կատարել իրենց բաղին բար-
տարի գրասենեակի միջոցաւ, չձա-
րաբեռնելու համար «Յառաջ»ի վար-
չութեան եւ առաքման ընկերութեան
աշխատանքը:

Անկարելիութեան պարագային կա-
րելի է անշուշտ, դիմել գրաւոր, քեր-
թիս վարչութեան, մեկնումի բու-
կանէն 5 - 6 օր առաջ, տալով երկու
հասցէները (ընթացիկ եւ նոր) եւ կցել
40 ֆր.ի դրոշմաբուրք ֆրանսայի
համար: Ամբողջ շրջանին բարատար-
կան յաւելեալ անկաւանդութիւնները
պատճառ են, որ արտասահման մեկ-
նողներու հասցէի փոփոխութիւն չկա-
տարուի:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻԻ, ՀԱՅՈՑԻ
ՓՈՓՈՒՆՈՒԹԻՒՆ ԶԻ ԿԱՏԱՐՈՒՐ
ԱՌԿԱՆ ՀԱՇԻԻ ՈՒՆԵՑՈՂ ԲԱԺԱ-
ՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ:

Շնորհակալութեամբ՝
ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՔ»

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՓԱՐԻԶԻ

ՆՈՐ ԴԵՍՊՈՆԱՏՈՒՆԸ

Կը ծանուցուի որ 1995 Յուլիս 3-էն Թր-
անսայի Հայաստանի Հանրապետութեան
դեսպանատունը կը գործէ իր մշտական
նստավայրը:

9, rue Viète 75017 PARIS
M^o MALESHERBES

Հեռաձայն - 42. 12. 98. 00 (գրասենեակ)
42. 12. 98. 02 (հիւպատոս)

Հեռապատմէն - 42. 12. 98. 01 (գրասեն-
եակ)

42. 12. 98. 03 (հիւպատո-
սական ճիւղ)

Վիզաներու եւ հիւպատոսական ալ-
պատարկութիւններու համար դիմել
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, ժամը 9-էն 13:

GRANDE FETE CHAMPETRE

Pour célébrer la fin de l'année scolaire
et la Fête du KHANASSOR

la Croix Bleue de Grenoble, section «Ami»
la FRA Dachnagsoutioun

Nor Seround

vous attendent nombreux

le Dimanche 9 Juillet

au Parc de l'Ovalie à Sassenage

(Banlieue de Grenoble)

Avec la présence pour la première fois
à Grenoble de la Troupe de danse «Gorin»

L'animation musicale sera assurée par
Sono Armen

Un buffet de spécialités arméniennes
vous attend

Buette —
Jeux d'enfants —
Ambiance arménienne assurée

XIVèmes JEUX MONDIAUX DE L'UGAB

A PARIS
du 10 au 15 Juillet

Comme nous l'avons annoncé précédemment, près de mille
athlètes sont attendus à Paris (*). Les jeux se dérouleront à la Halle
Carpentier, qui abrite cinq terrains de basket et de volley, ainsi qu'une annexe
pour le football. Tous les athlètes et leurs dirigeants seront hébergés à l'Hôtel
Mérédien-Montparnasse. Trois bus de la RATP feront la navette entre l'hôtel
et la Halle Carpentier.

La plus imposante délégation sera celle des Etats-Unis, avec 162 per-
sonnes venant de cinq villes différentes : Detroit, Los Angeles, Fresno, Boston
et Oakland.

Outre les activités sportives, une soirée «disco-jeunes» est prévue le soir
du 12 Juillet; puis la participation, dans la nuit des 13 et 14, aux festivités du
«14 Juillet».

Un dîner de gala clôturera les Jeux, le 15 Juillet, à la fin des épreuves
sportives, pour la remise des coupes et médailles. Un spectacle, haut en cou-
leurs, est prévu durant cette soirée de gala.

(*) Pour toute information complémentaire, veuillez contacter :
Stéphanie SAMUELIAN : 40. 50. 60. 53.

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԵՍ

ՀԱՐՎԻԹՅԻ
Ս. ՆՃԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ՅՈՒԼԻՍ 9, ԿԻՐԱԿԻ

Ժամը 12-30-էն մինչեւ 22-30

1. - Արեւելեան եւ եւրոպական ճա-
շար,
2. - Վիճակահանութիւն՝ մեծ պար-
զաներով,
3. - Զանազան հետաքրքրական խա-
ղեր ու ժամանց,
4. - Ընտանեկան հաճելի եւ ջերմ
միջոցառում,
5. - Գեղարուեստական ճոխ յայտա-
դրութիւն:

Մասնակցութեամբ՝
ԱՆԻ ՆՈՐԱԳԱՒՈՐԻ

Մուտքը ազատ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ձրանահայ Կապոյտ Խաչի ՎՕ - ան -
Վրէժի «Սաթնիկ» մասնաճիւղի մեծ պա-
րահանդէսը՝ Սեպտեմբեր 16-ին
մասնակցութեամբ ծանօթ երգիչ՝
Փոլ Պապուսեանի

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» 83, rue d'Hauteville, 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935
SIRET : 51027317 A R.C. Paris

Այլի Տիկին Սրբուհի Պարտազեան եւ
ղաւակները՝ Ժընիւիէլ, Միքէյ եւ Յովա-
կիմ

ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն
եւ հօր՝

ՎԱՀԱՆ ՊԱՐՏԱԳԻՃԵԱՆԻ

մահը որ պատահեցաւ Յունիս 28-ին, 91
տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ
Յունիս 30-ին, Տէսիւնի Ս. Աստուածածին
եկեղեցին:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Արմենուհի Գեւորգեան 100 ֆր.
կը նուիրէ «Յառաջ»ին Հերմիէ Գեյտիի
յիշատակին:

ՀՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

«ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ԱՆԹԵՊԻ»

ՊԱՏՄԱԳԻՐՔԻՆ

Գեղատալ եւ շքեղ Գ. հատարը

(1200 էջ եւ 580 նկար)

Խմբագրութեամբ՝

Պր. ԵՐՈՒԱՆԻ ՊԱՊԱՅԵԱՆԻ

Գինը՝ 57 տոլար, առաքումի ծախքը
ներառեալ:

Ամերիկայէն դուրս՝ 75 տոլար:

Ստանալու համար Հէքերը գրել՝
AACA անունին եւ ուղարկել հետեւեալ
հասցէին:

Mr. Henry ABADJIAN

4089 Park Vista Drive

Pasadena, CA 91107 U.S.A.

(Շաբ. Ա. էջէն)

Լուի, ներկայիս 1500 «գլխացողներ» կան
որոնք պէտք է օգտուին իրենց վերա-
բերող նոր օրէնքէն:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ իսլամապաշտները ստանձ-
նեցին Մուսլարաքի դէմ Ատտիս - Ապա-
պա դործուած մահապարտութիւնը, մինչ Մուսլա-
րաք Սուլտանը կ'ամբաստանէր: Իր հրա-
պարակած զեկոյցին մէջ, Կամաթ ալ-
Իսլամէյան տէր զառնալով արարքին,
կ'ամբաստանէ Մուսլարաքը որպէս՝ ու-
րացող:

ՆԱԽԿԻՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆ, պաշ-
տօնէն հեռանալէն ի վեր առաջին հար-
ցազրոյց մը տուած է Էքսփրէս շաբաթա-
թերթին: Կ'ըսէ թէ հողեկան որեւէ զըժ-
ւարութիւն չունի իշխանութիւնէն հեռու
ապրելով, այժմ ժամանակ ունի պարտե-
լու, մտածելու, կարգադրու, գրելու:
Ազգ. ձախառն քաղաքապետական երեք
յաղթանակները վտանգաւոր կը նկատէ,
բայց, կը շեշտէ որ օրինաւոր են քանի
որ Ժողովուրդն է որ զիրենք ընտրած է:
Դէմ է հիւլեական փորձերու վերական-
գին: Կ'անկարկէ տարիքին (Հոկտեմբե-
րին՝ 79) եւ հիւանդութեան, զիտակից է
որ վախճանը մօտ է:

ՓԱՐԻԶԻ դատարանը, առաջին անգամ
ըլլալով, ազատ թողուց հակա - Ի.Վ.Ժ.Ի
(յղութեան կամայական դադրեցման
դէմ) խմբակ մը որ անցեալ Նոյեմբերին
չըլծափակած էր Փիթիէ - Սալփէթրիէի
հիւանդանոցին մայրանոցի բաժանմուն-
քը: Դատարանի այս որոշումը մեծ վրդո-
վում յառաջացուցած է, քանի որ 1975ի
օրէնքով է որ արտօնուած է յղութեան
կամաւոր դադրեցումը: Դատարանը հիմ-
նուած է պատժական օրինաւորութիւն վրայ
ըստ որուն (յօդուած 122-7) 10 շաբթուան
սաղմն իսկ կենդանի անձ է:

ՌՈՒՍՍՍՍԱՆ 50 միլիոն ազգային ունի
1995-ին, այսինքն՝ 3,5 միլիոն աւելի
բաղադրամամբ նախորդ տարուան: Աստի
հազար 254-000 ռուբլիի եկամուտ ունին
(չուրջ 56 տոլար) ամսական:

ՓԱՐԻԶԻ օդին ապականութիւնը կը մը-
տահողէ Կանաչներն ու ընտանեկան
պաշտպանները: Մնա իսկ (Յուլիս 5)
Ա. էջի գլխաւոր յօդուածը նուիրած
էր այդ հարցին: Կը կրկնուի, բայց, ի՞նչ
օգուտ, որ անհրաժեշտ է, օթերուն,
սահմանափակել կառքերու երթելը:

ՈՒՐԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ 7
VENDREDI
7 JUILLET
1995

ՀԱՐԱՏԻՉ

ՕՐԱԲԵՐՔ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925

DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS

TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F

— FAX : 48. 00. 06. 70 —

C.C.P. PARIS 15069-82 E

LE NUMERO : 5,00 F

ՀԻՄՆԱԳԻՐ՝ ՇԱԽԱՐԵ ՄԻՍԱԲԵԱՆ (1925-1957)

69րդ ՏԱՐԻ - ԹԻԻ 18-630

Fondateur SCHAVARCHE MISSAKIAN

69e ANNEE — N° 18.630

Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն

ԻՆՉՊԵՍ ԿԸ ՍՊԱՍՈՒԷՐ

Հ.Հ.Շ.-Ն ԿԸ ՅԱՂԹԷ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆ ԱՆ ՀԱՐԿ ԵՂԱԾ ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՍՏԱՆԱՅ

Հինգշաբթի առտու (Յուլիս 6) Երևանի հետ հեռաձայնային բաղաժամի խօսակցություններ կ'ունենանք, բայց, պարզ է, կարելի չէ որոշ թիւեր ունենալ, նոյնիսկ ժամը 12-ին (Երևանի ժամով)։ Կարելի էր, սակայն, ընդհանուր դադար մը կադմել։

Քուէարկողներու համեմատությունը, ինչպէս երէկ ալ դրած էինք, բաւական մեծ եղած է, կը կարծուէր աւելի քան 60%։ Գլխաւոր թերութիւնը, ինչ որ միջազգային դէտերի ալ մատնանշած են, կը վերաբերէ շատ երկար սպասումներուն քուէարկութեանց գրասենեակներուն առջեւ։ Այս սպասումները այնքան երկար եղած են, որ անհրաժեշտ դարձած է երկարաճիւղի միակամային ժամը, այսինքն ժամը 20-ի տեղ, 22-ին վերջ տալ քուէարկութեան։ Հաւանաբար, դեր խաղացած է նաեւ կուսակցութեանց քուէարկութիւնը բարդութիւնը։ Ամէն մէկը 33 կուսակցութիւններէ եւ ամէն մէկ կուսակցութեան համար երեք թեկնածուի անուններէ բաղկացած էր։ Հարկ էր աւելի, ձգելով միայն մէկ կուսակցութիւն։ Այս 13 կուսակցութեանց ցանկը հրապարակած էինք Յուլիս 4-ի մեր թիւով։

Սալին տուեալներու համաձայն, յաղթական կուսակցութիւնն է ՀՀԾ, աւելի ճիշդ կ'ըլլար թերեւս ըսել «Հանրապետութիւն» միաւորումը որ կը համախմբ-

բէր վեց հոսանք. - ա) Հայոց Համադաշին Շարժում, բ) Հանրապետական կուսակցութիւն, գ) Քրիստոնեայ - դեմոկրատական Միութիւն, դ) Սոցիալ - Դեմոկրատ Հնչակեան կուսակցութիւն, ե) «Մտաւորական Հայաստան», զ) Ռամկավար - Ազատական (լիպերալ - դեմոկրատ)։ Հաւանական էր որ շուրջ 100 երեսփոխաններ ընտրուած ըլլան։

Ընտրուած են անշուշտ իշխանութեան գլուխ գտնուողները։

Ընդդիմութեան ընտրուած է Վազգէն Մանուկեան (ընտրական 20-րդ շրջան, Արարիկ), բայց, բախումներ պատահած են։ Յարձակում գործուած է իր վերայ եւ ակնոյցը կտորած են։ Իր մրցակիցն էր՝ Կեղոյնական Դրամատան կառավարիչը՝ Բաղդատ Ասատրեան։ Ընտրուած է նաեւ Աշոտ Սատրեան։

Միջադէպեր պատահած են անշուշտ եւ ապահովութեան ուժերը միջամտած, բայց, ընդհանրապէս ծանրակշիռ բնոյթ չեն ունեցած։

Ինչ կը վերաբերէ Սահմանադրութեան, հարկ էր որ մէկ երրորդի, այսինքն՝ 33%-ի համեմատութիւն ձեռք ձգէ, կը կարծուէր որ «Այո»ն 40%-ի շուրջ եղած է, թէեւ կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, քաղաքի ընտրաշրջաններու մէջ, քուէներու մեծամասնութիւնը «Ո՛չ» էր։

պետը եղած էր։ Կ'աւելցնէ թէ Վազգէն Մանուկեան հարկ եղածին չափ խիստ բառեր չի գտներ նախագահական կազմին համար։

Այս ընտրութիւններուն մեծ նախախրաւածը՝ Հ.Հ.Շ.-ն ձեռք դրած է ընտրական յանձնարարութիւններու վրայ, այլ խօսքով մենաշնորհեալ դիրք մը ունի արդիւնքներուն վրայ։

«Լը Մոնտ» դեռ կը խօսի Լ. Տէր - Պետրոսեանի մասին, ընտրուած 1991-ին ձայներու 83%-ով եւ որ կ'ուրանայ որեւէ ամբողջատիրական շեղում եւ կը վստահեցնէ որ ընտրութիւնը կը կատարուի «ըստ օրէնքին» եւ ի ներկայութեան 300 դէտերու։ Բայց, Սահմանադրութեան ծրագիրն ալ, հանրաքուէի գրուած, խստօրէն քննադատուած է ընդդիմութեան կողմէ։ Նոր Սահմանադրութիւնը յաւելեալ իշխանութիւն կուտայ նախագահին, օրինակ՝ լուծել խորհրդարանը, նշանակել նախարարապետը, բարձրագոյն ատենակալները ինչպէս նաեւ զինուորական բարձրագոյն պատասխանատուները։

Հայաստանը, կը գրէ Մարի Ժեկո, տրւարացած է եօթը տարիներու պատերազմով եւ դժւ յանդիման է բնակչութեան մը որ զգուած է տնտեսական աննախընթաց տագնապէ մը եւ օրը միայն 2 ժամ ելեկտրականութիւն ստանալի։ Հակառակ իր համախմբման յայտարարուած յաղթանակին ընտրութիւններուն մէջ, ՀԱՊ-ի ամէնէն երիտասարդ նախագահին

քաղաքական վերապրումը խնդրոյ առարկայ կը թուի, ժամանակի ընթացքին։

«LE FIGARO» (6 Juillet)

ARMENIE : L'apprentissage des urnes

LE DACHNAK, L'UNE DES PRINCIPALES FORCES DE L'OPPOSITION N'A PU PARTICIPER AUX PREMIERES LEGISLATIVES DE L'APRES-COMMUNISME

Մոսկուայի իր թղթակիցն է՝ Իրինա տը Շիքով որ կ'անդրադառնայ Հայաստանի ընտրութիւններուն։

Կը նկատէ որ խորհրդային կայսրութեան մէջ, Հայաստանը բողոքի դեմոնի վրայ յառաջագահ դիրքի վրայ էր։ Եւ, կը գրէ, լեռներու եւ բարձրաւանդակներու այս Հանրապետութիւնը վերջիններէն մէկը եղաւ իր խորհրդարանը ընտրող։ Լրագրողը կը յիշէ որ տօնական օր էր, ելեկտրականութեան հոսանք կար (մինչեւ վեց ժամ)։

Հայերը, կը գրէ, կ'ապրին առանց կադի, առանց տաք ջուրի եւ օրը միայն երկու ժամ ելեկտրականութիւն ունին։ Դժբախտութիւնները չլաղբեցան այս երկրին գլուխը 1988-ի երկրաշարժէն ի վեր։ Ենթակալ Աղբիւրեանի դրած չոր ջախակումին, Հայաստան հետզհետէ խրեցաւ տնտեսական տագնապի մը մէջ որ զանգուածային գաղթի պատճառ եղաւ։ Կ'ըսուի թէ երեք տարուան մէջ աւելի քան մէկ միլիոն Հայեր մեկնած են։ Բնակչութիւնը 3,7 միլիոն կը գնահատուի։ Կորսնցուցած են բոլոր պատրանքները։ Ընտրութիւններու 13 կուսակցութիւններ կը ներկայանան։ Ինը ուրիշներ, որոնց կարգին՝ Հ. Յ. Դ.-ն, արգելուած անցեալ Դեկտեմբերին, մերժուեցան ընտրական յանձնարարութիւն կողմէ։ Նոր խորհրդարանը որ պիտի յաջորդէ Գերագոյն խորհուրդին 190 երեսփոխան պիտի ունենայ։ Ընդդիմութիւնը կազմուած է մէկ կողմէ՝ համայնապահներէ, միւս կողմէ՝ ազգայնականներէ։ Շուրջ 50 դաշնակցական կը ներկայանան անկախ պիտակի տակ։ Ըստ Լ. Տէր - Պետրոսեանի նոր Սահմանադրութիւնը խորհրդարանական Հանրապետութիւն մը պիտի հաստատուէ։

Ընդդիմութեան համար, ան, գլխաւորաբար, պիտի ամբապնդէ նախագահին իշխանութիւնը։ Ընտրողները պատրանք չունին։ Այլեւս իրենց իսկ ապագային չեն հաւատար։

«LIBERATION» (6 Juillet)

L'Arménie aux urnes sur fond de crise

DANS L'EX REPUBLIQUE D'URSS, UNE PARTIE DE L'OPPOSITION EST PRIVEE DES LEGISLATIVES

Թերթը լայն տեղ կուտայ, նկար մըն ալ կցելով Մարք Սեմյոյի գրութեան։

Սիկզրը կը պարզէ ընդհանուր պատկերը, յիշելով անցեալի դէպքեր, Ղարաբաղի ձախտումը եւ քաղաքական լարւած մթնոլորտը Դաշնակցութեան առկախման հետեւանքով։ Հակառակ անոր որ Լ. Տէր - Պետրոսեանի Հայոց Համադաշին Շարժումը ամէն հաւանականութիւններն ունէր ընտրութիւններու գլու-

(Շարք Գ. Էջ)

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԿՈՆԴԱԿ

Այս Կիրակի, Յուլիս 9-ին, պատարագի ընթացքին՝ «Հայր Մեր»էն առաջ, Ֆրանսայի Հայաստանեայց բոլոր եկեղեցիներուն մէջ հանդիսաւորապէս պիտի կարդացուի։

ՆՈՐԻՆ ՍՈՒՐԲ ՕԾՈՒԹԻՒՆ

Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. Մ. ՊԱՏՐԻԱՐԿ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

անդրանիկ սրբատառ ԿՈՆԴԱԿ՝ ուղղուած Հայաստանեայց Առաքելական ամբողջ եկեղեցւոյն ու անոր բոլոր դաւաններուն անխորի։

Կը հրաւիրեք մեր ժողովուրդը այդ օր ներկայ ըլլալ պատարագին եւ երկեղածուութեամբ ունկնդրել՝ Ամենայն Հայոց Հայրապետի սրտին խօսքը։

ԴԻԻԱՆ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ
ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
ԵԿԻՐՈՊԱՅԻ ՀԱՅՈՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԵՌԱՇԱՅՆԻ ՆՈՐ ԹԻԻԸ

Հայաստան հեռաձայնելու համար հարկ է այլեւս գործածել նոր թիւը (fixe)՝ 374 (փոխանակ 7-885-ի) յաւելեալ՝ 2 Երևանի համար եւ խօսակիցին թիւը, այսինքն՝ 19 (Ֆրանսայի պարագային անշուշտ) ապա՝ 374-2 եւ թիւը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՇԻՐԱՔ Ժընեւ դացած էր Յուլիս 5-ին, ՄԱԿ-ի յիսնամեակին առթիւ։ Իր ելութին մէջ ջատագովն եղաւ կազմակերպութեան։ Այս առթիւ, տեսակցութիւն մըն ալ ունեցաւ Արաֆաթի հետ։

ԳՈՐԾԱՏԻՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՍԵՆՏԻՔԱՆԵՐԸ համաձայնութեան եկան աշխատանքի հարցի մը շուրջ։ 40 տարի աշխատելը (անկախ ենթակային տարիքէն) կը բաւէ հանգստեան թոշակի կոչուելու համար։

ՓԱՐԻՉԻ քաղաքապետարանին պատկանող շէնք յարկաբաժիններու բաշխումը -- ածան վարձքերով -- թաղապետութեան անդամներու ընտանեկան պարագաներուն (առաւելարար՝ Ժիւլիէ) կը շարունակէ պղտորել մթնոլորտը։ «Գաւառ - Անշէն», իր վերջին թիւին մէջ, յաւելեալ տեղեկութիւններ քաղած էր եւ կը յայտնէր թէ ոչ միայն ինք (Ժիւլիէ) եւ տղան, այլեւ նախկին կինը եւ խորթ եղբայրը մատչելի վարձքով յարկաբաժիններ կը բնակին։ Ժիւլիէի համար, այս լուրերը «յայտնութիւններ» չեն եւ նպատակ ունին միայն ու միայն քաղաքական անկայունութիւն յառաջացնել։ Ամէն կողմէ ալք առանձնաշնորհեալ վարձակալներուն անունները կ'ուղուէր եւ «Ֆիկառ» ցանկ կը հրատարակած է (Յուլիս 6)։ Հոն կը գտնուին Անրի Քրադիլի (համայնապար), Գլոս Էսթիէ, Ռոնի Պրոման, Քրիսթիան Պլան, Օլիվիէ Սթիւն, Ժիւլիէ Մորո, Էւալին, Էւալին։

ՄԱՄՈՒԼ

«LE MONDE» (6 Juillet)

Elections législatives en Arménie sur fond de crise

Թերթը, սիկզրէն կը յայտնէ թէ քաղաքական լարուած մթնոլորտի մը մէջ է որ Հայերը քուէատուի կը դիմէին, Յուլիս 5-ին։ Մայիսին, արդիւնքով 8 ընդդիմադիր կուսակցութիւններու ընտրութեան դիրք կուտային, իշխանութիւնները կրակին վրայ իւր լեցուցին։ Դեկտեմբերին, արդէն, Սիկիւրի դուրգուրանքը վայելող կուսակցութեան, Հ.Յ.Դ.-ի առկախումը ճամբան համար, թունաւորած էր Լեւոն Տէր - Պետրոսեանի յարաբերութիւնները ընդդիմութեան հետ։

«Լը Մոնտ», ապա կ'անդրադառնայ Դաշնակցականներու ձերբակալութեանց, անոնցմէ մէկուն մահուան (Մայիս 16) կրած չարաբանքներուն հետեւանքով ու կ'առաջադնէ Վազգէն Մանուկեանի մէկ արտայայտութեան՝ «Դէպի բռնատիրական վարչակարգ մը կը շեղինք» ու կը յիշէ թէ ան նախապէս շատ մօտիկ էր Լ. Տէր - Պետրոսեանի որու նախարարա-

Ո՞Վ ԷՐ ԱՐՄԻՆ ԹԵՐՖԻԼ ՎԵԿՆԵՐ

(Բ. Ե. Վերջին մաս)

ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՓԱՆՈՒՍ

Գրութիւններու եւ քաղաքական իրաւանց պաշտպանի գործունէութիւնը հետեւեալ կը բաղկանայ, յաջորդ պատմութեան, պատմութիւններ, յօդուածներ, ճամբորդութիւններ, երոպական խաղաղասիրական շրջանակներու մէջ դասախօսութիւններ: 1927-ին կը հրատարակուի Մոսկուայ: Այս առիթէն կ'օգտուի իր առաջին այցելութիւնը ընելու համար Հայաստան, որ 1922-ին խորհրդային Միութեան հանրապետութիւններէն մին եղած էր:

Գերմանիոյ մէջ Նախնալ Սոսիալիստական շարժումներու սկիզբը, սկիզբը կ'ըլլայ նաեւ իր մտաւորական եւ մարդկային կողմից: «Բոլշեւիկ մտաւորական»-ի, «Գերման ազգային արժէքներու դասաւանդ»-ի համար կը ստանայ եւ Մայիսի մշակութային եւ ժողովրդական բարեփոխման նախարարութեան «Գերմանական» ձեռնարկը կողմէ հրատարակուած 71 հեղինակներու սեւ ցանկին մէջ կը գրուի իր անունը:

1933 Սպերին, Հրեաներուն դէմ եղած հալածանքին անմիջապէս վերջ, Արմին Վեկներ կը գրէ «Բաց նամակ Ատուր Զիթլերին»: Այս նամակին պարունակութիւնը բացայայտ բողոք մըն է հակահրէական եւ հակամարդկային գործունէութեան դէմ: Այս յանդուգն ժեսթին, «մոլորակային խաղաղասէր»-ի եւ «ճախակողմեան հակում» ունեցողի համբաւին համար կը ձեռքարկուի կէսթափոյն կողմէ, կը քաջկուտուի Գոթլոմպիա Հաուս-ի նկուզները: Կը բանտարկուի եւ կը ծեծուի: Ապա կը փոխադրուի երեք տարբեր հաւաքավայրեր: Օրանիէնդուրի, Պէտր-կէրմուի, Լիխթենպէրի, բայց 1934-ի գարնան, մօտաւորապէս հինգ ամսուան արգելափակումէ յետոյ, ազատ կ'արձակուի: Նախ կ'երթայ Անգլիա գտնելու համար իր կինը եւ ապա Պարիս, ուր գաղթած էր իր աղջիկը: 1939-ին, «փոխարձակման համաձայնութեամբ» կը բաժնուի կնոջմէն: Այս առիթով համար Վեկներ կը գրէ. «Գերմանիայի ինքնիշխանութեան հակառակ, որուն հետ պիտի ամուսնանայ 1945-ին, կը հաստատուի Փոլիթանո:

ԻՏԱԼԻՈՑ ԱՔՍՈՐԸ

1936-ի եւ 1937-ի ընթացքին կը փոխադրուի Իտալիա: Նախ Վիէթրի, ուր կը հանդիպի Պէտլինէն ծանօթ հրեական ծագումով արուեստագիտուհի Իրէնէ Գոլդփլակայի, որուն հետ պիտի ամուսնանայ 1945-ին, կը հաստատուի Փոլիթանո:

1938-ին կը հռչակուի «Յեղային Օրէնքներ» որոնք թէեւ սկիզբը բաղդատարար հանդուրժողական էին, բայց հետզհետէ կը խտանան: Հիթլերի Իտալիա այցելութեան առիթով, իբրեւ ապահովական նախազգուշական միջոց, Վեկներ ուրիշ գաղթած մտաւորականներու հետ կը ձերբակալուի եւ քանի մը շաբաթ կ'արգելափակուի:

Կը սկսի ճնշող շրջան մը ուր մականքս կ'ըլլեն արգելափակման յարուցած վնասները եւ ապրած կողմիցումին ծանրութիւնը՝ իբրեւ մտաւորականի ինքնութեան կորուստ:

Իտալիոյ պատերազմի մուտքին յաջորդօրէ, Հերպերթ Գարլէր կը հրահանգէ ձերբակալել տալ Վեկները եւ արգելափակել Բոլշեւիկային հաւաքավայրին մէջ: Բայց Վեկներ կը յաջողի Հոմ երթալ եւ ներկայանալ զենայնաւորուն իբրեւ զերմանացի հայտակ: Ձերբակալման հրահանգը կը ընդունի:

1941-ին կը ծնի իր որդին, Միշան: 1941 - 1943 կը ստանայ Փատովայի գերմանական Ակադեմիայի մէջ լեզու եւ գրականութիւն դասաւանդելու պաշտօն մը: Դասախօսներու ցանկին մէջ արձանագրուած Ա. Թէօ Վեկներ անունը, գերմանալիոնէն, իր ինքնութիւնը մէջտեղ չի հաներ:

1943-ին, ազատագրումէն յետոյ, Վեկներ կ'անցնի Հոմ, Սթրոմպոլի եւ Փո-

լիթանո, ուր կը մնայ մինչեւ 1955: Ապրիլու համար կը ծախէ իր գոյքերը:

Հակառակ իր միջազգային խառնուածքին, այնպէս խորունկ կը մնան իր արմատները գերմանական մշակոյթին մէջ, որ երբեք պիտի չկարենայ համակերպիլ աքսորականի վիճակին եւ պիտի չկարենայ օտարութեան մէջ արտազրել եւ իրականացնել իր գրական մտադրութիւնները:

1952-ին առաջին անգամ ըլլալով կը վերադառնայ Գերմանիա, բայց տեսակ մը օտարութիւն կը զգայ իր իսկ հայրենիքին հանդէպ եւ կ'որոշէ չմնալ: 1956-ին կը վերադառնայ Հոմ:

1965-ին, հայկական ցեղասպանութեան 50-ամեակին, մամուլը կը վերադառնէ իր լուսանկարները որոնք իրենց գեղարուեստական բայց ցնցել ընդլծող կը շարժեն տառապանքը եւ արժանապատւութիւնը: Նոյն առիթով, 1915-ի եղբորութիւններուն վերաբերմամբ կը հրատարակէ գրութիւն մը «Տի Վեյթմիլ»-ի մէջ՝ «Բարի Լոյս»:

ԳՆԱՀԱՏԱՆՔԸ

Հայկական ողբերգութեան վկայի, հայ եւ հրեայ ժողովուրդներու պաշտպանի իր դերը ճանաչում կը գտնեն վերջապէս միջազգային գետնի վրայ: Իր ծննդավայրի իշխանութիւններէն ստացած ճանաչումներէն բացի, 1968-ին Իտալիայի կառավարութեան կողմէ կը պատուուի «Արգար» տիտղոսով: Էմիլիանոյ մէջ, Վադգէն Ա. Կաթոլիկոսի կողմէ կը պատուուի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ շքանշանով: Որ յուզումով կը ծնրադրէ Ծիծեռնակաբերդի նահատակաց յիշատակին նուիրուած անոնք բոցին առջեւ: Երեւանի մէջ իր անունով կը մկրտուի փողոց մը:

1968 Սպերի 28-ին, Միլանոյի Հայ Տան մէջ է Արմին Վեկներ: Իր վկայութիւնները նոր լոյս կը սփռեն 20-րդ դարու առաջին ցեղասպանութեան վրայ եւ իր լուսանկարներու յիշատակը անջնջելի կը մնայ:

Իր կեանքի մնացած մասը կը բաժնէ գրական գործերու եւ դասախօսութիւններու միջեւ, եւրոպայէն մինչեւ Ամերիկա:

«Ծերունին» արձակ բանաստեղծութեան մէջ կը գրէ. «Իմ խիղճն կը կանչէ զիս վկայ ըլլալու: Ես, անապատի մէջ տաք գրգռումներու ձայնն եմ»:

Իր մահէն առաջ կը կարգադրէ որ իր ամբողջ գրական արտադրութիւնը փոխադրուի Մարգարի քաղաքի գերմանական գրականութեան գինանը:

Արմին Թ. Վեկներ մեռաւ Հոմի մէջ, 1978 Մայիս 17-ին, 92 տարեկանին: Սթրոմպոլիի բնակարանին մէջ իր աշխատանքի սենեակին ձեղունին վրայ գրուած է. «Մեզի տրուեցաւ պարտականութիւնը աշխատելու գործի մը վրայ, բայց չը տրուեցաւ կարելիութիւնը լրացնելու»:

Վ. Բ.

ԱՍԿԵ ԱՆԿԻ

ԿԱՊԱՐԸ ԱՄԷՆՈՒՐԵՔ Է...

Ռուսաստանի Ապահովութեան խորհուրդին ընտանահարկային յանձնաժողովը անդրադարձած է որ երկրին մէջ մեծ համեմատութեամբ հասած է կապարին պատճառած ապականութիւնը: Կապարը կը գրանուի ջուրին, հողին, ներկերու, պահածոյի տուփերուն, եւայլն մէջ: Չափելու գործիքները մինչեւ այսօր շատ նախնական ըլլալով կապարի ապականութեան բուն աստիճանը գիտնալ կարելի չէր: Լուրը տալով, Կապարի մասին «անհաստատ» կը նկատէ «Իզվեստիա»:

ՕՐՈՒՍ ՇԱՐՔՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՌՈՒՍ ՀԱՐՈՒՍՏՆԵՐՈՒ ԱՐՏԱԳԱՂԹԸ

Գոթ մ'Աղիւրի իւրաքանչեւ մէկ նորութիւնը Նիս - Մոսկուա երթուղարձի թռուիքներն են որոնք կ'ըլլան շաբաթ երեք անգամ: Կալուածային առուծախի գրասենեակներուն պաշտօնէութիւնը սկսած է Պոլշինի լեզուն սորվել ու ծովափեայ պատերը միշտ վտակայի պաշար կ'ունենան: Ամէն բան կը հասկնան թէ Ռուսերը սկսած են վերադառնալ:

Անոնք մօտ դարու մը հեռավորութենէն կը կրկնեն իրենց կայսրերուն եւ կայսրուհիներուն երէկուան սովորութիւնները: Հոկտեմբերեան յեղափոխութենէն առաջ ռուս ընտանիքն Նիսը գլխաւոր ապաստանի վերածած էր, խուսափելու համար իր երկրին խտաշունչ ձմեռներէն ու ընկերային խռովութիւններէն:

Այսօր եկողները կապ չունին ազնուականութեան հետ: Կուզան վայելելու բնութիւնը, ծովն ու արեւը եւ նաեւ իրենց հարստութեան մէկ մասը ապահով վայր մը գտնելու: Անոնք կուզան 100 տոլար նոյններու կարելու պաշարներով: Կը վարձեն ամէնէն սուղ պանդոկներուն ամէնէն փառաւոր յարկարաժինները եւ կը մնան շաբաթներով: Այդ պանդոկներէն մէկուն սպասեակները կը յիշեն ռուս այն զոյգը որ ծովափին վրայ արեւու լողանքի ընթացքին եօթը շիշ տոմ - փէրիեռն ապաւրած էր ու ամենայն հանգստութեամբ հնչուն դրամով վճարած 1100 տոլարի հաշիւը:

Այս պանդոկներուն խոհանոցներն ու ճաշացուցակներն ալ սկսած են պատշաճիլ ռուսական քիմիքին: Կ'ըսուի որ նախընտրելին միսը, գետնախնձորը եւ վոտկան են, քան Փրանսական խոհանոցի նրբատեսակ ճաշատեսակները:

Այս եկողները, համաշխարհային դժբախտանքն են թաղութեան համաձայն, կանոնաւոր կերպով կարելու դրամադրելու կը հանեն Ռուսաստանէն: Համայնավար կարգերու անկումէն ի վեր 50 միլիար տոլարի չուր կը կարծուի փոխադրուած դրամին գումարը: Ռուսիին անկումը զարկ տուած է անկարգութեան եւ կաշառակերութեան: Խախտած է քաղաքական կայուն վիճակը ու դրամատէր Ռուսերը իրենց ունեցածին համար ապապահով ապաստաններ կը փնտռեն:

Անոնցմէ մէկը Նիս հաստատուած է չորս տարիէ ի վեր ու կ'օգնէ այս կարգի իր քաղաքացիներուն որ կալուածային ներդրումներ ընեն Փրանսայի մէջ: Ան կ'ըսէ թէ Գոթ մ'Աղիւրի վրայ կան Ռուսերու բոլոր ուզածները: Ժողովուրդ մը, արեւոտ կլիմայ մը եւ հայրենիքին հետ պատմական յարաբերական մտահոգութիւններ ալ ունին: Անոնք ու իրենց ընտանիքները Մոսկուայի կամ Ս. Պետերբուրգի մէջ առեւտրուումներու, գրամաշրջութեան եւ նոյնիսկ սպանութիւններու գլխաւոր թիրախները կ'ըլլան ու կը փնտռեն ապահով շրջաններ:

Նիսի մէջ կալուածային հարցերու գրասենեակի տէր Ռուսը կ'ըսէ թէ մինչեւ այսօր իր ջանքերով մօտ 40 միլիոն տոլարի մասնակցութիւն ապահոված է Գոթ մ'Աղիւրի անտեսութեան: Բայց ցաւ էր յայտնէ որ տեղական իշխանութիւնները չեն գնահատեր իր աշխատանքը: Հարկային վարչութիւնը սկսած է պրպրտել անոր դորձառուութիւնները, կասկածելով որ ռուսական մաֆիային գրամը կ'օրինականացնէ: Ինք կը պնդէ որ այդ բաներուն հետ ինք կապ չունի: Կը ցաւի նաեւ որ Փրանսական իշխանութիւնները իրենց կեցուածքով ի վերջոյ պիտի փակեն Ռուսերու ներդրումները, ինչպէս ըրած են անցեալին Ամերիկացիներու եւ Արաբներու պարագային:

ԳՆԱՀԱՏ

ԿՈՂԿԱՐԱՆԱՅ ԼԱՐՆԱԿԱՆԻ

ՓԼՈՎՏԻԻ «ՀԱՄԱԶԳԻՍՅՈՒՆ»-Ի «ԱՐԵԻ» ՊԱՐԱՆՈՒՄԻ ԱՌԱՋԻՆ ԻՆՔՆՈՒՐՈՅՆ ԵԼՈՅԹԸ

«Արեւ» երկտարադաշտան պարախուրը, որ մէկ քանի տարի առաջ սկսաւ իր աշխատանքները Փլովաի «Համազգային»-ի կողքին պարտուոյց ու բեմադրող Օր. Առլին Գասպարեանի ղեկավարութեամբ իր մասնակցութիւնը կը բերէր տարբեր ձեռնարկներու առթիւ: Ատոնք նախապէս քայլերն էին ազգային պարախուստի բնագաւառին մէջ եւ կը վկայէին թէ «Արեւ» պարախուրը ապագայ ունի նախաձեռնողի կազմով ու ղեկավարով: Եթէ նախապէս վարանում մը եղած է անոր յաջողութեան համար, Յունիս 10-ի առաջին համերգը - ելույթը եկաւ հաստատելու թէ մտաւորականները աւելորդ եղած են եւ հիմա արդէն յոռետեսութիւնը վերացած է:

Քաղաքիս պուլկար բանակի տան արահին մէջ հայ ու պուլկար հասարակութեան մեծ բազմութեան մը առջեւ ինքնաբերական ստուած պարային ծրագիրով մը հանդիս եկաւ «Արեւ» պարախուրը: Յատկանշականը ու զնահատիկն այն է, որ ծրագիրը պատրաստուած էր պարտուոյց ու բեմադրող Օր. Առլին Գասպարեանի կողմէ, առանց ձեռքի տակ ունենալու որեւէ հայկական պարախուստի կրթական ձեռնարկ - պարագրութիւն... միայն տեսերիկի վրայ հայկական պարերուն իր տեսանկյունով վրայ յենով, մտաւորական վրայ կառուցելով ամէն մէկ առանձին պար՝ ըլլալ մանչերու, ըլլալ աղջիկներու: Իսկ մնացեալը... երեւակայութեան թոխք, ճաշակ, մայրցում հիմնուած իր մասնաշաղկապը կը թուրեւ վրայ ստացած հնգամեայ բարձրագոյն պարային ու երաժշտական ակադեմիայի մէջ՝ Փլովաի: Եւ փորձեր փոփոխութիւններ, փորձեր եւ դարձալ փորձեր՝ երեկոները մինչեւ ուշ կամ ցերեկային պահերը, երբ ուրիշ իրենց հասակակիցները պտույտի կ'ըլլեն: Եւ այդ բոլորը հետապնդուած նպատակին համար՝ մինչեւ որ ամէն մէկ պար իր ձեւ ու մարմինը ստանայ համապատասխան հայկական ժողովրդական երաժշտութիւն ու թիւ, կարողանայ հանդիսատէսը ճաշակը զոհացնել, յուզել, ազդարարել զգացումի ալիքներով ջերմացնել քննադատներու սուր հայեացքին դիմանալ:

Եւ այն ինչ որ «Համազգային»-ի «Արեւ» պարախուրը ներկայացուցէ՝ հաճելի անակնկալ մը եղաւ բոլորին համար: Առաջին պարն իսկ «Արեւ» անունը առաջնորդեց, միջնորդութիւն մը սկիզբը եղաւ, որ յաջորդական պարերով հմայեց ներկայիս «Պատնիս պար», «Առաւոտանց», «Պէտ, քէլէ»: Իսկ ինչքան նաեւ՝ «Կուժերով պար»՝ «Երկտարադաշտան պարը եւ անմոռանալի «Թռչուն» պարմանահիններու պարը ուր բեմին վրայ սպիտակազգեստ Հասկիններ իսկական թռչուններ էին: Կարծես Յովհաննէս Թումանեանի «Երեւանի»-էն դուրս թռած դէպի երկրի կայտարար, դէպի ազատութիւն ու փրկութիւն: Եւ տակաւին «Երեւան» պարը, պարերու փունջը, իսկ վերջապահութեան «Թամազար»՝ Պարաձեւը երթալով պարեւանիկն որպէսզի պարը վերածուի պարաբոստի, իսկ մեր պարապիլին Օր. Առլին Գասպարեանին ձգտումը եղած է բազում լաւերիցներ ունեւորել եւ ընտրել յարմարագոյնը իր պարային մտաւորացումներուն համար: Ժողովրդական պարաբոստը համադրումը մըն է կան պարաբոստը՝ համադրումը տաք ձեւի, երաժշտութեան ու ազգային տարրի, իսկ այս վերջինը այնքան գոյաւոր մէջտեղ բերել, երբ ազգային արժանիքներին կտրուած դադուր մը կը ներկայացնենք մեծաւ մասամբ եւ հակառակ մտոր Տիկին Էմմա Գասպարեանի «Առլին» մայրը յաջողած էր կենցաղային հարգանքով - կապուած էր վերանալով պարապիլին նրբաճաշակ տարազներ պարմանութեան ունի համար եւ դիպուկ կողմանակալ հայկական տարազի տիպը պահելով պարմանութեան համար, որոնք ձեւ առած եւ զանազան գերձակուհի թաղուհի Շափեանի եւ ուրիշներու ձեռքերուն ապրի: Եւ երազային աշխարհ մը կը պարզուի բեմին վրայ երբ տարբեր պարապիլին մատերը երաժշտութեամբ ու պար

ԳԱՂՈՒԹԻՒՆ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ «Յակոբ Տէր -- Մեւ-
քոնեան» սրահին մէջ, Յունիս 13-ին, տե-
ղի ունեցած է Լեւոն եւ Սոֆիա Յակոբ-
եան դուստրի տնօրէնութեան կազմակեր-
պած երգահանութիւնը, յօգուտ վարժարանի
կրթական պիւնտէի բարեկամներ: Ազգա-
յին -- յեղափոխական երգերով ելոյթ ու-
նեցած են ուսուցիչներ՝ Ռոպէր Գրիգորեան
եւ Վիգէն Տիւզէֆէնեան, նպաստելով ի-
րենց պաշտօնավարած դպրոցին չքաւոր
սաներու կրթաթոշակի ֆոնտին:

ՄՈՆՈԴԻԱԼԻ Պոլսահայ Միութեան սրա-
հին մէջ, Յունիս 25-ին, տեղի ունեցած է
տեսերիկի ցուցադրութիւն մը: Բացումը
կատարելով Վահէ Բէթլի ներկայացու-
ցած է Արմէն Արոյեանը, որ պատմական
Հայաստան այցելելով պատրաստած է
«Ձրի ուխտագնացութիւն» խորագիրը կը-
րող տեսերիկը:

Կ. ՊՈԼՍՈՑ Արամեան վարժարանի սր-
ահին մէջ, Յունիս 21-ին տեղի ունեցած
է Արամեան -- Ունեան վարժարանի միջ-
նակարգ բաժնի աւարտական հանդէսը:
Յայտագիրը վարած է Բաֆֆի Միւսի-
կան: Ուսը առած է տնօրէն Կարապետ
Միսիկեան: Գեղարուեստական յայտագիր
գործադրութեան համար կատարուած է
մրցանակաբաշխութիւն եւ 10 չընտա-
ւարտներու վկայականաց տուցութիւն:

տական նուաճումներ ձեռք ձգելու պար-
տականութեան առջեւ կը գտնուի, հակա-
ռակ առոր որ այս պարային ծրագիրով
ան կարող է Պուլիարիոյ այլ հայաշատ
քաղաքներու մէջ ներկայացնել հայկական
պարտուեստը եւ ինչու չէ նաեւ արտա-
սահման ... Այս ձեռքով բարոյական հա-
տուցում մը եղած պիտի ըլլայ ամբողջ
կազմի ու օժանդակութեան մասին այն ան-
վարձատուոյ աշխատանքին համար,
որուն լծուած են, որ իրենցմէ ժամանակ
կը խլէ, ուժ կը պահանջէ, յոգնութիւն
կը պատճառէ, որպէսզի հայկական երգ
ու խօսքը տոհմիկ հայկական պարերը
հայկականութիւն մը ներշնչեն բոլորիս
մէջ:

ՎԱՆԱՏՈՒՐ

Փոլսի
Յունիս 24, 1995

ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Յունիս 29

Տարւոյ Յունիս 11-ին, Թեմիս Առաջ-
նորդ Գարեգին Եպիսկոպոս Պեքճեանը
Գերմանիոյ Ռէքլինհայնպէն քաղաքի
Ս. Պետրոս Կաթողիկէ Առաջնորդանիստ
Եկեղեցւոյ մէջ, տեղւոյն համայնքի հրա-
ւերով եւ քաղաքի հայ ընտանիքներէն Աղաս
Օրտուխեանի կազմակերպութեամբ,
մատուցանեց պատարագ: Պատարագին
իրենց մասնակցութիւնը բերին Քէօնի
հոգեւոր հովիւ Սերովբէ Վրդ. Իսախան-
եանը եւ Քէօնի եկեղեցական երգչախում-
բի քանի մը անդամներ:

Ս. Պետրոս Եկեղեցին մէջ պատարա-
գին ներկայ էին շուրջ 300 հայ եւ գերմա-
նացի հաւատացեալներ, ի շարք որոնց
նաեւ Գերմանիոյ Հայաստանի ղեկավարու-
թեան Բ. քարտուղար Պր. Աշոտ Ալեքսան-
եանը:

«Հայր Մեր»էն առաջ տեղւոյն Կաթողի-
կէ Առաջնորդը ողջոյն եւ բարի գալուստ-
եան խօսք ուղղեց Առաջնորդին, ուղեկցող
անձներուն եւ ներկայ հայ ժողովուրդին:
Այնուհետեւ Գարեգին Եպիսկոպոս սրտի
խօսքը ուղղեց ներկայ հաւատացեալնե-
րուն, որոնք ընթացքին նախ իր ուրախու-
թիւնը եւ զոհուածութիւնը յայտնեց զեր-
մանացի հաւատացեալներու Հայ Եկեղեց-
ւոյ եւ անոր արարողութիւններու նկատ-
մամբ ցուցաբերած հետաքրքրութեան
համար, ապա անոնց ներկայացուց
դարերու խորքէն դէպի ներկայ եկող Հայ
Եկեղեցին, անոր վարդապետական հիմ-
նական դրոյթները՝ ի մասնաւորի անդ-
րադառնալով Գերմանիոյ Հայոց առաջ-
նորդութեան գործունէութեան:

Յետ պատարագի, եկեղեցւոյ յարակից
սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ Սիրոյ ճաշ
մը՝ հայկական երաժշտութեամբ եւ կե-
րակրատեսակներով, իսկ քովը փոք-
րիկ սրահներու մէջ կազմակերպուած էր
Հայաստանի նկարչի մը գործերու ցու-
ցահանդէս -- վաճառքը:

Ճաշին եւ նուիրատուութիւններէն դո-
յացած դրամով, կազմակերպիչներուն
փախաբով եւ Առաջնորդի հաւանու-
թեամբ, պիտի գնուի համակարգիչ մը
Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Միաբանական
դրագարանի համար՝ դրագարանի հիմ-
նադրութեան 1510-ամեակի առթիւ:

Յունիս 15 եւ 17-ի օրերուն Քէօնի հո-
գեւոր հովիւ Սերովբէ Վրդ. Իսախանեա-

նը՝ յանուն Առաջնորդին, մասնակցեալ
Քէօնի Սուրբ Փանթալէօն Կաթողիկէ Եկե-
ղեցւոյ մէջ կազմակերպուած էքսպէնիթ
արարողութեանց, որոնք նուիրուած էին
գերմանական կայսրուհի Թէոֆանուի յի-
շատակին: Բացի Հայ Եկեղեցիէն հանդի-
սութեանց՝ մասնակցեցան Յոյն Ուղղա-
փառ եւ գերման կաթողիկէ եկեղեցիները:

Թէոֆանու կայսրուհին յունական ծա-
ղում ունի, բայց որոշ մասնագէտ գիտ-
նականներ, ի մասնաւորի Կոնստնտին
(պատմաբան) եւ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ
Փեթեր Ֆոն Շթալմիցը, կը նշեն անոր
մայրական կողմին հայկական ծագումը:

Սերովբէ Վրդ., յետ - կաթողիկէ պա-
տարագի, Հայոց պատարագէն քանի մը
հատուածներ երգեց եւ ապա Թէոֆանու
կայսրուհիի շիրմին վրայ մատոյց մաս-
նաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն:

Սերովբէ Վարդապետ երկրորդ օրը
նոյնպէս, Երեկոյան Ժամերգութենէ
«Լոյս Ջուարթ» մաղթանքով, մասնակցե-
ցաւ էքսպէնիթ արարողութեան:

Յունիս 14-ին, Առաջնորդը Համպուրկ
քաղաքի մէջ մասնակցեցաւ «Աւետարա-
նական Եկեղեցական Օր» կոչուած հան-
դիսութիւններուն: Հանդիսութիւնները,
որ կը կազմակերպուին երկու տարին ան-
գամ մը Գերմանիոյ զանազան քաղաքնե-
րուն մէջ, նպատակ ունին Եկեղեցին
ժամօրէններու ժողովուրդին. կը կատար-
ւին եկեղեցական արարողութիւններ, կը
տրուին մամուլի ասուլիսներ: Մեծ է նաեւ
ժողովուրդի մասնակցութիւնը այս հան-
դիսութեանց. այս տարի Համպուրկ էին
փութացած շուրջ 200 հազար հրաւիրեա-
ներ եւ հարիւր հազարներով հաւատաց-
եալներ եւ այլ մարդիկ:

Գարեգին Եպիսկոպոս իր մասնակցու-
թիւնը բերաւ մամուլի ասուլիսին, որու
ընթացքին ան նախ Հայ Եկեղեցին եւ Հայ
ժողովուրդը ներկայացուց ներկաներուն
եւ ապա պատասխանեց իրեն ուղղուած
հարցումներուն, որոնք ընդհանրապէս կը
վերաբերէին Հայ Եկեղեցիին, անոր դա-
ւանութեան, Գերմանիոյ Հայոց հայու-
թեան եւ Առաջնորդութեան, հայ ժողո-
ւուրդի պատմութեան, Հայաստանի ներ-
կայ կացութեան:

Գարեգին Եպիսկոպոսի կ'ընկերանար
Տոբթոր Սալիկ Գաղբեանը, որ Գերմա-
նիոյ Հայր քաղաքի Համալսարանի Աստ-
ածաբանութեան դասախօսներէն է:

ԴԻՒԱՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

ԼՕՐԸՆՍ ՏԵՌԵԼ

ՊՐՈՍՊԵՐՈՑԻ ԿՂՁԻՆ

Ներածական Գործի
Բնութեան ու ապրելակերպին

Ամգրեմէն Թարգմանեց՝
ՇԱԲԵՐ ՏԵՐ - ՄԵԼԻՔՈՆԵԱՆ - ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Ճգնումի առաջին գործողութիւնն էր, որ
այդ մարդիկ կը հասնին իրենց լայնաբե-
րան կողմերնով, գոյացած միւրը կը
հաւաքեն եւ կը փոխադրեն փայտեայ
հղման մը մէջ: Գոյաւորին գործը աւար-
տած ըլլալով՝ վրայի կազմածները կը
հանեն ու կը ձգեն որ մարդիկ տանք
թափելու երթայ: Փայտէ երկար լծակով
այդ մարդիկ կը սկսին ճգնումը դարձնել,
որպէսզի իւրը հոսի: Եթէ օդը պղտ ըլ-
լայ, հոսքը դիւրացնելու համար՝ մըրու-
րին վրայ ետացած ջուր կը թափեն: Գանի
ճշդումը աւելցած, նուաճ մը կ'ամբարցնեն
դէպի վեր քաշող նախնական տեսակի ճա-
խարակի մը եւ իրենց ամբողջ ուժով կ'ի-
նան ճգնացող կառոյցին վրայ: Պահես-
տանցին միջութեան մէջ բան մը ծնելու
վրայ է կարծէք: Մարդոց հոգիները կ'ար-
ձաղանէ տան տախտակամանին ընդմէ-
ջէն: Ծախարակը կը ճգնուի: Իբար անցած
հաւեր կը կտկտան մարդոց ոտքերուն
շուրջ: Մեծ վառարանին լոյսի խաղերը
մօրուքն՝ հոն նստած տեղացի վանակա-

նը գնահատական նայուածքով կը դիտէ
եւ իր բարոյական աշակցութիւնը կը բերէ
բաժակ մը, զինի մը ըմբռնելով:

Գալով իւզին՝ դէպի քարէ ծորակը կը
ժայթքէ իր նախնական վիճակով, ապա
կաթիլ -- կաթիլ կը ծորի յատակի քարէ
խզնաբարին մէջ, ուր կը ձգեն որ ինքնի-
րենը դուռի, մինչ աւելցուք մութ գոյնի
թթուն կը հասցնեն դէպի դուռ -- ուր իր
բարի հոտն ու հոսքի երկայնքին խանձած
խոտը մաս կը կազմեն այդ վայրերը յատ-
կանող սովորական տեսարանին:

Մէկ իւզամբարէն միւսը բազմաթիւ ան-
գամներ փոխադրելէ վերջ, երբ նկատեն,
թէ իւրը բաւականաչափ զտուած է եւ
կրնան մեծաքանակի վաճառորդին յանձ-
նել, զայն բերնէ բերան կը լեցնեն կաշի
տիկերու մէջ, կը բեռնեն սայլերու վրայ
եւ ուր -- մոլոր արահետներէն դանդաղ
ընթացքով կ'ուղղուին դէպի Գործի:
Արեւի լոյսին տակ՝ իւզոտ տիկերը կը
փայլին ու միասնաբար կը ձօնուին ժան-
տաւեսի կեղծ դիակներու պէս:

Իւզէ պարպուած գործ մնացորդները
մասերու վերածած կը չորցնեն եւ պահե-
տանցի չոր անիւնները վրայէ վրայ կը
չարեն, յետագային որպէսզի վառելանիւթ
գործածելու համար: Համեմատաբար
քիչ ծուխ հանելով կը վառին: Փայտի ու
ածուխի հետ առնուք մեղի կը հայթայ-
թեն ձմրան ամէնէն խիստ երեք ամիս-
ները անցնելու բաւարար եղող ջնու-
ցում:

Ձէթը ինչքան ալ անախատեսելի
ըլլայ որպէս բարեկամ, միշտ նոյն դերը
կը կատարէ սակայն: Իր մէջ թաթիլուած
գիւղական չոր հացը թանձր ու ծանր համ
մը կ'առնէ -- թէեւ՝ ձկնորաներուն դաւա-
նելը խանձուած ջերմ մորթ եւ սպիտակա-
փայլ աղաներ ունին: Բոլոր կերակուր-
ները ձէթով կը պատրաստեն: Եւ առ-

նուազն բանաստեղծական արդարութեան
սիրոյն պէտք է նշել, թէ մէն մի սուրբի
նուիրուած յիշատակարանը օժտուած է
լապտերով մը, որ կը կաշկարայ շնոր-
հիւ այն խեղճներու նուիրարեման, որոնք
զերթէ ամբողջ տարին ամառ թէ ձմեռ
ստուրիկի պէս՝ կ'աշխատին ծառին բերքը
հաւաքելու համար:

Ամբողջ միջերկրականը -- արձաններ,
արձաններ, ոսկեայ համբիւններ, մո-
րուսաւոր հերոսներ, զինի, մտալցացում-
ներ, նաւեր, լուսնի լոյս, թեւաւոր գոր-
գոններ, պրոնզեայ մարդեր, փիլիսոփա-
ներ -- այս բոլորը կարծէք ծագած ըլլային
ստամբուլում ճգնուած այս սեւ ձիթալը-
տուղներու թթու, կծու համէն: Միւսէն
ու զինիէն աւելի հինաւորեց համ մը: Պաղ
ջուրի չափ հնաւորեց համ մը:

Գործարարի մէջ համեստ միջոցներ
ունեցողին հպարտութիւնն է ձիթինին:
Կղզիին ծառախիտ չընաններուն մէջ հողին
արժէքը կը ճշդուի իր ձիթիններէն թի-
ւով: Սովորութիւն է, որ աւելի մեծ
հողատէրերը ստացուած ձիթին կէսը
կը ձգեն կալուածին վրայ ապրող եւ ձի-
թապտուրի բերքը արդիւնաւորող գիւղա-
ցիներուն: Ամէնէն աղքատ գիւղերուն
մէջ՝ հազիւ երկու - երեք ձիթենի ունե-
ցողներ կան: Իսկ հող գնել ուղղուելը
մասնաւորաբար կ'ուղեն գիտեալ թէ կալ-
ածին մէջի ձիթենիներուն տէրը ո՞վ է,
քանի որ այս վերջինը անցքի իրաւունք
կ'ունենայ:

14 - 1 - 38

Պմիջքի տեսակէտէն ժուժկալ եղող Յոյ-
ները թիթեւ գինիներու եւ կոնեակներու
առատ արտադրութիւն ունին: Սակայն
այստեղ մեր ամբողջ կեցութեան ընթաց-
քին՝ միայն մէկ անգամ հանգիստած ենք
զինով անձի մը: Աւելի հաճելին ալ կայ:

(Դար. Ա. Էջին)

Խը հասնելու, ան քառուի սպառնալիքը ընդունելի իր կուսակցությունը եւ «Հանրապետություն» պլուքի մէջ համախմբուած ուժերը մեծամասնութիւն ձեռք չձգելին, համալսարանի այս փրօֆէսէօրին ժողովրդականութիւնը այլեւս չէ ինչ որ էր, կը դրէ թերթը, յիշելով անոր կենսագրականը, ծնած Սուրբա համայնավար ընտանիքի մը ծոցը: Շատեր կ'ըսեն սակայն. «Հայերու աւանդական հաւատարմութիւնը իրեն կը նպաստէ: Ազգը կը մարմնաւորէ նոյնքան որքան ապահովութիւն կուտայ անոր: Կրցաւ վնասկան ըլլալ Լեւոնային Ղարաբաղի կնիքին մէջ, բաց դուռ մը ձգելով հանդերձ բանակցութեան համար: Եւ մահաւանդ ոչ մէկ իսկապէս կարող մարդ կայ որ կարենայ իրեն հետ մրցակցիլ»:

Ի դէպ, այս վերջին հաստատումը ամէնէն դիպուկն է: Արդարեւ իշխանութեան գլխաւոր բախտն է որ իսկական, լուրջ ընդդիմութիւն մը չկայ:

Վերադառնալով «Լիպրասիոն»-ի, աւելցնենք որ թերթը կը ծանրանայ Դաշնակցութեան վրայ, դա՛ն ներկայացնելով որպէս «Հայկական հնազոյն կուսակցութիւնը (ինչ որ, ի դէպ, սխալ է) եւ ըսելով թէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ պատրաստուած թղթածրարը շատ համոզիչ է թուիր: Սէյրան Պաղտատարեան (Հ.Յ.Դ.) կ'ըսէ. «Այս ընտրութիւնները սկիզբէն մինչեւ վերջը անպարկեշտ են: Դրամ ունին, մամուլ ունին եւ մեքենայ, մինչ մենք այլեւս ոչինչ ունինք»: Ըստ թերթին, իշխանութիւնները շատ մտահոգ էին Հ. Յ. Դ. ի ունեցած դրամական շատ մեծ միջոցներէն, որու աշխատակիցը կ'ըսէ նոյնիսկ թէ Հ. Յ. Դ. ն կը պահանջէր «դիւանագիտական յարաբերութեանց իւր-գումը թուրքիայ հետ, ցորչափ ան չէր փանցցած իր պատասխանատուութիւնները 1915-ի ցեղասպանութեան մէջ»: Աւելորդ է, թերեւս ըսել, թէ կարելի չէ խզել յարաբերութիւններ որոնք դոյրութիւն չունին, քանի որ Թուրքիա եւ Հայաստան դիւանագիտական յարաբերութիւն չեն հաստատած:

Վերջապէս, թերթը կ'անարկէ անտեսութեան որ անդամարժէ է, եղբակցներու համար որ Հայաստանի մեծ հարստութիւնները կ'ընդհանրացնէ միտաւոր եւ ճարտար բնակչութիւն մը որ կրնայ, ըստ հին ասացումի մը՝ «քարէն հաց հանել»:

«FINANCIAL TIMES» (6 Juillet)

Armenians flock to the polls

Տնտեսական այս օրաթերթը, միակն է որ քուէարկութեան մասնակցութեան թիւ մըն ալ կուտայ, չորրորդ 70%: Կ'անարկէ երկրորդ պատմութիւններ եւ կ'ըսէ թէ հարկ եղած էր երկու ժամով երկարած ընտրութիւնը (մինչեւ ժամը 22): Ան ալ չի ծածկեր որ ընտրութիւնները տեղի կ'ունենային քաղաքական լարուած մթնոլորտի մը մէջ, 300 օտար ղեկավարներ կային:

«ARTE»

Չորեքշաբթի իրիկուն (Յուլիս 5) ԱՌԹԻ իր լուրերու բաժնին մէջ անդրադարձաւ այս ընտրութիւններուն, ցոյց տալով Լեւոն Տէր-Պետրոսեանը քուէարկած պահուն:

Թուրք մամուլն ալ Յուլիս 6-ին կ'արձագանգէր Հայաստանի ընտրութեանց եւ հանրաքուէին, տալով ամփոփ եւ ընդհանրապէս ճշգրիտ տեղեկութիւններ: Կ'ըսուէր նաեւ որ ընտրութիւնները տեղի կ'ունենան Թուրքիոյ ազդեցութեան շրջին տակ, քանի որ վերջերս թուրք թաղապետին եւ իրեն ընկերացող պատուիրակութեան Հայաստան այցելութիւնը նպատակը ազդակ եղաւ նախագահ Լ. Տէր-Պետրոսեանի եւ իր վարչակարգին համար:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83, rue d'Hauteville, 75010 PARIS
SIRET: 51027317 A R. C. Paris
Commission paritaire: N° 55935

ՀԵՌԱՏՈՒՐՍ

FRANCE 2

Կիրակի, Յուլիս 9, ժամը 9-30

տեսակցութիւն

ԳԱՐԵԳԻՆ Ա.

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

ՀԵՏ

CROIX BLEUE
DES ARMÉNIENS DE FRANCE

COLONIE

Le Conseil d'Administration de la CBAF vous informe qu'il reste des places à la colonie de Bellefontaine (Jura) pour le séjour d'Août, du 30 Juillet au 23 Août.

Pour tout renseignement, veuillez téléphoner au 48. 24. 46. 57 du lundi au vendredi de 10h à 15h.

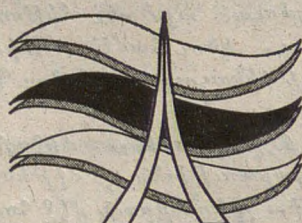
ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներին կը խնդրուի. նախընտրաբար. հասցէի առժամեայ փոփոխութիւնը կատարել իրենց քաղին քղբատարի գրասենակի միջոցաւ, չձանարեմնելու համար «Յառաջ» Վարչութեան եւ առաջնաւ ընկերութեան աշխատանքը:

Անկարելիութեան պարագային կարելի է անշուշտ, դիմել գրաւոր, քերթիս վարչութեան, մեկնումի քուսկանէն 5 - 6 օր առաջ, տալով երկու հասցէները (ընթացիկ եւ նոր) եւ կցել 40 Ֆր. ի դրոշմաքաղաք Ֆրանսայի համար: Ամբողջ շրջանին քղբատարական յաւելալ անկանոնութիւնները պատճառ են, որ արտասահման մեկնողներու հասցէի փոփոխութիւն չկատարուի:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻ, ՀԱՍՏԵՒ ՓՈՓՈՆՈՒԹԻՒՆ 2Ի ԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌԿԱՆ ՀԱՅԻԻ ՈՒՆԵՑՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ:

Շնորհակալութեամբ՝
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»-Ի

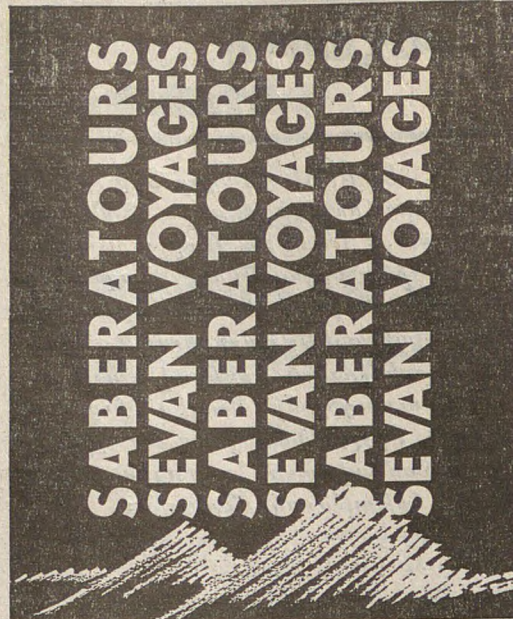

PARIS'95
XIVe JEUX MONDIAUX
UGAB

A l'occasion de la clôture des XIVèmes Jeux Mondiaux, l'UGAB organise le 15 Juillet à 20 heures, un Dîner de Gala exceptionnel dans les salons prestigieux de l'hôtel «M éridien Montparnasse» - 19, rue du Commandant Mouchotte, Paris 14°.

Participation: 500 F / personne
Places limitées: l'UGAB ne prend en compte que réservations confirmées au 40. 50. 60. 53.

Retrait des billets :
UGAB: 11, Square Alboni,
75016 PARIS

PARIS-EREVAN-PARIS
VOIS HEBDOMADAIRES

- ASSISTANCE A L'AÉROPORT
- ORGANISATION D'ACCUEIL ET DE TRANSFERT
- RÉSERVATION D'HÔTEL
- LOCATION DE VOITURE AVEC CHAUFFEUR
- EXCURSIONS GUIDÉES
- VOYAGES ORGANISÉS EN GROUPE

PARIS-EREVAN
VOL CARGO MENSUEL

PRIX
PARIS-EREVAN-PARIS
3600 F
RENSEIGNEMENTS
ET RÉSERVATIONS
SUR SIMPLE APPEL

SABERATOURS
31, RUE D'ARGENTEUIL - 75001 PARIS
TEL 42 61 51 13 - FAX 42 61 94 53

SEVAN VOYAGES
48, COURS DE LA LIBERTÉ - 69003 LYON
TEL 78 60 13 66 - FAX 78 60 92 26

EREVAN
37, RUE HANRABEDOUTIAN - EREVAN 10
TEL 52 54 48 - 52 85 48
FAX 52 54 48

EN COLLABORATION AVEC
ARMENIAN AIRLINES

STUDIO VICKEN PARIS 1995

GRANDE FETE CHAMPETRE

Pour célébrer la fin de l'année scolaire
et la Fête du KHANASSOR

la Croix Bleue de Grenoble, section «Armenie»
la FRA Dachnagsoutioun

Nor Seround

vous attendent nombreux

le Dimanche 9 Juillet

au Parc de l'Ovalie à Sassenage
(Banlieue de Grenoble)

Avec la présence pour la première fois
à Grenoble de la Troupe de danse «Goris»
L'animation musicale sera assurée par
Sono Armen

Un buffet de spécialités arméniennes
vous attend

Buvette —

Jeux d'enfants —

Ambiance arménienne assurée

INFORMATION ARTISTIQUE

LA GALERIE LES CENT

et

SILVIA ADJAMIAN

et GAGUIK SOGOMONIAN

présentent

«Des peintres de l'école traditionnelle
réaliste d'Arménie»

Grigor AGHASSIAN, Raphaël BABIAN,
Hakob DJIVANIAN, Ada GABRIELIAN,
Anatoli GRIGORIAN, Gourguen KARABEDIAN, Stepan MINASSIAN, Hovhanness MOURADIAN, Slavik PARONIAN, Souren PIPOYAN, Shant SARKSSIAN, Mekrtitch SEDRAKIAN, et Vahram DAVIDIAN, Rouben MOURADIAN, Abraham SAHAKIAN.

Du 7 au 22 Juillet

Vernissage le Vendredi 7 Juillet à 18h

La Galerie Les Cent et les jeunes experts d'art contemporain arménien à l'Hôtel Drouot — Gagouk Sogomonian et Silvia Adjamian — ont réuni, pour la première fois, leurs efforts pour vous présenter une exposition collective l'un des visages de la peinture contemporaine d'Arménie: l'école traditionnelle réaliste.

Les peintres que nous exposons ont pour la plupart le titre de «peintre émérite Grigor Aghassian (1926), Hakob Djivanian (1936), Hovhanness Mouradian (1919-1984), Slavik Paronian (1929), Souren Pipoyan (1922), Shant Sarkssian (1919), Mekrtitch Sedrakian (1922). Ils sont actuellement professeurs dans les Ecoles des Beaux-Arts d'Arménie.

Cette exposition importante vous intéressera à plusieurs titres.

Les artistes que nous exposons représentent une époque qui est maintenant révolue, achevée, une époque concrète dont ils ont été l'un des modèles. En cela, leurs œuvres sont devenues précieuses et rares aux yeux du collectionneur.

Ces artistes reconnus, le plus souvent membres du parti communiste, réalisaient des commandes d'Etat dans le plus pur style du réalisme socialiste. Mais, ils ressentaient aussi le besoin d'exprimer leur regard personnel en peignant certains sujets, des natures mortes, des paysages de leur pays. Ils représentaient la nature arménienne à travers leur subjectivité d'artiste, leur mentalité. L'exposition révélera au public cet aspect de leur art.

La génération des peintres que nous exposons à la Galerie a vécu, comme le décrit Shahan Khatchatrian dans son catalogue de la Galerie Nationale d'Arménie, «...l'époque de la renaissance des traditions antiques, portant en elles toutes les sphères de la vie culturelle d'un peuple...».

En favorisant la reconnaissance, à Paris, de l'histoire de la peinture moderne et contemporaine d'Arménie, cette manifestation ouvre sur un chemin fécond qui passionnera, aujourd'hui et demain, l'animateur de l'art. Ce dernier saura, d'ores et déjà, reconnaître dans les œuvres présentées une occasion à ne pas manquer!

GALERIE LES CENT

8, rue de Jouy, Paris 4°

Tél. : 42. 77. 30. 00

Ouverture du mardi au samedi
de 14h à 18h30 ou sur rendez-vous

UGAB

COMMUNIQUÉ

Animation exceptionnelle

— Orchestre tzigane

— Cabaret

— Marten Yorgantz et son orchestre

Soirée animée par

J. NERCESSIAN

անտեսական բարեփոխումներուն արդիւնքն էր, կրօնամուկ շարժումները դարձի կը տեսնան երկրին մէջ:

Լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն, երկրին մէջ 30 տարեք իսլամական խումբեր կան, որոնց միայն 4 հատը կ'արժէ ընդունել: Սակայն համալսարաններու մէջ ծախակողմեան կազմաւորումները եւս կը մնան կրօնամէտ շարժումներէն:

Այս վերջինները կը ջատագովեն ընկերութեան մէջ իսլամական հեղինակութեան չեղումը, միւս կողմէն կը քարոզեն թէ անտեսական բեռը պէտք է թէթեւցնել:

Մասնաշէտներու կարծիքով շարժումը ներքին բնոյթ ունի եւ չի նմանիր Արժեքի քաղաքացիական պատերազմի վիճակին: Գրեթէ հաւանական չի նկատուի բռնաւոր հասան Բ. արիւնահեղութեան նաեւ որ հասան Բ. արիւնահեղութեան զինելու արարքին նման: Ան լայնախոհ զինելու արարքն էր, որ իսլամական շարժումները իրենց քաղաքացիական պատերազմի վիճակին: Գրեթէ հաւանական չի նկատուի բռնաւոր հասան Բ. արիւնահեղութեան նաեւ որ հասան Բ. արիւնահեղութեան զինելու արարքին նման: Ան լայնախոհ զինելու արարքն էր, որ իսլամական շարժումները իրենց քաղաքացիական պատերազմի վիճակին:

Միւս կողմէն, իսլամական շարժումները չեն զինուոր զինելու արարքին նման: Ան լայնախոհ զինելու արարքն էր, որ իսլամական շարժումները իրենց քաղաքացիական պատերազմի վիճակին:

Միւս կողմէն, իսլամական շարժումները չեն զինուոր զինելու արարքին նման: Ան լայնախոհ զինելու արարքն էր, որ իսլամական շարժումները իրենց քաղաքացիական պատերազմի վիճակին:

ՇԱԽԼ ԴՊՐՈՑԻ ԱՄՍՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԵՍԸ

Հինգշաբթի, Յունիս 29-ի երեկոյեան է որ նշուեցաւ Շախլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ Միօրեայ զպրոցի ամսական հանդէսը: Այդ առթիւ, Ս. Պալատական արաբ փութացած էին ծնողները ու բարեկամները, լսելու եւ ծափահարելու համար մեր աշակերտները:

Հանդիսութիւնը բացուեցաւ յոտնկայս ունկնդրուած «Մեր Հայրենիք»ով. ապա, զպրոցի հոգեւոր հովիւ Յարութիւն Գաւառեան թաղեցաւ բացման քանի մը խօսքեր արտասանեց, շնորհակալ, «Ձեր ներկայութիւնը մեզի համար քաջալերանք է. բայց կան նաեւ ուրիշ պոփոխներ, հետեւ հայ զպրոցին: Մեր պարտականութիւնն է անոնց մօտենալ եւ հոս բերել»:

Ուսուցչուհի Տիկին Հիւսիս Գալֆայեան - Փանոսեանի համար, պաշտօնէսի զննութիւններով, հայերէնի դասաւանդումը կը դաժնուի այսօր անկիւնադարձի մը առջեւ. ուստի պարտաւոր ենք ազգութիւնը եւ ի զին մեծ ճիւղի, զարկ տալ հայերէնի դասաւանդման: Այդ գործին մէջ, մեծ դեր ունին ծնողները որոնց անտարբերութիւնը աւերներ կը գործէ մեր մատուցած սերունդին ներս: Ըստ Հիւսիս Գալֆայեան - Փանոսեանի, մէկ հրամայական կայ՝ սերունդը պատրաստել աշակերտներով բայց նաեւ ուսուցիչներով, «որպէսզի մեր գաւառները Հայոց լեզուի իւրացումով, իրենց բուն ինքնութիւնը դրանք»:

Այս խօսքը տրուեցաւ ուսուցիչ Պր. Մեսրոպ Աղամեանի որ մեծ յուզումով արտայայտեց իր ընդվզումը, ի տես պաշտօնէսի հայերէնի բերանացի զննութիւններուն թեկնածուներուն ողորմելի մակարդակին. ի դէպ, աշակերտներուն մէկ երրորդը անկարող գտնուեցին քարտէսի մը վրայ ցոյց տալ Հայաստանը, իսկ երկու երրորդը կ'անդամաւոր նոյն-իսկ անոր մայրաքաղաքը...:

Ու, Պր. Աղամեան կոչ ուղղեց զպրոցի պատասխանատուներուն որպէսզի անյապաղ, Ֆրանսայի ալ օժտեն մանկավարժական ծրագիրով մը, ինչպէս պարագան է մեր ուրիշ շատ մը դպրոցներուն:

Երեկոյթին երկրորդ բաժնին մէջ, կարելի եղաւ գնահատել ներկայ 13 աշակերտներուն ձեռք բերած արդիւնքները. այսպէս լուսեցան խմբային երգեր, սրինգով կամ ելեկտրոնիկ երգչոցով կատարուած կտորներ, արտասանութիւններ: Մասնաւոր հետաքրքրութիւն ստեղծեց երկու պղտիկ զանգաններու կատարումը՝ մին «Կարեւոր դեղագիրքը մը», ըստ - եղբայր Կարապետեանի խաղարկութեամբ

ԴԱՂՈՒԲ ԴԱՂՈՒԲ

ԼԱԽԱԼԻ (Գանատա) Հայ Կեդրոնին մէջ, Յունիս 14-ին, դուրսուրուած է Հ.Օ.Մ.-ի «Շուշի» մասնաճիւղի ընդհանուր ժողովը, որու ընթացքին 27 նորագիրներ երգման արարողութեամբ անդամագրուած են Հ.Օ.Մ.-ին:

ԳՈՒՄԳՈՒՄԻ Ս. Աստուածածին Եկեղեցւոյ «Յարութիւն Ամիրա Պէգեան» արահին մէջ, Յունիս 14-ին, տեղի ունեցած է Պէգեան վարժարանի միջնակարգ բաժնի շրջանաւարտներու հանդէսը: Պօք առած են տնօրէնը Շահին Չընար եւ փոխ տնօրէնը Սինան Շաֆաշ: Այս տարի վարժարանը տուած է 16 շրջանաւարտ:

ԳՆԱԼԻ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ ամփոթաւորներն մէջ, Յունիս 21-ին, տեղի ունեցած է Ամերիկայի թէնիս քաղաքէն ժամանած Ուէսթ Էնտ Ենիայթը Մեթոտիս երգչախումբին համերգը: Բացումը կատարած է Մեսրոպ Արք. Մուրաֆեան, յիշեցնելով որ 1995-ը Լայնախոհութեան Տարի հռչակուած է եւ այդ առումով տարբեր իմաստ կը ստանայ երգչախումբին Պոլիս այցելութիւնը: 50 հոգիներ երգչախումբը մեկնարկած է սեւամորթ հոգեւորականներու երգեր, լատիներէն շարականներ, ժողովրդական երգեր:

Եւ ապա Լաֆոնթէնի «Ժանտախտը», հայերէնի վերածուած: Գնահատանքի արժանի էին Արմէն Փանոսեան, Չարենցի «Ես իմ անոյշ Հայաստան»-ով եւ չափահաս՝ Լիւք Ասատուրեան, որ կարգաց վարժարանէն քերթուած մը: Նշենք նաեւ փոքրիկ Գարին Չոփուրեան, որ մեծ զգայնութեամբ կատարեց հայկական պար մը:

Մասնաւոր հետաքրքրութիւն եւ խանդավառութիւն ստեղծեց Ֆրանսուէր Գաթըրին Ռէֆի Ելոյթը, որ, ի սէր Հայաստանի, հայերէն կը սորվի: Ան, Լա Ֆոնթէնէն եւ Սէն - Թիէրիէրէնի թարգմանութեամբ երկու կտորներ արտասանեց:

Հանդէսը փակուեցաւ վիճակախաղով մը (Լօթօ), որուն մասնակցեցան բոլոր ներկայները. շահողները, սրահէն հեռացան զեղեցիկ նուէրներով:

Ժամագրութիւն տրուեցաւ յաջորդ տարւան, ալ աւելի խրախուսիչ արդիւնքներու ակնկալութեամբ:

Ամսական հանդէս Էջմիածնի հոգեւոր ճեմարանին մէջ

Յունիսի 24-ին, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի հոգեւոր ճեմարանում՝ նախագահութեամբ Գարեգին Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի տեղի ունեցաւ ամսական հանդէս: Տէրութեան աղօթքից՝ յետոյ հնչեցին Հայաստանի Հանրապետութեան պետական եւ Սուրբ Էջմիածնի հոգեւոր ճեմարանի փառերգները: Բացումը խօսքով հանդէս եկաւ հոգեւոր ճեմարանի վերատեսուչ Ներսէս Արք. Պողոսյանը:

Օրը հանդիսաւոր էր ճեմարանի աւարտական լսարանի սաների համար: Նրանք երախտիքի իրենց խօսքն էին բերել Հայրապետին, ճեմարանի տեսչութեան ու դասախօսական կազմին: Հանդիսութեանը փայլ տուեցին երգչախումբի սրտայայտ կատարումները՝ Ռուբէն Շարաթեանի եւ Պրէն Պալեանի ղեկավարութեամբ: Հնչեցին նոր վերածնունդներ ձայնադրեալ շարակնոցից, ինչպէս նաեւ արտասանութիւններ, որ ներկայացրին Միքայէլ Կանանդեան, Մ. Պէշկիթաշեանի, Ա. Իսահակեանի, Հ. Սահեանի, Պ. Սեւակի բանաստեղծութեան ընտիր էջերը:

1994 - 1995 թուականի տարեկան հաշվետուութեամբ հանդէս եկաւ ճեմարանի տեսուչ Անանիա Եպիսկոպոս Արարաշեանը:

Ճեմարանի սաներին հայրապետական օրհնութեան խօսքը բաշխեց Գարեգին Ա. Կաթողիկոսը: «Հոգեւոր ճեմարանը լոյսի աղբիւր է, - ասաց Նորին Սրբութիւնը, - աղբիւր, որ գոհացում կարող է տալ մեր ծառային: Տարեշրջան աւարտուեց ժամացոյցի զարկերով հաշուած, ժամանակային սահմանադրուած, սակայն ոչ մէկ մարդու մէջ ուսումը կարող է աւարտուած ըլլալ: Հիմա պիտի գնաք ձեր տնէրը, ձեր աչքից պիտի կարուիք Հայոց դրականութիւնը: Ձեռ ուղղում, որ սա փառքն հանդէս լինի: Արձակուրդ բառը իմ բառարանում գոյութիւն չունի, արձակուրդը իրեն գործէ դադարում ինձի համար գոյութիւն չունի: Եթէ կ'ուզէք նշանաւոր ընտրել՝ դէպի ընթերցում պիտի լինի դա: Որ կրակը արծարծ մընայ, բոց ունենայ, քանզի եթէ այդ կրակին փայլ պիտի չտանք, կրակը կը մարի: Մշակութային գործի հանդէպ կենդանի հետաքրքրութիւն պահեցէք, իւրացէք, բանաստեղծութեան ձեր անձերին մէջ խառնեցէք, որ այս հոգով արտայայտուած հայրութիւնը ձեր անձերի մէջ փոխադրուի, քանզի Աստուծոյ համարը կայ այս հոգին: Միայն աշակերտ լինելը քիչ է, եթէ աշակերտը անցնի առաքելութեան, իր սովորածին արժէք կուտայ»:

Գարեգին Ա. շնորհակալութիւն յայտնեց ճեմարանի վերատեսուչ Ներսէս Արք. Պողոսյանին եւ տեսուչ Անանիա Եպիսկոպոս Արարաշեանին մինչ այժմ ծառայած արդիւնաւէտ գործունէութեան համար եւ յայտնեց, որ յառաջիկայի համար հոգեւոր ճեմարանի տեսուչ է նշանակուել Հայկազուէր Մ. Վրդ. Նալբանդեանը:

Հանդիսութեան վերջում Հայրապետը շնորհակալութիւն յայտնեց ճեմարանի տնօրէնութեան եւ Պահպանիչ աղօթք կարդաց: Ապա իր գրասենեակ հրաւիրեց բոլոր դասախօսներին եւ մտերմիկ զրոյց ունեցաւ նրանց հետ յառաջիկայ տարւան աշխատանքներ շուրջ:

ՄԱՍԼՈՑ ԴԻՄԱՆ
ՄԱՅՐ ԱՌՈՒԻ

ԼՈՐԸՆՍ ՏԵՐԵԼ

ՊՐՈՍՊԵՐՈՑԻ

ԿՂԶԻՆ

Ներածական Գործու կղզիի բնութեան ու ապրելակերպին

Անցեալ ամառ Կոմ Դ. ին տուած մեր այցելութեան ընթացքին ներկայ գտնուեցանք արարողութեան մը, որ վիճարանութեան առաւել ճանաչողութեան հետեւան շրջանէն մեզի փոխանցուած սովորութիւններու շուրջ, գործ թէոտոր այժմ ներմուծած է իր բազմաթիւ անտիպ մանաւորութիւններէն մէկուն մէջ:

Սօսիներով եղբարեւոր ուղիին մէջ հանդիպած էինք Կոմիսի, որ վեներական սիրան յախճապակիի մը մէջ գետեղուած քան մը կը փոխադրէր: Միայն թէոտոր հասկցած էր թէ մեռեալի մը ընծայարարութիւնը Կոմիսի է ատրկա: Պատշաճ ողջոյններէն ետք, Կոմը ըսաւ.

«Կոմի՛ք ինձի ընկերանալ եւ մասնակցել ըլլաւ. դարձիկներէն մէկուն մասնական երկրորդ տարեկնէն է այսօր. կ'ուզեմ յիշատակը յարգել»:

Նշմարելով որ Զարեանի սովահար աշխարհը ամառին ուղղուած է (բաւականին երկար եւ փոշոտ պտոյտէ մը կը վերադառնային), Կոմը ժպտելով աւելցուց.

«Գիւղական սովորութիւն մըն է, ո՞վ գիտէ ո՞ր հեթանոսական ծէսէն մնացած: Ամանին կախարիչը բացաւ, որ մէջընդ մտնենք».

«Նուրի հատիկներ, ցորեն, շոճի պիտակ, նուր եւ չամիչ, ամբողջը մեղրի մէջ թաթխուած: Առէ՛ք, համտեսէ՛ք, իսկապէս համեղ է»:

Իրեն հետ քաղցինք անտառին մէջ ձիու անցքի հետքերով, մինչեւ որ հասանք բարձրալայց սօսիներով չըլճապտուած փոքրիկ մատուռ մը: Կոմը բացաւ այդ ընտանեկան դամբարանին մուտքի դրան երկաթեայ ծանր կղզանքը: Դամբարանէն ներս թանձր մթութիւն կը տիրէր, իսկ սօսիներու տարածած շուքը կանաչութեան երանգ մը կուտար անոր: Հողաշէն երեք աստիճաններ իջնելով հասանք շաղախուած յատակին, որու վրայ գետեղուած էին անպաճոյճ ըլլալուն համար նախնական տեսչ ունեցող քարէ դամբարանները:

«Երկնային լուսնին պահելու հարկը չկայ, - ըսաւ Կոմը: - Մեղի համար՝ մահը ամէն ձեւով մաս կը կաղմէ ամէն բանի: Բերածս Ալեքոյի դամբարանի վրայ պիտի գետեղեմ, անոր հոգիին անունը հայթայթելու համար: Յետոյ երբ տուն վերադառնանք, նոյնը պիտի հրամցնեմ ձեզի, սիրելի Զարեան, ձեր մարմինն անունդ հայթայթելով: Իրապէս յունական կեցուածք է, այնպէս չէ՛: Մեր բնականացական մտածումներուն մէջ՝ շատ ալ

չենք անջատուի մեր մարմնէն: Անհեթեթութիւն չկայ սա մտքին մէջ, թէ այն ինչ որ կը գտնուի մեր ֆիզիքական աղիքները, նաեւ գոհացում պիտի տայ Ալեքոյի ուրուականային աղիքներուն: Գուցէ կը կարծէք թէ հարցերը իրար հետ կը շփոթենք»:

Զարեան եւ թէոտոր՝ այժմ աւելի վարժուած մթութեան՝ դամբարանին մէջ կը շրջադային: Թէոտոր իրեն յատուկ ձեւով կը զննէ պատին վրայի մամուռը եւ կը փորձէ անոր դիտական անունը յիշել: Զարեանի ուղղորդութիւնը կեդրոնացած է դամբարանի մը վրայ, որ կը թուի պարապ ըլլալ. զայն ծածկող ձեղքուած քարը գետնին է, կարծէք ինչպէս ըլլաւ դէպի կեանք վերադառնալու համար դիակին մղած պաշարներու ընթացքին:

«Սա դամբարանները տեղի բաներ են. առեւտրական նաւը արկղներու կը նմանին, - կ'ըսէ Կոմը: - Ա՛լ, դատարի դամբարանին վրէժնայ: Ասիկա ատենօք կը պատկանէ հօրեղբայր ձոնին, որ բաւական նեղութիւն տուաւ մեզի: Վամպիր դարձաւ: Հետեւաբար ատկուեցանք բոլորի ետին գտնուող եկեղեցին փոխադրել զինք, որպէսզի եկեղեցական իշխանութեանց հսկողութեան տակ պահուի: Չէ՞ք՞ դիտե՛ք որ վամպիրներ կան»:

Մարգարեանի կանաչ խոտին վրային քաղելով դէպի տուն վերադարձի ճամբուն՝ թէոտոր եւ Կոմը վամպիրութեան շուրջ տեսակետներ կը փոխանակեն: Մարգիկը դեռ կը հաւատարմէ վամպիրներու գոյութեան, զորս վրէժնալար կը կոչեն: Բացառիկ կերպով վատաբարոյ կեանքի մը պատիժն է: Վամպիրներու պարագաներ

եղած են, ուր գիւղերու մէջ ստեղծուած ահա այն աստիճանի հասած է, որ հարկ դրացած են եկեղեցին օգնութեան կանչել, որպէսզի իրեն յատուկ միջոցներով շարիքը խափանէ: Կոմը կը պատմէ.

«Ըստ երեւոյթին, հօրեղբայր ձոնը որմէ կը պահեմ աղ - պղպեղ մօրուքով եւ երկարաժիշկ կրկնափոխութեամբ ձեր աւագակի մը յիշատակը, բացառիկ կերպով յոռի մէկը եղած է: Անոր վերայայայտումը հաստատող հանգամանային վկայութիւն բերին աւելի քան երկու հարիւր անձեր, որոնցմէ ոմանց երախտները իրապէս մահացած էին: Շատ անախորժ քան էր, բայց զայն գերեզմանէն հանեցին եւ ըստ ընկալեալ սովորութեան՝ սրտին մէջ սրածայր փայտ մը մըրճեցին: Մտածեցի որ ըսի - ըսանք ու առաջը առնելու համար աւելի նպատակաւոր մըր էր զինքը կալուածէն հեռացնել եւ եկեղեցիի մը շրջապատին մէջ գետեղել»:

(Շաբ. 50)

(Շաբ. Ա. էջ 5)

տոնությունները պիտի տրուի անոր, գործունեությունը տանելու: Ս. Գրիգորյանը թե ծայրայեղ ազգայնականները եւ անոնց սիրահարները չառաւիղները կը բռնեն լուրջ սպառնալիք հանդիսանալ Հայաստանի համար:

Թուրք լրագրողը կ'անդրադառնայ նաեւ ժողովուրդին ապրումները ներգաղթեալներին: Եւ ինչ որ միջին աշխատավարձը ամսական 5 տուրք է, բանտարկներու եւ հանգրտեան կոչուածներու տառապանքը կարելի է նկարագրել: Երեկոտականութեան պահաւ աւերներ կը գործէ երկրին մէջ: Եւ այս ամէնը, կ'ըսէ Ս. Գրիգորյան, երկու գլխաւոր պատճառներ ունի, նախ՝ Աղբր-բեջանի հետ պատերազմը, ապա՝ յետ-խորհրդային շրջանին պարտադրած փոփոխությունները: Լ. Տէր - Պետրոսեանի առաջնակարգ գործը պիտի ըլլայ նախ ազատ շուկայի տնտեսությունը դնել լաւ հիմքերու վրայ, նաեւ արտաքին յարաբերությունները (գլխաւորաբար՝ Թուրքիոյ եւ Աղբրբեջանի հետ) բարելաւել:

Թուրք լրագրողը կ'եզրափակէ նշելով որ Հայաստանի ընտրությունները յունա-տու եւ Թուրքիոյ համար, քանի որ Լեւոն Տէր - Պետրոսեան կողմնակից է Թուրքիոյ հետ կապերու բարելաւման եւ առիկա որքան Հայաստանի, նոյնքան ալ Թուրքիոյ համար կարեւոր է, քանի որ երկար ժամանակաշրջանի վրայ կարեւոր հեռանկարներ կը մշակուին ինչպէս կազմուղի հարցը եւայլն, եւայլն: Սակայն կ'ըսէ Ս. Գրիգորյան, Հայաստանէն սպասածը ներկայիս, այդ ուղղութեամբ լուրջ քայլեր առնելն է: Եւ երեւան պէտք է գիտակցի թէ առիկա Բաքուի ճամբէն կ'անցնի:

XIVèmes JEUX MONDIAUX DE L'UGAB

A PARIS
du 10 au 15 Juillet

Comme nous l'avons annoncé précédemment, près de mille athlètes sont attendus à Paris (*). Les jeux se dérouleront à la Halle Carpentier, qui abrite cinq terrains de basket et de volley, ainsi qu'une annexe pour le football. Tous les athlètes et leurs dirigeants seront hébergés à l'Hôtel Méridien-Montparnasse. Trois bus de la RATP feront la navette entre l'hôtel et la Halle Carpentier.

La plus imposante délégation sera celle des Etats-Unis, avec 162 personnes venant de cinq villes différentes : Detroit, Los Angeles, Fresno, Boston et Oakland.

Outre les activités sportives, une soirée «disco jeunes» est prévue le soir du 12 Juillet; puis la participation, dans la nuit des 13 et 14, aux festivités du «14 Juillet».

Un dîner de gala clôturera les Jeux, le 15 Juillet, à la fin des épreuves sportives, pour la remise des coupes et médailles. Un spectacle, haut en couleurs, est prévu durant cette soirée de gala.

(*) Pour toute information complémentaire, veuillez contacter :
Stéphanie SAMUELIAN : 40. 50. 60. 53.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԵՌԱՇԱՅՆԻ ՆՈՐ ԹԻԻԸ

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԴԱՆՁԱՑ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՆՑԻ
ՄԱՐՍԷՐ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ վարչական խորհուրդը 1995 - 1996 ուսումնական տարեշրջանէն սկսեալ կը թափախէ մը կը հաստատէ յաւերժացնելու համար յիշատակը Մայր Եկեղեցւոյ բարեկարգութիւնը, Ատրիշէ Սիմիթեանի:

Այս կը թափախէ կը յատկացուի նիս կամ մօտերը բնակող այն հայ ընտանիքին, որ կը փախաքի իր զաւակը ուղարկել նիսի Պարսամեան Ազգային վարժարանը, բայց նիւթական միջոցներ չունի:

Կը թափախէ մնայուն է մինչեւ դպրոցի աւարտը պայմանաւ որ՝ աշակերտը լաւ աշխատի եւ դասարան չհրկնէ: Կը թափախէ համար դիմում կատարող թեկնածուները Մարտէյի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ վարչական խորհուրդին պէտք է ուղարկեն իրենց խնդրանքը, որմէ յետոյ Պարսամեան դպրոցի տնօրէնութեան հաւանութիւնը առնելով կը կատարուին անհրաժեշտ ձեւակերպութիւնները:

Խնդրագրերը ուղարկել Մայր Եկեղեցի, 339, Ալբերտ տիւ Փրատո 13008, Մարսէյ ամէնէն ուշը մինչեւ Յուլիս 31:

Վարչությունը ազատ է իրեն համար լաւագոյնը նկատած թեկնածուն ընտրելու:

ԴԻՒԱՆ
ՎԱՐՁԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ

CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE COLONIE

Le Conseil d'Administration de la CBAP vous informe qu'il reste des places à la colonie de Bellefontaine (Jura) pour le séjour d'Août, du 30 Juillet au 23 Août.

Pour tout renseignement, veuillez téléphoner au 48. 24. 46. 57 du lundi au vendredi de 10h à 15h.

ՆԿԱՏԻ ՌԻՆԵՆԱԼ

Կապույտ խաչի Լիոն - Վիլհելմի միջոցով մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը՝ Հոկտեմբեր 21, գաղինո Շարպոնիէ սրահը:

Մանրամասնութիւնները յետագային:

**

Ֆրանսահայ Կապույտ խաչի վճարողներին «Սաթենիկ» մասնաճիւղի մեծ պարահանդէսը՝ Սեպտեմբեր 16-ին մասնակցութեամբ ծանօթ երգիչ՝

Փօլ Պապուսպուրի

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ « ՅԱՌԱՋ » ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ 100 ՖՐ.

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՁԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ 80 ՖՐ.
ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ 75 ՖՐ.
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ 75 ՖՐ.
ՍԻՐՏ ՍՐՏԻ 150 ՖՐ.

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԵՐ 80 ՖՐ.

ԽԱԶԻԿ ԹԵՕԼԵՕԼԵԱՆ

ՍՓԻԻՌԻԻ ՄԵՋ 75 ՖՐ.

ԵՒ

« ՅԱՌԱՋ - 50 »

(Ծաղկափայ 50-ամեայ հաւաքածոյէն) 120 ՖՐ.

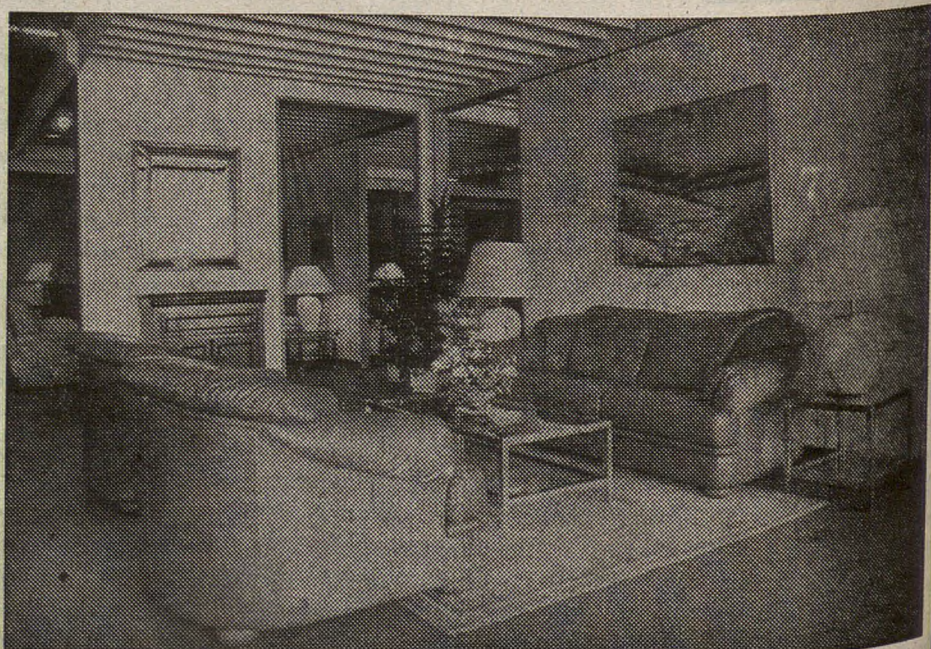
Դիմել « ՅԱՌԱՋ »-ի:

Թղթատարի ծախք՝ 25 Ֆր., հատոր գլուխ:

Meubles Ghazarian

4.000 m² de mobiliers présentés en ambiance

Z.I. Vitrolles à 20km de Marseille tél.: 42. 89. 27. 47

« Բացառիկ զեղէ « Յառաջ »-ի բաժանորդներուն »

Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն

ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ՎԱՐՉԱԿԱՐԳ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏՈՒԻ

ԹԵՐ ՔՈՒԷԱՐԿԵՑ 68%

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ԳԼՈՒԽԸ ԿԸ ՀԱՍՆԻ «ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ» ՄԻԱԴՐՈՒՄԸ, ԻՐԵՆ ԿԸ ՅԱԶՈՐԴԵՆ ՇԱՄԻՐԱՄ ԵՒ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ

Ինչ կը վերաբերի Սահմանադրութեան, Շարաթ, Յուլիս 8-ին, յստակ էին արդէն վերջնական արգիւնքները որ հետեւեալ պատկերը կը պարզէին:

Քուէարկութեան իրաւունք ունեցող (արձանագրուած) . -- 2.189.804

Քուէ տուած են . -- 1.217.531

Թեր քուէարկած են . -- 828.370

Ինչ քուէարկած են . -- 349.721

Ձեռքով նկատուած քուէներու

թիւն է . -- 39.440

Ուրեմն, Սահմանադրութեան այդ ըսած է քուէարկողներու 68%-ը, իսկ ընդհանուր թիւին՝ 37%-ը: Եւ որովհետեւ 33%-ը կը բաւէր, Սահմանադրութիւնը ընդունուած է քանի կը ստանայ 37%:

Երեսփոխանական ընտրութիւններու վերջնական արգիւնքները չկային տակաւին երկուշաբթի, (Յուլիս 10) առաւօտեան 11-ին երեւանի ժամով:

Մեծամասնութեամբ պէտք է ընտրուէին Երեսփոխան, վերջնապէս ընտրուածները թիւն էր 100-էն քիչ աւելի որոնց հինգը՝ Հանրապետութիւն միաւորումէն:

Համեմատական զրույթեամբ կ'ընտրուէին մնացեալ 40 երեսփոխանները: Թէեւ որ պաշտօնական բայց եւ այնպէս կարելի է վերջնական նկատել հետեւեալ արգիւնքները:

Հանրապետութիւն միաւորը կը ստանայ ձայներու 44% ինչ որ իրեն կը չորսէ 20 աթոռ: Յիշենք որ Հանրապետութիւնը կազմուած է հետեւեալ 6 շարժումներէն. -- Ա) Հ.Հ.Ծ. (Յուլիսի ՔՀՅ. Լաղարեան), Բ. Հանրապետական կուսակցութիւն (Արտ. Նաւասարդեան), Գ) Քրիստոնեայ Դեմոկրատական Միութիւն (Ազատ Արշակեան), Դ) Սոցիալ - Դեմոկրատ Հրեշտակեան կուսակցութիւն (Եղիա Նաճարեան), Ե) Մարտական Հայաստան (Հ. Թադևոսեան), Զ) Ռաւալար - Ազատական (Լիբերալ - Դեմոկրատական) կուսակցութիւն (Վիգէն Սաչատրեան):

Այս, յաջորդաբար . --

Շաբիրաւ . -- 17,5% (8 աթոռ)

Համայնալար . -- 12,5% (6)

ԱժՄ . -- (Վ. Մանուկեան) 7,6% (3)

ԱԽՄ . -- (Հայրիկեան) 5,6% (2)

Անհրաժեշտ 5%-ը չեն ստացած միւս կուսակցութիւնները որպէսզի գոնէ մէկ երեսփոխան ունենան: Այսպէս, ՀԻԱԿ-ը (Ռաւալար Ազատական կուսակցութիւն) կը ստանայ միայն 2,6%, Գիտա -- Արդիւնաբերական եւ Քաղաքացիական Միութիւն (Ա. Մանուկեան) 1,3%, Հայաստանի Դեմոկրատական կուսակցութիւնը (Արամ Սարգսեան) 1,9% եւայլն, եւայլն:

«ԴՐՈ» ԽՈՒՄԻՐԻ
ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ուրբաթ, Յուլիս 7-ին, Գերագոյն դատարանին մէջ բացուած է Դրօ կազմակերպութեան դատավարութիւնը, գոնեայ,

նախագահութեամբ Էդիկ Մանուկեանի: 11 ամբաստանաւորներէն երեքը՝ Հայաստանի քաղաքացի չեն: Ներկայացուած մեղադրանքը կը վերաբերի քրէական օրէնսդրութիւնի 72-րդ եւ 99-րդ յօդուածներուն (տես՝ «Յաւաթ», Յունիս 1): Ամբաստանաւորները յայտնած են թէ տեղակացած են մեղադրանքներուն: Կարգ մը ամբաստանաւորներ ուղած են փոխել իրենց պաշտպան փաստաբանները եւ այդ պատճառով դատավարութիւնը յետաձգուած է, որպէսզի նոր փաստաբանները կարենան ծանօթանալ թղթածրարին:

ԱՅՔ - ԷՖ - ԷՄ ձայնափոխի կայանին տնօրէնը՝ Յակոբ Պալեան որ դիմում կատարած էր Երեւան երթալու հետեւելու համար դատավարութեան, վերջ չէ ստացած:

«ԱՐՄԵՆՓՐԷՍ»

(Յուլիս 8 / 10)

ԶԱՅՆ - ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ
ՊԱՇՏՈՆԱԶՐԿՈՒՄԸ

Հանրապետութեան նախագահին ստորագրած հրամանագրով իր պաշտօնէն հեռացուած է Հայաստանի ձայն -- հեռաւտեալի պետական վարչութեան պետ՝ Տ. Յակոբեան:

ԱԻԵԼԻ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ
Վերջին օրերուն Հայաստանի մէջ էլեկտրականութեան մատակարարումը դժուար էր իրականացուած է: Ժողովուրդին օրական 4-էն 6 ժամ եւ ամբողջ գիշերը էլեկտրականութիւն կը տրուի:

ԼՂՀ-ի ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՆԻՍՏԸ
Յուլիս 5-ին Արցախի նորակազմ խորհրդարանը իր աշխատանքները վերսկսած է երեսփոխաններու ամբողջական կազմով: Ժողովը նախ ունեցողած է վերջին ընտրութիւններու (5 երեսփոխաններու) մասին կատարուած հաշուետուութիւնը եւ պաշտօնապէս ընդունած նորընտիր հինգ երեսփոխանները: Այնուհետեւ խորհրդարանը ստեղծած է 6 յանձնաժողովներ, որոնք կ'աշխատեն հանրային -- քաղաքական, բնակչութեան -- տնտեսական եւ մշակութային մարզերուն: Յուլիս 6-ին ԼՂՀ-ի նոր խորհրդարանը շարունակած է քննարկել մշտական յանձնաժողովներու հարցը եւ եղած են ընտրութիւններ: Այսպէս, կրթութեան, գիտութեան, մշակոյթի, մարզանքի եւ ընկերային հարցերու յանձնաժողովի նախագահ ընտրուած է ԼՂՀ-ի պետական համալսարանի դասախօս, ֆիզիքա -- մաթեմատիկական գիտութիւններու թեկնածու Արկադի Սողոմոնեան: Նիստերը կը շարունակուին մինչեւ Յուլիս 20:

ՄԱՄՈՒԼ

«LE MONDE» (8 Juillet)

ARMENIE : IRREGULARITES
LORS DES ELECTIONS LEGISLATIVES

Ուրբաթ իրիկուան իր թիւին մէջ, «ԼԵ ՄՈՆԴ» կ'արձագանգէր զլիսաւորաբար Օ-ԷՍ-ՍԷ-Լ-ի նկատողութեանց ինչ կը վերաբերի ընտրութիւններու անկանոնութիւններուն: Կը յիշէ որ բիրտ ուժ եւ սպառնական ոճ զործածուած են անկախ թեկնածուներու նկատմամբ: Առաջին արգիւնքներու համաձայն իշխանութեան դուրս գտնուող կուսակցութիւնը 150-ի վրայ 85 աթոռ ապահոված կ'ըլլայ մեծամասնութեան զրույթեամբ ընտրուածներուն մէջ: Իրեն կը յաջորդեն կանանց կուսակցութիւն մը (իշխանամէտ), հուսկ՝ համայնալար կուսակցութիւնը եւ ԱժՄ-ն:

«LE SOIR» (Bruxelles, 7 Juillet)

COMMENT PEUT-ON ETRE
ARMENIEN ?

Պիւթիական ծանօթ օրաթերթին մէջ, Փօլ Մաթիլ վերոյիշեալ խորագրով կ'անդրադառնայ Հայաստանի ներկայ վիճակին:

Յօդուածագիրը նախ կը յիշէ Ստալինի խօսքը՝ «Ես չեմ հմարած աշխարհագրութիւնը ուղղուած Ֆինլանտացիներուն, երբ Բ. Ալիստիստիստի վաղորդային կ'ուզէր արդարացնել հողային իր պահանջները, ըսելու համար որ կարելի է դայն զործարկել նաեւ Հայաստանի համար: Ստալին, Կովկասի խորհրդայնացման ատեն, Ղարաբաղի հայկական շրջանը Ադրբեջանի կուտար, Նախիջևանն ալ՝ Հայաստանի(?): Եթէ, կը շարունակէ յօդուածագիրը, համայնալարութեան եւ խորհրդայնացումէն դուրս ելլելը նախկին խորհրդային Միութեան ոչ մէկ ժողովուրդի համար պոյոյտ մը եղաւ, ոչ մէկը Հայերուն չափ տառապեցաւ: Ու կը յիշուին երկրաշարժը, չըմպակումը, պատերազմը եւայլն, հարց տալու համար՝ ինչպէս կարելի է Հայ ըլլալ:

Փ. Մաթիլ կը նկարագրէր այսօրուան զրկանքները, ձմրան ցուրտը: Հայաստան, կ'ըսէ, լեռնային երկիր, առանց ծովի, զրկուած է բնական հարստութիւններէ, բայց, զրկուած է Սփիւքէն: Այդ Սփիւքէն, աքսորէն ծնած, զօրաւոր է եւ բարդաւած:

Իր եղբակցութեան մէջ, Մաթիլ կ'ըսէ Հայերը չեն կրնար ապրիլ առանց դիտելու Արարատը՝ պատմական Հայաստանի խորհրդանշիչ, տեսանելի երեւանի որեւէ մէկ անկիւնէն: Արարատը, որ -- եւ այդ ալ հայկական ճակատագրին խորհրդանշին է, թրքական հողի վրայ կը գտնուի:

«LA LIBRE BELGIQUE» (8 Juillet)

UNE STABILITE POLITIQUE
AVEC CERTAINES ENTORSES

Բորիս Թոմանով որ յաճախ կը գրէ հայկական հարցերու մասին, կ'անդրադառնայ ընտրութեանց առաջին արգիւնքներուն: Զատադուլելով ձեռք ձգուած կայունութիւնը որ սակայն խնդրոյ առարկայ եղած է ընտրապայքարի ընթացքին: Իշխանութիւնները կ'ըսէ, յաճախ կ'սպառնան պատրուակներով, հետացողին կարգ մը ընդդիմադիր հոսանքներ, զլիսաւորաբար՝ Հ.Յ.Դ.Ն.:

Առաջին արգիւնքները թոյլ կուտան

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԿՈՆԴԱԿԸ

Կիրակի, Յուլիս 9-ի առաւօտեան, պատարադի ընթացքին, Ֆրանսայի Հայաստանեայց բոլոր Եկեղեցիներուն մէջ կարդացուեցաւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Ա. ի անդրանիկ կոնդակը, ուղղուած՝ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ բոլոր սպասաւորներուն եւ զաւակներուն:

Ամենայն Հայոց Հայրապետին Կոնդակը կը կրէր Յունիս 18 թուականը, այսինքն հրապարակուած էր Տօմ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ Սրբոյ Էջմիածնի օրը:

Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ Կոնդակը կարդաց Եւրոպայի Հայոց Կաթողիկոսական Պատուիրակ Գիւտ Արք. Նազարեան:

Գարեգին Ա. կ'ողբէր Ս. Էջմիածնի Աթոռին 130 դահակները, որոնք անցեալ 17 դարերուն բարձր պահած էին Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ իւրայատուկ նկարագիրը: Ողջոյնի խօսք կ'ուղղէր Մեծի Տանն Կիլիկիոյ, Երուսաղէմի եւ Կ. Պոլսոյ նուիրապետական Աթոռներու դահակներուն, հոգեւորական դասուն եւ ազգային մարմիններուն: Կանդակը առաւ անկախացած հայրենիքի իրականութեան եւ կոչ կ'ընէր ոչ մէկ ճիշտ խնայելու հայրենի պետականութեան հզօրացման համար: Հայրապետական իր խօսքին մէջ Գարեգին Ա. շեշտը կը դնէր հոգեւոր, իմացական եւ մշակութային զարթոնքի մը անհրաժեշտութեան վրայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՐԱՆՍԱԿԱՆ ծովային իշխանութիւնները գրաւեցին Կանաչներու Ռէնպօ - Ուարելը նաւը որ 30 հողով, մտած էր Միւրիւրոյի արգիւնքով մասը: Ծանօթ է որ Կրինիփիսի այս պաշտպանները դէմ են հիւլեական փորձերու վերսկսումին եւ որպէս բողոք կը փորձեն մօտենալ արգիւնքները:

ՍԵՐՊԵՐԸ 30 հոլանտացի կապոյտ սպառաւորաւորներ պատանդ առած են Յուլիս 9-ին: Իրենց ուժերն ալ պատրաստ էին Սրեպրենիքա մօտենալ, ուրկէ բնակչութիւնը կը փախի:

ԺՈՍՓԷՆ գլուխը անցաւ Ընկերակարան կուսակցութեան, վերանորոգման առաջարկներու յանձնախումբին ազդ. խորհուրդի նիստի մը ընթացքին:

ՅՐԱՆՍԱՅԻ Թիւ 9 կառուղիին վրայ Ա. վիկենի մօտ, շատ ծանր արկած մը պատահած է Յուլիս 10-ին, ժամը 2-ին: 57 ուսանողներ փոխադրող հանրակառք մը որ Ամսթերտամէն Պարչելոնա կ'երթար, տապալած է բախելով ապահովութեան անցարգիւններուն: 22 մեռեալ կայ, 20 վիրաւոր, որոնց 8-ը՝ ծանր վիճակի մէջ:

Խորհուրդի թէ Սահմանադրութիւնը ընդունուած է, ան նախագահական վարչակարգ մը կը հաստատէ երկրին մէջ: Ինչ կը վերաբերի երեսփոխանական ընտրութիւններուն, գլուխը կը հասնի «Հանրապետութիւն» միաւորը զլիսաւորուած Հ.Հ.Ծ. -ով, ապա կանացի իշխանամէտ շարժումը՝ Շաբիրաւ (Սեմիրամիսի հայկական անունը՝ որ ըստ առասպելին սիրահարած էր Հայաստանի թագաւորի մը) եւ համայնալարները, խեղճուկրակ տեղ մը թողլով միւս մրցակիցներուն:

ՅՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ ՖԻՐՈՒՄԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՀԱՌԱԳՈՅԹԸ

Փարիզի դատարանը Յունիս 21-ին կը հաստատարէր պատմաբան Պեռնար Լէոնի-նի հայկական ցեղասպանութեան իրողութիւնը անտեսելով Հայ Ժողովուրդին արժանապատուութիւնը վերաւերած ըլլալուն համար:

Այնքալ Հոկտեմբեր 14-ին, Հայ Դատի Յանձնախումբին կողմէ նոյն պատմաբանին դէմ բացուած դատը յուսախաբու-թիւն պատճառած էր Հայերուն, դատա-րանը անընդունելի նկատելով դատը որ հիմնուած էր Կէսօ օրէնքին վրայ, սահ-մանափակուած 1939 - 1945-ի ժամանա-կաշրջանին մարդկութեան դէմ գործուած ոճիւրդներուն:

Բ. դատը Փրանսահայ կազմակերպու-թիւններու Ծորումը բացած էր, կողքին

« սիրտով դիտուած » արեւը, ծառերը, լուրը, ցեխը, հովը:

ՀԱՐՑ. - Յուցահանդէսը, որ տեղի ու-նեցաւ Կալքի Լէ Սամի մէջ, Մայիս ամ-սան, աստղագիտութեան մեքէնիզմը էր, մանաւանդ ժ.Ե. դարու հայկական մեղադրէ մը, որ Երեւանի Մատենադա-րանը կը գտնուէր:

ՊԱՏ. - Առաջին անգամ Հայաստանէն եկող ամասերի մը մէջ Հանդիպեցայ այդ-մանապէս: Պերնարը յայտնաբերեց իր տա-րիներէն էին: Ես ալ սիրեցի ձեռագրին հարուստ խորհրդանշանութիւնը: Այդ-համայն Երեւանի գործերը կ'ուսումնա-սիրէի, նախատիպերը: Ձեռագրի նկար-ները ինքնուրոյն էին եւ շատ տպաւորիչ: Որ մըն ալ ուզեցի շարք մը պատրաստել այդ կենդանակերպերով, որոնք ինծի համար աստղաբաշխութեան նշաններէ մտնելու տարրեր նշանակութիւն մը ու-նեցին: Ժ.Ե. դարուն բոլոր գիտութիւննե-րը ամբողջական էին եւ այս կենդանա-կերպերը օրինակ մըն են այդ իրողու-թեան:

1991-ին երբ Հայաստան էի, այցելեցի Մատենադարան եւ պատասխանատուե-րուն յայտնեցի այս կենդանակերպերէն իմ կողմէն տպելու ծրագիրս: Տնօրէնը ինքնուրոյն եւ մէկուկէս տարի ետք կը պատրաստէր տալ բացիկները: Մատենադարանը իսկական դանձ մըն է մէջ համար. կ'ուզէի որ ան իրեն ներ-սէն աղբիւր շատ աւելի գործած-ւէր: Մանաւանդ այս օրերուն, երբ ամ-բողջ աշխարհը մեծ փոփոխութիւններէ կ'անցնէ, Մատենադարանը կրնայ իրեն վերածնունդի սերմ գործածել:

Այս կենդանակերպերը թիւթմորի դեր կատարեցին ինծի համար եւ այն ժամանակ երբ մանր-թիւթ թէքները կ'ընէի, ուզեցի ձեռքով մը համադրել մանկութեան տպա-ւորութիւններս այս նկարներուն հետ: Համայն փորձառութիւն էր: Ազատ կը զգայի զանազան թէքներէն գործածելու: Նաեւ Դաւիթբոսորի միջավայրի ազդե-ցութիւնը կար, որ յայն արժանութիւն կալ արուեստի մարդերուն մէջ արտայայ-տուելու:

Ինչ որ մանր-թիւթ թէքներէն մէջ կը սիրեմ այն է, որ զանազան կարելիութիւն-ներ կուտայ աշխարհուն: Գոյներու ընտ-րութիւնը եւ գործածութիւնը առաջին կարգ կուգան ինծի համար: Գոյները կանգ կուտան նկարին:

Մտի պատկերը շատ ներկայ է գործե-րուն մէջ: Մանր-թիւթ գործածութեան մէջ ալ գործածած եմ իրական ծառի ճիւ-ղեր, ծաղիկներ, ծառի կեղեւներ, թուղ-թեր, որոնցմէ հետքեր հանած եմ: Կը սի-րեմ օրկանական նիւթեր օգտագործել: Մտի պատկերը յաճախ կուգայ, որով-հետեւ ժամանակէ դուրս որակ մը ունի, միշտ կայ, յաւերժական ընդթ ունի ին-ծի համար: Կը սիրեմ արմատները ցոյց տալ: Ընդհանրապէս ծառի արմատները չենք աններ, սակայն, նկատի առած այն որ իրականութեան մէջ որքան ծառը կը աններ, հոգին դուրս, գրեթէ նոյն-քան ալ հոգին ընդերքը արմատներ ունի, եւ կը սիրեմ արմատները ցոյց տալ:

Հարցազրույցը վարեց՝
ԼԻԼԻԱՆ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

ունենալով ԼԻԲՐԱ-ն (հակահեղու-թեան եւ ցեղասպանութեան դէմ Միջազգային Լիկա): Դատավարութիւնը տեղի ունե-ցած էր Մայիս 17-ին, իսկ վճիռը տրուած Յունիս 21-ին, դատապարտելով Պ. Լէոնի-սը, ինչ որ յաջողութիւն մը կը նկատուէր հայկական դաշուի համար:

Այս յաջողութիւնէն ետք Ծորումը կը հրաւիրէր հայկական դաշուի հրապա-րակային հաւաքոյթի մը, խօսելու հա-մար Հայկական Զեղասպանութեան ձա-նաջման համար Պ. Լէոնիսի դատավա-րութեան ունենալիք իրական եւ քա-ղաքական հետեւանքներուն մասին:

Եւրոյ 80 հազար հայութիւն հաշուող Փարիզի հայկական դաշուի շուրջ 200 հոգի ներկայ եղան հաւաքոյթին, որ տեղի ունեցաւ Երեւանի թիւ 3, Յունիս 4, երեկոյ-եան ժամը 9-ին, Իսի Մուլէր սրահին մէջ:

Բեմին վրայ տեղ գրաւած էին մէթը Փաթրիք Տէվլէճեան, մէթը Փաթրիք Քան-թէն, տըթոր իվ Թերնոն, Հայ Դատի Յանձնախումբի ատենապետ Արա Գրի-գորեան (որ աւելի վերջ բեմ հրաւիր-ուեցաւ) եւ Ծորումի նախագահ Գեղամ Գեւորեան, որ բացումը կատարելով ինքից ներկայներէն ծախհարել տա-րուած յաղթանակը. ապա շնորհակալու-թեան եւ զնահատանքի խօսքեր ուղղեց փաստաբաններուն եւ Ծորումի անդամնե-րուն, անոնց միացեալ ջանքերուն ար-դիւնքը նկատելով յաղթանակը:

Առաջին խօսք արեւոյժ՝ մէթը Փաթրիք Տէվլէճեան, վճիռը մեծ երջանկութիւն մը նկատեց Հայերուն համար, քանի որ ա-ռաջին անգամն է որ Փրանսական դատա-րան մը նման վճիռ կ'արձակէր: Վճիռը դիտել կուտար որ պատմաբան մը ամէն ազատութիւն ունի դէպքերը ներկայացը-նելու ըստ իր անձնական տեսակէտներուն, սակայն, ան պարտաւոր է առարկայական ըլլալ: Պ. Լէոնիս իր տեսակէտին դէմ տար-րերը անտեսելով է, որ կը ցած է հաստա-տել թէ «հայկական ցեղասպանութեան լուրջ փաստ չկայ»: այս ընելով ան ա-ռարկայական եւ խոհեմութեան իր պար-տականութիւններուն մէջ թերացած է եւ հայ համայնքին ցաւը անարդարօրէն վե-րաբարձող իր խօսքերը յայտնեց եւ:

Փաթրիք Տէվլէճեան նշելէ ետք թէ այ-սուհետեւ ամէն անգամ որ մէկը նման հարց կ'արձարծէ, կրնայ դիմել փարիզ-եան դատարանի վճիռին, ըսաւ որ ցայժմ երեք հազար նմակ ստացած է դժգոհ թուրքերէ:

Երկրորդ խօսք արեւոյժ՝ մէթը Փաթրիք Քանթէն, չեչտեց թէ այս վճիռը կարեւոր է անով, որ դատարանը ըսել կ'ուզէր որ կարելի չէ ուրանալ ցեղասպանութիւնը: Առաջին անգամն է որ Փրանսական դատա-րան մը կ'արձակէր այսպիսի վճիռ մը, որ ո՛չ թէ կը ճանչնար ցեղասպանութեան գոյութիւնը, այլ կը դատապարտէր զայն ժխտելու փորձը: Մէթը Քանթէն դիմել տուաւ որ ներկայիս դատական իշխանու-թիւնը կը պատրաստուի ամէն տեսակ ցեղասպանութիւն դատաւարող օրինա-զիծ մը ընդունել տալու կառավարութեան. հետեւաբար, այս վճիռը այդ ուղղու-թեամբ դրական մեծ նշանակութիւն կ'ու-նենայ, ցեղասպանութեան ուրացման մար-դին մէջ:

Երրորդ խօսք արեւոյժ՝ պատմաբան տըթոր իվ Թերնոն, նշելէ ետք թէ պատ-մաբան մը իրաւունք ունի ամէն բան ըսե-լու, սակայն, ո՛չ առանց պատասխանա-տուութեան զգացումի, չեչտեց թէ Պ. Լէոնիսի դէմ տրուած վճիռը պատմաբանը կը զնէ պատասխանատուութեան առջեւ: Ան դիմել տուաւ, որ եթէ վերաքննու-թեան դիմում չկատարուի եւ դատարանը այս վճիռը հաստատուի, այսուհետեւ որեւէ պարագայի, մենք չէ որ պիտի փաստենք ցեղասպանութեան գոյութիւ-նը, այլ ուրացողն է որ պէտք է հաստատէ իր ժխտումը:

Ոսքը առաւ նաեւ Հայ Դատի Յանձնա-խումբի ատենապետ Արա Գրիգորեան, որ անդրադառնալով 1994 Հոկտեմբեր 14-ին, Յանձնախումբին կողմէ Պ. Լէոնիսի դէմ բացուած դատին եւ այդ առթիւ տրուած վճիռին, ըսաւ որ թէք վճիռը պարտու-թիւն մըն էր, սակայն անկա յաղթանակ կը նշանակէր, որովհետեւ դատավարու-թեան ընթացքին խօսուած էր հայկական ցեղասպանութեան մասին: Այս արտա-յայտութեան հակադրեց մէթը Փաթրիք Քանթէն, նշելով որ պարտութիւն մը կա-րելի չէ յաղթանակ նկատել: Յաղթանակը Յունիս 21-ի վճիռն էր, որ կը դատապար-տէր հայկական ցեղասպանութիւնը ուրա-ցող պատմաբան մը:

Նշելով որ յաջողեց հարց -- պատաս-խանի բաժին մը:

ՅՐԱ. ԹՂՍԱԿԻՑ

ԳԱՂԱԽԻ ԳԱՂԱԽ

ԻՐԱՆԱՀԱՅ Գրողներու Միութեան Թե-ւանի հաւաքավայրին մէջ, Յունիս 2-ին, տեղի ունեցած է Աւետիս Ահարոնեանի նը-ւիրուած հանդիպում մը, որուն ներկայ ե-ղած են խորհրդարանի պատգամաւոր Վ. Վարդանեան, Միութեան անդամներ եւ երիտասարդ մտաւորականներ: Վարչու-թեան նախագահ Վ. Քիւրքեճեան բացու-մը կատարելով անդրադարձած է Ահա-րոնեանի վաստակին: Նորա Ազադէկեան ընթերցումներ ըրած է Ահարոնեանին: Դասախօսած է Հոփսիսի Ասատրեան, ներկայացնելով Ահարոնեանի գրադա-նութեան ոգին եւ էությունը: Արսէն Մամ-եան, անդրադարձած է Ահարոնեանի կեան-քի հետաքրքրական դրուագներուն: Ոսքը առած է նաեւ հայ երեսփոխանը:

Պ Ո Ի Լ Կ Ա Ր Ի Ա

ՓԼՈՎՏԻԻ մէջ, Յունիս 15-ին, դու-մարուած է Հ. Բ. Ը. Մ. ի տեղւոյն մաս-նաձեւով տարեկան անդամներէ ժողովը, որուն, բացի Միութեան անդամներէն, մասնակցած են նաեւ Փլովտիի հայկա-կան այլ կազմակերպութիւններէ հիւրեր՝ Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւն, Հ.Օ.Մ., Համադրային, «Վ. եւ Գ. Թիւթիւնեան» վարժարան:

Բացումը կատարելով Էդի Արսէնեան նշած է թէ «քանի մը տարի առաջ հա-մայնքին մէջ գոյութիւն ունեցող բաժա-նագիծը այլեւս յաղթահարուած է եւ այ-սօր կան միայն մարդիկ, որոնք կը մտա-ծեն ազգի բարգաւաճման համար»: Բա-րեգործականի ատենապետը՝ Յակոբ Տա-ճանեան անդրադարձած է Միութեան 90-ամեայ պատմութեան, ներկայացուցած է անոր գործունէութիւնը Հայաստան թէ Սփիւք, նշելով թէ երեք տարի առաջ Փլովտիի մէջ հիմնուած մասնաձեւը նիւթական եւ բարոյական օժանդակու-թիւն ցոյց տուած է «Վ. եւ Գ. Թիւթիւն-եան» վարժարանին, «Էրեւանի» հա-մոյթին, «Երեւան» եւ «Վահան» Թեր-թերուն, Հայաստանէն եկած կարիքաւոր ընտանիքներուն եւ աշակերտական կրթա-թոշակներուն:

Ժողովը ընտրած է նոր վարչութիւն մը:

ՓԱՋԱՐՃԻԲԻ «Երեւան» կազմակերպու-թիւնը Յունիս 11-ին տօնած է Հայաստա-նի անկախութեան օրը, «Յովհաննէս Ար-վաճեան» Ազգային Տան մէջ: Բացումը կատարած է Մարի Բեքմեզեան: Բանա-խօսած է Յակոբ Օրմանեան (Սոփիա-յէն): Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը:

ՍԹԱՐԱ ՋԱԿՈՐԱՅԻ հայութիւնը «Բլի-մենթ Օլիւրտաքի» սրահին մէջ, Յունիս 3-ին, տօնած է Մայիս 28-ը: Բացումը կա-տարած է Վերնիքա Մազը: Բանախո-սած է Յակոբ Մեղրեան (Սոփիայէն): Գեղարուեստական բաժնին հանդէս եկած է Փլովտիի «Էրեւանի» համոյթը:

ՓԼՈՎՏԻԻ Հայ Մշակոյթի Տան սրահին մէջ, Յունիս 3-ին, տեղի ունեցած է Հ. Օ. Մ. ի թէյասեղանը: Բացումը կատարած է Միութեան ատենապետ՝ Վիթթորիա Ներսիսեան: Գործադրուած է գեղար-ուեստական յայտագիր մը: Ոսքը առած է գերասան Սաշիկ Նազարեթեան (Հայաս-տանէն) եւ յուշեր պատմած Փլովտի ան-ցուցած իր աշակերտական տարիներէն:

ՓԼՈՎՏԻԻ Ժողովրդական Բանակի Տան սրահին մէջ, Յունիս 1-ին, տեղի ու-նեցած է «Վ. եւ Գ. Թիւթիւնեան» վար-ժարանի ամառային հանդէսը: Ոսքը առ-նելով անդնունդի Տիկին Սոնա Սոնա-կիեան, չեչտած է դպրոցին դերը մար-դու կեանքին մէջ: Գործադրուած է գե-ղարուեստական յայտագիր մը, բաղկա-ցած երգախումբէ, պարերէ, արտասա-նութիւններէ: Ողջոյնի խօսքեր արտա-տանք են Եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան, Հ.Բ.Ը.Մ. ի, Համադրային, Հ.Օ.Մ. ի եւ «Արամ Սալաթեան» երգչախումբի

Ծովը աղբակնոց չէ

Ծովու եղանակէն առաջ հասած է ծովու ապականութիւնը: Պայթեան ծովը թըթ-ւածինի պակաս ունի, Միջերկրականը կատարեալ աղբանոցի մը վերածուած է, իսկ Հիւսիսային ծովը հռչակաւոր է իր մէջ թափուած քիմիական մնացորդներով եւ ճարտարարուեստական ձկնորսութեան պատճառած աւերներով:

Միջերկրականի ջուրին որակը այնքան ինկած է որ հոն լուսնը առնողները հի-ւանդանալու սպառնալիքին տակ կը դըտ-նուին: Պատենաւոր ծովային կենդանի-ները առողջապահութեան չափանիշերով ճշգրտածէն շատ աւելի քանակութեամբ մանրէ կը պարունակեն: Ծովայինայ 130 միլիոնոց բնակչութիւնը անդադար ծով կը թափէ քարիւղ, մեղիկ, կապար եւ թունաւոր այլ արտադրութիւններ:

Հիւսիսային ծովուն կացութիւնը աւելի վաւայուն չէ. հոն հասնող գետերը 900 հա-զար թոն բորակածին (աղոթ) կը բերեն իրենց հետ, ինչ որ հետեւանք է հողա-գործներու գործածած պարարտացուցիչ-ներուն: Իսկ քիմիական նիւթերու հետ-քերը հետադադողները դուռն են միջեւ բեւեռային արկերու որկերուն մէջ:

Ժիւղէ որ քաղաքական դէմքեր ու տըն-տեսական մարդիկ ճակատադիւրը որոշողներ յաճախ կը խօսին տնտեսութիւնն ու ընա-պահութիւնը համաձայնեցնելու մասին, բայց չեն դադրել աղբանոցներ նկատելէ ծովերը: Վերջերս, ծանօթ է որ հակա-ռակ բուն բողոքներու, ԵՄ ընկերու-թիւնը ձեռնարկեց քարիւղի անդրադա-ծելի կայան մը ծովամոյն ընելու Սկով-տիոյ բացը: Հակադրողներու մէջ էր մա-մուլը որ պախարակեց երկերեսութիւնը: ԵՄ մաս կը կազմէ, իրեն թէ ձեռնար-կութիւններու այն խորհուրդին որ բարձ-րագոյն կը յայտարարէ թէ յանձնառու է համաշխարհային չափով բնապահութիւնը յարգող տնտեսագէտ գործունէութիւն մը տանելու:

Այսուհանդերձ, կան յուսատու քայլեր: Հիւսիսային եւ միջերկրականեան երկիր-ները սկսած են գործի անցնել: Առաջին-ները յաջողած են պարտադրել որ վտան-գաւոր նիւթերը ծով թափելու երեւոյ-թը յաւաքելու 25 տարուան ընթացքին աստիճանաբար վերջ գտնէ: Որոշուած է նաեւ որ նաեւ իրենց կազմը չպարպեն ծովուն մէջ: Այն երկիրները որոնք կը մերժեն վնասողներէ իրենց գործած-ուած ջուրերը, ստիպուած պիտի ըլլան փաստելու որ Հիւսիսային ծովին ապակա-նութեան մասնակից չեն:

Որքան ալ մեծ մասով տակաւին խօսքի մակարդակին վրայ ըլլան այս որոշում-ները, աւելի չօշափելի են, քան հարա-ւային երկիրներու ջանքերը: Անոնք ո-րոնք անշուշտ հիւսիսի երկիրներուն նիւ-թական պայմաններէն դուրս են, Պար-չելոնս հաւաքուեցան, բայց չյաջողեցան Միջերկրականի պահպանութեան համար միջոցներ ձեռք առնել:

Հիւսիսային Եւրոպացիները որոշում-ները տալէ ետք պէտք է ցոյց տան որ կը յարգեն տալ որոշումները: Պէտք է, օրի-նակ, իրենց գիւղացիներուն սորվեցնեն պէտք եղածէն աւելի պարարտացուցիչ չգործածել իրենց արտերուն մէջ: Անոնց դրօշաւրդիկներն ալ, որոնք հանգիստի կ'ընթան Թունուկ կամ Մարքե իթէ անձ գլուխ մէկ տղար վճարեն, տարին 100 միլիոն հայթայթած կ'ըլլան Միջերկրա-կանի մաքրութեան համար: Կարելի չէ ծովուն մաքրութեան ձեռնարկել, առանց ձեռքը գրպան տանելու:

ԳԱՂԱՅ

Ներկայացուցիչները: Այս տարի դպրո-ցին 4-րդ դասարանէն շրջանաւարտ եղած են 47 աշակերտներ:

ՈՌԻՍԵԻ «Երեւան» կազմակերպութեան սրահին մէջ տօնուած է Մայիս 28-ը: Բա-նախօսած է Լեւոն Սորատանեան: Գոր-ծադրուած է գեղարուեստական յայտա-գիր մը: Նոյն օրը, Հայաստանի վաստակաւոր դերասան Սաշիկ Նազարեթեանի բեմադ-րութեամբ եւ տեղւոյն դերասաններու մասնակցութեամբ ներկայացուած է Յա-կոբ Պարոնեանի գործերու հիման վրայ «Պոյոյ մը Պոյոյ թաղերուն մէջ» կատա-կերգութիւնը:

Ս. ՅԱՌԱՋԱՆԷՍ-ՄԱՐՏԻՉ
ՓԱՐԻՉ

ՇԱԲԱԹ, Յուլիս 15, տոն է Սրբոց Երկոտասանից Առաքելոցն Քրիստոսի եւ Պողոսի Երեմիասաներորդ Առաքելոյն։
Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ, ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՓԱՐԻՉԻ
ՆՈՐ ԴԵՍՊՈՆԱՏՈՒՆԸ

Կը ծանուցուի որ 1995 Յուլիս 3-էն Ֆրանսայի Հայաստանի Հանրապետութեան ղեկավարները կը դործէ իր մշտական նստավայրը՝

9, rue Viète 75017 PARIS
M° MALESHERBES
Հեռագրային. 42. 12. 98. 00 (գրասենյակ)
42. 12. 98. 02 (հիւպատոսական գիւղ)
Հեռադաշտային. 42. 12. 98. 01 (գրասենյակ)
42. 12. 98. 03 (հիւպատոսական գիւղ)

Վերջերս եւ հիւպատոսական այլ պատարագներուն համար դիմել՝ Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, ժամը 9-էն 13։

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԴՄԱՆՁԱՑ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ
ՄԱՐՏԻՉ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ Վարչական խորհուրդը 1995 - 1996 ուսումնական տարեշրջանէն սկսեալ կը թափառուի մը կը հաստատէ յաւերժացնելու համար յիշատակը Մայր Եկեղեցւոյ բարերարուհի՝ Ատրինէ Սիմեոնի։

Այս կը թափառուի կը յատկացուի նիս կամ մօտերը բնակող այն հայ ընտանիքին, որ կը փախաբի իր զաւակը ուղարկել նիսի Պարսամեան Ազգային Վարժարանը, ըստ յիշատակման միջոցներ չունի։

Կը թափառուի միայն իր միջին դպրոցի աւարտը պայմանաւ որ՝ աշակերտը լաւ աշխատի եւ դասարան չկրկնէ։ Կը թափառուի համար դիմում կատարող թեկնածուները Մարտի 11 Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ Վարչական խորհուրդին պէտք է ուղարկեն իրենց խնդրանքը, որմէ յետոյ Պարսամեան դպրոցի տնօրէնութեան հաւանութիւնը առնելով կը կատարուին անհրաժեշտ ձեւակերպութիւնները։

Խնդրագրերը ուղարկել Մայր Եկեղեցի, 339, Ալմընի տիւ փրասո 13008, Մարտի 11 մէջնէն ուշը մինչեւ Յուլիս 31։

Վարչութիւնն ազատ է իրեն համար լաւագոյնը նկատած թեկնածուն ընտրելու։

ԴԻՒԱՆ
ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՐԴԻ

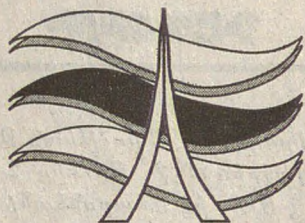
Carzou

ŒUVRES SCENIQUES, PEINTURES,
DESSINS ET LITHOGRAPHIES

Du 1er Juillet
au 1er Octobre
Ancien Evêché, rue Tourny
S A R L A T

ՇՆՈՐՀԱՍԼԻԷ

Կապույտ խաչի Արթուրի «Էլէն Բիւզանդ» մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները. -- Տէր եւ Տիկին Գուրգուսեան 1000 ֆր. Մկրտիչ Պէրպէրեանի յիշատակին։ Տէր եւ Տիկին Ներսէսեան 100 ֆր. Ղազար Ղազարեանի յիշատակին։ Տիկին Օհանեան եւ զաւակները 750 ֆր. Միշէլ Տիգրանի մահունիս տոթիւ եւ 750 ֆր. ալ Օտէր Յարութիւնեանի մահունիս տարեկիցին առթիւ։

PARIS'95
XIVe JEUX MONDIAUX
UGAB

A l'occasion de la clôture des XIVèmes Jeux Mondiaux, l'UGAB organise le 15 Juillet à 20 heures, un Dîner de Gala exceptionnel dans les salons prestigieux de l'hôtel «M éridien Montparnasse» - 19, rue du Commandant Mouchotte, Paris 14e.

Participation: 500 F / personne
Places limitées: l'UGAB ne prend en compte que réservations confirmées au 40. 50. 60. 53.

Retrait des billets :
UGAB: 11, Square Alboni,
75016 PARIS

U G A B

COMMUNIQUÉ

Animation exceptionnelle

— Orchestre tzigane
— Cabaret
— Marten Yorgantz et son orchestre
Soirée animée par
J. NERCESSIAN

PELERINAGE
ANNUEL

1954 ————— 1995
41 è m e A N N I V E R S A I R E
1954 ————— 1995

SAINT GREGOIRE
A TALLARD

Une messe sera célébrée selon le rite de
l'Eglise Apostolique Arménienne

Տ Ա Ր Ե Կ Ա Ն

Ո Ւ Խ Տ Ա Գ Ն Ա Յ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն
Թ Ա Ւ Ա Ր Ի Ս . Գ Ի Ի Գ Ո Ր

Dimanche 17 Septembre

Sous l'égide du
Conseil Diocésain de l'Eglise Apostolique
Arménienne du Midi de la France

Sous la présidence de
Mgr DARON GEREJIAN,
Vicaire Général des Arméniens
du Sud de la France
Rév. Père MOVSES KALENDERIAN
célébrera la messe à 10 heures 30

en présence de
Mgr LAGRANGE,
Evêque de Gap et au Clergé de Tallard
et de ses environs

La messe sera chantée par la Chorale de
l'Eglise Sourp Krikor de Beaumont
dirigée par Robert et Suzanne ARTINIAN
à 13 heures un repas fraternel réunira
les pèlerins dans la Salle de la Mairie
de Tallard, en présence des autorités
religieuses et civiles.

Des autocars suivant le nombre des inscrits, seront mis à la disposition pour des personnes qui ne peuvent se rendre par leurs propres moyens.

Départ à 7 heures précises.

Pour tous renseignements et réservations s'adresser :

— Marseille : Cathédrale Arménienne du Prado, Tél. : 91 77 84 70;
— Saint Antoine : Eglise Saint Tadéos, Tél. : 91 65 56 75
M. Tashan, Tél. : 91 65 54 45;
— Beaumont : Eglise Saint Grégoire l'Illuminateur, Tél. : 91 93 13 50;
— Croix Bleue Arménienne : 91 93 30 08.

Prix du trajet de Marseille :
Aller-retour seul 100 F.
Repas seul 100 F.
Aller-retour et repas compris.. 200 F.

U M A F
Dîner Dansant

le Samedi 18 Novembre
au « MERIDIEN »

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԵՌԱՉԱՅՆԻ
ՆՈՐ ԹԻԻԸ

Հայաստանի հեռաձայնելու համար հարկ է աշխատողները իր թիւը (fixe)՝ 374 (փոխանակ 7-885-ի) յաւելեալ՝ 2 երեւել համար եւ խօսակիցին թիւը, այսինքն՝ 19 (Ֆրանսայի պարագային անշուշտ) ապա՝ 374-2 եւ թիւը։

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ
ՄԵԿՆՈՂ
ՄԵՐ
ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժնորդներին կը խնդրուի նախընտրաբար .. հասցէի առժամեայ փոփոխութիւնը կատարել իրենց քաղին քաղաքի գրասենյակի միջոցաւ, չձան. բարեհաճելու համար «Յառաջ»ի վարչութեան եւ առաջնաւ ընկերութեան աշխատակիցները։

Անկարելիութեան պարագային կա. թելի է անշուշտ, դիմել գրաւոր, քեր. քիւ վարչութեան, մեկնումի քու. կանէն 5 - 6 օր առաջ, տալով երկու հասցէները (ընթացիկ եւ նոր) եւ կցել 40 ֆր.ի դրոշմաբարձր ֆրանսայի համար։ Ամբողջ շրջանին քաղաքական յարաբերութիւնները անկանոնութիւնները պատճառ են, որ արտասահման մեկնողներու հասցէի փոփոխութիւնը չկատարուի։

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻԻ, ՀԱՍՏԻՓՈՓՈՒՆՈՒԹԻՒՆ ԶԻ ԿԱՏԱՐՈՒՐ ԱՌԿԱՆ ՀԱՇԻՒ ՈՒՆԵՑՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ։

Շնորհակալութեամբ՝
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»

— ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ —
« ՅԱՌԱՋ », ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ 100 ֆր.

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՁԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ 80 ֆր.
ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ 75 ֆր.
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ 75 ֆր.
ՍԻՐՏ ՍՐՏԻ 150 ֆր.

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԵՐ 80 ֆր.

ԽԱԶԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

ՍՓԻԻՔԻ ՄԷՁ 75 ֆր.

« ՅԱՌԱՋ - 50 »

(Ծաղկաւաղ 50-ամեայ
հաւաքածոյէն) 120 ֆր.

Դիմել « ՅԱՌԱՋ »-ի։

Թղթատարի ծախք՝ 25 ֆր., հատոր դիւրի։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ
ՄԱՍՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻԱԸ

Պետական նախարար Վաղգէն Սարգսեան Յուլիս 1-ին մամուլի ասուլիս մը տուած է, դարձան զօրակոչին աւարտին առիթով: Պաշտպանութեան նախկին նախարար Վ. Սարգսեան յայտնած է թէ զօրակոչը աւարտած է մեծ յաջողութեամբ. ոստիկանութեան զինում եղած է միայն կարգ-կանոնը պահպանելու եւ զօրակոչներուն ընկերակցութեամբ: Վ. Սարգսեան յայտնած է նաեւ թէ ասիկէ ետք եռամսեայ վարժընթացներ տեղի պիտի չունենան:

Իր կարծիքով, պատերազմական դործողութիւններ չեն վերսկսիր յառաջիկայ մէկ տարուան ընթացքին: Սակայն հարկաւոր է հաստատուած խաղաղութիւնը օրտադրօժել, բանակը կատարելագործելու համար:

Վ. Սարգսեան խօսելով Հայաստանի ռազմական արդիւնաբերութեան մասին, ըսած է թէ բանակին մեծ ներուժ ունի ան եւ բանի մը տարիքն անկարելի է որ ապահովէ բանակին հրաձգային, հակահարձակային զէնքի եւ տեսողական զորքիներու պահանջին 20-25%-ը:

ԱՐՄԵՆՓՐԵՍ

(Յուլիս 7 / 11)

ՀԱՐԱՐԱՐԻՆ

ԼՂՀ-ի Արտաքին նախարարի խորհրդակցական Մանուէլ Սարգսեան հրաժարած է իր պաշտօնէն: Ան առժամայէն կը կատարէր նաեւ Հայաստանի մօտ ԼՂՀ-ի ակրաթիւնային պարտականութիւնները:

ԿԱՐՏԵԱԼ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆՆԵՐՈՒ
ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ԱՐՁԱԿՈՒՐԻԸ

Արցախի զոհ դացած ազատամարտիկներու, բազմազգաւ եւ կարօտեալ ընտանիքներու, ինչպէս նաեւ ծնողազուրկ եւ քաղաքներէ բազկացած 800 հոգիները զբաղակալներու խումբ մը ամբարն իր արձակուրդը կ'անցընէ Հանքաւանի ճամբարներուն մէջ: Անոնց սնունդի, հանգիստի կազմակերպման առընչուող բոլոր ծախքերը կը հոգայ Հայաստան, իսկ փոխադրութեան ծախքերը՝ ԼՂՀ-ի կառավարութիւնը: Երախաներու 436 հոգիները առաջին խումբ մը արդէն հասած է Հանքաւան:

ՀԱՅԵՐԵՆԻ

ԱՆԻՐԱՆԻՔԻ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Յուլիս 6-ին, Երեւանի առաջին ութ շրջաններու միջնակարգերու շրջանաւարտները «Հայոց լեզու» նիւթին շուրջ քննութիւն տուած են: Հայաստանի մէջ, հայերէնի նոր եղանակով առաջին քննութիւններն են, որոնք տեղի կ'ունենան զբարձր կերպով:

ՎԵՐԱԿԱՅՆՈՒՄԸ
ՏԱՌԻՇԻ ՄԵՋ

Արցախի պատերազմէն ամէնէն շատ տուժած շրջաններն են Գառնի եւ Տեղուտի իշխանութիւնները ներկայիս ձեռնարկած են վերաշինութեան աշխատանքներուն եւ առաջին առթիւ աւարտած է շրջանի կեդրոնի ալ եւ ձայն հաստատանքներ իրարու միացնող կամուրջին շինութիւնը, որ արժած է աւելի քան 4,3 միլիոն:

ԹՈՒՐԿԻԱ

ԿԸ ՀԵՌԱՆԱՅ
ԵՒՐՈՊԱՅԷՆ

Եւրոպայի անդամակցութեան համար Թուրքիայէն պահանջուած ժողովրդավարացման գործընթացը խօսքի մակարդակին վրայ մնացած է, վարչապետ Ձիւլէր անցեալ շաբաթ կասեցուցած ըլլալով Սահմանադրութեան քարեփոխումներու իր ծրագիրը: Ձիւլէրի որոշումին պատճառ եղած է պահպանողական մեծ ընդդիմութիւնը որ յայտնուած է նաեւ իր կուսակցութեան շարքերուն մէջ:

Բարեփոխումները կը նախատեսէին շուրջ 20 յօդուածներու ընդմէջ որով պիտի ընդլայնէին արհմիութիւններու իրաւունքները. անոնք պիտի կարենային քաղաքականութեամբ զբաղիլ: Ազգ. Ժողովին մէջ 15 օրուան բանակցութիւնէ ետք, յայտնի եղած է որ կարելի պիտի չըլլայ երկու երրորդի պահանջուած մեծամասնութիւնը գոյացնել, ծրագրուած փոփոխութիւններու վաւերացումին համար:

Ինչն դրամ, Մօտ ատենէն կ'աւարտին նաեւ Բերքի, Պառաւաքարի, Ներքին կարմիր-աղբիւրի, Այգեպարի դպրոցներու շինարարական աշխատանքները: Զորութեան տարուան ընդմիջումէ ետք շուտով կը սկսի գործել նաեւ հեռաձայնի շրջանային հաղորդիչը:

ՀՈՒԱՆՏԱԿԱՆ ՆՊԱՍՏ

Հայաստանի Աշխատանքի եւ Ընկերային Ապահովութեան նախարար Ա. Եսայեան ժընեւէն վերադարձին (ուր կը մասնակցէր ընկերային հարցերու նուիրուած համաժողովարի մը), ըսած է թէ իր պաշտօնակիցին հրաւերով այցելած է նաեւ Հռլանտա: Տեղի ունեցած բանակցութիւնները յանգած են այն արդիւնքին, որ Հռլանտա որպէս ընկերային ապահովութեան օժանդակութիւն, 3,2 միլիոն տոլար կը տրամադրէ Հայաստանին:

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Համաշխարհային Դրամատունը Սեւանայ լճին պահպանման աշխատանքներուն համար 458 հազար տոլար տրամադրած է Հայաստանի կառավարութեան:

Գերմանիոյ համագործակցութեան եւ զարգացման նախարարութեան պատուիրակութիւն մը, ընկերակցութեամբ Հայաստանի Աշխատանքի եւ Ընկերային Ապահովութեան նախարարութեան աշխատակիցներու, այցելած են Գորիսի շրջանը: Այս առաքելութեան նպատակն էր ճշդել այն շրջանները, ուր կարելի է օգնել աշխատանքի եւ ընկերային ապահովութեան գործի ընտանիքներու:

Նոյնպէս՝ Գորիսի շրջանը այցելած է նաեւ ՄԱԿ-ի առընթեր «Սպիտակ սաղաւարտաւորներ» կառույցի արժանիքներն պատուիրակութիւնը: Անոնք որոշած են Արցախի սահմանակից Տեղ գիւղի բնակիչներուն օգնել, զանոնք աշխատանքով ապահովելով, եւ այդ ուղղութեամբ պատուիրակութիւնը ստանձնած է որպէս արգելաբերական ձեռնարկութեան հաստատման եւ նախաինքնի ծախքերը դիմադրաւելու յանձնարարութիւնը:

ՕՐՈՒԱՆ

ԴԵՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Հիւլիսի 11-ին ՓՈՐՁԵՐԸ վերսկսելու նախագահ Երաքի որոշումին դէմ հակադրեցութիւնները կը շարունակուին: Բազմաթիւ կազմակերպութիւններ որոնք նախաձեռնած էին Ֆրանսայի առաջին երկու ցոյցերուն, որոշած են Փարիզի մէջ բողոքի օր մը կազմակերպել. ընտրուած թուականը — Օգոստոս 6 — կը զուգահեռի Հիլոյի մայիսի վրայ նստուած հիւլիսական ուսմբին տարեգարձին:

ԹՈՒՐԿԻԱՅ վարչապետը յայտնած է թէ Գիւլարու դէմ Իրաքի հիւսիսային շրջանին մէջ ձեռնարկուած պիտուրական գործողութիւնները պիտի շարունակուին, երկրին հողային ամբողջականութիւնը պահպանելու համար:

ՍԵՐՊԵՐԸ չեն դադարեցնել իրենց յարձակումները, ամէն օր նորանոր զոհեր պատճառելով: Ներկայիս անոնց յարձակումներուն թիրախն է Սրեպրեհիլա քաղաքը որ ՄԱԿ-ի ուժերուն կողմէ «ապահովութեան դօր» հռչակուած էր: Սերպուսի կարեւորութիւնն ալ չեն տար ՄԱԿ-ի զգուշացումներուն որոնք յայտնած են թէ պիտի հարուածեն իրենց դիրքերը ի հարկին, պաշտպանելու համար Սրեպրեհիլան:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ նախագահը Յուլիս 11-ի առաւօտեան հիւանդանոց փոխադրուած է: Տրուած լուրերու համաձայն, Ելցին սրտի անհանգստութիւն ունեցած է:

ԶԵԶԵՆԵԹՈՒՍ Բանակցութիւնները կը շարունակուին: Զէչները կը պնդեն որ իրենց երկրին ապագայ օրինավիճակը ճշգրտի. իսկ Մոսկուա կը մերժէ այդ նպատակով հանրաքուէի մը կազմակերպումը:

ՍԵՐՊԵՐԸ հանրախանութիւն փլատակներուն տակ պատահաբէն 12 օր ետք չորս նոր վերապրողներ յայտնաբերուած են: Հանրախանութիւն փլուզումը պատճառ եղած էր 210 հոգիի մահուան:

ՊԻՐՄԱՆԻՅ ԺՈՂՈՎՐԻՍԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԼԻԿՍԻՆԻ նախագահուհին Սան Սու Քի որ վեց տարիէ ի վեր իր բնակարանին մէջ արդեւափակուած կ'ապրէր, վերադառնալով իր ապաստանին, երկրին իշխանութիւններուն անակնկալ որոշումով: Յանուն Ժողովրդավարութեան իր մշած պայքարին համար Սան Սու Քի 1991-ին արժանի նկատուած էր Նոյնիւնիս խաղաղութեան մրցանակին. իսկ Բանկունի տիրակալները Պետութեան ապահովութեան ուղղուած տպաւնալիք կը նկատէին անոր գործունէութիւնը:

Հիւլիս ԿՏԱԿԱՐԱՆԻ հնազոյն օրինակը Հայկական դադարեցնելու Իսրայէլ փոխադրուած է, հազար տարուան թափառումներէ ետք: Մագաղաթեայ մատենան 1071-ին երուսաղէմէն գողցուած է թուրք սեւը լուկեան գերդարձարու մը կողմէ. միջոց մը եղիպտոս պահուելէ ետք ԺԴ. դարուն տարուած է Հայկ: 1947-ին երբ հակահրեայ շարժումներ տեղի կ'ունենան այդ մայրաքաղաքին մէջ ու սինակրիկները կրակի կը տրուին, հայկական 10 հազար Հրեաներու մեծ մասը կը պարտադրուի քաղաքին: Այդ միջոցին հայկացի Հրեաները կը տարածեն այն տարածաշրջանները թէ մագաղաթեայ այդ կը տակարարներ հրոյ ճարակ դարձած է. մինչդեռ էլ առ էլ ան փոխադրուած է:

ԹՈՒՐԿԻԱ ՄԱՍՈՒԼ

ԹՈՒՐԿԻԱ

ՀԱՅԵՐԵՆԻ ԴՊՐՔԵՐԸ
ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ
ԾՐԱԳԻՐ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍԷ

«Ճումհուրիյէթ»-ի շաբաթական թիւին (Յուլիս 7 / 14) մէջ «Հայրեապրեջանական խաղաղութիւնը մօտաւոր է» խորագրուած գրութեամբ մը կ'ըսուի թէ Թուրքիոյ Արտաքին նախարարութիւնը Հանրապետութեան նախագահ Տէմիլէլի առաջարկով կը պատրաստէ հայեապրեջանական խաղաղութեան նոր ծրագիր մը: Ս. Տէմիլէլ այս մասին արտայայտուած է Սեւոյիւնի անտեսական գործակցութեան Պուլքէշի Ժողովին ընթացքին: Ան յատկապէս ծանոցած է աւելի քան մէկ միլիոն աղբիւրանցի դաղթականներու կացութեան վրայ որոնք մեծ լեռն են Արցախի անտեսութեան: Թուրքիոյ պատրաստած ծրագիրը կը մեկնի անոնց վերադարձի պայմաններու ստեղծումէն: Ասիկէ ետք միայն կարելի կ'ըլլայ բանակցութիւններ վարել մնացեալ հարցերը լուծելու համար:

Ս. Տէմիլէլ խօսած է նաեւ Արցախի եւ Միջին ասիական Հանրապետութիւններու հետ Թուրքիոյ կապին մասին որ ներկայիս ընդմիջուած է Հայաստանով: Անգարա կ'ուզէ անպայման այդ կապը հաստատել, գլխաւորաբար ապրանքի փոխադրութեան համար:

Թերթը տեղ կու տայ նաեւ հարցին մասին Պուլքէշի դիւանադիտական շրջանակներու կարծիքին, անոնք համոզուած են որ թէ՛ Հայաստան, թէ՛ Արցախը կողմնակից են խաղաղութիւն հաստատուելու, սակայն մէկ կողմը (Հայաստան) ունի ապահովութեան մտահոգութիւնը, իսկ միւսը՝ (Արցախը) դերիշխանութեան հարցը: Այսուհանդերձ երկու երկրներն ալ կ'աշխատին դանել լուծում մը գոր կարենան ընդունիլ տալ իրենց հանրային կարծիքներուն:

Այս տեղեկատուութեան ջով թերթը կ'ըսէ նաեւ թէ Բաքու մտահոգ է հայկական ուժերու կողմէ գրաւուած հողերու ապագայով. վախ կը յայտնուի որ Արցախի եւ Զանգեզանի շրջանները որոնք շատ բարեբար են, ժամանակի ընթացքին պիտի սկսին մշակուիլ Հայերու կողմէ որոնք հետզհետէ պիտի հաստատուին հոն: Այս հաւանականութիւնը Արցախը նոր կը մտահոգէ, ինչեցնելով Արեւմտեան Եւրոպայի ճակատադիրը. պաղեստինեան բարեբար այդ հողերը Իսրայէլ գրաւած էր ժամանակին ու մշակած. իսկ տուրիները ետք կ'ընտան խաղաղութեամբ, Պաղեստինի միայն մասնակի ինքնավարութիւն տրուած էր այդ շրջանին մէջ:

Բաքու կը վախնայ նաեւ որ Կիպրոսի օրինակը կը կրկնուի Ղարաբաղի պարագային ալ ու կ'ուզէ որ անպայման լուծում մը գտնուի նման հեռանկարի մը արդեւ ըլլալու համար:

Իսրայէլ. ու վերջերս տարուած են անոր վերջին թերթերը:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ - ՊՅՈՍ Բ. Կիներու դիմած է Յուլիս 10-ին հրապարակուած նամակով մը որ կրկին կը դատաւարաւէ վիժումը: Նոյնիսկ բռնաբարութիւն պարագան բացառութիւն մը չի կազմել իր անխախտ կեցածքին մէջ որ ուղղակի «ոճիր» կ'որակէ վիժումը: Պապը նոյն նամակով նաեւ զօրակցութիւն կը յայտնէ Ֆէմինիստներու որոնք կը պայքարեն սեռերու հաւասարութեան համար: Նամակը ուղարկու է անով որ հրապարակուած է Փէրէին մէջ գումարելի կիներու միջազգային համաժողովին երկու ամիս առաջ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Պ. Ալեքսան 04 հունիսին 500 ֆր. կը նուրբէրէ «Յառաջ»-ին իր կնոջ՝ Մարիէթի եւ ծնողաց Տէր եւ Տիկին Ներսէս Օհանեանի յիշատակին:

ԿՈԶ

ԲՈՒՈՐ ՀԱՅԵՐՈՒՆ

Ներկայիս կող կ'ուղղենք բոլոր Հայերուն, որոնք իրենց ընտանեկան յարկէն ներս ունին Մեծ Եղեռնէն վերապրողներ, եւ կամ իրենց զբաղմունքուն կամ բարեկամներուն շնորհակէն ներս կը ճանչնան աշխարհներ, որ հաճին անմիջապէս կապ հաստատել Մարտի 19 Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ ղրկանատան հետ:

Հեռագր. - 91 - 77 - 84 - 70

տալով վերապրողին անունը, մականունը, հասցէն եւ հեռագր. թիւը:

ԴԻԻԱՆ

ՄԱՐՏԻՅԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՀԵՌԱԶԱՆԻ

ՆՈՐ ԹԻԻԸ

Հայաստան հեռագր. համար հարկ է ալլէս գործածել նոր թիւը (fno)՝ 374 (փոխանակ 7-885-ի) յաւելեալ՝ 2 Երևանի համար եւ խօսակցի թիւը, այսինքն՝ 19 (Ֆրանսայի պարագային անշուշտ) ապա՝ 374-2 եւ թիւը:

Ս. ՅՈՒԼԻԱՆՆԵՍ-ՄԱՐՏԻՅ

ՓԱՐԻՋ

ՇԱՐԱԹ, Յուլիս 15, տօն է Սրբոց Երկուսանից Առաքելոցն Քրիստոսի եւ Պօղոսի Երեմիականքորդ Առաքելոցն:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ, ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի:

ՍՐԱՌՑ ԲԱՐԳՄԱՆՁԱՑ

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՏԻՅ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ վարչական Խորհուրդը 1995 - 1996 ուսումնական տարեշրջանէն սկսեալ կը թաթոշակ մը կը հաստատէ յաւերժացնելու համար յիշատակը Մայր Եկեղեցւոյ բարերարուհի՝ Աւարինէ Սիմիթեանի:

Այս կը թաթոշակը կը յատկացուի Նիս կամ մօտերը բնակող այն հայ ընտանիքին, որ կը փախաքի իր զաւակը ուղարկել Նիսի Պարսամեան Ազգային վարժարանը, բայց նիւթական միջոցներ չունի:

Կը թաթոշակը մնայուն է մինչեւ դպրոցի աւարտը պայմանաւ որ՝ աշակերտը լաւ աշխատի եւ դասարան չկրկնէ: Կը թաթոշակը համար դիմում կատարող թեկնածուները Մարտի 19 Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ վարչական Խորհուրդին պէտք է ուղարկեն իրենց խնդրանքը, որմէ յետոյ Պարսամեան դպրոցի տնօրէնութեան հաւանութիւնը առնելով կը կատարուին անհրաժեշտ ձեւակերպութիւնները:

Խնդրագրերը ուղարկել Մայր Եկեղեցի, 339, Ավրմիւ տիւ ֆրանս 13008, Մարտի 19 մէջնէն ուշը մինչեւ Յուլիս 31:

Վարչութիւնն ազատ է իրեն համար լաւագոյնը նկատած թեկնածուն ընտրելու:

ԴԻԻԱՆ

ՎԱՐՁԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՐԴԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՓԱՐԻՋԻ

ՆՈՐ ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆԸ

Կը ծանուցուի որ 1995 Յուլիս 3-էն Ֆրանսայի Հայաստանի Հանրապետութեան ղեկավարատունը կը գործէ իր մշտական նստավայրը՝

9, rue Viète 75017 PARIS

M° MALESHERBES

Հեռագր. - 42. 12. 98. 00 (գրասենակ)

42. 12. 98. 02 (հիւպատոսական ֆիւլ)

Հեռապատմէն - 42. 12. 98. 01 (գրասենակ)

42. 12. 98. 03 (հիւպատոսական ֆիւլ)

Վիզաներու եւ հիւպատոսական այլ սպասարկութիւններու համար դիմել՝ Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, ժամը 9-էն 13:

CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

COLONIE

Le Conseil d'Administration de la CBAF vous informe qu'il reste des places à la colonie de Bellefontaine (Jura) pour le séjour d'Août, du 30 Juillet au 23 Août.

Pour tout renseignement, veuillez téléphoner au 48. 24. 46. 57 du lundi au vendredi de 10h à 15h.

CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԻՍ

Grande fête champêtre à la Colonie de Bellefontaine (Jura)

le Dimanche 16 Juillet à partir de 11 heures

Bar — Buffet — Animation par les colons

Inauguration du terrain omnisports —

Aire de jeux

— VENEZ NOMBREUX PASSER UNE AGREABLE JOURNEE —

XIVèmes JEUX MONDIAUX DE L'UGAB

A PARIS

du 10 au 15 Juillet

Comme nous l'avons annoncé précédemment, près de mille athlètes sont attendus à Paris (*). Les jeux se dérouleront à la Halle Carpentier, qui abrite cinq terrains de basket et de volley, ainsi qu'une annexe pour le football. Tous les athlètes et leurs dirigeants seront hébergés à l'Hôtel Méridien-Montparnasse. Trois bus de la RATP feront la navette entre l'hôtel et la Halle Carpentier.

La plus imposante délégation sera celle des Etats-Unis, avec 162 personnes venant de cinq villes différentes : Detroit, Los Angeles, Fresno, Boston et Oakland.

Outre les activités sportives, une soirée «disco-jeunes» est prévue le soir du 12 Juillet; puis la participation, dans la nuit des 13 et 14, aux festivités du «14 Juillet».

Un dîner de gala clôturera les Jeux, le 15 Juillet, à la fin des épreuves sportives, pour la remise des coupes et médailles. Un spectacle, haut en couleurs, est prévu durant cette soirée de gala.

(*) Pour toute information complémentaire, veuillez contacter : Stéphanie SAMUELIAN : 40. 50. 60. 53.

— ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ —

« ՅԱՌԱՋ » ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ

100 ֆր.

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՁԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

80 ֆր.

ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ

75 ֆր.

ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ

75 ֆր.

ՍԻՐՏ ՍՐՏԻ

150 ֆր.

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԵՐ

80 ֆր.

ԽԱԶԻԿ ԹԵՕԼԵՕԼԵԱՆ

ՍՓԻԻՔԻ ՄԷՁ

75 ֆր.

ԵՒ

« ՅԱՌԱՋ - 50 »

(Ծաղկաւաղ 50-ամեայ

հաւաքածոյէն)

120 ֆր.

Դիմել « ՅԱՌԱՋ »-ի:

Թղթատարի ծախք՝ 25 ֆր., հատոր դուրս:

Թ. ԶԻԼԷՐ Աղբրեղանէն առաջ պաշտօնական այցով գտնուած է նաեւ Ուղբրեկստան ուր եւս մեծ համակրանքի առարկայ եղած է:

ՀԱՄԱՌՈՑ ԱԿՆԱՐԿ ԱՄԵՐԻԿԱԶԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

Գրեց՝ ՀՐԱՆԻ ԱՃԷՄԵԱՆ

Գ.

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՋԱԿԱՆ ԵՆԹԱԿԱՌՈՑՑՆԵՐ
ԵՆ
ՄԻՈՐԵԱՅ ԳՊՐՈՑՆԵՐ

Տեսանք թէ ամերիկահայ զաղութի կազմաւորումը տեղի ունեցած է 1880-ական թուականներու վերջերը եւ ամերիկահայ առաջին եկեղեցին բացուած է 1891-ին:

Այդ շրջանին մեծ թափ առած է հայկական համալսարաններու եւ միութիւններու կազմութիւնը: Հնագոյն կը նկատուի Նիւ Եորքի մէջ 1886-ին հիմնուած «Հայկական Միութիւն»ը, որուն նպատակը եղած է՝ Նիւ - Եորքի եւ շրջակայի հայ զաղութիւններու համար միութեան կեդրոն մը հաստատելով՝ իր անդամներուն մէջ վառ պահել ընկերութեան սէր եւ ազգային ոգի: Հաստատել ընթերցարան մը եւ խորանակաւ ժողովներ՝ մայրենի լեզուն անմոռաց պահելու, փափաքող ազգայիններու միտքը մշակելու եւ մատաղ սերունդին դաստիարակութեան ստանդարտը համար:

Նոյն ատեն, մէկը միւսին ետեւէն սկսած են հիմնուիլ Հայրենակցական Միութիւններ: Երրորդէ հնագոյնը կը նկատուի Մորենիի Ուսումնասիրող Միութիւնը, հիմնուած ըլլալով Ուստրի մէջ, 1888-ին: Նպատակ ունենալով օգնել իրենց ծննդավայրերէ կարիքներուն եւ կամուրջ հաստատել հայրենիքին եւ հայրենիքէն հեռացած պանդուխտներուն միջեւ:

Հետզհետէ հայ քաղաքական կուսակցութիւնները խարխիւ նետած են ամերիկահայ զաղութին մէջ հիմնելով կազմակերպական եւ թափառական, միութիւններ, կեդրոններ, ամսուր եւայլն, ձգտելով համալսարանի զաղութիւններէն բնորոշելով, վառ պահել ազգային դիտակցութիւնը երէցներու եւ հասնող սերունդներուն հոգիներուն մէջ, նոյն ատեն օգնութեան ձեռք մեկնելով մայր հայրենիքին:

ԺԹ. դարու վերջերը եւ Ի. դարու առաջին կէսը ամերիկահայ զաղութի կեանքին մէջ յատկանշուած են անթիւ ու անհամար եկեղեցիներու կառուցումը: Քաղաք մը, ուր քանի մը հարիւր Հայեր հաստատուած են, մտածած են եկեղեցի կառուցանելու մասին: Եկեղեցին նկատուած է հայապահպանումի միակ խարխիւրը՝ զաղութին մէջ: Եկեղեցիներու կից սրահներուն մէջ, 1880-ական թուականներէն իսկ, բացուած են հայերէն լեզուի շաբաթօրեայ դասընթացներ, զորս կարելի է նկատել ներկայի շաբաթօրեայ վարժարաններու նախակարգայինները: Վարժարաններ, որոնք կը հովանաւորուին ո՛չ միայն եկեղեցիներու, այլ Հ. Օ. Միութեան եւ այլ կազմակերպութիւններու կողմէ:

Հարկ է նշել, որ շաբաթ մէկ - երկու ժամ հայերէն դասաւանդելով կարելի էր համոզող սերունդը փրկել ուժացումէ: Շաբաթօրեայ մի քանի ժամանկ դասընթացները առաւելագոյն պարագային կրնային միայն քով - քովի բերած ըլլալ հայ մանուկները կամ պատանիները եւ որոշ դիտելիք մը փոխանցել անոնց հայերէն լեզուի կամ պատմութեան մասին: Գիտելիքներ՝ որոնք շատ մօտիկ ապագային յօդա պիտի ցնդէին, երբ մանուկը կամ պատանին՝ դպրոցական ուսման աւարտին նետուէր կեանքի ասպարէզին մէջ:

Միութեամբ կանգնած են նաեւ ամերիկահայ զաղութին մէջ գործող կիրակնօրեայ վարժարանները: Երրորդ մէջ առաջինը բացուած է Ուստրի մէջ, 1926-ին, ուր 4-էն 16 տարեկան մանուկներուն եւ պատանիներուն տրուած է կրօնական - բարոյական դաստիարակութիւն, զուգահեռաբար խօսելով նաեւ հայկական աւանդութիւններու եւ մշակութի մասին: Յատկանշական է նշել որ կիրակնօրեայ դպրոցները յաճախող աշակերտներու թիւը անհամեմատօրէն աւելի բարձր եղած է, քան Շաբաթօրեայ վարժարաններու աշակերտներուն: Երեւոյթը թերեւս կը բացատրուի անով, որ մինչ շաբաթօրեայ դասընթացներու լեզուն հայերէնն է, կիրակնօրեայ վարժարաններու մեծ մասին մէջ դասաւանդութիւնը կատարուած է անգլերէնով: Աշակերտը անգլերէնով կապուած է իր ազգային եկեղեցիին եւ

ատով, նաեւ իր ժողովուրդին:

Կարօ Գեորգեան կը յիշէ թէ 1961-ին Միացեալ - Նահանգներուն մէջ կը գործէին շուրջ 25 Շաբաթօրեայ վարժարաններ՝ 1000 աշակերտներով: Կարօ Գեորգեան, ըստ երեւոյթին, կարելիութիւն ունեցած է ուսումնասիրել միայն կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան եկեղեցիայ թեմին եւ թակառոյցները: Փրոֆ. Բերկուէր Սվաճեան, որ նոյն հարցի ուսումնասիրութեան արդիւնները հրատարակած է «Հայկական Ուսումնի Հանդէս»-ի 1986 - 1987 թիւին մէջ, դիտել կուտայ թէ Առաքելական եւ Աւետարանական եկեղեցիներու հովանաւորութեամբ կը գործեն աւելի քան 75 շաբաթօրեայ վարժարաններ, ուր կը յաճախեն 4-600 աշակերտներ: Իսկ խօսելով կիրակնօրեայ վարժարաններու մասին, փրոֆ. Գեորգեան Սվաճեան կը նշէ, թէ 1984-ին Միացեալ - Նահանգներուն մէջ կային աւելի քան 100 կիրակնօրեայ վարժարաններ, 6-000 աշակերտութեամբ եւ 1-422 ուսուցիչներով:

Մինչեւ 1950-ական թուականները խրախուսէր ո՛չ մէկ խօսք կ'ըլլայ ամերիկայի մէջ հայկական Ամէնօրեայ վարժարան մը բանալու մասին, իբրեւ ազգու միջոց ու խարխիւ հայապահպանման: Գաղութին մէջ միշտ կը շարունակուէր եկեղեցաշինութեան «արշաւ»ը եւ ամէնէն՝ զօրաւոր շարժումը եւ նիւթական ու բարոյական ուժերու տրամադրութիւնը կը տեսնուի միշտ հայ եկեղեցիին շուրջ: Զօրաւոր է այն հոսանքը, որ կը հաւատայ եկեղեցիին, այդ հաւատքին տալով նաեւ ազգային իմաստ մը:

Ինչ կը վերաբերի հայերէնի միօրեայ դասընթացներուն, հարկ է նշել որ կազմակերպչէ պատկան միութիւններն ու մարմինները միայն կերպով իրենց ուղղութեան ասանցքը կը դարձնեն անոնց գոյութիւնը եւ ջանք կը թափեն անոնց ընդարձակման եւ բարգաւաճման համար:

Մտնուել եւ կրթական հարցերով մտահոգ դրողներ յաճախ կ'անդարադառնան Միօրեայ վարժարաններու աշխատանքներուն եւ դերին, շեշտելով անոնց կարեւորութիւնը: «Հայրենիք» ամսագրի 1950 Նոյեմբերի թիւին մէջ Խ. Ն. կը գրէ. - «Անհայտ հեռավորահայտ հայաշուք քաղաքներուն մէջ հայերէնի դասընթացները վերականգնեցին, նոր սերունդին ուսուցանելու համար մայրենի լեզուն: Այս կենսական հարցին շուրջ յաճախ խօսուած է ու գրուած: Ամերիկահայ սերունդը հայկական որոշ դիտակցութեան մօտ պահելու համար անհրաժեշտ է հայերէնի ուսուցումը ու կ'ակնկալուի որ ներկայ տարեկաններին աւելի եռանդով ու կազմակերպութեամբ յառաջ տարուին այդ ուղղութեամբ աշխատանքները»:

Ո՛չ մէկ խօսք՝ ամէնօրեայ վարժարան մը հիմնելու մասին:

Տարի մը ետք, նոյն ամսագրին մէջ, անդարադառնալով Հ. Օ. Մ. -ի դասընթացներուն, Խ. Ն. կը գրէ. - «Մեր պարտականութիւնն է ամէնէն աւելի ուղղութեամբ դարձնել հայկական դասընթացներու գործին, նկատելով որ բոլոր կատարուած ձեռնարկներէն աւելի այս է որ մեր ապագային համար կարեւորութիւն կը ներկայացնէ»:

1952 Յուլիսի դրամաւորած Հ. Օ. Մ. -ի Պատգամաւորական Ժողովին կ'որոշուի շարունակել կրթական ձեռնարկները, ամերիկահայ զաղութին մէջ պահելով գոյութիւն ունեցող շաբաթօրեայ դպրոցները: Հայերէն մանկավարժական դերքերու հրատարակութեան եւ մանկավարժ ուսուցիչներու պաշտօնավարութեան հետաժողովը կ'ըլլայ Կեդրոնական վարչութիւնը:

Այս կը նշանակէ թէ ամերիկահայ Շաբաթօրեայ վարժարանները ունեցած են դասաւարտ, մանկավարժական հրատարակութիւններու եւ պատրաստուած ուսուցիչներու հարցեր, որոնցով զբաղւած է Հ. Օ. Մ. -ը 1952 թուականին:

Հոս անհրաժեշտ է յիշել որ ամերիկայի Հայերը անգնահատելի նիւթական օժանդակութիւն ցուցաբերած են Հայաստանի, Կովկասի, Կիլիկիոյ եւ Միջին - Արեւելքի մէջ ապրող իրենց ազգակիցներուն: Քա-

ԵՐԵՒԱՆԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻՆ ԳԼԽԱՌ ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ

Հայաստանի աշխարհի զբոսաշրջիկներու հիացում կը պատճառէ Երեւանի գլխաւոր հրապարակի ճարտարապետական համալիրը, հրապարակին շուրջ կառուցուած շէնքերու ներդաշնակութիւնը: Կառավարական տան զարգացողները դիտողին ուղարկելով կը դրաւ մանաւանդ կառուցին ու ժամացոյցին ներդաշնակութիւնը: Շատ գրուած է հայ շինարար - վարպետներու մասին, որոնք իրագործած են Ալեքսանդր Թամանեանի ճարտարապետական մտայնացումները: Սակայն, տակաւին խորապէս լուսարանուած չեն ժամացոյցին հետ կապուած շատ մը հարցեր:

Այդ նպատակով Հայաստանի կառավարութեան գործերու տնտեսական վարչութեան պետի ատկին տեղակալ Սարգիս Մադարեանի հետ հանդիպում մը ունենալով Գաղիկ Բուրգարեան, տեղեկութիւններ քաղած է եւ Երեւանի «Առաւօտ» օրաթերթի Յունիս 23-ի թիւին մէջ ստորագրած յօդուածով մը զանոնք փոխանցած է ընթերցողներուն:

Ըստ տրուած տեղեկութիւններու, Հայաստանի Հանրապետութեան գլխաւոր ժամացոյցը պատրաստուած է 1941-ի Յունիսին, Մոսկուայի Չայկովսկի Երաժշտանոցին կից մեքենական արտադրամասին մէջ: Ժամացոյցը նախագծած եւ պատրաստած է ճարտարագէտ Ս. Մաքսիմովսկի, սակայն չկարենալով Երեւանի երթալ ժամացոյցը գետեղելու համար, այդ գործը յանձն առած է Հայաստանի Թղթատարի նախարարութեան ուղղիչներու կայանի պետ Արծրունի Եւրուսեան:

Ժամացոյցին թուատարածի ընդհանուր տրամագիծը մէկ մեթր 85 սանթիմետր է: Մեծ սլաքին երկարութիւնը 1,70 մեթր է, իսկ փոքրին՝ 1,12 մեթր: Ժամացոյցը կը կշռէ 50 քիլոգրամ: Զանգերու մեքենայի համակարգին մէջ կը մտնեն 2 մեծ եւ 3 փոքր զանգակներ:

54 տարուան ընթացքին ժամացոյցին մեքենայի ֆիզիքապէս արդէն մաշած է: Տնտեսական վարչութեան ղեկավարութիւնը միջոցներու կը դիմէ հիմնովին զոյն վերանորոգելու համար: Այդ նպատակով ալ պատրաստուած է գործող մեքենայի կրկնօրինակը, որ կը ղեկեղուի մօտ ատենէն: Երկար վերանորոգութեան հետք աշտարակային դանդակները առաջին անգամ դրանշած են այս տարուան Ապրիլ 24-ին:

Պօսելով յառաջիկայ հարցերու մասին, Սարգիս Մադարեան շեշտած է, թէ ծրագրուած է մօտ ատենէն փոխել թուատարածակի ապակիները: Վերանորոգութեան կարիք ունին նաեւ սլաքները: Աշխատանք կը տարուի նաեւ զանգերու զօղանշներուն միջոցով վերանորոգելու Հայաստանի Հանրապետութեան պետական փառերգին առաջին երաժշտական հնչիւնները:

Քաղաքի կազմակերպութիւններ, բարեսիրական, հայրենակցական, մշակութային եւ այլ միութիւններ հանգանակութիւններ կատարելով օգնած են Հայաստանի, Կովկասի եւ Կիլիկիոյ իրենց հայրենակիցներուն, ծննդավայրերուն, Անդրկովկասի հայ քաղաքական բանտարկեալներուն, կամաւորական շարժման, Միջին - Արեւելքի զաղութներու զբաղողներուն եւ մշակութային հաստատութիւններուն եւ բարեսիրական կեդրոններուն: Նոյն ատեն ամերիկահայ զաղութը կառուցանած է տասնեակ ու տասնեակ եկեղեցիներ ու հայկական կեդրոններ: Այս բոլորը գոյուած է այսօր գնահատելու եւ յառաջանալով գոյուածները ստույգ թիւերով մը ներկայացնել: Ինչ որ տարօրինակ կը թուի, սակայն, այն է՝ որ ամերիկահայ զաղութը միլիոնաւոր տղարներու օգնութիւն ցոյց տալով Միլիոնը դանդաղ շրջաններուն մէջ գործող հայկական դպրոցներուն, զանկութիւն կեդրոններուն եւ հակա գոյուածները յատկացնելով կրթական թոշակներուն, հաւատարմով անոնց կենսական դերին հայապահպանման մարդին մէջ, բնաւ չէ մտածած կամ չէ հետաքրքրուած ամերիկայի մէջ հայկական ամէնօրեայ վարժարաններու ցանց մը ստեղծելու մասին:

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ 96

Հայաստանի մասնակցութեան համար

Ամէն հայ, մարզասէր կամ ոչ, հպարտ է երբ իր ազգակիցներէն մին յաղթահարէ միջազգային մրցումի մը մէջ, արժանանալով մեծագոյն պարգեւին: Բայց հասկնալի է նաեւ որ այդպիսի արդիւնքը մը հասնելու համար, միայն անհատական տաղանդը չի բաւեր եւ հարկաւոր են աշխատանք, անձնական զոհողութիւն եւ նիւթական լայն միջոցներ: Թիշը այս վերջին պայմանն է որ Հայաստանի կառավարութիւնը, անկարող է առ այժմ ապահովելու, ինչ որ պատճառ կ'ըլլայ բաղձատառնեակ բարձր որակի մարդիկ ներու արտադարձիկն զէպի աւելի լուսաւոր եւ շահութաբեր հորիզոններ:

Այս հոսքը կանգնելու մտահոգութեամբ եւ Հայաստանի Ազգային Ոլիմպիական Կոմիտէի գործունէութեան նեցուկ կանգնելու համար է որ երկու տարի առաջ Փարիզի մէջ հիմնուեցաւ «Հայաստանի սպորտի համար միջազգային ընկերակցութիւն» - «Association internationale du Sport pour l'Arménie» (A.I.S.A.):

Ծնորհիւ այս միութեան ջանքերուն է որ Հայաստան կը ցուցաւ, յատուկ պատուիրակութեամբ, մասնակցել 1994-ի Լիւքսեմբուրգի ձմեռային ոլիմպիական խաղերուն, որախաղներով աշխարհի բոլոր Հայերը: Այժմ, նոր կարեւոր միջազգային մարզական միջոցառումներ կը պատրաստուին, անոնցմէ ամենամօտին է 1996-ի ամառ, Աթլանթայի ոլիմպիականը:

Լաւագոյնս պատրաստուելու համար այս մօտալուտ ժամկէտին, ԱԻՍԱ-ի պատահանապատները, Յունիս 23-ի երկօրեան հրաւիրած էին Փարիզի հայ մարզասէրները, Հ. Բ. Բ. Մ. -ի սրահ՝ տեղեկատուական երկօրեայ մը: Այս առթիւ եւ հազիւ երկու տասնեակ մը ներկայներու առջեւ, նախագահ՝ Փաքալ Կիլիկեան, Արթուր Մադարեան (մարզանք Ֆրանսայի ազգային հաւաքականի նախկին մարզիչ) եւ Ժաք Հայրապետեան (Կովստարտի Եւրոպայի նախկին անդամ), ներկայացուցին երկու տարուան երկայնքին իրենց տարած աշխատանքը, ինչպէս նաեւ Հայաստանի առկա ծառայած բազում դժուարութիւնները բարձր մակարդակի մարզաշխարհին մէջ ներկայ ըլլալու համար: Այսպէս, շուրջիւ ԱԻՍԱ-ի ջանքերուն, 1993-էն ի վեր, 16 պատուիրակութիւններ Հայաստանի Ֆրանսա ժամանած են, հետեւելու համար մրցաշարներու կամ զանազան մարզումներու: Կարճ տեսերիկներու արժուքը լաւ գաղափար մը տուաւ տարուած այս աշխատանքին մասին:

Ինչ կը վերաբերի Աթլանթայի խաղերուն, մեղի տեղեկացուցին որ, ցայժմ նախագէս ընտրուած 69 մարզիկներէն, կանկնակներով որ Հայաստանի պատուիրակութիւնը հանդիսաւոր բացման օրը տողանցէ շուրջ 50 անձերով եւ մրցանակներուն մասնակցի 12 մարզաձեւերու մէջ:

Նշենք որ կարգ մը ծագումով հայ օտարահայտակներ (Սիլիւսթրիական), կանկնակներու պիտի ունենան մաս կազմելու եւ այդպէս զօրացնելու Հայաստանի հաւաքականը. անոնցմէ է Փրանսայի Օլիմպիկ Շիշլեան, որ պիտի մրցի ձիավարութեամբ (concours hippique):

Հակառակ այս աշխատանքին պահանջած նիւթական մեծ միջոցներուն, ընկերակցութիւնը վճարած է իր կարելի ընելու եւ օժանդակութիւնը շարունակելու պէտքի յաջորդ կարեւոր մարզական զօրքը դարձուցնելով, հայկական զօրքը բարձր ծածանի մարզադաշտներուն վրայ:

Պարզելոյնայի մէջ, 1992-ին, Հայերը վերադարձան հինգ մետալներով: Աթլանթայի համար, նպատակն է նուաճել տասը մետալ... եւ այս արդիւնքին համեմատ համար, ԱԻՍԱ-ն պէտք ունի ամէնուն ջանքերով:

(Շար. 3)

Հ. ՀՐԱՅԵԱՆ

Հ. Բ. Ը. Մ.
ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

ԱՄՈՎԵՐՁԻ ՀԱՆԴԵՍ
1994 -- 1995

Հ. Բ. Ը. Մ. Միութեան Մեղգոնեան կրթական հաստատությունը իր երկարատև տա-
րիներու ընթացքում, Շաբաթ, 1995, Յունիս 10-ին բոլորեց իր 69-րդ ու-
սումական տարեշրջանը:

Ամսաթիվի համաձայն ժամը 7.30-ին
ներկայից խմբուած էին Մեղգոնեան
անմահ բարեբարներու դամբանին առ-
ջև: Երջանաւարտ - չըջանաւարտուհի-
նք զոյգ շարքով եկան իրենց երախտագի-
տութիւնն ու անհաճանքը յայտնելու մեծ
բարեբարներուն: Այս տարի. Մ. Կ. Հ. Մ.
մէջ առաջին անգամ ըլլալով աւարտական-
ները հազած էին չըջանաւարտից յատուկ
զգեստներ աւելի հանդիսաւոր տեւք
տեղեկութիւն: Այդ օր Պաշտամունքի արա-
րողութիւնը Մեղգոնեանցի չըջանաւարտ-
ներուն համար նաեւ երգում մըն էր:

Ժամը 8-ին Հ. Բ. Ը. Մ. Միութեան եւ
Մ. Կ. Հ. Մ. քաղաքներու երգեցողութեամբ
կատարուեցաւ ամալերջի հանդիսութեան
ընթացքը, որմէ ետք հաստատութեան տը-
նօրէն Պր. Յակոբ Գառնարեան ներկա-
յացեց տարեկան տեղեկագիրը: Ան շեշ-
տեց հայ դպրոցին կարեւորութիւնը մեր
ազգային կեանքի եւ ազգային սերունդնե-
րուն համար: Օտար դպրոցներն ալ դիտե-
լիք փոտան աշակերտներուն բայց «Էն
կարմր ազգային նկարագիր կերտել, հայ-
կական ոգի ներշնչել եւ գաղութներու մէջ
պաշտպանական տալիստանք տանել»:
Հայ դպրոցը միայն կը կատարէ այդ կա-
րեւոր առաքելութիւնը: Հ. Բ. Ը. Մ. Միու-
թեան Մեղգոնեան կրթական Հաստատու-
թիւնը լիովին կ'ամրագրուի վերոյիշեալ
նպատակները:

Պր. Գառնարեան ընդգծեց «վերջին եր-
կու տարիներուն կատարուած կարգ մը
հիմնական փոփոխութիւններու պատճա-
ռաւ անցնող դպրոցական տարեշրջանը
մեր հաստատութեան համար եղաւ աշ-
խոյթ եւ արդիւնաւոր չըջան մը, որ բնո-
րոյեցաւ ուսումնական իրադրոժումնե-
րով ու մշակութային հարուստ գործու-
նեցութեամբ»: Ան որոշ տեղեկութիւններ
ուսու հաստատութեան ներքին կեանքին,
փե-Մի-Ը. քննութիւններու, օտար լե-
զուներու դաստանդման, ընթերցասրահ -
գրադարանի եւ հանգիստարանի բարե-
կարգման, նորաստեղծ աշակերտական
կիցքի եւ դիտաշխատանքներու բարե-
կարգման մասին: Ան տուաւ աշակերտնե-
րու եւ ուսուցչական կազմի եւ պաշտո-
նական ընդհանուր պատկերը: Ամփոփ
զիջելով ներկայացուց այս ուսումնական
տարեշրջանի արտագնասարանային գոր-
ծունեութիւնները: Ան ուրախութեամբ
բարենայգից որ այս տարեշրջանին վեր-
ջացաւ կարելի եղաւ վերակազմակերպել
կիցքային Մեղգոնեան Սանուց Միութիւնը:
Հաստատութեան տնօրէնը շարունակե-
լով իր խօսքը ըսաւ. - «Այս բոլոր իրո-
ւթիւնները թուարկելով բնաւ յաւել-
նութիւնը չունինք ներկայացնելու թէ՛
Մեղգոնեան կրթական Հաստատութեան
ներս ամէն ինչ կատարելաէ է ու անխալ:
Անուշտ թէ դժուարութիւններ ունեցած
ենք եւ պիտի ունենանք նպատակներուն
իրադրոժման մէջ: Ասիկա կեանքի իրո-
ւթիւնն է մէկ մասն է որ տեղի կ'ունենայ
որեւէ հաւաքական աշխատանքի եւ նամա-
նաւաղ հայ իրականութեան մէջ: Այս
առնչութեամբ որոշ գործնական քայլեր
անուշտ են եւ դեռ պէտք է առնուին մեր
նպատակաւորին հասնելու համար»: Ան
ընդգծեց «Հաստատութիւնն շահագրգռ-
ած է որակաւոր աշակերտներով, որպէս-
զի պահպանուի եւ աւելի բարելաւուի
ուսումնական մակարդակը»:

Ապա դիմելով չըջանաւարտներուն ըսաւ.
«Մ. Կ. Հ. Մ. հաստատութիւնը ի դէն ամէն գո-
հորութեան ջանացած է ձեր մէջ կերտել
հայտնի նկարագիրը, որոշ չափով դեռին
պատրաստելով ձեր ապագայի դիմելին
որպէսզի ձեզմէ իւրաքանչիւրը իր
հերթին իր լուսման դէմ հայ կեանքին
մէջ»:

Իր խօսքի աւարտին Պր. Գառնարեան
յատուկ շնորհակալութիւններ յայտնեց
կիցքային բարեխնամ կառավարութեան,
որ ամէն ձեռով կը քաջալերէ միշտ կան-
գուն պահելու այս իրթական օճակը:
Միջին համար ստեղծելով հարազատ միջա-
կայ մը, Հ. Բ. Ը. Մ. Միութեան կեղծոնա-
կան վարչութեան իրենց յատուկ գուր-
դուրանքին համար, ինչպէս նաեւ բոլոր

ՁԱՅՆԵՐ
ԳԱՒԱՌԵՆ

ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ -
ՓԱՓԱԶԵԱՆ
ԱՄԷՆՈՐԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ
ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՀՈՒՆՁԻՐ

Ուրբաթ, Յունիս 30, արտասովոր խան-
դավառութիւն մը կը տիրէր Կարպիտ Մա-
նուկեան սրահին մէջ, ծնողներ, աշա-
կերտներ, հրաւիրեալներ կը փութան ու-
րած դրամելու համար իրենց տեղերը:

Յիշատակելի օր մըն էր Լիոնի հայ գա-
ղութին համար: Ահաւասիկ Մարգարեան -
Փափազեան վարժարանի անդամիկ հունձ-
քը:

Եօթը տարիներ: 9 աշակերտներով
ծնունդ առած Մարգարեան - Փափազեան
Ամհորեայ վարժարանը կուտար իր առա-
ջին չըջանաւարտները:

Սրահին մէջ ներկայ էին Լիոնի եւ Եր-
ջանի Հայր. Պատկ. Փոխտնորդ Նորվան
Եպիսկոպոս Զաքարեան, հոգեւոր հովիւ
Լիոնի Իսահակ Քահանայ Հէքիմեան,
Դպրոցի բարեբարուհի՝ Տիկին Արփինէ
Մարգարեան, Ազգային Միութեան նախա-
գահ՝ Պր. Ռոպէր Տօնիկեան, Ազգային
Միութեան դանձապահ՝ Պր. Արման Պա-
ստուրեան, Ծնողական Միութեան նա-
խագահ Պր. Յակոբ Պոյաճեան, Տէսինի
Մշակոյթի Տան նախագահուհի՝ Տիկին
Հիւտա Չոպոյեան եւ այլ անձնաւորու-
թիւններ:

Հանդէսը սկսաւ երրորդ դասարանի ա-
շակերտուհի՝ Էմիլի Տօնիկեանի կողմէ եր-
գուած «Մեր Հայրենիք» փառերգով, ապա
աշակերտները դասարանային շարքով
հրամցուցին ներկաներուն իրենց ստրված
երգերը, արտասանութիւնները, պարերը
թէ հայերէնով եւ թէ ֆրանսերէնով եւ
գնահատուեցան երկար ծափահարութիւն-
ներով:

Երկրորդ արարին հանդէս եկան նախա-
կերթարանի չըջանաւարտ աշակերտները:
Սոնիա Գնդունի հայերէն կարգաց ու-
ղերձը բերելով «Երէկ բողոք էինք երբ
եկանք այս վարժարանը, ամէն օր եկանք
եւ քանի նոր բաներ սորվեցանք, բացուե-
ցանք ամէն օր մինչեւ որ եղանք ծաղիկ
ու այսօր նախակրթարանի վերջին դասա-
րան, արդէն մեր հանդէսն է: Պիտի եր-
թանք, այս դպրոցին մէջ եօթը տարի
անցընելէ ետք: Մենք այս եօթը տարի-
ներու ընթացքին ունեցանք ուրախ անհա-
մար պահեր՝ շնորհիւ այն բոլորին ու-
րոնք հակեցին մեր վրայ, եղան պատաս-
խանալու, եւ ես իմ ընկերներուն կողմէ
խօսք կուտանք ձեզի որ մենք պիտի
չմոռնանք մեր մայրենի լեզուն, եւ բարձր
պիտի պահենք մեր հայու արժանապա-
տութիւնը: Մենք հպարտութեամբ պիտի
բանք որ չըջանաւարտ ենք Մարգարեան
Փափազեան վարժարանէն եւ օր մըն ալ
մենք պիտի օգնենք հայ դպրոցին: Ծնոր-
հակալութիւն կը յայտնեմ դպրոցի հիմ-
նադրի՝ Նորվան Եպիսկ. Զաքարեանին,
դպրոցի բարեբարուհի՝ Տիկին Արփինէ
Մարգարեանին, տնօրէնուհիին, ուսուց-
չական կազմին, ծնողական Միութեան
բոլոր անդամներուն, որոնք ըրին կարե-
ւին որ մենք ունենանք ոչ մէկ պակաս,

պատկան մարմիններուն, միութիւննե-
րուն, կազմակերպութիւններուն, բարե-
բարներուն եւ այն անհատներուն, որոնք
իրենց օժանդակութիւնն ու աջակցութիւ-
նը կը ցուցաբերեն Հաստատութեան: Իսկ
խօսքի աւարտին ըսաւ. «Ամէնէն վերջ եւ
ամէնէն աւելի մեր անհուն երախտագի-
տութիւնը եւ անվերապահ սէրը կը յայտ-
նենք Մեղգոնեան կրթական Հաստատու-
թիւնը հիմնող անմահանուն գոյգ բարե-
բարներուն, որոնք խնկելի յիշատակին
առջեւ կը խոնարհինք շնորհապարտ զգա-
ցումներով»:

Ապա հաստատութեան տնօրէն՝ Պր. Յա-
կոբ Գառնարեան յանձնեց աւարտական
դասարանի վկայականները եւ մրցանակ-
ները: Երջանաւարտ սանուհի՝ Ժենիա
Թահմազեան կարգաց ուղերձը, որմէ
ետք բեմ հրաւիրեց տնօրէնը յանձնելու
իրենց դասարանին կողմէ յուշանուէր մը
որպէս երախտագիտութիւն: Զ. դասարա-
նէն ողջերթի խօսքով հանդէս եկաւ սա-
նուհի՝ Մարալ Որսկանեան:

Հ. Բ. Ը. Մ. Միութեան փոխ - նախագահ
Պր. Հայկազն Ուզունեան արտասանեց

անոնք մեզի հայթայթեցին հայերէնի վե-
րաբերելու բոլոր պիտոյքները սիրաբո-
ժար եւ ճիշդութիւն: Ծնորհակալութիւն մա-
նաւաղ դէպի վենետիկ մեզի նուիրուած
համբարողութեան համար, վստահ եմ որ
մենք պիտի վերադառնանք այս համբար-
ողութեան անմոռանալի յիշատակներով»:

Հոս իշենք որ դպրոցի առաջին հունձ-
քին առթիւ ծնողական մարմինը գեղեցիկ
անակնկալ մը ըրաւ, չըջանաւարտներուն
դէպի վենետիկ չըջապառտ մը կազմա-
կերպելով եւ բոլոր ծախքերը յանձն առ-
նելով:

Երջանաւարտ դասարանի աշակերտները
արտասանեցին Սիւլա Կապուտիկեանի
«Պօք իմ որդուն» քերթուածը եւ երգե-
ցին Կրիկիան. ներկայացուցին Յովհան-
նէս Թումանեանի «Քաջ Նազար»ը, իսկ
Փրանսերէն ներկայացուցին Մովսէսի
«Երեւակալական Հիւանդը», իսկ ամէնէն
տպաւորիչ պատկերն էր, երգեցին «Քեզի
Հայր Հայաստան» երգը Փրանսերէն,
պղտիկները պատասխանեցին զրեցին Մար-
գարեան Փափազեան վարժարան ապա
դանձելով պատասխանը ճօճեցին Հայ-
կական Դրօշակը, Ի՞նչ մեծ էր խանդավա-
ռութիւնը եւ յուզումը ներկաներուն, ու-
րոնք ծափահարութիւններով ապրիսներ
տեղացուցին աշակերտներուն:

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ Նորվան Եպիս-
կոպոս որպէսզի կատարէ վկայականնե-
րու բաշխումը: Ան այնքան ուրախ էր օր-
ւան հանդիսութեան, հակիրճ խօսքերով
նկարագրականը ըրաւ դպրոցի դոյու-
թեան, բոլոր դժուարութիւններուն ապա
աներգարձաւ Եկեղեցւոյ կից դանտող
հողաշերտին գնումին մասին որ 580
քառ. մեթր է, ան ըսաւ. «ճարտարապե-
տը արդէն յատակագիրը պատրաստած է,
եւ 1995-ի ընթացքին տիրոջը կամքով
դպրոցի նոր շէնքի գործադարձը կը
բացուի: Երբ բաժն ու բրէնը իր առաջին
հարուածը տայ շինարարութեան, դըպ-
րոցաւն բարեբարուհի Տիկին Արփինէ
Մարգարեան արդէն 150 հազար Փրանքի
մասնակցութեամբ խոստում մը կատա-
րեց»: Ապա շնորհակալութիւն յայտնեց
դպրոցի նախագահ՝ Պր. Իվ Ռուսէլի,
դպրոցի տնօրէնուհի՝ Տիկին Քաթրին
Ֆէրերին, որ ոչ մէկ ջանք կը խնայէ
բարձր պահելու վարժարանին ուսում-
նական մակարդակը եւ վարկը, բոլոր ու-
սուցչուհիներուն՝ որոնք ժրջան. կ'աշ-
խատին այս հաստատութեան ներս, բո-
լոր անհատներուն անխոր զորքը կ'աշխա-
տին այս դպրոցին մէջ. շնորհակալութիւն
յայտնեց բոլոր ազգայիններուն որոնք
իրենց օժանդակութեամբ կ'օգնեն հայ
դպրոցին դոյաւեման, ծնողական մարմ-
նի բոլոր անդամներուն եւ մանաւաղ ծը-
նողներուն իրենց ցուցաբերած վստա-
հութեան դպրոցին հանդէպ:

Վկայականի արժանացան հետեւեալ ա-
շակերտները. -

- Արման Տէմիրճի. 5 - 9 - 1984 7 տարի,
- Ասպետ Չոպոյեան 9 - 12 - 1984 5 տարի,
- Թիէրի Կրիկէ 15 - 1 - 1984 7 տարի,
- Կարինէ Փաշայեղեան 24-9-1983 5 տարի,
- Նիքոլա Սարգսյուլումեան 27 - 1 - 1985

- 7 տարի, Սոնիա Գնդունի 29 - 4 - 1984
- 5 տարի, Օրելի Սիմանեան 24 - 12 - 1984
- 7 տարի:

Այս առաջին հունձքին ետք վարժարա-
նը աւելի հաստատ քայլերով պիտի շա-
րունակէ իր երթը: Ապա Պահպանչիւով
հանդէս հասաւ իր աւարտին:

ԻՍՍԷՆԱՅ ՔՀՆՅ. ՀԻՔԻՄԵԱՆ

Հունիս Բանքը: Ան ընդգծեց հայկական
կրթութեան առանձնահատկութիւնը եւ դե-
մեկով չըջանաւարտներուն ըսաւ. -
«Լաւատեսութեամբ ու խանդավառու-
թեամբ դիմաւորեցէ՛ք ձեր վաղն ու եր-
բեք անձնատուր մի ըլլաք ձախողանքի
վախին: Մեր ընկերութեան ներս, մեր
ազգային կեանքի չըջաղծին մէջ հաւա-
տացող եղէ՛ք գեղեցիկ իրադրոժումներու,
խանդավառուեցէ՛ք մեր կեանքի շինիչ
տունեաներով, ու դուք արդարօրէն պիտի
պատկանիք հայ մարդոց այն խումբին,
որոնք հայ կեանքը իմաստաւորած պիտի
ըլլան»: Ան ընդգծեց որ «Հայկական Բա-
րեղործական Ընդհանուր Միութիւնը իր
պատասխանատու մարմիններով իր ամ-
բողջական հոգածութեան ու գուրգու-
րանքին առաւելալ դարձուցած է այս
Հաստատութիւնը...: Միութիւնը ստանձ-
նեց ամէն կարգի գոհգուծի միակ
մասնակետում, հայ կեանքին ներս
հայ կեանքով խանդավառ սերունդներ
պատրաստելու, եւ մենք հոգեկան գոհու-
նակութիւնը ունինք յաջողած ըլլալու
մեր հիմնական նպատակներուն մէջ: Մի-

Ս Ո Ւ Ր Ա Տ - Ռ Ա Փ Ա Յ Է Լ Ե Ա Ն
Վ Ե Ն Ե Տ Ի Կ

ՀԱՅԵՐԵՆ ԼԵԶՈՒԻ
ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ԴԱՐՆԵԹԱՅ

Վ Ե Ն Ե Տ Ի Կ - («Յառաջ») -

Միութեան միաբանութեան հովանա-
ւորութեամբ վենետիկի Մուրատ - Ռա-
փայէլեան վարժարանին մէջ կազմակեր-
պուած հայերէն լեզուի ամառնային դա-
սընթացքը կանոնաւոր կերպով սկիզբ ա-
ռաւ Երկուշաբթի Յուլիս 3-ին:

Մուրատ - Ռափայէլեան վարժարանի
տեսուչ՝ Հ. Վահան Վրդ. Օհանեանի բա-
րի եկաքի խօսքին ետք, դասընթացը կազ-
մակերպելի՝ Հ. Գրիգորի Սերէնեանի հա-
մառօտ կերպով ներկայացուց աշակեր-
տութեան այս ձեռնարկին դրոշապատճառ-
ները, իմաստն ու նպատակները: Հայա-
պահպանումը, ինքնութեան դիտակցու-
թեան եւ նախնիներու արժէքներուն տե-
ղեկանալն ու անոնցով արդար կերպով
հպարտանալը խթանիչ ուժերն էին այս
դասընթացին:

Միացեալ - Նահանգներէն, Գանատա-
յէն, Ֆրանսայէն, Ջուրիքիայէն, Հուն-
դարիայէն եւ Յունաստանէն ժամանած եւ-
րոսասարդներու խմբակը համառօտ քնն-
նութեան մը ետք բաժնուեցաւ երեք մա-
կարդակի:

Սկսնակներուն՝ խօսել, գրել ու կար-
գալ, միջիններուն՝ գրել ու կարգալ իսկ
յատաջացածներուն՝ հայերէն լեզուագի-
տութիւն, Հայոց պատմութիւն, Եկեղե-
ցական պատմութիւն, Ճիստագիտութիւն,
Հին մատենագրութիւն եւ Գրականութիւն
կը դասաւանդուին:

Դասաւանդման անկախ, կէսօրէ ետք
շարաթը երկու անգամ կը կազմակերպուին
կրթ սեղաններ վկայաւորաբար բարձրա-
դոյն դասարանին համար, հայ իրակա-
նութեան եւ մշակոյթին քաղուած գանա-
զան նիւթերու չորէ:

Պ. Զուլալ Գաղանձեանի ազնիւ եւ նուիր-
եալ պատրաստակամութեան շնորհիւ տե-
ղի ունեցած դասախօսութիւններու շարքը
մեծապէս կը խանդավառէ աշխարհիս չորս
ծագրէն համալրուած հայորդիները:

Դասընթացի կողքին, յետ - միջօրէի
պտոյտներ կազմակերպուած են վենետի-
կի եւ չըջանաւարտ դեղարուեստական ու
պատմական դանձերը հայ երիտասարդ-
ներուն ծանօթացնելու նպատակով: Ա-
տոնց շարքին պարագլուխ կը հանդիսա-
նայ, անտարակոյս, հայ մշակոյթի օ-
ճաններու մեծագոյններէն՝ Ս. Ղազարի
մայրավանքին այցելութիւնը, որ այս
մատղաշ սերունդը պիտի կարենայ անմի-
ջական յարաբերութիւնը մէջ մտնել հայ
մշակոյթի դարաւոր պատմութեան հետ՝
հոն պահուած ձեռագիրներու եւ այլ գե-
ղարուեստական արժէքներու միջոցով:

Դասընթացի վերջաւորութեան կը նա-
խատեսուի փոքրիկ հանդէս մը եւ պարզե-
ւարաշխութիւն:

Անկարգադրելի է, խրախուսիչ եւ միա-
ժամանակ հոգեկան գոհունակութեամբ
ամբիջ նկատել այս երիտասարդներուն
հայ լեզուն սորվելու խանդավառ նուիր-
ւումը, հայ մշակոյթի դանձերուն ծախա-
ւը եւ հետաքրքրութիւնը այն ամէն բանի
համար որ «ՀԱՅ» անունը կը կրէ:

Սփիւռահայութիւնը պիտի յաջողի
յաղթահարել ամէն վտանգ եւ դերադան-
ցել ամէն խոչընդոտ մինչեւ որ հայ երի-
տասարդն ու պատանին կը մեծանան գի-
տակից, հպարտ իրենց նախնիներով եւ
սողորուն իրենց ինքնութեամբ:

Թ. Գ. Ս. Ա. Կ. Ի.

այն մեր անկալութիւնը ձեզմէ պիտի
ըլլայ հայ կեանքին ներս ձեր շինիչ աշ-
խատանքը:

Պր. Ուզունեան կոչ ըրաւ չըջանաւարտ-
ներուն որ ապագային նախորդ չըջանա-
ւարտներուն կողքին անմիջական հետա-
քրքրութիւն ցուցաբերեն հարազատ
Հաստատութեան հանդէպ: Ապա ամփո-
փելով իր խօսքը Պր. Ուզունեան ըսաւ. -
«Գիտցէ՛ք որ սքանչելի է մեր ժողովուրդը
իր աւանդական առաքելութիւններով,
իր գաւառներուն նկատմամբ անսահման
գոհգուծութիւններու պատրաստակամու-
թեամբ, որովհետեւ ան կը հաւատայ որ
մենք պիտի շարունակենք ապրիլ ու յար-
գանք պարտադրել մեզ նկատմամբ»:

Ամալերջի հանդիսութեան աւարտին
հանդէս եկաւ Հաստատութեան երգչա-
խումբը «Կարմիր Վարդ Զաղլի Դանով»
եւ «Սրտիկ Մամուլ Մի մնայ» խմբերգ-
ներով խմբավարութեամբ Պր. Սեպուհ
Արգարեանի:

ՎԻՈՒԹ ԹԱՇՃԱՆՆ
Յունիս 30, 1995
Նիկոսիա

Ս. ԹՈՒԼԱՆՆԵՍ-ՄԿՐՏԻՉ
ՓԱՐԻՋ

ՇԱՌԱԹ, Յուլիս 15, տոն է Սրբոց Երկուսասանից Առաքելոցն Քրիստոսի եւ Պողոսի Երեմիասաներոց Առաքելոցն :
Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ, ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի :

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՁԱՅ
ՄԱՅՐ ԵՒԵՂԵՑԻ
ՄԱՐՏԵՍԼ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ Վարչական Խորհուրդը 1995 - 1996 ուսումնական տարեշրջանէն սկսեալ կը թափախէ մը կը հաստատէ յաւերժացնելու համար յիշատակը Մայր Եկեղեցւոյ բարերարութիւնը Սրբինէ Սիմիթեանի :

Այս կը թափախէ կը յատկացուի Նիս կամ մօտերը բնակող այն հայ ընտանիքին, որ կը փափաքէ իր զաւակը ուղարկել Նիսի Պարսամեան Ազգային Վարժարանը, բայց նիւթական միջոցներ չունի :

Կը թափախէ մնայուն է մինչեւ դպրոցի աւարտը պայմանաւ որ՝ աշակերտը լաւ աշխատի եւ դասարան չկրկնէ : Կը թափախէ համար դիմում կատարող թեկնածուները Մարտի 11 Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ Վարչական Խորհուրդին պէտք է ուղարկեն իրենց խնդրանքը, որմէ յետոյ Պարսամեան դպրոցի տնօրէնութեան հաւանութիւնը առնելով կը կատարուին անհրաժեշտ ձեւակերպութիւնները :

Խնդրագրերը ուղարկել Մայր Եկեղեցի, 339, Ալլըմիս տիւ փրանս 13008, Մարտի 11 մինչեւ ուշը մինչեւ Յուլիս 31 :

Վարչութիւնն ազատ է իրեն համար լաւագոյնը նկատած թեկնածուն ընտրելու :

ԴԻԴԱՆ
ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՓԱՐԻՋԻ
ՆՈՐ ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆԸ

Կը ծանուցուի որ 1995 Յուլիս 3-էն Ֆրանսայի Հայաստանի Հանրապետութեան դեսպանատունը կը գործէ իր մշտական նստավայրը՝

9, rue Viète 75017 PARIS
M° MALESHERBES
Հեռաձայն. 42. 12. 98. 00 (գրասենյակ)
42. 12. 98. 02 (հիւպատոսական ֆիւլ)
Հեռապատմէն. 42. 12. 98. 01 (գրասենյակ)
42. 12. 98. 03 (հիւպատոսական ֆիւլ)

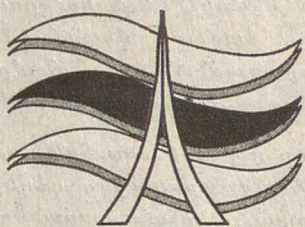
Վիզաներու եւ հիւպատոսական այլ ապաստարկութիւններու համար գիմէն՝ երկուշաբթիէն Ուրբաթ, ժամը 9-էն 13 :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԵՌԱՇԱՅՆԻ
ՆՈՐ ԹԻԻԸ

Հայաստանի Հեռաձայնելու համար հարկ է այլեւս գործածել նոր թիւը (ֆոն)՝ 374 (փոխանակ 7-885-ի) յաւելեալ՝ 2 երեանի համար եւ խօսակիցին թիւը, այսինքն՝ 19 (Ֆրանսայի պարագային անշուշտ) ապա՝ 374-2 եւ թիւը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Վ. ան-Վրէլէնի «Սաթենիկ» մասնաճիւղի մեծ պարահանդէսը՝ Սեպտեմբեր 16-ին մասնակցութեամբ ծանօթ երգիչ՝ Փօլ Պապուտեանի

PARIS'95
XIVe JEUX MONDIAUX
UGAB

U G A B

COMMUNIQUE

A l'occasion de la clôture des XIVèmes Jeux Mondiaux, l'UGAB organise le 15 Juillet à 20 heures, un Diner de Gala exceptionnel dans les salons prestigieux de l'hôtel «M éridien Montparnasse» - 19, rue du Commandant Mouchotte, Paris 14e.

Participation: 500 F / personne
Places limitées: l'UGAB ne prend en compte que réservations confirmées au 40. 50. 60. 53.

Retrait des billets :
UGAB: 11, Square Alboni,
75016 PARIS

Animation exceptionnelle

— Orchestre tzigane
— Cabaret
— Marten Yorgantz et son orchestre
Soirée animée par
J. NERCESSIAN

CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԻՍ

Grande fête champêtre à la Colonie de Bellefontaine (Jura)

le Dimanche 16 Juillet à partir de 11 heures

Bar — Buffet — Animation par les colons

Inauguration du terrain omnisports —

Aire de jeux

VENEZ NOMBREUX PASSER UNE AGREABLE JOURNEE

— ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ —

« ՅԱՌԱՋ » ՄԱՏԵՆԱԽԱՐ

ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ

100 ՖՐ.

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

80 ՖՐ.

ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ

75 ՖՐ.

ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ

75 ՖՐ.

ՍԻՐՏ ՍՐՏԻ

150 ՖՐ.

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԵՐ

80 ՖՐ.

ԽԱԶԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

ՍՓԻԻՌԻԻ ՄԷՋ

75 ՖՐ.

ԵՒ

« ՅԱՌԱՋ - 50 »

(Ծաղկաբաղ 50-ամեայ հաւաքածոյէն)

120 ՖՐ.

Դիմել « Յ Ա Ռ Ա Ջ »:

Թղթատարի ծախք՝ 25 Ֆր., հատոր գլուխ:

ՅԱՌԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Շաչի «Տէր-Դաթեան» մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պետեան, Երանեան, Կարապետեան եւ Շիրինեան ընտանիքներուն Արմենակ Պետեանի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻԲ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը ընդհանրակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Հայաստանի եւ Ղարաբաղի, ինչպէս նաեւ Կապոյտ Խաչի. — Տէր եւ Տիկին Սարգիսեան 600 Ֆր., Տիկին Հաստատութիւն 500 Ֆր., Տիկին Աշեան 200 Ֆր., Շարք 1.000 Ֆր. :

l'Ecole Tebrotzassère
RECHERCHE
Un(e) RESPONSABLE
ADMINISTRATIF(VE)

LE RAINCY (93)

Rattaché(e) à l'administrateur en charge des affaires administratives, Vous assurerez :

- la gestion administrative, comptable et budgétaire de l'Ecole;
- la gestion logistique nécessaire au bon fonctionnement de l'Ecole.

Vous animerez les équipes administratives et logistiques.

De formation BAC + 2 (ou niveau), vous justifiez d'une expérience professionnelle de 3 à 7 ans. Vous parlez arménien de manière courante et aimez le contact avec les enfants. La rigueur, le sérieux, un excellent contact relationnel, un esprit d'initiative sont des atouts pour réussir dans cette fonction.

Rémunération : selon expérience et compétence.

Merci de contacter B. KOUZOUYAN au 39 89 42 28 (entre 10h et 19h).

CROIX BLEUE
DES ARMÉNIENS DE FRANCE
COLONIE

Le Conseil d'Administration de la CBAF vous informe qu'il reste des places à la colonie de Bellefontaine (Jura) pour le séjour d'Août, du 30 Juillet au 23 Août.

Pour tout renseignement, veuillez téléphoner au 48. 24. 46. 57 du lundi au vendredi de 10h à 15h.

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ
ՄԵԿՆՈՂ
ՄԵՐ
ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի -- նախընտրաբար -- հասցէի առժամայ փոփոխութիւնը կատարել իրենց բաղին բաղնարի գրասենյակի միջոցաւ, չժամ. բաթմենիլու համար «Յառաջ»ի վարչութեան եւ առաջինը ընկերութեան աշխատանքը :

Անկարելիութեան պարագային կարելի է անշուշտ, գիմել գրառք, բերքիս վարչութեան, մեկնումի բաժնի կանէն 5 - 6 օր առաջ, տալով երկու հասցէները (ընթացիկ եւ նոր) եւ կցել 40 Ֆր.ի գրքմաբաղք Ֆրանսայի համար : Ամբողջ շրջանին բաժնատար կան յաւելեալ անկանոնութիւնները պատմաւ եւ, որ արտասահման մեկնողներու հասցէի փոփոխութիւնը չպատարուի :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻԻ ՀԱՅԻՔԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ԶԻ ԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌԿԱՆ ՀԱՇԻԻ ՈՒՆԵՑՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ :

Շնորհակալութեամբ՝
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»

ՈՒՐԱՐՔ
ՅՈՒԼԻՍ 14
VENDREDI
14 JUILLET
1995

LE NUMERO : 5,00 F

6909 ՏԱՐԻ - ԹԻԻ 18-635

ՕՐԱՐՔ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ԵՆԱՐԸ ՄԻԱՔԵԱՆ (1925-1957)

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925

DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS

TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F

— FAX : 48. 00. 06. 70 —

C.C.P. PARIS 15069-82 E

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա : Տար. 1.000 Ֆ. - , վեցսման : 510 Ֆ.

Արտասահման : Տար. 1.300 Ֆ. (առնվում է արտահանման հարկը)

1.150 Ֆ. (շաբաթական առնվում է) - Հատկ. : 5,00 Ֆ.

69° ANNEE — N° 18.635

ՕՐՈՒԱՆ
ԴԵՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐԲ ՄԱՄՈՒԼ
ԶԻԼԼԵՐԻ
ԲԱՔՈՒ ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ
ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐԷՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ՀԱՅԱՏ
ԱՐՑԱԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՄԲԵՐ
Ա. ԺԻԻՓԷԻ
ԴԺՈՒԱՐԻՆ ՍԿԻԶԲԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԻԵՊՐԵՆԻՔԱՅԻ անկումն էր կը
կրկնուին զաղթի, ցեղային մաքրողոր-
ծումի տեսարանները, իսկ միջազգային
բնի վրայ կոչերու, պահանջներու նոյն
բեմադրութիւնները : Բազմաբնույթ
նուի Պոստիոյ Սերպերուն ամբողջական
հակադէմոստրացիոն տակ. անոնց ղեկավարը
Գարաճիք ըսած է թէ Սերպերները այ-
լու երբեք ապահովութեան դատի օ-
րինաւորման պիտի չունենայ եւ թէ հար-
ցը իրենց համար փակուած է : Եւրոյ 30
հարցը մասնաւորապէս զաղթականներէն
Սերպերը անջատած են այլերը եւ կիններն
ու մանուկները : վերջինները հանրակա-
ռութեամբ տարուած են անձանք ուղղու-
թեամբ : Իսկ միջազգային բեմին վրայ,
ՄԱԿ-ի Ապահովութեան Խորհուրդը պա-
հանջած է որ Սերպերը անմիջապէս ետ
քաշուին դաշտէն : Եւ ինչ կը
վերաբերի արեւմտեան կողմէն զինեալ
միջամտութեան մը, ոչ մէկ երկիր այդ
ուղղութեամբ յստակ տրամադրութիւն
կը յայտնէ ու Ֆրանսայի նախագահին
պատրաստակամութիւնը առանձին, մնա-
ցած է : Այս բոլորին մէջ հարցին ամենէն
քիչ առնչուած նշումը կը վերաբերի
ՄԱԿ-ի ընդհանուր քարտուղար Պոլ Պոլսոյ
Պալիի. ան մերժած է Սերպերներէն ան-
կումը նկատել ՄԱԿ-ի մէկ ծախսողու-
թիւնը...

Թուրքիոյ վարչապետը Թ. Զիլլէր Բա-
քուրի այցելութիւնը վերջացնելէ ետք Ան-
գարա վերադարձի ճամբուն վրայ ան-
ցած է Հայաստանի օդային տարածքէն :
Անցեալ ամիս Անգարայէն Բաքու մեկ-
նումի ընթացքին նոյն տարածքը առա-
ջին անգամ դարձած էր Թուրքիոյ Ար-
տաքին նախարարը Էրտալ Ինճճին : Ար-
տաքին նախարարութեան կցորդը պա-
տասխանելով լրագրողներու հարցումնե-
րուն, ըսած է թէ Հայաստանի հանդէպ
չառ նրբորէն պատրաստուած քաղաքա-
կանութիւն մը կը կիրարկեն եւ թէ Հա-
յաստանի զբաղեցումը իրաքանչիւր քայլին
փոխարէն, Թուրքիա եւս զբաղեցումը քայլ
մը պիտի առնէ :

Վարչապետ Զիլլէրի Բաքու այցելու-
թիւնը բաւական երկարատեւ ոճով դը-
րութիւններու ալ նիւթ հայթայթած է
Թուրք լրագրողներու : Յուլիս 13-ի
«Հիւրիւթի»-ին մէջ Պէլլէր ձօշուէն կը
զրէ : «Թուրքիոյ եւ Արքիեպիսկոպիտի
քաղաքականութեան շատ հետաքրքրական
բնույթ կը կրեն : Երբ երկու քուրք ցեղա-
կան միջադէպի «ալաք-ուրքայի»-ն քոլ քո-
վի կու գայ, անհաւատալի տեսարան-
ներ կը ստեղծուին» : Ապա լրագրողը կը-
սէ թէ միջեւ այսօր աւելի քան 400 խոս-
տում տրուած է Բաքուի, բայց Անգա-
րա անոնցմէ ոչ մէկը յարգած է : Այլը-
րեշնայցիներն ալ այլեւս պէտք է վար-
ժուած ըլլան կացութեան, քանի որ մէկ
կողմէն «Թուրքիա մեր եղբայրն է» կը-
սեն, միւս կողմէն կը դրժակցին Անգլիա-
ցիներու, Ֆրանսացիներու եւ Ռուսերու
հետ :

Պ. ձօշուէն նաեւ կը զրէ : «Թուրքիա
զեմք կու տայ իրենց որպէսզի Հայերը
պարտաւորեալ մատնեն, իսկ Արքիեպիսկոպի-
տի զինուորները առտու ժամը 9-ին լնակա-
կեցիքն են 17-30-ին կը վերադառնան
տուն...» :

ԱԼԵԿՍԻՆԸ Ֆրանսայի դեսպանը խոս-
տի դատաւարած է իմա՞մ Սահարուի
պաշտութիւնը, մերժելով իր երկրին իշ-
խանութիւններուն վերադրուած ամէն
պատասխանատուութիւն : Դեսպանը կի-
նուրը կոչած է «երկխոսութեան, առաք-
եալ մը» ու մտահոգութիւն յայտնած որ
ի պաշտութիւնը ուղղուած է խանգարե-
լու Ֆրանսայի եւ Ալեքիոյ փոխարարե-
թիւնները : Ոճիւրի հեղինակները ձե-
րակալուած չեն :

ԽՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԴՈՒՄԱՆ Յուլիս 12-ին
մերժած է նախագահ Ելչինը պաշտօնա-
զրկելու առաջարկը : Առաջարկուած էր
լանձնախումբ մը կազմել, ամբաստանու-
թեան իրաւունքը մը պատրաստուելու հա-
մար նախագահին դէմ, բայց կարելի չէ
եղած ապահովել անհրաժեշտ մեծամաս-
նութեան 226 ձեռնարկ : Առաջարկին
կողմնակիցներուն մէջ կը գտնուէր ազգա-
յանական ղեկավար միջին դասի որ նախա-
դահ Ելչինի առողջական վիճակով բա-
ցատրած է առաջարկին չընդունուելու
պարագան :

ՕՒԻ ԱՊԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ վախ կայ որ
Փարիզի մէջ ծայրագոյն աստիճաններու
հասնի այս շաբաթավերջին : Նկատի առ-
նելով տիրող տոթն ալ, Փարիզի նահան-
գապետութիւնը կոչ ուղղուած է ինքնա-
շարժի տէրերուն, որ անհրաժեշտ պարա-
պանելու միայն իրենց ինքնաշարժը դը-
ժածեն, չաւելցնելու համար միջնորդող
ապակեանութեան արդէն բարձր մակար-
դակը : Այս կոչը շատ երկնոտ ու անբա-
ւարար միջոց մը կը նկատուի բնապահե-
րու կողմէն :

ՄԻՋԱԳՈՒՍԻՆ Համբաւի տէր, ծաղու-
մով քերտ վիպագիր Եւալար Բէմալի
ըստը պատճ է Յուլիս 12-ին Պոլսոյ Ապա-
հովութեան պետական գաղտնաբերման
մէջ, լրագրողներու, զիւրապետներու հո-
րադրութեան մը ներկայութեան : Գրա-

դէտին դէմ բանաձեւուած ամբաստանու-
թիւնը հիմնուած է Յունուարին դերմանա-
կան «Տէր Եփրէմ» թերթին տրուած ա-
նոր հարցազրույցին վրայ : Ան այդ զը-
րոյցին ընթացքին խոստի քննադատած էր
բարտաւան հարցին մէջ թուրք իշ-
խանութիւններու կողմնակալ ընթաց-
քը, ճշուածներու անոնց քաղաքականու-
թիւնը : Դատախազը ծանոթացած է յա-
կապէս այն երեւոյթին վրայ որ Բ. Բէ-
մալ «մարտիկներ» կը կոչէ ՓՖԲ-ի շար-
քայինները եւ ոչ «անջատողական ահա-
բեկիւններ» ինչ որ կը գործածուի պաշ-
տօնական բառաթերթին մէջ : Գրադէ-
տը ինք յայտարարած է թէ ուշ կամ կա-
նուի անպայման անպարտ կ'արձակուի :

ՄԻՋԱԳՈՒՍԻՆ - ՆԱԶԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին
օժանդակութիւնը մօտ 20% համեմատու-
թեամբ կը ճատուած է Ներկայացուցչա-
կան ժողովին կողմէ : Այդ օժանդակու-
թիւնը որ Երազուրած էր 14.8 միլիա-
րոսը, զեղչուած է 12 միլիառ : Նախ-
կին խորհ. Միութեան երկրներուն պիտի
տրուի 595 միլիոն տոյար : Թուրքիա պի-
տի ստանայ 21 միլիոն :

ՅՈՒԼԻՍ 14-ի ազգ. տօնին առթիւ
«Յառաջ» լրագ. տնտես (Յուլիս 15 /
16-ի քիւ) եւ խմբագրատունը փակ է շա-
բաթավերջին : Մեր յաջորդ քիւր՝ երե-
շաբթի, Յուլիս 18 :

ԽՈՐՀՐԳԱՐԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻ
ՆԱԽԿԻՆ ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՍԱՐ
ԳԵՈՐԳԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
ԶԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Արցախի մէջ ձերբակալուած է Խոր-
հրդարանի նախագահի նախկին պաշ-
տօնակատար Գեորգի Պետրոսեան : Զե-
րբակալութեան պատճառներուց մասին ոչ
մէկ բացատրութիւն տրուած է : Գ. Պե-
տրոսեան զանապաղան ըլլալով, կ'են-
թադրուի որ իր ձերբակալութիւնը կ'ընայ
առնչուած ըլլալ «Դրո» կառոյցի հար-
ցին :

Ստեփանակերտի մէջ այլ ձերբակալու-
թիւններ ալ կատարուած են, որոնք նոյն-
պէս կը կապուին նոյն կառոյցին հար-
ցին :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
«Լրագիր» թերթը որուն հրատարակու-
թիւնը դադարած էր Յուլիս 7-ին, կրկին
լոյս տեսած է Յուլիս 13-ին : Դադարեցու-
մին պատճառը այն էր որ տպարանը
մերժած էր տպել թերթը, այն պատճա-
ռաբանութեամբ որ չուրջ 5 միլիոն դրամ
պարտք ունի :

«ԱՐՄԷՆՓՐԵՍ»

(Յուլիս 11 / 13)

ԱՆՈՒՇԱՄԱՆ ԴԱՆԻԵԼԵԱՆ
ԴՐԻՄԻ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՐԴԻ
ՆԱԽԱԳԱՀԻ ՏԵՐԱԿԱԼ

Դրիմի Գերագոյն Խորհուրդի պատգա-
մաւոր, հայ համայնքի նախագահ Անու-
շաւան Դանիէլեան ընտրուած է Դրիմի
Գերագոյն Խորհուրդի նախագահի տեղա-
կալ : Մինչ այդ Ա. Դանիէլեան ազգամիջ-
եան յարաբերութիւններու յանձնաժողո-
վի նախագահն էր եւ մաս կը կազմէր
Ուկրաինայի եւ Ռուսաստանի հետ բանակ-
ցութիւններ վարող յանձնաժողովին : Իր
շնորհը շնորհիւ Դրիմի հայ համայն-
քը կ'ապրի ներդաշնակ կեանք մը :

ՊԱՏԵՐԱԶՄԵԼՈՒ ԻՐԱՒՈՒՆԻՔԸ
ԹԵՄԱՅՈՒՄ ՍԵՄԻՆԱՐ
ԵՐԱԿԱՆՈՐԻ ՄԵՋ

Երազուրի մէջ, Յուլիս 12-ին, բաց-
ուած է միջազգային կարմիր խաչի եւ
կարմիր Մահիկի կազմակերպած «Պա-
տերազմելու իրաւունք» թեմայով սեմի-
նարը, որ սահմանուած է Հայաստանի
զինեալ ուժերու ծառայողներուն : Հայաս-
տանի Գործընկեր Տան մէջ տեղի ունեցած
սեմինարին մասնակցած են 30 հոգի : Մին-
չեւ տարեկան նման սեմինարի կը մաս-
նակցին նաեւ 70 այլ զինուորներ : Սեմի-
նարի ընթացքին կը կարգադրուին դասա-
խօսութիւններ, կը ցուցադրուին ուսում-
նական ժապաւէններ : Սեմինարի աւար-
տին ըլլող մասնակցողները կը ստանան
համապատասխան վկայագիրներ : Սե-
մինարը կը տեւէ երեք օր :

ՀԱՅՈՑ ԼԵՁՈՒՆ ԵՆԻԹԻՆ

ԳՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՎԵՐՋ ԳՏԱՄ ԵՆ
Հայաստանի հանրապետական դպրոց-
ներու 1994-95 ուսումնական տարեշրջա-
նի շրջանաւարտներու «Հայոց լեզու»
նիւթին պետական քննաշրջանը վերջ
դրած է : Գննութեանց մասնակցած են 12
հազար աշակերտներ : Նախնական տուեալ-
ներով, մասնակիցներու զերակշռող մա-
սը դրական գնահատական ստացած է.
փոքր մաս մը անբաւարար արդիւնք ձեռք
ձգած է : Այս ցուցանիշը կը վկայէ թէ
քննութեան մասնակցած են պատրաստը-

Ֆրանսայի վարչապետը զերթէ պաշտօ-
նավարութեան օրէն թիրախ եղաւ ամբաս-
տանութիւններու որոնք հիմնուած էին
քաղաքապետութեան պատկանող բնա-
կարաններ իրենց արժէքէն ցած գինով
վարձելու պնդումներու վրայ : Զիլլէր է որ
Յուլիս 10-ին Ա. Ժիւֆէի վերջին ծայր
արհամարհող ոճով մը պատասխանեց լը-
րագրողի մը այս մասին ուղղած հարցու-
մին, ըսելով. «Արդամանի վայել ձեռ-
պատմութիւններով մի՛ վերցովէք մեզ» :
Յաջորդ օրն ալ լրատվութիւնը յայտնեցին
թէ դատախազութիւնը մերժած էր դա-
տական հետապնդումի ձեռնարկել Ա.
Ժիւֆէի դէմ, նոյն հարցին առնչու-
թեամբ : Այսուհանդերձ, ստեղծուած մը
նոյնը չի դիւրացներ նոր ղեկավարի մը
առաջին զիջերը երբ մասնաւորապէս բա-
ւական լուրջ հարցերու լուծում պէտք է
բերէ, իր իսկ խոստումին համաձայն :

Լուրջ հարցերու զլխաւորն է դրժա-
ղըրկութիւնը որուն դէմ պայքարելու վըճ-
ռակամութեամբ հանդէս եկած էր նաեւ
նախագահ Ելչիքը, ընտրապայքարի շրջա-
նին : Սակայն, այսօր, հարցը հոն է որ
ներքին ճակատի ներդրութիւններուն քոլ,
արտաքինին ալ մեծ համոզում չեն դտներ
նոր կառավարութեան քայլերը :

Այս առումով հետաքրքրական է Նիւ-
եորքի «Ուոլ Սթրիթ Ժըրնլ» վերլու-
ծումը : Թերթը որ զերթէ Աւստրալիայի
է դորժի աշխարհին, բաւական սկիզբով
է Ժիւֆէի կարողութիւններուն մասին :
Հոն կ'ըսուի որ ծրագրուած միջոցները
հեռու են այն ապահովութիւնը ներշնչե-
լէ թէ կարելի պիտի ըլլայ անոնց շնոր-
հիւ ընտրապայքարի խոստումները յար-
գել :

Ժիւֆէ կը քննադատուի որ չի խորա-
նար դրժագրկութեան կամ արձանա-
դրուած վնասներուն հիմնական պատճառ-
ներուն մէջ : Այլ կը նախընտրէ մատնա-
ցոյց ընել տոկոսներու բարձր տակը եւ
սպառումի անբաւարար մակարդակը, փո-
խանակ անկեղծօրէն ընդունելու որ ձեռ-
նարկութիւններուն համար տուրքերը
ծանր են, աշխատանքի տեղերը չեն ա-
ւելնար :

Ֆրանսայի կառավարութեան այս մար-
դին մէջ վարած քաղաքականութիւնը լը-
րութեան որոշ տպաւորութիւն մը տալով
հանդերձ, պատրանք մը կը թուի տնտե-
սական թերթին : Նկատուած դրական կէտ
մըն է պետական պիւտձէն նախատես-
ուած 19 միլիառ ֆրանքի խնայողութիւ-
նը եւ ցած աշխատավարձերէն ընկերա-
յին վճարումներուն որոշ թեթեւացում
մը : Սակայն, այսօր շատ սահմանափակ
կը համարուի զգալի արդիւնքներ ձեռք
ձգելու համար :

Նկատի առնելով յաւելեալ արժէքի
տուրքին (Թ. - Վ. - Ա.) 20-6%-ի
բարձրացումը, ընկերութիւններու եւ մեծ
հարստութիւններու տուրքերուն յաւելու-
մը, թերթը կ'ըսէ թէ 30 միլիոն շուրջ
եկամուտ պիտի ապաստուի : Ատիկա
կրնայ անշուշտ դրական որոշ կարգա-
դրութիւններու առիթ տալ, բայց բաւա-
րար պիտի չըլլայ յարգելու զլխաւոր
խոստումը զոր Ժ. Ելչիքը ըրաւ Ֆրան-
սացիներուն : փոփոխութիւն որ ընթացք
տայ իւրաքանչիւր անհատի ստեղծագործ
կարողականութեան ի յայտ դալուն :

Լաճ աշակերտներ եւ հարցաթերթիկներն
ալ մատչելի եղած են, համապատասխան
դպրոցական ծրագրին : Կարգ մը հարցա-
թերթիկներու մէջ վերլուծութիւն նկատուած
են, որոնք, սակայն, անմիջապէս, քննու-
թիւնը սկսելէ առաջ, ուղղուած են քննիչ
յանձնախումբի նախագահին կողմէ : Քնն-
նութիւններու վերջնական արդիւնքները
կը պարզուին Յուլիս 20-էն ետք :

ՀԱՄԱՌՕՏ ԱԿՆԱՐԿ ԱՄԵՐԻԿԱԶԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

Գրեց՝ ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

Գ.

ՅՈՑՍԻ ՆՇՈՅԼ ՄԸ՝ 1955-ԻՆ

Այս կապակցությամբ առաջին արձագանքը մը կը նկատուի 1955 Մարտի «Հայրենիք» ամսագրին մէջ, ուր Պ. Ն. - ուր ամէն ամիս համառօտ պատկերը կը ներկայացնէ «Հայ Սփիւռք»ի ազգային կեանքին - կը գրէ. «Այս ամիսը (խօսքը կը վերաբերի 1955 Փետրուարին «Համազգային» ձեռնարանի ամիս»ին ամիսը կազմակերպուած ձեռնարկներու եւ հանգանակութեան - Հ. Ա.), կ'ուզենք անդադրաւոր կարգ մը կարծիքներու, որոնք պարբերաբար կը յայտնուին: Անոնցմէ առաջինը կը վերաբերի այն պատճառարանութեան, թէ «Ամերիկահայ դպրութիւնը շատ տուած է, ու ա՛յլ բաւական է...»: Երկրորդը դառնութիւն մըն է աւելի կարեւոր, թէ «այս դպրութիւնը չկրցաւ ի՛ր ձեռնարանը ունենալ, ի՛ր սերունդին փրկութեան համար, միշտ արտասահմանի մասին մտածելով: ... Ինչ կը վերաբերի ձեռնարան հաստատելու հարցին, իրապէս ցաւալի խնդիր է, որ տասնեակ տարիներէ ի վեր կը յուզէ ամերիկայ հանրութիւնը: Ընդհանրապէս կը նշմարուի նաեւ անհատական ջանք փափագ մը այս ուղղութեամբ, սակայն նախաձեռնութիւնը կը սպասուի կուսակցական կամ բարեփոխական հաստատութիւններէ: Սակայն, ինչո՞ւ կարելի պիտի չըլլար անհատական ձեռնարկով, եւ անտարակո՛յս կուսակցական կամ այլ ազգային մարմիններու օգնութեամբ սկսիլ այս օգտաւատ ծրարին իրականացման»:

Տասնեակ տարիներէ ի վեր գործող ամերիկահայ շարժութեան եւ կիրակնօրեայ վարժարանները չեն կրնար տալ ակնկալուած արդիւնքները, այլ խօսքով՝ անոնք չեն կրցած հասնող հայ սերունդները փրկել ձուլման վտանգէն կամ դանդաղ հեռու պահել ամերիկեան հայրենէն: Զուլման վտանգը դանդաղեցնող սուրբ պէս կախում է ամերիկահայ դպրութիւնը: Քաղաքական տարբեր հոսանքներու պատկանող թերթեր յաճախ անդրադարձած են այդ հարցին: Գործընդհանրապահութիւններ, մշակութային միութիւններու գեղարվարներ այդ մասին խօսած են իրենց հրապարակային ելոյթներուն ընթացքին: Ամերիկահայ սերունդի ձուլման անդրադարձած են նաեւ այլ դպրութիւններու թերթերը:

Ախտաճանաչումի փորձերը եւ ամերիկահայ սերունդը օտարացումէ փրկելու համար միջոցառումներու ղեկավար անհրաժեշտութիւնը, մասնաւորաբար հայկական ամէնօրեայ վարժարան մը հիմնելու գաղափարը թափ կ'առնէ 1950-ական թուականներու երկրորդ կիսուն, թերթերը կը սկսին գրել, թէ ամերիկահայ նոր սերունդը հայերէն գրեթէ չի խօսիր, երկտասնորոշութիւնը յաճախ անտարբեր վերաբերուած կը ցուցաբերէ հայկական կազմակերպութիւններու կողմէ ձեռնարկուած մշակութային միջոցառումներու նկատմամբ: Կ'ըսուի թէ ընտանիքներու մէջ կը տիրապետէ անգլերէնը, քանի որ ծնողները սովորաբար անգլերէն կը խօսին: «Լրաբեր» թերթը, 1959 Օգոստոս 25-ի իր թիւին մէջ, կը գրէ. «Այս վարակիչ ախտը դժբախտաբար տարածուած է 80 առ հարիւր տուններէն ներս, երբեմն կը տեսնենք նոյնիսկ մեծ - մայրիկներ, որոնք 40 - 50 տարի առաջ այս երկիրը հաստատուած են, եւ այսօր տարիներէ ի վեր հազիւ հազ կոտորուած անգլերէն մը սորված են, զոր միայն իրենց կը հասկնան իրենց խօսածը, եւ սակայն ցոյց տալու համար թէ՛ իրենց ալ բան մը գիտեն, իրենց թոռներուն հետ անգլերէն կը խօսին»:

1958-ի դարձեալ Ամերիկա այցելութենէն վերադարձին, Պէյրութի «Զարթօն» թերթի Ապրիլ 22-ի թիւին մէջ, Լուս - Անճրլլոսի հայկական դպրութիւն իր տպաւորութիւնները կը հրատարակէ Ն. Սաաթճեան, ի մէջ ալ լոյս տալով. «Կիրակնօրեայ դպրոցներուն մէջ հայերէնի ուսուցումը անգլերէն կը կատարուի: Նոյնիսկ եկեղեցական աղօթքները կը կարգան դրպիրներ ու դպրուհիներ լատինական տա-

ռերով գրուած հայերէն բառերով եւ կ'երգեն այնքան ներգաշնակ ու քառաձայն, առանց բառ մը հասկնալու»:

1959 Օգոստոս 8-ի «Հայաստանի կոչման» թերթի խմբագրականը կը շեշտէ. «Սա վերջին տարիներուն չենք դուռուած եւ ոչ մէկ համաժողովի մը մէջ, ուր անգլերէնը զատ ուրիշ լեզու խօսուած է՝ ոչ միայն հայերէնի անվարժ երիտասարդներէ, հապա՛ հայերէն գիտցող չափահասներէ»:

Ամերիկահայ զանազան կազմակերպութիւններ եւ նոր սերունդը ձուլման վտանգէն փրկելու մտահոգութեամբ տարած կարգ մը գործեր եւ հրապարակագիրներ կը թիկնաւոր դործի բարելաւման համար ըրած են առաջարկներ, սակայն, անոնք միշտ ալ մնացած են թուղթի վերայ: Կարգ մը թերթեր քննադատած են ամերիկահայ դպրութիւնը ղեկավարները, ըսելով թէ անոնք աւելի ուշադրութիւն կը դարձնեն եկեղեցիներ կառուցանելու վրայ, քան դպրոցական գործը բարելաւելուն:

Այս տեսակէտէն յատկանշական է «Հայաստանի կոչման» թերթի 1960 Յունուար 2-ի թիւին մէջ լոյս տեսած՝ Յ. Աւագեանի «Հայ մշակոյթը եւ Միացեալ - Նահանգները» խորագրով յօդուածը, ուր ի մէջ ալ լոյս է կ'ընդունի. «Ոմանք կը կարծեն թէ մեր եկեղեցիով կրնանք հայութիւնը պահել այս հիւրընկալ ամերիկայում, ուր յաւերժահարսներու ձայնը այնքան զլլալի է, սակայն թող ներուի մեզի ըսել, թէ ասիկա ալ ուրիշ ինքնախաբէութիւն մըն է, քանի որ այս դատին ջատագովները կը մոռնան թէ քրիստոնէայ երկրի մը մէջ է որ կ'ապրենք: Հայը կրցած էր դարերով մնալ պարսկական կամ թուրք լուծին տակ, քանի որ այդ երկու երկիրներն ալ պաշտօնապէս տարբեր կրօնք ունին ու կը հալածէին մեր կամ կ'արհաւիրէին դայն, եւ զերքն ու թաղանթը եւ թերթերը այնքան տարածուած չէին տակաւին, ձայնասփիւն ու պատկերասփիւնը գոյութիւն չունէին եւ մենք կրցած էինք ունենալ մանաւանդ, դէժ վերջին հարիւր տարուան ընթացքին, մեր առաջին դպրոցները, ուր աղաքը կը մնային ոչ թէ շարժական կամ օրական մէկ - երկու ժամ, այլ ամբողջ օրը եւ կը թերթուէին Հայ ոգով: Պէտք է մոռնալ նաեւ թէ մերիները այդ երկիրներուն մէջ աւելի արթնուն ու զարգացեալ ու յառաջադէմ էին քան Թուրքը՝ կամ Պարսիկը, որով հոն աւելի բարձր քաղաքակրթութիւն կը ներկայացնէին, սակայն այսօրեայ նոյնը չէ պարսկացի, որով ձուլումը անխուսափելի կը դառնայ ի վերջոյ: Անշուշտ հարկ է ջանալ յետագայ այդ տըխուր թուականը եւ ատոր համար միջոցներ գտնելու ենք. այդ է ներկայիս մեր առաջ պարտականութիւնը»:

ԾՐԱԳԻՐ ԵՒ ԶԳՁԳՈՒՄՆԵՐ

Ամերիկայի մէջ հայկական ամէնօրեայ վարժարան մը հիմնելու ծրագրի մը մասին յայտարարութիւն կ'ըլլայ 1959 Հոկտեմբերին, երբ Գալիֆօրնիոյ Հայ Կրթական Հիմնարկութեան ղեկավարները կը շրջին Արեւելեան Ամերիկայի կարգ մը քաղաքները, տեղական յանձնարարութիւններ կոչելու առաքելութեամբ: Պոսթընի մէջ, ի պատիւ անոնց տրուած ճաշի մը ընթացքին, Հիմնարկութեան գլխաւոր հիմնադիր Յակոբ Քարեան կը յայտարարէ թէ կազմակերպութիւնը կը ծրարակէ հայկական վարժարան մը հաստատել Ամերիկայի մէջ: Այս յայտարարութիւնը ցնծութեամբ կ'ողջունուի յոյս ներշնչելով որ վերջապէս պիտի իրականանար ամերիկահայ դպրութիւն երազը:

Սակայն, կ'անցնի երկու տարի եւ հայկական ամէնօրեայ վարժարան մը հաստատուելու ծրագիրը կը մնայ ծրագրի: Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը 1961-ին կը նշէ իր տասնամեակը եւ այդ առթիւ կը հրապարակէ գեկուցում մը, որմէ կը պարզուի թէ հաւատարմի իր գլխաւոր նպատակին, հիմնարկութիւնը տասը տարիներու ընթացքին Միլիւն - Արեւելքի 63 հայկական վարժարաններուն նուիրած է

ՄԱՐՄԱՐԱ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ
ԱՆՑԵԱԼԻ ՄԵՐ
ՅԱՒԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՈՒ
ՅՈՒՍԱԽԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ
ՄԵՋ

Լ.Ա.

«Մարմար»-ի Գրական էջերու ստեղծած խանդավառ մթնոլորտը անշուշտ բաժին մը ունէր Յակոբ Մնձուրիի գրական գործունէութեան յիմնաւեայ այն յորեկանին մէջ, զոր էստեան Սանուց Միութիւնը այդ տարի կազմակերպեց Մայիսի ընթացքին: Կարեւոր նախաձեռնութիւն մըն էր, որուն պատիւը անշուշտ կ'երթար էստեան Սանուց Միութեան, որ յորեկանին առթիւ լոյս ընծայած էր Յակոբ Մնձուրիին առաջին կարեւոր գիրքը, «Կապոյտ Լոյսը»:

Յակոբ Մնձուրին արդէն հայ գրական աշխարհին մէջ նշանաւոր անուն էր, բայց ժողովուրդին համար անձանօթ մըն էր: Պոլսահայ գրականութիւնը այդ թուականին կարծես կը պատկանէր փոքրիկ ու ընտրանի դասակարգի մը: Եւ եթէ այդ գրականութիւնը փոքրիկնայ իր աշտարակէն տակաւ վար կ'իջնէր ու կը մտնէր ժողովուրդին մէջ, ատիկա կ'իրագործուէր Սանուց Միութիւններու հիմնումով եւ այդ Միութիւններու կողմէ կազմակերպուած գրական երկիրայիններով: Յ. Մնձուրին ալ այդ զարգացումէն պիտի առնէր իր բաժինը եւ յիսուն տարի հայ գրականութեան ծառայելէ վերջ, ան վերջապէս պիտի ելլէր իր ժողովուրդին դիմաց եւ պիտի ընդունէր այդ ժողովուրդին ողջոյններն ու ծափահարութիւնները:

Էստեան Սանուց Միութիւնը կազմեց Յորեկեանի Յանձնախումբ մը, որուն երկու ատենապետներն էին Եղուարդ Միւրճեան եւ Վ. Ս. Ծովակ: Կանգամալեցէին Օր. Հերմինէ Գալուստեան, Ֆիմի Մաղում, Սիրվարդ Կիւրպչեան, Սամուէլ Հազրոյեան, Սոնա Կիւրճեան, Սիրվա Պատմաճեան, Մատչին Մարտիրոսեան, Հրայր Ղազարեան, Պերճ Երկահեր, Նադարէթ Մարտիրոսեան եւ եւ: Յայտնի դրողներէ ու Միութեան վարչութեան անդամներէն բաղկացեալ այս յանձնախումբ

400 հազար տոլար եւ տարի մը առաջ ալ 20 հազար տոլար նուիրելով հայագիտական դասընթաց մը հաստատած է Պրքերի համալսարանին մէջ, Գալիֆօրնիա: Նկատի առած այն՝ որ հիմնարկութիւնը երկու տարի առաջ որոշած էր իր ուշադրութեան առարկան դարձնել նաեւ ամերիկահայ դպրոցական հարցը եւ այդ մասին ալ յատարարութիւն մը կատարած էր, գեկուցումը կը նշէ, թէ «երկար ատեն ի վեր ուսումնասիրութեան տակ է ամերիկահայ կրթական գործը: Հիմնարկութեան վարչները այս գործը կը նկատեն պատմականօրէն շատ կենսական, եւ այդ իսկ պատճառով, կը խուսափին հապճեպ որոշումներ կայացնել: Միայն ձեռնհաս անձերէ բաղկացած յանձնախումբի մը խղճամիտ պրպտումներէն եւ ուսումնասիրութեան յետոյ է, որ կարելի պիտի ըլլայ այս ուղղութեամբ գործնական քայլերու ձեռնարկել»:

Ու այսպէս, ամերիկահայ դպրոցի մը հաստատումը ենթակայ կ'ըլլայ «խղճամիտ պրպտումներու եւ ուսումնասիրութեան», մինչ դպրութիւն մէջ կը շարունակուի եկեղեցականութեան «արշաւը»: Նոյն տարին, 1961 Օգոստոսին, տեղի կ'ունենայ Տիթթոյթի Սուրբ Սարգիս եկեղեցւոյ հիմնարկէք: Այդ առթիւ, Պ. Ն. «Հայրենիք» ամսագրի Սեպտեմբերի թիւին մէջ կը գրէ. «Եկեղեցին՝ լաւ: Իր կողմէն ունի հազարաւորներ, որոնք մեր ապագան ամբողջ կը տեսնեն Ս. Պապի շուրհին եւ Լուսաւորչի կանթեղին տակ: Իսկ ինչ վիճակի մէջ է ամերիկահայ դպրոցը: Պիտի ապրի՞, թէ ոչ հարկ պիտի ըլլայ... Խաչ մը քաշել անոր վրայ: Հանրածանօթ ճշմարտութիւն մըն է, որ այժմ շարժական միայն քանի մը դասաժամեր կան, իբրեւ հայերէնի դասընթացք: Տարիներէ ի վեր ծրագիր կայ երկրորդական միակ վարժարան մը հաստատելու գաղափար

ըն արդէն հրատարակած էր յորեկեանի փոքրիկ գրքոյկ մը, որուն մէջ յօդուածն էր ունէին Գալիֆօրնի Պատրիարք Պապատեան, Հրայր Անդրէասեան, Վ. Ս. Ծովակ, Գուրգէն Թրեյն, Հմայակ Յակոբեան, Հ. Գալուստեան, Վարդ Երկահեր, Ռ. Հատտէճեան, Միսա Թէօֆիլեան եւ Եղուարդ Միւրճեան: Այս գրքոյկը պիտի մնար որպէս կարեւոր փաստաթուղթ մը մեծ գրադէտին համետ անձնաւորութեան ու կուռ գրականութեան մասին: Այդ թուականին, երբ յիսուն տարուան վաստակ մը ողջունելու համար կը կազմակերպէինք Մնձուրիին յորեկանը, վստահաբար կը կարծէինք որ մեծ գիւղագիրը արդէն հասած էր իր արուեստի վերջալուսին: Ո՛ր կրնար գուշակել որ չարաչար կը սխալէինք, թէ Մնձուրին իր ամէնէն ցնցող ու կարեւոր գործերը պիտի սկսէր տալ այդ յորեկանին վերջ, հետզհետէ «Մարմար»-ի Գրական էջերուն միջնորդութեամբ պիտի հրատարակէր անմահ պատմութեանը որոնցմով պիտի յորդէին Մնձուրիին ապագայ գիրքերը՝ «Արմատ», «Կոռնիկ, Ուստի Կուգաս» եւ «Տեղեր, Ուր Ես Եղեր Եմ»:

Յորեկանը կարեւոր էր անշուշտ, բայց անկէ աւելի կարեւոր էր «Կապոյտ Լոյսը», զոր էստեանցիները հրատարակելին յորեկանին նախօրեակին: 320 էջերէ բաղկացեալ պատկանելի հատոր մըն էր այդ: Ան աչքերու առջեւ կը փռէր Մնձուրիին իրական մեծութիւնը, որ շարունակելով մը նման կ'իջնէր Մնձուրիի բնաշխարհին, նոյնիսկ «Կապոյտ Լոյս» լեռնէն:

Մեր Գրական էջերու 1958-ի Մայիս 1-ի թիւը յատկացուցինք այս յորեկանին: Մնձուրիին ընծայուած այդ պատիւով որքա՛ն ուրախ էինք, Աստուած իմ: Վ. Ս. Ծովակ կը ներկայացնէր Յորեկանը Գրագէտը, իսկ եւ «Աստուծոյ Մատուցած» մը Հետ» շարքիս երրորդը կը յատկացնէր Մնձուրիին «Կապոյտ Լոյս»ին, եւ խօսեցնելով երէց ու երիտասարդ երկու մտաւորականներ, երկու տարբեր տեսանկիւններէ կը վերլուծէր Մնձուրիին այս կարեւոր գործը: Այդ էջին Մնձուրի կը մասնակցէր «Պահիկանք» անուն իր պատմութեամբով:

Յակոբ Մնձուրի յորեկեանի հանդէսին օրը չէր մոռնալ, կարծես գետնին տակը անցած էր իր ամօթէն: Միշտ ընկերութեան լուսանցքին վրայ մնացած այս խուսափ մարդը, որուն միակ հարստութիւնն էր իր գրականութիւնն էր, իր շիթերէնէն նկն ու լուռ երջանկութիւնէն կը թոթովէր չէր կրնար խօսիլ, կը դարձանար, վստահ էր որ այդ պատիւը իրեն կ'ընծայուէր իր բաղկաթոփին մէջ կծկուած վիճակով սկիզբէն մինչեւ վերջ մոտիկ ըլլալ իր մե-

մէջ, իբրեւ խանդավառութիւն եւ յոյս աղբիւր: Սակայն, հակառակ այդ նպատակով եղած բարձրաթիւ խոստումներուն, կամ բաղձանքներուն, ոչ մէկ շօշափելի ծրագիր կայ մէջտեղ եւ ոչ մէկ ուշադրութեան հանգանակութիւն: «Հայրենիք» օրաթերթը, որ լեւր հաւատացող մըն է հայ դպրոցին, Օգոստոս 5-ի թիւով խմբագրականի մը մէջ, «Քաջութեամբ պալլաս» կ'որակէր «այն վարանումն ու զանաղորմը», որ ցոյց կը տրուի ամերիկահայ կրթական հարցի վերջնական կազմակերպութիւն եւ հայկական վարժարանի մը հաստատման համար: Ընդէն է, թէ ամերիկահայ որեւէ կազմակերպութիւն հասարակեցաւ ձեռնարկել հայկական լուրջ վարժարան մը հաստատելու ծրագրին: Տարիներու ընթացքին, աստժամայ կ'մակերեսային գործեր միայն կատարուէին, ու թերեւս այս միակ խնդրին մէջ է, որ հայկական համալսարան նախաձեռնութեան ոգին չբացաւ, դարձաւ ուրուական...»:

Պ. Ն. իր խորհրդածութիւնները կ'աւարտէ լաւատեսութեամբ մը՝ գրելով. «Մենք այս պարտութիւնը չենք ուզեր վերջնական նկատել: Ընդէն է, որ շատ մը «կոխներ» կորսնցուցած ենք, սակայն ոչ «պատերազմ» որ դեռ կը շարունակուի, հայերէնի պաշտպանութեան համար: Ի վերջոյ, պիտի դայ օր մը, երբ մեր կազմակերպութիւնները հաւաքական աշխատանքով մը պիտի փորձեն, դէժ քաջաշունչ մը կը լեզուի փրկութեան, «անկարելի» նկատուածը կարելի դարձնելու համար: Ուր կամը կայ, կամը անդին չբանայ: Հարկ է այդ կամը անդին նախ, յաջորդական իբրեւ առաջին եւ դրա իտար գրաւական: Եւ շուտով ստեղծել:

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

մին ըստածները: Ի՞նչե՛ր կ'անցնէին արդ-
եօք իր միտքէն Այդ շրջանին չէի կրնար
ենթադրել: Բայց տարիներ վերջ պիտի
հասկնայի: Ան այդ դէպքեր կը վերածնէր
կարծես, նոր խանդավառութեան մը հոս-
կարծես, նոր երաններուն մէջ, եւ կը
քը կը զգար իր երաններուն մէջ, եւ կը
զգար տակաւին որ իր գլխուն մէջ տողան-
ցել կը սկսէին բոլոր այն կերպարներն
ու գէպքերը, որոնց մասին մինչեւ աւելի
քան իր 90-ական տարիները պիտի խո-
սէր անորինակ խանդով, արուեստագէտի
խորով եւ անսպառ եռանդով: Իսկ
մենք, երիտասարդներս, մենք որ կարգ
մը շրջանակներու կողմէ անիրաւօրէն կը
նախատուէինք չին սերունդի դրաղէտնե-
րը անարգելու, դանոնք չսիրելու յան-
ցանքներով, այդ դէպքեր կը համարուէինք
մենք վարպետին ձեռքը եւ իրմէ ալ աւելի
կերպանկանայինք անոր ընծայուած պա-
տիւր տեսնելով:

Մեծուրիին այդ ձեռքը յաջորդ տասնամ-
եակներու ընթացքին իրաւ բարեկամի
մը նման միշտ պիտի բռնէր մեր ձեռքէն
եւ մեզ պիտի առաջնորդէր մեր խանդա-
վառութիւններուն եւ անկէ մեզի հասնող
անկեղծ քաջալերութիւններու ընդմէջէն:

Ռ. Հ.

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ ՀԱՅ ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻՒՆ ՄԱՍԻՆ

Նունէ Հայրապետեան, այս տարի եր-
կու անգամ մէկը միւսէն մի քանի ամիս-
ներու տարբերութեամբ, նուազեց Միւս-
նոյի երաժշտանոցի ձ. Վերտի սրահին
մէջ, արժանանալով բացառիկ յաջողու-
թեան եւ դրական քննադատութեան: 1994
Դեկտեմբեր 21-ին նուազեց Պեթհովընի
Փանթալիա տօ միմօթօ օփերա 80 դաշ-
նակի նուագախումբի եւ երգչախմբի հա-
մար:

1995 Մայիս 25-ին Ռախմանինովի Թիւ-
րիւն ընդերքի միջոցով դաշնակի եւ նուագա-
խումբի համար, եւ Ռախմանինովի գրութեան
Փակասինի թէմայով:

Իտալական մամուլի մէջ, մասնագէտ-
ները պանծացուցին դաշնակահարուհիին
բացառիկ զեղարուեստական հասունու-
թիւնը: Անոնք գովաբանեցին իր արուես-
տագիտութիւնը, հնչականութիւնը, խոր
կոնտրապիւնտը, նուրբ արուեստա-
գիտութիւնը եւ մասնաւորապէս արտա-
բայական յատկութիւնները, որոնց կը
յանձնէ իր ներքին հոգեկան հարստու-
թիւնը:

Հազուադէպ կը պատահի, որ արուես-
տի խաղացի քննադատ մը չզանչէ բացա-
ռական կէտ մը, որ հակադրէ գովաբանե-
րուն, ինչպէս հազուադէպ կը պատա-
հի որ Միւսնոյի երաժշտանոցը բանալ
իր մէջ սրահին դռները երկու անգամ
կարճ ժամանակաշրջանի մէջ, նոյն ար-
ուեստագէտին առջեւ: Այս պատահե-
ցաւ եւ այդ ալ հայ արուեստագէտի մը:
Նունէ ծնած է Երեւան, ուր սկսած է
երաժշտական իր ուսումը: Փոքր տարի-
քէն փոխադրուելով Մոսկուա, շարունա-
կած է յատուկ մասնագիտական դասըն-
թացը, ապա յաճախած՝ երաժշտանոց:
Համալսելու ունեցած է նախկին Սոր-
Միւսեան գլխաւոր քաղաքներուն մէջ,
արձանագրելով բացառիկ յաջողութիւն-
ներ:

Ան մաս կը կազմէ մտաւորական եւ
երաժշտասէր հայ ընտանիքի մը: Անմո-
ռանալի էր նաեւ Պաիւր երեք դաշնակի
եւ նուագախումբի համար համերգը եւ ա-
պա՝ չորս դաշնակի եւ նուագախումբի
համար յորինուածքը, զոր Նունէն իր մօր՝
Ժանօթ դաշնակահարուհի Արեւիկ Աւագ-
բէկեանի, զոր՝ Տաթևիկի, նոյնպէս ծա-
նօթ դաշնակահարուհի Անիի հետ միասին
կատարեց Միւսնոյի երաժշտանոցին մէջ
1991-ին: Այս երկու համերգները ամբողջ
աշխարհի մէջ եւ բոլոր ժամանակներուն
(Պաիւր ընտանիքէն վերջ) հազուադէպ տե-
ղի ունեցած է, քանի որ դժուար է գրտ-
նել 3 - 4 դաշնակահարներ, որոնք կա-
րենան նուագել համաձայնութեամբ եւ
ներաշնակութեամբ:

Ա. Ս.

Կ. ՊՈԼՍՈՅ Կեդրոնական Վարժարանի
շրջանաւարտներու հանդէսը տեղի ունե-
ցած է Եւրոպայի մարզական ակումբի
սրահին մէջ: Բացումը կատարած է Միւս-
նոյի Միւսեան ատենապետ Մեղրոն Չափ-
տար: Յանուն շրջանաւարտներուն հրա-
ժեշտի ուղերձ կարդացած է Մուրադ
Կալէրօյլու: Հուսկ բանքը արտասանած
է տնօրէնուհի Օր. Միւսնոյ Գոյումեան,
մէջբերումներ ընելով Ռ. Պէրպէրեանէ եւ
Վ. Պոլմաճեանէ: Գործադրուած է դե-
ղարուեստական յայտագիր մը: Այս տարի
դպրոցը տուած է 44 շրջանաւարտ:

Կ. ՊՈԼՍՈՅ Ս. Փրիլիչ հիւանդանոցի
կիներու Մերանոյի բաժնին մէջ, Յունիս
29-ին, տեղի ունեցած է զէրմէս մը, ուր
վաճառքի դրուած են ծերանոցի բնակիչ-
ներու ձեռքային աշխատանքները, ինչպէս
նաեւ բարերարներու կողմէ նուիրուած
դանադան աւարկաներ: Ոսք առնելով
հիւանդանոցի ընդհանուր քարտուղարու-
հին՝ Տիկին Սիլվա Դերբա, շնորհակա-
լութիւն յայտնած է ձեռնարկի իրակա-
նացման օժանդակողներուն եւ նուիրա-
տուներուն: Զեւարկէն ապահովուած
է գոհացուցիչ դումար մը:

Կ. ՊՈԼՍՈՅ Խոսեան Սանուց Միւսեան
Կեդրոնին մէջ, Յունիս 28-ին, տեղի ունե-
ցած է Խոսեան Վարժարանի շրջանաւարտ-
ներու հանդէսը: Ոսք առնելով տնօր-
նուհի Սաթիւնիկ Նշան, ողբերգած է վար-
ժարանին հիմնադիրները եւ թեպէտք
շրջանաւարտներուն չմոռնալ իրենց վար-
ժարանը եւ ըլլալ արժանաւոր անհատներ:
Փոխ -- տնօրէնը՝ Սաթի Զաքար, խօսք
առնելով յորդորած է շրջանաւարտները,
որ «անոնք արժանիութեան յեղաշրջումնե-
րուն քաջարի պահպանները ըլլան»: Պէյ-
օղլուի դաւառապետը իր խօսքին մէջ դըր-
ւատած է Խոսեանի կրթական մակարդա-
կը: 57 շրջանաւարտներու վկայականնե-
րու բաշխումէն ետք, ներկայից պար-
տէզին մէջ բոլորուած են ճաշատեղանե-
րու շուրջ, հանդիսութիւնը շարունակե-
լու համար: Ոսք առնելով Խոսեանի
հարեւրամեակի կարգադրի յանձնախում-
բի ատենապետուհի Տիկին Մարիամ Տրա-
մէրեան յայտնած է թէ «Խոսեան հարա-
զատները ունեւ սերունդ մը հասցնելու
նպատակաւ կառուցած են այս վարժա-
րանը, երբ Պոլսոյ մէջ տակաւին մատի
վրայ հաշուելու չափ սակաւաթիւ վար-
ժարաններ գոյութիւն ունէին, երբ մենք
համարձակութիւն կը նկատուէր աղջիկ
զաւակ մը դպրոց դրկել»: Հանդիսու-
թիւնը վերջ դրած է խրախմանական մըթ-
նոլորտի մը մէջ:

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ Ս. Աստուածածին Եկե-
ղեցոյ «Յովնանեան» սրահին մէջ, Յու-
նիս 28-ին, տեղի ունեցած է Մովսէս Պա-
ճեանի «Լուսաւոր աչքերով օտարականը»
վէպին ներկայացումը, կազմակերպու-
թեամբ Համազգայինի, որուն հիւրն է
Փրանսահայ դրոզը: Հանդիսութիւնը վա-
րած է Մոնա Յովհաննէսեան, որ տուած
է նաեւ հեղինակին կենսագրականը: Գրքին
վերլուծումը կատարած է Էլիզ Ծարապ-
խանեան: Հատորէն հատուածներ կարդա-
ցած է Գալուստ Պապեան: Ոսք առնելով
Մովսէս Պաճեան, անդրադարձած է
Փրանսահայ գրականութեան, չեղեկով
այն իրողութիւնը, որ «Փարիզի տղաքը
այլեւս գոյութիւն չունին եւ վերջին Մո-
հիկանը՝ Զարեհ Որբունին էր: Իսկ ներ-
կայիս Ֆրանսայի մէջ գոյութիւն ունեցող
Հայ Գրողներու Միութեան 45 անդամնե-
րէն կը ստեղծագործեն մէկ արձակագիր
եւ քանի մը բանաստեղծներ»:

ԹԱԻՐԻԶԻ «Թախթի» մարզադաշտին
մէջ, Յունիս 25-ին, աւելի քան 18 հազար
մարզասէրներու ներկայութեան, Հայաս-
տանի ոտնագնդակի խումբը 0-ի դէմ 4 կ'է-
տով յաղթած է Թաւրիզի «Թարթորագի»
խումբին: Կողերը նշանակած են Արմէն
Շահգալպեան (2), Արմէն Աւանեսեան
եւ Ռաֆիկ Գրիգորեան:

ՄՈՆՐԵԱԼԻ Ս. Յակոբ Ազգային Երկ-
րորդական վարժարանին մէջ, Յունիս

3-ին, սկսած է Ս. Յակոբ Եկեղեցոյ ա-
մառնային ճամբարի 24-րդ տարեշրջանը:
Ճամբարի տնօրէնուհին է Տիկին Մայտա
Պապիկեան: 5 - 13 տարեկան աշակերտ-
ներու թիւն է 65: Եօթը ուսուցիչներ կը
դրաղին դաստիարակչական յայտագրի
գործադրութեամբ:

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ, Յունիս 28-ին, Հայաս-
տանի ոտնագնդակի խումբը 1 - 2 ար-
դիւնքով պարտուած է Իրանի «Օմիդ»
խումբէն: Իրանցիներու երկու կողերը
նշանակած են Համիտ Մոթահարի եւ Խա-
մայիլ Հեկարի: Հիշակալան խումբին միակ
կողը նշանակած է Արսէն Աւետիսեան:

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ Հայ Կեդրոնին մէջ, Յու-
նիս 29-ին, տեղի ունեցած է Հ. Օ. Մ.-ի
ամենօրեայ վարժարանի ամալերջի հան-
դէսը, որուն ներկայ եղած են 750 հոգի:
Ոսք առած է Կրթական մարմնի փոխ -
ատենապետուհի Տիկին Արփի Աճէմեան:
Զ. Կարգէն շրջանաւարտ էրած են 30 աշա-
կերտներ: Միջնակարգ բաժնի 22 շրջանա-
ւարտներու վկայականները յանձնած է
Մովսէս Պաճեան (Փարիզէն), որ ար-
տասանած է նաեւ Հուսկ բանքը:

ԹԵՀՐԱՆԻ Հայ Աշակոյթի «Արարատ»
կազմակերպութեան մարզական սրահին
մէջ, Յունիս 25-ին, տեղի ունեցած է ա-
շակերտներու նկարչական ցուցահանդէ-
սը, ուր ցուցադրուած են շուրջ 800 գոր-
ծեր: Բացման հանդիսութեան խօսք առ-
նելով նկարիչ Յարութիւն Միսսեան,
զնահատած է նկարչական ասպարէզ մուտք
գործած աշակերտներն ու անոնց ուսու-
ցիչներուն աշխատանքը: Գուցահանդէսը
տեւած է մինչեւ Յունիս 30:

ԳԻՄՊՐԻՃԻ (Գանատա) Հայ աւետարա-
նական համայնքը, Յունիս 25-ին նշած է
վեր. Յովհաննէս Սարմազեանի հոգեւոր
ծառայութեան 30-ամեայ յոբելանը, եր-
կու հանդիսութիւններով: Առաջինը տեղի
ունեցած է Եկեղեցոյ մէջ, ուր խօսք առ-
ւած են վեր. Եսայի Սարմազեան, Վա-
հագն Գոյապեան, վեր. տղթոր Սողո-
մոն Նիւմիքեան եւ վեր. Մովսէս Զանգա-
եան, անդրադառնալով յոբելանի հոգե-
ւոր ծառայութեան: Երկրորդը տեղի ու-
նեցած է Հայ Կեդրոնին մէջ, ճաշով: Բա-
նախօսած է Տիթորթի Հայ Աւետարանա-
կան Եկեղեցոյ հովիւ վեր. տղթոր
Վահան Թութիկեան: Ոսք առած է Գէմ-
պրիճի Հայ Աւետարանական Եկեղեցոյ
կողմէ Ստեփան Փանոսեան: Յորհեարին
կենսագրականը ներկայացուցած է վեր.
Եսայի Սարմազեան, իսկ հոգեւոր ծառա-
յութիւնը՝ վեր. Սողոմոն Նիւմիքեան:
Գործադրուած է զեղարուեստական յայ-
տագիր մը, որու աւարտին խօսք առած է
յոբելանը:

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ Ս. Պաշ Ազգային վար-
ժարանի սրահին մէջ, Յունիս 27-ին, տեղի
ունեցած է ամալերջի հանդիսութիւնը:
Տնօրէնուհին՝ Տիկին Տիանա Հանրմեան,
ներկայացուցած է տարեկան տեղեկագի-
րը: Հոգաբարձութեան անունով խօսք առ-
ւած է ատենապետ տղթոր Վահէ Սվա-
ճեան, չեղեկով Հայ լեզուի եւ հայ դըպ-
րոցի կարեւորութիւնը՝ հայապահպան-
ման աշխատանքներուն մէջ: Գործադր-
ւած է յայտագիր մը եւ կատարուած է
մրցանակներու եւ Զ. կարգէն 8 շրջանա-
ւարտներու վկայականներու բաշխումը:
Փակման խօսքը արտասանած է Նարեկ
Քահանայ Քէօթէյեան:

ՄՈՆՐԵԱԼԻ Հայ Կեդրոնի Հ.Մ.Բ.Մ. --
Կամը մարզասրահին մէջ, Յունիս 28-ին,
տեղի ունեցած է չինական երեկոյթ
մը, կազմակերպութեամբ Համազգայինի
«Անի» պարախումբին: Ներկայ եղած են
400 հոգի: Յաջողութեամբ պատկուած
ձեռնարկին եկամուտը կը յատկացուի Սի-

**ՍՓԻԻՌ-ԲԱՀԱՅՈՒ
ՄՏՈՐՈՒՄՆԵՐ**

- 93 -

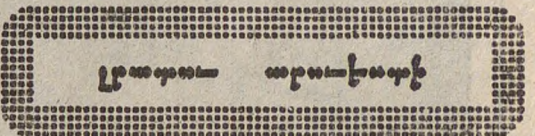
ԶԱՓԱՆԻՇՆԵՐ

Հայոց պատմութեան սկիզբէն ի վեր՝
աննախընթաց եւ մենք տարողութեամբ
ցուցահանդէս մը կազմակերպուած էր,
որ օտարներուն կը ծանօթացնէր
հայ մշակոյթը իր ամբողջութեամբ:
Վայրը՝ Գեղամանի: Պիւտճէն՝ իրենցմէ:
Ոչ իսկ փիլիսոփայ մը ուղեւոր մեզմէ՝
մեզ պանծացնելու տրամադրութեամբ,
ակադեմիական եւ քաղաքական
վերին խաւերու նախաձեռնութեամբ:

Սակայն եւ այնպէս, ըստ երեւոյթին,
կարգ մը հայ թերթեր չընհատեցին
օտար նպատակ մեր քարոզչութեան:
Ո՞վ դիմէ ինչու բաւ համարեցին
լուրը տալ միայն մի քանի բառով,
կամ մինչեւ անգամ այդ իսկ չընելով:

Ասոր փոխարէն՝ անոնք տպեցին
լուսանկարները իրենց տեղական
այսինչ միւլթիֆոն ատենապետին
եւ կողակիցին, սեմինարական
հանդիպման փակման մենք ճաշկերոյթին:
Քննարկած էին նախ դասական. --
«Հայը ճանչցնել մեր շրջապատին» --
Ատենապետին եւ կողակիցին
լուսանկարները կարեւոր էին:
Ալ ո՞վ պէտք ունէր ցուցահանդէսին՝
նուիրուած ամբողջ մեր մշակոյթին,
զոր օտարները կազմակերպեցին...

ՇՐՋՈՒՆ ՄԱՆՐԱԴԻՏ

Մ. ՏԵՐ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ ՑՈՒՅՆԱԿԱՆԴԵՍԸ

Յունիս 30-էն ի վեր, Գոնտուէօյի մէջ
սկսած է Մօսիս Տէր - Մարգարեանի գոր-
ծերուն նոր ցուցադրութիւնը: Այս ծա-
նօթ նկարիչը արուեստասէրներուն հա-
մար յայտնութիւն մը չէ անշուշտ, սա-
կայն կարելի է ըսել որ իր ամէն մէկ նոր
ցուցահանդէսը իր ստեղծագործութիւնը
կը նորոգէ անոր տալով նոր աւել մը:
Ահաւասիկ թէ ինչ կը դրէ այս մասին
քաղաքապետ Կապրիէլ Մոնչառօն՝
«Կեանքի մը բոլոր հասկներէն անդին,
այս նկարչութիւնը անդադար մեզի կը
պատմէ մարդոց եւ իրենց կեանքի մա-
սին: Ան մեզի կ'ըսէ ու կը վերջիջեցնէ խո-
նարիւրեան վեհութիւնը, բոլոր անոնց
որոնք յաւայի մոռացութեան պիտի մտա-
նուէին»:

Մօսիս Տէր -- Մարգարեանի ցուցա-
հանդէսը բաց կը մնայ մինչեւ Օգոստոս
27:

CONDRIEU : ESTIVALES 95
Exposition
Maurice DER-MARKARIAN
Chapelle de la Visitation - 30 Juin-27 Août
Condrieu (Rhône)
Ouverture : Samedi de 15h à 19h;
Dimanches et jours fériés : de 10h à 12h
et de 15h à 19h.

Գոնտուէօյի ծիծաղախիտ դիւղաքաղա-
քը կը գտնուի Վիէն քաղաքին հարաւ,
Ռոն գետին աջակողմէանի ափին վրայ:

Ս. Ս.

Կիլիոյ (Իտալիա) փառատօնին մասնակ-
ցութեան ծախքերուն:

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ Հ. Բ. Լ. Մ. Ալեք Մա-
նուկեան Մշակ. Կեդրոնի «Պապայեան»
սրահին մէջ, Յունիս 28-ին, տեղի ունե-
ցած է «Զարուկեան» վարժարանի ամա-
լերջի հանդէսը: Դպրոցին տարեկան տե-
ղեկագիրը կարդացած է տնօրէնուհի Յա-
միկ Քիւրտեան: Ոսք առած է հոգաբար-
ձութեան ատենապետը Պարգեւ Պոճա-
ճեան: Փակման խօսքը արտասանած է
տղթոր Արէլ Քահանայ Օղլուեան: Այս
տարի Զ. կարգէն շրջանաւարտ եղած են
10 աշակերտներ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Արշալույս Խանտանեան, Հերմիտ ֆէյտի մահուան անիւթով 500 ֆր. 4ը նուիրէ «Յառաջ»ին:

ՅԱՌԱՋԻ ԲԱՐԳԱՒԱՃԱՐ
ՀԱՄԱՐ
ՇՆՈՐՀԱԿԱՆՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆԲ

ՄԱՐՍԷՅԼ:

Ն. Գուրուճեան 500 ֆր.:

Վասպուրականի Հայրենակցական Միութիւն 200 ֆր.:

France-Inter

« Յ ա ռ ա Ջ » - 70

Հինգշաբթի, Յուլիս 20, ժամը 10-էն, հարցազրոյց «Յառաջ»ի 70-ամեակին առթիւ:

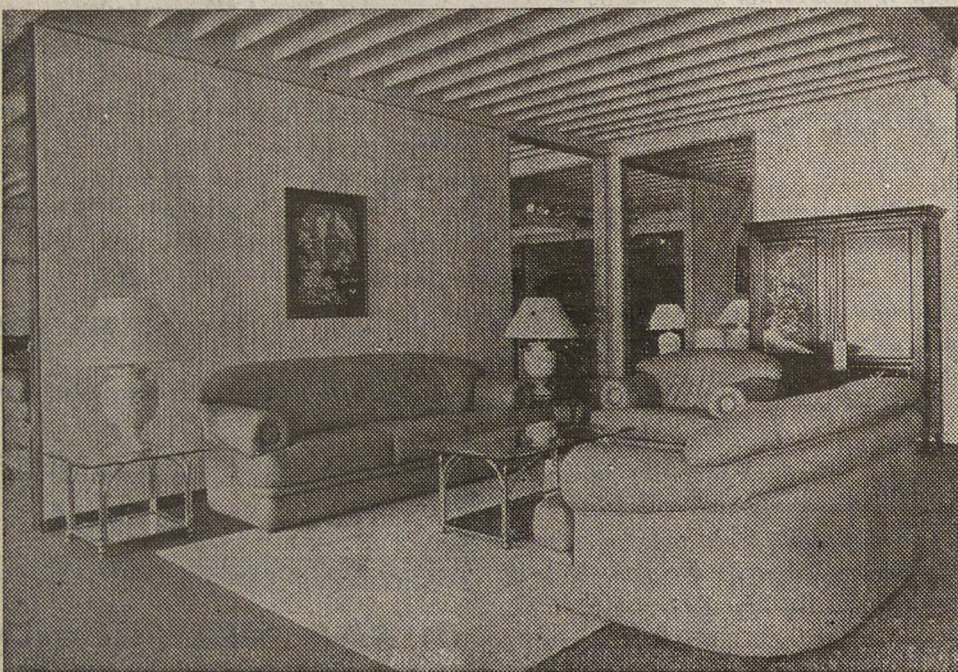
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԵՌԱԶԱՅՆԻ
ՆՈՐ ԹԻԻԸ

Հայաստան հեռաձայնելու համար հարկ է աշխատող զործածել նոր թիւը (fnu)՝ 374 (փոխանակ 7-885-ի) յաւելեալ՝ 2 երկանի համար եւ խօսակիցին թիւը, այսինքն՝ 19 (Ֆրանսայի պարագային անշուշտ) ապա՝ 374-2 եւ թիւը:

Meubles
Ghazarian

4.000 m² de mobiliers
présentés en ambiance

7 T Vitrolles à 20km de Marseille tél. : 42. 89. 27. 47

« Բացառիկ զեղչ «Յառաջ»ի բաժանորդներուն »

— ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ —

« Յ Ա Ռ Ա Ջ », ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ 100 ֆր.

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՁԸ ՍՌԱՆՑ ԵՐԳԻ 80 ֆր.
ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ 75 ֆր.
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ 75 ֆր.
ՍԻՐՏ ՄՐՏԻ 150 ֆր.

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԵՐ 80 ֆր.

ԽԱԶԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

ՍՓԻԻՌԻԻ ՄԵԶ 75 ֆր.

ԵՒ

« ՅԱՌԱՋ - 50 »

(Ծաղկաբաղ 50-ամեայ հաւաքածոյէն) 120 ֆր.

Դիմել « Յ Ա Ռ Ա Ջ »ի:

Թղթատարի ծախք՝ 25 ֆր., հատոր գլուխ:

SABERATOURS
SEVAN VOYAGES
SABERATOURS
SEVAN VOYAGES
SABERATOURS
SEVAN VOYAGES

PARIS-EREVAN-PARIS
VOLS HEBDOMADAIRES

- ASSISTANCE A L'AÉROPORT
- ORGANISATION D'ACCUEIL ET DE TRANSFERT
- RÉSERVATION D'HÔTEL
- LOCATION DE VOITURE AVEC CHAUFFEUR
- EXCURSIONS GUIDÉES
- VOYAGES ORGANISÉS EN GROUPE

PARIS-EREVAN
VOL CARGO MENSUEL

PRIX
PARIS-EREVAN-PARIS
3600 F
RENSEIGNEMENTS
ET RÉSERVATIONS
SUR SIMPLE APPEL

SABERATOURS

31, RUE D'ARGENTEUIL - 75001 PARIS
TEL 42 61 51 13 - FAX 42 61 94 53

SEVAN VOYAGES

48, COURS DE LA LIBERTÉ - 69003 LYON
TEL 78 60 13 66 - FAX 78 60 92 26

EREVAN

37, RUE HANRABEDOUTIAN - EREVAN 10
TEL 52 54 48 - 52 85 48 -
FAX 52 54 48

EN COLLABORATION AVEC
ARMENIAN AIRLINES

STUDIO VICKEN PARIS 1995

**CROIX BLEUE
DES ARMÉNIENS DE FRANCE**

COLONIE

Le Conseil d'Administration de la CBAF vous informe qu'il reste des places à la colonie de Bellefontaine (Jura) pour le séjour d'Août, du 30 Juillet au 23 Août.

Pour tout renseignement, veuillez téléphoner au 48. 24. 46. 57 du lundi au vendredi de 10h à 15h.

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83, rue d'Hauteville, 75010 PARIS
SIRET: 51027317 A R. C. Paris
Commission paritaire: N° 55935

**ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹԻ
ԽՏԱՑԵԱԼ ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ**

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ, ՕԳՈՍՏՈՍ 1-26

Որակաւոր ուսուցչական կազմ, հրաւիրեալ դասախօսներ,
պտույտներ դէպի շրջակայ տեսարժան վայրերը
Գին՝ 6.200 ֆրանս. ֆր. - Հեռաձայնէ՛լ՝
39 / 41 / 520.7737 թիւին: Բացակայութեան պարագային
բոլոր հեռաձայնի բիւ մը:

**COURS INTENSIF DE LANGUE
ET CULTURE ARMÉNIENNES**
UNIVERSITE DE VENISE, 1-26 AOUT

Enseignants qualifiés, conférences, séminaires,
excursions et visites culturelles.

Prix : 6.200 FF. — Pour tous renseignements appeler le :
39 / 41 / 520.7737 — laisser un message avec le numéro de téléphone

COMMUNIQUÉ

Les finales des XIVèmes JEUX MONDIAUX de l'U.G.A.B. auront lieu le 15 Juillet au Stade Carpentier, 81, Bd Massena, Paris 13°.

Les compétitions sont :

- 9h — Volleyball féminin
- 10h15 — Volleyball masculin
- 11h45 — Basketball féminin
- 13h15 — Basketball masculin
- 15h — Football en salle
- 16h — Cérémonie de clôture.

Tous les Arméniens de Paris et leurs amis sont invités à ces finales.

Entrée libre.

**ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ
ՄԵԿՆՈՂ
ՄԵՐ
ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ**

Արակաւոր դի մեկնող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի - նախընտրաբար - հասցէի առժամեայ փոփոխութիւնը կատարել իրենց բաղին քաղաքի գրասենեակի միջոցաւ, չժամ. բարեկեցիկ համար «Յառաջ»ի վարչութեան եւ առաքման ընկերութեան աշխատանքը:

Անկարելիութեան պարագային կարելի է անշուշտ, դիմել գրաւոր, քերքի վարչութեան, մեկնումի բուսկանէն 5 - 6 օր առաջ, տալով երկու հասցէները (ընթացիկ եւ նոր) եւ կցել 40 ֆր.ի դրոշմաբաւոյ ֆրանսայի համար: Ամրան շրջանին քաղաքապետ կան յաւելեալ անկանոնութիւնները պատճառ են, որ արտասահման մեկնողներու հասցէի փոփոխութիւն չկատարուի:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻԻ, ՀԱՍՑԻՔՓՈԲՈՒՐԻՒՆ ԶԻ ԿԱՏԱՐՈՒՐՈՒՐ ԱՌԿԱՆ ՀԱՇՅԻՒ ՈՒՆԵՑՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ:

Շնորհակալութեամբ՝
ՎԱՐԶՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀ, ՆՈՐ ՈՃ

Ժ. Շիրաք ուղեց նոր դիմագրծ մը
տալ Յուլիս 14-ի ազգ. տօնին եւ մասնա-
ւանդ Հիւրինել իր նախորդին սովորու-
թիւնները:

Այդ նպատակաւ, մասնաւոր կարեւո-
րութիւն մը տուած էր քաղաքացիական
պաշտպանութեան ֆրանսական ուժերուն
որ դարձած էր նաեւ տողանցքին գլխա-
ւոր թեման: Ժ. Շիրաք 4000 երիտա-
ւարդներ հրաւիրած էր Ֆրանսայի եւ ան-
դրոյնի նահանգներու բոլոր վայրե-
րէն, երիտասարդներ որոնք ընտրուած
էին ըստ իրենց արժանիքներուն: Տողանց-
քը եղաւ տպաւորիչ եւ համայնաւար յե-
ղափոխական Լիւկայի քանի մը զինուոր-
այիններու ցոյցը շատ փոքր միջոցով մը
տողի տուաւ: Շիրաք նաեւ փոխած էր
իր յայտարարութիւններու, ձեռք, փոխա-
նակ զորոյցի մը մէկ կամ երկու լրագրո-
ւի հետ, նախընտրած էր հանդիպում մը
Թիւրքիայի հետ, ոտքի, ամերիկեան
ձեռք եւ որոնք ընթացքին առաւելաբար
ծանրացաւ Պոսնիոյ վրայ: Յիշեց որ
առաջարկած է գլխաւոր ընկերակիցնե-
րուն որ միանաբար գործեն, ուժեղ,
աւսմանական կերպով, կարճ՝ վերադա-
նալ Սրբաշինիքայի հողաշերտը: Դատա-
ւարանք ՄԱԿ-ի անկարողութիւնը եւ
նախապայտուած զինուոր: Բայց, Ֆրանսա
առանձին է իր վրդուրդուն մէջ, Պոթ-
րա Ղալիէն սկսեալ բոլորը կը շարունա-
կեն խորհրդակցելով, մինչ ժամանակը
կ'անցնի եւ բնակչութիւնները տեղահան
էլ չուն: Այս կացութիւնն է արդէն, որ
Լիւքսեմբուրգի խորհուրդը կու տար (Յու-
լիս 15-ին)՝ «Ֆրանսական առանձնութիւ-
նը»:

Սրբաշինիքայի անկումը քաղաքա-
նական Միւնիսթրի մը հետ (հունիս 1938-
ին արեւմտեանները տեղի տուին Հիթ-
լերի կարծելով թէ խաղաղութիւնը կը
փրկեն), Շիրաք փորձեց ցնցել միջազգա-
յին հաւաքականութիւնը, որ ցարդ խօս-
քով կը գոհանայ Պոսնիոյ թէ այլուր:

Հակառակ ցոյցերուն եւ բողոքներուն,
բէլ մը ամէն կողմ, Շիրաք կրկնեց թէ
հիւսկական փորձերու իր որոշումը ան-
դաւանի է:

կարկառուն դէմքեր մեծ ողբերգութեամբ
ողջունեցին Ժազ Շիրաքը Յուլիս 16-ին
կատարած իր յայտարարութեան համար:
Արդարեւ, ցարդ, Հանրապետութեան ոչ
մէկ նախագահ, հակառակ հրէական տ-
մէն տեսակ ճնշումի, տեղի տուած էր եւ
ամբաստանած նաեւ ֆրանսական Պետու-
թիւնը (Վիշի) Հրեաներու հալածանքին
եւ տեղահանութեան համար, ո՛չ ալ Կոլ,
ո՛չ Փոնիփաու, ոչ Ժիւսքար տիւսթէն եւ ոչ
իսկ Միլթերան: Ծանօթ է որ առաւելա-
բար Ֆ. Միլթերան բազմաթիւ միջամը-
տութիւններու ենթակայ եղաւ այդ ուղ-
ղութեամբ, բայց, միշտ զատորոշեց ֆը-
րանսական Պետութիւնը: 1992-ին կ'ը-
սէր... «Ներդրումիս պիտի չխնդրեմ յա-
նունք ֆրանսայի: Համրապետութիւնը
գործ չունի առը հետ: Ֆրանսական Պե-
տութիւնը, Վիշիի Հանրապետութիւնը
չէր: Հաշիւ մի՛ պահանջէ Հանրապետու-
թեան: Ան ըրաւ ինչ որ պարտէր ընել»:
Միլթերան այս յայտարարութիւնը կ'ընէր
Վեյտրոմ տ'էլիէի Հրեաներու հաւա-
քումին եւ տեղահանութեան 50-րդ տա-
րելիցին աթիւ: Երեք տարի ետք, Շի-
րաք, աննախընթաց քայլ մը կ'առնէ եւ
կ'ամբաստանէ ֆրանսական Պետութիւնը
զբաղող երկրորդը ըլլալու յանցան-
քով: «Այս սեւ ժամերը, կ'ըսէ Շիրաք,
ընդմիջաւ կ'արատաւորեմ մեր պատմու-
թիւնը եւ նախատիք մըն եմ մեր անցեա-
լին եւ մեր աւանդութեան: Այո՛, ցրա-
ւորիմ ոմրային խելագարութեան օժան-
դակեցին Ֆրանսացիներ, ֆրանսական
Պետութիւնը: 53 տարի առաջ, 1942 Յու-
լիս 16-ին, ֆրանսացի 450 ոստիկաններ
եւ զինուորական ոստիկաններ, իրենց
պետերու իշխանութեան տակ, կը պա-
տախտակէին ճաշիներու պահանջներուն:
Այդ օրը, շուրջ 10.000 Հրեայ այրեր,
կիներ, մանուկներ ձերբակալուեցան...
Ֆրանսա, յայտարարեալ իրաւունք
հաշտեցի, հիւրընկալութեան եւ ա-
պաստանի հող, Ֆրանսա այդ օրը ան-
դաւանելի կը գործէր: Դրժեղով իր
խօսքը իր պաշտպանականը կը յանձնէր
իրենց դաշինքներուն»:

Այս նախագահ մէջընթացներ կ'ընէր
Թորայէն եւ Սերժ Գարսիէլէն: Ի դէպ,
այս վերջնային յաղթանակը կարելի է նը-
կատել Շիրաքի այս զինումը: Եթէ ամէն
կողմէ ծափահարութիւն եւ չ նորհաւո-
րութիւններ կը տեղան, մէկ տարբեր
ձայն կայ սակայն: Լը Փէն, այս առթիւ,
յայտարարած է՝ «Շիրաք կը վճարէ իր
ընտրական պարտքը հրեայ համայնքին»:
Ահաւասիկ Հանրապետութեան նախա-
գահ մը որ չլարանցաւ իր Պետութիւնն
իսկ արատաւորելու, բայց ի՞նչ սակար-
կութիւններով չզիջեցաւ ցեղասպանու-
թիւն բառը գործածելու Հայերուն հա-
մար, երբ զեռ միայն թեկնածու էր, չա-
րատաւորելու համար Թորք Պետութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐԻՔԻԱ մտահոգ է Սուրիոյ եւ Իս-
րայէլի մերձեցումէն: Վախ կը պատ-
ճառէ հաւանականութիւնը թէ Իսրայէլ
կրնայ իր ուժերը ետ քաշել Կոլանէն ո-
րուն հետեւանքով նախագահ Ասատ կըր-
նայ իր զօրազուեցումը տեղափոխել դէպի
Թրքական սահմանը: Իսրայէլ այն տպա-
ւորութիւնը ունի որ Եփրատի ջուրերուն
բաշխումի կնճառտ հարցը կրնայ հրաժ-
րել ու այդ հեռանկարով Անգարա կը փա-
փաքի ապահովութեան հարցին մէջ մօ-
տիկ գործակցութիւն ունենալ Երուսա-
ղէմի հետ:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ - ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արեւել-
եան չըջանող ամօթը աւեր գործած է: Ձեռ-

Ե Ր Ե Ն	Հ Ե Ռ Ա Տ Ի Պ	Փ Ն Ր Ի Ձ
------------------	---------------------------------	-----------------------

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»

(Յուլիս 14)

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻ Ա. ՆԻՍՏԸ

Հայաստանի Սահմանադրութեան հա-
մաձայն Ազգ. Ժողովին Ա. նիստը պէտք
է դուրսբերել ընտրութեան արդիւնքնե-
րուն ամփոփուելէն ետք, երկրորդ Հինգ-
շարթին: Ներկայ Գերագոյն Պորհուրդի
լիազօրութիւններու պայմանագրով կ'ա-
ւարտի Յուլիս 20-ին, իսկ Ազգ. Ժողովի
առաջին նիստը նախատեսուած է Յուլիս
27-ին:

Ինչ կը վերաբերի Սահմանադրութեան
հանրաքուէին արդիւնքները անվաւեր հըռ-
չակելու վերաբերել Գերագոյն դատա-
րան ներկայացուած ընդդիմութեան դի-
մումին, Կեդրոնական ընտրական յանձ-
նաժողովի փոխ - նախագահ բացատրած
է որ հանրաքուէի մասին օրէնքին 31-րդ
յօդուածին համաձայն, համընդհանուր
քուէարկութեան արդիւնքները դատական
վիճարկումի ենթակայ չեն: Անոնք ան-
վաւեր կրնան հռչակուիլ միայն նոր հան-
րաքուէի մը միջոցով: Հետեւաբար, ինչ-
պէս ըսած է փոխ - նախագահը, Գերագոյն
դատարանը ստիպուած կ'ըլլայ մերժել
ընդդիմութեան դիմումը:

ԿԵՐ. ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԷՆ

Կեդրոնական ընտրական յանձնաժողովի
Յուլիս 13-ի նիստին արձանագրութիւնը
կատարուած է 16 ընտրատարածքի մէջ
ընտրուած երեսփոխաններու: Որոշուած
է 6 ընտրատարածքի մէջ մեծամասնու-
թեան ընտրակարգով կատարուած ընտ-
րութիւնը անվաւեր հռչակել ու Յուլիս
29-ին նոր քուէարկութիւն կազմակերպել
այդ տարածքներուն մէջ: Կեդր. ընտրա-
կան յանձնաժողովը որոշած է նաեւ 36
ընտրատարածքներու մէջ յանձնաժողովի
բոլոր անդամներուն լիազօրութիւնները
զադրեցնել եւ առաջարկած է համապա-
տասխան կուսակցութիւններուն որ նոր
թեկնածու ներկայացնեն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ - ՖՐԱՆՍԱ ՆՈՐ ՀԱՄԱՋԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Յուլիս 12-ին, Հայաստանի եւ Ֆրանսա-
յի միջեւ ստորագրուած է ֆինանսական

համաձայնութիւն մը, ըստ որուն Ֆրան-
սայի կառավարութիւնը Հայաստանին կը
տրամադրէ առաջին հանդիմանին 4,5 մի-
լիոն ֆրանքի նուիրատուութիւն մը, օգա-
յին հաղորդակցութեան վերահսկողու-
թեան պայմաններու բարելաւման ծրագրի
իրագործման համար: Համաձայնութիւնը
ստորագրած են Ֆրանսայի կառավարու-
թեան կողմէ՝ Ֆրանսայի Հայաստանի
ղեկավար Ֆրանսա տը Հարթինի, իսկ Հա-
յաստանի կառավարութեան կողմէ՝ փոխ
վարչապետ Վիգէն Ջիւլէնէն: Այս առ-
թիւ Վիգէն Ջիւլէնէն ըսած է, թէ մէկ
ամիս ետք ֆրանսական կառավարութեան
օգնութիւնը կ'ընդլայնուի: Մօտ ապա-
գային աւելի կ'ընդլայնին երկկողմանի,
փոխ շահակտ համագործակցութեան
ծրագրերը: Ֆրանսայի ղեկավարը անդ-
րադառնալով այս համաձայնութեան նը-
շած է, թէ այս նուիրատուութիւնը յատ-
կացուած է օգնական արդիւնք -
նացման սարքաւորումներու եւ աթոմա-
կայանի օգտագործուած վառելիքի ապա-
հով պահպանութեան նպատակներուն:
Ֆրանսայի պետական գանձարանի տնօրէ-
նութեան արեւելքի երկրներու բաժնի
ներկայացուցիչ Միշէլ Մորայ ըսած է,
թէ ընդհանուր նուիրատուութիւնը 20 մի-
լիոն ֆրանք է, որուն միայն մէկ մասն է
որ այսօր պաշտօնապէս յատկացուած է:

ՀԻՄՆԱԴԻՐԱՄ

Հայաստան հիմնադրամին միջոցներով
մեծ թափով առաջ կը տարուի Գորիս -
Ստեփանակերտ կառուցելի շինութիւնը:
Ներկայիս հողային աշխատանք կը կա-
տարուի առաջին հիւնդուկէն քելութիւննոց
հատուածին համար: Ծուռով կը սկսի 13
քելութիւննոց Բ. հատուածին ու կամուր-
ջին կառուցումը: Վերջերս ծանօթ
բարերար, հիմնադրամի վարչութեան
պատուական անդամ՝ Վաչէ Մանուկեան
250 հազար տոլար նուիրած է հիմնադրա-
մին:

ՖՐԱՆՍ. ԱԶԳ. ՏՕՆԻ ՆՇՈՒՄ

Յուլիս 13-ին Արտասահմանի հետ մշակ-
կապերու կեդրոնին մէջ նշուած է Ֆը-
րանսայի Ազգ. տօնը: Ֆրանսայի Երեսանի
ղեկավարաւոր մշակույթի կցորդ՝ Պատրիկ
Տօնպետեան, խօսած է երկու երկիրնե-
րու պետական բազմակողմանի կապերուն
մասին: Երաժշտութեան բաժնին մէջ եր-
գած է երիտասարդ երգչուհի Ժիւլիէթ
Գալստեան:

Յուլիս 14-ի առթիւ Թուրքիոյ նորըն-
ախ քաղաքացիներ հրաւիրած էր իր
կուսակցութեան պետը՝ Ժ.Մ. Լը Փէն,
ինչ որ բաւական աղմուկ հանած էր եւ
պատճառ դարձած որ թաղապետութեան
ձայն անդամները չմասնակցին արարո-
ղութեանց, բայց, քուէարկող բնակիչնե-
րը ցոյց կու տային իրենց համակրանքը,
եթէ նոյնիսկ հոս ու հոն հակացոյցեր տե-
ղի կ'ունենային:

ՀԻՄՆԱԴԻՐՈՒ ՏԵՂԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ ՇԻՐԱՔ ԱՄԲԱՍՏԱՆԵՑ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Իսրայէլ եւ Ֆրանսայի հրեայ հա-
մայնքը, ինչպէս նաեւ կարգ մը հրեայ

անոնց հանդէպ, որոնք շահագործում-
ներ կ'ընեն ամուսնոյն առողջութեան
չուրջ:

ԾԱՅՐԱՅԵՂ. 2000 ԹՈՒՐԻՔ ցուցարար-
ներ Յուլիս 14-ին պատանդ բռնած են
31 հոգի, որոնց 16-ը՝ օտարականներ,
Պոլսոյ զբօսաշրջիկային մէկ թաղամա-
սը: Կ'ուզեն բողոքել թուրք օստիկա-
նութեան վերաբերումին դէմ:

ՄԱՐՍԷԼԻԱ Արքեպիսկոպոսը՝ ծիրանա-
ւոր Գոֆֆի որ նոր քաշուած էր իր պաշ-
տօնէն, մեռաւ, յետ անոնց հիւանդու-
թեան, 75 տարեկանին:

ՀԱՄԱՌՈՑ ԱԿՆԱՐԿ ԱՄԵՐԻԿԱԶԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

Գրեց՝ ՀՐԱՆԴ ԱՃԻՄԵԱՆ

(Ե. Ե. Վերջին մաս)

1961 Հոկտեմբեր 13 - 14-ին, Նիւ - Եորքի մէջ տեղի կ'ունենայ Գալիֆորնիոյ Հայ Կրթական Հիմնարկութեան համագումարը, որուն ներկայ կ'ըլլան հիմնադիր անդամներ Յակոբ Քարեան, Ալեք Փիլիպոս, Արշակ Տիրաւեան եւ Յովսէփ Փիլիպոս: Համագումարին զլիսաւոր նիւթը կը դառնայ ամերիկահայ դպրոցի դժբախտ հարցը: Կ'ըլլան կարգ մը առաջարկներ, որոնց մէջ նորութիւններ չկան, այլ՝ դժբախտ կրկնութիւններ են, տարիներէ ի վեր ամէն առթիւ կատարուած արտայայտութեանց, նոյն հարցին շուրջ, այն տպաւորութիւնը թողով որ դպրոցական հարցը տակաւին երկար ժամանակ ձգուածի առարկայ պիտի դառնայ:

Այդ մասին Խ. Ն. «Հայրենիք» ամսագրի 1961 Դեկտեմբերի թիւին մէջ հետեւեալ կը գրէ. - «Մենք պիտի ուզէինք որ Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը չհետեւէր աւանդութեան, այսինքն դպրոցի մը հիմնադրութեան, դադարաւոր չշտաճգէր դաշն ուսումնասիրելու պատճառաբանութեամբ: Քանի մը կազմակերպութիւններ, ինչպէս մասնաւորաբար Հայ Օգնութեան Միութիւնը, լայն փորձառութիւն ունին այդ ուսումնասիրութեան մասին, ու կըրնան սալ կարեւոր տեղեկութիւններ, քաղուած՝ տասնամեակներու իրենց աշխատանքի դասերէն, յօգուտ հայ դպրոցին: Որովհետեւ, ի վերջոյ, հարցը կը կայանայ՝ տեղ մը ազգային դպրոց մը քանալու մէջ: Թէ ո՛ր կրնայ ըլլալ այդ տեղը, քարտէսին վրայ ակնարկ մը եւ քիչ - շատ ծանօթութիւն մեր դպրոցին մասին, կրնան շուտով դադարաւոր տալ: Պարզ ու յստակ է այլեւ, թէ ամերիկահայ դպրոցին հիմնադրութիւնը նախաձեռնութեան հարց է միայն: Յանձնախումբեր եւ ժողովներ կը ծառայեն միայն յետաձգելու կամ ձգձգելու այս այնքան կենսական խնդրը, մեր դպրոցին համար»:

Հոս, յետագործ հայեացքով մը, հարկ է նշել որ Լոս - Անճելըսի մէջ 1951-էն ի վեր հայերէնի ուսուցման նախաձեռնութիւնը ստանձնած էր Հ.Օ.Մ.-ը, պահելով միօրեայ «Մեքսիկոյ» վարժարանը, որ ունէր կրթական նիւստակալ Մարմին մը: Այդ Մարմինը հայկական ամէնօրեայ վարժարան մը հիմնելու գաղափարը հետապնդելով, 1959 Մայիսին ձեռնարկ մը կազմակերպելով յաջողած էր դոյաքնել 48 հազար տոլար եւ գնել երեք արտավար հողամաս մը, անոր վրայ կառուցանելու համար «Մեքսիկոյ» ազգային վարժարանին շէնքը: Սակայն, կառուցման հարցը կախում ունեցած է որդացեալ Մարթին Ֆերասեանի եւ իր կնոջ՝ Եւնիկէի կտակին օգտագործումէն:

Արդարեւ, Մարթին Ֆերասեան, որ շուրջ չորս տասնամեակ Ամերիկայի մէջ դպրոցաշինութիւն շնորհած էր, իր կեանքի վերջալոյսին, փրկակցելով որ իր ողջութեան պիտի չէրազդրուէր հայկական ամէնօրեայ վարժարանի մը հիմնադրութիւնը, իր ամբողջ ունեցածը՝ 250 հազար տոլար գնահատուող անշարժ կալուած մը, կը կտակէր դպրոցական շէնքի մը կառուցման: Մարթին Ֆերասեան իր մահահանգում կը կնքէր 1955-ին եւ ամերիկահայ դպրոցին զլիսաւոր փառապանքները թիւններ եւ դեկավարներ տակաւին կը շարունակէին յանձնախումբեր կազմելով, ժողովներ գումարելով, ուսումնասիրութիւններ եւ պրպտումներ կատարելով դրադիւր:

1961 Նոյեմբերին Տիթթօյթի մէջ կը գումարուէր հիւսիսային - Ամերիկայի Կիւրիկեան Միութեան նախագահ Սպեյսի Ներսիսեանի ժողովը, որուն ընթացքին կարգադրուած տեղեկագրերով դոհունակութեամբ կը շնչէին, թէ եկեղեցական, կրօնական կազմակերպութիւններ հետազնայ՝ դրադաճ՝ դարձած է այլեւս ամուր խորիմներէն մէկը մեր ազգային կեանքին, իսկ Ազգային Ներսիսեանի ժողովը կը հսկէ այդ կեանքին, քաջալերելով եկեղեցիներու պայծառութիւնը, նոր եկեղեցիներու շինութիւնը, եւ առհասարակ մեր համայնքի կրօնական դրօժով ազգային կեանքին կենսունակ եւ աշխոյժ գործունէութիւնը: Հպարտութեամբ կը նշուէր որ Թեմը, մինչեւ Գա-

լիֆորնիա երեսուրի չափ եկեղեցիներ ունի եւ նորեր կը շինուին:

Ինչպէս կը պարզուի, 1957-ին Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռը Ամերիկայի մէջ թեմ հաստատելէ ետք, չորս տարուան ընթացքին շուրջ 30 եկեղեցի կառուցուած է եւ ո՛չ իսկ մէկ դպրոց:

Կարօ Գեորգեան, 1961-ին Միացեալ - Նահանգներ այցելելէ եւ գնահատան քաղաքներ շրջելէ ետք, Պէյրութ վերադարձին, իր «Տարեգիրք»-ին յաջորդական երկու թիւերով տուած է ամերիկահայ դպրոցին օրուան վիճակը, ազգային կեանքի ալիքան երեսներու պարզած պատկերը եւ վիճակագրական կարգ մը թիւեր: Իր տեղեկագրութեան եզրակացութեան բաժնին մէջ (1963-ի թիւ, էջ 590 - 592), ան ի մէջ առնոյ կը գրէ. - «Այսօր Ամերիկահայութիւնը կը գնահատուի 300-հազար ... բոլոր այս թիւերը անուանական եւ ենթադրական են եւ չեն հիմնուիր որոշ տուեալներու վրայ ... Ո՛չ արձանագրութիւն կայ ոչ ալ վիճակագրութեան նմանող բան մը: Ամէն համարն է կորուցած է հաղորդակցութեան 300-000-ը: Եւ առհասարակ, վերջ ի վերջոյ կարեւորը այդ ալ չէ: Երանի՜ ըսուէր, թէ ամերիկահայ դպրոցը կը բաղկանայ 150 - 160-000 Հայերէ, որոնք չեն խցած իրենց կապերը հայութեան հետ: Երանի՜ ըսուէր, որ եթէ անոնց մեծամասնութիւնը կորսնցուցած է իր մայրենի լեզուն, հայ միացած է սակայն իր ընտանեկան բարքերով, իր հնորեայ աւանդութիւններով, իր եկեղեցիով եւ մանաւանդ իր հոգեկան աշխարհով»:

«Այլապէս ի՞նչ արժէք ունի նոյնիսկ կէս միլիոնը, եթէ այդ կէսին կէսին աւելին ուրացած ու մոռցած է իր ինքնութիւնը: Այստեղ է ամերիկահայ դպրոցին մեծագոյն ցար: Ոչ միայն մեկուսացած անկիւններու մէջ, այլեւ հոծ համայնքով ներկայացող տարածութեանց վրայ, տասնամեակ հաղորդակցութեան կորուցած են հայութեան համար: Եւ եթէ հայապահպանման գետնին վրայ տարուող աշխատանքը տկարանայ, ուրիշ տասնեակ հազարներ ալ պիտի միանան անշուշտ այդ կորուցածներուն, մօտ ապագային»:

«... Սխալ են, մեր կարծիքով, այն դիտողութիւնները, որոնք կ'ըլլան եկեղեցիներու կառուցման կապակցութեամբ: Եթէ ըլլար եկեղեցական ցանցին չափ դպրոցական ցանց ստեղծելու կարելիութիւնը, դպրոցները մէջ, նախընտրութիւնը, պիտի երթար անշուշտ դպրոցներուն: Այլապէս, բացուելու առաջարկուող մէկ կամ երկու դպրոցով եւ այդ նպատակին համար ծանուցելով հարկը հազարաւոր տոլարներով բաւարար արդիւնք մը ձեռք չի ձգուիր մանաւանդ Ամերիկայի մէջ, ուր, մինչեւ համալսարանին դուռը, ուսումը քոլոնովին ձգել է: Մէկ կամ երկու դպրոցի չընդունելու տարիներու ընթացքին փրկուելիք քանի մը հարկեր երկուստեքներով դժուար թէ կարելի ըլլայ դպրոցին հարկերին կէսը հայ պահել: Պարագան այդպէս չէ եկեղեցիներուն համար: Անոնց դոյուլութիւնն ալ անշուշտ հարկերին հարկեր, նոյնիսկ հաւերին յիսուն ապահովութիւն մը չէ, բայց լաւագոյն է իրենց այդպիսին, տրուած պայմաններու մէջ: Այս գետնի վրայ մեր ուղարկութիւնը դրաւեցին եկեղեցիներուն կից գործող Կիրակնօրեայ դպրոցները, ուր յաճախող փոքրիկներուն թիւը, ամէն տեղ, հայերէնի դասընթացներուն հետեւողներու թիւէն ճիշդ, վեց, նոյնիսկ տասն անգամ աւելի է: Ընդէն, անգլերէն է ամէն ինչ Կիրակնօրեաներուն մէջ, բայց ունի այն առաւելութիւնը, որ իրենց համար հասկնալի այդ միակ լեզուով կը կապուին անոնք իրենց ազգային եկեղեցիին եւ ատով, նաեւ իրենց ժողովուրդին»:

Հոս համոզեցնող չի թուիր այն հաստատումը, որ «եթէ ըլլար եկեղեցական ցանցին չափ դպրոցական ցանց ստեղծելու կարելիութիւնը դպրոցները մէջ, նախընտրութիւնը պիտի երթար անշուշտ դպրոցներուն»: Ի՞նչն է որ կը խանգարէ նման կարելիութեան մը ստեղծումը: Մէկ կամ երկու դպրոց բանալու համար հա-

ԳԱՂՈՒՄՏ ԿԻՒԼՊԵՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿԸ

Սպանական թերակղզին արեւմուտքը Ատլանտեան Ովկիանոսին վրայ, Փորթուգալ ախոյր աւելի հարուստ է պատմութեամբ, լուսնոտեան քաղաքակրթական հետքերով, միջնադարեան դաղթատիրական կայսրութեան յիշատակով եւ իր հռչակաւոր նաւորդներով քան որպէս տնտեսապէս բարգաւաճ Հարաւային Եւրոպայի պետութիւն մը որուն տարրուստի մակարդակը Եւրոպայի ամէնէն ցածերէն է:

Մայրաքաղաքը՝ Լիզպոն, Թալէկ դե տարերանը շուրջ մէկ միլիոն բնակչութեամբ, իր նաւահանգիստով երկրին անասական զլիսաւոր աղբիւրն է: Կառուցուած ըլլաւ իր ժամանակին Լիզպոնի դիմացը ունի դրոսաշրջիկական յատուկ դրոշմ մը:

Կիլիկիոյ Հայկական Թագաւորութեան շրջանին արքայական հարստութիւններու, իսապիլիկներու եւ եկեղեցականներու միջեւ հաստատուած են յարաբերութիւններ: 15-րդ, 16-րդ դարերուն Լիզպոն եղած է, իր նաւահանգիստներով, հայ վաճառականներու համար անցք մը, հանգրուան մը դէպի Հնդկաստան:

Այսօր, Լիզպոն իր պատմական կապը կը պահէ Հայերու հետ՝ Գալուստ Կիւրպչեկեան Հիմնարկով, քանի հայկական դպրոցի կարելի չէ անուանել քանի մը տասնեակ Հայեր, շուրջ վեց ընտանիք, որոնք կ'ապրին Լիզպոն, ան ալ առաւելաբար Հիմնարկին շուրջ:

1942-ին, Բ. Ալիարհամարտի ընթացքին, Գալուստ Կիւրպչեկեան, որուն կենսագրականը ծանօթ է որպէս ռահվիրայ նաւթահանքերու շահագործման, Կիւրթայ Փորթուգալ առաջին անգամ ըլլալով եւ հոն կը գտնէ ապաստան, ապահովութիւն եւ խաղաղութիւն: Տասնեակներ տարի յետոյ, 1955 Յուլիս 20-ին, իր մահահանգում կը կնքէ Ալիզպոնի մէջ Լիզպոն, ուր որոշած էր վերջնականապէս կայք հաստատել:

1902-էն ի վեր անգլիահպատակ եւ չկարենալով ապաստանել օգտագործել եւ արբանդութեան տակ ունենալ իր հարստութիւնն ու ինքնիշխան, Գալուստ Կիւրպչեկեան 1953 Յունիս 18 թուականի կտակով մը, նիւթապէս լայնօրէն ապահովել յետոյ իր ընտանեկան պարագաներն ու նախկին աշխատակիցները, կը ստեղծէ հիմնարկ մը, Լիզպոնի մէջ, որ պիտի կրէ իր անունը եւ ժառանգէ իր հարստութիւնը: Փորթուգալական հաստատութիւն մը միջազգային կոչումով որ նպատակ պիտի ունենայ օգնելով կրթութեան, գիտութեան, արուեստի եւ բարեսիրու-

րիւր հազարաւոր տոլարներու յատկացումը միտում մըն էր, երբ միւս կողմէ, չորս տարուան ընթացքին, 30 եկեղեցի կը կառուցուէր, յաճախ նոյն քաղաքի նոյն թաղամասին մէջ:

Միւս կողմէ, Երեսնի մէջ 1962-ին կը հաստատուէր Սերգէյ Գապարեանի «Սփիւռեալ գաղթօջախներն այսօր» գիրքը, ուր հեղինակը, օգտուելով ըսփիւրէի հայկական մամուլին մէջ հրատարակուած նիւթերէն եւ արտասահմանի հայկական դպրոցներ իր շրջագայութեան, տեղեկութիւններ կուտար ի շարք այլ դպրոցներու, նաեւ ամերիկահայ դպրոցի ազգային, մշակութային կեանքին մասին: Խօսելով ամերիկահայ կրթական դրոշմի մասին Ս. Գապարեան հետեւեալ հաստատում կ'ընէր. «Ամերիկեան իշխանութիւնները ոչ միայն չեն խրախուսում ազգային փոքրամասնութիւնների դպրոցների բացումը, այլեւ գնահատել արդիւնքն են յարուցում»:

Այսպիսի անհեթեթ հաստատում մը կարելի է միայն բացատրել «նեքերի սպանում»-ի համար կատարուած ըլլալու իրողութեամբ:

Ամերիկայի մէջ հայկական վարժարան բանալու պարզապէս նախաձեռնութեան հարց մը եղած է, ո՛չ կարելիութեան պակաս, ոչ ալ պետական արգելքի հետեւանք: Կը բաւէր հաւատք ու տեսիլք ունենալ:

Ամերիկահայ դպրոցական շարժումի

թեան վերաբերեալ գործերու: Այս Հիմնարկը զննելով փորձուկական օրէնքներու հովանաւորութեան տակ եւ հաստատուելով Լիզպոն, Գալուստ Կիւրպչեկեանի կողմէ տեսակ մը երախտագրութեան, վստահութեան արտայայտութեան մըն է, հաւատարմութեան արարք մըն է:

1956-ին է որ կը սկսի Գալուստ Կիւրպչեկեան Հիմնարկի գործունէութիւնը, ու տարուէ տարի կը բարձրանա զանազան կառույցները: 125 մեթր երկարութիւնով 25 մեթր լայնքի վրայ վեց յարկանի պատկառելի շէնք մը հաստատութեան կեդրոնացիւնն է: Հոն կը գտնուին մասնաւորաբար թիւնը, վարչութիւնը, սպասարկութիւնները, մշակութային լայն տարածք մը ինչպէս նաեւ արհեստանոցներ ու թեքներ ծառայութիւնները: Այս շէնքին Բ. յարկի մէկ մասին մէջ հաստատուած է հայկ. հարցերու բաժանունը, անոր թէնութիւնը իր գնահատան գրասենեակներով: Այժմու տնօրէնն է Զաւէն Եկաւեան, լեզուագէտ, Ֆրանսահայութեան ծանօթ անձնաւորութիւն մը քանի 1970-էն 1984 Վարած է տնօրէնութիւնը Փարիզի Մարի Նուպար Ուսանողական Տան: Փոխ - տնօրէնն է՝ Աստղիկ Զաքարեանը, որ աւարտած է Զուրիկայի դիւանագիտական դպրոցը եւ հեղինակն է Ֆրանսերէն լեզուով հատորի մը «Իմ արմատներ»:

Սառնակ Զաքարեանը, Գալուստ Կիւրպչեկեանի արուեստի անձնական հարուստ եւ բարձր որակի հաւաքածոն՝ 6400 կտորներով՝ Վարպետներու գործեր՝ Ռիպիւս, Փարիզ, Գորո, Ռեյնալտ, Մանէ, Տրիւս եւ ուրիշ շատ - շատեր մաս կը կազմեն նկարչութեան բացառիկ հաւաքածոյին: Փանդակներուն մէջ կայ հռչակաւոր Տիան ար շուտնի նախատիպը, մարմարէ, որ կը պատկանէր Մեծն Կատարինէ Բ.-ին զոր Գալուստ Կիւրպչեկեան գնած է 1930-ին:

Երկրորդ թաղամասն է: Կան նաեւ երկրպագան քանդակներ, արեւելեան կաւագործութիւններ, ձեռագիրներ, հին գիրքեր եւ գիրքերու կազմեր, ապակի առարկաներ յատկապէս սուրիական, Ֆրանսական կահաւարաններ, գորգեր, որմագորգեր եւ կտաներ, լալիքի դոհաններ, յունական մետաղներ, դրամներ եւ արուեստի այլ հազուագիւտ նմուշներ: Թանգարանի շէնքին մէջ նաեւ առանձին մաս մը վերապահուած է մշակութային գործունէութիւններուն՝ լսարան, ցուցասրահ, համերգի սրահ, ընթերցարան եւ այլ ձեռնարկներու վայրեր: Նոյնպիսի Թանգարանի շէնքին մէջ կը գտնուի ընդհանուր գրադարանը իր 125 հազար տոմարներով:

Կեդրոնական շէնքին հարաւը կը զբաղուի Մեծ Լսարանը իր 1300 աթոռներով, արդիական սարքաւորումներով: Լսարանը կարելիութիւններ ունի յարմարելու ամէն տեսակի մշակութային կամ գեղարուեստական ձեռնարկի պահանջներուն: Հոյակապ սրահ մը որ առիթը ունեցած վայելելու, մեր այցելութեան առթիւ:

Կեդրոնական շէնքին հարաւը կը զբաղուի թագէր ուսուցչոյ՝ Մինաս Թէօֆիլան, 1993 Մարտ 21 թուականի, ինծի ուղղուած նամակի մը մէջ. - Եթէ ուշացաւ հայ վարժարանային շարժումի առարկայացումը, միակ պատճառը այսպէս կ'ըլլաւ մեր կազմակերպութիւններու անփութութիւններն էր եւ տեսիլքի չգոյութիւնը, նաեւ այն «համոզումը» որ Ամերիկայի մէջ հայ վարժարաններ ունենալու ունէ մտածում կամ ձգտում ... ինքնախաբէրութիւն ու ցնորք է: Մենք ապրեցանք Ամերիկահայութեան 1960-ական տարիներու անհաստատութեան, վերապահութեան, չընտելու համար ձեռնաթափութեան այդ դրուագները, պայքարեցանք զստալուցութեան հակամիտութեան դէմ, չընքնիւր շրջանէ շրջան եւ գիտակցութեան հրաւիրելով իշխանութիւնը, կազմակերպութիւնները, եկեղեցիներ, մասնաւորականութիւնը:

Ահաւասիկ այս անկուրթութեան, անհաստատութեան, վերապահութեան եւ ձեռնաթափութեան վերջ տալու յաջողութիւնը կ'ունենաւ քեռապի երկտառով թիւնը՝ այդ օրերուն զինք կը կոչէին «սար» մը - այդ օրերուն զինք կը կոչէին ինձնաբազան խնդրէ, յանձին Գալիկի ինձնաճիւղանի, որ ձեռնակ ջարդին դէմ պատերազմ հռչակելով հրապարակ կ'ընէր եւ յաղթահարելով ամէն դժուարութիւն: 1964 Սեպտեմբեր 14-ին, կը բանար ամերիկահայ առաջին վարժարանին դռները, կէս դարու յապագումով իրականացնելով «անկարելի» նկատուած երազ մը:

ՕՐՈՒԱՆ
ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԿԱՐՄԱՐԹԵՐԸ ՆՈՐ ՍՊԱՐԱՆԱԼԻՔՆԵՐՈՒ ԵՆՐԱԿԱՆ

Ամերիկայի հիւսիսային հարաւ Կարմրա-
թերթը ահաբեկող եղած են իրենց
կրօնական կրօնաւարները, տարածքներու կո-
րուստիոն ու ազատութիւններուն սահմա-
նափակումին: Այս բոլորը, երբ ուղղակի
հարցուցուած չեն ինչպէս եղած է ժ. Գ. Գ. Գ.
պարբերութեան, Արժանութիւնի ու
ժողովի մէջ: Այսօր իրենց կը սպառնայ ոչ
ժողովի փոխարէն, այլ սպի-
տակ ջարդը որ թիրախ ունի անոնց մշա-
կութիւնը: Հարկաւորը ցեղախումբերու
1700 լեզուները որոնք կը խօսուին շուրջ
22 միլիոն մարդոց կողմէ, ծանր հար-
ածներ կը ստանան:

Կարմրաթերթը յաճախ սպառնալիքներ
կը թիրախ եղած են ու կ'ըլլան, իրենց
հակապաշտպանութեան աշխարհագրական դիր-
քերուն պատճառով: Երկուստեք, Երեւան-
ի մէջ քարիւղի արտադրութիւնն է
իրենց թշնամին, Միացեալ - Նահանգներու
մէջ Արիւնդները համակերպած են որ
արտադրական թափօնները իրենց հողերը փո-
խարութիւն: Փանամայի մէջ, ինչպէս
գրած է իրենց թերթերէն մէկը, ամերի-
կայի գիտնականներ կարմրաթերթ կոչ
մը արեւը առած են, առանց իր գիտու-
թեան գործածելու համար անոր ծնարա-

նական տուեալները: Պրազիլիոյ Կուարա-
նիները մտահոգ են շրջանային հասարա-
կաց շուկայի մը ստեղծումով: Թմրեցու-
ցիչի մաքաննեղները, ոսկի փնտռողները,
անտառային ընկերութիւնները, բոլոր
անկարելի կը դարձնեն Կարմրաթերթու
կեանքը իրենց հողերուն վրայ:

Կարմրաթերթու ուղղութեամբ սպառնա-
լիքները սկսած են հինգ դար առաջ, քը-
րիստոնեայ քարոզիչներու շրջանին: Ժ. Գ.
դարուն սկսած է Ամերիկայի Կարմրաթեր-
թերու մշակոյթին ոչնչացումը: Այն ժա-
մանակ, երբ, ինչպէս կը գրէ Լեւի
Շթրաուս, Կարմրաթերթը անգրա-
դարձած են որ Սպանացիները աստուած-
ներ չեն, այլ պարզապէս մարդիկ: Իսկ
իրենց կարգին Սպանացիներն ալ հասկցած
են որ Կարմրաթերթը մարդկային ա-
րարածներ են եւ ոչ անասուններ:

Այդ քարոզիչները նախ պատճառ եղած
են որ անոնք «իսկական» կրօնքին սիրոյն,
լքեն իրենց հաւատալիքները: Իշխանա-
ւորներ, իրենց կարգին, արգելած են ա-
նոնց լեզուներուն գործածութիւնը, որ-
պէսզէն սորվին Սերվանտէսի լեզուն:

Այս բոլորին ամենէն ծանրաշօքը հա-
ւանութիւնը շուրջալի թափօններու փոխադ-
րութիւնն է Կարմրաթերթերու բնակու-
թեան շրջանները: Նոր Մեքսիկայի Ա-
փաշները 250 միլիոն տարբեր փոխարէն
ընդունած են որ 40 տարի իրենց «սրբա-
րան լեռան» շրջակայքը թաղուի 2000 թոն
թունաւոր թափօն: Այսօր այդ համա-
ձայնութեան պատասխանատուն կը նկատ-
ուի Գոլիգոյ ցեղապետը որուն ամենէն յա-
յառ հակառակորդն է Ժողէֆ Ժերոնիմո,
առասպելական ցեղապետին թոռը: Ան
կ'ըսէ թէ ինչ որ ամերիկեան պետութիւ-
նը չ'աջողեցաւ ընել փամփուշաներով հա-
րիւր տարի առաջ, այսօր կ'ընէ այս ձե-
ւով: Արդարեւ Միացեալ - Նահանգներու
107 աթոնայականները տարեկան երկու
հազար թոն թափօն կ'արտադրեն ու տե-
ւական հարց մըն է անոնց կուտակումը:

1992-ին ամերիկացի բանագնաց մը մը-
տածած է 100-000-ական տոլար առաջար-
կել այն ցեղախումբերուն որոնք պիտի
համակերպին իրենց տարածքին մէջ «հի-
բընկայի» "քաղաքակրթութիւն" գնդակահար-
ութեան զլխացաւ այդ թափօնները: Անոնք
որ ընդունած են առաջարկը, ատիկա ք-
րած են գիտակցելով քայլին փոխադարձ
բնոյթին, բայց բարեկամութեամբ համար ապ-
րուստի իրենց դժուր պայմանները:

Այսուհանդերձ, ընդդիմացողները զայ-
րոյթ ունին նաեւ Կարմրաթերթերու չե-
զոք կեցութեան հանդէպ: «Ինչու՞ Ափաշ-
ները կը սպասեն մահուան» հարց կուտայ
անոնց պարզաբանութեան մէկը ու ինչ կը
պատասխանէ իր հարցումին: «Ամենայնի
մեծ ազգ մըն էին ամենք: Այսօր միայն
քանի մը հոգի մնացած է անմեղ: Այդ
պատճառով կը փափաքեն մահանալ ու հա-
զիւ իրենց մատներուն ծալքերով կպած
են կեանքին»:

ԳԱՂ ՀԱՆ

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՄՈՐԹԸ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔ

Ամերիկեան ընկերութիւն մը կը պատ-
րաստուի առեւտրական ապրանքներու
կարգին դասել մարդկային մորթը որ յա-
տուկ մշակումով ձեռք ձգուած է, թըլ-
փատուած երկրանիքէ առնուած մորթի
նմոյշներով: Այդ փորձը կտրոնեւէն ընկե-
րութիւնը ծրագրած է 23 հազար խորա-
նարկ մեթը մարդկային մորթ պատրաս-
տել, ինչ որ հաւանաբար վեց մարդազա-
տի մահերն են: Այդ մորթը պիտի գոր-
ծածուի ծանր աշրուածքներէ տառապող-
ներու բուժումին ու շաքարախտին պատ-
ճառած վէրքերու դարմանումին:

Մասնագէտներու համաձայն, մարդ-
կային մորթը միակը չէ որ կ'ընայ ճար-
տարարութեամբ արտադրութեան ա-
ռարկայ դառնալ: Կարելի է մարդկային
հիւսկէններէ սրտի դոնալներ, կամ մշա-
կումով պատրաստուած կրճիկէ մը ա-
կանջներ շինել: Նման հետազոտութիւն-
ներ կը կատարուին լեարդի, ոսկորներու,
աղիքներու ներքին թաղանթին վրայ:
Բայց մորթի արտադրութիւնը բոլոր մը-
ցանիւնները դժբաղանջած է որովհետեւ
գիտնականները յաջողած են լուծել հիմ-
նական հարցը որ բնական մշակումին
կը վերաբերէ:

Մինչեւ վերջերս մշակումները կը փո-
ճուէին տափակ, երկտարածքային մակե-
րեսներու վրայ ու ոչ մէկ արդիւնք ձեռք
կը ձգուէր: Ի վերջոյ, յիշեալ ընկերու-
թեան հետազոտողները փորձեցին երեք
տարածքով փորձալալեր:

Ձեռք ձգուած մորթը նախ պիտի գոր-
ծածուի շաքարախտին պատճառած վէր-
քերուն բուժումին: Փորձերը շատ նպաս-
տաւոր արդիւնքներ տուած են: Ընկե-
րութիւնը կը յուսայ յաջորդ տարի ար-
դէն անհրաժեշտ արտօնութիւնը ապահա-
լու ձեռնարկել շաքարախտի վէրքերէ տա-
ռապող շուրջ 400 հազար հիւսկէներու
բուժումին: Կ'ենթադրուի որ նոյնքան
թիւ մը կը կազմեն Եւրոպայի հիւսկե-
ները: Այդ բոլորը կը ներկայացնեն շուրջ
2 միլիոն տոլարի շուկայ մը:

Արտադրութեան երկրորդ տեսակի մորթը
պիտի գործածուի ծանր աշրուածքներու
բուժումին: Հիշեալ է որ մարդկային մոր-
թը առողջ մասերու պատուաստումով
կ'ընայ ինքզինքը վերարտադրել, բայց
մինչեւ որ ծածկէ ծաւալուն աշրուած-
քներու ամբողջ մակերեսը, վտանգը կայ
որ բաց վէրքերը բորբոքին: Այս պատ-
ճառով կը գործածուի մշակումով ձեռք
ձգուած երկրորդ արտադրութիւնը որով
կը ծածկուին վէրքերը, մինչեւ որ
մարմինը բնական հարկաւոր քանակու-
թեամբ նոր մորթ վերարտադրեն:

ԳԱՂԱԿԻ ԳԱՂԱԿ

Կ. ՊՈՒՆՈՑ Հայոց Պատրիարքութեան
Կրօնական Ժողովի ատենապետ Մեսրոպ
Արք. Մուրաֆեան, Յուլիս 4-ին, այցե-
լութիւն տուած է Գնալը կղզիի գաւառա-
պետին եւ քաղաքապետին: Ընդունելու-
թեան ընթացքին գաւառապետ Մուրաֆե-
ան Զէթին իր հիացումը յայտնած է կղզիին
նկատմամբ, նշելով որ «Գնալը կղզիին
մէջ բան մը կայ, որ չկայ Պուրկալի,
Հէյպէլի, Սէտէֆի կամ Մեծ կղզիի մէջ:
Գնալը կղզիին վրայ երեք-չորս համայնե-
ր կարծես մէկ ընտանիքի մը վերած-
ուած են: Համակեցութեան լաւագոյն
օրինակն է կղզիին»:

Ապա, Մեսրոպ Արք. այցելած է քաղա-
քապետ ձան Իսէնի, որ խոստացած է ա-
մէն դիւրութիւն ընծայել Գնալը կղզիի
գերեզմանատան եւ եկեղեցւոյ պարտեզ-
ներու բարեկարգութեան գործին:

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԻ Հ. Բ. Ը. Մ. Այլը Մանուկ-
եան վարժարանի ամալերը հանդէսը
տեղի ունեցած է Յունիս 18-ին: Բացումը
կատարելով տնօրէնուհի Տիկին Վար-
դուհի Պալեան խօսած է տարուան մը
ընթացքին տարուած կրթական աշխա-
տանքին ու անոր որակաւոր արդիւնքին
մասին, որուն փաստն են 130 շրջանա-
ւարտները: Սուր առած է Գործընդ-
նադիր - նախագահ տղթոր Արշաւիր
Կէօնճեան, անդրադառնալով համայնքի
կեանքին մէջ դպրոցին կենսական առա-
քելութեան: Գործադրուած է գեղար-
ւեստական յայտադիր մը, բաղկացած հա-
յերէն եւ Փրանսերէն երգերէ եւ արտա-
սանութիւններէ, Ժողովրդական եւ աղ-
գադական պարերէ:

ԿԵՍԱՐԻՈՑ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Ե-
կեղեցւոյ տօնը նշուած է Յուլիս 1-ին եւ
2-ին: Շաբաթ եւ Կիրակի պատարագ մա-
տուցանած է Միւռոն Բահանայ Այվադ-
եան: Ներկայ եղած են, բացի տեղւոյն
հայ հաւատացեալներէն, Պոլսէն, Սփա-
նիէն եւ Պոզալլեանէն ժամանած ուխտա-
ւորներ: Յաւարտ պատարագի կատար-
ւած է մատարօրհնութիւն եւ հողահան-
դեսեան պաշտօն, որմէ ետք սարքուած
է սիրոյ սեղան մը:

Քաղաքացիական այս յանդիմաններէն,
ընկերութեան գիտնականները վստահու-
թիւն կը յայտնեն որ ժամանակի ըն-
թացքին կարելի պիտի ըլլայ մարդկային
մարմինը ամբողջ կառուցուածքը վե-
րաստեղծել, շնորհիւ աշխատանքներու
մէջ կատարուած մշակումներու:

ԼՈՐԸՆՍ ՏՐՈՒՆԷԼ

ՊՐՈՍՊԵՐՈՅԻ

ԿՂԶԻՆ

Ներածական՝ Գործու կղզիի
բնութեան ու ապրելակերպին

Անգլերէնէ թարգմանեց՝
ՏԵՐԻՆՈՒՆԵԱՆ - ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Քիչ մը աւելի ձախին, աւագին մէ-
ջ իսկ խորհրդաւոր աղ մը կը կոտորայ
անտառը պղտիկ պոթիկումներով, հո-
նին ընդերքի վերաւոր երակէ մը ելածի
պէս: Իւրաքանչիւր անձայն բարախումին,
կոնձու աւազի դէպիկ մը կը կազմուի
փոսիկին վրայ, ապա դանդաղօրէն ետ
դէպի վար կը մաղուի: Այսպէս՝ ժամա-
նակի կանոնաւորութեամբ՝ ջինջ, պաղ
բոլոր կը խաղայ: Կղզիին բոլոր շուրջին
ամենէն համեմատելի տարիք, որովհետեւ
առաջ լիտ - միջօրէին, ձալուններու շուն-
իկ ու անշարժ ծովուն վրայ տեղ - տեղ
կանգնող կազմելով խաղող ծուլիկ հո-
կարուն իսկ համը ունի: Անդին՝ մութ
կապույտ յալունական ծովը մինչեւ Ափ-
երէն կը տարածուի:

Հետքերով խաղողները կը լուսւոյն այս
փոսիկին մէջ: Եղանակի առաջին ման-

րահատիկ խաղողներն են կանաչ նրբիկ
բիւններով, ստինքի երես - կախ պտուկի
ձեւով: Արեւը անոնց բարակ մաշկէն ներս
թափանցելով՝ իր իսկ ջերմութեան հետ
չփոթած է անոնց քաղցրութիւնը: Կենդա-
նի բան մը ուտելու պէս է:

Կարճատեւ հանգիստէ մը ետք, անգամ
մը եւս աւազը կտրելով վաղը՝ դէպի ժայ-
ռոտ բլուրն ի վեր տանող մացառոտ, գըլ-
խապտոյտ պատճառող արահետը: Երբ
զապաթը հասնելով դէպի վար նայիս, կը
տեսնես թէ ծովը վերածուած է բարախուն
զարթալի: Աւազը շերտաւորուած է ան-
շարժ ջուրի արձաթափոյն երակներով,
որոնց մէջ ծովը ձուկ մը կը շարժի առն
առ առն: Բլուրի ստորոտի շուրջին մէջ
բորակային կանաչ մը կը պոթիկայ: Հե-
ռուն ծովուն վրայ՝ նաեւ մը դէպի հարաւ
կ'ուղղուի արեւին տակ. օդի պարապու-
թեան մէջ անոր մեքենային ձայնը կը
հասնի, լուսած պահուն իսկ կ'անհետա-
նայ, մինչ չորսդին ոչ մէկ բան կը չնչ
կամ կը շարժի: Զերմակ թիթեանիկ մը
դէպի կապոյտ տարածք կը թռչի:

Գիւղացիին տան շուրջին՝ քուտակ կը
խրխնջայ, երջանիկ որ վերադարձաւ: Կէս
ժամ ետք դարաւորին տակ եմ, ուր Զար-
եան եւ Թէոտոր նստած թէյ կը խմեն
վիշնախիկեան ոճի ծանր բաժակներով,
մինչ Կոմար՝ նոր ծխամորձ մը բերնի-
ն ըմպանդորէն կը մարքէ իր նախասիրած
շան մորթը: Անխուսափելիօրէն՝ առա-
ւտեան խօսակցութիւնն է որ կը շարու-
նակուի: Կոմար կ'ըսէ հանգարտ շնչով -
Բայց սիրելի Տղթոր, չեմ գիտեր թէ

ինչպէ՞ս կ'ընաք այժմ ի դօրու եղող կրօ-
նական հաւատալիքները ընդունել առանց
դիմելու հին Պանթէոնին: Մեր սուրբե-
րը սրբացուելէ ետք մոռացութեան չեն
տուրի: Անոնք կենդանի են: Սը - Սպի-
րիդինի կեանքը դեռ մինչեւ այժմ կը
պատմուի եկեղեցիի դրան առջեւ երկու
տրախմիկ ծախուած գրքիկներուն մէջ:
Յետոյ առկայ է նաեւ չփոթանք: Դուք
որ ժողովրդական երգերը ուսումնասի-
րած էք, հոն որեւէ գանաղանում գտած
էք արդարեւ ու անարդարի, բարին վար-
ձատրելու եւ վատը պատժելու գաղափար-
ներուն միջեւ: Ո՛չ: Մեռեալները Գնալի
հողուկ խմած կ'ըլլան պարզապէս եւ կ'իյ-
նան չօշափելի հաճոյքներու տարածափ-
նոմանող կեանքի մը մէջ, այսինքն այն
ինչ որ կ'ամփոփուի յունարէն սա գեղե-
ցիկ բառով - Եստալգիա: Յետոյ ի հար-
կէ կայ նաեւ Ստորերկրային աշխարհը,
Մեռեալներու բնակավայրը: Մեր չփո-
թութիւնը ամբողջական դարձնելու հա-
մար ան նաեւ ծանօթ է Հաղոս եւ Տարտա-
րոս անուններով: Իսկ Տարտար, ինչպէս
գիտէք դեռ գոյութիւն ունի, թէնէ իր
սովորութիւնները փոխած է: Մերթ՝ սեւ
օձ, մերթ՝ սեւ ծիւծեռնակ կամ արծիւ,
ան նաեւ մեր արդի երեւակայութեան
Սեւ Զիւստին է, որ մեռեալներու հողին
իւ ետեւին դէպի անհունութիւն կը քաշուի:
Եւ արդի գիտնականութիւնը զայն իսկ օժ-
տած է կնշմով մը: Ո՛չ: Մահունքն ետք
վերադարձը վերապահուած է միայն ան-
բարեկամներուն եւ վատթարագոյններուն:
Վատպիւր կը դառնան եւ կարճ ժամանակ

մը կը դեղերին, մինչեւ որ Եկեղեցին դա-
նոնք ձեռք ձգէ:

Զարեան անոնց անցուցած է քիւն,
ինչ որ կը նշանակէ թէ մեծագոյն ուշադ-
րութեամբ կ'ունենդրէ: Թէոտոր իր օս-
կեզոյն մօրուքը կը ճօճէ եւ մաս մը թէյ
կը փոխադրէ բաժակին տակի ամանին
մէջ, որպէսզի փշելով պղպեղնէ: Կոմարն
հետեւողական մասնները կը տարուբերէ
շան մագոտ մորթին վրայ, մէկիկ - մէկիկ
կը քաշեն սպիտակած իւղոտ մագերը՝
արմատի արեւնով: Կոմար կը շարունակէ
ձայնի եղակիօրէն անուշ շնչով մը:

Կան նաեւ մեր աղբիւրներն ու ջրհոր-
ները յաճախող ծովանոյշներն ու միգր-
նոյնները ի՞նչ պիտի ընէինք առանց
ասոնց: Հապա նոճիին շուրջ որ կէսօրին
ընացողները խնթեցնելու արողութիւ-
նը ունի. ծովանոյշը որ իր բազուկները
կ'ուրբէ լիւսուսին գիշերով ծով ելած
խեղճ ձկնորսներու շուրջ:

Թէոտոր անհամաձայնութիւն կը յայտ-
նէ իրեն յատուկ մթնոլորտով գոր եր-
բեմն կը կապկենք: Փակ շրթներու ետե-
ւին լուսած խոկոյն պէս է: Կոմար անխը-
նայ կերպով կը շարադարէ:

Սիրելի Տղթոր, այս բոլորը կարելի
չէ բաղդատել ձեր գիտական եզրակացու-
թեանց հետ, սակայն ուրախ եմ որ դա-
նոնք ունինք, նոյնիսկ եթէ չեն պատա-
հիր նիւթապաշտական մտածողութեան:
Զէ՛ որ մաս կը կազմեն այս սքանչելի երկ-
րին ու կղզիին քաղաքին:

France-Inter

« Յառաջ » - 70

Հինգշաբթի, Յուլիս 20, ժամը 10-ին,
հարցազրույց « Յառաջ »-ի 70-ամեակին առ-
թիւ:

ԵՄՈՐԱԿԱԼԻԲ

Լիոնի Մարգարեան եւ Փափագեան Ա-
մէնայի վարժարանի խնամակալութիւ-
նը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւ-
եալ նուիրատուութիւնները զպրոցի բար-
գաւածման համար:

Պր. Վաղինակ Միսքեան 1000 ֆր.:

Գրիգոր Ասագեանի մահուան առթիւ՝
Տէր եւ Տիկին Խաչատուրեան 200 ֆր.:

Տիգրանուհի Մարգարեանի մահուան
առթիւ Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Վարդան-
եան 1000 ֆր. (Փարիզէն):

Գեորգ Մարիլոսեանի մահուան առթիւ՝
Տիւմէնեան եւ Մարիլոսեան ընտանիքներ
700 ֆր.:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՀԵՌԱՇԱՅՆԻ

ՆՈՐ ԹԻԻԸ

Հայաստան հեռաձայնելու համար հարկ
է ալիւս գործածել նոր թիւը (ֆոն)՝ 374
(փոխանակ 7-885-ի) յաւելեալ՝ 2 երեանի
համար եւ խօսակցին թիւը, այսինքն՝
19 (Ֆրանսայի պարագային անշուշտ)
ապա՝ 374-2 եւ թիւը:

**CROIX BLEUE
DES ARMÉNIENS DE FRANCE**
(REGION MARSEILLE)

DINER - DEBAT

Thème : LA CONDITION FEMININE
EN ARMENIE

en présence de
Mme Vanouhie ISSADJANIAN
(Présidente des Croix de Secours
Diasporiques HOM)

et de

Mme Alvart BEDROSSIAN
(Présidente de la Croix de Secours
d'Arménie)

le Mardi 25 Juillet à 20 heures 30

Hôtel S O F I T E L / Vieux Port
Restaurant les 3 Forts

P.A.F. : 250 F.

Prière de réserver impérativement avant
le 20 Juillet aux :

91. 70. 00. 32

91. 50. 68 71 — 91. 61. 10. 82
(après 20 heures).

**

COLONIE

Le Conseil d'Administration de la CBAF
vous informe qu'il reste des places à la
colonie de Bellefontaine (Jura) pour le
séjour d'Août, du 30 Juillet au 23 Août.

Pour tout renseignement, veuillez télé-
phoner au 48. 24. 46. 57 du lundi au ven-
dredi de 10h à 15h.

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

Ս. ՅՈՒՆԱՆԿԱՆՍԻՅԱՆ
ՓԱՐԻԶ

Կիրակի, Յուլիս 23, վարդավառ, Տօն
Պայծառակերպութեան Գրիստոսի Աս-
տուծոյ Մերոյ ի Թափօր Լիւրին:

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8.45:
Պատարագ՝ ժամը 10.30-ին:

Այսօր, Եւրոպայի Կաթողիկոսական
Պատուիրակ եւ Փարիզի Հայոց Առաջնորդ՝
Գրիգ ՍՐՔ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Պատարագէն անմիջապէս առաջ, Դպր-
քութեան Հորս առաջնորդներ պիտի չնոր-
հէ՛ն Կոմիտաս Գէորգեանի, Կարօ եւ Թոր-
գոմ Կարապետեանի:

Ապա «Ճաշու Գիրք»էն առաջ՝ Սարկա-
ւագ պիտի ձեռնադրէ՛ն:

Ուրարակները՝ Անդրանիկ Աթուշեան-
նը, Գամէր Գոշեանը եւ Գրիգոր Ահարոն-
եանը:

ԾԱՆՕԹ. — Այսօր հոգեհանգիստ չի կո-
տարուիր:

Երկուշաբթի, Յուլիս 24, Բ. օր վարդա-
վառի: Յիշատակ Մեռելոց:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովնանէս -
Միլերի՛ճ Մայր Տաճարին մէջ, ժամը 10-ին,
պատարագ կը մատուցուի, որու աւարտին
կը կատարուի հոգեհանգիստ «վասն համօ-
րէն ննջեցեաց»:

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Կիրակի, Յուլիս 23, տօն է վարդավառի:
Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկե-
ղեցւոյ մէջ Եպիսկոպոսական պատարագ
կը մատուցուի:

Օրուան պատարագը կը մատուցանէ եւ
կը քարոզէ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԶԱԲԱՐԵԱՆ

Հայր. Պատուիրակի Փոխանորդ

Լիոնի եւ Երջակայքի

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՁԱՑ

ՄԱՍՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՄԱՐՍԵՅԼ

Կիրակի, Յուլիս 23, ժամը 10-ին

Մայր Եկեղեցւոյ Մէջ

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ

Երկուշաբթի, Յուլիս 24, Մեռելոց,

ժամը 10-ին

Մայր Եկեղեցւոյ Մէջ

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԵԲՐԵՄ ՄԲԵՂԱՑ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ

ՄԵԿՆՈՂ

ՄԵՐ

ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժա-
նորդներէն կը խնդրուի — նախընտրա-
բար — հասցէի առժամայն փոփոխու-
թիւնը կատարել իրենց Բաղին Բոքա-
տարի գրասենեակի միջոցաւ, չժամ.
րաբեռներու համար «Յառաջ»ի վար-
չութեան եւ առաքման ընկերութեան
աշխատանքը:

Անկարելիութեան պարագային կա-
րելի է անշուշտ, դիմել գրաւոր, Բեռ-
քիս վարչութեան, մեկնուի քուա-
կանէն 5 — 6 օր առաջ, տարւոյ երկու-
սուսէն (ընթացիկ եւ նոր) եւ կցել
40 ֆր.ի դրոշմաքուղիք ֆրանսայի
համար: Ամբողջ քանակը Բոքատար-
կան յաւելեալ անկանոնութիւնները
պատճառ են, որ արտասահման մեկ-
նողներու հասցէի փոփոխութիւն չկա-
տարուի:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻԻ, ՀԱՍՏԵՐ
ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ԶԻ ԿԼԱՍՏԻՈՒՐ
ԱՌԿԱՆ ՀԱՇԻԻ ՈՒՆԵՑՈՂ ԲԱԺԱ.
ՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ:

Շնորհակալութեամբ՝
ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»

ՆԿԱՏԻ ՌԻՆԵՆԱԼ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի ՎՕ. ան.
Վրէժնի «Սաթենիկ» մասնաձեւի մեծ պա-
րահանդէսը՝ Մեպտեմբեր 16-ին
մասնակցութեամբ ծանօթ երգիչ՝

Փօլ Պապատուկեանի

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83, rue d'Hauteville, 75010 PARIS
SIRET: 51027317 A R. C. Paris
Commission paritaire: N° 55935

ՀԱՅ ԼԵՂՈՒԻ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԽՏԱՑԵԱԼ ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ, ՕԳՈՍՏՈՍ 1-26

Որակաւոր ուսուցչական կազմ, հրաւիրեալ դասախօսներ,
պոլյոններ դէպի շրջակայ տեսարժան վայրերը
Գին՝ 6.200 ֆրանս. ֆր. — Հեռաձայնէ՛ն
39 / 41 / 520.7737 թիւին: Բացակայութեան պարագային
քողով հեռաձայնի թիւ մը:

COURS INTENSIF DE LANGUE ET CULTURE ARMENIENNES UNIVERSITE DE VENISE, 1-26 AOUT

Enseignants qualifiés, conférences, séminaires,
excursions et visites culturelles.

Prix : 6.200 FF. — Pour tous renseignements appeler le :
39 / 41 / 520.7737 — laisser un message avec le numéro de téléphone

FETE CHAMPETRE

au HOME ARMENIEN

le Mardi 15 Août

107, avenue Maréchal Lyautey, 83700 Saint-Raphaël

10 h Messe Solennelle, Chapelle Saint-Jean
célébrée par Mgr. Daron GEREJIAN, Vicaire général de l'Eglise Apostolique
du Sud de la France.

Participation de Khatchig YILMAZIAN, chef de la Chorale Sahag-Mesrop de
Marseille.

12 h 30 Bénédiction du Raisin

A partir de 12 heures, buffet de spécialités arméniennes

Animation : Groupe Musical de Marseille

Groupe des jeunes danseurs «Paré gamou tiou» d'Erevan.

T o m b o l a — J e u x, . . .

— ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ —

« ՅԱՌԱՋ », ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ

100 ֆր.

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՁԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

80 ֆր.

ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ

75 ֆր.

ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ

75 ֆր.

ՍԻՐՏ ՄՐՏԻ

150 ֆր.

ՀՐԱՆՑ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԵՐ

80 ֆր.

ԽԱԶԻԿ ԹԵՕԼԵՕԼԵԱՆ

ՍՓԻԻՌԻ ՄԵՉ

75 ֆր.

ԵՒ

« ՅԱՌԱՋ - 50 »

(Ծաղկաբաղ 50-ամեայ
հաւաքածոյէն)

120 ֆր.

Դիմել « ՅԱՌԱՋ »-ի:

Թղթատարի ծախք՝ 25 ֆր., հատոր զլուխ:

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ
ՅՈՒՂԻՍ 19
MERCREDI
19 JUILLET
1995

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE - FONDÉ EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 48. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

LE NUMERO : 5,00 F
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ (1925-1957)
Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN
69° ANNEE — N° 18.637

Conseil des Ministres
des Affaires étrangères
de l'Union européenne
— BRUXELLES, le 17 Juillet —

Le Conseil des Ministres des Affaires étrangères de l'Union européenne, placé sous la Présidence de M. Javier SOLANA, Ministre des Affaires étrangères du Royaume d'Espagne, s'est réuni à Bruxelles le 17 Juillet.

Il a adopté des conclusions sur les relations futures de l'Union européenne avec les Républiques de Transcaucasie. Ces conclusions ci-jointes constituent les grandes lignes d'une position commune que l'Union européenne entend affirmer dans les mois à venir.

Les Ministres des Affaires étrangères des Quinze ont également décidé le principe de la fourniture d'une assistance alimentaire de l'Union européenne aux Républiques de Transcaucasie ainsi qu'à certains pays d'Asie centrale (Tadjikistan et Kirghizistan).

Républiques transcaucasiennes

CONCLUSIONS DU CONSEIL

A la lumière des conclusions du Conseil Affaires Générales du 12 Juin 1995, le Conseil a procédé à l'examen de la communication présentée par la Commission sur les relations futures de l'Union européenne avec les Républiques de Transcaucasie et qui propose également la possibilité d'un recours à l'instrument de la position commune.

Le Conseil estime nécessaire d'approfondir au cours des mois à venir les questions ci-après, afin de disposer, en temps utile, d'orientations concrètes pour les relations futures entre l'Union européenne et les Républiques transcaucasiennes, qui pourraient au besoin prendre la forme d'une position commune.

1. L'Union européenne soutient l'indépendance, la souveraineté et l'intégrité territoriale de l'Arménie, de l'Azerbaïdjan et de la Géorgie. Elle attend de ces Républiques qu'elles s'attachent au règlement politique permanent des tensions et conflits régionaux et rendent possible le retour des réfugiés et la réouverture des voies de communications traditionnelles dans la région. Elle apporte son appui au processus engagé dans le cadre de l'OSCE et en particulier aux efforts du groupe de Minsk. L'Union européenne examinera comment encourager le dialogue entre les trois Républiques et, de manière générale, les initiatives qui permettent d'accroître la coopération et la confiance mutuelle entre Etats de la région.

2. L'Union européenne attache la plus grande importance au respect des droits de l'homme, des libertés fondamentales et de l'état de droit ainsi qu'à l'approfondissement du processus de démocratisation. La Communauté européenne et ses Etats membres ont l'intention de poursuivre leurs programmes d'assistance technique à cet effet et d'encourager les contacts entre responsables nationaux et régionaux, parlementaires et organisations non-gouvernementales. L'Union européenne apporte en tant que de besoin une assistance à la pré-

ՕՐՈՒՆ ԴԵՊՅԵՐԸ

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶեֆուՅի վրայ (Պոսնիա) Սերպերու ձեռնարկը ժամ է ժամ կ'ամրապնդուէր եւ Սերպերը կը զգուշացնէին կապոյտ սաղարարներէն, որոնց «պաշտպանութեան» առիկ է այս հոգաւորութիւնը: Բնակիչներուն մեծ մասը Թուրքիա ապաստանած է: Պրիւսէի մէջ, Եւրոպացիները կողմնակից էին որ զինուորական որեւէ միջամտութիւն չըլլայ: Այս ամբողջը բառաւորի մը առիթ կուտար «Լիպեպսիոն»-ի որ Յուլիս 18-ին կը խորհուրդէր «Bosnie: Le concert des grandes impuissances»: Ռուսները արդէն բուն կերպով դէմ արտայայտուեցան որեւէ միջամտութեան: Տեղւոյ վրայ «Արազ» Հակազգեցութեան Ուժը» կընայ մէկ վայրկեանէն միւսը դործի անցնել ինչպէս յայտարարած է զոր. Սուպրիո («Ֆիլիպոս», Յուլիս 18), բայց, ներկայիս իրեն ոչ ոք արտօնութիւն կուտայ այդ ուղղութեամբ եւ մասնաւոր Վորածէի պաշտպանութեան համար հարկ եղած միջոցներն իսկ չունի: Ի դէպ, Սերպերը բոլորովին կը հերքեն որ բռնաբարութիւնը, չարաշահութիւնը եւ սպանութիւններ կատարուած ըլլան:

ԼԱ ՌՈՇԵԼԷՆ, Լակորսէն, Լա Ֆրիթէն, Թարպէն եւ Փոյէն ետք, Վալանսի քաղաքացիներն է որ արդիւնք մուրաքանդութիւնը քաղաքին փողոցներուն մէջ: Այս որոշումները վը տրուին որովհետեւ մուրաքանդները կան որոնք խանութներու առջեւ կը միգրեն, կը սպանան անոնց որոնք չեն ուզեր բան մը առլ, կը խմեն եւ կը խանդարեն հանրային կարգը: Ալէն Ժիւփէ դէմ արտայայտուեցաւ նման կարգադրութիւններու, զորն նախարարապետը կ'որակէ որպէս միջոցներ որոնք կը ձգտեն ըսելու թէ այլեւս մուրաքանդներ, աղքատ չկայ: Համարվումի նախարարն ալ, էրիք Ռաուլթ ուրիշ առաջարկ մը ունի, որ նաեւ բանալիներ ղուռ բացած է: Ան կ'ուզէ որ կարգ մը արուարձաններու «դժուար» որակուած ընտանիքներ տեղափոխուին: Բայց, ո՛ր, ո՛վ պիտի ուզէ ընդունիլ:

ԿԱՌԱՐՇԱՅԻ (Ֆորմիւլ 1) ամէնէն մեծ ախտահար, ծագումով խալապի բայց, Արժանիին հաստատուած իրան Մանուէլ Ժանճիօ մեռաւ 84 տարեկանին:

ՅՐԱՆՍՍՅԻ մէջ, պաքսթիւնայի յաջողութիւնները բոլոր մրցանիշները կուտարած են այս տարի, աւելի քան 75%-ով, ինչ որ չէր պատահած նոյնիսկ 1968-ին, երբ պայմանները ստիպեցին որ քննութիւնը միայն բերանացի տրուէր եւ շատ մատչելի կերպով:

ԵԱՇԱՐ ՔԵՄԱԼԻ դատաւարութիւնը յետաձգուեցաւ Սեպտեմբեր 23-ին:

paration des consultations électorales. Le cas échéant, la présidence et la Commission organisent l'accueil sur place et le déploiement des observateurs des Etats membres, de la Commission ou du Parlement européen et entretiennent les contacts utiles avec les organisations internationales, notamment l'OSCE. Ces opérations font l'objet d'un suivi régulier.

3. Lors de sa session du 12 Juin, le Conseil a estimé souhaitable de renforcer les relations contractuelles avec l'Arménie, l'Azerbaïdjan et la Géorgie. La

ՄԱՐՄԱՐԱ ԵՐԷԿ ՔԵԶԻ ՀԵՏ ԷԻՆՔ, ՄԱՇՏՈՑ ՊԱՇՏԵԼԻ

Պաշտելի Մաշտոց, երէկ դարձեալ եկած էինք քեզի: Լսեցի՞ր արդեօք այն մրմունջները, որոնք կը բարձրանային մեր հողին խորքէն դէպի քու յաւերժական յիշատակը: Հողիդ հրճուեցա՞ւ դարձեալ, զգալով որ երախտագէտ մարդիկ հազարաւոր տարիներ ետք, քաններով դարու սա վերջին տարիներուն իսկ, իրենց սրտի խորքէն երախտագիտութեան խօսք ուղղեցին քեզի եւ օրհնեցին քու յիշատակդ քու իսկ ստեղծած գերեզմաններով:

Երէկ դարձեալ եկած էինք քեզի: Բայց քեզ յիշելու մեր երախտագիտութեան, քեզմով արբեւալու մեր խանդին մէջ քեզ մը մորմոք ալ կար երէկ, թախիծ մը, խորունկ ցաւ մը, անդրադարձա՞ր արդեօք: Մեր մէջ մորմոք կար, որովհետեւ մենք այլեւս այնքան բազմութիւն չէինք, այնքան մեծ թիւ չէինք կազմէր, որքան կը կազմէինք զոնէ առիկ քան, երեսուն, ութսուն տարի առաջ՝ երբ կուգայինք քու մօտ եւ քեզի կը հրաւիրէինք քու ստեղծած տառերով հիւսուած ամենազգեցիկ տաղերը: Քանի՞ հոգի էինք, այլեւս քանի՞ հոգի մնացած էինք երէկ, Թարգմանչաց տօնի օրով, երբ եկանք քեզի: Չեմ գիտեր: Բայց շատ քիչ էինք: Յուսահատութիւն քիչ: Այնքան քիչ, որ կարծես մեր չուրջը մեր խանդավառութիւնը բաժնող մարդ չէր մնացած: Կարծես իւրաքանչիւրս դարձած էինք մէկմէկ առանձին մարդ, որ եկած էր քեզի, քեզի հետ խօսելու համար մեր Մեծասքանչով եւ մեր տառերով: Մեր մեծասքանչը ըսի: Մեր տառերը ըսի: Սխալեցա՞ր: Ըսելու էի իմ մեծաքանչը, իմ տառերը: Այնքան քիչներու հետ կը բաժնեմ այս երկուքը այլեւս, որ չեմ համարձակիր «մեր» ըսելու: Պէտք է ըսեմ «իմ»: Ի՞մ մեծաքանչը:

Օ՛ր Մաշտոց պաշտելի: Ի՞նչ պիտի զգայիր արդեօք եթէ գիտնայիր թէ այսօր քու ժողովուրդիդ ջախջախի մեծամասնութիւնը անհաղորդ կը մնայ մեր լեզուին: Այս փոքրիկ ժողովուրդը, որուն համար Գոնէ եւ գործակիցները Աստուածաշունչ թարգմանեցիք, որուն համար այնքան թանկագին մատեններ դէպի մեր հիանալի լեզուն փոխադրեցիք, այս փոքրիկ ժողովուրդը ուրեմն, հիմա նոր թարգմանիչներու կը կարօտէ ձեր թարգմանութիւնները հասկնալու, ձեր թարգմանութիւնները դարձեալ դէպի ուրիշ լեզու մը փոխադրելու համար: Ի՞նչ պիտի զգայիր, եթէ գիտնայիր որ քու ժողովուրդիդ այսօրուան երիտասարդ ներկայացուցիչներուն համար այլեւս գոյութիւն չունին ո՛չ միայն քու ստեղծած տառերը, այլ նաեւ մեր լեզուին ամէնէն հասարակ ու գործածական բառերը: Պիտի չգործածէ՞ր քու տառերը: Գոնէ խօսէին մեր լեզուն: Պիտի

Commission européenne a l'intention de commencer les négociations d'accords de partenariat et de coopération dès le mois de Septembre. Le Conseil rappelle que le respect des principes démocratiques et des droits de l'homme constitue un élément essentiel des futurs accords bilatéraux, qui comportent une dimension politique importante et confirment la volonté de l'Union européenne d'apporter une contribution significative au développement de l'économie de marché.

La communauté européenne apporte d'ores et déjà une assistance technique

չխօսէին մեր լեզուն: Գոնէ հասկնային եթէ ուրիշը խօսէր: Պիտի չհասկնային: Գոնէ քիչ մը յարգէին մեր լեզուն, գոնէ քիչ մը ամօթ զգային որ հեռացած են անիկ, գոնէ քիչ մը տառապէին, գոնէ քիչ մը անոր պակասը զգային: Ո՛չ մէկը, ոչ միւսը:

Ի՛նչ, ապերախտութիւն չընեմ: Դեռ տասնեակ հազարաւորներ կան, հարիւր - հազարաւորներ կան, նոյնիսկ միլիոնաւորներ կան, որոնք կը փառաբանեն քեզ, քու եւ գործակիցներուդ կողմէ ստեղծուած մշակութիւն գովքը կը հիւսեն: Բայց ուրիշ լեզուով: Ուրիշ լեզուէ փոխ առնուած գրերով: Հիմա դուն ալ թարգմանիչի մը պիտի կարօտէիր, եթէ յանկարծ վերադառնայիր եւ անանջ տայիր քու փոքրիկ ժողովուրդին բեմական, մշակութային, դիտական ու գրական շնորհներուն: Եւ թէ քանի՞ թարգմանիչի, որովհետեւ մէկ չէ, երկու չէ, երեք չէ թիւը այն լեզուներուն, որոնք այսօր փոխարինած են քու Ոսկեդէնիկը:

Մենք մեր ամբողջ կեանքը նուիրեցինք քու ոսկեատուրդ ապրեցնելու եւ դանոնք յաջորդ սերունդներու փոխանցելու պարտականութեան: Ի՞նչպէս չկատարէինք այդ պարտականութիւնը: Չէ՞ որ մեր մեծերն ալ դանոնք մեզի յանձնած էին, պատուիրելով որ ո՛չ միայն ամուր պահենք դանոնք, այլ նաեւ աւելի ծաղկեցնենք դանոնք: Մեր ամբողջ կեանքը նուիրեցինք այս նպատակին: Եւ հիմա որ մեր ձեռքերուն մէջ ամուր բռնած ենք այդ ոսկեատուրդ եւ մեր ձեռքերը երկարած ենք որպէսզի այդ տառերը յանձնենք մեր յաջորդներուն, կը տեսնենք որ մեր ձեռքերը մնացած են օդին մէջ: Յաջորդներ չկան մեր չուրջը: Մեր ձեռքերը ի դուր կը փնտռեն ուրիշ ձեռքեր, որոնք յանձնառու ըլլային աւանդը գրկելու ու տանելու:

Ահա թէ ինչու երէկ մեր սրտերուն խորը մորմոք կար երբ դարձեալ եկանք քեզի: Քանի մը առանձին մարդիկ էինք: Կը հպարտանայինք քեզմով, բայց ուրիշին հետ չէինք կրնար բաժնիլ այդ հպարտութիւնը: Կը սիրէինք քեզ, բայց ուրիշին հետ չէինք կրնար բաժնիլ այդ սէրը: Նոր մատեններ դըրած ու տպած էինք քու ոսկեատուրդով, բայց ուրիշին հետ չէինք կրցած բաժնիլ այդ մատենները:

Մենք քիչ մը ամօթ զգացինք, քու բաւոյական ներկայութեան առջեւ, Մաշտոց պաշտելի: Յանձնուր չէինք, բայց ամօթ զգացինք: Ուրիշներուն ամօթն էր այդ, որ թոյնի մը նման կը պտտէր մեր երակներուն մէջ: Ուստի քիչ մը գլխիկոր էինք, երբ եկանք քեզի: Անդրադարձա՞ր որ գլխիկոր էինք: Այնուհանդերձ, երբ եկանք քեզի, բան մը վերապահուցուեցաւ: Մեր կա՞մքը: Մեր հաւատարմութիւնը: Մեր հաւատքը ապագային նկատմամբ: Մեր սէ՞րը բոլորէն արհամարհուած մեր Ոսկեդէնիկին հանդէպ:

Երէկ Թարգմանչաց տօն էր, Մեսրոպ պաշտելի: Մենք քիչ էինք, բայց քեզի հետ էինք:

Ռ. Հ.
Յուլիս 7

importante pour aider les Républiques transcaucasiennes à poursuivre le processus de réforme économique. Dans ce contexte, il paraît nécessaire notamment que ces Etats créent les conditions d'un accroissement des investissements des entreprises communautaires y compris dans le secteur énergétique. L'Union européenne attache de l'importance à ce que prévalent des conditions équitables pour l'accès aux produits énergétiques et aux voies de transit pour l'exportation de ceux-ci. La

(Suite Page 4)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐԱԽԱՆԵՐԸ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԷՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԾ ԵՆ

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԵՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿԸ

(Բ. Խ. Վերջին մաս)

Արդի արուեստը յատուկ ուշադրություն է դարձրել 1983-ին, բացում է Արդի Արուեստի Կենտրոնը՝ Երկու բաժիններով՝ թանգարանի և մշակութային գործունեության սպասարկությունը ունենալով։ Երկու շենքերը միացնող հասարակաց մասը ընդունելության ընդարձակ տարածք մըն է ուր կան վաճառքի բաժին մը, ճաշարան և այլ հանրային բաժիններ։

Բացօթեայ միայն թանգարան մը եւս կայ նուիրումը՝ ընդարձակ գործունեության։ Լայնատարած պարտեզին մէջ կառուցւած է ամփոփածոթոն մը և յատուկ տաղաւար մը՝ մանուկներու զեղարուեստական կեդրոնը։

Գալուստ Կիւլպենկեան Հիմնարկը իր փառաւոր շէնքերով, զեղեցիկ պարտեզով կը զբաւէ չորս հարկ հեկտարի հողամաս մը կողմէ՝ «Փարե Գալուստ Կիւլպենկեան» որ կը գտնուի Լիւպոնի սիրտը դէպի հիւսիս, Սպանիա հրապարակին մօտ, «Ալբերտ Եր Պեննը»։

Հիմնարկի սեփականութիւնն է նաեւ այլ շէնքեր Լիւպոնի մէջ և այլուր որոնք կ'ամբողջացնեն կառույցը և անոր գործունեութեան ընդհանուր դաշտը։

Գալուստ Կիւլպենկեան Հիմնարկը իր կարեւորութեամբ, իր բազմակողմանի գործունեութիւններով՝ դիտարկւած, կը թափանցի, մշակութային, զեղարուեստական, ընկերային և առողջապահական, մարզասիրական, իր միջպայային նկարագրով՝ կապեր ունի 75 երկիրներու հետ՝ կատարելով նախարարութիւն մըն է, աւելի ճիշդ՝ նախարարութիւններ ու կը վայելէ երկրէն ներս և դուրս հռչակ ու վարկ, ունի կշիռ և ազդեցութիւն, ունի նրբական նկատելի օգտակարութիւն։

Երկօրեայ մեր այցելութեան առթիւ պատեհութիւնն ունեցանք հանդիպելու Կիւլպենկեան ընտանիքի ներկայացուցչին՝ Ռոպէր Կիւլպենկեանին և վայելել անոր հիւրասիրութիւնը։ Պարզ, համեստ, ազնիւ, արուեստ սիրող և զեղարուեստական ճաշակ ու տաղանդ ունեցող անձնաւորութիւն մը, որ իր գիրքի մակարդակին և պատասխանատուութեան խոր գիտակցութեամբ լեցուն կը վարէ իր սլաշտունը Հիմնարկէն ներս որպէս տնտեսագէտ, որպէս քարկղապէտ, որպէս Փիւնանսական մասնագէտ Մատակարար Խորհուրդին մօտ։ Ռոպէր Կիւլպենկեան Հիմնարկի հայկական հարցերու բաժնի մուկը վարչին է։ Անդամ է Փորթուկալի Պատմութեան կաճառին, ինչպէս նաեւ Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիային։ Հեղինակն է կարգ մը մենագրութիւններու նուիրումը՝ իւրերիական թերակղզիի, Միջին Արեւելքի պատմութեան, Հայաստանի և Փորթուկալի յարաբերութիւններուն, գործեր որոնք հրատարակուած են երեք հատորներով և երեք լեզուներով։ անգլերէն, ֆրանսերէն և փորթուկալերէն։ Հատոր մը նաեւ հրատարակուած է 1984-ին, Երեւանի Մատենադարանի կողմէ։ Միջպայային մը որ սակայն կը խուսափէ երեւանէ և կը նախընտրէ լուռ բայց ազդու և արդիւնաւոր աշխատանքը։

Չաւէն Եկաւեանի հետ աւելի մօտէն խօսեցանք և ծանօթացանք Հիմնարկի ընդհանուր գործունեութեան ուղղութիւններուն՝ կրթութիւն, արուեստ և բարեփոխութիւն (ընկերային և առողջապահական)։ Իւրաքանչիւրը ունենալով իր տարբերակները, և մասնաւորապէս հայկական հարցերու բաժնի մուկը պարզապէս։ Նախապիւծութիւնը Սփիւռքի կարիքները հոգալն է, առանց մոռնալու անհույս Հայաստանը որ 1989-էն ի վեր յատուկ ուշադրութեան առարկայ է։ Սփիւռքի գլխաւոր հարցն է, կ'ըսէ Չաւէն Եկաւեան, հայ դպրոցն ու հայ ուսուցիչը։ Մայիս ամսուան ընթացքին Սուրիա և Լիբանան կատարած շրջապատումն իսկապէս վերադարձած է այցելելով 79 կրթօճախներ, ակադեմիա ըլլալով մշակութային, զեղարուեստական, ազգային վերածաղկող կեանքի մը, հակառակ այդ երկիրներու տնտեսական ծանր պայմաններուն։ Հոն կայ զանգուածային աշակեր-

Հայաստանի Ներքին Գործոց Նախարարութեան «02» շարաքարտը զննարկուած է զանազան յանցագործութիւններու վերաբերող նիւթերով։ Հոն կը հանդիպինք գողութեան, ռերագործութեան, բռնագողի, կողոպուտի և այլ յանցագործու-

թիւններու նկարագրութիւններու, արմեկերեմն մանկ կը ցուցաբերեն սեւ իւնով մը։ Ստորեւ՝ քանի մը մոնթ, մամն նիւթեր, քաղուած՝ յիշատ շարաքարտը Յուլիս 1-ի քիւնէն։

Վանիկ Ալեքանեան և Գայանէ Յովհաննիսեան, չընկող Արմաւիրի շրջանին մէջ, հետեւեալ դէպքերը կը ներկայացնեն թերթին ընթերցողներուն, «Արմաւիր» եւս խնամկար» խորագրին տակ։

ՀԱՅՐԸ ԿԸ ԴԱՆԱԿԱՆԱՐԷ ԻՐ ԶԱՆԱԿԸ

Արմաւիր շրջանի Հոկտեմբերի գիւղի ընտելի Վաղինակ Գալիսեան երկկտրականութեան վարձքը չճարելուն համար զանաւարած է իր դասակը՝ Գալիսեան Գալիսեան։ Հայրը կը պատմէ. «Օր մը առաջ մեր տունը եկաւ երկկտրականութեան վարձքը զանաւարած պաշտօնեան և բաւ ուր երէք վճարումը չկատարեմ, հոսանքը կը կտրէ։ Ես պատուիրեցի դաւելիս, որ կատարէ վճարումը։ Երբ իմացայ որ ըսածս չէ ըրած, չըլծացայ։ Դանակը առի ու զարկի»։

Վաղինակ Գալիսեան ձերբակալուած է։

ՀԱՆԱԳՈՂՈՒԹԻՒՆ

Արմաւիր շրջանի Հոկտեմբերի գիւղի ընտելիներ՝ 19-ամեայ Ֆերտիսեան Մարտիրոսեան և 17-ամեայ Աշոտ Բեգլարեան, իրենց համագործակցի հանուցէն 13 հաւ գողցած են։ Ընկերները գողցուած հաւերէն 10 հատը փոխանակած են շարժանի հետ։ Հաւերէն մէկը կերած են, իսկ միւս երկուքը չեն կրցած ուտել, քանի որ ձերբակալուած ու տեղափոխուած են Արմաւիր շրջանի Ներքին Գործոց բաժին։

40 ԿՐԱՄ «ՄԱՐԻՆՈՒԱՆԱ»

Արմաւիր շրջանի Ներքին Գործոց բաժնի աշխատակիցները ձերբակալած են Աշոտարի ընտելիներ Եսթեր Պաշտարեանը, որուն քովէն յայտնաբերուած է 40 կրամ «մարիխուանա» տեսակի թմրանիւթ։ Ան պնդէր որ թմրանիւթը ձեռք ձգած է իրեն համար։

Եսթեր Պաշտարեանի դէմ յարուցուած է քրէական դործ 229 յօդուածի 3-րդ մասով։

տութիւն մը, կ'աւելցնէ 2. Եկաւեան, որ հիմնական առաջին է հայախօսութեան, զլիւսաւոր ազգակը լեզուն պահելու որպէս հիմք մեր պատկանելիութեան։ Եկաւեանը որ, Պէյրութ այցելութեան ընթացքին Չաւէն Եկաւեան առ ի գնահատանք իր զարգացնելու ու իր թանկատաճ ճիւղերուն Հայ Կաթողիկէ հոգեւոր պետին Յովհաննէն - Պետրոս ԺԼ. Գառապարեանի կողմէ յատուկ կողմակցով մը ստացած է Ս. Մեսրոպ չընտանքը։

Այս առնչութեամբ Գալուստ Կիւլպենկեան Հիմնարկի Հայկ. հարցին բաժնի մուկը յատուկ օժանդակութիւններ կը յատկացնէ, նպաստներ կը տրամադրէ։ Հայ ուսանողներուն, որոնք յաջողութեամբ աւարտած են համալսարանի առաջին տարին, կուտայ կրթութեան կրթութիւն։ Այս տարի, Հիմնարկը ընդունած է չորս 3500 դրամումադիր։ Կը մասնակցի հայ դպրոցներու կրթական հոգեւոր, ինչպէս նաեւ անոնց տարաւարտներ, նորոգութեան կամ շինութեան ծախքերուն։ Հիմնարկը կը քաջալերէ հրատարակչութիւնը։ Նրբակալ կ'օժանդակէ հայատառ գիրքերու կամ հայկական նրբեր շոյափող հատորներու տպագրական ծախքերուն։ Մընայուն օգնութիւն կը բերէ երեք կարեւոր գիտական հանգանակներ. «Բազմա-

վէպ», «Հանդէս Ամսօրեայ» և «Ռեպլիկ» տէ գէթիւտ Արմէնիէն։ Հիմնարկը իր աշակերտները չի զլանար մշակութային ծունկերու, Կեդրոններու որոնք հիմնական նպատակ ունին հայ լեզուի ուսուցումը, հայ մշակոյթի պահպանումը զանազան արտայայտութիւններու ընդմէջէն։ Այսպէս, Հիմնարկը այլապէս նպատակը կուտայ 27 տարեկան երկիրներու մէջ ապրող հայկական զաւգութիւններու, Հարաւային Աֆրիկէէն մինչեւ Հարաւային Ամերիկա, հոն ուր կայ հայկական համայնք։ Իսկ Հայաստանի եղած օժանդակութիւնը 1989-էն ի վեր առաւելաբար կ'ընթացի զեղարուեստի և բժշկական տարբեր, ապրող հայկական զաւգութիւններ, ինչպէս նաեւ զային զարգարանը, Մատենադարանը, դիտութեան կաճառը, Եւայն... Ծախքեր կարեւոր գումարներ կը յատկացնէին։

Հիմնարկի տարեկան ընդհանուր պլանէն չորսը հարկերն տասը տրամադրուած է հայկական հարցերու բաժնի մուկը։

Գալուստ Կիւլպենկեանի անունը յատկապէս է այս կրթողական Հիմնարկով, գործով։

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷԿԻԱՆ

Բաւական հետաքրքրական ու նոյնքան դաշտացնող էր նիւթը որ մէկէ աւելի անգամներ տեղ զբաւեց նաեւ «Յաւադ»-ի սիւնակներուն մէջ (վերջինը՝ Յուլիս 24 - 25-ի թիւով)։ Ան կ'առնէր հայաստանցի քանի մը տասնեակ այն պատանիներուն որոնք վերջին երկու տարեկան ընթացքին զրկուած էին Կարկաթալի Մարզասիրական հայկական ճեմարանը, իբրեւ թէ ուսանելու։ Հակառակ հոն իրենց պարտադրուած հաղորդակցութեան արդիւններուն, միջոց մը ետք պատանիներուն զգոնութիւնները հասած էին Եւրեան։ Անոնք կը զանգատէին ուսումի գրեթէ ամբողջական բացակայութենէն, իրենց կիրարկուած բռնութիւններէն, նոյնիսկ խժուոթութիւններէն, Եւայն, խնդրելով որ Հայաստան վերադարձուն։ Յատկապէս յուզիչ էր կարգաւ Կարկաթալին եւ իր խնդրանքներուն կողմէ Հայաստանի կրթութեան նախարար՝ Աշոտ Բեկեանի ուղղուած նամակը ուր անոնք կ'ըսէին թէ յօժար են Հայաստանի որբանոցներուն մէջ ապրել քան «Մարզասիրական» այդ դժուրքին, որովհետեւ կ'ուզեն զբաղւտ ու լաւ մարդիկ դառնալ։

Ո՞վ գիտէ որոնք և ո՞ր տեսակի շահերու սիրտն, մեծ մասով որբ պատանիներու պարտադրուած այս նորօրեայ աքսորը հարց տալու կը մղէր որ կարելի կ'ըլլայ արդեօք անոնց վերադարձը և պատասխանատու յանցաւորներու պատիժը։ Այս հարցականին առաջին մասը այսօր ունի իր պատասխանը, քանի որ «Լրագիր» Յուլիս 4 և 5-ի թիւերուն մէջ ըսած է թէ հայ երախտները փրկուած են Կարկաթալի ճեմարանէն։

Այս լրատուութեան առիթով Գալիկ Նապակեան յետադարձ ակնարկ մը կը կը ձգէ զէպքերուն 1993 Նոյեմբեր 7-էն առաջին զարգացումին, տալով նոր «մանրամասնութիւն»ներ։ Ան կը գրէ. «Կարկաթալի ճեմարան կոչուածը, ըստ ակամատեաների, աւելի շուտ համակենտրոնացման մարմարի է նման»։ Չարմանալի է կարգաւ որ պարսկահայ երիտասարդ երիտասարդներու բաւական հեղինակութիւն ձեռք ձգած են հաստատութեան մէջ ու «հայ անչափաւանների նկատմամբ կատարել են դասիմները»։ Անոնք երախտներուն պարտադրած են պարսկական երգեր, կամ Պարսկաստանի մասին երգեր, «Մեռնի Հայաստան, մեռնի Լարաբաղ, կեցցե՛ Պարսկաստան» յանկերգներով։

Առաջին խումբին մեկնումի օրէն (1993 Նոյեմբեր) ի վեր չորս 80 երախտ զրուած է Կարկաթալ. այսօր, ըստ «Լրագիր» տեղեկատուութեան, բոլորն ալ, կամ իրենց ծնողներ, կամ Հայկական Կարմիր Պաշտին միջոցներով վերադարձած են։ Անոնցմէ շատերը մալարիայի արտանշաններ ցոյց կուտան. ոմանք հոն ուղղակի հիւանդացած են, բայց օրերով ոչ մէկ բժշկիչ այցելած է իրենց։

Թերթը արդարօրէն կ'աւելցնէ թէ «Կարկաթալի Մարզասիրական ճեմարանում տիրող ազգատեան ու ստորացուցիչ իրավիճակը գեղեցիկ կարիք ունի յուր ռուսամասնաւորութեան և պետական մակարդակով վերաբերմունքի ու գնահատականի»։

«Լրագիր» յաջորդ թիւն ալ այս մասին որպէս լրացուցիչ տեղեկութիւն, կը գրէ թէ Յուլիս 30-ին Տեղէն - Երեւան գիծով վերադարձած երախտներու թիւը 27-ն է։ Անոնց հետ բերուած է ուսուցիչ մըն ալ։

Կը մնայ հարցականներու երկրորդ մասին ևս պատասխան ունենալ. կարելի կ'ըլլայ նաեւ ան «պատասխանատու» յանցաւորներու պատիժը, թէ «անցուցիչ մոռցուկ կ'ըլլայ» Հայաստանեան նախընթացները կը հարստանան նոր այս օղակով ալ ու մեծ մասով որբ երախտներուն երկու տարուան մարմնական ու հոգեկան տառապանքը իր բոլոր հետեւանքներով զրոյնուած կը մնայ միայն անոնց մտքին ու սրտին մէջ։

ԱՐՓԻ ԹՈՌՈՅԵԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԸ

ՆՈՊԵԼԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻՆ ՄԵՐԺԱՄՆԵՐԻՆ

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

Մայիս 15-ին ի կեր, Լոնտոնի մէջ ար-
քայնակային դիմում հաղորդումներու
պատճառ է քրտական հեռատեսիլի կայանը
որ միջոցառում է «Մէտ - թէվէ», ի յար-
պան Բիւրոներու նախագայրերուն:

Հեռատեսիլները ունին
Թուրքիոյ բոլոր շրջաններուն մէջ ուր
Բիւրոներ կ'աւարին. անոնք զոգաւոր ան-
թիւներու շնորհիւ կը հետեւին հաղոր-
դումներուն: Այս պատճառով այդ ան-
թիւները մեծ սպառում արձանագրած
են:

Սոր ժողովրդավարութեան շարժումին
կապակարգը որ ծանօթ է Բիւրոներու իրա-
ւունքները յարգելու իր հաւանումով, կ'ըսէ
թէ այդ հեռատեսիլը քրտական չէ, այլ
լիւթեան, քանի որ Թուրքիոյ վարչա-
պետութիւնը մերժած է այդ կայանին տեղ
առ Թուրքիոյ մէջ, զայն հարկադրելով
արտի:

Թուրքիոյ քրտական շրջանակներուն մէջ
պաշտօն անթիւները որոնց թիւը ամէն
ըրէ կ'աւելնայ, որոշ նեղութեան մը ազ-
դէր են իրենց տէրերուն համար: Անոնք
որոնք Բիւրոներու որսի ելած են
որոնք Բիւրոներու, որսի ելած են
1984-ին ի վեր, պատրուակելով ՓԲԲ-ի
հայտանքը: Տիւրքիայի քրտական թիւը
մը կ'ըսէ թէ իրենք կը գտնուին թիւը
կայան Բիւրոնաւորին մարտադրելին
մէջ ուր հարց չէ այդ անթիւնի գործա-
նութիւնը, բայց դիւզերու մէջ ան պատ-
անա կ'ըլլայ որ չուտով յայտնի ըլլայ թէ
մը կը զիտէ քրտական հեռատեսիլները:

Թրքական պաշտօնական տեսակէտին
համաձայն, քրտական կայանը կը բռնա-
բարէ հեռատեսիլի եւրոպական պայմա-
նադրութիւնը եւ մարդկային իրաւունք-
ները. ան կը հրահրէ ցեղային ատելու-
թիւնը եւ կը սպառնայ երկրին հողային
անդրադարձութեան: «Թուրքիան ազգու-
թիւններու այնպիսի խճանկար մըն է որ
թէ ամէն մէկը իր հարազատ լեզուն խո-
սի սկսի, կատարեալ աղէտ մը կ'ըլլայ»
ըսէ Պոլիսէն առեւտրական մը:

«Մէտ - թէվէ»ն ամէն իրիկուն 20 վայր-
կան լուրերու հաղորդում կը կատարէ,
որոնք քաղաքներէ քրտերէն լեզուով: Լու-
րերը կը հաւաքեն Եւրոպայի մէջ ցրուած
լրագրողներ: Կը հեռատեսիլին նաեւ
հեռակարներ, ժապաւէններ, քրտական
պատմութեան մասին փաստադրական նիւ-
թեր, քաղաքական վիճարկումներ, եւն:

Ինտոնէզիայի դրող մըն է Փարամոնտիա
Անանթա Թոնէր որ նույնիսկ մրցանակի
թեկնածու ներկայացուցաւ 1981-ին,
բայց Ակադեմիան նախընտրութիւնը կեղ-
րոնացուց: Գանձթիթի վրայ: Անցեալ
տարի Փարամոնտիայի անունը կը կեն
առաջարկուեցաւ, բայց դատակարար մըր-
ցանակաւոր հռչակեց Քէնդապուրօ Օէն:
Գրողը, ինք, կ'ըսէ թէ ոչ մէկ լուրջ հա-
ւանականութիւն կայ իր ընտրութեան հա-
մար, որովհետեւ ինք կը զբէ իր երկրին
պաշտօնական լեզուով ու կը հաւատայ թէ
ան անմատչելի է օտարներու: Այսու-
հանդերձ, իր զերբերը 24 լեզուներու
թարգմանուած են: Հոլանտայի մէջ, եր-
կար ատենէ ի վեր կը վաճառուի «Համի
մը լուս երգը» խորագրուած իր վերջին
հատորը որ Փետրուարի սկիզբը միայն
լոյս տեսած է ձաքարթայի մէջ, հեղինա-
կին 70-րդ տարեդարձին առթիւ: Ծառեր
անհամբեր են տեսնելու որ այս մէկը եւս
պիտի հաւաքուի: Ինտոնէզիոյ մէջ, ար-
դեւքի տակ պահուած անոր միւս հատոր-
ներուն նման:

Ինտոնէզիոյ Համայնավար կուսակցու-
թեան պետական վերլուծ հարուածէն ետք
(1965) ան մարքսականութեամբ ամրա-
տանուած ու 14 տարի բանտը մնացած է:
1979-էն ի վեր ազատ է, բայց պարտա-
դրուած է ձաքարթա բնակելու: Կ'ըսէ թէ
«երբեք դատուած չէ»: Ինքզինք կը ներ-
կայացնէ որպէս «ազգայնական ձախա-
կողմեան» մը: Երբ հարց կը տրուի թէ
համայնավար է, կը պատասխանէ թէ
1988-ին, վերջին իր դատաստանին ընթաց-
քին պահանջած է որ վկայելու համար
դատարան հրաւիրուին համայնավարու-
թեան եւ մարքս - լենինականութեան նիւ-
թի միջնադարին հեղինակութիւններ: Իր
կարծիքով, առանց անոնց, ատենին մէջ,
իրմէ սկսած, ոչ ոք զիտէր թէ ինչի մա-
սին է խօսքը:

Առաջին անգամ մը ձերբակալուած է
1947-ին, հոլանտացի դադութարարներու
կողմէ: Բանտին մէջ գրի առած է «Փու-
շերու բլուրը» որ կարեւոր առաջին գործն է:
Անկախութենէն ետք անգամակցած է
մշակութային կազմակերպութեան մը որ
սերտ կապ ունէր Համայնավար կուսակ-
ցութեան հետ: Երբ կուսակցութիւնը ամ-
րապատկուած է 1965-ի պետական արեւ-
նալի հարուածը պատրաստելու մեղքով,
Փարամոնտիան մաս կազմած է 14 հազար
արդեւքիականներու:

Առաջին արդեւքիականութիւն ընթացքին
երբ դառնում է երկրին արեւելեան
Պուրս կղզիին վրայ, ան սովո-
րութիւն դարձուած է պատմութիւն-

ՀԱՅԿԻ Ս. Մանուկեան ժողովրդային
Տան «Ա. Ծանթ» սրահին մէջ, Յունիս
18-ին, տեղի ունեցած է քոյր ու եղբայր
Դաւար (12 տարեկան) եւ Արա (10 տարե-
կան) Յակոբեանի նուագահանգէսը:
Բացումը կատարած են ձորճ Պապեան
(արարերէն) եւ Այսա Մինասեան (հայե-
րէն): Արա Յակոբեան, որ 3 անգամ տի-
րացած է Սուրիոյ Թալալէի շուքակի
մրցանակներու, մեկնաբանած է Հայտը-
նէն, Պախէն, Չալքովսքիէն, Կոմիտասէն
եւ Վիվալտիէն գործեր: Դաւար Յակոբ-
եան եւս ստացած է Թալալէի դաշնակի
մրցանակը: Ան մեկնաբանած է Շթրաու-
սի, Մոցարթի, Պախի, Ծումանի եւ Ծո-
փէնի գործերը: Քոյր ու եղբայր իրենց
երաժշտական ուսումը կը կատարեալադո-
ծեն Հայէպի Պետական Երաժշտանոցին
մէջ:

ԲԵՍԱՊԻ ազգային ուսումնասիրաց
միացեալ վարժարանի ամսվերջի հանդէ-
սը տեղի ունեցած է Յունիս 11-ին, վար-
ժարանի նորակառույ սրահին մէջ: Բա-
ցումը կատարելով տնօրէն Աբրահամ Կար-
ճիկեան, շնորհակալութիւն յայտնած է
բոլոր անոնց, որոնք ստարած են նոր
սրահի կառուցման: Գործադրուած է դե-
դարուեստական յայտագիր մը: Ոսք
առնելով Արամ Քահանայ Գլխահան, անդ-
րագործած է Բեսապի երկտասարդու-

ներ յօրինել ու պատմել իր բախ-
տակիցներուն: Իր նպատակը եղած է
երկտասարդներուն սորվեցնել բարդ դա-
դարներու մօտենալու, դանոնք վարե-
լու կերպը: Ան կը պատմէ թէ այդ շրջ-
անին քաղաքական բանտարկեալները կը
սպաննուէին ու վայրագութիւնը այն առ-
տիճանի էր որ երկտասարդները հոգեպէս
կը փճանային: Իր պատմութեան հերո-
սին օրինակով ան կ'ուզէր քաջութիւն ներ-
շնչել անոնց:

«Բոլոր ազգերու զաւակները» խորագրու-
ած քառահատոր շարքին առաջինը,
1980-ին, վեց ամսուան ընթացքին 40 հա-
զար օրինակ ծախուելէ ետք արդիւում
է: Կառավարութիւնը միջոցներու դիմով
է նաեւ անոր միւս գործերուն գէմ: Դա-
տարագը որ 1988-ին «Ջերմանոց»ը արդի-
ւած է, ըսած է թէ Փարամոնտիա գրելու
իր վարպետութիւնը ու ոճին կատարելու-
թիւնը կը գործածէ ի նպատակ համայնա-
վարական եւ մարքս - լենինական քարոզ-

թեան՝ ծննդավայրին կառած մնալու
իրողութեան: Նորայր Ս. Վրդ. Աշրգեան
շեշտելէ ետք հայ դպրոցին դերը, դնահա-
տանքի խօսք ուղղած է անօրէն Աբրահամ
Կարճիկեանին, որ 30 տարուան մանկա-
վարժական ծառայութենէ ետք գիւղա-
պետի պաշտօնին կոչուելով հրաժեշտ կու-
տար դպրոցին: Այս տարի վարժարանը
ստուած է 11 շրջանաւարտներ:

ՀԱՅԿԻ ընկերաբօշկական կեդրոնի սը-
րահին մէջ, Յունիս 7-ին, տեղի ունեցած
է առաջին բոյժ - օգնութեան դասընթաց-
քի եօթներորդ հունձքի վկայագրերու
բաշխումը, ներկայութեամբ Բերիոյ Թեմի
Առողջապահական ինքնուրոյցի, Ս. Օ.
Ուաշի Ծրջ. Վարչութեան, դասաւոր բը-
ժիշկներու եւ հրաւիրեալներու: Հունձքը
Հայ Կարմիր Ուաշի հիմնադրիւն անունով
կոչուած է «Ակնունք» խումբ: Եռամսեայ
դասընթացքներէն շրջանաւարտ ելած են
19 հոգի: Ոսք առնողներ շեշտած են թէ
դասընթացքին նպատակն է զարգացնել
կիրք եւ դիրք զինել առաջին բոյժ - օգ-
նութեան գիտելիքներով, որպէսզի ան
ճիշդ ձեւով օգնէ իր շրջապատին մէջ
օժանդակութեան կարօտ հիւանդին, վի-
րաւորին կամ անկեալին, մինչեւ բժիշկին
հասնելը:

Հունիս: Այսուհանդերձ, վարչակարգի
մեղմացումը վերջերս առիթ տուած է
կարգ մը հրատարակիչներու որ լոյս ըն-
ծայեն առաջին շրջանի անոր քանի մը
գործերը:

Ներկայիս, Փարամոնտիա փորձագրու-
թեան մը լծուած է որուն նիւթն է ձաքա-
յի մէկ ծալքէն միւսը երկարող համբան
որ կառուցուած է դարասկիզբին, Հոլան-
տացիներուն կողմէ: Ընդամիջած է առ-
խարհագրական հանրագիտարանի մը
պատրաստութիւնը, նիւթական միջոցնե-
րու չզոյգութեան պատճառով:

Փարամոնտիա դառնութիւններ ունի.
կ'ըսէ թէ ոչինչ փոխուած է Ինտոնէզիոյ
մէջ ու 1945-ի իր սերունդը ծախողը է.
յեղափոխութիւնը որուն համար պայքա-
րած են, ոչ մէկ արդիւնքի յանգած է:
Իր միակ շահը այն է որ նորանոր հատոր-
ներու տիրացած է: Անոնց շնորհիւ կրնայ
պայքարը շարունակել:

ԲԱՂԱՆ

ԼՕՐԸՆՍ ՏԸՌԵԼ

Պ Ր Ո Ս Պ Ե Ր Ո Յ Ի

Կ Ղ Ջ Ի Ն

Ներածական, Գործու կզգիի
բնութեան ու ապրելակերպին

Անգլերէնէ թարգմանց՝
ՍԵՐԻՍՏԵՐ - ՄԵԼԻՔՈՆԵԱՆ - ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Կոմսը զօրաւոր հակահեղին մը կը քսէ
ան քաղաք մը գերուն տեղը մօրթին վը-
րայի փողիկ արեւոտ վէճերուն. անա-
տունը կը մղկտայ. Կոմսը իր նուրը ձեռ-
քերով կը փայտայ ու կը շոյէ զայն:
Ժպտելով կը բարձրացնէ գլուխը եւ կը
նայի Զարեանին, որ կարկանդակ մը կը
կուէ:

Անոնք եղբարմայրերու բարձրադա-
րակ ողբ ու կոծերը. հաւաքածոյ մը կադ-
ած են. բոլորովին ինքնաբերական բանաս-
տեղծութիւն են, ոմանք՝ մեր մօտ շատ
լայտնի: Բայց բարբի - չարի մտահո-
գութեան հետքը չկայ անոնց մէջ: Ոչ,
մեք Յոյներու կրօնամէտ չենք, այլ
մասը նուազ կարեւոր է քան՝ քաղաքա-
կանութիւնը: Հոն՝ բլրան վրայ Մայր
Հոգեբերող յիշեցնող կին մը կ'ապրի: Իր
բանաստեղծական շնորհին համար շատ
փնտռուած է յուզարկաւորութեանց ա-
տեն: Անցեալ տարի երբ ձկնորս Տաքին

մահացաւ, կ'արժէր լսել կնոջ երգը: Քա-
րերն իսկ կընար յուզել:

Արծաթ մանչս,
ռսկի մանչս,
աղուամազն իր դէմքին
աւելի նուրբ էր քան կարծքը,
կոցարին,
աւելի սուր էր իր միտքը
քան թէ օսին խաղաւածքը:
Արծաթ անձը մեզ ձգեց,
ռսկի մարդը մեկնեցաւ:

Բաց դադարի մէջ բլրան վրայի գերեզ-
մանատունը փոխադրեցինք տղան, իսկ
Մայր Հոգեբերող իր արցունքներուն պէս
անդադրում հոսքով կը կրկնէր նոյն ոչ-
բը, քանդակ ան իրապէս կը սիրէր Տաքին:
- Դադարը բա՞ց էր, - կը հարցնէ Զարե-
ան:

- Այո: Այս ալ ուրիշ կէտ մը կը փառտէ:
- Կըզիկին կրօնական սովորութիւններէն
մի՞նչ է:

- Ոչ: Բայց թրքական տիրապետու-
թեան տակ օրէնք էր, դիակները գերեզ-
մանատուն տանելու պատրուակով զէնքի
փոխադրութեան առաջը առնելու հա-
մար: Կարգ մը վայրերու մէջ, ուրիշ սնա-
հաւատութիւններու հերթին, այս ալ կը
յարտեսէ: Այսպէս՝ խեղճուկ թափօր
բլուրն ի վեր շնորհուրուն ամբողջ տեւո-
ղութեան՝ Տաքին արծուաքիթ մօզոյն
դիմադրիւր տեսնելի մնաց: Կարծէք
թէ ահա պիտի ժպտէր: Ի հարկէ՝ թաղու-
մը հազիւ աւարտած՝ ազգականական հե-
ռուոր կապ ունեցող Մայր Հոգեբերող
դատ բացաւ Տաքին մօր դէմ, որպէսզի
զակին քսան ձիթներէնք ծախելու իրա-

ւունքէն զրկէ զայն. կ'ըսէր թէ ասոնք
նուէր տրուած են իրեն: Կը տեսնէք, իր
մտքին մէջ հակասական ոչինչ կար իր սի-
րած մեռելին համար քերթուած յօր-
նելուն: Եւ անոր ժառանգորդներուն իրա-
ւունքը չորթելու փորձ կատարելուն մի-
ջեւ: Դատը ամիսներով քաջընեցաւ եւ
ինչքան զիտեմ՝ ինքը կորսնցուց:

Այս խօսակցութեան միջոցին, մեր աչ-
քերուն ծալքով կը դիտենք շարք - շարք
ձիթներէնք խնամող աշխատաւորներու
խումբը, որ դանդաղօրէն կը յառաջա-
նայ: Առեւելէն քաղաք մարդը երկար թի-
թեղ մը բռնած է, որու մէջէն երկարող
խողովակով արսեմիկ եւ շաքարախառն
շուր կը սրսկէր իւրաքանչիւր ծառի
շուրջ թէթեւ ամպիկ մը գոյացնելով, որ-
պէսզի բողբոջները գերծ մնան այս ծառին
յատուկ եղով հիւանդութեան մանրէնէն:
Կոմսը կ'ըսէ.

- Ծոխ լեզու մը ունենալը մեծ առաւե-
րութիւն է: Օրինակի համար առնենք
ձիթներն, որու շուրջ ստեղծուած բանաս-
տեղծական խորհրդանշանները որքան ա-
ւելի կ'արժեւորեն զայն: Նախ՝ ձիթնալը-
տուղի պղտորութեան իմաստը: Այսպէս՝
հայրենի հողի եւ անհատական ճիգի շը-
նորհիւ ձեռք բերուած բոլոր բարեքներու
խորհուրդը: Բայց ահա նոյն բառը կը
գործածենք նաեւ մուկ գոյնով այն փոքր
լաթին համար զոր մեր կիները երբեմն կը
կապեն իրենց դէմքին կամ վզին շուրջ:
Որպէս Յոյն՝ այս բոլորը միանաւորաբ
կը մտաբերեմ անտարակոյս, առաւել՝
սա իրողութիւնը թէ ամէն տարի ձիթնալը-
տուղին կը ստանամ մօտ ութ հարիւր անդ-
րական փառնալի եկամուտ, որու մա-
սին կընամ փիլիսոփայի: Բանաստեղ-
ծութիւն եւ եկամուտ բնաւ չեն զանա-

զանուիր իրարմէ: Յոյնին համար՝ բա-
ժանման տարտամ գծիկ մը հազիւ թէ դո-
յութիւն ունենայ այս երկուքին միջեւ:

Իրիկնամուտի լոյսի մնացորդը հետք
հետէ կ'անհետան, ջերմ դեղնաւուն իր ե-
րանգներուն մէջ, որոնցմով ալ այժմ կը
պարուրուին հասունցող խաղողի խիտ ող-
կոյգներն ու հովիտի գիւղական տունե-
րուն կըմիտնենք: Մրգաստանէն ան-
դին դառնում թուփերուն մէջ տատակ-
ները մեղմօրէն կը մնչեն: Զպուռները
խումբ առ խումբ հեռագետէ կը լռեն: Եր-
կու մեծ սօսիները արդէն իսկ լռած են,
միայն մարգին վրայ - ուր արեւը դեռ կը
յամենայ - կը շարունակեն իրենց չնչիւ-
նը: Այսպէս՝ հեռագետէ մարող ձայններուն
մէջ յստակօրէն կը լսես սպասուհին հա-
ւաքած թէյի բաժակներուն ձնիկաճոցը:

Կոմսը յանկարծ կը վերադառնայ իր
սկզբնական նիւթին, որ մինչ այդ չէր
դադրած իր մտածումներուն առանցքը
կազմելէ:

- Հանրածանօթ Պան աստուծոյ համար
կ'ըսեն, թէ մեռած է մեզմէ մէկ մղոն
հարաւը դանտող Պաքսիօ կղզիին բացե-
րը, որու ընդհանրէնք հաւանաբար առա-
ջիններէն եղան որ լուրը լսեցին: Տեղե-
կութիւն չունինք թէ ասոնք թիւջ հակադ-
դեցութիւն ունեցան: Սակայն եւ այն-
պէս, մեր արդիական պանթէոնին մէջ
գոյութիւն ունի արարած մը, որու նմա-
նութիւնը Պանի հետ պատահականութեան
արդիւնք չէ, ըստ իս: Տան չար ողբն է
ան, երկնիւղ կ'ըզակով եւ սրածայր առ-
կանջներով սասիթ մը, որ կալիլ - կանցա-
րաւ կը կոչուի: Ան է որ կաթը կը թթուե-
ցնէ, տան դուռը բաց կը ձգէ, ամէն տե-
սակի վնասներ կը պատճառէ տունէն ներս:
(Շարք. 53)

(Suite de la Première Page)

Communauté a commencé à procéder à l'analyse de cette question au titre de l'assistance technique.

4. A l'égard des Républiques transcaucasiennes et afin d'assurer la cohérence de l'ensemble de l'action extérieure de l'Union européenne, il est convenu par ailleurs que, en fonction des besoins, des entretiens politiques (2) accompagnent les réunions des comités mixtes prévus par les accords en vigueur; ces entretiens politiques peuvent être également organisés sur place par la présidence en association avec la Commission.

(2) Eg. en formation troïka, à organiser la veille ou le lendemain à un niveau à définir.

**

ASSISTANCE ALIMENTAIRE A CERTAINS PAYS DU CAUCASE ET DE L'ASIE CENTRALE

Le Conseil a marqué son accord de principe sur une opération d'aide alimentaire en faveur des Républiques du Caucase (Arménie, Géorgie, Azerbaïdjan) ainsi que du Tadjikistan et du Kirghizistan pendant l'hiver 1995-1996 pour un montant global de 197 MECU.

L'opération prévoit la fourniture gratuite de produits agricoles, d'intrants agricoles et une assistance technique y liée, une aide humanitaire pour les groupes les plus vulnérables de la population, une assistance technique à la restructuration du secteur agricole et à la réhabilitation des voies de communication et le suivi de l'opération.

Le Conseil a noté l'intention de la Commission de lui présenter, dans les prochains jours, une proposition de règlement en ce qui concerne la partie de cette opération à financer par un recours au FEOGA 1995, afin de lui permettre une décision rapide.

CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

« REGION MARSEILLE »

DINER - DEBAT

Thème : LA CONDITION FEMININE EN ARMÉNIE

en présence de
Mme Vanouhie ISSADJANIAN
(Présidente des Croix de Secours
Diasporiques HOM)

et de
Mme Alvart BEDROSSIAN
(Présidente de la Croix de Secours
d'Arménie)

le Mardi 25 Juillet à 20 heures 30
Hôtel S O F I T E L / Vieux Port
Restaurant les 3 Forts

P.A.F. : 250 F.

Prière de réserver impérativement avant le 20 Juillet aux :

91. 70. 00. 32
91. 50. 68 71 — 91. 61. 10. 82
(après 20 heures).

**

COLONIE

Le Conseil d'Administration de la CBAF vous informe qu'il reste des places à la colonie de Bellefontaine (Jura) pour le séjour d'Août, du 30 Juillet au 23 Août.

Pour tout renseignement, veuillez téléphoner au 48. 24. 46. 57 du lundi au vendredi de 10h à 15h.

Ի ՅԻՇԱՍԱԿ

Իր ծնողաց՝ Հայկ եւ Վեհանոյշ Պայ-
րամեանի յիշատակին Սիմոն Պայրամեան
1000 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին :

C I N E M A

Depuis le 12 Juillet, le Cinéma «L'Entrepot» présente un hommage au cinéaste :

Serguei PARADJANOV

Au programme, ses 4 films sous-titrés :

- LES CHEVAUX DE FEU (1965) — 1h37
- SAYAT NOVA - Couleur de la Grenade (1968) - 1h13
- LA LEGENDE DE LA FORTERESSE DE SURAMI (1984) - 1h27
- ACHIK KERIB - Conte d'un poète amoureux (1988) - 1h20

L'Entrepot : 7-9, rue Francis de Pressensé
Paris 14e — Tél. : (1) 45 40 78 38

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցատէր Տիկնանց Վարժարանը չը-
նորհակալութեամբ ստացած է 2000 Ֆր.
տոբթոր Սերժ Սիմոնեանէ իր զաւկին
պախալօրէայի քննութեան յաջողութեան
ստորի :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժա-
նորդներին կը խնդրուի - նախընտրա-
բար - հասցէի առժամային փոփոխու-
թիւնը կատարել իրենց բաղին քաղա-
տարի գրասենեակի միջոցաւ, չժամ-
բարեկենդան համար «Յառաջ»ի վար-
չութեան եւ առաքման ընկերութեան
աշխատանքը :

Անկարելիութեան պարագային կա-
րելի է անշուշտ, դիմել գրասրահ, քեր-
թիս վարչութեան, մեկնումի բուա-
կանէն 5 - 6 օր առաջ, տալով երկու
հասցէները (ընթացիկ եւ նոր) եւ կցել
40 Ֆր. ի դրոշմաբուրդ ֆրանսայի
համար : Ամրան շրջանին քաղաքա-
կան յաւելեալ անկանոնութիւնները
պատճառ են, որ արտասահման մեկ-
նողներու հասցէի փոփոխութիւն չկա-
տարուի :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒՆ, ՀԱՍՑԻՒ
ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ԶԻ ԿԱՏԱՐՈՒՐ
ԱՌԿԱՆ ԼՍՏԻՒ ՈՒՆԵՑՈՂ ԲԱԺԱ-
ՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ :

Շնորհակալութեամբ՝
ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

PELERINAGE ANNUEL

1954 ————— 1995
41ème ANNIVERSAIRE
1954 ————— 1995

SAINT GREGOIRE A TALLARD

Une messe sera célébrée selon le rite de
l'Eglise Apostolique Arménienne

S Ս Ր Ե Կ Ա Ն

Ո Ւ Խ Տ Ս Ս Գ Ն Ա Յ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն
Ս Ս Ա Ս Ր Ի Ս . Գ Ր Ի Գ Ո Ր

Dimanche 17 Septembre

Sous l'égide du
Conseil Diocésain de l'Eglise Apostolique
Arménienne du Midi de la France
et le concours de l'Association Culturelle
des Arméniens de GAP
et des Hautes-Alpes

Sous la présidence de
Mgr LAGRANGE,
Evêque de Gap

et
Mgr DARON GEREJIAN,
Vicaire Général des Arméniens
du Sud de la France

Rév. Père MOVSES KALENDERIAN
célébrera la messe à 10 heures 30

en présence du
Clergé de Tallard et de ses environs

La messe sera chantée par la Chorale de
l'Eglise Sourp Krikor de Beaumont
dirigée par Robert et Suzanne ARTINIAN
à 13 heures un repas fraternel réunira
les pèlerins dans la Salle Polyvalente
de Tallard, en présence des autorités
religieuses et civiles.

Des autocars suivant le nombre des ins-
crits, seront mis à la disposition pour des
personnes qui ne peuvent se rendre par
leurs propres moyens.

Départ à 7 heures précises.

Pour tous renseignements et réservations
s'adresser :

- Marseille : Cathédrale Arménienne du
Prado, Tél. : 91 77 84 70;
- Saint Antoine : Eglise Saint Tadéos,
Tél. : 91 65 56 75
M. Tashan, Tél. : 91 65 54 45;
- Beaumont : Eglise Saint Grégoire l'Il-
luminateur, Tél. : 91 93 13 50;
- Croix Bleue Arménienne : 91 93 30 08.
- Toulon, ABRI'S Club - Tél. : 94 27 10 51

Pour toutes autres régions :

- Ass. Culturelle des Arméniens de
Gap, Tél. : 92 51 71 80;
- M. Takvor Takvorian, Tél. : 92 51 07 56

Prix du trajet de Marseille :

Aller-retour seul 100 F.
Repas seul 100 F.
Aller-retour et repas compris.. 200 F.

ՎԱՐԴԱՎԱՐ

Ս. ՅՈՒՆԱՆԿԱՆՍԻՅԱՆ ՓԱՐԻԶ

Կիրակի, Յուլիս 23, վարդավառ, Տօն
Պայծառակերպութեան Քրիստոսի Աս-
տուծոյ Մերոյ Ի Թափօր Լեռինն :

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8-45:
Պատարագ՝ ժամը 10-30-ին :

Այսօր, Եւրոպայի Կաթողիկոսական
Պատուիրակ եւ Փարիզի Հայոց Առաջնորդ
ԳԻՒՏ ԱՐԲ. ՆԱԳԻԱՇԵԱՆ

Պատարագէն անմիջապէս առաջ, Դպր-
քութեան շորս աստիճաններ պիտի չնոր-
հէ՝ Կոմիտաս Գէորգեանի, Կարօ եւ Թոր-
գոմ Կարապետեանի :

Ապա «Ճաշու Գիրք»էն առաջ՝ Սարկա-
ւագ պիտի ձեռնարէ՝

Ուրարակները՝ Անդրանիկ Ալիշանեա-
նը, Գամէր Գոչեանը եւ Գրիգոր Ահարոն-
եանը :

ԾԱՆՈԹ. - Այսօր հոգեհանգիստ չի կա-
տարուիր :

Երկուշաբթի, Յուլիս 24, Բ. օր վարդա-
վառի : Յիշատակ Մեռելոց :

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս -
Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ, ժամը 10-ին,
պատարագ կը մատուցուի, որու աւարտին
կը կատարուի հոգեհանգիստ «Վան համ-
բէն ննջեցելոց» :

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Կիրակի, Յուլիս 23, տօն է վարդավառի:
Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր եկե-
ղեցոյ մէջ Եպիսկոպոսական պատարագ
կը մատուցուի :

Օրուան պատարագը կը մատուցանէ եւ
կը քարոզէ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԶԱԲԱՐԵԱՆ
Հայր. Պատուիրակի Փոխանորդ
Լիոնի եւ Շրջակայի

ՍՐԱՌՑ ԹԱՐԻՄԱՆՁՑ ԼՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԵՅԸ

Կիրակի, Յուլիս 23, ժամը 10-ին
Մայր Եկեղեցւոյ Մէջ
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ
Երկուշաբթի, Յուլիս 24, Մեռելոց,
ժամը 10-ին

Մայր Եկեղեցւոյ Մէջ
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԵՓՐԵՄ ԱԲԵՂԱՑ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՀԵՌԱԶԱՅՆԻ

ՆՈՐ ԹԻԻԸ

Հայաստան հեռաձայնելու համար հարկ
է այլեւս գործածել նոր թիւը (ֆոն)՝ 374
(փոխանակ 7-885-ի) յաւելեալ՝ 2 երկանի
համար եւ խօսակիցին թիւը, այսինքն՝
19 (Ֆրանսայի պարագային անշուշտ)
այսպէս՝ 374-2 եւ թիւը :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՓԱՐԻԶԻ

ՆՈՐ ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆԸ

Կը ծանուցուի որ 1995 Յուլիս 3-էն Ֆր-
րանսայի Հայաստանի Հանրապետութեան
դեսպանատունը կը գործէ իր մշտական
նստավայրը՝

9, rue Viète 75017 PARIS
M^o MALESHERBES

Հեռաձայն. 42. 12. 98. 00 (գրասենեակ)
42. 12. 98. 02 (հիւպատոս-
կան ճիւղ)

Հեռապատմէն. 42. 12. 98. 01 (գրասեն-
եակ)

42. 12. 98. 03 (հիւպատոս-
տանի ճիւղ)

Վերջանալու եւ հիւպատոսական ալ-
պատարկութիւններու համար դիմել
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, ժամը 9-էն 13:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

**ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆ
ԸՆՏՐԱԿԱՐԳՈՎ
ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ
ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԹԵԱՆ
ԱՐԴԻԻՆՔՆԵՐԸ**

Յուլիս 19-ին Երևանին ստացանք մեծամասնության ընտրակարգով ընտրված եւ արձանագրուած երեսփոխաններու հետեւեալ ցանկը ---

- 1.. Կարապետ Ռուբինեան - ՀՀՇ
- 2.. Եսայիկ Յարութիւնեան - ՀՀՇ
- 3.. Աշոտ Նաւասարդեան - ՀՀԿ
- 4.. Յարութիւն Գարագեօգեան - անկուսակցական
- 5.. Արքայր Բաղդասարեան - ՀՀՇ
- 6.. Հրաչեայ Գրիգորեան - անկուսակցական
- 7.. Խոսրով Յարութիւնեան - անկուսակցական
- 8.. Արմենակ Արմենակեան - անկուսակցական
- 9.. Արշակ Սադոյեան - ԱԺՄ
- 10.. Արա Սահակեան - ՀՀՇ
- 11.. Ազատ Արշակեան - ՀԳԴՄ
- 12.. Միքայիլ Սեդրակեան անկուսակցական
- 13.. Սամսոն Գաղարեան - անկուսակցական
- 14.. Յարութիւն Քաշկեան - անկուսակցական
- 15.. Արարատ Խրիմեան - ՀՀՇ
- 16.. Վազգէն Մանուկեան - ԱԺՄ
- 17.. Եղորտը Սարգսեան - ՀՀՇ
- 18.. Ռոբեր Ենգոյեան անկուսակցական
- 19.. Վիգէն Խաչատրեան - ՌԱ/ԼԴ/Կ
- 20.. Արտաշէս Գեղամեան - անկուսակցական
- 21.. Եղորտը Եգորեան - ՀՀՇ
- 22.. Գրիգոր Գրիգորեան - ՀՀՇ
- 23.. Գալուստ Սահակեան - ՀՀԿ
- 24.. Կորին Սարգսեան - անկուսակցական
- 25.. Վահան Զատիկեան - անկուսակցական
- 26.. Եսայի Բախշեան - ՀՅԴ
- 27.. Վահագն Խաչատրեան - անկուսակցական
- 28.. Սերգո Երիցեան - անկուսակցական
- 29.. Դանիք Յարութիւնեան - անկուսակցական
- 30.. Մարտին Յովհաննիսեան - անկուսակցական
- 31.. Վաչագան Հարայեան - ՀՀՇ
- 32.. Աշոտ Ոսկանեան - ՀՀՇ
- 33.. Վահագն Գրիգորեան - անկուսակցական
- 34.. Յովհաննէս Իգիթեան - ՀՀՇ
- 35.. Բաբգէն Արարցեան - ՀՀՇ
- 36.. Սուբիստ Աւետիսեան - անկուսակցական
- 37.. Մարտին Զիլփիմեան - ՀԿԿ
- 38.. Վարադատ Առայեան - ՀՌԱԿ
- 39.. Ռուբէն Խաչատրեան - անկուսակցական
- 40.. Արարատ Գալցեան - անկուսակցական
- 41.. Միշա Վարդանեան - անկուսակցական
- 42.. Անդրանիկ Քոչարեան - ՀՀՇ
- 43.. Վահրամ Բաղդասարեան - անկուսակցական
- 44.. Արտաշէս Թումանեան - անկուսակցական
- 45.. Բորիս Միքայիլեան - անկուսակցական
- 46.. Յովհաննէս Մատինեան - ՀՀՇ
- 47.. Գրիգոր Ոսկերչեան - ՀՀՇ
- 48.. Մարտին Ալեքսանեան - անկուսակցական
- 49.. Յովհաննէս Յովհաննիսեան - ՌԱ/ԼԴ/Կ
- 50.. Յակոբ Յակոբեան - ՀՀՇ
- 51.. Թաքոյ Սափարեան - անկուսակցական

- 52.. Վարդան Այվազեան - ՀՀՇ
- 53.. Անդրանիկ Մանուկեան - անկուսակցական
- 54.. Թելման Տէր-Պետրոսեան - անկուսակցական
- 55.. Արմէն Մարտիրոսեան - անկուսակցական
- 56.. Սատուր Միքայիլեան - ՀՀՇ
- 57.. Գեղէ Մանուկեան - անկուսակցական
- 58.. Կարլեն Միքայիլեան - ՀՀՇ
- 59.. Գեորգ Գեորգեան - ՀՀՇ
- 60.. Նորայր Ախարոնեան - անկուսակցական
- 61.. Հենրիկ Պառաւեան - ՀՀՇ
- 62.. Շահէն Պետրոսեան - ՀՀՇ
- 63.. Սամուէլ Գեորգեան - ՀՀՇ
- 64.. Հրաչեայ Յովսէփեան - անկուսակցական
- 65.. Յովիկ Արքահամեան - անկուսակցական
- 66.. Գագիկ Ներսիսեան - ՀՀՇ
- 67.. Գագիկ Պոյադեան - անկուսակցական
- 68.. Գեորգ Բաղդաւեան անկուսակցական
- 69.. Սմբատ Այվազեան - անկուսակցական
- 70.. Ազատի Սիմոնեան անկուսակցական
- 71.. Լեւիկ Խաչատրեան - ՀՀՇ
- 72.. Սիմոն Գրիգորեան - ՀՀՇ
- 73.. Ժորա Գեորգեան - անկուսակցական
- 74.. Կամո Արեւեան - անկուսակցական
- 75.. Ժիրայր Գեորգեան - անկուսակցական
- 76.. Էդիկ Ասատրեան - անկուսակցական
- 77.. Միսանիկ Մալխասեան - ՀՀՇ
- 78.. Սեդրաթ Բաբայեան - ՀՀՇ
- 79.. Պետրոս Սարգիսեան - ՀՀՇ
- 80.. Միմա Յակոբեան - անկուսակցական
- 81.. Վաղդիս Բաղդաւեան - ՌԱ/ԼԴ/Կ
- 82.. Պաւլիկ Ասատրեան - ՀՌ/ԼԴ/Կ
- 83.. Կարլեն Վարդանեան - ՀՀՇ
- 84.. Նորիկ Մեղայեան - ՀՀՇ
- 85.. Երջանիկ Արգարեան - ՀՀՇ
- 86.. Սեդրակ Յովհաննիսեան - ՀՀՇ
- 87.. Գալուստ Գամազեան - անկուսակցական
- 88.. Սիմոն Մարտիրոսեան - ՀՀՇ
- 89.. Ֆիրդուս Զաֆարեան - անկուսակցական
- 90.. Դանիք Զաղայեան - ՀՀՇ
- 91.. Ռազմիկ Մարտիրոսեան - ՀՀՇ
- 92.. Մերուժան Տէր-Գուկանեան - ՀՀՇ
- 93.. Ռազմիկ Մարտիրոսեան - անկուսակցական
- 94.. Ալբեր Հերայեան - անկուսակցական
- 95.. Ռադիկ Դուկանեան - անկուսակցական
- 96.. Յուսիկ Քիմյ - Լազարեան - ՀՀՇ
- 97.. Գրիշա Հովսէփեան - ՀՀ
- 98.. Հրանդ Զակարեան - անկուսակցական
- 99.. Վահագն Յակոբեան - ՀՀՇ
- 100.. Վազգէն Պոյադեան - ՀՀՇ
- 101.. Յուսիկ Յովհաննիսեան - անկուսակցական
- 102.. Ստեփան Բարսեղեան - անկուսակցական
- 103.. Արմէն Կիբակոսեան - ՀՀՇ
- 104.. Վարդան Պետրոսեան - ՀՀՇ
- 105.. Արտաշ Մեխիքիսեան - ՀՀՇ
- 106.. Զեմմա Անանեան - անկուսակցական
- 107.. Գեորգ Դաւթեան - անկուսակցական
- 108.. Յովիկ Պառաւեան - ՀՀՇ
- 109.. Վախթանգ Լալայեան - անկուսակցական
- 110.. Ալբեր Պաղայեան - ՀՀՇ
- 111.. Վասիլ Զիլինգարեան - անկուսակցական
- 112.. Արտաւազ Սահակեան - անկուսակցական
- 113.. Կարէն Կարապետեան - անկուսակցական
- 114.. Գագիկ Արքահամեան - ՀՀՇ
- 115.. Աշոտ Սարգսեան - ՀՀՇ
- 116.. Պաւլոս Մանուկեան - ՀՀՇ
- 117.. Քոչար Դաւթեան - ՀՀՇ
- 118.. Սուրէն Արքահամեան - անկուսակցական
- 119.. Սուրէն Խաչատրեան - անկուսակցական
- 120.. Ալեքսան Եակոբեան - ՀՀՇ

Գ Ա Ն Ի Մ Ը Տ Ո Ղ Ո Վ

ՅՐԱՆՍԱ կը դատաւարուէ Պոսնիացի-ներու ընթացքը զոր խախտարարական կը նկատէ ՄԱԿ-ի եւ Արազ Հակադեմոկրատիան Ուժին նկատմամբ: Արդարեւ, այժմ Զեփայի մէջ կապուող ստորաւարտուողները (Ուկրաինացի) կրկնակ սպառնալիքներու տակ են: Սերպերը կը սպառնան յարձակիլ իթէ ՄԱԿ-ը դիմէ ՕԹԱՆ-ի օդանավային միջամտութեան, Պոսնիացիք ալ կը սպառնան ՄԱԿ-ի ուժերը օդաչուներով որպէս մարդկային վահան: Ֆրանսայի Արտաքին նախարարութեան մէջ բարձր պատասխանատուն որ նախընտրած է անունը չտալ, յայտարարած է. -- «Հարցը՝ Սերպերը չեն, Պոսնիացիք են»: Արդարեւ կ'ըսուի թէ, օրինակ, Սերպերն իրա բնաւ չեն դիմադրած եւ այսօր ալ կ'ուզեն չեն ուզեն:

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԸ* ստիպուեցաւ կարճ հարցազրոյց մը սփռել Նյուքին հետ, հիւանդանոցի սենեակէն, վերջ տալու համար զանազան չլուրջներու: Նախապէս ալ նկար մը սփռուած էր, բայց պարզուած էր որ շատ կը նմանի ուրիշ նկարի մը որ ցոյց տրուած էր անցեալ Ապրիլին, արձակուրդի վայրէջք: Ամէն պարագայի մէջ ոչ մէկ մանրամասնութիւն կը տրուի իր հիւանդանոցեան մասին:

ՆԱԽԱԳԱՆ ՀԵՐԱՏԵՍԻԼԸ* ափրիկեան չըջալրուողի մը ձեռնարկեց որ կը սկսի Մարդու: Ֆրանսայի նախագահը պիտի հանդիպի պետական 14 ղեկավարներու:

ՅՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵՐԱՆԻՒՈՎ ունի օր մը սպրեցաւ Յուլիս 18-ին, խաղացի ախոյեան Ֆապիո Գաղարթիլիի ողբերգական մահով: Փիւքնեաններու էջքի ճամբու մը վրայ է որ 25-ամեայ մարզիկը անկում մը ունեցաւ եւ դուրսէն բախեցաւ քարի կոյտի մը ու անմիջապէս մահաբեր մէջ ինկաւ: Բոլոր մասնակցողները խորապէս աղուած էին, բայց որոշեցին շարունակել չըջանը եւ յաջողօրէն Թարգ-Փո հանդիմանի մեկնումի պահուն մէկ վայրկեան լուրջեամբ յարգել Գաղարթիլիի յիշատակը:

ՄԻՍՅԵԱԼ -- ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ, ասիւն մեծահասակներու թիւը հասած է 669-ի, որոնց աւելի քան 300-ը՝ միայն Շիբալօ:

ՄԵԾՆ -- ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ Թագուհին մասնաւոր լոճիլներու դիմած է նիհարնալու համար եւ ոմանը իրեն թելադրած են թեթեւ եւ անոնց իւրի կերակուրներ ուտել, մինչ ուրիշներ խրատ տուած են որ ԶԿ ամեայ մօրմէն օրինակ առնէ: Ան շատ կը սիրէ լաւ ուտել եւ չարհամարհէր ճին -- թոնիքը:

- 121.. Դերենիկ Մարգարեան - անկուսակցական
- 122.. Սլաւիկ Հայրապետեան - ՀՀՇ
- 123.. Գալիք Մարտիրոսեան - անկուսակցական

**ԿՐԿՆԱԿԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
ՅՈՒԼԻՍ 29-ԻՆ**

Կեդրոնական ընտրական Յանձնաժողովը հաղորդագրութեամբ մը ամփոփած է Յուլիս 5ի մեծամասնութեան կարգով ընտրութեան արդիւնքները: Յուլիս 19-ին ստացուած հաղորդագրութեան համաձայն, 123 ընտրատարածքի մէջ արձանագրուած է նոյն թիւով երեսփոխան: 15 ընտրատարածքի մէջ ուր առաջին փուլին ընտրութեան մասնակցած են երկուքէն աւելի թեկնածուներ եւ ոչ մէկը ընտրուած է, առաւելագոյն չուէ ստացող երկու թեկնածուի միջեւ կրկնակի ընտրութիւն կը կատարուի Յուլիս 29, Շաբաթ օր: Նոյն օրը կրկնակի ընտրութիւն կը կատարուի նաեւ այն 13 ընտրատարածքներուն մէջ ուր անվաւեր հռչակուած է Յուլիս 5-ի ժողովրդականութիւնը:

ԹՐԳԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ

**ՀԱՅԵԻԹՈՒՐԲ
ՅԱՐԱՐԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ
ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ
ՅԱՅՏԱԳԻՐ**

**Կ'ԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒՆ
Կ. ԶԱՓԱՆ, Թ. ԱԹԱԷՕՎ
ԵՒ Է. ՄԱՀՃՈՒՊԵԱՆ**

«Մարմար», Յուլիս 12-ի իր քիւով կ'արձագանգէ այս յայտագրին, որու ընթացքին, ինչպէս միշտ, կը կրկնուին նոյն յանկերգները: --

Իսկնեւորտի քաղաքացեալ՝ Կիւրպիւղ Չափանի Երևան այցելութիւնը եւ Մի-ժեռնակարերդի համալիրի մէջ յարգանքի հանդիսութեան մասնակցութիւնը կը շարունակէ զբաղեցնել թուրք հանրային կարծիքը: Հեռաստիկի կայաններուն համար շահեկան նիւթ մը դարձած է ան: Երեքշաբթի, Յուլիս 11-ի դէպքը Բանալ - 6 հեռաստիկի կայանը աւելի քան մէկ ժամ տեղուրթեամբ շահեկան յայտադիր մը ունէր այս նիւթին նուիրուած: Յայտագիրը պատրաստուած էր Իւմիտ Զիլէիլի կողմէ, որ հարցազրոյցի հրաւիրած էր երեք անձեր, նախ քաղաքացեալ Կիւրպիւղ Չափանը, յետոյ փրոֆ. Թիւրք-ճայա Աթաթիլը, որ ծանօթ է Հայերու ցեղասպանութեան պնդումները ջրող դերքերով, եւ վերջապէս Նոր Տէմոքրատի կուսակցութեան վարչութեան անդամ՝ Էթիկէ Մահմուդեանը: Երեքն ալ արտայայտուեցան նիւթին շուրջ, մերթ ընդ մերթ լուրեցան այս չըջալրուողին մասնակցող երեք լրագրողներուն եւս կարծիքները, եւ փոքրիկ մարդոց ուղղուած հարցումներու պատասխանները: Ընդհանուրին մէջ, յայտագիրը հետու կը մնար կծու ու թշնամական մերձեցումներէ եւ այն սպառնալիքները կը թողուր որ շինիչ նպատակ կը հետապնդէր: Հիւր զրուցողները Կիւրպիւղ Չափանի այցելութեան նկատմամբ հասկացողութիւն ցոյց կուտային: Միայն Աթաթիլն էր որ երկար կը ծանրանար ցեղասպանութեան ինքրին վրայ, յայտնելու համար որ ցեղասպանութիւն չէ կատարուած եւ այդ մասին մէջտեղ դրուած բոլոր փաստերը կեղծ են: Անկէ դուրս, ան եւս հասկացողութիւն ցոյց կուտար Հայերու հետ հաշտութիւն կնքելու ուղղութեամբ առնուած քայլերուն նկատմամբ:

Յայտագրին սկիզբը նախ յարգանքով յիշատակուեցան վերջին շարժումն ընթացքին մահացած երկու մեծ մտաւորականներ՝ Ալիկ Նէսիմն ու Մէհմէտ Ալի Այալը:

Այս հարցազրոյցի հանդիսավարը անդրադարձաւ Կիւրպիւղ Չափանի Հայաստան այցելութեան եւ ըստ որ այս այցելութիւնը թերեւս անշուշտ պիտի անցնէր, եթէ Չափան այցելած չըլլար յուշարձանը: Այս այցելութեան մասին թուրքերոյ մէջ թիւ ու դէմ կարծիքներ յայտնուեցան: Ոմանք պախարակեցին, ոմանք ալ դրական նկատեցին զայն: Ո՛չ ոք հարցուց թէ ի՞նչ կար այս այցելութեան մէջ, թուրքերոյ քաղաքականութեան մէջ արդեօք փոփոխութիւն մը կար:

Այս ծանօթացուեցան հիւրերը եւ հանդիսավարը ամէնէն առաջ քաղաքացեալին հարց տուաւ թէ ինչո՞ւ Հայաստան երթալու պահանջը զգացած էր: Չափան

ՌՈՍՍՈ - ՌՈՏԷՆ ՊԱՐԱԳԱՆ

Դար մը անցած է այն օրէն, երբ Օհիւսթ Ռոտէն (1840 - 1917) «Պարագա»-ը կը ներկայացուէր հանրութեան, զարմանքի եւ մերթուրի պատ մը գտնելով իր դէմքը: Ասով հանդերձ, այդ թուականէն սկսեալ հեղինակը կը ստանար միջազգային մեծ ճանաչում եւ համբաւ, որուն կ'ընկերանար քանդակագործութեան մէջ նոր ուղղութեան մը իրեն վերադարձը, որպէս տպագրութեան միջոցով վարպետ:

Սակայն այս փուլը անխառն էր: Վերջերս լոյս տեսած երկու հատորներ (*) կը կրկնէ կ'արձարծեն Ռոտէնի վերադարձը յաջորդէր հեղինակութեան հարցը, զայն ներկայացնելով որպէս իւրացման պղտոր պարագայ մը:

Խնդիրը, ուրեմն, կը վերաբերի տպագրութեան մասին գործերուն քանդակագործութեան մարզէն ներս եւ զայն առաջին կիրարկողին: Իստապի քանդակագործ Մէտարտո Ռոսսո (1858 - 1928), ինքզինք կը նկատէ այս նոր ուղղութեան հայրը եւ Ռոտէնը կ'աւելցնէ որպէս զայն իւրացնողը, կապիտոլ: Ռոտէն կը պաշտպանուի հակադարձելով թէ անկիւս իր աշխատանքին բնական զարգացման արգասիքն է: Բայց...

Անցեալ տարի, Լոնտոնի Ռայթս Ելիթ Արթ Կէլլըրին մէջ Ռոսսոյի նուիրումը ցուցահանդէսին առթիւ արդէն իսկ անդրադարձուած էր այս պարագային: Ասիկա կրնար նեղ ծիր մը մէջ մնալ, եթէ անտեսեն տեղի ունեցած վէճը, տարիներու վրայ երկարող, ճակատներ չստեղծէր եւ եթէ խնդրոյ առարկայ դրաւարը մեծ կարեւորութիւն չներկայացնէր որպէս արտերտի պատմութիւնը յաջորդ առաջնակարգ խնդիր, իր կարեւորագոյն ժամանակաշրջաններէն մէկուն ընթացքին, 19-րդ դարու երկրորդ կէսի գեղարուեստական ընդունութիւնը նկատի առած, որպէս երկրորդ վերածնունդ մը:

Սակայն Ռոսսոյի յարուցանած վէճը ի նպաստ Ռոտէնի կը դառնայ, ի հետեւեալ վերջնոր լայն ծանօթութիւններուն, այդ ուղղութեամբ տարուած հրապարակային եւ քարոզչական ոչ նախանձելի աշխատանքին եւ՝ վայրէջք ուր հարցը կը ծագէր: Ասիկա Ռոսսոն կը մղէ Թրանսի լքելու եւ հաստատուելու Միւլան: Խնդրին սկզբնական արձարծումէն չուրջ քսան տարի ետք, 1918-ին, անկիւս զեռ կը մնայ ի զօրու, որպէսզի Կիլոմ Ափոլլինէր, Փրանսիայի քանդակագործին անհուն յաջողոյց տարին գրէ: «Ռոտէնի մահը առիթ չընծայեց քանդակագործութեան կրկնման համար: Միւլան իր խելիքը խօսեցաւ համար Պր. Մէտարտո Ռոսսոյի մասին, որ այժմ անտաքալոյս ապրող մեծագոյն քանդակագործն է: Անարդարութիւնը որուն միշտ գոհ մնաց այս անկախ քանդակագործը կը թափ դարձանուի, հետո լուրջ»:

Քսոյի գարմաւուրէն, ներս ընկած հիման վրայ, վերահասութեան պիտի ենթարկուի՝ տպագրութեան քանդակագործութեան հեղինակութեան կ'ընկերման հետեւեալ երրորդականացման ներկայ ընթացքին բերումով: Ամէն պարագայի, ասիկա առիթ մըն է անխառն մը նետելու երկու երկնայեան վարքին եւ անդրադառնալու իւրաքանչիւրին յատկանիշներուն եւ յոյսի տարբերութեան:

Ռոտէնի կազմաւորումը բաղադրութիւն մըն է արհեստի, յարգարարին արուեստի եւ կանոնապահու աշխատանքի: Սակայն, եթէ տարի Պրիւսիկ գործելէ ետք, երբ 1876-ին Իտալիա կ'անցնէ եւ մօտէն կը ծանօթանայ վերածնունդին եւ անոր յաջորդող քանդակագործութեան, իր աշխատանքը կ'ենթարկուի արմատական փոփոխութեան, որուն գծով Անթուան Պուրտէն կը գրէ: «Միւլէ Անթուան Պուրտէն ազատագրեց կանոնապահութիւնը»:

Այնուհետեւ, Ռոտէնի աշխատանքը միշտ արձարծանք կը հանդիսանայ անցեալի քանդակագործութեան աշխատանքի շրջաններուն, ուր Միլանի վերջին ծնունդը, Գասպարինի վերջին կը գոյակցին: Այսպէս, Ռոտէնի երկը չընթանար քանդակային նոր լեզուի մը յոյսի եղանակով ալ՝ եղանակը համարելու, անոնց զբոսնելով իր յոյսերէն եւ տարփային ուժականութիւնէն բխող զգայնութիւն մը, որոնք զօրեղ ներկայութիւն մը կուտան իր գործերուն: Սակայն, 1895-ի «Բալէի քանդակները»-ով, Ռոտէն աւելի ընդլայնելով, օրինակ, Ժան - Պալիսթ Բարբոյի կերպարած պատկեր-

ութեան իր «Պարագա»-ն մէջ, դիտողին կ'ընձեռն քանդակին հարգութեան իւրաքանչիւր մեծ մը, երբ դիտողը քանդակուած կերպարներուն խումբին շուրջ դառնալով, իւրաքանչիւր քայլին շարժումի, կերպարներուն եւ ձեւերուն միջեւ միջոցային նոր յարաբերութիւններ եւ կերպարներուն կը տեսնէ: Գուցէ ասով է որ Ռոտէն կ'աւելցնէ 20-րդ դարու քանդակագործութեան, ուր այս գաղափարը լայն գործարկում գտաւ:

Ռոտէն կը դառնայ առաջնակարգ կառուցողութիւն տալ շարժումին, որ իրեն համար քանդակագործութեան մէջ ամէնապարզագոյն տուեալը կը դառնայ: Միւլէն այս կէտը, նկատի առած նաեւ իր առաջին շրջանը, ինք բացակայ էր Թրանսիայէն եւ հետո՝ անոր գեղարուեստական կրթմանը: Իր աշխատանքը համախմբում մը կը մնայ դասական, վրայապաշտ, բնագրային եւ խորհրդագրային հակումներուն, որոնք աւելի կը զուգահեռին կամ կը նոյնանան շրջանին վրայ տիրող մտայնութիւններուն հետ, քան թէ կը հակադրուին ու խնդրոյ առարկայ կը դարձնեն զանոնք: Երբ, 1890-ական թուականներուն առաջին կէսին, Ռոտէն կը ձեռնարկէ «Պարագա»-ն, որպէս պատուէր, ինք ուրեմն զիստուրաբար հետեւողը - համարիող մըն է, վարպետ, որուն աշխատանքը յոյսերական ընթացքէ աւելի՝ կը մարմնաւորէ արտայայտչական եւ կերպարական յորդառատ գործիքին, յատկապէս բաղադրած իր շրջանի վրայ տարածուող կանոնադրած քանդակագործութեան: Իրարու յաջորդող ընթացակարգ մը չկայ իր մօտ, որ քայլ առ քայլ զինք տարած ըլլայ բնական դարձում մը՝ դէպի «Պարագա»: 1898-ին, այս յուշաքանդակը պատուիրողները կը մեծեղն զայն, ճիշդ պէտք համար որ այս երկը խոտոր կը դառնայ այն ինչին որուն կը սպասէին, այն ինչին որ կը բնորոշէր Ռոտէնի աշխատանքը: Եւ «Պարագա» զարմուրդի դարձ մը կը մնայ քանդակագործին վարքին մէջ: Պարագան տարբեր պիտի ըլլար, եթէ անկիւս ինքն արմատաւորեալ ընթացակարգի մը մէջ, հարապատ եւ վաւերական: Ռոտէն, վարձ համարիող մը անցեալի եւ իրեն ժամանակակից քանդակային կերպարներուն, չէր վաւերացած ուրեմն համարելու, աւելի ճիշդ՝ այս պարագային իւրացնելու Ռոսսոյի տպագրութեան զարգացումը: «Պարագա»-ն մէջ կ'ընդգրկուած ձեւակերպական, ծաւալային եւ «անտաշ» իրադրութեան յոյսերը, որպէս ամբողջութիւն կամ յատկանիշ, հետո է Ռոտէնի այլ գործերուն մէջ ի գործ դրուած ոճէն, առաւելաւոր հիմնուած դասական օրինակներ վրայ: «Պարագա»-ով Ռոտէն կը ձգտի ստուել լայն զարգացում, որպէս քանդակային լեզու: Առանց Ռոսսոյի աշխատանքին իր ծանօթութեան, ինք հասանալար ալ «Պարագա» մը յղանար, աւելի հաշտ նախապէս իր որդեգրած ուղղութեան:

Ի տարբերութիւն Ռոտէնի, իտալացի Ռոսսոյի կազմաւորումը կը ներկայացնէ գեղարուեստական բնականոն ընթացք մը: Ռոսսո նախ նկարչական դաստաւանդութեան կը հետեւի եւ յետոյ է որ կ'անցնէ քանդակագործութեան: Երկու մարզերուն նման ընտելացում մը իրեն անկասկած կարելիութիւնը կ'ընծայէ անոնց միջեւ հասարակաց երբեք կամ փոխ - յարաբերութիւններ տեսնելու: Յատկանշական է նաեւ Լոնդոն իր տեղը, որ սկիզբէն իսկ կը հիմնուի հիմնի մերթուրէ վրայ: Այս ըմբռնութեան համար է որ, 1882-ին Միլանի Պրէմիա Կանտինի աշակերտելէն տարի մը ետք, կը վտարուի հաստատութեանէն՝ որովհետեւ անկէ ներս ըմբռնութիւն մը կը հրահրէ ուսուցման առնչական ձեւերուն դէմ: Իր կազմաւորումը կը գործադրէ նաեւ լոմպարդական դրական եւ գեղարուեստական պոստիմպրիսի շարժումով, առօրեայ կեանքէն առնուած պատկերները եւ աշխատանք պարզ կերպարները զարմեցնելով իր արուեստին ներքին: 1884-ին, երբ Փարիզ կը ժամանէ, իր աշխատանքը արդէն իսկ կ'առաջադրէ քանդակային նոր կերպարում մը (ինչպէս ցոյց կուտայ 1881-ի «Համբողջ լոմպարդին տակ»)՝ հիմնուած ներքին եւ լոյսին միջեւ արարող յարաբերութիւններ:

րու ցանցի մը վրայ, ինչպէս եւ թեւադրականութեան, որպէս նորարար կերպարում, բռնելու, ներկայացնելու եւ արտայայտելու համար ամէնէն խաբուսիկ երեւոյթները լոյսի եւ կեանքի, ինչպէս տպագրութեան մօտ: Եւ ասիկա, ինչպէս ինք կ'ըսէ. «Ներքը մոռնալ տալու համար» որովհետեւ ոչինչ «նիւքեդէն միջոցին մէջ», որովհետեւ «մեմփ միայն լոյսի խաղեր են»: Այսպիսով, ներքը կը ցրուի ու կը դառնայ կէտերու եւ մասնիկներու ամբողջութիւն մը, լոյսի անհամար խաղեր պարփակող, վաղանցիկ եւ երկրային, ինչ որ տպագրութեան միջոցին իսկ է:

Իր աշխատանքի ընկալման համար, Ռոսսո գիտողին կը պարտադրէ միակ դիտանկիւն մը, քանդակը դիտելու ա'յն դիրքով որ ինք յղացած է: Նոյն առեւ, անոր վրայ լոյսի որդադրեալ հպում մը, կեղծանցում մը կը պահանջէ: Այսպէս, իր ըմբռնած յատուկ տպագրութիւնը ստեղծելու համար, Ռոսսո իր քանդակներուն համար կ'օգտագործէ կառուց եւ թափանցիկ նիւթ մը՝ ինչպէս ինք է մօմը, որ կարճէր ժամանակի եւ կեանքի երեւոյթներուն խաբուսիկութիւնը աւելի կը շեշտէ, անոնք տալով անհպելիութեան, դիւրաբերութեան զգայնութիւն մը:

Փարիզի մէջ, Ռոսսո եւ Ռոտէն կը դառնան բարեկամներ, այնքան որ վերջինը, իր խոր հիացմունքը յայտնելով, իր գործերէն մէկ կը փոխանակէ առաջինին հետ: Սակայն, «Պարագա»-ի հարցը ալ ուղղութիւն կուտայ իրենց բարեկամութեան:

Ռոտէն իր արուեստին գծով կը հաստատէ. «Սկիզբը ճշգրիտ նախօրինակներ իրադարձած են՝ Կիմֆուա ըմբռնում վրայ ինչպէս, օրինակի համար, «Պրոնգէ տարիք»-ին համար: Այս անդրադարձը որ պիտեստը աւելի ընդլայնուի մը պահանջէ եւ որպէս չափազանցութիւն կը լինի: Եւ «Բալէի քանդակներ»-էն սկսեալ, փորձեցի գտնել միջոց մը այս չափազանցութիւնը ի գործ դնելու՝ ինչպէս ինք ըստ էության: Այսպէս, Ռոտէնի աշխատանքին անկայտ եւ կարեւոր մէկ տուեալը կը դառնայ կերպարական ուժականութիւնը, որ կ'օգտագործէ ներկայութիւն մը կուտայ իր գործերուն, որոնք միաժամանակ կը զգենուն թատերականութիւն, հետադիմութիւն, ողբերգականացում եւ նկարագրական - պատմական իմաստ: Առանց հակառակ պատկերը կը կազմեն Ռոսսոյի քանդակներուն, քնքշութեան (իր շեշտաւորութեամբ թերեւ իր արուեստին վնասող), երեւոյթներուն, կեանքի իրական պատկերումին, որոնց համար, ինք լոյսը բռնող քանդակին մասերէն - նիւթը կը կերտէ այնպէս՝ ինչպէս Գլոմ Մոնէ «Ռուանի կաթիլիկէ» շարքին պատմական մակերեսը: Բանքը, որոնց բաղադրամասը, Ռոտէնի «Պարագա»-ն, իր փորձած աշխատը եւ ուղղահայեաց ճշնչի կոյտով, տարբերային տեսիլքի մը տպագրութիւնը կը յառաջացնէ, ողբերգական երեւոյթով, որոնք խորթ են տըպագրութեան զուգահեռութեան եւ լուսնոյ թեթեւութեան: Իսկ իր կարգ մը գործերուն կ'առաւարտ նկարագրը (Միլէ Անթուան օրինակով) են կամ, երեւման մակերեսներու անհարթութիւնը, հիմնովին վը տարբերին տպագրութեան ըմբռնումէն, ըստ որուն վրձնահարուածը կը կիրարկուի որպէս արձանագրութեան անմիջական միջոց, արդեւ կամ խոսական, ըստ արուեստագէտին ոճին, կապակու համար ամբողջութիւնը վաղանցիկին, երեւոյթներին, խնդրութեան:

Արուեստներու մարզէն ներս եւս կայ բացարձակ իրողութիւն մը, ըստ որուն առանց խմացական եւ զգայական ընդունելի գործերէն եւ եղանակներուն ու, արտաքին տուեալներու զգաւոր մեկնաբանման եւ ստացման, չկայ լեզուական եւ արտայայտչական իւրաքանչիւր քանդակագործ, զարգացող, ուստի, լաւագոյն պարագային, նորարարութիւն: Այսուհանդերձ, շատեր պիտի շարունակեն Ռոտէնը նկատել մեծ քանդակագործ մը, թերեւ չընթանալով «Պարագա»-ի խնդրական պարագան: Բայց Ռոսսո պիտի դրասէ, եթէ մարդիկ ճիշդ ընկալեն իր պարագան, այն տեղը որուն արժանի է, որպէս տպագրութեան քանդակագործութեան հիմնադրող կամ զայն լաւագոյնս առաջին կիրարկողը:

ՎԱՆԷ ԱՐԱՋ

(*) Medardo ROSSO : «La sculpture impressionniste», l'Echoppe.
Giovanni LISTA : «Medardo Rosso. Destin d'un sculpteur, 1858-1928», l'Echoppe.

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

ՍԵՂՈՒՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀ

Մեղուարոյց - ազգագրագէտ Արամայիս Գասպարեան յիսուն տարի է նուիրած է մեղուներու աշխարհի ուսումնասիրութեան: Իր անունին յաճախ հանդիպած ենք Հայաստանի մամուլին մէջ: Յայտնաբերուած է վեց դերքեր՝ «Չարմանահալ մեղուաշխարհ», «Մեղուարուծութեան հիմունքներ», «Մեղուապահութիւնը Հայաստանում», «Մեղուները», «Վայրի մեղուի հետքերով», «Մեղուն եւ մեղուապահը», որոնք կը պատմեն մեղուներու զարմանալի աշխարհի, անոր բնակիչներուն, բնութեան ու մեղուի զարմանքներուն մասին:

Երեւանի մէջ վերջերս լոյս տեսած է Արամայիս եւ Բնարիկ Գասպարեանի նոր դերքը՝ «Մեղուարուծական նորոյթներ, մեղուարուծութիւնը ու բնարուծութիւնը Հայոց մէջ»: Քնարիկ Գասպարեան Արամայիս կ'ըսէ, աշխարհային մեղուարոյց Սահակ աղայի թողը: Գասպարեան ամբողջ ունի հինգ դասակներ, 15 թռչուններ ու 3 ծոռներ: Քնարիկ նաեւ համահեղինակն է Արամայիսի դերքերուն: Յաճախ է թշուառ ուսումնարան, թեւեւ մեղուապահութեան ուսումնարան, թիֆլիսի մեղուարուծական դիտար - հետազոտական հիմնարկ: Այս բոլոր ճանապարհները, ի հարկէ, մեղուաբիւի նման չեն անցել: Հրէ Արամայիս Գասպարեան՝ աւելցնելով. «Գեղեցիկ բան է, չէ՞: Ինչքան քաղցր, արժեքաւոր ու թանկ է մեղուը, որ մարդն իր ամենամոլորական ու գեղեցիկ օրերին մեղուաբիւս աշխատէ»:

Հայաստանի կառավարութեան առեւթր հրատարակչական գործերու վարչութեան պաշտօնակից Պրիւսի աշխարհի խմբագրատան մէջ Ս. Խանիկեանի հետ ունեցած հանդիպումի ընթացքին Արամայիս Գասպարեան ըսած է, թէ մեղուաշխարհի մէջ միակն է որ ուրիշի հաւաքէ չափերը, տան մէջ չի մեղուը, տան մէջ չափաւորութիւն: Մեղուապահը կենքին մէջ մէկ անգամ կը բեղնաւորուի: Մեղուներու ընտանիքին մէջ ո'չ թէ մարդերն են որ վը կերակրեն իրենց ձագերը, ինչպէս սովորաբար ընդունուած է բնութեան մէջ, ալ ձագերն են որ կը կերակրեն մայրը: Բնութեան միակ էսպիսի որ ինք կ'որոշէ՝ արուծ է թէ է՞ ձագ ննայ:

Ի պատասխան Ս. Խանիկեանի այն հարցումին, թէ ինչ հիման վրայ Գասպարեան յանգած է նման ճշմարտութեան մը, մեղուարոյցը նշած է, թէ ասիկա միայն ճշմարտութիւնն է: Փիլիսոփայութիւն մեղուի, մեղուներու աշխարհը ճանաչելու, մեղուի, մարդու եւ բնութեան կապը ու յարաբերութիւնները բացայայտելու: Իր փուլը ուղղելով շար ու լալը, լաւ ու վատ, զօրաւոր եւ տկար, հիւսնող ու առողջ, անխոր ըստ մարդու, մեղուարոյցը խորհրդէ կուտայ. «Եթէ ուզում ես երկար ապրել, առողջ լինել, տունը երբեք բռնիչ չմանի՝ մեղու պահիր: Անաստան ուրախանում եմ, երբ բացայայտում եմ, ասեմ, ինչպէս է դեկապարում մեղուի ընտանիքը, ինչպիսի կառույց է մեղուի գեղեցիկ ու զինանքուն տունը՝ շտեմարանը, պահեստը, օթոթը, երբ յայտնաբերում եմ, որ մեղուները միմիանց հասկանում են երգով ու պարով, իրար ճանաչում են հոտով, որ մեղուի ողջ արտադրանքը բուժամիջոց է: Իսկ ինչպէս են մեղուաբնութում ապրում, ով ինչ աշխատանք է կատարում, ով ինչ վերապահուած, զարմանալի է: Բայց ինձ թւում է, մարդը չափ - չափաբերում պէտք է երանի տայ մեղուին»:

Թէ ինչ հիւսնողութիւններ կը բուծեն մեղուով, Արամայիս Գասպարեան նշած է, թէ մեղուի բաղադրութեան մէջ կը մտնեն օրկանիզմին անհրաժեշտ 70 տեսակի նիւթեր: Բաղադրութիւն հիւսնողութիւններ կը բուծէ, անտահանիչ է եւ կը անուշադէ մաշկը: Անիկա ստեղծելի, խնձորի, սալի, նոսն հետ կապույտ հալի, կարմրաւի, քաղցրէլի (հարսանիք), ցնցղաւապի, դոմի, աշքերու միջոցներն են ալ: Կը կանոնաւորէ լեարդի աշխատանքը, արեան ճնշումը, կ'օգնէ երկկամեւրու թարախային բորբոքման խոցերու, երկկամի եւ միկոպլազմի բարձր պարուրէլային, զինացալի, թուփի ժամանակ եւայն, եւայն:

Արամայիս Գասպարեան, բացի հրատարակչական

- ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ -

Քրիստոսի Ազգային վարժարանի եւ ճեմարանի ամառային հանդեսը տեղի ունեցած է Յունիս 11-ին: Մօտ անհեղձ անդերձ Սեւեռի Ազգային ճեմարանի ներկայացուցած է վարժարանի միամենայ դործունեությունը տեղեկագրեր: Միջնակարգ ճեմարանի (ՏԻՎ) շրջանաւարտ եղած են 16 աշակերտներ: Գործադրուած է զեղարվեստական յայտագիր մը: Ճեմարանին (երկրորդական բաժին) շրջանաւարտ 16 աշակերտներու վկայականներու բաշխումէն ետք խօսք առնելով թեմին առաջնորդին ետք խօսք առնելով թեմին առաջնորդին Օշական Եպիսկոպոս Զորյան, շեշտը դրած է հայ դպրոցի դերին վրայ:

ՊԵՐՏՈՒԹԻ «Մեկնաբնութիւն» եւ Հայկ Արարչական» ճեմարանին մէջ, Յունիս 23 - 25, տեղի ունեցած է Համազգային Հայ Կրթական եւ Մշակութային Միութեան Կեդրական վարչութեան Բ. լիազումար ժողովը, որուն մասնակցած է նաեւ Համազգային Գործընկերութեան նախագահ եւ Համազգայինի Հայաստանի Երջ. Կարգութեան ատենապետ Ռազմիկ Գալստեան: Ժողովը քննած է շրջաններու եւ մասնաւորի Հայաստանի կարգաւորչական վիճակն ու դործունէութիւնը, Համազգայինի կրթական հաստատութիւններուն ուսումնական եւ ինտարակրթական իրադրութիւնը, հրատարակչական ու դրամարան աշխատանքներուն ընթացքը: Գործունէութեամբ արձանագրուած է

լիազում վեց դիրքերէն, տպագրութեան համար պատրաստ ունի նաեւ չորս աշխատութիւններ՝ «Հայաստան աշխարհի մեղրատու բոյսեր», «Գեղարտեսութեան հիմնարկի պատմէրով իրրեւ դասագրքը» եւ «Հանրամատչելի մեղրատունութիւն», «Հայոց մեղրատունութեան հանրապետական» եւ «Հայ բժշկականութիւն»: Հիմնակը պէտք ունի մեկնադասերու, լիազում լոյս ընծայելու համար իր աշխատութիւնները:

Հարկ է նշել որ Արամայիս Գալստեանի խօսքի տարի աշխատած է «Մշտ Ծղաւայ ազգայնութիւն» գիրքին վրայ, որ խօսք առնէն կը հասնի իր աւարտին: Այս աշխատին հեղինակը կ'ըսէ. «Հովանաւոր եմ փնտռում: Ձեր թերթի միջոցով էլ կը քննարկայ տեղեկացնել նրանց, ովքեր քրիստոսի զործ են ուզում կատարել. հովանաւորէ՛ք այս գիրքը, այն անհրաժեշտ է մարդկային հեղինակին»:

ԼՈՐԸՆՍ ՏԵՐԵԼ

ՊՐՈՍՊԵՐՈՅԻ ԿԱԶԻՆ

Ներածական՝ Գործի կզգի ընտրեան ու ապրելակերպին

Անգիերէնէ Թարգմանեց՝ ՄԵԼԻՔՈՆԵԱՆ - ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Չինք հանդարտեցնելու համար, պատուական մէջ երբեմն աման մը կաթ կը եղն, երբեմն կոլաբի կոշտած գեղարվեստական կարկանդակը: Ան ալ ստաւան մոռցուելու վրայ է: Բայց, սիրելի՛ Պարսկ, իր մասին պատմութիւն մը կայ որ հաճախով պիտի արձանագրէ: Կ'ըսէ թէ Ասադ Ուրբախին նախորդող տարի օրերուն՝ ընդդատակեայ բոլոր կալիւնայնայնութիւնը կը հաւաքուին, որպէսզի իրանաւոր սղոցեն այն իսկական նոսրէն, որու բունին վրայ երկրագունդը հաստատուած է - ըստ ենթադրութեան: Այս տարի, քիչ կը մնայ որ հասնին իրանայնայնութեան: Բարեբախտաբար ստաւան «Բիստոս յարեալ» կանչը մեղրութիւն կը փրկէ, - ծառին հասած վնասը կը դարձնէ եւ այդ արարածներուն ազգայնաբար խումբը ստորերկրեայ աշխարհէն դէպք մեր իրական աշխարհը կը քաշէ - եթէ երբեք կարելի է մեր աշխարհը աշխարհ յորջորդել: Կրնայ պատահիլ որ դասական աղբիւրէ սերած պատմութիւն մը լայն, գնահատուած ձեգի կը ձգնէ: Այսինքն ծայր կուտան չղջկաներու ձեւա-

Համազգայինի դործունէութեան ծաւալումն ու աշխուժացումը Եւրոպայի երկրներուն մէջ: Յատուկ գնահատանքի արժանացած են «Հայրենի մտաւորականութեան ֆոնտ»-ին աշխատանքները եւ որոշուած է յառաջիկային հրատարակել նաեւ Սփիւռքի հայ հեղինակներու դործերը: Որոշուած է շարունակել Համազգայինի Մարտէլի ճեմարանի հոգի գնման միտող աշխատանքները: Ներքին Սփիւռքի նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան ստատիքը համար, որոշուած է ձեռնարկել մանկապարտեզի աշակերտներու հայերէնի ուսուցման յատուկ դասագրքերու պատրաստութեան:

ՊԵՐՏՈՒԹԻ ՀԱՄՈՒՏԻ «Արարչական Պուրջութեան» կեդրոնի «Թնճուկեան» սրահին մէջ, Յունիս 1-ին, դրամարուած է Լ. Օ. Նաչի 42-րդ Պատգամաւորական Ժողովը, մասնակցութեամբ 26 մասնաճիւղերէ 77 պատգամաւորներու: Բացումը կատարած է Երջ. Վարչութեան ատենապետուհի Սեւեռ Ստրէան: Կարգացուած է միամենայ դործունէութեան տեղեկագրերը: Քննարկուած են համահայկական եւ ընդհանրական բնոյթի հարցեր եւ ներկայացուած են առաջարկներ: Կատարուած է ընտրութիւնը չորս պատգամաւորներու, որոնք կը մասնակցին Հոկտեմբեր 4 - 8, Լոս - Անճըլիսի Փաստաւորեալ Զաւարին մէջ դրամարուած Հ.Օ.Մ.-ի համահայկական 65-րդ Պատգամաւորական Ժողովին:

ուարոյժ, Ժողովրդական բոլորներ պապերից լսած դրոյցները, աւանդութիւնն եւ հաւաքել, յանձնել գրքին: Զօրավար Անդրանիկի յիշատակու Բըղոյի Օհան հայրս էլ մեղուարոյժ է եղել: Շատ է պատմել մեղրամոմի, ակնամոմի բուժիչ յատկութիւնները, Մշտ դաշտում գտնուող Մեղրագետի, Մեղրածոր դետակի, Մեղրաբար Ժայռի եւ այլնի մասին: Ուսումնասիրել եմ Մատենադարանի բազմաթիւ ձեռագրեր, Մովսէս Սորենացու, Փաւստոս Բիւզանդի, Յովհաննէս Իմաստասէրի, Ներսէս Շնորհալու, Անանիա Շիրակացու, Կիրակոս Գանձակցու, Գրիգոր Տաթեւացու գրառումները, բայց պապերիցս, հօրիցս լսած աւանդական դրոյցները նշխարքի նման տեղ են զտել այս գրքում»:

Մարթնը որ իրականանայ հեղինակին երազը:

Հ. Ա.

ՄԻԻԹԱՐԵԱՆ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆԸ ԵՒ ՀԱՅ ԻՆՔՆՈՒԹԵԱՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒՄԸ

Լոս - Անճըլիսի Միութեան Հայադիտական Դասընթացներու Առաջին Կիրառական պիտի վերջիս 1995-ի Սեպտեմբերին (Սեպտեմբեր - Դեկտեմբեր), զեկավարութեամբ Հայր Տաճատ Եւրաթմեանի:

Դասընթացներուն կեդրոնական մտահոգութիւնը եւ նպատակն է՝ հայ իմացական եւ նիւթական մշակոյթի ամբողջ աւանդի մասին շատ աւելի ճշիւ, շատ աւելի խոր տեսութիւն եւ հմտութիւն մը տալ ուսանողներուն, դարգացնելով անոնց մէջ համապատասխան անհրաժեշտ դիտական որակը, հայ արժէքներուն եւ ազգային պատկանելիութեան ուժեղ ճանաչումը, ինչպէս նաեւ հայ ինքնութեան դիտակցութեան մը վաւերական կարգաւորութեան, հոգեւ զգացական, հոգեւորական եւ մտկերեսային ներկայացումներէ:

Կ'ուզենք յատկապէս ընդգծել հայ դասընթացը ու պատմական մշակոյթին հարուստ հանգամանքը եւ անոր նշանակալից կարեւորութիւնը միջազգային քաղաքակրթութեան եւ մշակոյթի ծիրերէն ներս:

Հայ քաղաքակրթութեան կամ հայ ընդհանուր մշակոյթի պատմութեան հանդէպ ցուցաբերուած հետաքրքրութիւնը դուրսէն է, անշուշտ, բայց անբաւարար: Հայ Ժողովուրդին չորս-հինգ հազարամեակներու պատմութիւնը (Մերձաւոր Արեւելի Ժողովուրդներու պատմութեան ընդհանուր պարունակին մէջ), հայերէն լեզուն, հայ իմացական, գրական եւ դեղարուեստի դարաւոր ստեղծագործութիւնները սերտելու եւ լաւ մը ճանաչուլու պահանջը կը մնայ դարձեալ կենսական՝ միշտ դիտական եւ ազգային գնահատումի տեսակէտէն:

Այս պատճառով ալ, հայ երիտասարդ սերունդին հետաքրքրութիւնը մեր մշակոյթին հանդէպ եւ հայադիտական դասընթացներուն յաճախումը՝ առաջին քայլը պէտք է նկատենք դործնականապէս քաջակերպութեամբ Հայկական Գիտութիւնները:

Լոս - Անճըլիսի մէջ կայացող Միութեան Հայադիտականի ծրագիրը, որ հինգ տարիներէ ի վեր կ'իրագործուի, դործնականորէն կ'ընդգրկէ Հայ Քաղա-

քին վերադրել այս բարեկարգ շրջապատին մէջ:

- Այս բոլորը ընդգնացութիւն է, - կ'ըսէ Զարեան քիչ մը տխուր շեշտով:

- Դոյզն չափով խորը թափանցող որեւէ մտածում՝ իր էութեամբ իսկ ընդգնացական կ'ըլլայ ինքնին: Մեր դիտութիւնը սահմանափակող անտեսանելի պատին կը դարձնուինք: Այդ պատին շուրջ ձեռքով - ծունկով սողալէ եւ լեքի չգոյնութիւնը հաստատելէ ետք է միայն, որ մարդ կը ստիպուի ինքն իր մէջ փնտռել լուծումը:

- Ապա ուրեմն, - կ'ըսէ Թէոտոր, - դիտութիւններու հաստատուն եւ գործնական կառոյցը բազմապատկան առասպելներու մերթ հաճելի - մերթ անհաճոյ շա՛րք մը կ'ընծայէ միայն:

- Հանգից ուրիշ ձեւով ներկայացնեմ: Ձեւերու կառոյց մը կայ, որուն մէջ մեր քաղաքաբարային կարողականութիւնը կը բանի. կայ նաեւ գրաքննիչ մը - որ մեր պայմանադրական կեցութեան է: Այս վերջինն է, որ պիտի ուզէի վանել, որովհետեւ ան ինքնի կարգիլէն ընտրութիւն կատարել եւ դիտութիւնը իմ գաղափարաւորութեան պատշաճեցնել: Օրինակ մը տամ: Ատենօք ինձմէ խնդրած էին, որ Զ. դարու յունական կերպարուեստի սեղմ պատմութիւնը գրեմ: Հրատարակիչս մերթեւալ աշխատանք, որովհետեւ հոն կը մատնանշէի թէ Զ. դարու կերպարուեստը իր գաղափարակէտին կը հասնի Մայրի դործերուն մէջ, որուն մասին հրատարակիչս այն ատեն լսած չէր: Ինքնի տեղեկացուց թէ պատմութիւնը այս ձեւով չեն գրել: Այս ըսած ատեն իր ձայնին շեշտը դարձնումս էր իմ ներքին գրաքննիչս դործածած շեշտին, երբ առաջին անգամ ըլլալով տեսած էի Մայրի արձան մը՝ Միջերկրականեան աշխարհին հետ իր ունեցած յարակցութիւններու հանգամանքով:

(Շար. 54)

կրթութեան պատմութեան իմացական, նիւթական, քաղաքական թէ հոգեւոր մշակոյթի գրեթէ բոլոր հիմնական կալուածները: - Հայերէն լեզու (դասական եւ աշխարհաբար), Հայերէն լեզուի քերականութեան եւ աշխարհաբարի պատմութիւն, Հայ ինքնութեան պատմութիւն, Միջազգային հայ պատմագրութիւն եւ հայ ինքնութեան քաղաքաբարայինութիւն, Հին ու միջնադարեան հայ բանաստեղծութիւն, Հայ դեղարուեստի պատմութիւն, Հայ փիլիսոփայութեան պատմութիւն, Նոր եւ ժամանակակից հայ գրականութիւն, Հայ քաղաքական մտքի հոլովոյթը, Հայ իմացական մշակոյթի պատմութիւն, Հայ եկեղեցւոյ եւ հայ վանականութեան պատմութիւն, Հայ կրթական գրականութիւն եւ հոգեկանութիւն, Ազգային սահմանադրութիւն, Ներածութիւն հայկական ծիսագիտութեան եւ այլ հետաքրքրաշարժ դասանելիքներ:

Այս հարուստ նիւթերուն դասաւանդումը, որ կը բացակայի ուրիշ հաստատութիւններու ուսումնագիտական ծրագրերէն, ծիրէն, անհրաժեշտութիւն մը կը նկատենք ազգային եւ կրթական մեր կենսաբնական պատրաստուող կամ արդէն ծառայութեան մէջ գտնուող անհատներուն, ինչպէս նաեւ բոլոր հետաքրքիր ու դիտակցող ուսանողներուն համար, անոնց մէջ ստեղծելու ընդարձակ եւ համապարփակ դիտութիւն եւ խորունկ ճանաչում մը հայ արժէքներուն եւ արժանիքներուն, հիմնականորէն հասցնելով դասունը հարկաւոր հմտութեան մը սահմանին ու դիտական գնահատումի մը անհրաժեշտ չափանիշին:

Ձափազանց կարեւոր կը նկատենք նոր սերունդին այս ձեւի իմացական, դիտական ու ազգային կարողութիւնը, իրր տեսակարար յատկանիշ ու կենսական խաղաքակ՝ մեր ազգային ներքին թէ արտաքին պատկերի դոյնութեան տեսակէտէն:

Ի վերջոյ, կարելի չէ մոռնալ, որ «Մշակոյթ» կոչումը ցեղի մը, Ժողովուրդի մը ներքին տիեզերքն է, բովանդակութիւնը եւ բնորոշ ինքնութիւնը: Մշակոյթը բառ է ու գիր, մեծադ ու քար, ձայն ու գոյն, կիրք ու շարժում՝ ներքին շունչէ:

Հետեւաբար, հազար անգամ կրկնուած «Ազգային ինքնութիւն» հասկացողութիւնը՝ միայն այս ենթահողին վրայ հասկնալի եւ ըմբռնելի կրնայ դառնալ ու միայն այս սկզբունքին մեկնելով է որ կը թելադրուի մօտէն ծանօթանալ, խորապէս ճանաչալ ու գիտական մտածողութեամբ գնահատել մեր սեփական մշակոյթին դարաւոր եւ հարուստ իրագործումները՝ իմացական եւ նիւթական դոյզ երեւաններով: Կենսական է, հետեւաբար, ամբողջական ճանաչումը Հայ Քաղաքակրթութեան եւ Հայ Մշակութային աւանդին կամ ժառանգութեան: Ճանաչում, որ այս պարագային պիտի նշանակէ ո'չ միայն «ազգային ու դիտական ազգայնագրութեամբ» մը՝ անկերպարան եւ անդամազիծ ըլլալու մտաւարկութեանն, այլեւ ազգային հարուստ մշակոյթ մը ունենալու դոհունակութիւնը ապրելու եւ դիտակցող բաւարարութեամբ պարծենալու:

Ահա ստանիկ Միութեան Հայադիտականին հետապնդած հիմնական նպատակը, կարգախօսը, հանգանակը:

Այս դասընթացներուն կրնան հաւասարապէս մասնակցել երկրորդական վարժարաններու 17 տարեկանէն վեր ուսանողներ, ամէն տարիքի համալսարանականներ, քաղաքացիներ եւ հմտագրութեան հետամուտ ուսուցիչներ կամ ուսուցչուհիներ, ինչպէս նաեւ ազատ ասպարէզի հետեւող ուսումնասէր անհատներ:

Ասիկա լաւագոյն եւ յարմարագոյն առիթն է իմացապէս բաւարարուելու եւ ազգային ու մշակութային ծառայութեան բոլոր պահանջները բաւարարուելու:

Կան ու վստահաբար պիտի գտնուին տակաւին ազգայիններ, համակիրներ ու հովանաւորող քաղաքականներ, որոնց յատուկ ուշադրութեան արժանանալով Միութեան այս եղակի աշխատանքը, նիւթական օժանդակութիւններով պիտի շարունակեն քաջակերպ զորացնելով Միութեան Կրթական Հիմնարկին ազգայնապատ դործունէութիւնը, միաժամանակ թեթեւեղելով նաեւ Միութեան Հայադիտականին հետեւող երիտասարդներուն ուսումնական ծախքերը:

Քաջակերպեցէ՛ք Միութեան Հայադիտական շարժումը:

Անդրազոյն տեղեկութիւններու համար գրեմ Միութեան Կրթական Հիմնարկի գրասենեակին. - (818) 546 - 1967:

ՏԱՃԱՏ Ծ. ՎՐԴ. ԵԱՐՏԼՄԵԱՆ

(Ծար. Ա. Էջ 6)

ըսաւ հետեւեալը. -- Երեւանի մէջ Ապրիլ 24-ին տեղի ունեցած էր ցեղասպանութեան ընթացիկ մասնակցութեան համագումար մը, որուն մասնակցած էր իր մէկ բարեկամը: Այդ բարեկամը պատմած էր որ համագումարի ընթացքին կարգ մը Հայեր երախտագրութեամբ յիշած էին այն թուրքերը, որոնք 1915-ի ալը նեղ օրերուն օգնական հանդիսացած էին կարգ մը Հայերու: Ուրեմն ինք ալ հետաքրքրուած էր այս նիւթով: «Իմ ընտանիքս ալ զոհեր տուած է, ըսաւ ան: Միշտ կը մտածէի թէ արդեօք ինձի ի՞նչ կ'ընէին եթէ հոն երթայի: Յետոյ Երեւանի քաղաքացիներէն հրաւեր մը ստացայ: Գիտէի որ փոթորիկ պիտի պայթի իմ այս այցելութեան վերջ: Հանրային կարծիքը բարեւոյտ է Հայերու դէմ: Հայկականութիւնը հոս հայտնութեան հարց դարձած է: Մինչդեռ ես թշնամանք չտեսայի: Թըշնամութեան ալ կողմնակից չեմ»:

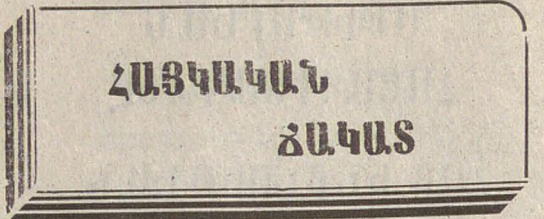
«Բայց երթալէ առաջ կարգ մը միջոցներու դիմած էիք, չէ՞»: Հանդիսավարին այս հարցումին պատասխանելով քաղաքացիներ ըսաւ. -- «Երթալէ առաջ պահանջէի գրագի կարգ մը շրջանակները տեղեկ պահելու: Վարչապետին հարցաւր: Գրագի, ըսաւ, մեզմէ ալ բարեկամ տարէ: Մենք շատ խիստ կեցուածք չունինք Հայերու նկատմամբ: Արտաքին նախարարութիւնը, ձեռքով իրաւական կողմէն Հիմնէի Ձեռքիւր եւայն, բոլորն ալ անպատեհութիւն չտեսան, մեղմացումի կողմնակից եղան: Ես երթալէ առաջ, ինքզինքի որ արտօնեն որ կարգէն մերաւորեմ, բայց չարտօնեցին, ասիկա այժմու քաղաքականութեան ներակ է, ըսին:

Այս հարցուեցաւ որ ցեղասպանութեան յուշարձան այցելութիւնը առաջուց ճշդութեամբ էր: Չափան ստպէս պատասխանեց այս հարցումին:

«Ոչ, ճշդութեամբ չէր: Ամէնուրեք դաշինք, թաւառն դաշինք, հանդիսներու դաշինք, պաշտօնական վարչեր դաշինք, ինչո՞ւ պիտի չեմ թաղի նաեւ Յուշարձան եւ հոն մեռելներու նկատմամբ յարգանք չցուցարեք: Ես անպատեհութիւն չտեսայ: Իսկ եթէ ամէնէն շատ ընտանեացիներ կ'ընէր այս այցելութիւնն է, ըսեմ որ իմ այդ այցելութիւնը թուրքերն պարտաւորութեան տակ չի դնէր, անձնական նախաձեռնութիւն է: Ես Հայաստանի ժողովուրդին հետ հաշտուել կ'ուզեմ, գիտեմ որ թշնամի չենք իրարու: Անկէ անդին ամէն մարդ ինչպէս կ'ուզէ թող այդպէս մեկնարանէ»:

Ուստի տրուեցաւ նաեւ փոքր. Աթաթուրքի որ յիշեցուց որ Կիւրպչիլը Չափան հաշտութեան արտայայտութիւններ կ'ունենայ եւ անոնց դէմ բան մը ըսել կարելի չէ: Ան ըսաւ որ Հայերու հետ թուրքերու միասնութիւնն ու բարեկամութիւնը, մինչեւ իսկ եղբայրութիւնը դարձեալ տեսեր է: Այս երկար յարաբերութիւններու ընթացքին վարձատեւ պատերազմի շրջան մը կայ միայն:

Աթաթուրք իր երկարաշունչ խօսակցութեան ընթացքին զրուակցներ յիշեց անցեալին, ըսաւ որ առաջին անգամ թուրքերն էին որ ճանչցած էին Հայ ժողովուրդին ազգութիւնը ու եկեղեցիին եւ տաճարին հասարակաց շատ բաներ կային: Ասիկա անցեալ մըն է զոր չենք կրնար դարձել նստել, ըսաւ ան եւ շարունակեց. «Բայց մօտիկ անցեալի մէջ խառնութիւններ կային: Ես միշտ մը հարեցի յոյն Միութեան մէջ մնացի, Հայաստան ալ երթալ ուզեցի: Գիտութիւններու Ակադեմիան չարտօնեց: Նազմի Հիմմէթ ալ բոլոր հանրապետութիւնները գացած էր, բայց Հայաստան չէր կրցած երթալ: Եթէ հիմա թուրքերը Հայաստան կրնան երթալ, եթէ հիմա մեղմացում մը կայ, կը նշանակէ որ լաւ նշան է այդ: Միայն թէ կարգ մը կէտեր կան: Այսօր մեռելներու նկատմամբ կառուցուած Յուշարձանները այցելութիւնը մարդասիրական արարք կ'ընայ նկատուի: Բայց այստեղ հարցը ձեռք առնելու է միւս ազգայններու հետ ունեցած յարաբերութեան տեսակէտէ: Նախ նկատի առնեմք որ ասիկա ցեղասպանութեան Յուշարձան մըն է: Մէկ մըն ալ նայիլ պէտք է թէ փոխադարձութիւն կայ, ասոր նման յուշարձան մը մենք ալ ունենանք: Հայերու յուշարձանին վրայ ցեղասպանութիւնը բառը կայ: Այս բառը որոշ իմաստ մը ունի: Կառավարութեան մը կողմէ ցիտուրմանը կերպով ազգի մը, հաւաքականութեան մը բնաջնջումը կը նշանակէ: Այսպիսի բան մը պատմութեան մէջ շատ քիչ պատահած է: Գերմաններու օրինակ մը կայ: Բայց Հայերու պարագային այսպիսի հարց մը չկայ, չկայ փաստ մը այն մասին թէ

ԱՐՑԱԽ
ԿԼԶ ԽՈՐՀՐԳԱՐԱՆԻ
Ա. ՆԻՍՏԸ
ԵՒ
ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՆԵՐՈՒ
ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ

Յուլիս 5-ին, լրիւ կազմով իր առաջին նիստը գումարած էր ԼԶՀ-ի նոր խորհրդարանը որ ունի 33 երեսփոխան: Նախագահ կարէն Բարութեան շնորհաւորութիւններէն ետք ընտրուած են խորհրդարանի միջուկը յանձնաժողովները որոնց թիւը 8-էն իջած է 6-ի, իւրաքանչիւրը բաղկացած հինգ անդամէ, ներառեալ նախագահ եւ քարտուղար: Փակ քուէարկութեամբ կատարուած է վեց նախագահներու ընտրութիւնը որ տուած է հետեւեալ արդիւնքը.

1. - «Մանդատային, պատգամաւորական պարկեշտութեան, մարդու իրաւունքներին եւ ազգային փոքրամասնութիւններին յանձնաժողով» - նախագահ՝ Աշոտ Սարգսեան (ՀԶԴ-ի նախկին անդամ, ներկայիս անկախացական):

2. - «Պաշտպանութեան, ազգային անվտանգութեան, պետական շինարարութեան, իրաւունքի եւ օրինականութեան յանձնաժողով» - նախագահ՝ Լիւիս Սարգսեան (զեկավար «Ուռ» - զորաբազան բարեկամութիւն» կազմակերպութեան):

3. - «Արտաքին յարաբերութիւններ, միջխորհրդարանական կապերի եւ լրատուութեան յանձնաժողով» - նախագահ՝ Վասիլ Աթաթուրք (Կ. Բարութեանի քաղաքական հարցերու նախկին խորհրդական):

4. - «Ազգային, հոգաւորական, եւ գիւղի զարգացման հարցերու յանձնաժողով» - նախագահ՝ Արթուր Սարգսեան: 5. - «Տնտեսութեան, պիւստէի, ֆինանսներին եւ վարկերի յանձնաժողով» - նախագահ՝ Անդրէյ Յովսէփեան:

6. - «Կրթութեան, գիտութեան, մշակութիւն, առողջապահութեան, մարմնամարզի եւ ընկերային հարցերու յանձնաժողով» - նախագահ՝ Արկադի Մոզոմոնեան:

«ԱՐՄԵՆՓՐԷՍ»

(Յուլիս 18 / 19)

ԱՌԺԱՄԵՆԱՅ ԴԱՂԱՐ

Յուլիս 18-էն տեւեալ երկու շաբթուան շրջանի մը համար ընդմիջուած են Վրաստանի տարածքով Հայաստան փոխադրութիւնները: Ասոր պատճառն է խորհրդարանի

պետութիւնը այսպիսի որոշում մը տուած լլլալ: Պատերազմէն վերջ երբ պարտութեան, այդ փաստը շատ փնտռուեցան, բայց չգտնուեցան: Մենք ալ արկիւնները բացինք: Անգիլական արկիւններու տեսակէտէն ալ ոչինչ փաստեցին: Այս պատմաւոր ցեղասպանութեան բացատրութիւնը ընդունելի չէ մեր կողմէ: Օրինակի համար Արամ Անտոնեան գաղափար լեզուներով հրատարակեց գիրք մը որուն մէջ յիշուեց փաստաբանութիւնը կը յիշուին: Թուրք գիտնականները մի առ մի բնեցիկ գտնեցին ու հաստատեցին որ անոնք կեղծ էին, թուրքէն մինչեւ կնիք կամ ծածկագիր ու բովանդակութիւն: Անշուշտ պատմութիւնը փաստաբանութիւնը կը պահանջէ: Երբ այս կէտը երեւան հանցեցիմք, բարկացան մեզի:

«Անշուշտ պիտի ընդունինք որ այդ շրջանին չար բաներ պատահեցան, սպանդներ, ոհմիւրներ գործուեցան, բայց ցեղասպանութիւն՝ ոչ: Հայերը շատ հաւաքապետութիւն կը գործածեցին ցեղասպանութիւնը բառը: Ամերիկայի մէջ բազմաթիւ յուշարձաններ կան, վրան 1-5 միլիոն գահի մասին կը խօսուի: Միւնչդեռ Օսմանցիները այդ շրջանին վտանգելի մարդասիրութիւն կը կատարէին: 1914-ի մարդասիրութիւն համաձայն, 1-294-000 Հայեր կային: Ինչպէս կ'արեւիլ է խօսիլ 2-5 միլիոն ներկայութեան կամ խորհրդարանի մասին: Ֆրանսացի կին պատմաբան մը երեք յօդուածներ հրատարակած է,

Ի ՅԵՄԱՍԿ
Տիկին Մատեն Գալապեան 1000 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»-ին իր սիրելի ամուսնոյն՝ Գեորգ Գալապեանի մահուան 8-րդ տարեկիցին ի յիշատակ:

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻՆ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՎԿԱՆԵՐ 1915 - 1923

Փատադրական ժապաւնի մը համար որուն նիւթն է «Հայոց պատմութիւնը 1915 - 1923, պատմուած՝ Սփիւռքին կողմէ» կը փնտռուին վերապրողները:

Վասիլ ապստամբութեան
- Ապրիլ 24-ի Պոլսոյ ձերբակալութիւններէն
Տէր Զօրի տարադրութեան
- Որբանոցներու մէջ որբերու հաւաքէն
- Կիլիկիոյ պարպումէն
- Անատոլիոյ տարադրութեան
- Զմիւռնիոյ հրդեհէն

որոնք տրամադրել ըլլան պատմելու իրենց պատմութիւնը: Հետաքրքրուող անձերէն կը խնդրուի կապ հաստատել Միւրէյ Գալապեանի հետ՝

25, rue Robert Jumel, 93250 VILLEMOMBLE
Հեռագր. - 48 - 54 - 08 - 54
Հեռապահ. - 45 - 28 - 05 - 44

Կամուրջի հիմնական նորոգութեան աշխատանքը:

ՎԼ. ՇՈՒՄԵՅԿՈՅԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՅՏԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Ռուսաստանի Դաշնակցային խորհուրդի նախագահ Վ. Շումեյկո Յուլիս 15-ին աշխատանքի այցելութեամբ Հայաստան գացած է: Ան տեսակցութիւններ ունեցած է Բ. Արարեցեանի եւ Լ. Տէր - Պետրոսեանի հետ: Քննարկուած են Ռուսաստանի եւ Կովկասեան Պետութեան յարաբերութիւնները, շրջանի իրավիճակը եւ անոր առնչուող քաղաքականութեան հարցեր: Նախընտր Մոսկուա վերադառնալը, ան հանդիպում մըն ալ ունեցած է մամուլի ներկայացուցիչներուն հետ:

ԻՐԱՆԵԱՆ ԿԱԶԸ ՀԱՍԱԾ

Իրանեան հեղուկ կազի Բ. մասը որ կը բաղկանար 100 թոնէ, Հայաստան հասած է: Պիտի վաճառուի կազի անտեսութիւններու միջոցով, իւրեք 196 դրամէն:

Երեքին մէջ ալ տարբեր թիւեր կուտայ: Ամէն անգամուս քիչ մը կը բարձրացնէ թիւը: Ես իրեն հետ խօսեցայ ու ցոյց տուի այս հակասութիւնը: Դուք ուրիշ գտար այս թիւերը, հարցցի: Հարկուտ որեւէ պատասխան չստացայ: Հիմա հարցը առ է. որքան ատեն որ քշմամիները գիրքը չեն հասկնար, հարցերը չեն կրնար լուծել:

Կիւրպչիլը Չափան այստեղ միջամտեց ու ըրաւ սա խորհրդածութիւնները.

«Հայերը Սահմանադրութեան մէջէն ցեղասպանութիւնը ջնջեցին, Յուլիս 5-ին ընտրութիւն ըրին: Հրախրեցին, հաշտուիլ ուզեցին: Ըսին որ քշմամիներ չունին: Դաշնակցութիւնը փակեցին: Ճիշդ է որ մոլորանդ Դաշնակներ կը շարունակեն քշմամիներ վերաբերում ցոյց տալ, բայց Հայաստանի Հայերը գիտեն որ խելացի գործը դէպի դուրս բացուի է: Այսօր խելացի զեկավարութիւն մը կայ Հայաստանի մէջ: Մեր ժողովուրդը կը կարծէ որ եթէ Հայերու հետ համաձայնեմք անց մեզմէ հոգ կը պահանջեն: Երբ ըսի այս բանը, հայ զեկավարները խնդալի, անոնք ալ ըսին որ իրենց ժողովուրդին ալ իր կարգին կը կարծէ որ եթէ Թուրքերուն հետ հաշտուին, Թուրքերը գիրքէն կը չարդեն: Մեր այցելութիւնը դիպումը մըն էր: Ըստ ունեց, անց փորձաքար եղանք, ըստ ունեց, ալ հայրենադար: Ես այսպիսի բան մը չեմ տեսներ»:

(Ծար. 1)

ՎԱՐԴԱՎԱՌ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻՋ

Կիրակի, Յուլիս 23, վարդապետ, Տօն Պայծառակերպութեան Քրիստոսի Աստուծոյ Մերոյ Ի Թափօր Լերինն:

Սկիզբ ժամը 8-45: Գրագրութեան ժամը 10-30-ին:

Այսօր, Եւրոպայի Կաթողիկոսական Պատուիրակ Ե Փարիզի Հայոց Առաջնորդ ԳԻՒՏ ԱՐՔ. ՆԱԳԻՍԵՆՆԱ

Պատարագէն անմիջապէս առաջ, Դրպարութեան չորս աստիճաններ պիտի շնորհէ՝ Կոմիտաս Գեորգեանի, Կարօ եւ Թորգոմ Կարապետեանի:

Այս «ձառու Գիրք»-էն առաջ՝ Սարկաւազ պիտի ձեռնադրէ՝

Ուրարակները՝ Անդրանիկ Աթոռեանը, Գամէր Գոչեանը եւ Գրիգոր Ահարոնեանը:

ԾԱՆՕԹ. - Այսօր հոգեհանդիստ չի կատարուի:

Երկուշաբթի, Յուլիս 24, Բ. օր վարդապետի: Յիշատակ Մեռելոց:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ, ժամը 10-ին, պատարագ կը մատուցուի, որու աւարտին կը կատարուի հոգեհանդիստ «Վասն համբէն ննջեցելոց»:

Ս. ՅԱԿՈՐ - ԼԻՈՆ

Կիրակի, Յուլիս 23, տօն է Վարդապետի: Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ Եպիսկոպոսական պատարագ կը մատուցուի:

Օրուան պատարագը կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԶԱԲԱՐԵԱՆ
Հայր. Պատուիրակի Փոխանորդ
Լիոնի եւ Երզնայի

ՍՐԱՌՑ ԹԱՐԳՄԱՆՁԱՑ ՄԱՅՐ ԵՎԵՂԵՑԻ ՄԱՐՏԵՆ

Կիրակի, Յուլիս 23, ժամը 10-ին Մայր Եկեղեցւոյ Մէջ

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԶԱՏԻՎ ՎՐԴ. ԱԼԵՏԻՔԵԱՆ
Երկուշաբթի, Յուլիս 24, Մեռելոց, ժամը 10-ին

Մայր Եկեղեցւոյ Մէջ
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԵՓՐԵՄ ԱԲԵՂԱՑ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

**ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ
ՈՐՈՇՈՒՄՈՎ,
ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ
TVA-Ն 18,60%-ԷՆ
ԿԸ ԲԱՐՁՐԱՆԱՅ
20,60%-Ի**

« ՅԱՌԱՋ » Ի ընթացիկ ազդեցում սակագիրը

Մահազ	600	(723,60)
Հոգեհանգիստ	500	(603,00)
Շնորհակալիք	500	(603,00)
Հարսնիկ-նշանուտ	500	(603,00)
Ծնունդ	500	(603,00)

Ինչպէս կը տեսնուի, առ այժմ ան փոփոխ կը պահենք ազդեցում սակագիրը:

Բոլոր ազդեցում սակագրու վրայ հարկ է աւելցնել 20,60% թէ՛ Վ.Ա. (տե՛ս. փակագրի մէջ ընդ. գումարը):
Այս դէպքերը կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդեցում, մինչեւ մէկ քառորդ սինակ (25 տոդ) մահազներու պարագային եւ 1/8-ը (12-13 տոդ) մնացեալին:
Առեւտրական եւ այլ ծանուցանիքներու համար, դիմել թերթին վարչութեան:

ՈՒՐԲԱՔ
ՅՈՒԼԻՍ 21
VENDREDI
21 JUILLET
1995

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN
83, RUE d'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 48. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

LE NUMERO : 5,00 F

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՄԻՍԿՐԻՄԱՆ (1925-1957)

Fondateur **SCHAVARCH MISSAKIAN**

69^e ANNEE — N° 18.639

ԹՐԻԲՈՒՆԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍՈՒ

ՀԱՅԵՒԹՈՒԻՐԻ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Կ'ԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒՄ Կ. ՉԱՓԱՆ, Թ. ԱԹԱԷՕՎ ԵՒ Է. ՄԱՀՃՈՒՊԵԱՆ

(Բ. Ե. ՎԵՐՋԻՆ ԳԼԱՍ)

Արտայայտություն կարգը եկած էր էթնիկ Մասնակցությանը, որ յայտարարելու էր իր զայն ու ուղղակի մասնակցությունը մը: Ան ըստական շահական մեկնաբանությունն են- թարկեց այս հարցը, ըսաւ որ ինքը ալ ցե- ղասպանութեան բառին ճշգրտութեան չի հաւատար, բայց սպանդ մը կատարուած էր եւ անոր պատահած էր անոր համար որ չըման իշխանութիւնները օգտակար չկատած էին Հայերէ ձեռնարկաւ: Մաս- նակցան ընդհանուր դիմերուն մէջ սպայէս արտայայտուեցաւ:

«Ես իմ տեսակէտներս պիտի ըսեմ: Այս լէպը երբ կ'արձարծուի, պարտաւոր ենք լայն զգիլ պատմութիւն: Հոս կարգ մը թիւեր կարգադրուեցան ընդ առաջ: Մէկ միլիոն, երկու միլիոն, երեք միլիոն: Զա- ղարան մեկնաբանութիւններ ընող մեծ թի- լակ պատմաբաններ ու մարդիկ կան: Բայց անցեալի մէջ պատահած չէ պարզապէս կապ չունին այսօր սա կամ նա գործին ըսածին հետ: Ուրեմն պէտք է մտածենք թէ ի՞նչ- ղիս պիտի նայինք այս խնդրին: Եթէ ան- ղարան որոշ կազմակերպութիւններ չենք փրկու- լիք եւ եթէ պատրաստ ենք պատմութիւ- լորդաձեւով արժեւորելու, այն ատեն տեղ- ինքնանք հասնիք:

Չէպէտեւ մերձեցաւ երկու ձեւեր թիւ: Հասկնալ զանոնք, եւ իմաստ մը պիտի անոնց: Մարդիկ չհասկնալը իր նա- խնդրներն: Ոմանք ալ հակառակը: Ծառեր կ'աղին որ անցեալը ըլլայ այն ինչ որ իրենք կ'ուզեն որ ըլլայ: Երկու կողմն ալ պաշտէ մերձեցաւ այս հարցին: Երբ դի- մացին կ'ընէ, դուն ալ պաշտպանութեան կողմը կը դրաս: Մէջտեղը կարգ մը փաստաթուղթեր կան: Թաքնաբեր Վէրա- լիայի մէջ թիւեր արուած են: Պատերազ- մէն վերջ, զապալարութիւններ եղած են, որոնք պատասխանատուներ դատաւարա- ընտ են: Եթէ հարցը ցեղասպանութիւն ըստը գործածելու հարց է, այդ տարրեր: Ես կը հաւատամ որ եղածը ցեղասպանու- թիւն է: Բայց հարցը այսքան չէ: Հարցը միայն տեղահանութիւն ալ չէր: Տեղահա- նութեան ետին ուրիշ օրէնքներ կային: Արեւիկի հայ համայնքի առաջնորդները ձեռնարկուեցան, աւելի վերջ ապրանքներն որ դրաման օրէնքներ հանուեցան, աւե- լի վերջ ալ քաղաքը կ'ընդունուեցաւ: Հիմա պէտք է հասկնանք թէ ինչո՞ւ եղան այս ընթացքը:

Հանդիսավարը միջամտեց ու ըսաւ որ թուրքերը մէջ արդէն չի ժխտուիր թէ կոտորած մը եղած է: Միայն ցեղասպա- նութիւն բռնու է որ կը մերժուի: Բայց առաջարկեց որ շարունակել առաջ լսուին արտայայտութիւնները այն լրագրողնե- ռուն, որոնք մասնակցած էին այս շրջա- պագիտին: Այս մասին մէջ ցուցադրուեցաւ Ծիծեռ- նակաբերդ, այցելութեան ժապաւնը, մինչ գեղեցիկ հայկական երաժշտութիւն մը կը փութուէր: Մէջընդմէջ խօսեցան Բաշի Սալամ, ձէնիկը Զանտար եւ Օրալ Չարալար, երեք լրագրողները: Երեքն ալ լինէին ու արամաբանական արտայայտուե-

թիւներն ունեցան:

Թանկը Ազգամ ըսաւ որ այս այցելու- թիւներ ժէսթ մըն էր, անոնց ցաւը բաժնե- լու չարժուածեւ մը: Պատմութեան հետ հաշտուիլ պէտք է, ան որ չի կրնար հաշ- տուիլ իր պատմութեան հետ, կը տուժէ, կը տառապի: Մենք մեր հանրապետու- թիւներ մեծ ցաւերով հիմնեցինք, թեքեաւ այդ պատճառով նախա - հանրապետական շրջանը յիշել չենք ուզեր: Ամէն պարա- դայի Հայերու հետ հաշտութիւնը պայ- ման է:

ձէնիկը Զանտար ըսաւ որ իրենք իշխա- նութիւններու տեղեկութեամբ էր որ դա- ցած էին Հայաստան: Ան ճշգրեց թէ քալ առ քալ յառաջդիմութիւն մը եթէ ըլլալ, հաւանաբար մօտ օրէն դուռներն ալ կը բացուին: Հայերը կը մերժեն որոշ ամ- ըստատմութիւններ: Երբ ՓՔԲ-ի գործակ- ցութեան մասին կը խօսին, անոնք դար- մանքով երեւոյ կը նային ու կ'ըսեն որ ՓՔԲ-ի հետ կապ չունին: ԱՍԱԱ-ի հետ ալ նոյնը: 21-րդ դարուն շատ մօտիկ ենք: Այնպիսի զարգացումներ կան, դորս չենք կրնար անտես առնել:

Օրալ Չարալար որ շատ խանդավառ տպաւորութիւններով կը խօսէր, ըսաւ որ ուրիշներու յարգանք ցուցաբերելը պայ- ման է: Արեւան դատի պէտք չկայ այլեւս: Հայերը ժխտեցին ՓՔԲ-ի հետ գործակ- ցութեան մասին պնդումը, ըսին որ անց- եալ տարի ՓՔԲ-ականներ ձեռնարկուեցին սահմանին վրայ, անոնց մէջ երկու Հայեր ալ կային: Այսինքն անոնք ըսել ուզեցին որ ՓՔԲ-ն չեն հաստատել: Յետոյ է որ Հայաստան մեղք հետ հաշտուիլ կ'ուզէ:

Իրազրոյցներուն արտայայտութեան վերջ Աթաթօք ըսաւ որ այս պատգամները լաւ պատգամներ են: Բայց ան դարձեալ օրինակներ տուաւ անցեալէն: Յիշեց որ Կարօ Փաստըրմաճեան խորհրդարանի մէջ երեւոյթուան էր, յետոյ զօրագուններ հիմ- նեց ու կուռեցաւ: Տակաւին ուրիշ փա- տեր ալ թուեց: Յիշեց Պօղոս Նուպար Փաշային մէկ նամակը: Այս բոլորէն այն արդիւնքը կ'ելլէ որ Հայերը Արեւելեան ձախտի վրայ կազմակերպուեցան ու պատերազմին մասնակցեցան Ռուսերու կողմէն: Հայերը իրենց դիրքերուն մէջ կը պատմեն թէ ի՞նչպէս ըրին այս գոր- ծը: Բաղմաթիւ պատմաբաններ ընդու- նեցան որ թուրքերը ստիպուեցան տեղա- փոխել Հայերը:

Այստեղ Մասնակցան դարձեալ ըրաւ տեղին դիտողութիւններ ու խնայի վեր- լուծումներ: Ան ըսաւ որ Հայերը այլեւս ինքնորոշման ստիպողական դիրքի մէջ էին Օսմանցիներու դիմաց: Շրջան մըն էր, ուր բոլոր կապերը փրկած էին եւ այլեւս ամէն ինչ արտօնեալ կը նկատ-ւէր: Բնական էր որ քանի մը հազար մար- դիկ անցնէին Ռուսերուն կողմը: Եթէ այդ շրջանին վրայ խնայի ակնարկով նա- յինք, պիտի ըսենք որ Օսմանցիները ու- ղած են որ այլեւս թուրքերը մէջ ուրիշ- ներու խաղալիկ դառնալիք խմբակներ չ'ունեն: Օսմանցիներու շահը կը պահան- յէր որ Հայերը հեռացուին: Կար նաեւ քրիստոնէութեան խնդիրը: Թուրք ազ- գայնականութիւնը իսլամութեան վրայ հիմնուած ըլլալուն համար, քրիստոնէու- թիւներ տարբեր աչքով կը դիտուի: Այն- կա այդ կողմէն եթէ դիտուի, խնայի ու իմացական մերձեցում է: Այս մտածու- մին բանալին սա է. եթէ երկրին մէջ Հա- յերը չ'ըլլան, աւելի լաւ է:

Մասնակցանին այս խօսքերուն իրրեւ տառապանքներ, հանդիսավարը հարցուց որ եթէ կոնիւններն ու հրոսակումները չ'ը- լային, Օսմանցիները դարձեալ պիտի դի- մէին տեղահանութեան: Մասնակցան պատասխանեց որ այդ հարցումին պա- տասխանել կարելի չէ, որովհետեւ կա- րելի չէ հարցապնդումի ենթարկել պա- տմութիւնը: Հանդիսավարը, ակնարկե- լով քրիստոնէութեան դէմ քնն առաջնու- արտայայտութեան, յիշեցուց որ Օսման- ցիներու շրջանին Տէմալիմներ կային: Մասնակցան պատասխանեց որ Ապտիւլ-

ՄԱՄՈՒԼ

«COURRIER INTERNATIONAL»

(20-26 Juillet)

ARMENIE:

Lettre d'amour à la Turquie

Միջազգային մամուլի շահեկան ծաղ- կաբաղ մը ներկայացնող այս շաբա- թաթերթը Թուրքիոյ ուղղուած «Սիւրա- յին նամակ մը» հրատարակած է արտա- տպելով «Ճումհուրիյէթ»-էն (որու թուա- կանը չէ տուած սակայն): Նամակը ստո- րագրած է Լեւոն Տէր-Պետրոսեան: Նա- մակին բնագրին կողքին, թերթը կը դրէ թէ Յուլիս 5-ին, Հայերը հանրաքուէով ընդունեցան իրենց Մասնաճանապարհութեան մէկ բարեփոխումը (ինչ որ սխալ է) եւ ուրիշ վտարեցին, ի մէջ այլոց, որեւէ յիշատակութիւն այն ցեղասպանութեան որու զոհը եղան 1915-ին, Թուրքիա: Այս ջնջումը --գործառնալի երբ ծանօթ է որ այս ցեղասպանութիւնը, միշտ ուրաց- ուած Թուրքիոյ կողմէ, կարեւոր է Հա- յերուն համար-- իր բացատրութիւնը կը դառնէ հաւանաբար Երեւանի բաղձա- քին մէջ, Անգարայի հետ իր յարաբե- րութիւնները բարելաւելու: Իրրեւ փաստ, հրապարակային այս նամակը, զոր հայ նախագահը՝ Լեւոն Տէր-Պետրոսեան ուղ- դած է Թուրքիոյ եւ որու կ'արձագանդէ «Ճումհուրիյէթ» օրաթերթը:

Աւելորդ չէ թերեւս աւելցնել որ թեր- թին խորագիրը շատ դրուիչ է եւ բնաւ չի համապատասխաներ նամակին խիստ դիւանագիտական բովանդակութեան:

«Սիւրբը, երբ մեր անկախութիւնը հռ- չակեցինք, մեր յարաբերութիւնները լաւ ուղղութեամբ կ'ընթանային, բարի դը- րացնութեան յարաբերութիւններու զարկ կու տայինք, փոխադարձաբար: Ինչ- պէս դիտէք, յետագային ասոնք աւուրե- ցան Լ. Ղարաբաղի դէպքերով:

«Վերջերս, Թուրքիոյ կողմէ դրական նշաններ կը ստանանք եւ ուրախ ենք ստ- կէ: Լ. Ղարաբաղի հրադադարը 14 ամիս է կը տեւէ: Կը խորհինք որ, այն ատեն, Թուրքիա զգացական ձեւով հակազդեց Ղարաբաղի հարցին նկատմամբ: Այնու- ամենայնիւ խոսեմ եւ չափաւոր մտաց: Ըսինք (Թուրքերուն) որ պէտք չէր կապ հաստատել Երեւանի եւ Լ. Ղարաբաղի դէպքերուն միջեւ, փորձեցինք զիրենք համոզել, բայց՝ ապարդիւն: Այսօր, սա կ'ուզեմ ըսել Թուրքիոյ --

1.- Ոչ Հայաստանը ոչ ալ Լ. Ղարաբա- ղը պիտի խախտեն հրադադարը վերսկսե- լու համար պատերազմը:

2.- Հայաստան եւ Լ. Ղարաբաղ նոյն դիրքը չունին. բոլոր հարցերուն նկատ- մամբ: Լ. Ղարաբաղի ղեկավարները պա- հանջներ ունին որոնք շատ աւելի հե- ոու կ'երթան: Վճռած են իրենք որոշել իրենց ճակատապէրը: Հայաստան շատ աւելի չափաւոր է միւրեց չափ անգլիզոյ չենք: Անշուշտ, չենք կրնար իրենց անու- նով իրենց ապագան որոշել, բայց, ինչ որ կարելի է կ'ընենք համոզելու համար զիրենք որ չափաւորեն իրենց պահանջ- ները: Ինչ որ կարեւոր է այժմ, վստա- հութիւն հաստատելն է Ազրբեյջանի եւ Հայաստանի միջեւ: Այդ շրջագիծին մէջ է որ միջամտեցինք պատերազմական դե- րիներու փոխանակման, դրական դոր- ծընթացին մէջ:

3.- Թուրքիոյ նկատմամբ մեր դիրքը

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՍՆԻՈՑ մէջ կապուեցին նոյնքան ողբերգական կը մնայ: Զեւոյի դրեթէ տէր դարձած էին Սերպերը Յուլիս 20- ին եւ վերջնապէս ալ արուած էր Կորա- ծէի մահմետականներուն: Ֆրանսա կու- ղէ 1000 զինուոր զրկել պաշտպանելու համար քաղաքը եթէ Ամերիկացիք փո- խադրական միջոցներ տրամադրեն: Ժիւ- փէ խիստ ոճով արտայայտուեցաւ ամե- րիկացի ծերակուտականներու նկատմամբ որոնք դասեր կու տան: Աբրայ ֓իէր (86 տարեկան) եւ նախկին նախարար՝ Պ. Բուշնէր Սարայեւօ դացին: Թուրքիոյ բը- նակիչներն ալ չեն ծածկեր իրենց բար- կութիւնը ՄԱԿ-ի դէմ:

ԵԼՅԻՆ ԵՒ ՆԱԽԱՐԱՐԱՊԵՏ՝ Զերնոմիր- ղին Զէչէնիոյ համար երկու «կողմերու համար ալ ընդունելի կարգադրութիւն մը» դառն են, ըստ ուսւ պատուիրակու- թեան պարզապէս ինչ: Այս կարգադրու- թիւնը կը նախատեսէ լայն ինքնավարու- թիւն մը, պահպանելով հանդերձ Ռու- սաստանի հոգային ամբողջականութիւնը:

ԼՈԶԻՐԻ նահանգի Մանա քաղաքի քա- ղաքապետն ալ հետեւելով ուրիշներու ար- դիւրեց մուրացիկանութիւնը թաղապետա- կան հրամանագրով: Հակառակ բողոքնե- րու, շարժումը կը տարածուի:

ՓՈՒԹՊՈԼ

Ա. Ե. Բ. դասակարգի մրցումներու վե- րամուտը կատարուեցաւ Յուլիս 19-ին (մէկը՝ նոյնիսկ 18-ին): Վարանի Հայ Մարզականը, որ կը մրցի Բ. դասակարգին մէջ, 0 - 0 արդիւնք մը արձանագրեց Ծաթօտուի հետ, այս վերջ- նոյն դաշտին վրայ:

անփոփոխ կը մնայ: Սապէս կ'ամփոփ- ուի. - Նախապայման չպահանջենք պահ- պանելու եւ զարդացնելու համար մեր յարաբերութիւնները: Այդ մակարդակին վրայ, չստեղծենք հարցեր որոնց շուրջ կրնանք վիճել ապագային աւելի առողջ միջոցաւ մը մէջ: Հիմա կուրնէ, կապեր հաստատենք մշակութի, տնտեսութեան, դրօսաշրջիկութեան, մարզական եւ այլ մարզերու մէջ, որպէսզի մեր ժողովուրդ- ները զիրար ճանչնան:

4.- Եթէ, անմիջական դիւանագիտա- կան յարաբերութիւններ հաստատուել հար- ցեր կը յարուցանեն Թուրքիոյ համար, պի- տի չպնդենք: Կրնանք այդ կէտը յետա- դային թողուլ: Արդէն պատրաստուած բնագիր մը կայ այդ կապակցութեամբ, կրնանք ուրեմն գալ օգտագործել ինչ- պէս որ է կամ սրբագրել, բայց եթէ այդ բնագիրը վրնայ հարցեր ստեղծել թուրք կառավարութեան, այն ալ կրնանք կողմ ձգել: Կը խորհինք որ, անմիջականօրէն, պէտք է սկսինք այն բաներով որոնք ի- րագործելի են: Բարեկամական եւ սի- բալիք մեր զգացումները կը փոխանցենք թուրք ժողովուրդին:

(Շաբ. ք. 7. էջ)

ԼԵՒՈՆ ՏԵՐ-ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ»

ՆԵՐԳԱՂԹԸ ՈՐՊԵՍ ԿՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Վերջերս, «Յառաջ» կը տեղեկացնէր թէ մեծած է Գրիգորիան Փիւնո, Ֆրանսացի նախարարը որուն 1956-ին ղեկավարելով ժողովրդային Հայաստանի ներգաղթողները դուրս գալու համար «սոցիալիստական դրախտ» էր։ Այդ ղեկավարը առիթ եղած էր, որ Շաւարշ Միտաքեան գրէր «Հայրենիքը պահպանել է՛ք» խորագրով իր նշանաւոր խմբագրականը։

Ներգաղթը։ Երեսուն տարի ետք, ներգաղթին շրջումը տեսաւ Սփիւքը, երբ ներգաղթողներէն շատեր ու իրենց ընտանիքները շունչը առին Արեւմուտք, քանզի չէին կրցած համակերպւիլ Հայաստանի իրականութեան պայմաններուն։

Անշուշտ, դժուար է Արեւմուտքի ծայրէջք, ուրիշ մասերումը հաշուող թիւով ընտանիքներ մեկնեցան Հայաստան, ներգաղթի մասին գրել։ Ո՛չ ժամանակակից ենք զէպերուն, ոչ ալ այդ միջոցառումին շունչը եղած է մեր շուրջը։

Եւ, ի հարկէ, հիմա ներգաղթի շրջանի վերջերս չէ որ կը կոտորեն հոս ու հոն, այլ՝ հակառակ երեւոյթով, երբ բացառապէս թերթի մէջ կը տեսնենք հեռու թէ մօտէն ծանօթ անուն մը, որ իր ամբողջ կեանքը Հայաստանի ասպարէզէն ետք, հաջորդելով Ֆրանսայի, Ամերիկայ կամ այլուր։

Օր մը թերթէս արտագաղթը գրական-նովելիս դառնայ, ինչպէս ժամանակին ունեցանք «պանդուխտի գրականութիւն»ը։ Ո՛չ նաեւ նստելէ առաջ, ոչ ալ Երեւան ժամանելէ ետք, Հայրենիք մեկնող «գաղթաբնիկ» կերպարը իսկապէս գրական-նովելիս մտած է։ Յիսուս տարի առաջ պատահած ներգաղթը նուաճուած չէ տակաւին. ծանօթ չենք Հայաստանէն որեւէ գործի, որ խորհրդային շրջանին թէ յետոյ տուած ըլլայ ներգաղթի շրջանը որպէս գրական գործ եւ ո՛չ յուշագրութիւն, ածան. քարոզչութիւնէն թէ հակահամայնավար Ժողովին անդին։

Սփիւքի պատկերն ալ աւելի միջոցառական չէ։ Կոտորած Զարեան նորավէպ մը ունի՝ «Հայրենադարձը» խորագրով, 1940-ականներու վերջերս «Հայրենիք» ամսագրին մէջ հրատարակուած, բայց անիկ անգին չառ բան չկայ։

Այժմ, գրեթէ կէս դար ետք ու յարակից օրերէն, աշխարհի միւս ծայրէն՝ Արեւմտեան, հրապարակ կ'ընէ հեղինակի մը առաջին գիրքը, որուն գլխաւոր նիւթերէն մէկը այսօր կէս դարուցած աղբիւրներէն կ'ընտրէ, քանի որ արտագաղթի օրեր կ'ապրինք։ Բայց եւ այնպէս, կ'երեւի թէ անհրաժեշտ է ներգաղթը գրի առնել զայն վերջնականապէս մոռնալու համար։

Ոտքը կը վերաբերի Պետրոս Հաճեանի «Հրամանեցէք, պարոններ» գեղարուպի հատորին, որ լոյս տեսած է Պուէնոս - Այրէս այս տարուան սկիզբը (1)։

«Առաջին գիրք» խօսքը կ'աղանաղէ գեղարուեստական գրականութեան, քանի որ Պ. Հաճեանը ասիկէ առաջ հրապարակ հանած է երկնորոշ «Հայ մտքի մշակները» (1987 եւ 1990)՝ Հայրենի եւ սպաններէն, որ գեռ շարունակելի է, ինչպէս եւ «Պարզ քերականութիւն» խորագրով եռահատոր գրագիրներու շարք մը (1988)։ Իսկ հեղինակը բոլորովին անծանօթ մը չէ սփիւքեան իրականութեան մէջ. ծըննդ է ծարպալու (Սուրիա), ուսուցչական պաշտօններ վարած՝ Տէր Զօր եւ Հայկա, եղած է «Արեւելք» օրաթերթի փոխ-խմբագիր եւ «Քարէն Եփեմ» ճեմարանի տնօրէն։ 1970-ին հաստատուած է Արեւմտեան, ուր ցայսօր կը պաշտօնավարէ որպէս Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ կերթական Հաստատութեան հայերէնի բաժնի տնօրէն, իսկ 1971 - 1986-ին վարած է «Արմենիա»-ի (այն ատեն՝ օրաթերթ) խմբագրի պաշտօնը։

Այս գիրքին տասներկու գրութիւններէն (մէկը «Վերադարձ» մեկը՝ պատմական է քանի որ պատմութիւն, իսկ միւրը՝ «Անդրաշխարհի փառան Հայաստանի դէպք», թերեւ լուսաւորել, իրականի սահմաններուն կը մօտենայ) ոմանք առաջին անգամ լոյս տեսած են միջին արեւելեան թերթերու մէջ («Արեւելք», «Նայիրի», «Բագրէ», «Կանթեղ») 1950 - 1960-ական թուականներուն, եւ այսօր, բարեփոխուած տես-

քով, մէկ կողմէ տակ մտած են բոլորովին նորայայտ (նոր գրեւոր) գործերու հետ։

Երեք տասնամեակ գրականութիւնը լրջած անառակ որդիին վերադարձը, ձեռնով մը։ Որ ինքնին ոչինչ կրնայ նշանակել, եթէ այս գիրքը ընկալուի որպէս հին բաներու նոյնան Տապան մը, կերպուած՝ զեղնած հաւաքածոնէրէ փրկելու համար զանոնք։

Բայց այս հատորին պարագան այդ չէ։ Առաջին հերթին, որովհետեւ հոս գլխաւոր նիւթը սփիւքեան գիրքագրութեան մէջ է, հաւանաբար՝ հեղինակին ծննդավայրը։ Բոլորս գիտենք, որ հակառակ մեր բարի կամեցողութեան, Ֆոլքլորային արժեւորումներուն եւ պաշտօնական մեր շտապած օժտելի աւելի քան տարած «կարօթիւն», սփիւքեան մշակութիւնը քաղաքային է հիմնովին, հազուադէպօրէն՝ գիւղական (Քեսապ, Իրանի հիւսիսային հայաբնակ վայրեր)։ Իսկ գիրքագրութեան, անոնց իւրայայտուել խառնուրդը, գրեթէ բոլորովին բացակայ է մեր գաղութներէն (գուրս ձգելով Այնթապը) եւ նոյնիսկ պատմութիւնէն։

Երկրորդ, որովհետեւ այդ վայրին շուրջ ընդհանրապէս երկու ստուերներ կը դառնան. անտեսանելի հայրենիք մը՝ ներգաղթի ծամրով, եւ անոր աչքին առջեւ տարածուող անապատ մը՝ Տէր Զօրը։ Գիրքագրութեան բնակիչներուն կեանքը անապատով կը սկսի եւ, ձեռով մը, ներգաղթով կը վերջանայ։

Քանի որ ամբողջ գիրքագրութեան արձանագրուած էր ներգաղթի կարեւորութիւնը մէջ։ Բայց միայն երեք ընտանիք կրցած է մեկնիլ Հայաստան։

Գիրքագրութեան կ'ապրի անապատի կըրկներէն յետոյ եւ կը մեծնի հայրենիքի կրկնեցումով։ Անապատը պարբերաբար կը ցցուի իրենց առջեւ, հոս ու հոն յայտնուող տարօրինակ շուրջերով՝ արաբացած Հայեր, արաբացումէ ազատած Հայեր։ Իսկ հայրենիքի կրկնեցումով կը հակադրուի մահուան ու օտարութեան այդ երկրին. օտարական կերպով, որովհետեւ այդ հայրենիքին ծանօթ չեն եղած երեք, յաճախ լեզուէն դուրս կ'ապրին եւ, ի տարբերութեան շատ լուսած այս պատմութիւն, թէ՛ Հայերն ու Արաբները իրար մէջ բոլորովին դուրս պարտած են, կ'երեւի թէ այդ տեսանկյունից գլխաւոր փորձաշար էր գիրքագրութեան չէր։

Եւ հայրենիքը իրենց մահը պիտի ըլլայ. ներգաղթին ձախողութիւնը նոր ծամրանքով դուրս կը բանայ, Հայկա՛ն միշտեւ Վեներա՛ն։

Գիրքագրութեան կեդրոնն է ուր մարդիկ անցնելով յուշերուն մէջ կ'ապրին, քաղաքային յուշերուն աստիճան մը, ճակատագրապաշտ խորին կեցուածքով։

Վերջապէս, որովհետեւ ինդուստրիոյ ամէն նիւթի պէս, ներգաղթը եւս քաղաքական շահարկումի առարկայ կրնայ դառնալ, ապաստիլ էր։ Մանաւանդ, երբ հաշուի առնենք որ Հաճեան կ'անգրագրուէր ներգաղթի սփիւքեան կէսին՝ ձախողածներուն։ Եւ պատմութիւնը արդէն իր վճիռը տուած է ներգաղթի կողմէն, հանգամանքներուն եւ անյաջողութեան պատճառներուն։

Սակայն ասիական փնտռող յուսարար պիտի ըլլայ. պատմութեանը կը թելադրեն իրենք գրեթէ, առանց հեղինակային միջամտութիւններու։ Գիրքը կրնայ ցրտացում ըլլալ, ինչպէս Մ. Թէօֆօլեանի գրած է «Դար մը գրականութիւն»-ի Բ. հատորին մէջ, «1946 - 1948 հայրենադարձային երազներին, եւ յետագայ տարիներու սփիւքեան հայ կեանքի խորագրաբերուն, Հայուն հայրենասիրութիւնը փնտրելակային վաճառահաւաքի իրաւունքով գրաւարկուած անխելագար կիրքով...»։ Սակայն, ընթերցողը պիտի չզստնէ այս խօսքերէն ենթադրուող «յանձնառու» կամ «քաղաքականացած» հատոր մը։ Ներգաղթը գիրքագրութեան գրական

տիեզերքը պայմանաւորող իրողութիւն մըն է եւ ո՛չ՝ պատմա-քաղաքական գործօն մը։

«Օր մըն ալ գիւղագրաբան եկան ակնարկելու մարդիկ։ Քարքա խօսեցան եկեղեցւոյ մէջ։ Շրջեցան գիւղագրաբան լայն, բարձրադաս քաղաքում մէջ, ցաւաքեցին մարքում ոչխարներուն վրայէն, տեսան բոսիկի, ապշահար լանքի, որոնք իրարմ օժտելու համար մը խառնուրդով կը վազկէին շփախուրտի շուրջին, եւ ուրիշներ՝ որոնք գոնեւ անգին կ'ապրէին հարսնեան քաղ ծիծիլն ու կը ծծէին։ Տեսան աղփատութիւն, անգործութիւն, «պալիս»-ի հագուստ եւ պարտքերուն ու տոկոսի առատութիւն։ Տեսան, քանի մը փսիսացին իրարու, ժպտեցան։ Յետոյ փստեցան Կաթիլիկի Տիգրանին տունը եւ գրեցին՝ անուն, բնութագիր, արհեստ, հարստութիւն...»

Ներգաղթ էր։

Նոյնը պէտք է ըսել Եղեռնի ու անապատի հետ կապուած գրութիւններու պարագային, ուր ողբերգութիւնը ազդեց չէ, այլ՝ թերագրութիւն։

Գիրքին ենթահոլը, ինչպէս յայտնի կը դառնայ առաջին իսկ հայեացքով, անձնական փորձառութիւնը կամ յիշողութիւնն է։ Աւելի դժուար բան չկայ, քան այդ անձնականը գրականի վերածելու փորձը։ Ինչպէ՞ս ընել, որ իրականութեան եւ փաստի հոսքը չխեղդեն գրականութիւնը։

Այդ փորձառութիւնը զարնուած է «Հրամանեցէք, պարոններ» հատորին հեղինակը եւ կրցած է այդ բախումէն ողջ - առողջ ելլել առանց մեծ վնասներու։

Մնալով հանգերէ գաղականի ծիրին մէջ, ձեռով թէ ոտով, Պետրոս Հաճեանը յաջողած է զծել ապրող սփառանքաւոր շարք մը ու մեզի բերել կորուստ եւ խորհի մը բոլոր, հոգ է թէ ժամանակի գործօնը իր գրքը կը խնայ որպէսզի այդ կերպարները այլեւս չպատճառեն այն ցնցումը, որ բնական պիտի ըլլար ուրիշ պայմաններու տակ։

Անշուշտ, «կորուստ աշխարհ» չի նշանակել անցեղապաշտութիւն, ինչ որ Պ. Հաճեանը կը տարբերէ Համաստեղի ու Երուսաղէ Պոյաճեանի սերունդներու գեղարուեստներէն։ Ընդհակառակն, գիրքին առաջին երեք կողմերը հայկական փախ աշխարհ մը կը բերեն, որպէս նախապիւծի ցրտացում (թէեւ «Զղջում» հայտնութեան հետ որեւէ աղերս չունի)։ Յաջորդ հինգ կողմերը կը վերբերեն նախապիւծին քանգումը՝ ներգաղթի անցքով, իսկ վերջին չորսը արդէն ըստ փութեան ինքնութեան եւ զգայնութեան հարցեր կը յարուցանեն։ Արաբացած Հայերն այդ կերպարներուն տակ, ուր մարդկային զանազան տրամներ կը խլրտին, մերօրեայ սփիւքեան հոլը որոշ վրկնակներ կը գտնենք. վերջին՝ «Ճակատագիր» պատմութեանը բաւական ընթերցող մը կը ուղղութեամբ։

Տիպարներու տեղեւորման մէջ կարեւոր դեր մը ունի ժողովրդային, բարբառախառն լեզուի կիրառումը, որ միաժողով ամբողջութիւն մը կը կազմէ հեղինակի գուրու ու առողջ լեզուին հետ։

Թէ ի՞նչ տեղ կրնայ գրաւել այս գործը սփիւքեան գրական ընթացքի մէջ, մենք կը դժուարանանք ըսել. դիտելի է, սակայն, որ մերձեցումի թէ զարգացումի տեսակետին, գրեթէ չկայ «Ներգաղթի գրականութեան» լուսաւոր շնորհներէն մէկը պէտք է համարուի։

ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՏԹԵՍԵԱՆ

Պուէնոս - Այրէս

(1) Պետրոս Հաճեան, Հրամանեցէք, պարոններ, «Արմենիա» հրատարակչատուն, Պուէնոս - Այրէս, 1995, 191 էջ։

Bedros Hadjian,
Serrano 1365, 3 A,
1414 Buenos Aires, Argentina.

LIVRES REÇUS

J'APPORTERAI DES PIERRES
Poèmes choisis, présentés et traduits
de l'arménien oriental par Vahé Godel
MARINÉ PETROSSIAN
Editions Comp'Act, 1995.

ՆՇԱՐՄԱՆԻՐ

ՄՏԵՑԱՆԱՓՈՒԼՈՍ

&

ԸՆԿԵՐՔ

ԳՐԻԳՈՐ ՔԵՕՍԻՆԱՆ

Մայիս 28-ի Հայաստանի անկախութեան տարեդարձին առթիւ Հ. Յ. Դ. Հայ Դատի Յանձնախումբը կազմակերպած է մէկ - հանդիսութիւն մը Յունիս 9-ին, Գալիֆօրնիոյ Փասադինա քաղաքին մէջ։ Օրուան պետական հիւրը եղած է նախագահ Գլինթընի Աւագ Որոհական Ճորձ Ստեֆանափոլոս, որուն արտասանած ճառէն մէջբերումներ լոյս տեսան Պոսթընի գաղափարական անդրադարձով «Արմենիան Ուրբիլ» Յունիս 17-ի թիւին մէջ։

Կարելի չէ ակնկալել որ ներկայ ծանօթ պայմաններուն մէջ Դանիալեան կողմէ կազմակերպուած նման ձեռնարկ մը ստանայ անկախութեան ուրախ տօնաւորութեան մը փայլը եւ դառնայ յաւերժական մայր Հայրենիք փառարան. լուսաւորումը։ Այս միայն կրնայ ծառայել հանդիսաւորական ընթերցողի եւ զեկաւարտ աշակերտին։ Այդ բոլորը հասկնալի են։

Անակնկալը Սպիտակ Տան մէջ գրասենեակ ունեցող եւ նախագահին հետ միջնորդային կապի մէջ եղող Պ. Ստեֆանափոլոսի կողմէն է՝ իր Դանիալեանական եւ բրոքերային պատշաճութիւններու ախտաւոր խախտումով։ Հարց կը ծագի թէ ո՛ր կը գտնուին պարագայական հանգիստաւորութիւնները եւ պետական պատասխանատու յայտարարութիւնները իրարմ անջատող սահմանները։ Նախագահի Աւագ Որոհական պարագային անոնք խառնափոփ պատկեր մը կը ներկայացնեն, եւ հետեւաբար ինքնին բացասական։

Իր խօսքերուն մէջ Պ. Ստեֆանափոլոս ըսելէ ետք թէ «Առաջնորդող կուսակցութեան» Հ. Յ. Դանիալեանական արդիւնքը, աւելի քան երկուսուսեակ մը թիւ թերուն փակումը, անկախ քաղաքական ձայներու արգելափակումը եւ կանխած լի բանաստիճան պայմանները հարցեր կ'առնեն հայկական կառավարութեան յանձնառութեան ի մասին ժողովրդային կառուցման եւ անոր կողմէ իրաւունքներուն, կ'աւելցնէ. «Մենք կը հաւատանք որ Հ. Յ. Դ. այն պէտք է վերահաստատուի եւ պիտի շարունակենք այդ բանը յետագայում»։ Հայաստանի վառապարտութեան, աւելցնելով որ Սփիւքեան վարչութեան յարաբերութիւնը Հայաստանի կառավարութեան հետ մեծ մասամբ կ'աւելի լի միայն որ ժողովրդավարական սկզբունքներու հանդէպ ունեցած յանձնառութիւններէն։

Պ. Ճորձ Ստեֆանափոլոս շատ համակրելի երիտասարդ դէմք մըն է, որ Գլինթընի նախագահութեան առաջին օրերուն դարձած էր Սպիտակ Տան արմատական տրամաբան։ Առանց որ ինք դիտարկէր, ինք աւելի եւս մեզի մօտ կը գտնուէր իր յունական անունին պատճառով։ Ազգային պատմութիւնները ունին իրենց անհակադէմութիւնը՝ հեռուր արձագանքները... Կրնայ ըլլալ նաեւ որ այդ անբարեկամ զգացումը փոխադարձ է։ Կը թուի նաեւ թէ ան ունի գաղափարական ծանօթներ կամ բարեկամներ, որոնցմէ մէկուն անունը նաեւ ինչպէս է։ Սակայն ոչ ինք եւ ոչ ալ երկրին ունի պատասխանատու մէկ անձնաւորութիւն, ինչպէս որ հեռուր արձագանքները։ Եւ անոնք չունին ամբողջ ժողովրդի մը նոյնացնելու իր մէկ կուսակցութեան հետ, եւ ապա՝ տուելու կուսակցութեան բնած վերածելու քաղաքական ցոյցներին վճիռներ արձակելու ուրիշ ամպիւրի վճիռներ արձակելու պարագայէն։ Կրնայ ըլլալ, որ այս պարագայէն Ստեֆանափոլոս, որ Պաղ Պատմի լրագրի շրջանին հազիւ ծնած պէտք է ըլլար, ազատաբար գիտէ որ այդ լրագրի վերջնականապէս թաղումն է։ Վերջին վերջնականապէս թաղումը ըստ լրագրի խօսքերը կրնային ըստ Սպիտակ Տանին, եթէ երբեք ամերիկեան վարչութիւնը կ'ուզէր Երեւանի

(Ծառ. Ա. Էջի-Ն)

Համիտ փան - թրքական տեսակետներ ունենր: Ան Բիւրտերը Հայերու դէմ դործածեց: Մինչդեռ Հայերը Բիւրտերու դէմ Օսմանցիներու կողմէն էին: Օսմանցիները համաձայնեցին թրքական իր տեսակետին համաձայն դործածեց: Հայերը վեց նահանգներու մէջ բարենորոգում կ'ուզէին: Հայ փաշաներու եւ նախարարներու գոյութիւնը կարեւոր է, հարցը այն է որ թէ ո՞ր կը կառավարէ երկիրը: Այդ շրջանին աւելի լաւ նկատուեցաւ որ Հայերը տեղափոխուին, այսուր զրկուին: Այս է ինչը:

Երբ հարցուեցաւ թէ ցեղասպանութիւն բարձր որքա՞ն կը յարմարի այս դէպքին, Մահմուդեան ըրաւ շատ չափեկան մեկնարանութիւն մը: Ըսաւ որ ցեղասպանութիւն բարձր երկու ազգերու միջեւ կատարուած արարք մըն է, մինչդեռ այստեղ խօսք կը վերաբերի ո՛չ թէ ուրիշ ազգի մը, այլ Օսմանեան կայսրութեան հայրենակիցներուն: Այստեղ թուրքիոյ հպատակ ժողովուրդ մը կայ եւ պետութիւնը պարտաւորութիւններ ունի այդ ժողովուրդին նկատմամբ: Նոյնիսկ եթէ ժողովուրդին մէջէն ահաբեկիչներ դուրս գան, պետութիւնը ահաբեկիչ նման չի կրնար չարտել, պետութիւնը պարտաւոր է պահպանել ժողովուրդին ինչքն ու կեանքը: Երբ չկրցաւ պաշտպանել, ժողովուրդը ապստամբեցաւ: Այսպէս է որ շատեր ալիւս սկսան մտածել որ տեղահանութիւնը պայման էր: Իմ կարծիքով, այն ինչ որ պատահեցաւ, ցեղասպանութիւն է, բայց սպանդ մըն է: Հայերը այդ շրջանին մահուան սպառնալիքի տակ էին, ոչնչացուելու վտանգի մը հոգեբանութեան մէջ էին:

Աթաթօլ ալստեղ միջամտեց ու ըսաւ որ Արեւմտեան դատաւարներու ու քաղաքական կեանքի մէջ միշտ պակաս մը կայ եւ հիմա ալ կը տեսնուի այդ պակասը: Թուրքերը 19-րդ եւ 20-րդ դարու սկիզբը միշտ «դպրած» ու անխելճ ժողովուրդ մը նկատուած են: Ասիական պատմական ճշմարտութեան կը հակասէ: Ընդհակառակը: 19-րդ դարուն համայնատարած թուրք աշխարհ մը կար: Հելլէններու ապստամբութեամբ շարժում մը սկսաւ եւ այսօր ալիւս թուրքերը չկան նախկին ընդարձակ հողամասերուն վրայ: Յոյները, Պուլկարները, հակառակ որ տակաւին պատրաստ չէին, իրենց անկախութիւնը ուղեցին: Ղրիմ, Երեւան, Ադրբեյջան, եւայլն նոյն վիճակին մէջ էին: Թուրքերը վտարուեցան, միայն կարգ մը տեղերու մէջ թէ մը թուրք մնաց: Հարիւր տարի անցած է այդ բոլորին վրայէն եւ ո՛չ ոք կը մտածէ որ Թուրքերը զոհ դարձան այս ինչորին մէջ:

Մահմուդեան պատասխանեց որ ասիական արդարացում մը չէ Հայերու նկատմամբ տարբեր կերպ մտածելու համար: Բայց խնամկցութիւնը ընդհատուեցաւ եւ այդ պահուն ցուցադրուեցաւ դարձեալ փողոցի մարդոց հետ կատարուած հարցազրոյցներ: Հարցաքննուած անձերը ընդհանրապէս մեղմ ու չափաւոր արտայայտութիւններ ունէին: Ծառեր հաշուութեան ու բարեկամութեան ի նպաստ արտայայտուեցան:

Ապա հանդիսավարը յիշեցուց որ դէպքերուն վրայէն ութնուն տարի անցած է եւ մենք կարգ մը դէպքերուն մասին բնաւ չէինք կրնար խօսիլ, իսկ հիմա կը խօսինք, ինչ որ լաւ դարձացում մըն է: Եթէ վաղը դռները բացուին, ամէն ինչ աւելի լաւ պիտի ըլլայ:

Քաղաքապետ Չափան հետեւեալը աւելցուց: «Մեզ միշտ բարբարոս նկատեցին: Բայց մենք Պուլկարիայէն եկածներու դիմաց դուռ բացինք: Միակ ճամբայ մը ունինք: Հայաստանի դուռը բանալ: Ղարաբաղի հարցը կարելի է լուծել դիւանագիտական միջոցներով: Հայաստանի պատմական նախադրեալը Ղարաբաղի ինքնուրուագի իրաւունքը կը պաշտպանէ, կարելի է տրամաբանական լուծումներ գրուել: Չեմ ըսեր որ անցեալը մոռնանք, անցեալի դէպքերը մոռնալ ճիշդ չէ, որովհետեւ եթէ մոռնալ այն ատեն անհրաժեշտ էր: Բայց անցեալը պէտք է մեզ առաջնորդէ: Մենք մեր պատմութիւնը չենք կրցած փոխանցել մեր նոր սերունդին: Թուրքերը իրենց պատմութիւնը չեն գիտեր: Թուրքը Թուրքն ուրիշ բարեկամ չունի, կ'ըսենք: Այսօր պարզապէս ճիշդ չէ: Աթաթօլը աշխարհի մէջ խաղաղութիւն ուղած է, բայց ասիական կրքած ենք ընել արդեօք: Երբ ուրիշ ազգի մը պապերը կ'ամբաստանեն,

Օր. Միւսնի Պետրոսեան,
Տէր եւ Տիկին Միշէլ Պետրոսեան,
Տէր եւ Տիկին Փաթրիք Պետրոսեան եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Ժան - Լիւք Պետրոսեան եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Էմման Պետրոսեան,
Տէր եւ Տիկին Կրեկուար Յովհաննէսեան,

ինչպէս նաեւ Յովհաննէսեան, Կենիա, Սիլինտիր, Մուրատեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, զաւակին, եղբոր աղջկան, թոռան եւ ազգականին»

ՅԱՌԱՋԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ
մահը որ պատահեցաւ Յուլիս 18-ին, 29 տարեկանին:
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի, Երեքշաբթի, Յուլիս 23, ժամը 11-ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցին 15, rue Jean-Goujon, Paris 8^e

Որեւէ մահազգ զրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայ իրենց այդ նկատելի:

Ոչ ծաղիկ, ոչ ծաղիկասկի:
Փոխան ծաղիկի նուէրներ ազգային հաստատութեանց:

«ՅԱՌԱՋ» - Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Էմման Պետրոսեանի:

ՅԱՌԱՋԻ ԲԱՐԳԱՆԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ
ԵՆՈՐՀԱՎԱՆՈՒԹԵԱՄՔ ՍՏԱՅԱՆԲ

ԳԱՇՆՆ. - Տիկին Վարդուհի Գարաօղլանեան 300 Ֆր.:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83, rue d'Hauteville, 75010 PARIS
SIRET: 51027317 A R. C. Paris
Commission paritaire: N° 55935

Lors de vos vacances sur la Côte d'Azur cet été, le HOME ARMENIEN serait ravi de vous recevoir

le Mardi 15 Août
pour sa

FETE CHAMPETRE

A cette occasion, vous passerez une journée très conviviale en assistant à la Messe et la Bénédiction du Raisin, puis vous pourrez déjeuner en famille, entre amis en écoutant notre musique folklorique et en admirant les jeunes danseurs du groupe PAREGAMOUTIOUN d'Erevan, en tournée dans notre région.

L'établissement est entièrement rénové et le cadre vous surprendra agréablement.

RESERVATION:

HOME ARMENIEN

107, avenue Maréchal Lyautey, 83700 Saint-Raphaël
Tél. : (16) 94. 95. 00. 30.

չեն յաջողի խաղաղութիւն հաստատել»:
Հանդիսավարը վերջին հարցում մը ուղղեց Մահմուդեանին: Ան ըսաւ որ այսօր ալիւս կրօնական ու էթնիք խմբակներու վրայ հիմնուած քաղաքականութիւն մը չէ որ կը տեսնուի, այլ տրամաբանական քաղաքականութեան մը նշաններ կը ստացուին: Դուք ի՞նչ կը խորհէք այս մասին:

Մահմուդեան պատասխանեց. «Մենք թրքախօս երկիրներու այդ աչքով նայեցանք, բայց տեսնա՞ք որ անոնք այդպէս չմտածեցան այս հարցին: Հայրենասիրական գրականութեամբ տեղ մը հասնիլ կարելի է: Թուրքերը պէտք է ձեռքադառնան իր անկախութեան»:

Իսկ Աթաթօլ աւելցուց որ նշանները ցոյց տուան որ Հայաստանի Հայերը պետութիւն դառնալ սկսած են, մինչ արտասահմանի Հայերը ինքնութեան համար թշնամի մը պէտք ունին: Յաջողեցան Պէշմար Լէուիսը դատաւարտել: Ասիական անընդունելի բան մըն է: Միայն թէ

CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

«REGION MARSEILLE»

DINER - DEBAT

Thème : LA CONDITION FEMININE EN ARMENIE

en présence de
Mme Vanouhie ISSADJANIAN
(Présidente des Croix de Secours Diasporiques HOM)

et de
Mme Alvart BEDROSSIAN
(Présidente de la Croix de Secours d'Arménie)

le Mardi 25 Juillet à 20 heures 30
Hôtel S O F I T E L / Vieux Port
Restaurant les 3 Forts

P.A.F. : 250 F.

Prière de réserver impérativement avant le 20 Juillet aux :

91. 70. 00. 32
91. 50. 68 71 — 91. 61. 10. 82
(après 20 heures).

**

COLONIE

Le Conseil d'Administration de la CBAF vous informe qu'il reste des places à la colonie de Bellefontaine (Jura) pour le séjour d'Août, du 30 Juillet au 23 Août.

Pour tout renseignement, veuillez téléphoner au 48. 24. 46. 57 du lundi au vendredi de 10h à 15h.

ՎԱՐԴԱՎԱՐ

Ս. ՅՈՒՎԱՆՆԵԱՄԿՏԻՉ ՓԱՐԻՋ

Կիրակի, Յուլիս 23, վարդավառ, Տօն Պայծառակերպութեան Բրիտանի Աստուծոյ Մերոյ Ի Թափօր Լեռին:

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8-45:
Պատարագ՝ ժամը 10-30-ին:

Այսօր, Եւրոպայի Կաթողիկոսական Պատուիրակ և Փարիզի Հայոց Առաջնորդ Գրիգ Ս.Ր. ՆԱԳԻՍՏԵԱՆ

Պատարագէն անմիջապէս առաջ, Դրաւոսեան Հորա աստիճաններ պիտի շնորհով Կարապետեանի:

Ապա «Ճաշու Գիրք»էն առաջ՝ Սարկուազ պիտի ձեռնադրէ՝

Ուրախակիւններ՝ Անդրանիկ Ալթունեանը, Գամէլ Գոհեանը եւ Գրիգոր Ահարոնեանը:

ԾԱՆՈԹ. - Այսօր հոգեհանգիստ չի կատարուի:

Երկուշաբթի, Յուլիս 24, Բ. օր վարդավառի: Յիշատակ Մեռելոց:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ, ժամը 10-ին, պատարագ կը մատուցուի, որու աւարտին կը կատարուի հոգեհանգիստ «Վան համբէն ննջեցեալոց»:

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Կիրակի, Յուլիս 23, տօն է Վարդավառի: Այս առթիւ Լիւոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցոյ մէջ Եպիսկոպոսական պատարագ կը մատուցուի:

Օրուան պատարագը կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ՝

ՆՈՐԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԶԱԲԱՐԵԱՆ Հայր. Պատուիրակի Փոխանորդ Լիւոնի եւ Շրջակայի

ՍԱՐԱՆ ԲԱՐԳՄԱՆՉՈՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԷՅԼ

Կիրակի, Յուլիս 23, ժամը 10-ին
Մայր Եկեղեցոյ մէջ
կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԶԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԼԵՏԻՖԵԱՆ

Երկուշաբթի, Յուլիս 24, Մեռելոց, ժամը 10-ին
Մայր Եկեղեցոյ մէջ
կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԵԲՐԵՄ ԱՐԵՂԱՅ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

SABERATOURS SEVAN VOYAGES SABERATOURS SEVAN VOYAGES SABERATOURS SEVAN VOYAGES

PARIS-EREVAN-PARIS

VOIS HEBDOMADAIRES

- ASSISTANCE A L'AÉROPORT
- ORGANISATION D'ACCUEIL ET DE TRANSFERT
- RÉSERVATION D'HÔTEL
- LOCATION DE VOITURE AVEC CHAUFFEUR
- EXCURSIONS GUIDÉES
- VOYAGES ORGANISÉS EN GROUPE

PARIS-EREVAN

VOL CARGO MENSUEL

PRIX

PARIS-EREVAN-PARIS
3600 F

RENSEIGNEMENTS
ET RÉSERVATIONS
SUR SIMPLE APPEL

SABERATOURS

31, RUE D'ARGENTEUIL - 75001 PARIS
TEL 42 61 51 13 - FAX 42 61 94 53

SEVAN VOYAGES

48, COURS DE LA LIBERTÉ - 69003 LYON
TEL 78 60 13 66 - FAX 78 60 92 26

EREVAN

37, RUE HANRABEDOUTIAN - EREVAN 10
TEL 52 54 48 - 52 85 48 -
FAX 52 54 48

EN COLLABORATION AVEC
ARMENIAN AIRLINES

STUDIO WICKEN PARIS 1995

ՀԱՐԱՇ - ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒԼԻՍ 22.23
SAMEDI - DIMANCHE
22-23 JUILLET
1995

ՀԱՐԱՇ

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 48. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

LE NUMERO : 5,00 F

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՀԱՆԱՐՇԵ ՄԻՍԱԲԵԱՆ (1925-1957)

Fondateur **SCHAVARCHE MISSAKIAN**

69° ANNEE — N° 18.640

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ձեռնարկի ճամբար Ռուսաստանի արա-
յանը (տե՛ս՝ մեր նախորդ թիվը) բաւա-
րան հետաքրքրական բնութիւնն է։ Բա-
նակցութիւնները շարունակուած են Յու-
լիս 20-ին Գորգիի եւ ուսանական պատուի-
րակութեան պարագլուխը յայտարարած
է. «Վերջնական տարբերակ մը, ար-
դիւնք գիշերմանը եւ ընդհանուր վիճա-
րանութեանց, ձեռնարկու վրայ է», մինչ
պատուիրակութեան մէջ ուրիշ անդամը՝
Արկադի Վոլոկի ըսած է թէ՛ «այսօր դիւ-
րարէկ հաւատարմութեան մը հա-
տաւեր»։ Մոսկուայի առաջարկած ընդլայ-
նուած ինքնավարութիւնը կը յաւանդի. -
«Միացնել հիմնական երկու սկզբունք-
ներ. ռուս Պետութեան ամբողջականու-
թիւնը եւ Ձեռնարկի համար յատուկ կա-
նոնադրութիւնը ինքնավարութեան գաւազանի
մէջ»։ Ձեռնարկի ժողովուրդին համար»։ Ձե-
ռնարկը առաջարկած են որ առկա կը ձգտի
«միացնել ինչ որ չի միացուիր»։ Յի-
շուհը որ ուսանական պատուիրակութեան
անդամ՝ Արկադի Վոլոկի անցնալին պետն
էր ուսանական այն մարմինն որ նշանակ-
ուած էր Դարաբարդի ճամբար, ինքնուր-
ոյնութեան շրջանին (1989 Յունուար 14)։

ՊՈՍԵՆՈՅ Վիճակը չիօթ պատկեր մը
էր պարզէր Յուլիս 21-ին, մինչ Լոնտոնի
մէջ արեւմտեան Պետութեան Արտաքին
Եւ Պաշտպանութեան նախարարները ժո-
ղով կը գումարէին որոշելու ճամբար թէ
ի՞նչ պիտի (չ)ընեն։ Տեղւոյն վրայ,
բայց չէր որ Ձեռնարկի ինքնավարութեան
մէջ, բնակչութիւնը
հասցուած է։ Միւսմամբնակ Պոսենոյ
պարագլուխը՝ Ռատովան Գարաւա-
նի որ արհեստով յիմարարութիւն կը
կատարէ կարգադրութիւնը հողային
փոխանակումներով։ Կորածէի փոխարէն
կողմէ քանի մը շրջագոտիներ Սարալիւ-
նի պոլիս վրայ։ Արքայ փիշիւր ալ Գու-
նի ձեռքին թեւ թեւ կը փորձեն միջոցա-
րէ կազմակերպել, գոհեցնել ընտանիք-
ներն ու վերադարձնել, չընելով աւերուած
շրջանները։

ՅԱՐԱՍԱՅԻ մէջ ալ, մօթը մեծ համե-
նատութիւններու հասաւ շարժումն ըն-
թացելին։ Յուլիս 20 եւ 21-ին Չեքոսլովա-
կիոյ 36-ի հասած էր Փարիզ եւ 39 - 40-ի
հարաւ - արեւմտեան որոշ շրջաններ (օրի-
նակ՝ Ալպի)։ Նախազգուշական միջոցներ
հարկ է առնել, մանաւանդ մանուկնե-
րու եւ չնչոտութեան դժուարութիւններ
ունեցող անձերու համար։ Միացեալ -
Նամանկներու մէջ 752 հոգի մեռած է,
9 հոգի ալ՝ Սպանիա, Հարկ է շատ եւ
յոյժալի ջոկ խմել։ Զգուշ պէտք է ըլլան
նաեւ տարեց անձերը, որոնք անհանգստու-
թիւն ունեցողները եւ դէրերը։

ՌԻԶՈՒՆՏԵՐԻ մէջ (հարաւ - արեւել-
եան Անատոլի) 15 փերտեր սպաննուած
են ներքին բախումներու հետեւանքով
կառավարամէտ ուժերու եւ ՓԲԲ-ի ան-
դամներու միջեւ։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ Իււզոբրսկի գրադատան տը-
նորէն՝ Օլեգ Կանտոր սպաննուած է իր
բնակարանին մէջ, ըստ Ինթէրֆաքս մա-
մուլի գործակալութեան։

ԸՆԿԵՐՈՒՆ ԱՊՍԶՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ բա-
ցը 56 միլիոն Փրանք էր 1994-ին եւ 62
միլիոն կը հասնի 1995-ին։ Կառավարու-

ՆԱԽԱԳԱՀ Լ. ՏԵՐ-ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ՊԱՏՈՒՈՅ ԳԻՐԸ ՊԱՏՄԱՐԱՆ ԻՎ ԹԵՐՆՈՆԻ

Յուլիս 19-ին Հայաստանի Փարիզի դես-
պանատան մէջ գործակար Վահան Տէր -
Ղեւոնդեան ծանօթ պատմաբան Ի. Թէր-
նոնի յանձնեց Լեւոն Տէր - Պետրոսեանի
պատուի գիրը որով Հայաստանի նախա-
դա՛նը կը գնահատէր Փրանսացի մատու-
րակներին Հայ Դատին բերած կարեւոր
նպաստը։

Ան շնորհակալութիւն յայտնելով իր
գործին գտած գնահատանքին համար,
խօսեցաւ զինքը Հայերու ցեղապանութեան
նիւթը ուսումնասիրելու միջոց ազգայնե-
րու մասին. ըսաւ թէ դիւանագիտական
մակարդակի վրայ կատարուած աշխա-
տանքին ետք, պէտք եղած էր պայքար
մղել ժխտումի երեւոյթին դէմ, ինչպէս
Պ. Լեւոնի պարագային։

Պատուի գիրի յանձնումին ներկայ էին
շուրջ տասնեակ մը լրագրողներ ու քանի
մը հրաւիրեալներ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՆԻՆԵՐԸ ՎԵՐՏԵՑՈՒՄԻ ԺԱՏՐԱԿԻ ՄՐՅԱԶԱՐՔԻՆ

Յուլիս 5 - 15 Վերտէսի մէջ կայացաւ
Եւրոպայի կրտսերներու (10,12, 14 տա-
րեկան) ճառարկի տարեկան մրցաշարը։
Հայաստանի խումբէն ուղարկու արդիւնք
ձեռք ձգեց իշխանութիւն Սերանոյ Անդ-
րեանեան որ 6,5 կէտով դրանց Գ. տեղը
չահելով բաժակ եւ պրոնզէ մետալ։ Ան
յաղթեց առաջին հինգ մրցումներուն եւ
միայն փորձառութեան պակասի պատճա-
ռով (ան 9 տարեկան է տակաւին) չկրցաւ
առաջին տեղը դրանել։ Սերանոյ յաջորդ
տարի կրնայ մասնակցել 10 տարեկաննե-
րու մրցաշարին։

Յաղթանակին շատ մօտեցաւ աշխարհի
ախոյան Լեւոն Արուսեան որ 6-էն 5 կէտ
ունէր բայց վերջաւորութեան յոյժառութիւ-
նը արգելք եղաւ յաջողութեան։

Լիւթ Միլոսեան (13 տարեկան) եւ
Գարրիէլ Սարգսեան (12 տարեկան) չահե-
ցան 6 կէտ եւ տեղ դրանցին առաջին
վեցեակին մէջ։

Վարուժան Յակոբեան (12 տարեկան)
չահեցաւ 5 կէտ, իսկ Դիմիտրի Յարու-
թիւնեան 4,5 կէտ։ 5,5 կէտով առաջին
տասնեակին մէջ տեղ դրանց Սերգէյ
Մահաեսեան (10 տարեկան)։

Հետաքրքրական էր հայ եւ արգենտինի
պատանիներու հանդիպումը։ 6 խաղէն 4-ը
չահեցան Հայերը, երկուքը աւարտեցաւ
հաւասար արդիւնքով։

Վերտէսի երթին ու դարձին Հայաստա-
նի երախտները 3 օր մնացին Փարիզ ու
ազգայններու ջերմ ընդունելութեան ար-
ժանացան։

18 եւ 16 տարեկանէն վար պատանինե-
րու ախոյանութեան մրցումներն ալ տեղի
ունեցան եւ Լեւոնեանի Զակար քաղաքը։
Երիտասարդ Մաթեոսեան չահած է Գ.
տեղը, 16 տարեկանէն վարեցու դասա-
կարգին մէջ։

Թիւնը ելք կը գնաւ եւ անկարելի չէ որ
նոր յաւելումի մը դիմէ ՍԷ - ԷՍ - ԺԷԻ
(Ընկերային Ընդհանրացած Օժանդակու-
թիւն, մէջ տեղ դրուած Մ. Ռոքարի կող-
մէ, երբ վարչապետ էր եւ խտորէն ըն-
նազատուած այդ օրերուն այսօրուան մե-
ծամասնութեան կողմէ)։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Անկախ Հայաստանի պատմութիւնը
արձանագրեց նաեւ խորհրդարանական Ա.
ընտրութիւնը որուն պատրաստութեան,
քուէարկութեան ու արդիւնքներուն մա-
սին կը շարունակուին ընդդիմութեան
բողոքներն ու արտոնքները։ Հայաստա-
նի Յուլիս 6 - 12-ի մամուլն ալ լեցուն է
այլթաքումներու, ապրիլնութիւններու
մասնաշուկաներով։ Յուլիս 5-ի օրուան
եռակի քուէարկութեան (Սահմանադրու-
թիւն ու մեծամասնութեան եւ համեմա-
տական կարգով ընտրութիւն) ամէնէն
լայն պատկերացումը կու տայ «Ազգ»
որուն լրագրողները չընթած են ընտրատա-
րածքէ ընտրատարածք, այսպէս արձա-
նագրած իրենց տեսածն ու լսածը։ Իսկա-
կան արհեստավարական մօտեցումով
կատարուած անոնց չընթացողութեան տե-
ղեկատուութիւնը արուած է թերթին Յու-
լիս 6-ի թիւին մէջ։ Շուրջ երկու էջ դը-
րուած այդ տեղեկատուութեան կա-
տարուած քաղաքական ծուլերով ու չի-
տակներով։

«Ազգ»ականներ՝ Սառա Պետրոսեան,
Անահիտ Յովսէփեան, Գաբրիէլ Մարտոյ-
եան, Արիս Դադիսեան եւ Յակոբ Ասա-
տրեան Յուլիս 5-ին գտնուած են մէկ
տասնեակէ աւելի ընտրատարածքներ.
ուղարկու առաջին պարագան ԷԼԼԿԿ
ընտրողներու աշխուժութիւնը, յետոյ ըն-
թացակարգէն յարուցուած դժուարու-
թիւնները, նաեւ անկազմակերպ վիճակ-
ներ։

Ստորեւ մէջբերումներ անոնց արձա-
նագրութիւններէն։

...Երբ 175-ի յանձնաժողովի նա-
խագահ Ասիա Զամպանից փորձում է-
ինք տեղեկանալ ընտրութիւնների ընթաց-
քի մասին, այդ պահին նոյն ֆուտբոլիստի
դուրս եկան երկու ընտրող։ Յանձնաժո-
ղովի նախագահը փորձեց արագացնել,
քէ նրանք փախստականներ են, բայց
ինքն էլ նկատելով նրանց ձեռքին երեք
ֆուտբոլիստի (մեծամասնականի, համա-
մասնականի եւ հանրաքուէի), անմիջա-
պէս իր մօտ կանգնեց նրանց Ադրմիկ եւ
Գոհար Մովսիսեաններին, եւ յետ վերց-
րեց մեծամասնականի եւ համապետական-
նի ֆուտբոլիստները, որից պարզ դար-
ձաւ, որ նրանք ֆուտբոլիստներ են վիզէն հա-
շտութեան օգտին։

Յուլիսի 5-ին ընտրական փառքու-
թիւնը դեռեւ շարունակուում էր երեւա-
նի փողոցներում, մասնաւորապէս փողո-
ցային առեւտրով զբաղուող երիտասարդ-
ների կողմից։ «Սահմանադրութիւնը ա-
յո՛ւ», «Հանրապետութիւնը բոլորին կը
քողեն», մնացածին կը ջնջեն» յատկապէս
ծեր մարդկանց ուղղուած փառքը սա-
կայն միանգամից չլուսաւորեց մեր «կողք»
ու «խուլ» հայրենակիցներին։

Նկատելի ընտրախախտումն ոչ հազ-
ուադէպ օրինակ էր նաեւ նոյն անգի-
տաբեր մարդկանց «ուղեկցումը» ֆուտ-
բոլի, որն ընթանում էր երեւոյթութիւնի
խորհուրդ փառքուութեամբ։ «Դիւերը»
պատմաաւարանցիկ իրենց հագածութիւ-
նը կողքինների հայրենի չկարգաւոր, ալ-
նոց չունենալու կամ ընդհանրապէս չունե-
նելու փաստով։ Տարածուած էր նաեւ մի
ֆանի հոգով ֆուտբոլի մտնելը։ Խախտ-
ման մասին յիշեցմանը շատերը խիստ
«հայկական» պատմաաւարանութիւն էին

ՌՈՒՍ ԵՐԵՍՓՈՒԱՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Յուլիս 2 - 6 որպէս դէտ Հայաստան
գտնուած Դումայի պատուիրակութիւն մը
Մոսկուա վերադարձին հրապարակած է
կարգադրութիւնները։ Պատուիրակութեան
անդամները գտնուած են Երեւանի ու Աշ-
տարակի 60 ընտրական շրջանները։ Անոնք
ակնատես եղած են բազմաթիւ օրինա-
խախտումներու։ Գրեթէ ամէն տեղ կա-
տարուած է օրէնքով արգելուած քարոզ-
չութիւն։ Որոշ խնդիրներ հրապարակած
էին։ Նաեւ քուէարկութեան պայմանաժամը
երկու ժամ երկարաձգելու որոշումին մէջ։

Նկատուած են նաեւ թէքիք անկարգու-
թիւններ. բաւարար թիւով խուցեր չեն
եղած, որոշ քուէարկութիւններ մէջ իշխող
կուսակցութեան անունը աւելի ուղարկու-
կերպով արձանագրուած է, գտնուած են
մարդիկ որոնք փորձած են մէկ անձնա-
գիրով քանի մը քուէարկութիւն ստանալ, եւ-
այլն։ Ռուս դէտերը նշած են տակաւին
որ Ազգային խորհուրդի եկած շատ մը զաղթա-
կաններ չեն կրցած քուէարկել որովհետեւ
իրենց անունները չեն գտնուած ընտրա-
կան ցուցակներուն մէջ։

Երբեմն «Իմ կնիքը չի», ինձ հետ պոսի
լինի։ Ու՛մ անսի՛ նրան պոսի ընտրի»։

Քուէաբերքիկներ ստացած մի քանի
ֆագուի, պատմաաւարանքով իր հայե-
րէն չկարգաւոր փաստ, ֆուտբոլիստի էր
մտնում «օգնականի» հետ։ Երբ խոչընդո-
տեցին մտնելը, «օգնականը» փաստեց, քէ
«ինչ բան է, քուք տեղերում էլ քույլ են
սակիս երկու հոգով մտնել»։ Այլ ու ձախ
սպառնալիքներ տեղացող կիներ դուրս ե-
կաւ սեմեակից՝ քերքիկները ձեռքին։ Այ-
նուհետ դուրս դուրս կանգնած ոստի-
կանների քողարկութեամբ մի ֆանի քո-
պէ յետոյ նորից ներս մտաւ եւ բռնի ու-
ժով ֆուտբոլիստները նետեց տուփի
մէջ։

Ընտրողներից մէկն էլ առաջադրուած
քեկնածուներից ընտրել էր միայն Եւ-
ուարդ Մատաթեանին, որովհետեւ նա
երկու անգամ խոստացել է պատգամա-
ւոր դատաւոր դէպքում աշխատեցնել 45
համարով սկսուող աւտոմատ հեռախո-
սային կայանը։ Իսկ միւս քեկնածուները,
քէն վատ տպատրուբիւն չեն բողի,
սակայն չեն կարող ֆագուական ապա-
րէզում գործել։

Մեր դիտարկումներից յատկաւորեմ պարզ
դարձաւ, որ յատկապէս գիւղերում ժողո-
վուրդը անհետեւել է կուսակցութիւնների
համամասնական ցուցակներին, Սահմա-
նադրութեան հանրաքուէին եւ անակնկա-
լի գաղով միանգամից ձեռքին յայտնուած
երեք ֆուտբոլիստներից, կողմնորոշու-
ելու համար դիմում էին յանձնաժողովի
անդամներին ու վստահուած անձանց։
Նրանցից իւրաքանչիւրն էլ կողմնորո-
շում էր իւրովի եւ ինքնուրուի անհա-
տում էր փառքուութիւն։ Անտեղեկ էին
ջնջելու կարգին, հետեւաբար նաեւ ֆու-
տբոլիստներից շատերն անվաւեր էին
դատում։ Միանշանակ է, որ ժողո-
վուրդը անպատրաստ էր միանգամից երեք
ծանրակշիւ ընտրութիւն կատարելու։

Թիւ 6 ընտրատարածքի 28-րդ ընտրա-
կան տեղամասի սրահում ակնատես ե-

(Շաք. Գ. Էլ)

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԻՐ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Հայաստանի մամուլի թերթ մը վերջերս վաճառքի փոխանակումը չընդհատելով, շարունակելով իր լուսավորչական գործունեությունը, հարգելի ընթերցողներին համարձակություններով, հարգելի ընթերցողներին համարձակություններով, հարգելի ընթերցողներին համարձակություններով...

Մամուլի թերթի ընթերցողներին համարձակություններով, հարգելի ընթերցողներին համարձակություններով, հարգելի ընթերցողներին համարձակություններով...

«Երկիր» թերթի 23-ի թիվին մէջ իրեն հետ Անահիտ Ազատեանի կատարած հարցազրույցին մէջ մասը կը գրաւէ իր գլխավորած նախարարութիւնը...

Հայաստանի Արտաքին Նախարարութիւնը աւելի քան 200 աշխատակիցներ խմբով կառուց մըն է, առանց նկատի առնելու արտասահմանի մէջ գործող պաշտօնէիները...

Փորձառու ուժերու եւս չգոյութիւնը զինք կը մղէ անընդհատապէս խորհրդային շրջանի դիւանագէտները գործի լըծելու կարելիութեան: Կըսէ թէ ինք զէմ է Արտաքին Նախարարութեան պաշտօնէին մէջ ընդգրկուած մասնագէտներու որակը ամբողջութեամբ չի գոհացնել նախարարը...

Սոսկելով նախարարութեան նիւթական միջոցներուն մասին, վաճառքի փոխանակումը չընդհատելով, շարունակելով իր լուսավորչական գործունեությունը...

Սոսկելով Սփիւռքի մասին, նախարարը գոհունակութիւն կը ցուցնէ որ Հայաստանի հետ յարաբերութիւնները այսօր շատ աւելի յստակ, որոշակի եւ արդիւնաւէտ դարձած են: Ան կ'ըսէ. -- «Հայ մարդիկ աշխարհի բոլոր ծայրերում բնակութիւն հաստատելով երազել են իրենց անկախ պետութիւնը, որն այսօր կայ, եւ նրա հետ հարաբերութիւնները ունեն այդ պետութեան առաջը»: Պարտականութեան միակողմանի այս սահմանումէն ետք, վ. Փափազեան կ'աւելցնէ թէ այս յարաբերութիւններուն մասին զգուշութիւն կ'արտայայտեն «կառավարական ընկերները»: Այս նշումը առիթ կուտայ իրեն անընդհատապէս Սփիւռքի մէջ քաղաքական կուսակցութիւններու գոյութեան մասին: Կըսէ թէ իր կարծիքով, Սփիւռքի որեւէ քաղաքի մէջ քաղաքական կուսակցութիւն չի կրնար գոյութիւն ունենալ: «Քաղաքականութիւնը վարում է պետութեան ներսէն»: Կը բացատրէ թէ քաղաքական կուսակցութեան մը գոյութեան իմաստը կը կայանայ իշխանութեան ձգտումներին մէջ: Կը հաստատէ թէ վաղ թէ ուշ, «Երբ Հայաստանը գոյատեւի, Սփիւռքի քաղաքական կազմակերպութիւնները ինքնաբերաբար կը վերանան»: Ասով հանդերձ, կ'ընդունի թէ կարելի է հաջող մասին րանք իրեն, բռնակարգ, համոզել ու կ'ըսէ. -- «Իսկ եթէ կարգաւորուի մեզ հակառակը ապացուցել, ես շատ ուրախ կը լինեմ: Բայց պիտի ապացուցել ինտելիկտի շնորհիւ, ոչ թէ ալմկարքութեամբ»:

Արդարեւ, ժամանակակից, այլ անուանուած հարց մըն է Սփիւռքի կուսակցութիւններուն յետագայ բնոյթը: Սփիւռքի մէջ որ քաղաքական ուժն իրաւունք մը զուրկ է, ուժիւնն առիթ կուսակցութիւնները կատարելին մշակելու, ինքնութեան պահպանումը, նոր սերունդները հայութեան աղբիւրն եւ որոշ չափով արեւմտահայութեան դատը իրենց ըմբռնած, իրենց կրցած ձեռքով հետապնդելու գործը: Այսօր, Հայաստանի անկախութեամբ, անոնց քաղաքական գործունեութեան դաշտը արդէն փոխադրուած է հոն: Սփիւռքի պարագային համար, ասով իսկ բացառապէս կը դառնայ յետագայ գործունեութիւններու մասին խորհրդածութեան ու հիմնարկումի պարտաւորութիւնը: Հարցը վրէժն է որ Հայաստանի մէջ ընթերցողը, կողմնակից, աթոռ ու դիրք գրաւելու մտահեռումը տեղ պիտի ձգէ՞ անոնց, որ մը գուրսի մասին ալ մտածելու: Դատելով ներկայի վիճակէն երբ նրա կողմէն միջոցներ, մամուլ, եւայլն առանց համոզիչ հետաքննարկում կը տարուին Հայաստան ու անկէ մամին գնով ինքզինք «ազատագրած» պատահապաշտներու անհետաքրքրական անուններն ու անոնց արտայայտութիւնները կը հիւրընկալուին քիչ մը ամէն մարդի մէջ, մարդ կը տարբի հարց տալու թէ Սփիւռքի կուսակցութիւններն ալ համակերպած են վ. Փափազեանի արամաբանութեան:

Զրոյցին վերջին մասը անուղղակի կերպով կը շօշափէ Հայաստանի եւ Սփիւռքի որոշ շրջանակներու հակադրութեան գլխավոր հարցի վերածուած նիւթը: Վահան Փափազեան ըսելէ ետք թէ «Արտաքին քաղաքականութիւնը պիտի օրինաւոր լինի», կը բացատրէ. «Չաւ նշանակում է այսօրուայ Հայաստանի Հանրապետութեան ռեալ իրավիճակին եւ հետադարձութիւններին համապատասխանող քաղաքականութիւնը: Մենք բոլորս, որպէս Հայեր, ունենք շատ մեծ ցանկութիւններ եւ երազանքներ (Սփիւռքում քիչ Հայաստանում): Մենք բոլորս ուզում ենք որ մեր պատմութեան այս կամ այն անարդարութիւնն այսօր ընդգրկուի: Բայց բոլորս էլ պիտի գիտակցենք որ կան ինչ - որ բաներ որ այսօր հետադարձ կ'անել եւ եթէ դա յարգուիցէ այսօր անկ, վաղը հետադարձ կը լինի անցնել յաջորդ փուլին, յետոյ երբոր...»: Ընդունելով հանդերձ թէ այդ ինչոքները պէտք է բոլորը մտահոգեն, լուծումներու միակ ճամբայ կը նկատէ օրինաւորութիւնը, չի նշաւ համար «անկեքեք երազների գիրկը»:

Ծանոթ է որ Հայաստանի արտաքին քաղաքականութեան պատասխանատունը...

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՇԵԱՐՀԱՅԻՆ ԽԱՂԵՐԸ

Յուլիս 10-էն 15, Փարիզի Քարմանիէի մարզարանին մէջ տեղի կ'ունենային Վ. Բ. Ը. Մ. -ի համաշխարհային ԺԴ. խաղերը: Աշխարհի չորս անկիւններէն չորս 500 հայ մարզիկներ՝ տղաք թէ աղջիկներ եկած էին յայտ քաղաք, մասնակցելու մարզական այս մեծ հաւաքութիւն: Յունաստանէն, Սուրիայէն, Լիբանանէն, Արժանիքներէն, Պելժիկայէն, Միացեալ - Նահանգներէն, Գանատայէն, Ռուսիայէն, Անգլիայէն, Զուիցիերայէն, Կիպրոսէն, Իտալիայէն, Աւստրալիայէն եւ Ֆրանսայէն ժամանած հայ երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ համախմբուած էին Ֆրանսայի մայրաքաղաքը, անշուշտ մրցելու եւ շահելու կիրքով, բայց եւ աւելի՛ հայ երիտասարդական թարմ մթնոլորտին մէջ շնչելու համար:

Խաղերը սկսան Երեւանի մէջ, Յուլիս 11-ին: Անոնք կը կայանային աթլէթիկ մ, սեղանի թէնիս, պատմութիւն, վոլէյ-պոլէս եւ ֆութբոլ: Ամբողջ չորս օրերու ընթացքին տեղի ունեցան զտուրի խաղեր, աւարտականները նախատեսուած էին Շաբաթ, Յուլիս 15-ին:

Շաբաթ առաւօտեան ժամերէն բազմահարկ մարզադահլէր լեցուցեր էին մարզարանը եւ յայտագիրը կը սկսէր վոլէյ-պոլէս աղջիկներու աւարտականութիւնը: Դէմ դրեցին եւ խաղը վերջ գտաւ այս վերջնոյն յաղթանակով (2 - 0): Ասոր կը յաջորդէր տղոց մրցումը, որ ընդգէմ Փարիզի, Կլէմէնտի յաղթանակով պսակուեցաւ (2 - 0): Վոլէյպոլի այս դրոյ Պարտականներէն ետք պատմութիւնը Պէլժիկայի եւ Հայկական պատմութիւնը աղջիկներու խումբերը: Արդիւնք. -- Պէլժիկ 66 - Հայկական 51: Իրենց յաջորդեցին Պէլժիկի եւ Լոս -- Անճելլի տղոց խումբերը, որոնց մրցումը աւարտեցաւ Պէլժիկի յաղթանակով (88 - 79): Օրուան վերջին աւարտականը կը վերաբերէր ֆութբոլի որ դէմ դրեցին Հայկական Թորոնթոյի եւ Նիկոսիոյ խումբերը: Բաւական հաւասարակշռուած խաղը շահեցաւ Թորոնթոյի խումբը 1 - 0 արդիւնքով: Բոլորին համար մեծ անակնկալ եղաւ տեսնել համաշխարհային համաւի տէր իրաւարար Ժոէլ Քիլիսիի ներկայութիւնը, որ խաղն ալ վարեց:

Յետմիջօրէի յառաջացած ժամերուն երբ վերջ գտան այս աւարտական խաղերը հաղորդուեցաւ որ մրցանակները կը բաշխուին աւելի ուշ պարահանդէսի ընթացքին եւ հուսկ տեղի ունեցաւ փակման հանդիսարանը արարողութիւնը: Իւրաքանչիւր խումբ իր տեղը գրաւեց եւ մարզադահլէրն վրայ, Հ. Բ. Ը. Մ. -ի Գողթան երգչախումբին ընկերակցութեամբ երգուեցան կարգով Ֆրանսայի եւ Հայաստանի փառերգներն ու Հ. Բ. Ը. Մ. -ի քաղաքը եւ պաշտօնապէս վերջ գտաւ համաշխարհային ԺԴ. խաղերուն մարզական բաժինը:

Ըսենք նաեւ որ նախորդ օրերուն տեղի ունեցած էին աթլէթիկ մրցումները որոնք տղոց մօտ վերջ գտան Նիկոսիոյ մարզիկներուն ջանքերով յաջողութեամբ: 100 մետր՝ Զ. Պողոս (Նիկոսիա), 400 մետր՝ Գ. Մամարեան (Նիկոսիա), 1500 մետր՝ Ս. Բարսեղեան (Նիկոսիա), հեռացում՝ Ս. Մարգարեան (Նիկոսիա) եւ 4x100 մետր՝ Նիկոսիոյ հաւաքականը: Իսկ աղջիկները. -- 100 մետր՝ Նայրիի Հայրապետեան (Պէլժիկ), որ կտրած է Հ. Բ. Ը. Մ. -ի համաշխարհային խաղերու ռ. Բ. Ը. Մ. -ի մրցումը, 400 մետր՝ Գ. Մամարեան (Նիկոսիա), հեռացում՝ Ս. Մարգարեան (Նիկոսիա) եւ 4x100 մետր՝ Մէլլուրիի հաւաքականը: Թէնիսի բաժինները կ'երթային Պէլժիկ եւ Տիւրքիոյ:

Այս խաղերը վերջնապէս կը փակուէին Յուլիս 15, Շաբաթ գիշերը Մոնթարնասի

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՁԻ ԶՈՅԳ ՀԱՆԴԷՄԵՆՈՐԸ

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ Կրթարանի Մանկապարտէզի ամառային հանգստեղի ունեցաւ Շաբաթ, Յունիս 17-ի առաւօտեան, վարժարանի Գրիգոր Զօհրապուրանի մէջ: Ներկայ էին Ալֆորվիլի Ս. Պողոս - Պետրոս Եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ Ներսէս Ծ. Վրդ. Բապուճեան, Փարիզի եւ շրջակայի Կրթարանի Ընկերակցութեան Վարչական Խորհուրդի ատենապետ Պր. Համադաս Մոմեան, Ալֆորվիլի քաղաքապետ Ռոմէ Թիւրք եւ Ժան Փրէն Մօրանէլ, Եկեղեցւոյ հոգաբարձու թեմա եւ վարժարանի կրթական յանձնարարներ անդամներ, բազմաթիւ ծնողներ, աղջիկներ՝ Փարիզի եւ շրջակայ արուարձաններէն:

Առաւօտեան ժամը 10.30-ին սկսաւ հանգստեղի, վարժարանի տնօրէնուհի Տիկին Մոնիք Գասարեանի բարի գալուստի եւ ողջոյնի խօսքերով: Նախ իր գոհունակութիւնը յայտնեց ներկաներուն, եւ մասնաւորապէս ծնողներուն, որ եկած էին իրենց զաւակները քաջալերելու, ուրախանալու եւ վաղիւրու իրենց զաւակներուն կողմէ կատարուած երգերը եւ պարերը, եւ բացուած յարաբերեց հանգստեղի:

Վարդապետը բացուեցաւ, փոքրիկ մանչեր եւ աղջիկներ շարուած էին բնիկ վերայ կարգով եւ պատշաճ համադրեցան ըով:

Բողոք դասարանի աշակերտներ հրապարակեցին մեզի ներկայացուած մը՝ «Մաղկի ու Մեղուն»: Ապա երգեց «Թիթի», «Մաղիկ», «Մաղիկ», «Կարտասանութիւն» խմբական եւ առանձին «Փոքրիկ մանչուկ», «Փոքրիկ աղջիկ», «Իմ պուլիկին», «Հայոց լեզու», «Իմ դրեմ» եւ «Ծիտիկ»: Ամէնէն վերջը պարեցին հայկական Շուրջպարը:

Մանկապարտէզի այս փոքրիկ մանուկները իրենց քաղաքային երգերով, պարերով եւ արտասանութիւններով խանդավառ մթնոլորտ ստեղծեցին սրահին մէջ: Կոկոն դասարանի աշակերտներ մանակցեցան երգերով եւ արտասանութիւններով՝ Հայերէն եւ Ֆրանսերէն: Երգեցին «Կը հնչէ», «Հայ եւ մենք», «Գարուն եւ «Գետաշէն»: Կատարեցին «Գարուն» նութիւները առանձին եւ խմբական «Զրէպոյ», «Վարդան Մամիկոնեան» եւ «Երեւան»: Ապա երկու երգեր Ֆրանսերէն:

Տնօրէնուհին ամփոփ գիծերուն մէջ ներկայացուց ծնողներուն տարուան մէջ տարեւրջանին մանկապարտէզ ունեցած է 82 աշակերտներ:

Բողոք դասարան (Petite Section) 26 աշակերտ

Կոկոն դասարան (Moyenne Section) 30 աշակերտ

Մաղիկ դասարան (Grande Section) 27 աշակերտ: Մանկապարտէզի աշակերտներու թիւը եղած է 82:

Մաղիկ դասարանի աշակերտներ մասնակցեցան հայկական խաղերի, մեր մայրենի լեզուին եւ հայ մայրերու նուիրուած երգերով եւ արտասանութիւններով՝ «Մեր դպրոցը», «Հայերի մէջ», «Այլու»:

Մերիտիկն պանդոկը կազմակերպուած ճոխ պարահանդէսով մը, որու ընթացքին կը բաշխուէին նաեւ բաժանակներ հետապնդելու եւ յուշանուէրներ, ժամայրուելով նաեւ յաջորդ խաղերուն՝ 1998-ին Սիտնէյ եւ կարնիվալի պարագային, ինչպէս ոչ, 2001-ին՝ Երեւան:

ՇԻՋ. ԹՂԹԼԻՅԻՑ

Մար ալ բաւական անանկալ են վաճառքի փոխանակումը չընդհատելով, շարունակելով իր լուսավորչական գործունեությունը...

ԱՐՓԻ ԹՈՒՌՆԵԱՆ

(Ծառ. Ա. Էջեմ)

զանգ մի աննկարագրելի ժխտելի, ազմուկ ազադակի, կրքերի անհարկի բորբոսման, բունկուռի մի անհարկ ընդհարումների որ տեսնեց անուշագն վեց ժամ:

Ընտրությունը արհամ արհամ մթնոլորտի յառաջացման մեղադրելու և անաչ տեղամասային ընտրական յանձնաժողովի չափազանց դանդաղ աշխատանքին էր: Իսկ ամենաարտագնային էր, որ գաղտնի ֆուտբոլային խմբակում խցերում... լոյս չկար: Մինչև անաչ տեսան ժամը 9-30-ը ընտրողները պարտադրյալ գրկառն էին գաղտնի ֆուտբոլային խմբակում խմելու: Ինչ-որ մեկը «գլխի ընկալ» ֆուտբոլային գաղտնի խցերի շուրջ պատուհանի վրայ «պատուհաններ» բացել, սակայն դա վեճակ էր փոխում: Վերջապես այնտեղ ելեկտրական լուսամթնոլորտը դրեցին...

Չափազանց տխուր ու տհաճ տեսարան էր յառաջանում, երբ այս կամ այն ընտրողը, ֆուտբոլային ստանդարտի և դրանց նախնի աշխատանքի, ինչպես այժմ ասում են, երկնքի ֆարտեգին, դիմում էր սրբան կամ նրան՝ իրեն օգնելու խնդրանքով: Իսկ «օգնելու», «կողմնորոշելու» ցանկություն ունեցողներ, անշուշտ, կային, եւ եթե նույնիսկ փորձում էին այդ աննկարագրելի անաչ տեսարանի՝ յառաջացնում էին միւս կասկածամիտների ազդակի դժգոհությունը:

Թիւ 5 ընտրատարածքի 23-րդ տեղամասում բոլորը, եւ մասնաւորապէս Աժ պատգամաւորներն քեզ կանու չ. Հարայեան վստահում անձ վարսիկ Ղազարեանը, վ. Գումանեան վստահում անձ Շուշանիկ Ստեփանեանը բողոքում էին, որ մի խումբ «ազգայնամտ» դրսւում ֆարագուստին են անում պատգամաւորներն քեզ կանու, շրջապատումի նախագահի տեղակալ Արթուր Բաղդասարեանի օգտին՝ արգելն շէնքի դռների մօտ դիմաւորելով հերքական ընտրողին ու «կողմնորոշելով», քէ ում ձայն տայ: Վստահում անձինք նկատել եւ արձանագրել էին, որ միեւնոյն մարդը մի քանի անգամ, տարբեր անձնագրերով, եկել է ընտրություն: Տարօրինակ է որ «Նախընտր» համընկացարանի բնակիչները, որոնք գրանցում չունեն, պարտի կողմից տրուած կեղծ գրանցման քերթիկներով ակտիւօրէն մասնակցել են ընտրութիւններին:

ՈՐՈՇԵՍ ՎԵՐՋԱՌԱՆ

«Ազգ»ի Յուլիս 11-ի թիւին Ա. Էջեմ ճակատը դեռեղում չհետեւալ տեղեկատուութիւնը ամէնէն յարմար վերջաբանն է Յուլիս 5-ի ընտրութեան այս համայնապատկերին:

ՏԻՊԱՐ ԳԻՒՂԸ

Կուռ, միասնական, միանշանակ

Հանրապետութիւնում երեւի ամենաօրինաւոր ու տիպար գիւղը, քերես նաեւ միակը կրանոստիսկի շրջանի Աղբերք գիւղն է, որն ունի 269 գրանցուած ֆուտբոլային: Յուլիս 5-ին, Սահմանադրութեան հանրաքուէին, մեծաւսանակաւ եւ հաւամասնակաւ ընտրութիւններին գիւղը մասնակցել է միահամուռ՝ 269 մարդ ներկայացել է ֆուտբոլի: Սահմանադրութեանը «այո» է ասել 269 հոգի, «Հանրապետութիւն» համայնութեանը կողմ են ֆուտբոլային 269 մարդ, ՀՀՇ նախագահ Տէր Յուսիկ Լազարեանին են ընտրել բոլոր 269 ֆուտբոլայինները: Այսպիսով, այս տեղ եռնակ միաձայնութեամբ անցան բոլոր 3 ֆուտբոլայինները:

Հետաքրքրական է սակայն, որ նոյն օրը են ֆուտբոլային Տէր Յուսիկի անմիջական մրցակցը Համլետ Դալլաբեանին նոյն Աղբերք գիւղում ապրող հարազատ երկու ֆուտբոլայինները:

Քաղցի՝
Ա. Թ.

Օր. Մեղանի Պետրոսեան,
Տէր Եւ Տիկին Միշէլ Պետրոսեան,
Տէր Եւ Տիկին Փաթրիկ Պետրոսեան եւ զաւակները,
Տէր Եւ Տիկին Ժան - Լիւք Պետրոսեան եւ զաւակները,
Տէր Եւ Տիկին Լամոն Պետրոսեան,
Տէր Եւ Տիկին Կրեկուար Յովհաննէսեան,
Ինչպէս նաեւ Յովհաննէսեան, Կենիա, Միլինտիր, Մուրատեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, զաւակին, հղբոր աղջկան, թոռան եւ ազգականին՝

ՅԻՈՐԱՆՍ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

մահը որ պատահեցաւ Յուլիս 18-ին, 29 տարեկանին:

Յուլիս 18-ին կը կատարուի, Երեւանի, Յուլիս 25, ժամը 11-ին Փաթրիկ Ս. Յովհաննէս - Միլիտիր Եկեղեցին 15, rue Jean-Goujon, Paris 8^e

Որեւէ մահագոյ դրկում չըլլալով, կը խնդրուի ներկայ իբրեւ այդ նկատել:

Ոչ ծաղիկ, ոչ ծաղկեպսակ:
Փոխան ծաղիկի նուէրներ ազգային հաստատութեանը:

France - Culture

LA LEGENDE ARMENIENNE
(Rouben Melik)

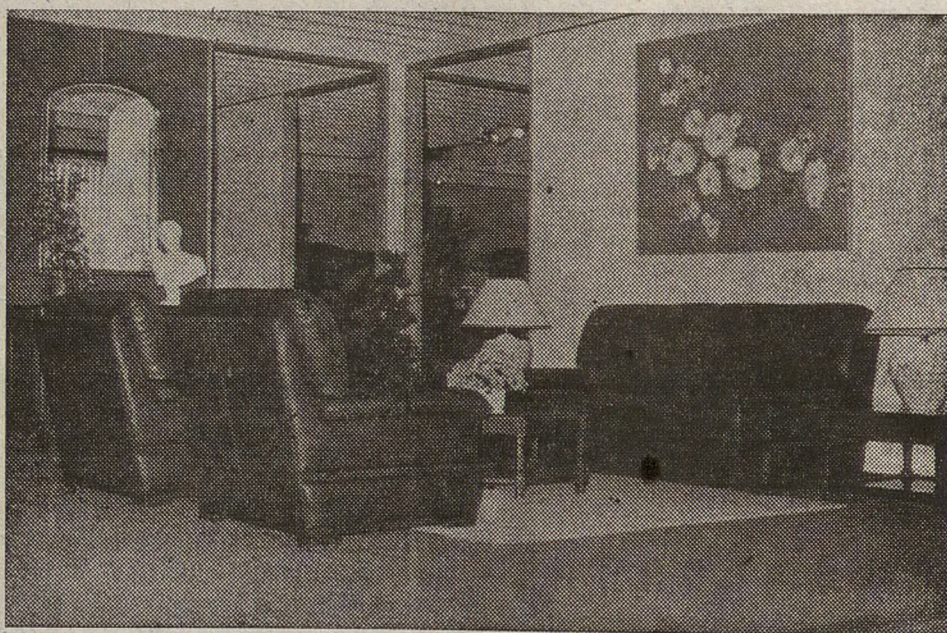
lère rediffusion

sera rediffusée au cours
des Nuits de France Culture
le 24 Juillet de 2h59 à 6h21

Meubles
Ghazarian

4.000 m² de mobiliers
présentés en ambiance

Z. I. Vitrolles à 20 km de Marseille tél. : 42. 89. 27. 47

« Բացառիկ զեղչ « Յառաջ » ի բաժանորդներուն »

Lors de vos vacances sur la Côte d'Azur cet été, le HOME ARMENIEN
serait ravi de vous recevoir

le Mardi 15 Août

pour sa

**FETE
CHAMPETRE**

A cette occasion, vous passerez une journée très conviviale en assistant à la Messe et la Bénédiction du Raisin, puis vous pourrez déjeuner en famille, entre amis en écoutant notre musique folklorique et en admirant les jeunes danseurs du groupe PAREGAMOUTIOUN d'Erevan, en tournée dans notre région.

L'établissement est entièrement rénové et le cadre vous surprendra agréablement.

RESERVATION :

HOME ARMENIEN

107, avenue Maréchal Lyautey, 83700 Saint-Raphaël
Tél. : (16) 94. 95. 00. 30.

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

Ս. ՅՈՒՀԱՆՆԵՍ-ՄԿՐՏԻՉ
ՓԱՐԻՋ

Կիրակի, Յուլիս 23, վարդավառ, Տօն Պայծառակերպութեան Քրիստոսի Աստուծոյ Մերոյ ի Թափօր Լեռին:

Սկիզբ ժամերգութեանը՝ ժամը 8:45:

Պատարագ՝ ժամը 10:30-ին:

Այսօր, Եւրոպայի Կաթողիկոսական Պատուիրակ Եւ Փաթրիկ Հայոց Առաջնորդ՝ Գիւրգ ԼՐԲ. ՆԱԳՊԱՇԵԱՆ

Պատարագին անմիջապէս առաջ, Դրպարութեան Հորս աստիճաններ պիտի չնորհէ՝ Կոմիտաս Գլխորդեանի, Կարօ եւ Թորգոմ Կարապետեանի:

Ապա «Ճաշու Գիրք»էն առաջ՝ Սարկաւազ պիտի ձեռնադրէ՝

Ուրարակները՝ Անդրանիկ Ալթունեանը, Գամալը Գոհեանը եւ Գրիգոր Ահարոնեանը:

ԾԱՆՕԹ. - Այսօր հոգեհանգիստ չի կատարուիր:

Ներկուշաբթի, Յուլիս 24, Բ. օր վարդավառի: Յիշատակ Մեռելոց:

Այս օրը, Փաթրիկ Ս. Յովհաննէս - Միլիտիր Մայր Տաճարին մէջ, ժամը 10-ին, պատարագ կը մատուցուի, որու աւարտին կը կատարուի հոգեհանգիստ «Վասն համօրէն նշնեցելոց»:

ՅԱՌԱՋԻ ԲԱՐԳԱՒԱՃԱՆ ՀԱՄԱՐ ՇՆՈՐՀԱՎԱՌՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՅԱՆԲ

Վարդավառի օրը իր նշնեցելոց յիշատակին, Տիկին Վարդուհի Շիրինեան 1000 Ֆր.:

Նոյն օրը, իր ամուսնոյն Յարեք Յարութիւնեանի (Սորտարցի) Թարմ յիշատակին Տիկին Թադուհի Յարութիւնեան 500 Ֆր.:

ՓՈՒԱՆ ԾԱՆԿԵՍԱԿ

Տէր Եւ Տիկին Տոքթ. Բարսեղ Խրիմեան 1000 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին իրենց հօրեղբոր կնոջ՝ Փերուգ Խրիմեանի մահուան օրը:

**Հ.Բ.Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ
ԿՐԹԱԿԱՆ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ**
1995 - 1996

Մեղրեան Կրթական Հաստատութիւն կ'ընդունին, մուտքի քննութեան մը համար, ուսման ընդունակութիւն ունեցող, ծագումով հայ եւ ներազգացող 11 - 12 տարեկան սան - սանահայեր, որոնք նախընտրաբար չընտրուած իրենց եւ հայկական նախակրթարանէ մը:

Աշակերտներ պարտին Հաստատութիւն ժամանած ըլլալ 1995, Սեպտեմբեր 7-էն 10: Դասաւանդութիւնները կը սկսին Սեպտեմբեր 13-ին:

Հիմնական հայերէն եւ անգլերէն լեզուներու կողմէն կը դասաւանդուին նաեւ յունարէն, արաբերէն, ռուսերէն, պուլկարերէն եւ ֆրանսերէն որպէս ընտրովի դասանիւթեր:

Թեկնածուները իրենց դիմումը պէտք է կատարեն անմիջապէս Հաստատութեան տնօրէնութեան գրասենյակով, ներկայիկ Կոմիտաս պաշտօնաթուղթերը. -

ա. - Ինքնութեան թուղթի կամ անցագրի պատճէն:

բ. - Բժշկական վկայագիր:

գ. - Վերջին երկու տարիներու վիճակագրացիները:

դ. - Բարի վարույց եւ ընդունակութեան յանձնարարագիր մը՝ տրուած վերջին վարժարանի տնօրէնին կողմէ:

ե. - Յանձնարարագիր մը տրուած Հ. Բ. Ը. Մ. -ի տեղական Մասնաճիւղին կողմէ:

զ. - Ծնողներ, խնամակալին կամ պաշտպանին կողմէ տրուած երաշխաւորագիր մը, որով յանձն կ'առնուի վճարել անհրաժեշտ ծախքերը ու աշխատանքի աշակերտին, երբ ան տարեվերջին, կամ այլ անհրաժեշտ պարագաներու, վերադառնալ իր բնակավայրը:

Հաստատութեան մասին յաւելաւ տեղեկութիւններ ստանալու համար կարելի է դիմել հետեւեալ հասցէին:

The Registrar,
Melkonian Educational Institute,
P. O. Box 1907
Nicosia, Cyprus.
Tél. : 42 21 95, 42 22 04
Fax : 02 - 49 31 55.

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

**CROIX BLEUE
DES ARMÉNIENS DE FRANCE**
«REGION MARSEILLE»

DINER - DEBAT
Thème : LA CONDITION FEMININE
EN ARMENIE

en présence de
Mme Vanouhie ISSADJANIAN
(Présidente des Croix de Secours
Diasporiques HOM)

et de
Mme Alvart BEDROSSIAN
(Présidente de la Croix de Secours
d'Arménie)

le Mardi 25 Juillet à 20 heures 30
Hôtel S O F I T E L / Vieux Port
Restaurant les 3 Forts

P.A.F. : 250 F.
Prière de réserver impérativement avant
le 20 Juillet aux :
91. 70. 00. 32
91. 50. 68 71 - 91. 61. 10. 82
(après 20 heures).

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83, rue d'Hauteville, 75010 PARIS
SIRET: 51027317 A R. C. Paris
Commission paritaire: N° 55935

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՊՈՍՆԻԱ

2 ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԵՒՍ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՆ

Լոնդոնի ժողովը Պոսնիոյ մասին առիթ տուաւ անդամ մը եւս հաստատելու թէ դրական ոչ մէկ քայլ պիտի առնուի եւ իրաւունքները պիտի անցնելու ոչ մէկ արա- մադրութիւն կայ: Յուլիս 21-ին արեւմեա- նանները դոճացան յայտարարելով թէ զբաւ մը պիտի ընեն» եթէ յարձակում դրծուի Կորածէի վրայ, ինչ որ Պոսնիոյ վարչապետին ըսել տուաւ թէ Սերպերուն առկէ ճամբան կը բացուի: Ռուսերը, արդէն, վճռապէս դէմ են որեւէ հակադ- ղեցութեան: Լոնտոնի ժողովին սպառնա- լիքը ոչ միայն որեւէ ազդեցութիւն չըր- ծնայ Սերպերուն վրայ, այլեւ առիթ տը- աւ նոր զրգուրթեանց: Արդարեւ, Շա- րաթի, Յուլիս 22-ին, Պոսնիոյ Սերպերը կրակ բացին մարդասիրական շարահանի մը վրայ, որ Սարայեւոյի կը մօտենար: Երկու Ֆրանսացի սպաներ տեղն ու տեղը սպաննուեցան, երեք ուրիշներ վիրաւոր- ւեցան որոնցմէ մէկը շատ ծանրօրէն:

Ֆրանսական հակազդեցութիւնը ուժեղ էր, այն չափով որ Շիրաք, ամբիկեան իր շրջապատյալ վախճանին, կը յայտա- րարէր՝ «պիտի չընենք»: Օտար լեզուներ 500 ղեկուորներ եւ Արաք հակազդեցու- րեան Ուժի 1200 բրիտանացի ղեկուորներ ղեկեցան Սարայեւո, ուր կը սպասեն լազք ու պատրաստ:

Յիւրոյն վրայ ալ կրակ բացուեցաւ իսկ այն դերքերուն վրայ ուրիշ եկած իրարմարումը Ֆրանսացիներուն վրայ: Նա «Լիպերապոն» (Յուլիս 24), թէ եւ վերադառնալով, կը հաղորդէ որ էլի- թի հաւանութեամբ Միքաէ 2000 մը մէկ թանկ ուժը մը նետած է Ռատովան Պարմիթի մէկ մտերիմին ընակարանին վրայ: Թերթը յայտնելով հանդերձ թէ չկրցած ստուգել լուրը, կը դրէ թէ Ֆրանսացիները, Կիւրակի օդ, դիմած են ՍԻՍԻ-ի արտօնութիւն առնելու համար ողանաւ մը դրկելու Փալի վրայ (Պոս- նիոյ Սերպերու «մայրաքաղաք»): Գոր- ծողութիւնը միջոցաւ՝ Ռաքամ Ժի վա- րած են օդային բանակի չորս բարձրա- տիման սպաներ:

Պալի ալ միջամտած է շարաթալեր- լին, դիրք ձեռնարկ ի հարկին դիմեալ հա- կադեցութեան մը համար, զայն նկատե- լով «պաշտպանութեան իրաւունք»:

Սերպերը, ամէն պարագայի մէջ, կը շարունակեն իրենց յարձակումները Միաց- նալ Ազգերու բոլոր «ապահովութեան ղեկավարներ» վրայ, մինչ արեւմտեան- ները կը շարունակեն պնդել որ ղեկուորա- կան լուծում չկայ, հարկ է բանակցել:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԱՐԱՅԻ խորհրդարանը 460-ի վրայ 360 ձայնով բաղմաթիւ արագութիւն- ան բուժարկեց 1982-ի Մահմանադրու- թեան վրայ: Դեռ քանի մը օր առաջ, Զիւլէր իսկ կը յայտնէր թէ կը յետաձգէ ղեկուորականներու այդ Մահմանադրու- թեան ժողովրդավարացումը: Այս բարե- փոխումներու շնորհիւ քուէարկութեան իրաւունքը 21-էն կ'իջնէ 18 տարեկանին:

պետական պաշտօնականները սեմտիքալ իրա- ւունք կը ստանան, դատաւորներն ու ու- սանդները կրնան քաղաքականութեամբ զբաղել, բայց դործադուր իրաւունք չի տրուիր հանրային սպասարկութեանց աշխատակողներուն: Սահմանադրութեան բարեփոխումը պայմաններէն մէկն էր եւրոպական խորհրդարանին Թուրքիոյ անդամակցութեան վաւերացման համար մարտային միութեան:

ԱՏՏԻԿԻ (Աթէնքի արուարձան) հակայ հրդեհը որ ծագեցաւ Ուրբաթ իրիկուն Յուլիս 21-ին եւ զարկեցաւ միայն Յու- լիս 24-ի վաղ առաւօտեան ոճրային արարը կը նկատուի: Օղնութեան հոտան Ֆրան- սա, Գերմանիա, Իտալիա եւ այլ օդու- թիւնն ալ չբաւեց որպէսզի աղէտը սահ- մանաւարկուի: 1500 հրդեհներ դործի ան- ցած էին: Վնասները շատ մեծ են անշուշտ, 700 հեկտար կանաչութիւն փճացած է, բազմաթիւ տուններ քանդուած, բնակիչ- ներ տեղահանուած: Բնապահութեան ղեկուն վրայ աննախընթաց աղէտ մըն է:

ՊԵՐՍԻԱՆ ԳՐԱԿԱՆ հիմնարկին կողմէ պատրաստուած Գիւրտիստանի պատմու- թեան միջազգային հոօրեայ գիտաժողովը տեղի կ'ունենայ Լոզանի մէջ, Յուլիս 24 - 26: Ուշագրաւ է որ ժողովը կը գու- զադիպի Լոզանի դաշնագրին 72-րդ տարե- դարձին: Արդարեւ, գիտաժողովին նպա- տակներէն մէկն է «պատմութեան մէկ սեւ էջը» որակուած այդ դաշնագրին ան- վաւեր հոգեկումը: Գիտաժողովը որ տե- ղի կ'ունենայ Լոզանի համալսարանի սը- րահներուն մէջ, աւելի քան 150 մասնակից ունի: Ֆրանսայէն, Միացեալ - Նահանգ- ներէն, Զուիցերիայէն, Գերմանիայէն, Հորանտայէն ու Ռուսաստանէն մասնակ- ցողներու մէջ են Ժեռար Շաբեան, եւ Փո- րաթի. Մանուէլ Հարաթեան (Մոսկուա):

ՌՈՒՍԱԿԱՆ պատուիրակութեան մէկ անդամը՝ Արկադի Վոլսկի յայտարարած է թէ համաձայնութիւն մը գոյացած է Գրոցնիի մէջ, Ռուսերու եւ Չէչէններու միջեւ: Բայց եւ այնպէս, Յուլիս 24-ին ոչ մէկ մանրամասնութիւն կը տրուէր եւ կողմերը զիրար վրաժառանգէին իա- ղադութեան յապաղումին համար:

ՊՈՒՍՈՑ մէկ արուարձանը, անձնօթ- ներ ձեռնառումներ ենտած են, Յուլիս 21-ին, ոստիկան փոխադրող հանրակառքի մը վրայ: 12 ոստիկան վիրաւորուած է:

ԹՈՒՐԿԻԱ ղեկուորական 30 թանկեր պիտի գնէ Խորհրդիթէրէն (Ֆրանքեպեր- մանական բնակարան): Այս որոշումը վաւերացուեցաւ Թուրքիոյ պաշտպանու- թեան ճարտարարուեստի դործադիր կո- միտէին կողմէ: Ընդհանուր արժէքը 1.8 միլիոն ֆրանք է:

ԻՐԱՔԻ հիւսիսը միջըրտական բախում- ներ պատահած են կրկին:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՇՐՋԱՆԸ հեծանիւով վերջ գտաւ Յուլիս 23-ին, Շան դէլիդէի վրայ, սպանացի Միկուէլ Ինտուրայինի 5-րդ յաջորդական յաղթանակով ինչ որ աննա- խընթաց է: Վերջին հանգրուանը, դէպի Փալիպ, շահեցաւ ուղբեկ՝ Արդուստա- րով:

FRANCE-INTER ԵՒ «ՅԱՌԱՋ»Ի 70-ամեակը

Յուլիս 20-ին, ժամը 10-ին, Ֆրանսական պետական ձայնասփիւռի Ֆրանս - Էնթէո կայանի աշխատակիցներէն՝ Պրիթիթ Վէն- սան իր «Déjeûners au soleil» յայտագրին ընթացքին կ'ընդունէր «Յաւաջ»ի տնօրէ- նուհին՝ Արփիկ Միսաքեան, թերթին 70-ամեակին առթիւ:

Երեւոյթը շահեկան էր, մանաւանդ այն պատճառաւ, որ նախաձեռնութիւնը եկած էր յայտագրի պատասխանատուէն, որ հետաքրքրուած հեռատեսիլի Գ. կայանի (Ֆրանս - 3) վաղ առաւօտեան տեսած մէկ սիոնումին «Յաւաջ»ի չուրջ, խիստ հետաքրքրական դտած էր այդ մասին արտայայտուիլ: Ի դէպ, Ֆրանսացիք շատ աւելի զարմանահալ կը դռնէն որ օտար լեզուով 70-ամեայ օրաթերթ մը դոյու- թիւն ունենայ Ֆրանսայի մէջ, քան նոյն- ինքն Ֆրանսահայութիւնը որ շատ բնական երեւոյթ կը նկատէ «Յաւաջ»ի գոյատե- ւումը:

Հարցազրոյցը տեւեց չուրջ 8 - 9 վայր- կեան, որու ընթացքին Արփիկ Միսաքեան կարելիութեանց սահմաններուն մէջ, ներկայացուց «Յաւաջ»ի ստեղծման պայ- մաններն ու պատճառները, Շաւարշի դիմագիծը, անոր մահէն ետք շարունակ- ւելու դժուարութիւնները եւ այսօրուան դտած էմփաֆը Սփիւռքի մէջ որպէս անկախ օրաթերթ:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԴԻՐԱՄ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՀԱՐԱԿԱՑԻՆ ՇՐՋԱՆԸ 541.000 ՖՐԱՆԿ ՆՈՒԻՐԵՑ ՀԻՄՆԱԴԻՐԱՄԻՆ

Ուրախութեամբ կը հաղորդենք որ, Հինգշաբթի Յուլիս 20, 1995, Մարտէյլի մէջ, պայմանագրութիւն մը ստորագրուե- ցաւ Ֆրանսայի Հարաւային Շրջանին՝ (Provence - Alpes - Côte d'Azur: PACA) եւ Ֆրանսայի Հայկական Հիմնադրամին միջեւ, ըստ որուն այդ Շրջանը 541.000 Ֆր. կը յատկացնէ Երեւանի Ֆիզիկայի եւ Մաթեմատիկայի Գիշերօթիկ դպրո- ցի վերանորոգումին: Պայմանագրութիւ- նը ստորագրուեցաւ Հարաւային Շրջա- նի նախագահ՝ Ժան-Գլոս Կոտէնի (որ միաժամանակ Մարտէյլի նոր քաղաք- ան է) եւ Ֆրանսայի Հայկական Հիմ- նադրամի նախագահ՝ Պետրոս Թերզեա- նի կողմէ, ի ներկայութեան PACA-ի խոր- հուրդի պատասխանատուներու եւ Մար- տէյլի հայ զաւուրթի ներկայացուցիչնե- րու, գլխավորութեամբ Տարօն Եպիսկ- ձէրէհեանի: Ստորագրութեան արարու- ղութենէն ետք, նախագահ Կոտէն ընդու- նելութիւն մը տուաւ ի պատիւ ներկա- ներուն: Շրջանի մամուլը լայն արձա- դանք տուաւ այս նախաձեռնութեան, որ առաջինն է իր տեսակին մէջ:

Արդարեւ ստորագրուած պայմանագը- րութիւնը արդիւնքն է խորհրդակցու- թեանց, որոնց ընթացքին PACA-ի պա- տասխանատուները կըցան իրօք դնա- հատել առաջարկուած ծրագրի կարե- ւորութիւնը Հայաստանի ուսումնական կառոյցի համար եւ Հիմնադրամի խը- տապահանջ ճշգրտութիւնը իր ծրագրի- ներու իրագործումին մէջ: Շրջանի հայ- կական հաստատութիւններն ու ընկերակ- ցութիւնները (Collectif Arménie- PACA-ի մէջ խմբուած) գործօն մասնակցութիւն բերին այս խորհրդակցութիւններուն եւ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՊԱՅԹՈՒՄ ՆՈՅՆՄԲԵՐԵԱՆԻ ՇՈՒԿԱՅԻՆ ՄԷՋ

Յուլիս 21-ին, ժամը 23-ին, Նոյեմբեր- եանի շրջանի Բաղրատայէն աւանի սահ- մանաւերձ շուկան պայթում մը պատա- հած է, որու հետեւանքով երկու հոգի մեռած է եւ աւելի քան քսան հոգի ալ՝ վիրաւորուած:

Քննութիւններէն պարզուած է որ պայ- թումը հետեւանք է կազմակերպուած ոճ- րափորձի: Մանրամասն քննութեան հա- մար կազմուած է կառավարական յանձ- նաժողով գլխավորութեամբ՝ Ազգ. սպա- հովութեան պետական վարչութեան պետի տեղակալի:

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»

(Յուլիս 21 / 24)

Գ. Խ. Ի
ԼԻԱԶՈՐՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՊԱՅՄԱՆԱՍԱՐԸ
ՎԵՐՋ ԳՏԱՄ

Հայաստանի Հանրապետութեան Ա. Գե- րագոյն խորհուրդի լիազօրութիւններու (Շարք Գ. էջ)

լիովին հաւանութիւն տուին որդեգրուած ծրագրին:

Նոյն օրը երեկոյեան, PACA-ի պա- տուիրակութիւն մը, գլխավորութեամբ Շրջանի մարդասիրական դործունէու- թեանց պատասխանատու Ֆրանսիս Զո- լիթթիի, եւ ընկերակցութեամբ Ռոժէ Հէքիմեանի՝ Collectif Arménie - PACA-ի կողմէ, եւ Սամոն Խօղարարատի՝ Ֆրան- սայի Հայկական Հիմնադրամի կողմէ, Հայաստան մեկնեցաւ: Պատուիրակու- թիւնը հանդիպում պիտի ունենայ Հա- յաստան Համահայկական Հիմնադրամի պատասխանատուներուն հետ եւ պիտի այցելէ Երեւանի Ֆիզիկայի եւ Մաթեմա- թիկայի Գիշերօթիկ դպրոցը, ինչպէս նա- եւ Հիմնադրամի գտնադան իրադործու- մները: PACA-ի Շրջանը, այս այցելու- թեան ընթացքին, մտադիր է նաեւ դործակցութեան համաձայնութիւն մը գոյացնել Լոռիի Շրջանին հետ (Հիւսի- սային Հայաստան) որ իր կարգին հայ- եւՖրանսական միջշրջանային աննախըն- թաց նախաձեռնութիւն մըն է:

Հիմնադրամի ծրագրիներն ու իրա- դործումները նպատակ ունին ամրապնդե- լու Հայաստանի անկախ պետականու- թիւնը, բարձրացնելու ժողովուրդի կեն- սամակարդակը, տալու երկրին զարգաց- ման անհրաժեշտ միջոցներ: Այս ծիրէն ներս, Երեւանի Ֆիզիկայի եւ Մաթեմա- թիկայի Գիշերօթիկ դպրոցը ունի յա- տուել առաքելութիւն մը: Հոն է որ կը պատրաստուին Հայաստանի ապագայ գիտնականները: Անցեալին, այս դպրո- ցի ուսանողները քաղմաթիւ ախոյենու- թիւններ ձեռք ձգեցին միջազգային գի- տական ոլորտականներուն ընթացքին: Դպրոցը ունի 500 գիշերօթիկ ընդունե- լու կարելիութիւն: Այսօր սակայն, չէն- քերու ու սարքաւորումներու ցաւալի վիճակին պատճառաւ միայն 230 ուսա- նող կը յաճախեն այդ դպրոցը ու գլխաւոր տուժողները դաւառի ու հեռաւոր քա- ղաքներու ուսանողներն են:

Հիմնադրամը կը ծառայէ Հայու- թեան եւ Հայաստանի: Դուք եւս մաս- նակցեցէք անոր իրագործումներուն, ձեր նպատակը դրկելով հետեւեալ հասցէին՝
FONDS ARMENIEN DE FRANCE
B.P. 12, 75660 Paris Cedex 14.

Փաքիզ, Յուլիս 21

ՀԱՆՃԱՐԻ ՈՒ ԲԱՆՋԱՐԻ ԱՊՐՈՒԱԾ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՊՏՈՒԿԻ ՈՒ ԿԱՓԱՐԻՉԻ ԹԵՄԱՅՈՎ

ՄԵՐ ՀԱՌԱՏՔԻ ԾՆՆԴԱՎԱՅՐԻՑ

ԿԱՐՊԻՍ ԶՐԱՇԱՆԱՆ

«02»ը Հայաստանի Ներքին գործերու նախարարութեան շարժաթերէն է: Լոյս կը տեսնէ ուժէ կը լինի: Լայն տեղ կուտայ Հայաստանի քրէական անցքերուն, արեւմտեան, զեղծարարութեան դէպքերու եւայլն: Նոյնիսկ հազմեալ տեղերէն մը միշտ հետաքրքրութիւն առթող էլ մը, անկիւն մը կ'որսայ այդ թերթին մէջ:

«02»ի Յունիս 24-ի թիւին թերթատու մին ընթացքին ուղարկութիւնն զբաւեց զերթի մամուլը էջնոց զրոյթի մը, նախ անոյ որ ընդհանրապէս ներքինը աւելի սեղմ ծաւալով ներկայացուած կ'ըլլան հոն եւ յետոյ, այն պատճառով որ «Մանօթա-նալով ձեռք գործին» եւ հաւատա կորցրի մարդկութեան համարէն: Եւ ինչպէս չէր ընկեր ինքնազգի մըն ալ որ կ'ը-սէր: «Ամաւոր ձեռք» Մայր աթոռ Սր-ի իշխանի գանձարանին էլ հասաւ: Գը-րէական անցուղարձին նուիրուած շարա-թերթերէն մը մէջ էջմիսնի զանաւարտին յիշատակումը անտարբեր չէր կրնար ձեռ-անքն հետաքրքրութեան զուրկ ընթացողն անգամ: Այս պատճառով կ'արժէ հոն ներ-կայացուած պատմութիւնը որ Հայուն ճարպիկ առեւտրականի հանձարին նորա-գոյն փայլատալումը պէտք է նկատել, փոխանցել այս կողմերու ընթացողին:

Պատմութիւնը կը սկսի 1994-ի սկիզբնե-րուն: Նախարարին մասը տրուած է յիշալ թերթին խմբագրութեան ուղղուած բո-ղոքի նամակէ մը որուն հեղինակը էջ-միսնի «Գլխաւոր հաշուապահ» Յարու-թիւն Մեկեանն է: Այս պարունը կը պատմէ թէ այդ շրջանին զիպուստով ծանօթացած է Եղորտի ինչպատեան անուն «պատ-կանամբ մերձեցող» պարունի մը որ կը ներ-կայանայ որպէս «Հայաստանի վառելի-քանէրգետիկ անցիակցիայի նախագահ»: Ան աղբանուէր փութկոտութեամբ մը Մայր Աթոռին օգտակար ըլլալու պատ-րաստակամութիւն կը յայտնէ, թիւ մը անսովոր յամառութեամբ որ սակայն բը-նա ուղարկութիւնը չի գրաւեր զիպուստ-հաշուապահին: Ընդհանրապէս, առա-ջարկը յարմարագոյն պահուն կատար-ւած նկատելով փարաֆին կ'ապաւրէ «պատկառելի» անձանութիւն: Այդ նախա-նիւթին մեծ պահանջ կայ մոմ արտադրե-լու համար ու վրաստանէն ներածումը անկարելիութեան առջև Մայր Աթոռը ներդրութեան մատնուած է: ինչպատեան որ նախ փարաֆինի հայթայթումին մասին կը խօսի բարեփոխական թեմայով, երբ ապաւրանքը որոշ կը դառնայ, քիթը կ'ա-մին 30 սէնթ վին կուտայ: Ներք մնացած հաշուապահը կ'ապաւրէ 300 թոն, ընդու-նելով արուածը զիպուստ: Բանաւոր համաձայ-նութենէն քանի մը օր ետք «պատկառե-լի» կը կրկին կը յայտնուի, աւետելով որ Ռուսաստանի մէջ արդէն վաճառները բեռ-ցուած են ու որպէսզի հասնին, պէտք է փութով վճարել: ... տարադրամով: Գանի որ տարադրամով դրոճարները փաթո-ղիկուին դիտութեամբ կ'ըլլան ու այդ շրջանին վաղգէն Ա. ի առողջական վիճա-կը վատթարացած է, հաշուապահը առի-թը չիսխցնելու համար ծանօթ -- բարե-կամէ պարզ առեւտրով կը դոյալնէ հար-կաւոր 14 հազար տոլարը ու կը յանձնէ միջնորդ ինչպատեանին, ապով նաեւ լիազօրագիր մը որով կաթողիկոսարանին կողմէ Ռուսաստանի հետ պայմանագիր կ'ընելու եւ վճարում ընելու թոյլտու-թիւն կ'ունենայ ան:

Այսքանէն ետք, անանկալ իսկ չէ կար-գալ թէ ինչպատեան կ'անհետանայ ու չորս ամսուան որոնումներէ ետք էջմիսնի հաշուապահը կը յայտնի գայն գտնել: Կը սպասէր որ ամօթի զբաղումով նե-րողութիւն խնդրէր, կամ ուրանա՞ր ստա-ցած գումարէն: Ամենեւին: Եւ ան ալ-պարեն որոնք փարաֆինի չգոյութենէն տառապող հանքի մը գիւտը բրած են, չեն կրնար հոն նորանոր պեղումներ ընելու հաճութենէն զրկուիլ: ու ինչպատեան կը սկսի պատճառարանել որ ճամբաները փակ են...: Հոն միայն կատարի սկիզբ մը ունենալ կը բարեհաճի հաշուապահը եւ կ'որոշէ - միայն կ'որոշէ - ետ պա-հանջել 14 հազար: Սակայն ատոր առիթ չի գտնել, քանի որ Մայր Աթոռը ինչպատե-ան ուրախ -- ուրախ կը բերէ ցոյց տալու փարաֆինի գնումը պայմանագիրը ոչ թէ սկիզբի 30, այլ 32 սէնթով, ան ալ մինչեւ Մեղրի հասցնելու պայմանով: Ինչ որ է, Մայր Աթոռը, 82 թոնի չափ փարաֆինի առաջին յանձնումը մը կը կատարուի ու-րուն փոխարէն կը վճարուի 32-240 տոլար որ յայտնի չէ Ինչպատճառով, վեց հա-

զար տոլար աւելի է ապրանքին համար ընդունուած գինէն: 10 օր ետք Բ. քանա-կութիւն մը վը հասնի -- 39 թոն --, որուն համար ալ 19 հազար տոլարի նոր վճարում մը կ'ըլլայ, ինչ որ կրկին լայնօրէն -- քանի մը հազարով - կը զերազանցէ ապրանքին փոխարժէքը:

Պատմութեան այս նախաբանէն ետք, ներկայացումը կը շարունակուի թերթին աշխատակից վարուժան Բալեանի հետա-գոտութեան շնորհիւ: Ան կ'ըրթայ էջմիս-նի, մօտէն կը ծանօթանայ «Մայր Աթո-ռի նուիրակ»ին սխրագործութիւններուն թղթածրարին ու կը շարունակէ անհաւա-տալի պատմութիւնը: ինչպատեան ստացած գումարներէն 4-650 տոլար կը դրպանէ որպէս «հոնորար», կ'ընէ թէ 5-500 տոլար ալ վճարած է փոխարկութեան: Համա-կերպելով 300 թոնին փոխարէն ըս-տացուած 120-ին եւ հաւանաբար հարցը փակուած նկատելուն առթած գոհունակութեամբ, Մեկեան կը պատ-մանալի շունչ մը քաշել երբ օր մըն ալ կաթողիկոսարան կը ներկայանայ Աշոտ Բարախանեան մը, կ'ըստելով որ 120 թոն փարաֆինը ինչ հասցուցած է, ան ալ ոչ թէ Ռուսաստանէն, այլ Պարս-կաստանէն, առանց «պատկառելի» ին-չպատեանին դիտութեան: այս վերջինը իրեն պատահաբար հանդիպած է Մեղրի մարտունակը եւ տեսնելով ունեցած բեռը, ներկայացած է Մայր Աթոռի անունով եւ անհամեմատօրէն ցած գինով ձեռք ձգած փարաֆինը: Ան եկած է պահանջելու ին-չպատեանի կողմէ իրեն պակաս վճար-ւած 5-260 տոլարը դոր ինչ ալ իր կարգին պէտք է փոխանցէ Պարսիկներու: Եւ գը-լիստը հաշուապահը, անսով «հաշի-պարկապան դարաւոր քարեկամութիւնը չիսխարիշ»ու խնդրանքներուն, տուած է գումարը, այն յոյսով որ ինչպատեան կրնան գանձել զայն ու նաեւ այն 14 հա-զար տոլարը որ որպէս առաջին վճարում կատարուած էր անոր:

Աւելորդ է բնէ որ ինչպատեան կրկին կը կորսուի հրապարակէն մինչեւ Նոյեմ-բեր: Այդ շրջանին կը վերադառնուի ու վը սկսի հետապնդել, հալածել էջմիսնի գլխաւոր հաշուապահը, պահանջելով որ իրեն հետ անցած Ռուսականով պայմանա-գիրը վնջուի եւ յանձնա՞ծ 121 թոն փարա-ֆինին քիթը կ'ընէ հաշուութի 1 տոլարէն: Այլ խօսքով, յարմարագոյն ու բերել հոգի վրայ ինչպատեանը նման, ինչպատեան կողմէն կը փորձէ կարելի ու անկարելի սահմաններու հասցնել իր շահաւոր դոր-ծանութեանը, 60 հազար տոլար եւս կոր-գելու վճարութեան:

Բարեբախտաբար, հոս հաշուապահ Մեկեանի համբերութիւնը վերջապէս կը սպասի ու կը դիմէ Ներքին գործերու նախարարութեան:

«02»ի այս էջին վերջին մասը յատկա-ցած է ինչպատեանի քրէական հարուստ կենսագրութեան որ առնուած է նոյն նա-խարարութեանէն: Ան յանցագործներու աշ-խարհին ծանօթ է «Փորձէնէօր» մակըր-րով: 55 տարեկան է: «Կենսագրութիւնը» կազմուած է վեց կէտերէ որոնք կ'ամփո-վեն անոր շարագործութիւններն ու կը-րած պատմութիւնը: Առաջիններուն մէջ կան մարդ վիրաւորելու, դողութեան, զեղծարարութեան, պաշտօնական դիրքի շարաշահումի, կեղծ գրած ու արժե-թուղթ պատրաստելու նման նշումներ: Իսկ պատմութեան ընդհ. գումարը կը հաս-նի մօտ 30 տարուան բանտարկութեան, որոնց ո՞վ գիտէ ինչ ձեւով կրած է միայն մէկ մասը:

«02»ի հրապարակումին մէջ, անկեղծ-բնելու համար դարձանալի ու զարհուրե-լին ինչպատեանի տիպարը չէ այնքան, որքան Մայր Աթոռը գլխաւոր հաշու-պահ Մեկեանը իր անեղծի ու անընդ-նելի միամտութեամբ: Զգե՛նք ամէն բան, այդքան դիւրին է ուրեմն, մեծ մասով Միւրեղէն ապահովուած տարադրամէն տանեակ հազար տոլարներ յանձնել մէ-կու մը որ կը ներկայանայ որպէս այսինչ ընկերակցութեան նախադասը: Տասը տա-րեկան պատանի մը անգամ պիտի մոտ-ծէր ստուգել այդ նախադասութիւնը: Յանցաւորը իսկապէս ինչպատեանն է այս պարագային, կամ միայն ան է, երբ Մայր Աթոռի մէկ պատասխանատուն յօ-ժարակամ կախարիչը կ'ըլլայ պտուկի մը ուր աշխարհագրութեան ու շարագործու-թեան հաղորդակցի բաղադրութիւններ կ'եղանկարէ:

ԱՐՓԻ ԹՈՌՈՅԱՆ

Դիպի Երեւան թուում ենք ԼՍ 86 ինք-նաթիւով: Երեւանի մի միջապէ՛ որ շա-կում է 350 հոգի, ծանրաբեռնուած ան-թիւ ճամպուրակներով ու ալազան կա-պոցներով: Գամբուրները գրեթէ բոլորն էլ Հայեր են: Այնպէս որ Ծ. տը Կօլ օ-գակալանից արդէն Հայաստանի նախա-սրահն ենք...:

Մի քիչ ուրախ, մի քիչ յուզուած, ինչպէս ամէն անգամ երբ գնում եմ դէ-պի Արարատ: Անկեղծ ասած՝ նաեւ բա-լիստի մտահոգ եմ՝ թէ ինչպէս Արմի-նիքն էրայնգի եռագոյնացած այս ինքնա-թիւը կարող է տեղափոխել այսքան ծան-րութիւն: Եթէ նրա պոչին չողողուի է աղպային մեր Եռագոյնը, նշմարելի է նա-եւ որ գլխի կողմէն էլ լրել չի ջնջուել Այլ-թափոք արձանագրութիւնը՝ հայացած Փիւնիկի առաջին եւ հարազատ միւր-տութեան անունը...:

Կողքի նստած հարեւանը, բնաւ մոտ-հոգուած դէմք չունի: Դժգոհ է միայն որ մի ժամ ուղացումով կատարուեց մեր թուիչը: Որքան հեռու են այն Ժա-մանակները, երբ այցելուէ էին հայրե-նիքը երազային ճամբով...: Որքան հե-ռու է այն անմոռանալի տարին, երբ «Գլխաւորութիւն» (Ստալին) մահից յետոյ, 1956-ին բացուեց Հայաստանի «թուրի-թական» մոտեցր որի միակ ուղին անց-նում էր Մոսկուայից: Այն էլ ճաշակելով վեց օր, հինգ գիշեր երկաթուղու հա-մեջը:

Հիմա Երեւան քաղաքամայրը գրեթէ փարիզի արուարձանն է: Իսկ Հայաստան այցելող Հայը, այլեւս պահանջ չի դրում ծնրադրել եւ համբուրել հայրենեաց սրբազան հողը: Հայրենիքից հող բերող չկայ այլեւս: Աւետեց երկիրը մեզ մօ-տիկացաւ, բայց կարօտն էլ միաժամա-նակ մեզանից հեռացաւ...:

Հարեւանս, հանրածանօթ մի Սպիւռ-քահայ, բնաւ տարուած չի երեւում այս-պիսի ապրումներով: Ժիշը է որ նա շատ դանձաւորի մասնակցութիւն է բերում Հայաստանին: Անկախութեան հռչակու-մից ի վեր յարատեւօրէն գործում է երկ-րի վերականգման: Անհաւանդօրէն: Հէնց այդ նկատմամբ էլ, որոշ ինքնա-գոհութեամբ ինձ յանձնում է՝ «...արդէն 32-րդ այցելութիւնն է: Կարծեմ դուք ալ քանի մը անգամներ եղած էք»: Նախընտ-րեցի պարզ մի «այո»ով կարճ կապել: Ո-րովհետեւ ճիշդն ասած էր ժամ եմ այդ-պիսի հաշիւ բռնել: Ո՞վ է մտաբերում թէ քանի անգամ իր տունն է մտնում...:

Ինքնաթիւով տիրում է զուարթ ու աղմկալի մի մթնոլորտ: Սպասարկող հա-յուհի օգնամօխչոնները (հոքէս) Ժպտե-րան են, սիրելիք, քարեկիթք եւ բարե-ձեւ: Անկախութիւնը առաջ, որ թուիչը-նները սովետական էին, ուսու կամ հայ օ-գնամօխչոնները մի տեսակ չոր եւ խոժոռ ռապոններ էին: Եթէ Հրաչեայ Գոշար այս մոլորակից հեռացած չլինէր եւ լսէր այս որակումս, հաւանաբար պիտի բողբոջէր, ճշդելով՝ «Ո՛վ, դու սխալուած ես, նրանք ռապոններ չէին, այլ պարզապէս լուրջ էին»: Երեւի: Այնուամենայնիւ ինձ հա-մար կարեւոր է իրական սեռի Ժպտեմ ճա-շակել ինքնաթիւով: Մի պահ մոռանում եմ որ օդում կախուած եմ: Ամէն պարա-գայում, լինի իրական կամ արական, «Ժպտեմ ինքնաթիւն մի պարտականու-թիւն է», ինչպէս ասում է Պրանսացին:

Միջանցքում ճամբորդները շարունակ շրջում են, կանգ առնում, դուրսու-նում եւ խանգարում օգնամօխչոնները սպասար-կութիւնը: Կամ էլ, անհանգիստ դատու-«zone de perturbation» պահանջ շատը չեն կապում դուրս: Հայկական ծանօթ անկարգապահութիւն է տիրում, որ վըս-տահարար բնաւ տեղի պիտի չունենար եթէ ինքնաթիւը պատկանած լինէր Էո-Պրանսին կամ այլ օտար ընկերութեան: Նախկին վարչապետ Վաղգէն Մանուկ-եան իրաւունք ունի ասել (գոնէ այս կէ-տում)՝ «Հայը կարգապահ է երբ օտարին է հպարտ»...:

Ուղեւորների մեծամասնութիւնը պատ-գամաւորներ են որ գնում են էջմիսնի մասնակցելու կաթողիկոսական ընտրու-թեան: Ետեւորը ինձ ծանօթ անձեր են ու-րոնք քաջայայտուած համարում են որ Կիլիկիոյ Գաբրիէլ կաթողիկոսն է ամէ-նից արժանի եւ կարող՝ շարունակելու

համար երջանկայիշատակ Վաղգէն Ա. Վեհափառին սրբազան առաքելութիւնը: Կան ի հարկէ, որ այդ նկատմամբ, նա-խընտրում են լուռ մնալ: «Ամօթա՞նք» են, որոնք ի միտի ունեն ուրիշ մի-թեկնածու: Ուրեմն զրոյցներ, ընդհա-նուր առմամբ, այս պատմական իրադար-ձութեան շուրջն են: Հայալարի վիճաբա-նութիւններ չկան, բայց յանկարծ լուռ-ցին բարձրաձայն յանդիմանական խօս-քեր: Պարզուեց որ աղմկարար պատգա-մաւորը մի եպիսկոպոս է, որ յանդիման չեղումը քննադատում է մի ուրիշ եպիս-կոպոսի: Զխմացայ թէ ԼՍ-ն էլ բուն պատ-ճառը այդ շրջանին, որ մեր ուղեւորու-թեան միակ fausse note-ը եղաւ: Ինչ որ է: Յանկալի է սակայն որ մեր եկեղեցական հայրերը տարբերուեան աշխարհականներից եւ իրենց ներքին հարցերը իրենց մի-ջեւ լուծեն:

Երբ մեր հողեւորականները հրաժար-ւում են պահել հպարտութեամբ, դա-րերի խորքից իրենց հասած անկողնալի-նելի եւ փառասլաց սքեմը, գոհանալով մի-այն գլխաւորութիւն «համեմատ» օձիքով, լը-զարմանալը ուրեմն եթէ այս «ամօթա-ծութեան» հետեւաբով, մեր հողեւոր-հայրերը ենթակայ լինեն աշխարհական վայել սպլաշքումներին...:

Ի՞նչ «անհամեստ» ու յետամնաց են այս ուսու եւ յոյն եկեղեցականները՝ ձեռն-ուսն ցուրդին կամ ամառուսն շողին, նը-րանց մարմինն ու գլուխը մնում են կաշ-կանդուած իրենց սեւաշող տարապի մէջ...:

Դիւրեւայ քաղաքում ժամին հասած «Զուարթնոց» օդակայանը: Բաւականի-ն երկար տեւեցին սահմանային եւ մաքս-յին գործողութիւնները: Յետոյ առաջնոր-դուեցինք դէպի Երեւան, ճնշող մթու-թեան մէջ: Գամբուր թիւում է բազմ-թիւ ծախելով, որոնք նկատմամբ, մի վարորդը, օժտուած՝ բուր-աչեղով ցուցաբերում է անպարար բացառի-կատելութիւններ... մինչեւ որ հասաւ «Արմենիա» հիւրանոց եւ մեզ յանձնեցին մեր ճամպուրակները, գրեթէ նոյնքան Ժա-մանակ տեւեց քան Փարիզ - Երեւան թը-ռիչը: Ժիշըն ասած դեռ չեմ՝ հասկացի-լու՞նք է պատճառը այդ անբնական, ան-տարմադրական ժամանաճառութեան: Սպասողական վիճակման մասնուած, մըտ-քըս եկաւ որ տարիներ առաջ, երեւան-ցի բարեկամիս տնում, չեմ յիշում ինչ խնդրի առթիւ, յայտնում էի դարմանք եւ դժգոհութիւնս, համարելով իշխա-նութեան վարմունքը անտարմադրա-կան: Տեղադրի բարեկամս իսկույն ճշդեց՝ «Աղբեր ջան, ինձ լսիք եւ ականջիւ օդ ա-րա ասած»՝ երբ ոտքը դնես սովորի երկ-րում, Արեւմուտքի քո "լօկիկա"ն թող սահմանի վրայ եւ յետոյ ներս արի: Որ-քան էլ սովետական իշխանութիւնն այսօր անհետացել է, սակայն դեռ որոշ ժամա-նակ է հարկաւոր այսպիսի ու այլ բա-ցասական կէտերի անհետացման: Եթէ Արեւմուտքի համար «time is money», Հայաստանում դեռ այդ կարծիքը չու-նեն: Երեւանի ժամը Փարիզի ժամից տարբեր է, ուստի մեզ էլ մնում է փո-խել մեր մտայնութեան սլաքները եւ Ժը-պիտով ընդունել նման տաղանդներ:

Անցեալում «Արմենիա» հիւրանոցի փա-ռուտը տեսնեմ մի տեսակ հակասում էր ներքինի անճաշակ դասաւորումների եւ անորակ կահոյքների հետ: Սպասարկու-մըն էլ կրիայի վայել արագութեամբ էր: Հիմա, չնորհիւ Եւրոպական տարած-աշխատանքին, կարելի է ասել որ «նշմա-ր» (միւրախորդում) իսկապէս յաճող է քսուտարուել: Մատուցողներ իսկ մի քանի արագ են: Յարկարմանի պատա-պան հրեշտակ Հայուհիները բարեձեւ են, Ժպտուն ու սիրելիք: Մի խօսքով, այս հիւրանոցը ունի հիմա որոշ ներդաշ-նակութիւն եւ արժանի է 4 աստիճանի կարգի: Կարելի է նոյնիսկ զայն միջոց ըն-Արմենիա փալատ, երբոր տաք - պաղ ջու-րը հոսի առանց ընդմիջումի... Զգե՛տեմ եթէ այդ «նշմաք» ի բերումով

(Շաբ. Ա. էջ 6)

պայմանագրով վերջ դրած է Յուլիս 20-ին, ստեղծված է հիշյալ տարի յետոյ: Հակառակ բազմաթիվ թերություններով, ան աշխուժանալի եղանակով հանկարծեալ հոգեկարգին, սահմանադրական օրէնքներուն, իրաւական օրէնագրութեան, ընտրութեան մասին օրէնքին եւայլն:

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՇԱՏԱՐՆԵՐԸ**

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիային մէջ Յուլիս 20-ին տեղի ունեցած միջազգային Համադրամարին նիւթն էր Հայաստանի ածխային ջրածինի պաշարներու գնահատումը: Գիտական այս համաժողովը մասնակցած են հետախուզութեան փորձուկայական եւ Մեծն - բրիտանական ընկերութիւններու ներկայացուցիչներ, երկրաբաններ եւ Հայաստանի Ուժանիւթի եւ Վառելիքի նախարարութեան պատուիրակներ: Ներկայացուած են երկրաշարժային նոր հետազոտութիւններու ընդմէջէն ձեռք ձգուած ընկերքի ածխային հանքանքներու կազմաւորման տուեալներ, նաեւ նախորդ տարիներուն հորանքներու միջոցով յայտնաբերուած կազի եւ նաւթի պաշարներու առընչուող տեղեկութիւններ:

Երեւանի «Հրապարակական» միւլտի-րուսը սկսած է արտադրել նոր տեսակի աղիւններ, որոնք կը թխուին մետաղներու թափօններով: Գունաւոր եւ սեւ տարբերակներով այս նոր արտադրութիւնը արդէն լայն ժողովրդականութիւնը գտած է իրանցի դործարարներու մօտ:

**«ՎՐԱՍՏԱՆ»
ԱՆՁՆԱՏՈՒՐ ԶԸԼԼԱՐ**

Թիֆլիսի «Վրաստան» հայկական պարբերականները ութ էջոց շաբաթաթերթի վերածուած է: Երկրին ներկայի ծանօթ դժուար իրավիճակին մէջ տեղական բազմաթիւ թերթեր անհետացան եւ նոյն ըստպատկերին ենթակայ էր նաեւ «Վրաստան», որ սակայն Հայաստանի կառավարութեան սրամաղրած թուղթով, գոնէ առաջիմ կընայ դիմադրել հոսանքին: Հայկական կառավարութիւնը խոստացած է նաեւ լուծել շարք մը այլ հարցեր, զորքէնով սարքաւորումներ եւայլն, ինչ որ թոյլ պիտի տայ թերթին լոյս տեսնել շարքեր երեք անգամ, ինչպէս՝ անցեալին: «Վրաստան»-ի կատարած դերը աւելի յստակ կը դառնայ երբ նկատի առնուի որ ուժանիւթի տաքնապին հետեւանքով Հանրապետութիւններու միջեւ չեն դործեր հեռաւեհիլի եւ ձայնափութի փոխանակած հաղորդումներ եւ թերթը հայաստանէն լուրերու արձագանգող միակ աղբիւրն է Վրաստանի Հայութեան համար:

**Կ. ԲԱՐՈՒՐԵԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ**

ԼՂՀ-ի նոր Խորհրդարանի նախագահ Կարէն Բարսեղեան լրագրողներուն ըսած է թէ ներկայիս ԼՂՀ-ի մէջ կը դործէ սահմանադրական օրէնքը, որ կը պարունակէ անկախութեան ուղին բռնած Հանրապետութեան մը յատուկ հիմնական բոլոր սկզբունքները: Այսուհանդերձ ան յոյս յայտնած է թէ մօտ առնելէ ԼՂՀ կ'ունենայ իր սեփական Սահմանադրութիւնը, զոր կը մշակէ Սահմանադրական նորընտիր Յանձնաժողովը:

**ՀԱՓՈՆԱԿԱՆ ԵՊԱՍՏ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ**

Հայաստանի քաղաքային եւ ընկերային սպասարկութեան զարգացման ծրագրի նպատակին ձախդիս կառավարութիւնը տրամադրած է 1 միլիոն ամերիկեան տոլար, որ պիտի փոխանցուի Համաշխարհային Դրամատան միջոցով:

**ԱՐՑԱՆ
ԴԵՂ ԿԸ ՍՏԱՆԱՅ
ՀՈՒՆԳԱՐԻՍԵՆ**

Մօտ առնելէ Արցախ կը հասնի 9 միլիոն դրամ արժողութեամբ հոնադարական զեպ: Առաջումը կը կատարուի «Արցախի

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ
« Յ Ա Ռ Ա Ջ » ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ 100 ՖՐ.

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՁԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ 80 ՖՐ.
ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ 75 ՖՐ.
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ 75 ՖՐ.
ՍԻՐՏ ՍՐՏԻ 150 ՖՐ.

ՀՐԱՆՑ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԵՐ 80 ՖՐ.

ԽԱԶԻԿ ԹԷՕԼԵՕԼԵԱՆ

ՍՓԻՒՌԻ ՄԵՉ 75 ՖՐ.

« ՅԱՌԱՋ - 50 »

(Ծաղկախաղ 50-ամեայ
հաւաքածոյէն) 120 ՖՐ.

Դիմել « Յ Ա Ռ Ա Ջ »-ի:

Թղթատարի ծախք՝ 25 Ֆր., հատոր գլուխ:

Lors de vos vacances sur la Côte d'Azur cet été, le HOME ARMENIEN
serait ravi de vous recevoir
le Mardi 15 Août
pour sa
**FETE
CHAMPETRE**

A cette occasion, vous passerez une journée très conviviale en assistant à la Messe et la Bénédiction du Raisin, puis vous pourrez déjeuner en famille, entre amis en écoutant notre musique folklorique et en admirant les jeunes danseurs du groupe PAREGAMOUTIOUN d'Erevan, en tournée dans notre région.

L'établissement est entièrement rénové et le cadre vous surprendra agréablement.

RESERVATION :

HOME ARMENIEN

107, avenue Maréchal Lyautey, 83700 Saint-Raphaël
Tél. : (16) 94. 95. 00. 30.

«Եղադործութիւն» պետական ձեռնարկութեան հասցեով, որու տնօրէնին համաձայն ԼՂՀ-ի մէջ խիստ պահանջ կայ դեղի, մանաւանդ՝ սրտի, արեան ճնշման, հակաբորբոքումի դեղերու: Այս օժանդակութիւնը պիտի դիմադրուէ չուրջ մէկ ամսուան պահանջը մը:

**ՀԱՄԱՇԵԱՐՀԱՅԻՆ ԴՐԱՄԱՏԱՆ
ՎԱՐԿԵՐՈՒՆ
ԱՌԸՆՁՈՒԹԵԱՐ**

Յուլիս 18-ին, Տնտեսութեան նախարար Ա. Ներսիսյանի ընդհանրած է Համաշխարհային Դրամատան երկու պատուիրակութիւններ որոնք հետ քննարկած է այս վերջնոյն կողմէ Հայաստանի յատկացուելիք եւ թաղապետական ընկերային նպատակներու տրամադրուելիք վարկերու հարցը: Յատուկ ուշադրութեան արժանացած է նաեւ փոփոխութիւններու եւ վերականգնման յատուկ վարկերու պարագան:

**ԱԴՐԲԵՋԱՆԱԿԱՆ
«ՀԱՄԱՋԱՑՆՈՒԹԻՒՆ»**

Ձանդուածային լրատուութեան միջոցները խաղաղութեան և սպառնալից նպատակով հեռաւեհիլի «Միջ» միջազգային կայանը կազմակերպած էր Երեւան - Բաքու - Ղազախ - Իջևան - Երեւան - Ստեփանակերտ - Երեւան հեռաւեհիլի արշաւ մը: Ձայնափողումի եւ պատկերասրահումի այս հսկայ ծրագրին կը մասնակցէին չորսական լրագրողներ՝ Հայաստանէն, Ադրբեջանէն, ԼՂՀ-էն, Ադրբեջանի եւ Հայաստանի մօտ ԻՒՆԵՍԿՈ-յի մէկական ներկայացուցիչ, ինչպէս նաեւ մոսկովեան թերթերու եւ «Միջ» կայանի աշխատակիցներ:

Սակայն, ծրագրերը փոխանակ Յուլիս 16-էն տեւելու մինչեւ Յուլիս 23, տեւած է միայն քանի մը ժամ, երբ յայտարարուեց մաս կազմողները ետ դարձուած են Բաքուի օդակայանէն, հակառակ անոր որ ադրբեջանական կողմը ամիսներ առաջ էր համաձայնութիւնը տուած էր սոյն ծրագրին:

**Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՄԵԼ ԳՈՆԵԱՆ
ԿԻՐԱԿԱՆ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ**
1995 - 1996

Մելգոնեան Կրթական Հաստատութիւն կ'ընդունուին, մուտքի քննութեան մը համար, ուսման ընդունակութիւն ունեցող, ծագումով հայ եւ նրազգային 11 - 12 տարեկան սան - սանահիններ, որոնք նախընտրաբար չլրջանաւարտ եղած են հայկական նախակրթարանէ մը:

Աշակերտներ պարտին Հաստատութիւն ժամանած ըլլալ 1995, Սեպտեմբեր 7-էն 10: Դասաւանդութիւնները կը սկսին Սեպտեմբեր 13-ին:

Հիմնական հայերէն եւ անգլերէն լեզուներու կողքին կը դասաւանդուին նաեւ յունարէն, արաբերէն, ռուսերէն, պուլկարերէն եւ ֆրանսերէն որպէս ընտրովի դասաւանդութիւն:

Թեկնածուները իրենց դիմումը պէտք է կատարեն անմիջապէս Հաստատութեան տնօրէնութեան դրատր կերպով, ներկայելով հետեւեալ պաշտօնաթուղթերը. --

ա. - Ինքնութեան թուղթի կամ անցադրի պատճէն:

բ. - Բժշկական վկայագիր:

գ. - Վերջին երկու տարիներու վիճակագրոյցները:

դ. - Բարի վարուց եւ ընդունակութեան յանձնարարագիր մը՝ տրուած վերջին վարժարանի տնօրէնին կողմէ:

ե. - Յանձնարարագիր մը տրուած Հ. Բ. Ը. Մ. -ի տեղական Մասնաճիւղին կողմէ:

զ. - Ծնողքին, խնամակալին կամ պաշտպանին կողմէ տրուած երաշխաւորագիր մը, որով յանձն կ'առնուի վճարել անհրաժեշտ ծախքերը ու տէր կանգնիլ աշակերտին, երբ ան տարեկանները, կամ այլ անհրաժեշտ պարագաներու, վերադառնայ իր բնակավայրը:

Հաստատութեան մասին յաւելաւ տեղեկութիւններ ստանալու համար կարելի է դիմել հետեւեալ հասցէին...
The Registrar,
Melkonian Educational Institute,
P. O. Box 1907
Nicosia, Cyprus.
Tél. : 42 21 95, 42 22 04
Fax : 02 - 49 31 55.

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

**ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ
ՄԵԿԵՆՈՂ
ՄԵՐ
ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ**

Արականորդի մեկնող մեր բաժնորդներէն կը խնդրուի... ճախարարար... հասցէի ածառնայ փոփոխութիւնը կատարել իրենց քաղիք քաղաք տարի գրասենակի միջոցաւ, չժամապահելու համար «Յառաջ»-ի վարչութեան եւ առաջնա ընկերութեան աշխատանքը:

Անկախելիութեան պարագային կարելի է անշուշտ, դիմել գրաւոր, քերթիս վարչութեան, մեկնումի բուկանէն 5 - 6 օր առաջ, տալով երկու հասցէները (ընթացիկ եւ նոր) եւ կցել 40 Ֆր. (ընթացիկ քաղաք քաղաքի համար: Ամրաց շրջանին քաղաքապետ կամ յաւելաւ անկախութեան պատճառ եւ, որ արտասահման մեկնողներու հասցէի փոփոխութիւնը չկատարուի:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒՆ, ՀԱՄԱՋԱՑՆՈՒԹԻՒՆ ԶԻ ԿԱՍՏԱՆԻՐՈՒՐ ՍՈՒԿԱՆ ՀԱՇԻՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ:

Շնորհակալութեամբ
ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»-ի

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83, rue d'Hauteville, 75010 PARIS
SIRET: 51027317 A R. C. Paris
Commission paritaire: N° 55935

«LES LUSIGNANS ET L'OUTRE MER»

Եթե զիտաժողովները մտքեր լիբերալացնելու եւ զաղափարներ տարածելու ատակ միջոց մըն են միշտ, նուազ կարեւոր է նաեւ արտասանուած խօսքը ամփոփելու կարելիքը, բերեղացումը աւելի եւս տարածելու համար։ Վերջերս, լոյս տեսած է 1993-ի կիլիկեան ողբերգութեան Փրանսական վերջին օղակը։ Փուաթիէի զիտաժողովին ղեկուցումներու հատուրը (*)։ Օրին, «Յաւաջ»-ի ընթերցողը մանրամասնօրէն տեղեկացած է այդ հաւաքին աշխատանքներուն։ Հիմա ժամանակն է զանոնք արժեւորելու ըստ տրական նիւթերուն։

Փուաթիէի զիտաժողովին նիւթն էր «Լուսինեանները եւ Անդրծովը»։ Որպէս այդպիսին, զուտ հայկական ծիրը մը մէջ էջը արձանագրուելու, այլ կը քննարկէր Լուսինեան տոհմի եւ երեք երկրներու (Ֆրանսա, Կիպրոս եւ Կիլիկիա) միջեւ կապերը։ Համապարփակ ըլլալէ դատ, այդ մօտեցումը թոյլ կուտար բազմաձևիչ հետազոտութեան կարելիութիւնը։

Գեղատիպ այս հատորը կը ներառէ 35 գեկուցումներ, թէեւ իր կարճ ներածականներն մէջ, Գլոտ Մուրթաֆեան կը ինչէ թէ ներկայացուած էին 32 հաղորդումներ, բաժնուած՝ ութ նիստերու։ Երկրորդ ներածական մըն ալ ստորագրած են Լուսինեանի քաղաքացի Լ. Հիւլէ եւ «Լէ Լուսինեանի մէջ» ընթերցողութեան նիստադէս Մ. Տօնիկո։ Ֆրանսացի միջնադարապէս ժան Ռիշար ստորագրած է ծանօթ տոհմաբան եւ զիտաժողովի մասնակցներէն կոմ Ռիտ տէ Գոլիւսիէրի (1917 - 1994) մահազրուիւնը։

Ներքերը ներկայացուած են ղեկուցողներու ալքերական կարգով։ Նիստերուն նիստադէսը ամբողջութեամբ, այս ուղղութեամբ աչքը ալ բարեպատէճ չերեւիր, որովհետեւ թէ՛ ընթերցողին մէջ ցրուածութիւն կը յառաջանէ՝ մէկ ծիրէն միւսը անդադար անցնելով, եւ թէ մասամբ կը չհզօրացնէ ամբողջութեան տպաւորութիւնը։ Աւելի չահեկան պիտի ըլլար, օրինակ, եթէ որդեգրուէր նստադրամներու կառուցում եւ կամ թեմատիկ այլընտրանքային կառուցումը մը։ Գիրքը պիտի վերածուէր 35 հեղինակներու հաւաքական աշխատութեան մը։

Ձեռնարկն ընդթիւ միւս զիտաժողովներ վերաբերի հեղինակներու անուններու ներկայացումին, իւրաքանչիւր ղեկուցումի գլուխը ուր միտքնախոյնութիւն կը պակասէ։

Կարծէ նշել, որ ղեկուցումներուն մեծ մասը Ֆրանսերէն է։ Կան քանի մը անգլերէն նիւթեր, իսկ հայերէնով խօսուածները՝ Փրանսերէնի թարգմանուած են Ալյոս Չարլէանի կողմէ։ Փիթըր Խալաբի անգլերէն ընագիրը Ֆրանսերէն ամփոփում մըն ալ ունի, սկզբունք՝ որ այլ պարագաներու կիրարկուած չէ։

Որպէս յաւելում, ներկայացուած են երեք քարտէսներ (Մերձուոր - Արեւելքի լատական պետութիւններ, Կիպրոսը ժ.Բ. - ժ.Գ. դարերուն եւ Կիլիկիոյ թագաւորութեան հոգեմարմը), ինչպէս եւ երկու տոհմաբաններ (Հիթումեան եւ Լուսինեան տոհմերու կապը, եւ Կիպրոսի Լուսինեաններու տոհմաբանը)։

Յիշեալ 35 ղեկուցումներէն 18-ը հայկական նիւթերով վր գրաւին։ Ասանց վրայ պիտի կեդրոնանանք մենք, թէեւ պէտք է նշել, որ պակաս կարեւոր չեն միւսները, որոնք տարբեր տեսանկիւններէ քննարկած են, մեծաւ մասամբ, Կիպրոսի Լուսինեան թագաւորութիւնը։ Որոշ հաղորդումներ կ'անդրադառնան Ֆրանսա-սայի Լուսինեաններուն, կամ կը քննեն տոհմաբանական հարցեր։

Ինչպէս կը պատահէ այսպիսի հաւաքովներու, գրութիւններուն ծաւալը անհասարկ է, նոյնը խորացումի կարելիութիւնը։ Ամէն պարագայի, պէտք է ըսել, թէ զիտական բարձր մակարդակ մը նկատելի է ամէնուրեք, եւ սպասել, որոշ պարագաներու, որ սեղմ տողերու տակ երեցող ծաւալուն աշխատանքը վարեալ լոյս աշխարհ գալ իր ամբողջական տեսքով։ Դիտելի է, նաեւ, որ հեղինակները ջանացած են նեղ մասնագիտական ոլորտներու մէջ շօնախառն եւ հասկնալի դառնալ ունեցողութիւն։ Ասիկա կրկնապէս չահեկան կը դարձնէ հատորը սովորական ընթերցողին համար։ Սակայն, ճիշդ այս նկատառումով է, որ նախընտրելի պիտի ըլլար տառադարձութեան միասնականութիւն մը տեսնել։

Միջ - Եկեղեցական յարաբերութիւններու հարցը ճակատագրական դեր մը խաղացած է Կիլիկիոյ պատմութեան մէջ։

Հրաչ Բարթիկեան (Հայաստան) անդրադարձած է հայ - բիւզանդական կապերուն (էջ՝ 47 - 53)։ Իր մօտեցումին համաձայն, հայ եւ յուն եկեղեցիներու երկխօսութեան փորձերը ունեցած են ոչ թէ կրօնական, այլ՝ զերազանցօրէն քաղաքական բնոյթ։ Բարթիկեան կը համարէ, որ հայ եկեղեցիի մերձեցումը եւ միութեան աշխատանքները աւելի ձեւական բնոյթ ունէին եւ կ'որոնէին բիւզանդական թշնամութիւն չյառաջանալու նպատակ, աւելի քան իրական հաղորդակցութիւն մը։ Վիճելի կողմերով հանդերձ, այս տեսակէտը բնաւ արհամարհելի չէ։ Հարցը երկու մօտեցումներու ճիշդ համեմատութիւնը դառնի է։ Նշենք, որ հայ բնիկ բիւզանդապէսը երկարօրէն կ'անդրադառնայ ժ.Գ. դարուն բիւզանդացի Մանուէլ պատրիարքի կողմէ Հիթում Ա. թագաւորին ուղղուած անտիպ թուղթի մը։

Ներսէս Շնորհալիի աստուածաբանական հայեացքները վերլուծելով (էջ՝ 218 - 227), Տ. Ներսէս Ա. Քհնյ. Ներսէսեան հակառակ տեսանկիւնէ կը դիմէ հարցը եւ կ'ըսէ, թէ միջ - եկեղեցական հարաբերակցութեան մէջ, Շնորհալիի մտքին մէջ ազգային խնդիր գոյութիւն չունէր, ուրիշ բազմաթիւ կէտեր մատնանշելով իր ընթերցողին ընդմէջէն։

Նոյն խնդրին այլ երեսակ մը քննած է Նիքոլայ Գուրեաւ. ժ.Գ. դարու ստաւրին կիտուն Կիլիկիոյ եւ Պապի յարաբերութիւնները (էջ՝ 99 - 108)։ Ան յարակարծիք մը կը նշէ. որքան աւելի մօտեցած են Կիլիկիոյ արքաները Պապին՝ օգնութեան յոյսով, այնքան աւելի անգոր երեւցած է այս վերջինը այդ օգնութիւնը մատուցելու։ Ժամանակաշրջանի անցքերուն նկարագրութեան կը հետեցուի, անգամ մը եւս, որ ներքին պառակտումի դեռով Կիլիկիոյ արքաներու փորձած լատինա-նպատակ քաղաքականութիւնը ոչինչ տրուած է, բացի ներումի թուղթերէ եւ դաւանական «ստաւրին» մեղադրանքներէ։ Իրերայանջող ղեկավարի կապը կը ցուցնէ, որ այդ շրջանին շատ մեծ էր Պապի բարոյական ազդեցութիւնը Կիլիկիոյ արքաներին վրայ։

Հ. Լեւոն Չէքիեան (Իտալիա) խօսած է ժ.Գ. դարու հայ - հռոմէական եկեղեցական վեճերուն մասին (էջ 305 - 315), նկատելով որ Կիլիկեան շրջանին ձեւաւորուած են հայ եկեղեցւոյ մէջ զարգացող չորս ուղղութիւններ որոնցմէ երեքը մինչեւ օրս գոյատեւած են. ինքնիշխանականը (autocéphaliste), միաբարեականը (uniatiste) եւ Միթիթեանը։ Վերջինը, ըստ Հ. Չէքիեանի գաղափարի, միջին դարը մը գրած է, Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ աւանդութեան հաւատարմ մնալով եւ զայն հաշտեցնելով ղեպի Հռոմ բացուելու կեցուածքով։

Գիտաժողովի ընթացքին կարեւոր եղած է նաեւ պատմագիտական հարցերու արծարծումը։ Ընտ Ֆրանս (Մեծն - Բրիտանիա) որպէս նիւթ ընտրած է «Առաջին խաչակրութեան հայկական ռազմավարութիւնը» (էջ՝ 141 - 149)։ Այդպիսին ու պատմաբանները շատ կը խօսին Հայերու կողմէ խաչակիրներուն ցոյց տրուած օժանդակութեան մասին. ղեկուցողը, մանրամասնօրէն քննելով եւրոպական զօրքերու երթուղին Փոքր Ասիոյ մէջ, կը նշէ որ այդ ռազմավարութիւնը արտակարգ յաջողութիւն մը ունեցած է, շնորհիւ Մերձուոր - Արեւելքի մէջ Հայերու զբաւած դիրքին։

Տէյնա Պընտի (Միացեալ - Նահանգներ) քննած է Կիլիկիոյ պատմութեան քիչ ուսումնասիրուած աղբիւր մը՝ «Les gestes des Chiprois», ժ.Գ. եւ ժ.Գ. դարերուն Արեւելքի մէջ գրուած Փրանսական տարեգրութիւններու շարք մը (էջ 59 - 66)։ Անոնց նիւթերը կ'անդրադառնան 1250 - 1310 թուականներուն։ Ձեկուցողը ներկայացուցած է զանոնք, համադրելով հայկական աղբիւրներու տուեալներով։ Ան դիտել կուտայ, որ պէտք է մեծ գոյութեամբ օգտուել անոնցմէ, քանի որ որոշ տեղեկութիւններ եղակի են եւ կարող են ստուգումի, յատկապէս ինչ կը վերաբերի Հիթում Բ. թագաւորի տարիներուն եւ Հիթում Պատմիչի խաղացած դերին Կիլիկիոյ ներքին կոնֆլիկտներուն մէջ։

Ժեռար Տէտէեան (Ֆրանսա) աշխատութիւնը (էջ՝ 122 - 131) կեդրոնացած է Կիպրոսի մէջ հայկական ներկայութեան վրայ՝ ժ.Ա. - ժ.Գ. դարերուն։ Այս ժամանակաշրջանին, երկու գլխաւոր իրողութիւններ Հայերու հետ կ'առնչուին. Փի-

ՄԵՐ ՀԱՌԱՏՔԻ ԾՆՆԴԱՎԱՅՐԻՑ

ԿԱՐՊՈՍ ԶՐԱՇԵԱՆ

Ապրիլ 3: Պատմական մի թուական: Երկար տարիների ընդմիջումից յետոյ, ահա պիտի ընտրենք Ամենայն Հայոց Հայրապետ: Յուզիչ եւ անմոռանալի մի ղեկավար: Չորս հարիւր պատգամաւորներ, ամէն երկրներէ, լցուած - փակուած են Մայր Տաճարում: Տպաւորիչ մի բաղմունք: Չարմաւքով զիտում եմ նախիրն սովետական «նեպոլիտաններին»:

Լարտոսի իշխանապետութեան ատեն անոր մէկ ազգականին (զաւա՞կը) տիրապետութիւնը Կիպրոս, եւ երրորդ խաչակրութեան տարիներուն, բիւզանդացի զօրավար Իոհաննէ Կոմնենոսի ձախող փորձը՝ Կիլիկիան եւ ապա Կիպրոսը զբաղեցնելու, հայկական զօրամասերու օժանդակութեամբ: Երբ 1191-ին Լուսինեանները ձեռք կ'առնեն Կիպրոսը, Հայերը արդէն կարեւոր ներկայութիւն մըն են կղզիի բաղմապղ բնակչութեան մէջ։

Այս բոլորի կողքին, տեղ տրուած է Կիլիկիոյ երկու ղեմներու ներկայացումին: Գլոտ Մուրթաֆեան (Ֆրանսա) Լեւոն Ե. Լուսինեանի կեանքն ու դործը ներկայացուցած է (էջ՝ 201 - 210): Բաամալեանի հատորէն ի վեր, առաջին անգամն է որ անոր կենսագրութիւնը կը վերաշարադրուի. հեղինակը յատկապէս օգտագործած է սպանական նորայայտ աղբիւրներ: «Լեւոն Ե. Լուսինեան». քաջարի սասկեմ մը եւ կամ վատագի արքայ մը՝ խորագիր իր պատասխանը (այսօրուան տուեալներով՝ անվիճելի) կը գտնէ. Լեւոն Ե. նիւթականին հետամուտ անձ մըն էր, որ իր թագաւորութեան անփառունակ վախճանէն ետք հետաքրքրուած չէ անոր վերականգնումով, այլ՝ անձնական բարօրութեամբ։

Իսկ Ազապի Նասիպեան (Կիպրոս) վերականգնած է հայ կնոջ մը ղեմքը, յանձնի Չապէլ թագուհիին՝ Լեւոն Ա. ի դուստրը (էջ՝ 211-217): Մէկտեղելով անոր մասին եղած համեմատաբար ժլատ տուեալները, ան վեր հանած է անոր դերը իր ամուսնոյն՝ Հիթում Ա. ի փայլուն դահակալութեան շրջանին։

Աղբիւրադիտական հարց մը ուրուագրւած է Տէնիս Շիտոր (Միացեալ - Նահանգներ). իրականի եւ երեւակայականի հարցերը մոնոթիւններու մասին Հիթում պատմիչի չիտիկիւմ Հիթում Բ. թագաւորին հետ, սոսիլ, զոր գործած է ժ. Տէտէեան «Nouvelles d'Arménie Magazine»-ի վերջին թիւով տեղեկութիւններուն մէջ (էջ՝ 276 - 280): Շիտոր քանի մը օրինակ տուած է երկու պարագաներուն, արժեւորելով անոնց ստուգութիւնը եւ վաւերականութիւնը։

Ազատ Բոգոյեան (Հայաստան) Կիլիկիոյ իրական վաւերաթուղթերուն ձեռք գարկած է (էջ՝ 54 - 58): Յայտնի է, որ ժ.Բ. - ժ.Գ. դարերուն հայկական իրաւունքը կը բերեղանայ եւ մեզի կը հասնի Միթիթար Գօլի նշանաւոր «Դատաստանադիրը»։ Այդ բերեղացումը տեղի կ'ունենայ Կիլիկիա, ուր պետական - իրական կարողական կառուց մը կը ստեղծուի, հայկական եւ արեւմտեան օրէնսդրութիւններու միախառնումով, Լեւոն Ա. եւ Հիթում Ա. օրերուն։ Յատկապէս նշելի է Ներսէս Լամբրոնացիի թարգմանական աշխատանքը։

Հայկական ձեռագիրները առատ նիւթ կուտան «Փոքր Հայաստան»ի մասին։ Այսպէս, Աննա Արեւատեան (Հայաստան) քննած է երաժշտա - ծիսական ձեռագիրները իրենց ամբողջութեան մէջ (էջ՝ 5 - 10)։ Շրջանը կարեւոր յաւելումներ բերած է մեր երաժշտական մշակութիւն։ Ձեկուցողը անդրադարձած է հինգ խոմբերու (չարակնոց, ժամագիրք, պատարագամուտոյց, զանձարան եւ մանրուսում), տալով իւրաքանչիւրի յատկանշները։ Իսկ Գեորգ Տէր - Վարդանեան (Հայաստան) անդրադարձած է հայ - հռոմէական միաբանութեան փորձերէն իրաւ երեք ծիսարաններու (Մաշտոցներ), որոնք կը պատկանին Ներսէս Լամբրոնացիի, Կոստանդին Կեսարացիի եւ Ներսէս Պալիանեցիի գրիչներուն, եւ ընդգծած է անոնց կարեւորութիւնը ծիսական գրականութեան ուսումնասիրութեան համար (էջ՝ 290 - 292)։

Խորքերից եկածները։ Հարեւրեց աւելին։ Այսինքն ներկայացնում են մօտ 2,5 միլիոն Հայեր։ Չգիտէի որ այդքան Հայեր ապրում են Թաթարստան... Կամ էլ հարցախոյզերի հաշուիչները սովետական արտագրանք են... Այս ընտրութեան բարեկեցիկ մէկն էլ պիտի սեպել յայտնաբերուած հեռաւոր շրջաններում ապրող Հայերի գոյութեանը ու նրանց համա-

Ռէմոն Գեորգեան (Ֆրանսա) խօսած է Փրանսական հաւաքածոներու կիլիկեան ձեռագիրներուն մասին (էջ՝ 168 - 172)։ Այժմ Փարիզի ազգային գրադարանին մէջ կը պահուին վեց դործեր, զորս արքայ Սեվէն զնամ է 1730-ին Կ. Պոլսոյ մէջ։ Կիլիկիայէն Պոլիս անոնց ժամանումին մանրամասնութիւնները յայտնի չեն. հրնարաւոր է, որ ժ.Ե. դարու վերջերս Կեսարիոյ եւ Գոնիայի ճամբով հասած ըլլան հոն։ Թէեւ բացառիկ նշանակութիւն չունին, արհամարհելի չեն. անոնցմէ մէկը (թիւ 27) հաւանաբար Ներսէս Լամբրոնացիի գործն է։

Յաւալորէն, Կիլիկիան արուեստը քիչ տեղ գտած է այս զիտաժողովին մէջ։ Սակայն, Լիլիթ Չաքարեանի (Հայաստան) ուսումնասիրութիւնը թէ՛ Կանդապէս մեր մանրանկարչութեան պատմութիւնը, որ մանրանկարչութեան պատմութիւնը եւ թէ՛ կ'ընդգծէ Մեծ Հայքի եւ Կիլիկիոյ մշակութային - կրօնական յարաբերութիւններու աշխոյժ բնոյթը (էջ՝ 301 - 304)։

Կիլիկիոյ գրականութիւնը, իր հերթին, բացակայ եղած է։ Գոհար Կարապետեան (Հայաստան) ներկայացուցած է «Հայ Լուսինեանները ժ.Գ. դարու Փրանսական ասպետական վէպին մէջ» նիւթը (էջ՝ 163 - 167), ուր կը խօսուի «Մեկտեղելով խորագրով երկու վէպերու մասին, մէկը արձակ եւ միւսը՝ չափածոյ, զորս հեղինակած են Ժան Կոմս եւ Գուլտիէթ. իր կու գրադէտները ստեղծած են կախարհաբան կողմէ անվիճուած հայ թագաւորի կերպարը, որ կուզայ ժան տը Մօնսիէի պատմած աւանդութեան։ Հետաքրքրական է անոր նմանութիւնը Արշակ. Բ. վրայ արձակած Մեծն Ներսէսի անգլերէն հետ, որ հայկական վախճանաբանական գրականութեան սկզբնաղբը կը նկատուի։

Ժան - Փիլիպ Մահէլի (Ֆրանսա) նիւթը «Վիշապներ եւ օձեր հայկական աւանդութիւններուն մէջ» (էջ՝ 181 - 189), օգտակար մէկտեղում մըն է, բայց զիտաժողովի ընտելութիւն հետ գրեթէ կապ չունի, հաշուելով Լուսինեաններու աւանդաբանական նիւթերի Մեկտեղին պարիկի եւ օձիկի աղբիւրները։

Վերջապէս, չահեկան նորութիւն մըն է Կարէն Իւզարեանի (Հայաստան) ուսումնասիրութիւնը Կիլիկահայերու ինքնութեան մասին (էջ՝ 293 - 300)։ Խոսքը հոգ մը եւ պատգամալիտական ու շարունակ լուծում մը, որ կ'ընդարձակէ, թէ անոնք, հաւատարմով մնալով հանդերձ հայկական ընդհանուր ժառանգութեան, տարբեր եղած են բուն Հայաստանի հայերէն եւ Կիլիկիան նկատած են իրենց հայրենիքը (թէեւ, նշենք, ժ.Գ. դարու սկիզբը Գեորգ Սիկիւսցիի կենսագիրը «տառապիւր» ըլլալու իրողութեան մասին կը խօսի)։ Նիւթ մըն է որ կը սպասէ նոր ուսումնասիրութիւններու եւ, ինչո՞ւ է նաեւ ընթերցարանի մը խօսքին։

Իր ամբողջութեան մէջ, այս կիլիկեան ասարժեքաւոր յաւելում մըն է Կիլիկեան աստեղագիտութեան ու աստղաբանութեան ղեկավարութիւնը թէ՛ հետաքրքրող գրականութիւն համար։

ՎԱՐԳԱՆ ՄԱՏԹՈՒՆԵԱՆ

Պոլիկոն - Ալյոկս

(*) Actes du Colloque «Les Lusignans et l'Outre Mer», Poitiers-Lusignan 20-24 Octobre 1993, Université de Poitiers, 323 pages. Adresse.—

Camille Sabourin, 7, route de Jazeneuil, 86600 Lusignan, France.

ՀԻՆԳԵԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ 27
JEUDI
27 JUILLET
1995

ՀԱՐԱՏԻ

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN
83, RUE d'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 48. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

LE NUMERO : 5,00 F

ՀԻՄՆԱԳԻՐ՝ ԾԱԽԱՐԵ ՄԻՍԱԲԱՆ (1925-1957)

69րդ ՏԱՐԻ - ԹԻԻ 18-643

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

69e ANNEE — N° 18.643

ԵՐԵՎԱՆ
ՀԵՌԱՏԻ
ՓՈՒՐԻՁ

ԱՐՄԵՆՓՐԷՍ

Յուլիս 24/26
ՄԻՆՍԿԻ ԽՈՒՄԻՐԻ
ԺՈՂՈՎԸ

Յուլիս 24-ին 28 Առաքելոյ Պատէն (Երեւանի Զուգեղերի) քաղաքին մէջ տեղի ունեցող Միջազգային խորհրդի նիստին Յուլիս 25-27 ընդլայնուած շրջանին կը մասնակցէին նաեւ Ազգային, Հայաստանի ԼՂՀ: Անկէկներու լուծումներ որոնելու եւ ժողովեան յառաջիկայ բանակցութիւններու նախապայտարարութեան քով կը քննարկուին նաեւ մարդասիրական հարցեր: Հայաստանի պատուիրակութիւնը կը զլխաւորէ Արտաքին նախարարի տեղակալ Վարդան Ոսկանեան:

ՀԱՐԱՏԻՆ ԳՐԱՆՍԱՅԻ
ՇՐՋ. ԽՈՐՀՈՒՐԻԻ
ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ
ԱՅՅԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Յուլիս 24-ին փոխ - նախագահ Գ. Յարութիւնեան ընդունած է Հարաւային Ճըրմանայի ՇՐՋ. Պորտուգալի պատուիրակութիւնը, որուն մաս կը կազմէին նաեւ Շըրմանի մարդասիրական գործունէութեան պատասխանատու Պրանսիս Ժոլիթ, Գաբրիէլ Արմանի - ՓԱԲԱ-ի ներկայացուցիչ Ռոմէ Հէքիմեան եւ «Հայաստան» հիմնադրամի Պրանսիսի ներկայացուցիչ Մամոն Էօդարարան: Փոխ - նախագահը ընդհանրապէս յայտնելէ ետք Շըրմանին Պորտուգալի տրամադրած 541.000 ֆրանք օժանդակութեան (*) երեւանի շրջապատէն մասնաժողովական դպրոցի տնօրէնութեան համար, հիւրերէն խնդրով է ՇՐՋ. Պորտուգալի նախագահ Ժ. Գոմէշի փոխանցել Հայաստան այցելութեան հրահրել:

(*) Տե՛ս՝ «Յառաջ», Յուլիս 25, Ա. Էջ:

ԲՆԱՐԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ
ՆԻՍՏԸ
ԵՒ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Յուլիս 24-ին, Կեդր. Ընտրական Յանձնաժողովը գումարած է հերթական նիստ, որու ընթացքին պատրաստուած է Ազգ. ժողովի երեսփոխաններու ցուցակը, համաձայնական ընտրակարգով, հանրապետական կազմակերպութիւններու ներկայացուցած ցանկերէն մեկնելով: Այսպէս, ԱԺՄ-ի երեք թեկնածուներէն առ ալթմ հաստատուած է մէկուն երեսփոխանական օրինավիճակը, Համայնապար կուսակցութեան (ԿԿ) 6-էն 5-ը, «Հանրապետութիւն» միաւորման 20-էն 16-ը: Ընդամենը 33 երեսփոխաններու ընտրութիւնը հաստատուած է համեմատական ընտրակարգով, եւ մնացեալ 7-ն ալ կ'ընտրուին Յուլիս 29-ի ընտրութիւններուն արդիւններուն համաձայն:

Կեդր. Ընտրական Յանձնաժողովը ընդունած է նաեւ հետեւեալ յայտարարութիւնը. - «ՀՀ Սահմանադրութեան 68-րդ յօդուածի համաձայն, ՀՀ նորընտիր Ազգային ժողովի առաջին նստաշրջանի անդրանիկ խորհրդակցութիւնը կ'ընդունուի 1995 թ. Յուլիսի 27-ին, ժամը 10-ին: Մինչեւ Ազգային ժողովի նախագահի ընտրութիւնը, համաձայն նոյն յօդուածի, Ազգային ժողովի նիստը վարելու է

ՓԱՐԻՁ ՈՃՐԱՓՈՐՁ ՓԱՐԻՁԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ 4 ՄԵՌԵԱԼ, 62 ՎԻՐԱԽՈՐ, ՈՐՈՆՑ՝ 14-Ը ԾԱՆՐ

ՌՈՒՄԻ ՄԸ ՊԱՅԹԵՑԱԻ ԷՌ. Ը. ԷՌ-Ի ՍԵՆՄԻՇԵԼ ԿԱՅԱՐԱՆԸ
ՅՈՒԼԻՍ 25, ԺԱՄԸ 17.30-ԻՆ

Անարեկելութիւնը յանկարծ վերադարձաւ Փարիզ, 9 տարիներու բացակայութենէ ետք: Նախաինամութիւնը այնպէս կը տնօրինէ որ այս վերադարձը կը դուրսդուի Շիրաքի վերադարձին, արդարեւ 1986-ին երբ իրարու յաղորդեցին ահաբեկչական արարքները (վերջինը՝ 1986, Սեպտ. 17-ին, Թաթի վաճառատան դէմ), Շիրաք համակեցութեան առաջին նախարարապետն էր:

Երեքշաբթի, Յուլիս 25, ժամը 17.30-ին է որ ուսմը մը կը պայթէր ԷՌ. Ը. ԷՌ-Ի (Փարիզի ընդհանրային փառապան) Պէ զիծի կառախումբի մը վերջին վազոնին մէջ, երբ ան հասած էր Սէն - Միշէլ կայարանը: Կը կարծուի թէ ուսմը 34 քիլո կը կշռէր եւ պայթումը շատ զօրաւոր եղած է: Չորս մեռեալ կար (3 կին, մէկ այր) եւ 60-է աւելի վիրաւորներ որոնց 14-ը շատ ծանր վիճակի մէջ: Հարկ եղած էր նոյնիսկ տեղւոյն վրայ կատարել անմիջական դարմանումներ, անդամահատումներ իսկ, հիւանդանոցի վերանելով մերձակայ սրճարանը:

տարիքով աւագ պատգամաւորը՝ Ֆաբէյ Տաճատի Սարգսեանը: Նիստը տեղի կ'ունենայ ՀՀ Ազգային ժողովի նիստերի դահլիճում (Երեւան, Մառշալ Բաղրամեան 19)»:

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ
ԱՐԳԻՒՆԱՐԵՐՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՊԻ ՄԻՋՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԻԻ
ՆԻՍՏԸ ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԷՋ

Յուլիս 25-ին Երեւանի մէջ բացուած է գլխաւորապէս արդիւնաբերութեան ՀԱՊ-ի միջկառավարական յանձնաժողովին հերթական նիստը, որուն կը մասնակցէին Հայաստանի, Ռուսաստանի, Ուկրաինայի, Բելառուսի, Մոլդովայի, Վրաստանի, Ղազախստանի եւ Տաճիկիստանի պատուիրակութիւնները: Քննարկումի առարկայ հիմնական նիւթն էր գլխաւորապէս արդիւնաբերութեան մարդկին մէջ համադրեաններու, սերմաբուծութեան, անասնաբուծութեան, միացեալ շուկայի նման հարցեր:

Նոյն օրը նախագահ Լ. Տէր-Պետրոսեան ընդունած է այցելու պատուիրակութիւնները:

ԼՂՀ-Ի ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
ՄՈՒՏՏՔԻ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԼՂՀ-ի պետական համալսարանի մուտքի քննութիւնները սկսած են: Փոքր է թեկնածուներու թիւը՝ միայն 563, սակայն քիչ են նաեւ տրամադրելի տեղերը՝ միայն 25 եւ նախապատուութիւնն ալ կը տրուի ԼՂՀ-ի հաշմանդամ ազատամարտիկներուն, զոհուածներու երախաներուն, ծնողազուրկներուն:

Տեղւոյն վրայ կը հասնէին Հանրապետութեան նախագահը՝ Ժաք Շիրաք, Ժիւլիէ, Փոնս (Փոխադրութեան նախարար), Ժ. Թիպէրի, Ժ. Լ. Տըպրէ եւ այլ պետական պատասխանատուներ:

Չորեքշաբթի, Յուլիս 26-ի առաւօտը դեռ ոչ ոք տէր եղած էր արարքին եւ երթադրութիւններ կային անշուշտ: Առաջին առթիւ՝ իսլամապաշտները, Ալթերիայէն թէ Միշէլ-Արեւելքէն, նաեւ Սերպերը: Բացառուած է բնութեան պաշտպաններու (Կրիսթիան) պարագան, ասոնք յայտարարեցին արդէն որ իրենց սկզբունքներուն դէմ է բռնութիւնը: Կասկած չկայ սակայն, որ արարքին հեղինակը բան մը կ'ուզէ ըսել Պրանսիայի, ազգաբարձրութիւն մը ընել, քանի ինչ որ յստակ է այն է որ արարքը արհեստաւորի, կազմակերպուած զորք է:

Պրանսական իշխանութիւնները ապահովութեան նոր միջոցներ ձեռք առին: Ոճրափորձէն քիչ ետք, 400 ձերբակալութիւններ եւ հարցաքննութիւններ կատարուեցան Մարսէյի իսլամական շրջանակներուն մէջ:

Արարքէն անմիջապէս ետք, օգնութեան «Կարմիր ծրարներ» գործադրուած է, հրէշներ, 300 սլոնիքներ, հիւանդաւոր կառքեր փութացած են տեղւոյն վրայ:

Ականատեսներ կը նկարագրեն պարզուած ահաւոր պատկեր, սրունքներ պոկուած, մարմիններ այրած եւին, եւլն:

Կը հաստատուի որ Սէն - Միշէլ կայարանն ալ դիպուածով ընտրուած չէ: Ամէնէն կարեւոր կայարաններէն մէկն է, ուրկէ օրական 45 հազար ճամբորդ կ'անցնէ եւ որովհետեւ արդէս է, ապահովութեան բացառիկ միջոցներ կը վայելէր, որոնք քանի մը չճանաչեցին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐՈՒՍԱԴԷՄԻ ԵՒ ՀԱՅՅԱՅԻ մէջ հակառակադարական բուռն ցոյցեր տեղի ունեցան իրեւ ըողոք Համապի ոճրափորձին:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Հարաւ - արեւմտեան շրջանը հակաթուրք ութ արարքներ գործուած են Յուլիս 24-էն 25 լուսնալիք զիշերը: Իշխանութեան համաձայն Գիւրտերու գործն է:

ԴԱՏԱՌՈՐ ՀԱԼԻԲԵՆ 2 միլիոն 400 հազար հնչուս դրամ գտած է Հանրապետական կուսակցութեան կեդրոնաւայրին արկիւն մէջ: Գանձապահը ըսած է թէ այդ գումարը եկած է ընտրական շրջանին նախարարապետութեան դադարի սնտուկէն: Դատաւորը իր քննութիւնը կը շարունակէ Մաթիւսին:

ՄԻՍՅԵԱԼ - ԱԶԳԵՐՈՒ ոճրային դատարանը մեղադրած է Պոնսի Սերպերու պարագայի՝ Գարաժիք եւ զօրավար Մլադիքը, բանակին հրամանատարը, ցեղասպանութեան, պատերազմական ոճիրի եւ մարդկութեան դէմ ոճիրի յանցանքով:

ԹՈՒՐԻ ՄԱՍՈՒԼ
ԹՈՒՐԻ ԼՐԱԳՐՈՂԸ
ԵՐԵՎԱՆԻՆ
ՎԵՐԱԴԱՐՁԻՆ
(Բ. Ե. Վերջին մաս)

Կարճ տեղեկութիւններ կուտայ Հայաստանի ընդհանուր վիճակին մասին: Բնակչութիւն՝ 3.7 միլիոն, ժողովուրդին 32 տոկոսը գիւղերու մէջ կ'ապրէ: Բնակչութեան 96 տոկոսը Հայ է, Ռուսերը 1,2 տոկոս, Գիւրտերը 1,8 տոկոս կը կազմեն: Գրեթէ կարգաւ գիտացողներու համեմատութիւնը՝ 98 առ հարիւր: Մայրաքաղաքը Երեւանն է, որ ի մի կը հաւաքէ բնակչութեան մէկ երրորդը, երկրին տարածութիւնն է 29.800 քառակուսի քմ., դրամական միութիւնը՝ Դրամն է, անձ (Շաբ. ք. Գ. Էջ)

ՄԱՀ՝
ՓՐՈՑ. ԱԻՆՏԻՍ ՍԱՆՃԵԱՆԻ

Թէքէեան Մշակութային Միութեան Կեդրոնական վարչութիւնը, բոլոր մասնաճիւղերը Սփիւքի տարածքին եւ Հայաստան, ինչպէս նաեւ հազարաւոր անդամներ ցատով կը դուժեն անժամանակ մահը փրօք: Աւետիս Սանճեանի, որ պատահեցաւ Լոս - Անճըլիսի մէջ, Յուլիս 22-ին, հանգուցեալը 74 տարեկան էր:

Փրօք. Սանճեանի վաստակը մեծ է հայապիտութեան մարդէն ներս: Իր բարձրագոյն ուսումը ստացած Հարվըրտ համալսարանին մէջ, ան շուտով լուսնեցաւ Միշին - Արեւելեան հարցերու ուսումնասիրութեան եւ 1961-ին նշանակուեցաւ հայապիտական ուսումնարանի ղեկավար: Սանճեանի համալսարաններէ ներս:

1965-ին փրօք. Սանճեան հրաւիրուեցաւ Գալիֆօրնիոյ համալսարանը (Լոս - Անճըլիս) որպէս դասախօս Հայապիտութեան: 1969-ին նշանակուեցաւ նորաստեղծ Հայապիտական ամպիտիւնի վարիչ:

Ան որպէս Թէքէեան Մշակութային Միութեան Լոս - Անճըլիսի «Արշակ Տիգրանեան» վարժարանի հոգաբարձութեան անդամիկ առեւտպետը, բախտորոշ դեր կատարեց մեր անմահ հաստատութեան ամրապնդման առաջին շրջանին:

Փրօք. Սանճեանի կարեւորագոյն իրագործումներէն մին էր խմբագրումը բանաստեղծներու իշխան Վահան Թէքէեանի նամակներուն, ընդարձակ յառաջաբանով եւ մանրամասն ծանօթագրութիւններով, լոյս ընծայուած 1983-ին: Այս կարեւոր աշխատասիրութիւնը 1984-ին արժանացաւ Թէքէեան Մշակութային Միութեան Հայկաշէն Ուղեւեան Գրական Մրցանակին:

Ամերիկայի մէջ հայկական ուսումնարան ամպիտիւններու ստեղծման ու դարձադաժան ռաճիւրան էր փրօք. Սանճեան, եւ իր անժամանակ մահով Ամերիկահայութիւնը կը կորսնցնէ իր տաղանդաւոր ու բազմապատկառ հայադէպը:

Իր երկասիրութիւնը, ինչպէս նաեւ վաստակը հայապիտութեան մարդէն ներս պիտի մնան հայկական ուսումնարան բարձրագոյն մակարդակով ստեղծուած իրագործումները:

ԹԷՔԷԱՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԿԵԴՐ. ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Յուլիս 24, 1995
Պոսթ-ըն

ՍԱՐԱՓԵԱՆԸ

ԱՆՄԱՏՁԵԼԻ

Ամիսներ առաջ հրապարակ ելաւ Նիկոլոս Սարաֆեանի «Տեսարանները, մարդիկ եւ ես» հատորը (1), որ կը համախմբէ 1927-էն 1961 երկարող շրջանին լոյս տեսած շարք մը գրութիւնները՝ գործեր, Պրլուեան, Ժողովածուն խմբագրողը, «Փիւնիկը» խորագրուած էր նախաբանին սկիզբը, կը նկատէ «յատկանշական կամ լուսարանիչ», Սարաֆեանի ընդհանուր վարքին մէջ:

Պէտք է ըսել որ հայ իրականութեան մէջ այս մէկը հազուադէպ իրադարձութիւն մըն է, առաջնակարգ կարեւորութիւն ներկայացնող, ինչպէս Շահնուրի նուիրուած վերջին գիրքը (2): Սակայն, հակառակը Շահնուրի վիճակէն, զարմանալի լուծման մը կը տիրէ Սարաֆեանի հատորին դժուր: Զարմանալի: Թերեւս ոչ այնքան:

Սարաֆեան, հայ հասարակութեան համար, դեռ կը թուի անմատչելի ըլլալ, ինչպէս ինտրան: Կարծէք մտածելը խրախուսէ սոյն հասարակութիւնը: Արդարեւ, այս երկու ականաւոր եւ եղակի հեղինակները կը մշակեն «մտածողական գրականութիւն մը», ինչպէս կը բնութագրէ Պրլուեան, զրախան արուեստի յառաջանալ մակարդակով եւ զգացողութեամբ մը որոնք, դժբախտաբար, դեռ չեն գտած իրենց արժանի ընթերցող հասարակութիւնը:

Իր այս գրութիւններու երկայնքին, ինչպէս «Վէնիսի անտառը» խորագրուած հատորին մէջ (3), Սարաֆեան կը շօշափէ ալլադան հարցեր. համաժողովրդային, հայկական, զրախան ու զեղարուեստական, խորութեամբ մը որ ընդհանրացած երեւոյթ է սփռուածայն զրախանութեան մարդէն ներս: Սարաֆեանի արծարծած հարցերը կը պահեն իրենց ցայտուն այծմէկանութիւնը, որովհետեւ անոնք ոչ միայն մարդկային հիմնական խնդիրներ են այլ, ինչ կը վերաբերի հայկական աշխարհին, անոնք այծմէկական կը մնան որովհետեւ այդ ուղղութեամբ շատ բան չէ փոխուած, կամ ոչինչ փոխուած է:

Սարաֆեան կանուխէն իսկ ցոյց կուտայ վերլուծումը եւ եզրայանդումը իր ակներեւ կարողութիւնը: Կը գրէ.

«Մեր սերունդը ազգային գրականութեամբ մը չէ որ պիտի փրկուի... մեր արեւմտեան համայնականացող պատմաստուով մը չէ որ պիտի բուծուի: Ընդհանրապէս անհրաժեշտ է քայլի մերմուծում մը կրուելու համար ուրիշ քայլի մը ետէս:

Առիթը մեզ նետեց զանազան երկիրներ: Զանազան ծծել անոնց փառախոսութիւնները»:

Այս տողերը գրուած են 1927-ին, երբ Սարաֆեան դեռ քսանհինգ տարեկան երիտասարդ մըն է: Սակայն, արդէն իսկ հասուն է ներշնչարձակ եւ մտածողութեամբ, ինչպէս ցոյց կուտան իր քննարկողութիւնը եւ մտածողութիւնը, կոփուած եւ հասարակութեան ոճով մը, աւարտական թուացող: Երիտասարդ մը, Շահնուրի նման, որ սկիզբէն իսկ կը զգայ եւ կ'ապրի Սփիւռքին տագնապը եւ արտակարգ յատկատեսութեամբ կը վերլուծէ անոր ծնունդը առողջ պատճառները, կ'ընէ հաշուէկշիւը եւ կ'աւանդուի իր գաղափարները որոնք, եթէ Շահնուրի դադարաւորներուն նման ըմբոստ եւ քրքրող չեն, սակայն այլապէս խոչնդ են, միեւնի եւ խորաթափանց:

Սարաֆեան, նոր Սփիւռքի բարդ պայմաններուն եւ զիմադրաւիլի մեծ գրծարութիւններուն դիմակցելով, կ'ընէ թէ «Պէտք է ստեղծել հոգեկան հայրենիք մը»: Եւ, ի մտի ունենալով նիւթեղէն հայրենիքէ զուրկ ըլլալու կացութիւնը (Թերեւս, որպէս ցկեանս կայք նկատելով իր ապաստանած երկիրը կամ, ընդհանուր առմամբ, Սփիւռքը), կը մտածանշէ. «Մեր մարդիկը իրենց պիտի ըլլայ մեր ազգային խորագրուած օտար միջավայրի մէջ եւ օտար տարրերով: Փերթոյ մը այնքան աւելի լաւ է, որքան կը մօտեցայ իր ցեղաբանական ծառին: Մենք պիտի դիմենք անոր ոչ - ազգայնական մարմանը: Որպէսզի թերթի մտածողութիւնը չըլլան, կ'աւելցնէ. - Ուժով եմք, եթէ, եւ ինքնատիպ՝ հոգեով, ուր է որ կ'երթայ

առաւելագոյն իմ համակրանքս, պիտի գերծ մնամք միշտ այլապէս, ինչ ազգացուցիչներն ալ կրենք եւ ինչ լեզուով ալ խօսինք» հաւատարմով «որ հաւանական բարի ձեռքը պիտի գայ օր մը, հաւաքելու մեզ բոլորս, քաղելու համար այս արեւմտի, դառն քայց արդիւնաբեր անուամբ, վաղուան հարուստ բերքը՝ ընդհանուր աշխարհէն»:

Բայց Սարաֆեան, լայնամտօրէն, զրախանութիւնը կ'ըմբռնէ եւ ինչպէս ինչ կը նշէ, իր ընդարձակ առումով, համաժողովրդային ծառայով, որովհետեւ «Մեծերը կ'ընդհանրացնեն կամ կը միջազգայնացնեն իրենց ազգային նկարագիրը: Պրլուեանը կ'ազգայնացնեն ընդհանրացածը»: Ինչ համոզուած է թէ «Անորաւ ըստ մըն է ազգային նկարագիրը ըստածը»: Իսկ նկատի ունենալով որ «երկու տեսակ գրքերը կան պահպանողական եւ յեղափոխական» կը գրէ թէ «այս վերջինները ըստեղծող տաղանդներ են եւ կարեւորներ: Թէ այս բոլոր անորաշնչեան մէջ ամէնէն անհրաժեշտը տաղանդն է: Թէ բարձր մը տաղանդակաւորութիւնն է որ կը կերտէ ժողովուրդը: Ըսելու համար նաեւ քէ բարձր տաղանդները կը պոռթկան իրենց ժամանակէն եւ ընդհանրական ոգիէն դուրս եւ կը հասնին համարադրական ըստածին»: Եւ կուտայ վճիռը. «Մարդ մը ազգայնութիւն ունի, քայց մարդ է իր ազգութենէն առաջ, միեւնի տիեզերքի առջեւ, մանուկն դէմ»:

Հատորը կը պարունակէ նաեւ քննադատական գրութիւններ Վահան Թէքեանի, Յակոբ Օշականի, Շահնուրի եւ այլոց մասին եւ զերազանցօրէն դիպուկ վերլուծական յօդուած մը՝ նիւթ ունենալով Կոստան Զարեանը, զոր կարգաւոր կարելի է չհիշալ Սարաֆեանի իմացական բարձր յատկութեան, նիւթին հոգեբանական ընկալման եւ իր ընդարձակ ճանաչողութեան: Արդիւնքը, իր խորաթափանցութեամբ, հազուադէպ գրութիւն մըն է՝ հատու: Իսկ Շահնուրի հարցունքին եւ Շահնուրի Միսաքեանի ուղղուած եւ որպէս այդ հրապարակուած նամակները, լայնօրէն կը խօսին Սարաֆեանի հանրային դերբողոքներուն մասին, արուեստագէտին եւ զրազէտին յանձնառութիւնը շօշափող:

Հրապարակապահական, վերլուծական եւ քննադատական յօդուածներու կողքին, ժողովածուն կ'ընդգրկէ նաեւ զուտ զրախան նշմարներ, որոնք ազգային տըրած իրենց թերեւս ակամայ «տուրք»ով, գուցէ չեն նուաճեր, օրինակ, «Բաժակ մը Բէրնի»-ի դիմակայն բարձունքը, հակառակ այս իրողութեան որ անոնք ալ ապրուած փորձառութիւններու վրայ հիմնուած են: Հայացելու եւ խորութիւն կը թուի գեղեցիկ կնոջ մը առթած համայնքն ու Զարեանի մէկ գրքին նախընտրութիւն տալու իր արքեպիսկոս պատկերը: Հաւանաբար, ընթերցողներէն շատեր համաձայն չըլլան այս մասնանշումին...:

Սարաֆեան, Շահնուր, Շուշանեան եւ միւսները շարունակութիւնն են Զարեանի սերունդին, անոր վերջին օղակը: Սարաֆեանի եւ Շահնուրի նուիրուած վերջին գրքը հատորներէ թէ մեծ գոհունակութեամբ կուտան դէմ առ դէմ զրախանութեամբ զրոյններու, սակայն նոյն ստեղծ կը հաստատեն որ տփույն հրապարակը կը շարունակէ գոհանալ իր տփույնութեամբ:

Ահաւաստի առիթ մը, զայն վերաբնեւում, անոր քիչ մը գոյն տալու:

ՎԱՀԷ ԱՐԱՋ

(1) - Նիկողոս Սարաֆեան, «Տեսարանները, մարդիկ եւ ես», Մատենաշար «Երկ», քիւ 1, Ներսիս, 1994:

(2) - Շահնուր Շահնուր, «Միւտ սրտի», Մատենաշար «Յառաջ», Փարիզ, 1995:

(3) - Նիկողոս Սարաֆեան, «Վէնիսի անտառը», Մատենաշար Արդ, քիւ 1, Փարիզ, 1988:

Լեզուն էլ, համեմատօրէն «ռեմոնթի» պըրոցէս»-ի մէջ է: Պետական եւ այլ հաստատութիւններին՝ հակառակորդ, ցուցատարականները վրայ փայլում են մեր հարգատ տալով: Իսկ ուղղադրութիւնը դեռ մնում է, յամառօրէն, Մանուկ Արեւելեանի... Այնպիսիով անցեալից ժառանգած, այս պարտադրուած անմտութեան, ինչ ընկերացող տեղացին, դէմքը ծածկուած ստեղծով՝ «Դեռ լաւ է, մեր հալը քո հասար...»: Իրաւունք ունէր: Մի պահ լուռ քաղցիւր ու յետոյ կանգ առնել, ինչ մօտեցաւ ձեռքը դնելով ուսին, սաստող չեղով հարցրեց՝ «Աղբիւր ջան, ի՞նչ ես ուզում, որ մեր ժողովրդի 80%-ը դառնայ աւերակ?»:

Այս հարցումը, որ աւելի մի տեսակ յանդիմանութիւն էր քան արդարացում, բնականաբար ինչ զարմացիկ եւ ստիպելի որ ես էլ նրան մի հարց տամ՝ «Անցեալում, երբ կատարուեց Մանուկ Արեւելեանի այդ յառաջդիմական» «բարեփոխութիւնը», յանուն Հոկտեմբերեան Մեծ Յեղափոխութեան փառքին, ինչ ասա՛, քանի՞ տարի մեր ժողովուրդը մընաց անգործաց?» Տեղացի ծանօթը ինչ լուռ դիմեց ու եզրակացրեց՝ «Դեհ, դու էլ գոնէ ընդունի որ մեր ուղղադրութիւնը, վերջ ի վերջոյ աւելի հեշտ աքան հինք»:

Այս «մեր»ը ականջա ճանկեց: Ինչ էլ մնում էր այլեւս լռել, մտածելով որ մի գուցէ ներկայ ուղղադրութեան փոփոխումը վերաբերում է նախ Հայաստանի ներքին, որոնք այսօրուան պայմաններում, առաջնութիւն չեն համարում այդ վերադարձը դէպի հրապարակ: Այնուամենայնիւ ինչ իրաւունք եմ տալու մըրտածել որ ինչ որ «հեշտ» է անպայման ընդունելի է: Եւ փոխաբայով մտայնութիւնը, կարծում եմ, որ սպառնացող մի փոստիկ է մարդու եւ մասնաւորաբար Հայի ինքնութեան: Նրա աղբային մշակոյթը ալլազուրկ մի ծովութիւն... Եթէ «հեշտ» Սփիւռքի համար լինի նախընտրելի, էլ ոչ հայատառ մամուլ ու զէր են լոյս տեսնելու ոչ էլ հայկական դպրոց կը մնայ: Իսկ Հայաստան էլ օտարերկրացու համար պիտի դառնայ մի թարգմանութիւն...:

Ուստի մեզ մնում է նկատի առնել որ հայրենի պատնէշի վրայ կառած-պարբարող Հայը «a d'autres chats à fouetter»: Նա այնքան զփուստութիւններով է կաշկանդուած, որ մասամբ հասկանալի է նրա պահանջը «հեշտ»:

Անկասկած որ ներկայ իշխանութիւնը լուրջ ճիգ է անում որ լեզուն կամայկամայ մարքուի օտար բառերից: Ժամանակի հարց է: Թէպէտ երեւանեան «Ժառհոն»ը դեռ պահում է իր «բարբիթ»ը...:

Այցելում եմ վաղուցուայ բարեկամին, որ թառել է թշուառ մի չէնք 11-րդ յարկում: Այնպէս որ նա բարձրից է գիտում քաղաքամայր Երեւանին եւ Արարատին: Բիրկական այս սրբազան սարն էլ կարծես ամէնօրեայ մի ապտակ լինի Հայաստանից, որին նա այլեւս համարում է անարդարութեան խորհրդանշ... մութ գիւղէր է եւ չէնք վերելակը, վաղուց գործադուլի մէջ է... Ստիպող զանազակ քայլերով ենք բարձրանում, ձեռքի հեւացող լոյսով: Երբորդ յարկ չհասած, Wonder-ը արդէն աւանդեց իր հողին: Բարեկամս թող տուեց ոտներէն մի քանի քառեր, նման մի հայհոյանքի, ու պարզեց զգալ ինչ էլ ձգել:

- Պաթիւն նստել ա: - Իսկապէս եւ ինչի՞ վրայ է նստել, - հարցրի լրջօրէն, - եւ ինչի՞ (սնտուկ) թէ զուգարթի (անկողին):

Այս Ռուսաց բառերի գործածումը առիթ է տուել մի նոր անկողնոյ:

- Բարեւ, ո՞ւր ես, ո՞նց ես: - Դեհ, ոչինչ: - Ինչպէս թէ ոչինչ. արա չեմ ասի թէ ի՞նչ ես, այլ ինչպէս ես, հասկացիր էլի:

Հայիկ երկրում, ինչ տեսակի վարչաձեւ էլ լինի, էլեկտրական հոսանք լինի կամ ոչ, մտայն կամ ուրախ օրերին, հա-

յաստանցու մօտ հումորը չի պակսի: Նրա ինքնապաշտպանութեան մի զէնք լինի կարծես:

Վերջապէս հասանք 11-րդ յարկը եւ սեւ մթութեան մէջ, չողաց, համեստօրէն, բարեկամին կնոջ ձեռքն մտնել: Հա. մնաւ էր նաեւ սեղանի վրայ զետեղուած կերութիւնը: Ծոխութիւնը այլեւս անցել էր անցած մի կենցաղ է, բայց նմա. բում եմ որ բնակարանի կահաւորումը, մարքուիւնը, ճաշակով զարդարանքն. բը մնացել են անփոփոխ: Մի խօսքով, ճիշդ հակապատկերը չէնք քայքայուած. լքուած վիճակին: Կարծես որ բարեկամին բնակարանը պատկանէր մի ուրիշ չէնք: Անցեալում էլ որոշ չափով նոր հակապատկերն էր: Ինչ որ պետական կալուած է կարծես մասնուած լինի անտէրութեան:

Ընտրութեան երկրորդ օրն է: «Արմենիա»-ի սրճարանում մի քանի ծանօթների հետ խօսում. կատակում ենք: Եկա մեզ միացաւ Եւրօրին, տեղացի երիտասարդ ուղեկիցներից մէկը: Նկատեցինք որ նրա գէմըրը գունատ է եւ մի թույն էլ ուռած:

- Ի՞նչ է պատահել, Եւրօրին: - Դեհ, ի՞նչ ասեմ, երէկ ատամ հեռացրին:

Կողքին նստած Ամերիկահայ մի պահ լուռ նրան դիտելուց յետոյ հարցրեց.

- Ուրեմն ըսել է որ հոս ակունք չենք քաշեր, ու՛՛՛՛, բռէ նայիմ ինտո՞ր հեռացուցինք թուկին ակունքս, մայ պոյ:

Եւրօրին փորձեց ժպտել, բայց ուրիշ մի սեղանակից հասաւ նրան օգնութեան:

- Եւրօրին, դու ալ թուա՞ք մարդ ես հա՛, այս երիտասարդը ուռնական զղբուց դացած է: Իսկ Ռուսերը ակունք չենք քաշեր, կը հեռացնեն, հասկացա՞ր մը:

Մի փառախոսութիւն մէկն էլ, կարմիր հասած մի քիթով նման bureau de tabac՝ ճակտին կախած լապտերի, հեղեղի պիտով դուրսը երեւալով աւելացրեց.

- Ասանկ, ասանկ, Հայաստան անկախ է համա Ռուսը դեռ մեր լեզուի մէջ է նստած:

- Ճիշդ է սիրելիս, քացազանչեց մի ուրիշ, այդ՝ Ռուսը մեր լեզուի մէջ է, նաեւ մեր երկրի որոշ մասերուն վրայ նրա տած, բարեբախտաբար, թէ ոչ, գոն հոս չէնք ըլլար, մենք ալ պիտի գրկուէինք թեզ հանդիպելու հաճոյքէն:

Վաղուց է որ Ռուս եւ Թուրք մեր վեճերը զլրաւոր նիւթն են եղել: Թուրքը նկատմամբ, կարելի է ասել որ միակարծիք ենք: Գրեթէ Միջդեռ Ռուսը ու մանց համար համարուել է պահապան մեծ Գեոքին, իսկ ուրիշները նրան որակել են մի տեսակ կոտորածոր սատանայ:

Բայց օրուան զրոյցների շրջը զլրաւոր նիւթը, միշտ նորընտրել կաթնով կուտն է: Բնականաբար ջանքախիչ մեծա. մասնութիւնը ուրախ է այդ ընտրութիւնից, առանց որեւէ վերապահութեան: Իսկ ինչ էլ հետաքրքրում է հանդիպել ու լսել զփոփոխներին, որոնք ընդհանուր առմամբ նախընտրում են լուռ մնալ: Իրանց «քիթ» մոտութեամբ արդէն բաւականի խօսումն է... Ահա դրանցից մէկը որ ինչ յայտնուեց հիւրանոցի սեմին, երբ սպասում էի մեզ ուղեկցող օրթափարին:

- Պանծուր, ուրախ ես չէ՞, ուղածդ եւ դա՛ւ:

- Այո՛, Զարեհ, ուրախ եմ, կատաղութե՛ն ուրախ: Միթէ դու էլ տխուր ես այս ընտրութիւնից:

- Անկեղծօրէն, ես կը խորհիմ որ աւելի լաւ էր որ Գարեգին Վահագնի մարդիկ իր կաթնով կուտն էին չէնք այս պիւլա»-ին մէջ:

Զարեհ շեղուցի տեսարանից է: Պարկեշտ ու անձնուէր մի Հայ որ միշտ էլ նուիրումով մասնակցել է դադարի ի նպատակ որոշ ձեռնարկներին: Իսկ երկրաշարժի ողբերգութեան պահին, իսկապէս որ նա երկար ժամանակ զնահատելի եւ զրախան մի աշխատանք տարեց: Գալով կաթնով կուտն ընտրութեան, նրա տա-

(Ծառ. Ա. Էջին)

զուրկ միջին եկամուտը՝ 120 տոկոս, նը-
ւազազոյն աշխատավարձը՝ երեւոյ տո-
կոս, անդործութիւն՝ 5,3 առ հարիւր :
Աշխատանքին ուժի 29 տոկոսը հողագոր-
ծութեան, 26 տոկոսը ճարտարարուեստի,
իսկ 25 տոկոսը ծառայական կալուածին
կը պատկանին :

Հայաստանի մէջ նախագահէն մինչեւ
փողոցի շրջուն վաճառորդը, ամէն մարդ
մէկ բան միայն կ'ուզէ թուրքիայէ : Վերջ
տալ ընթացիկներն, բանալ սահմանային
դռները եւ Հայաստանի հետ տնտեսական
եւ այլ յարաբերութիւններ հաստատել :

Երեւան Անդարայի հետ բանակցելու
համար որեւէ նախապայման առաջ չի
քել : Արդէն, եթէ ճիշդ կ'ուզէք, Հա-
յաստան, խորհրդային Միութեան փու-
լումէն ետք, ինչպէ՞ք տնտեսական այն-
պիսի տագնապի մը մէջ, որ պարտաւոր
է բոլոր դարացիներուն հետ լաւ յարաբե-
րութիւններ հաստատել եւ այս պատճա-
ռաւ ալ ի վիճակի չէ որեւէ նախապայման
առաջ քշելու :

1988-ին պատահած եւ երեք քաղաքներ
ու հետ միասեղ հարեւաւոր դիպելը
հիմնադրապէս կործանող երկրաշարժին
փրկանքները տակաւին չեն վերցուած :
Հայաստան չորսպատուէր է արեւմտեան
կողմը թուրքիայէ, արեւելեան կողմը՝
Արդէնէն : Զէ կրցած յաղթահարել ու-
ժանութիւնները : Այսպիսի երկրի մը
մէջ, որ 1993-ին, Էմփալիսիոն հասած էր
12-000 առ հարիւր, անշուշտ որ անխու-
տախիլ է առաճապանք վիճակի մէջ պա-
հել արտաքին քաղաքականութիւնը :

Ուստի, Հայաստան անուազն սա շը-
ջաններուն թուրքիայ հետ իր յարաբե-
րութիւններուն մէջ ի վիճակի չէ 1915-ի
գէպերը օրակարգի բերելու եւ Անդարան
ստիպելու՝ որ ցեղասպանութիւնը ճանչե-
նայ : Այս պատճառաւ, Երեւան այժմ կը
մշակէ հետեւեալ քաղաքականութիւնը :
Թուրքիան համոզել, որպէսզի Ղարաբաղի
հարցը եւ Հայաստանի հետ յարաբերու-
թիւնները իրարմէ գանազանուին :

Ինչպէս նախկին խորհրդային բոլոր
Հանրապետութիւններու մէջ, նաեւ Հա-
յաստանի մէջ այժմ ամէնէն ուշադրաւ
մտահոգութիւնն է հաց ապահովելու մը-
տահոգութիւնը : Զարմանալի չէ, որով-
հետեւ հոս նուազազոյն աշխատավարձը
երկու տոկոս է :

Որովհետեւ հողագործութիւնը եւ ճար-
տարարուեստը շատ փայլուն մակարդակի
վրայ չեն, Հայերը իրենց ուշադրութիւ-
նը կեդրոնացուցել են առեւտուրի վրայ :
Փողոցի հայրենակիցներուն միջեւ, չկայ
մէկը, որ փոքր կամ մեծ, առեւտուրով
չզբաղէ : Հանրապետականները, հրապա-
րականները, տուններու յառաջամասերը, ան-
կիւնները, քաղաքին կեդրոնէն մինչեւ
արուարձանները երկարող զայրող ճամ-
բաներու երկու եզրերէն լեցուն են ճամ-
պուրկներով եւ ապրանքներով :

Բոլոր ցուցափեղկերը լեցուն են աշխար-
հի ամէն կողմէն եկած ապրանքներով,
թէեւ այդ ապրանքները քիչ մը վատորակ
են : Ինչ կ'ուզէք, կրնաք դռներ : Հարա-
ւային Ամերիկէի վտակայէ մինչեւ դանիա-
կան պանիր, պրադիկական սուրճէն,
մինչեւ Թայլանտի թէյը :

Թրքական ապրանքներ ալ կը տեսնուին
հոս բայց կարելի չէ ըսել որ ցուցափեղ-
կերը լեցուն են թրքական ապրանքնե-
րով :

Թրքական ապրանքները ընդհանրապէս
չաքարեղէն եւ խմորեղէններ, ինչպէս
նաեւ տէրթիւմն, եւ կամ մաքրութեան
այլ առարկաներ են, ասոնք ալ միշտ երկ-
րորդական, երրորդական որակով :

Այս բոլորը ի՞նչպէս մուտք կը գործեն
Հայաստան : Քանի որ թուրք - հայ սահ-
մանը փակ է, ասոնք կ'անցնին Վրաստա-
նէն, Իրանէն, անշուշտ երբեմն ալ Ռու-
սաստանէն : Ինչպէս որ Պոլսէն մէկուկէս
ժամ հեռավորութեան վրայ գտնուող
Երեւան հասնելու համար փոխանակ կարճ
ճամբով երթալու, կը ստիպուիք Ռու-
սաստանի, Վրաստանի, կամ Իրանի վրա-
յով երթալ, ապա իսկ ալ առեւտուրը թուր-
քիայ եւ Հայաստանի միջեւ ի գործ կը
գործէ երրորդ ձեռքերու միջնորդու-
թեամբ :

Անշուշտ որ այս բոլորը պատճառ կը
դառնան որ ապրանքներու վրայ աւելան
փոխադրութեան ծախքն ու միջնորդին
չափը : Կը նշանակէ թէ ապրանքը սուղ կը
ծախուի Հայաստանի մէջ եւ ասիկա վը-
նաս մըն է թուրքիայ եւ Հայաստանի հա-
մար :

Իրեն վերջին տեղեկութիւն, օգտակար
է յիշեցնել թէ այս ապրանքներու փո-
խադրութեան մէջ իբր միջնորդ, գլխա-

ւոր դերը կը խաղան Իրանի հիւսիսային
շրջաններու Ազերիները :

ՇԱՄԻՐԱՄ՝ ՀԱՐԻՒՐ ՏՈՒՆՈՒՅԻՆԵՐԷ
ԲԱՆԱՅԵԱԼ ԿՈՒՍԱՅՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Իր յօդուածին երկրորդ մասին մէջ էր-
տալ կիւլէն կը խօսի «Շամիրամ» կնոջա-
կան կուսակցութեան մասին : Վերջին
ընտրութեան աստղը անկասկած այս կու-
սակցութիւնն է : Թուրք լրագրողը ուրիշ
բազմաթիւ լրագրողներու նման սկսաւ
հետազոտել այս զարմանահրաշ կուսակ-
ցութեան զեկաւարները : Շահեկան էր,
որովհետեւ այս կուսակցութիւնը, որ տա-
կաւին հազիւ մէկ - երկու ամիս առաջ
հիմնուած էր, իր ետին ձգած էր Հայաս-
տանի մէջ հարեւաւոր տարիներու անց-
եալ ունեցող կուսակցութիւնները :

Կուսակցութեան քաղաքական կեդրոնը
գրեթէ ամբողջութեամբ կազմուած է նա-
խարարներու, նախագահի տեղակալնե-
րու, դիւանագէտներու եւ պիւրպրաքնե-
րու կիներէն, այս պատճառաւ լրագրողը
չ'ըսէ որ Շամիրամ կուսակցութիւնը քիչ
մըն ալ կը յիշեցնէ Սէմրա Էօզալի «Երե-
ցուկ»ները :

Լրագրողը տեսակցութիւն մը ունեցած
է կուսակցութեան վարչէններէն, նշանա-
ւոր երգչուհի Նատեօտա Սարգիսեանի
հետ եւ հարցուցած է թէ ի՞նչ է զազունի-
քը այս կուսակցութեան արձանագրած
յաջողութեան : Այնուհետեւ, կայացած
է հետեւեալ հարցադրոյցը :

ՀԱՐՑՈՒՄ. - Ո՞րքիչ մտածեցիք այս-
պիսի կուսակցութիւն մը հիմնել :

ՊԱՏԱՍԽԱՆ. - Քաղաքակիրթ երկրի մը
մէջ կ'ապրենք : Այլը եւ կիներ հաւասարա-
պէս իրենց ունեւուն վրայ կը կրեն ամբողջ
բեռը : Եթէ բեռը հաւասար է, պատա-
խանտուութիւնն ալ պէտք է հաւասար
ըլլայ : Այս պատճառաւ, մտածեցինք որ
կիները պէտք է խորհրդարան մտնեն եւ
իրենց ներկայացուցիչները ունենան :
Հ. - Երբ ուսերու վրայ ծանրացած քե-
ռան մասին կը խօսիք, հաւանաբար կ'ա-
նարկէք ցած եկամուտ ունեցող կիներուն :
Այդպիսի կիներ ալ կա՞նք ձեր միջեւ :

Պ. - Հաւաքականութեան բոլոր հատ-
ւաններէն կիները կրնան մեզի անդամակ-
ցել, եթէ որոշ մտապատկերներու ետեւէ
չէ որ կը վազեն : Մենք իբր անդամ, ու-
նինք ուսուցիչներ եւ ուսուցիչներու եկա-
մուտի մակարդակը բաւական ցած է :

Հ. - Ինչո՞ւ այրերը իբր անդամ չէք
ընդունիր :

Պ. - Մեր կանոնադրութեան համաձայն,
միայն կրնան անդամագրուիլ այն աղ-
ջիկները, կամ կիները, որոնք 18 տարե-
կանը լրացուցած են : Այլերը կրնան մի-
այն նիւթական օժանդակութիւն կատա-
րել :

Հ. - Ինչո՞ւ ընտրած էք Շամիրամ ա-
նունը :

Պ. - Որովհետեւ Շամիրամ պատմական
այն անձնատուրութիւնն է, որ վաստած է
թէ կիները առանց այրերու ալ կրնան յա-
ջողիլ : Մեր նպատակն է խորհրդարանի
մէջ ապահովել որ աւելի լեւկերային որո-
շումներ տրուին եւ խորհրդարանի մէջ
գործող այրերուն յիշեցնել թէ տան մէջ
իրենց կիները կան :

Հ. - Ձեր յարաբերութիւնները ի՞նչպէս
են ֆեմինիստներու հետ :

Պ. - Ո՛ր մէկ յարաբերութիւն : Ընդհա-
կառան մենք ֆեմինիստներ չենք սի-
րեր : Ֆեմինիստ կազմակերպութիւնները
կը կենդանի կիներու բարոյութիւնը : Մենք
այդպիսի բարոյութիւն չունինք : Մենք
մեր ամուսինները կը սիրենք :

Հ. - Կ'ուզե՞ք թուրքիայ մէջ երգահան
դէսներ սարքել :

Պ. - Ես քանի երկիրներու մէջ համերգ-
ներ սարքեցի, թուրքիայ մէջ ալ կը սար-
քեմ : Եթէ հրաւիրեն, սիրով կուգամ :

Հ. - Թուրք երգիչներէն ովքե՞ր ծանօթ
են ձեզի :

Պ. - Իսլամի թաթլըսէսը ժողովրդա-
կան լաւ երգիչ մըն է :

Հ. - Ընտրութիւններու ընթացքին շատ
մեծ հետաքրքրութեան մը արժանացաք,
չէ՞ :

Պ. - Այո՛, զգայացունց չափերով : Ա-
սիկա թէ՛ լաւ եղաւ, թէ՛ դէ՛ :

Զօդուածագիրը կը հրատարակէ նաեւ
զանազան լուսանկարներ Երեւանի «Մայր
Հայաստան» յուշարձանէն, Երեւանի Ար-
եւտաներու Շուկայէն, կամ բացօթեայ
այլ շուկաներէ :

ՎՐԻՊԱԿ

Մեր երկուամս քիւիս Ա. Էջին «Մա-
մուլ»-ի բաժնին մէջ խնդրոյ առարկայ
«Terres Lointaines» թերթի հրատարա-
կիչին հեռաձայնի թիւը պէտք է ըլլար՝
(1) 42. 81. 49. 94

**ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ
ՈՐՈՇՈՒՄՈՎ,
ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ
TVA-ն 18,60%-ԷՆ
ԿԸ ԲԱՐՁՐԱՆԱՅ
20,60%-Ի**

**« Յ Ա Ռ Ա Ջ » ի
ընթացիկ ազդերու
աւկազիւնը**

Մահազդ	600	(723,60)
Հոգեհանգիստ	500	(603,00)
Շնորհակալիք	500	(603,00)
Հարսնիք-նշանուիք	500	(603,00)
Ծնունդ	500	(603,00)

Ինչպէս կը տեսնուի, առ այժմ ան-
փոփոխ կը պահենք ազդերու սակա-
չինը :

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ,
հարկ է աւելցնել 20,60% ԹՎ.ՎԷ.Ա.
(տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհ. դու-
մարը) :

Այս դէպքերը կը վերաբերին մէկ ան-
գամ հրատարակելի ազդերու, մին-
չեւ մէկ քառորդ սինակ (25 տող)
մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ
(12-13 տող) մնացեալին :

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումնե-
րու համար, դիմել թերթին վար-
չութեան :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժա-
նորդներէն կը խնդրուի - նախընտրա-
բար - հասցէի առժամայն փոփոխու-
թիւնը կատարել իրենց քաղիք քաղա-
տարի գրասենակի միջոցաւ, չձա-
րաբեռնելու հաւար «Յառաջ»-ի վար-
չութեան եւ առաժման ընկերութեան
աշխատանքը :

Անկարելիութեան պարագային կա-
րելի է անշուշտ, դիմել գրաւոր, քեր-
թիս վարչութեան, մեկնումի քառ-
կանէն 5 - 6 օր առաջ, տալով երկու
հասցէներ (ընթացիկ եւ նոր) եւ կցել
40 ֆր.ի դրոշմաքուղի ֆրանսայի
համար : Ամբողջ շրջանին քաղաքա-
կան յատկեալ անկանոնութիւնները
պատմաւ եւ, որ արտասահման մեկ-
նողներու հասցէի փոփոխութիւն չկա-
տարուի :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻԻ, ՀԱՍՏԵՆ
ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ԶԻ ԿԱՍԱՐՈՒՐ
ԱՌԿԱՆ ՀԱՇՅԻՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԲԱԺԱ-
ՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ :

Շնորհակալութեամբ՝
ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»-ի

Carzou

ŒUVRES SCENIQUES, PEINTURES,
DESSINS ET LITHOGRAPHIES

Du 1er Juillet
au 1er Octobre

Ancien Evêché, rue Tourny
SARLAT

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83, rue d'Hauteville, 75010 PARIS
SIRET: 51027317 A R. C. Paris
Commission paritaire: N° 55935

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ « Յ Ա Ռ Ա Ջ » ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ 100 ՖՐ.

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՁԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ 80 ՖՐ.
ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ 75 ՖՐ.
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ 75 ՖՐ.
ՄԻՐՏ ՄՐՏԻ 150 ՖՐ.

ՀՐԱՆՑ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԵՐ 80 ՖՐ.

ԽԱԶԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ 75 ՖՐ.

« ՅԱՌԱՋ - 50 »

(Ծաղկաբաղ 50-ամեայ
հաւաքածոյէն)

120 ՖՐ.

Դիմել « Յ Ա Ռ Ա Ջ »-ի :

Թղթատարի ծախք՝ 25 ֆր., հատոր գլուխ :

ՈՒՐԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ 28
VENDREDI
28 JUILLET
1995

ՀԱՐԱՏԻ

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 808 F
— FAX : 48. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

LE NUMERO : 5,00 F

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԵՄԻԱՐԵ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1925-1957)

Fondateur **SCHAVARCH MISSAKIAN**

69^e ANNEE — N° 18.644

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ԱՀԱԲԵԿԶՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ՝ 7 ՄԵՌԵԱԼ, 84 ՎԻՐԱԽՈՐ ԵՒ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՁԷ

ՅՈՒԼԻՍ 26-ԻՆ ԲԱԶՄԱԹԻԻ ԱՀԱԶԱՆԳՆԵՐ

Նման պարագաներու միջոց հոգեբանական տարազայ մը (փսիքոզ) կը ստեղծուի երգիչներու մօտ եւ կառավարութիւնն ալ պահանջներուն ներքիններէն համար քաղաքիկ ցուցակայ միջոցներ ձեռք կ'առնէ: Կայարանները, վաճառատուները, հանրային վայրերը խիստ հակոռուկեան տակ են: Նոյն այս միջոցներուն մէջ, չեն պահուիլ նաեւ անպատասխանատու «կատակաբանք»ները որոնք կը հեռաձայնեն հոս ու հոն յայտնելու համար թէ ուր կայ: Այս պատճառ կ'ըլլայ որ վայրերը պարզուին եւ խուճապ ստեղծուի: Այս անգամիս զործադրուեցաւ Յուլիս 26, Փարիզի Շան - դ'Էլիէի Վերժին Մեկաւոր վաճառատուները, Կառ տիւ Նոս, մեթ-րոյի Շաթլը - Լէ - Հալ կայարանը, Սէն - Էթիէ, հուսկ Վոլպը ուր հարկ եղաւ հոգի դուրս հանել թանգարանէն: Այս պատեկը պարզուած էր անցեալին ամէն անգամ երբ ոճրափորներ կը քննուին: Կը տեսնէ շրջան մը ու վերջ: Յոտակ ոչ մէկ բան կայ, ինչ կը վերաբերի արարքին հեղինակներուն, եթէ նոյնիսկ աւելի հաւանական նկատուի իրականացնելը: Քննիչները շատ ուշադրութիւն չեն տար բանը գտնուող անգիւղիներու պարագային, ինչպէս՝ Գարլա (1994, Օգոստոս 15-էն), որու պատ արձակման համար կրնայ ճնշում բանցուիլ այս ձեռով: Կ'ըսուի թէ Գարլա կորսնցուցած է Միլլին - Արեւելքի իր պաշտպաններուն նեցուկը: Այս անգամ «Լիպերալիզմ» լրատուական ձեռով կը լինէ որ բանն են նաեւ Ժորժ Իպրահիմ Ապրաւլէ, լիբանանեան յեղափոխական ղեկավար ճիւղի պատասխանատուն եւ վարչական կարգիւնեան, ԱՍԱԱ-էն:

Այս իսկ պատճառով առաւելաբար ալ-ժեբիական ժէ-Ի-Ա-ի խմբակն է որ նկատուի Կառնուի, ինչուով նաեւ էո - Ֆրանսի օգնական գրաւումը (1994, Դեկտեմբեր): Զանազան զանազան (պոստիպիլ թէ սեր) կարելիութիւնն ալ, բայց, շատ հաւանական չի նկատուի: Հինգշաբթի անուտ (Յուլիս 27) դեռ ոչ ոք տէր եղած էր:

Յուլիս 26-ի իրիկունն իսկ զոհերու հաշուիչը ծանրացած էր: Վերադարձերէն 3 հոգի մեռած էին, 7-ի բարձրացնելով մեռելներու թիւը, կային 84 վերադարձեր որոնց մէջ 11-ը շատ ծանր վիճակի մէջ: Հրաշքով բազմաթիւ ազատածներ ալ հոգեկան ծանր տաղանդներ կ'ապրին: Անոնք մը անձնապաշտ եղած է Յուլիս 26-ի անուտը ինքզինքը նետելով Սէն - Միլ-Յի կայարանը հասնող կառավարման աստի:

Ամէն պարագայի մէջ, ոչ մէկ դատ վարարացնէ նման արարքներ, որոնք

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԸՆԴՀԱՆՐԱՊԷՄ՝ ՀԻՆ ԴԵՄՔԵՐՈՎ

Հայաստանի Հանրապետութեան նախագահը Սահմանադրութեան 55-րդ յօդուածի 4-րդ կէտով, որոշած է կառավարութեան հետեւեալ անդամները նշանակել հրամանագրով. --

ՍԵՐԺԻԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ	Ազգային Անվտանգութեան նախարար
ՎԱՀԷ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ	Արդարադատութեան նախարար
ԱՇՈՏ ՍԱՖԱՐԵԱՆ	Արդիւնաբերութեան նախարար
ՄԱՐԱ ԲԱՔԼՈՅԵԱՆ	Առողջապահութեան նախարար
ՎԱՀԱՆ ՄԵԼԻՔՈՆԵԱՆ	Առեւտրի, Սպասարկումների եւ Զբոսաշրջիկութեան նախարար
ՎԱՀԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ	Արտաքին Գործերի նախարար
ՍՈՒՐԷՆ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ	Բնապահութեան եւ Ընդերքի նախարար
ԱՇՈՏ ՈՍԿԱՆԵԱՆ	Գիւղատնտեսութեան եւ Պարէի նախարար
ԱՆԻՐԱՆԻԿ ԱՆԻՐԷԱՍԵԱՆ	Էկոնոմիկայի նախարար
ԳԱԳԻԿ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ	Էներգետիկայի նախարար
ԳՐԻԳՈՐ ՊՈՂՊՈՍԵԱՆ	Կապի նախարար
ԱՐՄԵՆԱԿ ՂԱԶԱՐԵԱՆ	Կրթութեան եւ Գիտութեան նախարար
ՅԱԿՈԲ ՄՈՎՍԵՍ (ՅԱԿՈԲԵԱՆ)	Մշակույթի, երիտասարդութեան Հարցերի եւ Սպորտի նախարար
ՎԱՆՕ ՍԻՐԱԴԵԼԵԱՆ	Ներքին Գործերի նախարար
ՎԱԶԳԷՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ	Պաշտպանութեան նախարար
ՌԱՖԱԵԼ ԲԱԳՈՅԵԱՆ	Սոցիալական Ապահովութեան, Զբաղուածութեան, Բնակչութեան Տեղաշարժի եւ Փախստականների Հարցերի նախարար
ՀՐԱԶ ԹԱՄԱՐԶԵԱՆ	Տեղեկատվութեան նախարար
ՀԵՆՐԻԿ ՔՈԶԼԻՆԵԱՆ	Տրանսպորտի եւ Հաղորդակցութեան նախարար
ՖԵԼԻԿՍ ՓԻՐՈՒՄԵԱՆ	Քաղաքաշինութեան նախարար
ԼԵՒՈՆ ԲԱՐԵՆՈՒԴԱՐԵԱՆ	Ֆինանսների նախարար
ՍՏԵՓԱՆ ԲԱԴԱԼԵԱՆ	Արտակարգ Իրավիճակների վարչութեան Պետ. նախարար
ԵՐՈՒԱՐԴ ԱՂԱԶԱՆՈՎ	Վիճակագրութեան, Պետական Ռեգիստրի եւ Վերլուծութեան վարչութեան Պետ. նախարար
ՊԱԵԼ ՍԱՖԱՐԵԱՆ	Հարկային Տեսչութեան Պետ. նախարար
ՌՈՒԲԻԿ ԲԱՐՍԵԼԵԱՆ	Տարածաշրջան Կառավարման գծով նախարար
ԱՐՄԵՆ ՔԱՄԱԼԵԱՆ	Ազգային Ժողովի հետ Կապերի գծով նախարար
ԳԱԳԻԿ ԵԱՀԱԶԵԱՆ	ՀԱՊԻ, Եւրոպայի Միութեան եւ Միջազգային Տնտեսական Կազմակերպութիւնների հետ Կապերի գծով նախարար
ՍԵՐԳԷՅ ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ	Կառավարութեան Քարտուղար. նախարար

Ժրթիս կ'առնեն հարցերուն հետ ոչ մէկ բան ունեցող անձեր եւ փաստն են միայն վատութեան: Ներքին նախարարութիւնը մէկ միլիոն Ֆրանքի պարգեւ մը կը շնորհէ ունէ մէկ կուռն ու տեղեկութիւններ կարենայ հաղորդել ոճրագործներուն մասին:

Գ Ա Ն Ի Մ Ը Տ Ո Ղ Ո Վ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ վարչապետը՝ Ռ. Հարիրի Փարիզ հասաւ Յուլիս 27-ին եւ այս առթիւ մամուլը լայն տեղ կուտայ այս մեծահարուստին, որ 1992 Հոկտեմբերէն ի վեր պէտք է ապահովէ Լիբանանի վերականգնումը: Վարչապետը, պաշտօնական այս երկրորդ այցելութեան առթիւ, պիտի ջանայ ամբաստանել Ֆրանսայի տնտեսական օժանդակութիւնը երկրին վերաշինութեան համար (թէքնիք եւ նիւթական գետնի վրայ): Ֆրանսա միայն 4-րդ դերքի վրայ կուգայ որպէս հայթայթիչ (Իտալիայէն, Գերմանիայէն եւ Միացեալ - Նահանգներէն ետք):

ՍԵՐՊԵՐԸ ԶԷԿԱՅԵՆ ԷՈՒ ՊԻՏԱՆԸ ԿԸ

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱՐՈՄԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐՈՒ ԲՆԱՊԱՀԱԿԱՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Մարդ ինքզինքը դրախտին մէջ կրնայ կարծել զիրութեամբ երբ զանուի մութ կապոյտ ծովակին բուստի կղզեակներուն վրայ: Գաղջ հովէ մը առաջ մղուած առողջապահութեան վերադարձը խաչածեւեն ծուրթն ու հնդկիկոյի ծառեր իրենց չուրը կը տարածեն թէնիսի դաշտերու վրայ:

Պաղարկան ուկրաինայի մէջ թաղած դրախտանման այս վայրը Ֆրանսական հիւշական փորձերու թատերաբեմ Միւրիւրայի կղզեխումբն է: Ֆրանսական Փոլինէզիոյ աշխարհէն անջատուած այդ հողերուն վրայ տեղի պիտի ունենան աթոնական ուսման ութ պայթումները որոնք որոշուած են Ֆրանսայի նոր նախագահին կողմէ:

Ան ամէն առիթով կը կրկնէ ու կը ջանայ համոզել որ փորձերը որեւէ պնասական հետեւանք պիտի չունենան: Հոն այցելող կարգ մը նախարարներ մինչեւ իսկ լողցած են ծովակին մէջ: 1992-ին, Աթոնական ուսման Ֆրանսական ոստիկանապետութիւնը կը յայտնէր թէ չողագործն նիւթերու քանակութիւնը աւելի նուազ էր քան հետադարձի գործիք մը արձակուածը:

Համալուրի «Տի Վոյէ» շաբաթաթերթին մէջ (100 հազար տպագրանով) լոյս տեսած յօդուած մը հիմնովին կը հերքէ Ֆրանսական լատտեսութիւնը:

80-ական թուականներու սկիզբը տըրած տեղեկագիր մը յայտնած էր թէ փոթորիկի մը հետեւանքով կարեւոր քանակութեամբ հիւշական թափօններ ծով թափած էին կղզեխումբին մէջ մթերանոցէն: Այդ թափօններուն մէջ բազմաթիւ քիմիկատներով կար փրկութիւն:

Ֆրանսացի զինուորականները միշտ հակառակած են անկախ հետազոտողներու հոն պրպտում կատարելուն: 1983-ին միայն արտօնութեան տրուած է խումբի մը, այն պայմանով որ առնուելիք նմոշներուն տեղը որոշեն զինուորականները: Արդիւնքը այն էր որ չողագրական մը մէկ վտանգ կար՝ այս արդիւնքին դէմ քանի մը տարի ետք բողոքած էր նաւապետ Գուսթօ երբ ծովակին ջուրէն առած իր նմոշները քննել տուած էր: 1990-ին, Ռէնպօ Ուորիլը Բ. ի կատարած քննութիւններն ալ չողագործն տարր սէսիւմ յայտնարեւած էին ծովակին առնուած ջուրի նմոշներուն մէջ: Նոյն ատեն կղզին բնակիչներուն մօտ հիւանդութիւններ յայտնուած էին որոնց պատճառը չողագրական նիւթեր էին: Այդ բնակիչները հակառակ դրուած արգելքներու, կերած էին ծովակին ձուկերէն: Բանուոր մը յայտնած էր թէ իր երեք ընկերներուն նախ մաղերը թափել սկսած էին, ապա քաղցկեղի հետեւանքով մահացած էին:

Փոլինէզիոյ եկեղեցական, կուսակցական եւ արհմիութենական ներկայացուցիչները ի դուր պահանջած են որ Առողջապահութեան համաշխարհային կազմակերպութեան հովանաւորութեամբ չողագործնութիւն չափող հիմնարկ մը ստեղծուի: Իսկ Միւրիւրայի մեծ մասով թահիթիցի բանուորներուն առողջական տեղեկագիրները մինչեւ այսօր խիստ զաղտնի կը պահուին: Բժշկական մարմնին բոլոր անդամներն ալ զինուորականն են:

Անցեալ տարի բնապահութեան մասին դատախոսութեան մը ընթացքին Փոլինէզ

(Շաբ. ք. Դ. էջ)

Մ Տ Ա Ի Ո Ր

Ա Ռ Ո Ղ Զ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ՄԵՐ ՀԱՒԱՏՔԻ ԾՆՆԴԱՎԱՅՐԻՑ

ԿԱՐՊԻՍ ԶՐԲԱՇԵԱՆ

Վերջերս, ինչպիսի թէօլեօլեան խիստ շահեկան փորձագրութիւն մը ստորագրւած էր ազգային մտածումի սեռերու շուրջ («Յառաջ», Յունիս 8 - 9)։ Իր գլխաւորութեան աւարտին, ան կը շնորհակալուէր Կարպիս Զրբաշեանին։

«Անցեալին՝ շատ սխալներ գործած ենք որովհետեւ մեր մտածումի սեռերը չեն եղած հաւասարակշիռ։ Մէկ կողմէն՝ բողոքական վէպ, երգ, քերթում, միւս կողմէն՝ հեղուկեան քարոզ, ապա՝ Միսթրալեանի պատմագրութիւնը՝ որ հերոսական էպոսէն շատ բան փոխ առած է, չէին կրնար հիմնաւորել շրջահայեաց ազգային մտածումի մը դաստիարակութիւնը։ Կարին եւ կան աւելի լուրջ պատրաստութիւն ստացած հայ պատմագիրներ՝ Ա. զոնցէն, մինչեւ Ռիչարտ Յովհաննէսեան եւ Ժիրայր Լիպարիտեան, ապա նաեւ ուրիշ ձեռով պատրաստուած պատմութեան մասնագէտ մը՝ Լեւոն Տէր. Պետրոսեան։ Այսօրուան բախումներն ու պիտի վիճակը, Հայաստանի մէջ, մասամբ պատմագրական մտածումի սեռերու բախումներ են, ինչպէս նաեւ՝ աւելի կոպիտ հատուածական շահերու մեկնաբանութիւններու արդիւնք։ Այդ մասին՝ ապագային» (ընդգծումը մերն է. Վ. Մ.)։

Ձեռքօրէն յուսալով որ յօդուածագիրը չի մոռնար իր խոստումը, պիտի ուզէինք կարգ մը խոհեր բանաձեւել հերթական փոխի մասին, որ Մարտ ամիսէն ի վեր կը բորբոքէ երեւանէն մինչեւ Սփիւռք (հիմա մեր բոլոր կոտահանները Հայաստանի մէջ կը տնկուին, կը ծլին ու կը ծաղկին), եւ որ կապ ունի այսպէս ասած «բլեանական» խնդրին հետ։

Հարցին վերաբար պիտի չընենք հոս. «Յառաջ» մէջ Արթի Ռոթոյեան հիմնական տուեալները հաւաքած է առեւտրի եւ յատկապէս՝ կարեւոր հարցադրոյց մը ունեցած է անարգանքի սիւնին դաժնութեամբ, Հայաստանի Կրթական նախարարի պաշտօնակատար Ա. Բլեանի հետ, որմէ առնուաբար կարելի է որոշ գերք ճշդել, քանի որ մինչեւ հիմա մեր կարգադրած պոռնոքը (եւ խոսքը ցարտաւերները) որեւէ լուրջ կշիռ չեն թուիր ներկայացնել, փնջ որ շատ բնական է։ Հայկական աշխարհի մէջ միայն կարելի է կանոնաւոր «վէճ» ունենալ խնդրի մը մասին, որուն էությունը շուրջ բոլորը համաձայն ըլլան, բայց այն հարցերը որոնք իրօք վիճարկելի են, միայն հիստերիայի եւ դատարկարանութեան լայն դաշտ կը բանան։

Պիտի թելադրէինք, սակայն, մեծ ուշադրութեամբ կարդալ Բլեանի ու փոխ-նախարար Արծրուն Սահակեանի ստորագրած յօդուածը, որ նոյնպէս արտատպւած է («Յառաջ» մէջ, քանի որ ամբողջ խնդրին միջոցով հոս ամփոփուած է)։

Կարծէ սակայն յիշեցնել, որ Բլեան - Սահակեան նոր բան մը չեն ըսեր, առնուաբար՝ սփիւռքահայ քիչ թէ շատ մտածող լուսնի մը համար։ Կը կրկնեն, հաւանաբար առանց գիտնալու, 1984-ին ամերիկահայ քաղաքագէտ ձեռնարկ թափախելու յայտնած միտքը, զոր Մարկ Նշանեան, տարիներ ետք հայերէնի թարգմանելով ու «Յառաջ» - Միտք եւ Արուեստ»-ի մէջ հրատարակելով, կոչեց «Աղէտին գործիականացումը»։ Թափախելու պարագայէն ըսած էր, թէ մեր ամբողջ գաղափարախօսութիւնը՝ հիմնուած է Յեղափոխութեան շահագործումին վրայ որպէս չափանիշ՝ անհատի մը հայկականութիւնը փաստելու համար։

Ժամանակին, սակայն, մենք չլսեցինք մեր «գոտիականներ»ու հեղինակներ խօսքը. հաւանաբար «Զօրեան» հիմնադրի այդ գիտադրոյցին անդիմադրելի բնադիրը իրենց ձեռքը չանցաւ կամ հայերէն գրական ամսագրութիւնը կարգադրու սովորութիւնը չունին։ Եւ կամ, վերջին հաշուով, ըսողը մտաւորական մըն էր, եւ գիտենք որ իսկական մտաւորականին խօսքը շատ յարգուած է մեր մէջ... Ելուեկու աստիճան։

Բլեանի ու Սահակեանի յօդուածին

միտք բանին տարրերը չէ. մինչեւ հիմա Յեղափոխութիւն հոլովեցինք մեր երախաներուն, հիմա պետականութիւն ունինք, սկսինք մտածել սեփական պետութիւն ունեցող մանուկի մը դաստիարակութեան մասին։

Հարցը հաւասարապէս կը վերաբերի հայրենի ու սփիւռքահայ դպրոցներուն։ Մեր պարագային, մինչեւ հիմա երազային (ոմանց համար՝ թերազնահատուած, ուրիշներու համար՝ գերազնահատուած) Հայաստանի մը հետ էր մեր գործը, հիմա՝ չօչափելի պետութիւն մը ունինք մեր իրականութեան մէջ, անկախ՝ անոր պատկանելու կամ չպատկանելու հարցէն։ Ինչպէ՞ս պէտք է դաստիարակենք մեր ներկայ սերունդը։

Անա թէ ինչո՞ւ յօդուածին վերջաւորութեան որոշ առաջարկներ կան, որոնք պարզապէս կը յանդէս մէկ բանին. - երախաներուն սորվեցուցէ՛ք որ Յեղափոխութիւն մը տեղի ունեցած է, բայց մի՛ պոռք տեսարար, որովհետեւ ի վերջոյ խուլ պիտի դառնան եւ պիտի մերժեն հարկադրանքը։ Յաճախով խօսեցէք եւ իրենց լսարանները պիտի բացուին, պիտի ընդունին թելադրանքը։

Այսինքն, եթէ տասը անգամ իրենց ներկայութեամբ Դանիէլ Վարուժանի քառամեկն սպանութիւնը, յաջորդին այլեւս պիտի չլսեն ձեռք։ Բայց եթէ տասը անգամ իրենց ներկայութեամբ «Հայրենի երգը», ինչեցնելով իրենց որ այդ բանաստեղծը ՅԱ տարեկանին եղեռնի յոճ եղաւ, փտահեղէք որ ատիկա տասը անգամ իրենց յիշողութեան մէջ պիտի մերժուի։

Այսինքն, յիշել որ Պարոյր Սեւակ «Անլուի գանդակատուն»ը գրեց Կոմիտասի եւ ոչ թէ Մեծ եղեռնի մասին։ Եթէ բացարձակ ու սուրբ կոմիտասեան երգը, այդպէս երախան կրնայ ըմբռնել ինչո՞ւ Սեւակ գրեց իր վիպերգը, ինչո՞ւ այդ հոգեւորականին մտաւոր սպանութիւնը այնքան ծանր հարուած մը եղաւ մեր մշակութիւնի համար։

Դժուար թէ այս օրինակներով մշակուած համակարգ մը վերածուի մեր ազգային յիշողութիւնը ջնջելու գործիքի մը։ Եթէ դրական արժէքներու կողքին (բանաստեղծութիւնը, երաժշտութիւնը...) բայց ու անկաշիւանդ մտածողութեամբ դաստիարակութիւն մը կիրարկուի, կըրնանք յոյս ունենալ, որ Խ. Թէօլեօլեանի մտածանքը «ազգային շրջահայեաց մտածում»ը իրագործելի կը դառնայ։

Ով որ որոշ չափով մխրճուած է դպրոցական առօրեայի մէջ, գիտէ որ աշխարհի մէջ ամբողջ սերունդ մը - հայկականի մասին չէ խօսքը - այսօր կը մեծնայ առանց անցեալի ու ապագայի մասին յատուկ հետաքրքրութիւն ունենալու։ Եւ կը մերժէ գործ ունենալ անոնց հետ, որոնք հին յանկերգներ կուգան երգելու։ Բայց եթէ հին յանկերգները կը հրապարակուին նոր եղանակներով, փաստուած՝ իրողութիւն է որ մերժողական կեցուածքը կը սկսի փոխուի։

Անձնական փորձով կրնանք վկայել, որ հո՞ն է Սփիւռքի դպրոցի ձախողութեան հիմնական պատճառներէն մէկը։ Եւ կ'ենթադրենք, որ Աշոտ Բլեան, նոյն տեսակի խնդիրներ դիմադրուելով Հայաստան, կը փորձէ առաջը առնել ձախողութեան։

Չուտ մանկավարժական հարց մը, զոր հարկ է ըլլօրէն քննել զուտ մանկավարժական մեկնակցութեամբ։

Ինչպէ՞ս պէտք է ընել, որ մեր դպրոցականները վաղը առողջ հաւաքականութեան մը առողջ անդամները դառնան։

Կարելի միայն պատասխանել. - Բանականութեան ճամբով։

Իսկ մեր մէջ բանականութիւնը բարձր գնահատուող արժէք մը չէ, այլապէս՝ տեղի չէին ունենար հիւանդագին վիճարանութիւններ։

ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՏԹԵՆՆԱՆ

Պաշտօն - Այրէս

Կաթողիկոսական ընտրութեան բերումով, Ս. Էջմիածին մեզ կրնանք։ Այսուհանդերձ կարելի չէ գալ Երեւան եւ անտեսել մեր ազգի մտքի ու գրի տաճարը՝ Մեսրոպ Մաշտոցի Մատենադարանը։ Դեռ մուտք չգործած, մեզ դիմաւորում է, պատահմամբ, Ծաւարը, այդ տաճարի անմոռանալի վանականը։ Կուտակուած տարիների ու այլ սիրերեան դաժնութիւնների քեռան տակ, նա մի քիչ «կորուել» է (ծողել), մազերն էլ սպիտակել են մօրուքի հետ, նման մի նահապետի։ Բայց Ծաւարը հոգին մնում է անաղարտ, կըրքոտ ու փոթորկալից։ Երբ նա պատմում ու մեկնաբանում է հնաւուրց մի ձեռագրի մասին, կախարդուած վիճակում եւ։ Թուրքն էլ խիստ ցանկանում է հայերէն սովորել...

Որքան էլ բազմիցս այցելեւ Մատենադարան, դուրս եւ գալիս էի անօթի...

Այս փառահեղ, առասպելական տաճարը, վկայում է մեր նախնիքների թողած տիրանային ազնիւ հարստութիւնը, որի ծանրութիւնը քեզ մի տեսակ ճգնում է ու քիչ զգում եւ աւելի տկար քան հրապարտ։

Քանի որ եղանակը հաճելի է, մի քանի ծանօթներով որոշում ենք քայլելով վայելել Մեսրոպ Մաշտոցի լայն պոզիտան՝ Երեւանի ամէնից փառահեղ պոզիտան։

Բազմաթիւ անգամներ անցել եմ այս պոզիտանով, բայց այս անգամ, կարող եմ խոստովանել որ մի որոշ հրճուանքով եմ ապրումով եմ քայլում այս պոզիտայի մայրի վրայով, ու բարեկամիս թեւը ընկնելով ասում եմ՝

Մի քանի տարի առաջ ո՞րի մտքից անցնում էր որ Լենին պապին իր տեղը պիտի զիջէր Ս. Մեսրոպ Մաշտոցին։ Այս աշխարհում ոչինչ վերջնական է։

Այո՛, չիտեմ եւ, ընդունեց բարեկամս, բայց նաեւ մի՛ մոռանայ որ մեր մշակութիւնը գանձերի պահպանման այս պանծալի ամրոցը, կառուցուեց լինինեան սիւստի շրջանին։ Ասիտս որ Լենին, այլ քաղաքական պատճառներով չհասաւ մինչեւ Վան - Վասպուրական։ Կարծած վիճակում, նա հայաշունչ մի նահանգ պիտի լինէր, կառնած Հայաստանին, Եւրոպայի դրօշի հովանուէն տակ։

Ուրեմն Լենինի «փոսպիեք» դառնալով Մաշտոցի պոզիտան, բնականաբար ուրախացրեց 7 միլիոն Հայեր։ Կայ սակայն անհասկանալի մի երեւոյթ՝ ինչո՞ւ անուանել աշխարհական Մաշտոց եւ ոչ Ս. Մեսրոպ Մաշտոց։ Սովետների ժամանակ սուրբ չկար։ Իսկ հիմա ինչո՞ւ չի կատարուում այդ «ռեպալիթացիան»։

Բաւականի քայլերուց յետոյ, կանգ ենք առնում սրճարանի մի պատշգամբի առջեւ։ Հազիւ նստել ենք, մեզ մօտեցաւ մի կին, փոքր երեխայ գրկում, ողորմութիւն խնդրեց։ Ամէն մէկը տուեմք մի քանի տոլար ու հեռացաւ, մեզ օրհնելով։ Այս թշուառութիւնը մի ժամանակ մեզ պարտադրեց լուրթիւն...

Ինչպէ՞ս առաջ ասանկ բան չէիր տեսնել, տխուր չեղաւ հաստատեց մեզանից մէկը։

Ինչո՞ւ, քուկին Փարիզի մէջ մուրացկաններ չկա՞ն, հարցրեց ուրիշը։

Եղբայր, ես կը խորհիմ որ հոս շատ քան եմ ամէն տեսակի մուրացկաններ, շարունակեց գալիքորիս հայ մի հայրենակից։ Ելուեկու ըսեմ, արդէն երբ հասանք Զուարթնոց Էմիլիոն, ժամ մը ըստ պատելէ ետք, երիտասարդ մը մօտեցաւ եւ ականջիս ինչ փոփոյ լաւ է՝ «Հայրենակից, եթէ ուզում ես քեզ իսկոյն դուրս հանեմ, դու էլ ինձ 10 տոլար կը տաս»։

Է՛հ, յետոյ, հարցրեց մի Մարտիկ-լահայ, տուի՞ր թէ չուի՞ր, չիտակ ըսէ։

Ձէ՛ ճանրմ, բան մըն ալ չուի՞ր, ինչո՞ւ պիտի տամ քի։

Աղբեր ջան մի նեղացի, ընդմիջեց մեր կողքի սեղանի մի տեղացի, եթէ դու էլ մեզ նման մնայիր ցուրտի եւ մութի մէջ, երեք տոլար ամսականով, դու էլ էդ ջահէլի նման «Ժուլիկութեան» կը դիմէիր եւ մի գուցէ 10-ի փոխարէն 20 տոլար ուզե-

լով։ Յաւը տանեմ աղբեր ջան, մի նեղացիր, մեզ էլ հասկացիր։

Այո՛, այո՛, յիշեցի, ինձ մօտ ալ եկաւ այդ գաւալը, բացառանցեց մեր Մարտիկին։ Ձիտեմ ինչու խօսիս եկաւ այդ աղայի ճարպիկութիւնը։ Ես հինգ տոլար տուի, համա մնացի խուճիս հետ։ Տղան ալ շատ դժուարութեամբ ըմբռնեց տուածս, երբ չուզեցի անոր հետ լիլ։

Իսկ այս «Ժուլիկութիւն»ը, աշխարհիս ամենահին արուեստը չէ՞։

Խաբիլը վուճմ է տօ, ինչիւր իս ասում, Ապա՞ քիչ իմ հարցնում, Ես մեր քաղաքում, որ մէկը Միւսին չլի խաբի, կա՞նա Մի օր մարդ ապրի Կանա վուտ վուտի աղբի դնի ինչիւր իս ասում...

«Պաթարալ»-ից մի հատուած

Երբ «Արմենիա»-ից դուրս դաւ եւ թափառեալ քաղաքի ծաղրամասի փողոցներով, հաստատում եւ լքուած շէնքերի տիրութիւնը, քայլաւորած վիճակը, անգործածելի դառած հանրային հեռախօսները, փողոցների բազմաթիւ վէճերը, անմշակ ձգած հանրային պարտէզները եւ այլ... Ծանօթանում եւ, որոշ չափով, Հայաստանցու կամ առօրեայ դժուարութիւնների (երբեմն անհաստատ) ու սիրտը մղկաւում է ի տես այդ դաժան կացութեան, որին մասնուած է մեր ազգի կէսը։ Այս է շրջափակում եւ Արցախի պաշտպանութեան ծանր հետեւանքը։ Այս է անկարելիութեան փրկաբերը, որի նկատմամբ պարտաւոր է մասնակից լինել ունէ Սփիւռքահայ։

Այս մտորումներով տարուած, միայն ճանկում է «օտարերկրացի» ընդդիմադիր հոսանքի պատկանող, Ժողովրդավարութեան «Ժամատարները», որոնք 1000 confort-ով ապահովուած աներից, բաց են թողնում հայրենասիրութեան մաշուած հրթիռներ եւ «քայաբար արձակում են հայրենի կառավարութեան դէմ քննադատող նետեր։

Անցեալում հաւատում էին ու երգում «Միայն զէնքով կայ Հայոց փրկութիւն»։ Այդ հաւատքով էլ կուտեցին Վանից մինչեւ Սարգսրապատ ուր պատկուեց վերջի քառորդ ժամի իսկական եւ վճռական յաղթանակը։ Իսկ հիմա էլ Արցախի լուսնային ստանանների վրայ, երիտասարդ մարտիկներ «Թըֆանք» ի ձեռին, մահի կողքին, լուռ երազում են՝ ողջ վերադառնալ տուն։ Յետոյ գալիս են միւս «հայրենասէրները, որոնք յիշեցնում են Ֆրանսայի Café du Commerce-ի «հայրերի կնիք»...

70 տարիներ սովետական «դեմոկրատի»ով սնուած, այսօր էլ ծանր տնտեսական կացութեան մասնուած Հայաստանի զեկավարները, չորս տարուան ընթացքում անընդունակ եղան հրաշքով հաստատել կատարեալ Ժողովրդավարութիւն...

Իսկ որ մէկ երկրից հարկաւոր է որ ներշնչուի հայրենի ներկայ իշխանութիւնը, որպէսզի հաստատուի օրինակելի մի Ժողովրդավարութիւն։ Ֆրանսայից՝ Անշո՛ւշտ։ Բայց քանի տարիներ անցան մինչեւ որ Ֆրանսայում յաջողեց Ժողովրդավար մի իշխանութիւն։ Ու քանի վերջին անգամներ ոտնակոխուեց այդ Ժողովրդավար կարգը, Վոլթերի երկրում։ Անհրաժեշտ է, այս առթիւ, գտնէ յիշեցնել որ 1938-ին, Ֆրանսայի հարաւում, Vernet et Argeles դիւղաքաղաքներում, հաստատուեց camp de concentration ուր մարդիկ ջնջուած, փառում ու ստուգում էին ճանձներ իման։ Այսինքն աւելի դարձելի պայմաններում քան նախնիների համաճախ ճամբարներում։ Այլ դաժան բարբարոս կեանքի վկանները եւ դո՛ւք եղան տաղանդաւոր գրող Արթիւր Քէօսթլը եւ մեր գաղութի հանրաժանութիւնը։ Հայէկ Գալեան, ինչպէս նաեւ

402

ՀԱՅ ԲԺՅԿՆԵՐՈՒ 600 ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ՊՈՍԹԸՆԻ ՄԷՋ, ՅՈՒԼԻՍ 5-9ԻՆ

Ֆրանսիայի ֆաշիստական սարսափից ազատվող Սպանացիները եւ մանաւանդ հակաֆաշիստ Գերմանացիները, որոնք յետոյ իրենց կառավարութիւնը տալով, վերջին կառավարութիւնը տալով՝ հրամայեցին կեանքի զոհերը հարգել: Այդ ախրահոգիական ճամբարները ներքին: Այդ զոհերը մահացան, բազմաթիւ խաչակրէ զոհերի մէկի վրայ արձանագրուած է՝ «Adios, Pedro, los fascistas voulaient te brûler viv, mais les Français t'ont fait mourir de froid en paix. Pues viva la democracia»:

Vernet et Argeles-ի խաչատուակ ճամբարները, եղան ֆրանսական պատմութեան պատկանող սեւ մի էջ: Բոլոր պետութիւններ ունեն իրենց անցեալում մի սեւ էջ: Այդ նկատմամբ Հայաստանը բաւական չի կարող լինել, ոչ էլ Սփիւռքում իրենց է ալը զոհուածական (evenement) սեւ էջից զայն զերծ պահել: Վայ այն օրին, եթէ Սփիւռքից կախալ լինի Հայաստանի ճակատագիրը...

Հիմա էլ խոցելի կէտեր ունի Ֆրանսիայի ժողովրդավար իշխանութիւնը, ինչպէս որ վկայում է Ֆիլիպո թերթի խմբագիրը Միշլ Շիֆր, Մայիսի 20-ի համարում. «...այս երկրը ժողովրդավար երկրներից մի է ուր երեսփոխանները եւ ծերակուտականները նուազագոյն կը խոսեն ունեն»: Եթէ 1789-ի «խելագարութիւն»-ից 200 տարի յետոյ, ֆրանսական ժողովրդավարութիւնը կազմակերպում է, որ մնաց որ չըջափակւում ու Արցախի խելագարած նորարոյս Հայաստանում չլքէ կատարեալ ժողովրդավարութիւնը:

Ի վերջոյ այս ժողովրդավարութիւնը առաջին անգամ այն վարդն է որ պահանջում է բերել հոգ, կլիմայական, պատշաճ պայմաններ եւ ժամանակ: Ո՛չ բոլոր երկրներն են իրար նման ոչ էլ իրենց ժողովրդավարութիւնը: Դրանից զատ չմոռանանք որ անխառնակի են այդ վարդի փուշերը... Բայց անշուշտ կարեւորը վարդն է, որի բարեկէտ հաւատում ենք, համբերութիւնը: Այնուամենայնիւ այդ վարդի լակումը եւ զարգացումը, նախ հայաստանի պարտիզանների դրոն է...

«Այա Սփիւռքը, - բորբոքուած հարց պիտի տանք ոմանք, ի՞նչ է, մենք ուրեմն կիսն կոմի» ենք: Ո՛չ, քա՛ն լիցի: Պարզապէս, դերերը պիտի բաժանել եւ յիշէ՛ք մէկը միւսին հակադրել: Այսինքն պիտի մասամբ ընդունեն հայրենի պատկերի վրայ մաքառող Հայաստանցու գաղափարը՝ «Արեւն մեզանից, իսկ քըրքն էլ ձեզանից...»: Ով որ համառաւ չի այս մօտեցումին, ո՛չ կը բանաւորուի, ոչ էլ մեր Եկեղեցու մուտքը կան պիտի արդիւնի: Շատ հաւանաբար ալ պիտի մատնուի լուսանցքի վրայ ապրող ծագումով Հայի...

Ինչ տեսակի մեղքեր եւ քացասական գործեր ունենալ ներկայ կառավարութիւնը անժխտելի է որ նա անկախ Հայաստանի օրինաւոր իշխանութիւնն է:

Խառն, ինչպէս երէկ սովետական ժողովրդի շրջանին (որոնք հաստատուեցին իսկ պայմանների ստիպումով), այնպէս էլ այսօր, կրքոտորէն մնում եմ կապուած Հայաստան երկրին, ու պիտի մնամ միշտ նրան պարտական: Վասնզի ինչպէս ասում է իրապաշտ Անգլիացին՝ «Wrong or right. It's my country»: Վասնզի «Առանց Հայաստանի գոյութեան, Սփիւռքը ունայնութիւն է (1):

Դրերի խորքից մեզ հասած Աւետարանը Հայաստան, եղել է եւ պիտի մնայ մեր հաւատքի միակ ծննդավայրը» (2):

Կ. Ձ.

Փարիզ, Յուլիս 1995

(Շար. 4 եւ վերջ)

(1) Երբանկայիշատակ վազգէն Ա. Կաթողիկոսի քարոզչութիւնը մեկնում:
(2) Նորընտիր Հայրապետ Գարեգին Ա. Սարգիս 5-ի քարոզից:

ԽՄԲ. «ՅԱՌԱՋ»-Ի...

Յամու «արտայայտութեան ազատութեան» եւ բերեալ չափազանցեալ կայնախոսութեան, լոյս ընծայեցին Կարպիս Զրբաշեանի այս յօդուածաւորը, հակառակ անոր որ հոգ յայտնուած, յամալ նոյնիսկ վիրաւորական, մտերեւ ոչ միայն ոչ մէկը կը հաւատաւորայանէ «Յաւաջ»-ի տեսակետներուն այլեւ նոյնիսկ քացէ ի քաց գիմ են անոնց: Կասկածէ դուրս է, անշուշտ, որ ի պահանջեալ հարկին, «Յաւաջ» իր լոյսը կ'ընէ, մանաւանդ ինչ կը վերաբերի Հայաստան. Սփիւռք յարաբերութիւններուն:

Մամուլի մէջ երեւցած կոչով մը եւ անհատական զիմուններով, Պոսթընի մէջ կայացած հայ բժիշկներու միջազգային 6-րդ համագումարը իր շուրջ կրցած էր հաւաքել մօտաւորապէս վեց հարիւր հայ բժիշկներ բոլոր ցամաքամասերէն:

Սփիւռքի մէջ կազմակերպուող գիտական եւ հայրենասիրական այս հաւաքին Հայաստանի անկախ Հանրապետութիւնը կը մասնակցէր 36 հոգինոց պատուիրակութեամբ մը, գլխավորութեամբ Հայաստանի Առողջապահութեան նախարարին:

Համագումարին նորութիւնն էր Արցախի Առողջապահութեան նախարարին եւ Արցախի բանակի բժիշկին ներկայութիւնը: Առաջինին ելոյթը ներկաներուն կողմէ ընդունուեցաւ բուն ծախհարութիւններով:

Ըլլան ընդհանուր ելոյթները ուր խօսեցան զարկերակին արեան բարձր ճնշման (փրֆէսէօր Չոպանեան, Պոսթընի) էջը - սիտայի փրֆ. Արա Յովհաննէսեան (Փարիզէն), Ուսուցչաբանութեան (փրֆ. Գարեգին, Երեւանէն) եւ այլ նիւթեր, կը ներկայացնէին գիտական ամենաթափանցիկ բարձր մակարդակ: Իսկ բազմաթիւ միւս նիւթերը որոնց մասին մէկ քանի տասնեակ բժիշկներ փոքր սրահներու մէջ ելոյթներ ունեցան եւ որոնց ընթացքին աշխոյժ հարց - պատասխաններ եղան, ստեղծեցին մեծ հետաքրքրութիւն եւ ընդգրկեցին բժշկագիտութեան գրեթէ բոլոր բնագաւառները ըրթ - կոկորդ - ականջի հիւանդութիւններէն մինչեւ երակներու լայնացում, դեղագիտութեան նորութիւններէն մինչեւ հայ եւ համաշխարհային բժշկութեան պատմութիւն, Երեւանի հիւանդանոցներու դրուածքէն մինչեւ առողջապահութեան զարգացման ընթացքը Հայաստանի մէջ, ինչպէս նաեւ քանիքի դարգացումը յղութեան ժամանակ, սիրտաբանութեան հիւանդութիւններ: Մէկ խօսքով ծաւալուն նիւթեր այլապէս բժշկական հարցերու շուրջ կարծիքներու փոխանակումով:

Համագումարին հետաքրքրական երեսներէն մէկն այ տարբեր համագումարներու ներկայ եղող հայ բժիշկներու հանդիպումն էր: Բոլոր վեց համագումարներուն ներկայ եղող բժիշկներ կային, որոնք իրար կ'ողջագոյնէին որպէս հին ծանօթներ բացառանշնելով, - օ՛, գիտէի որ կուգայիր:

Հայ բժիշկներու համաշխարհային վեցերորդ համագումարը այլ երանգով մը ալ կը տարբերի իր նախորդներէն - Պէյրութի, Վենետիկի, Մոնթեալի, Լոս - Անճըլէսի եւ Փարիզի համագումարներէն:

Եթէ անցեալի հինգ համագումարները չեղած դրած էին գիտական նորութիւններու վրայ, այս մէկը, վեցերորդը, նոյնքան զբաղւելով հանդերձ գիտական հարցերով, իրեն նշանաբան ընտրած էր Հայաստանին զօրավիզ կանգնելը, քաջ գիտնալով, որ զօրաւոր Սփիւռք մը ունենալու նախապայմանը, զօրաւոր հայրենիք մը ունենալն է:

Արդարեւ, զեկուցումներ տրուեցան բոլոր այն կազմակերպութիւններու անունէն, որոնք օգտակար եղած են Հայաստանին ու Արցախին:

Աւելին, կարգացուեցան մեծագումար ներդրումներու իրաւ խոստումներ, Երեւանի մէջ զեղագիտական Փապրիք հիմնելու կապակցութեամբ:

Եղան բազմաթիւ հարցումներ, հոն, հայրենիքի մէջ տարբարութեան հիմնելու կարեւորութիւններուն շուրջ, հարցումներ, որոնց սպառիչ պատասխաններ տուաւ Հայաստանի Առողջապահութեան նախարարը վստահեցնելով, որ նախարարութիւն եւ պետութիւն ամէն ձեւով պատրաստ են օգնելու նման նախաձեռնութիւններու եւ ընդունելու նախաձեռնարկներու տնօրինումը գործին եւ անոնց հետ համաձայնագրեր կնքելու միջազգային ընդունուած օրէնքներու համաձայն:

Ելոյթ ունեցաւ նաեւ Հայաստանի բժշկական համալսարանի տնօրէն փրֆ.

Վ. Յակոբեանը եւ գիտնական զեղարան՝ փրֆ. Է. Գարբիէլեանը, որոնց խօսքը ունեղորուեցաւ լուծեան մը մէջ եւ ջերմ ընդունելութեան արժանացաւ:

Նոյն համագումարի ընթացքին ցուցադրութեան դրուած էին Երեւան քաղաքի Նորքի դանդուածի պատանիներու եւ պարմանուհիներու ձեռնարկեալի գործերը որոնց վաճառքէն զոյացած գումարները պիտի յատկացուէին հայկական գեղատուր մանկական գիրքերու հրատարակութեան: Այդ գիրքերը անվճար պիտի տրամադրուէին Հայաստանի եւ Արցախի զարգացման նպատակով: Սոյն ծրագիրը նախաձեռնութիւնն է բժիշկ Կամ Տէր - Պետրոսեանին: Իսկ այս վաճառքը կազմակերպուած է զործակցութեամբ Ամերիկայի Արեւելեան Թեմի Ազգային Առաջնորդարանին:

Համագումարը կազմակերպողները շնորհակալութեամբ արտահայտեցին:

Արդարեւ, 1995 Յուլիս 7-ի յետ - միջօրէին կազմակերպած էին դասական - երաժշտութեան երեկոյթ մը Օլտ Սաութ Չրչի մէջ ուր ելոյթ ունեցան Վարդի Մանուէլեանը՝ ջութակով, Սուրէն Բագրատունին՝ ջնջուով եւ Արմէն Պապախանեանը՝ դաշնակով:

Լուսեցան Մոցարթի, Հէնսելի, Տ. Մանսուրեանի, Կոմիտասի, Անդրէասեանի եւ Ա. Տփրֆաքի ստեղծագործութիւնները:

Կարծես Պոսթընի եւ չըմանի բոլոր Հայերը անցած էին շարժման:

Համագումարի վերջին օրը ներկայ բժիշկներէն շատերը կարճ ելոյթներ ունեցան, որոնց մեծ մասը շնորհակալութեան եւ թելադրանքներու խօսքեր էին:

Մեր խօսքին մէջ չեղեցինք այն պարզապէս, որ Հայաստանի բոլոր գետերը զէպի դուրս կը հոսին, կը ջրեն օտար հողեր եւ հարց տուինք, որ քանի՞ գիտնականներ ունինք Ամերիկայի եւ կամ Ֆրանսայի մէջ... Հուսկ աւելցուցինք, որ եկած է ժամանակը, երբ Սփիւռքի մեր բոլոր գետերն ու գետակները ուղղութիւն վերցնեն դէպի հայրենիք:

Եղան օգտակար շատ առաջարկներ:

Երեկոյեան համագումարը վերջ կը դրուէր ճաշ - պարահանդէսով մը, ուր տեղ գրաւած էին աւելի քան 800 հոգի, երբ հանդիպումը երեկոյթի վերածուած էր: Երբ, արտասանութիւն, խօսք, պար կը բազմապատկուէին իրարմով:

Շատեր յուզուած էին. մեծագոյն Պոսթընը քիչ անգամ տեսած ու ապրած էր այսպիսի երեկոյթ:

Իսկապէս որ բացառիկ աշխատանք մը տարած էին այս համագումարի կազմակերպիչներ՝ Ռիչարտ Պապախանը, ձօն Սարեանն ու Սթիվ Գարեանը, բոլորն ալ բժշկագիտութեան վաստակաւորներ, որպէսզի հայ բժիշկներու միջազգային 6-րդ համագումարը պահէ իր գիտական բարձրութեան կողքին հայրենիքին օժանդակելու գործը ամուր հիմնելու վրայ դնելու աշխատանքին մէջ. համագումար, որուն նշանաբանն էր - Հայեր Հայաստանի Համար:

Փոքր չեղաւ դերը նաեւ Հայաստանի Առողջապահութեան նախարար Արա Բարոյեանին, որ կատարեալ գործակցութիւն եւ հակացողութիւն ցուցաբերեց Սփիւռքի ճիգերուն նկատմամբ, ամբողջ համագումարի տեւողութեան:

Այս համագումարը կը զուգահեռէր մեր Մեծ Եղեռնի 80-րդ տարելիցին ու կը հաստատէր մեր գոյութիւնը որպէս ժողովուրդ ու պետականութիւն:

Կը զուգահեռէր Ս. Էմիլիանի 131-րդ Կաթողիկոսի ընտրութեան:

Կը զուգահեռէր Անկախ Հայաստանի Խորհրդարանի ընտրութեան եւ մեր առաջին Մահաճախարկութեան համաժողովըրդային կամքի ազատ արտայայտումին:

Իրազրուումներ որոնք մեծ ուրախութիւն կը պատճառեն ոչ միայն բովանդակ հայ ժողովուրդին, այլ՝ հայ ժողովուրդի առողջապահական խիստ կարեւոր հարցե-

րինչպէս յայտարարուած է, այս տարի լրանում է սփիւռքահայ միակ երգիծութեամբ «Քաջ - Նազար»-ի հրատարակութեան 25-րդ տարին: Ամբողջ քառորդ դար, ի դէպ անսահման զոհողութիւններ, գերմարդկային ճիգերի եւ նիւթական բազմաթիւ դժուարութիւնների կարողացանք, մեր անկախ սկզբունքներին միշտ հաւատարիմ մնալով ժողովրդին հրաժարելով ճոխ եւ խնամուած արտաքինով, հարուստ բովանդակութեամբ մի երգիծութեամբ, առանց որեւէ շահի ակնկալութեան:

Պարզ է արդէն, թէ որքան դժուար է սփիւռքահայ պայմաններում անկախ թերթ, (այս դէպքում երգիծութեամբ) հրատարակել: Յառաջիկայ Հոկտեմբեր ամսին Հայաստանի Հանրապետութեան Մշակոյթի նախարարութեան միջոցով տեղի կ'ունենայ յոբելեական հանդիսութիւն Երեւանի մէջ, իսկ Լոս - Անճըլէսում 25-ամեակի տօնակատարութիւնը կը կայանայ Սեպտեմբեր 16-ին, Sheraton Universal Hotel-ի մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ ազգային բարերար ամուր Տէր եւ Տիկին Վահան եւ Անոյ Շամբեանի, ներկայութեամբ՝ Հ. Հ. Լոս - Անճըլէսի հիւպատոս Պր. Արմէն Բայրուրեանի եւ իր կնոջ, հայ մամուլի, հեռատեսիլի, տեղւոյ մտաւորականութեան ներկայացուցիչների, բարձրաստիճան ազգայինների, եւ 25 տարիների ընթացքում մեզ միշտ սատար կանգնող, հաւատարիմ, անձնուէր, սիրեցեալ նուիրատուների, բարեկամների եւ ընկերների:

Չեռնարկին աւելի փայլ տալու համար արդէն կեանքի է կոչուել կարգադիր յանձնարարութեամբ: Արդ լինելով Լոս - Անճըլէսի գաղութի կարեւոր հրատարակութիւններից մէկը, սիրում ենք յուսալ որ մեր բոլոր միութիւնները եւ հայրենակիցները, մասնաւորապէս մեր ընթերցողները որպէս բարոյական պարտականութիւն, որեւէ ձեւով կը մասնակցեն յոբելեական այս հանդիսութեանը եւ իրենց բարոյական եւ նիւթական օժանդակութեամբ սատար կը կանգնեն մեզ, շարունակելու մեր առաքելութիւնը, որուն նպատակն է մեր Հայրենիքի եւ Պետականութեան հզօրացմանը, եւ յատկապէս մեր մշակոյթի տարածմանը: Խնդրում է շնորհաւորական զրուիւնները եւ նիւթական նշանները մեզ ուղարկել մինչեւ Օգոստոս 15-ը, որպէսզի հնարաւորութիւն ունենանք ուղարկելը եւ նուիրատուների անունները գետնից 25-ամեակի տօնակատարութեան առթիւ հրատարակուող բացառիկ թիւի մէջ:

Սփիւռքի եւ Մայր Հայրենիքի հայ մամուլից խնդրում է տպագրել այս կոչը:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԲԱՍՄԵԱՆ
Խմբագիր՝ «Քաջ Նազար»-ի
Հասցէ՝
P. O. Box 250038
GLENDAL, CALIFORNIA 91225, U.S.A.

LIVRES REÇUS

GENERATION
UND
GEDACHTNIS
Herausgegeben von
Kristin PLATT und Mihan DABAG
Unter mitwirkung von Susanne HEIL
Leske - Budrich, Opladen 1995.

րով տիւ ու գիշեր զբաղող՝ հայ բժշկական անձնակազմին:
Ժողովական բժիշկներ շուտով պիտի հաստատեն յաջորդ համագումարին վայրն ու ժամկէտը որ կ'ընայ ըլլալ Լիւնը կամ Երեւանը:

Հայաստանի Առողջապահութեան նախարարը համագումարի բեմէն հրաւիրուողը, որ հայ բժիշկներու համաշխարհային 7-րդ համագումարը տեղի ունենայ Երեւանի մէջ:

ԲԺ. ԹՈՐՈՍ ԹՈՐԱՆԵԱՆ

Պոսթըն, Յուլիս, 1995

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՆԱԽԱԳԱՀ ՎԵՐԸՆՏՐՈՒԵՑԱԻ ԲԱԲԳԷՆ ԱՐԱՐՔՅԵԱՆ Լ. ՏԵՐ-ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ԵԼՈՅԹԸ ԲԱՑՄԱՆ ՆԻՍՏԻՆ

Յուլիս 27-ին, Ազգ. ժողովի նախագահ լիցենզիայի տեր Բարսեղյանը՝ Պարոյր Հայրիկյանի առաջած է տասը ձայն։ Նախագահի տեղակալ ընտրված են Արա Սահակյանը և Կարապետ Ռուբինյանը (ուրիշ թեկնածու չկար)։

Բացման նիստին նախագահ Լ. Տեր-Պետրոսյանը հետևեալ ելույթը ունեցած է --

Վեհափառ Տեր, Մեծարդյոյ Պր. Նախագահ, Մեծարդյոյ Պատգամաւորներ, Տիկնայք եւ Պարոնայք,

Ինձ համար մեծ պատիւ է այս բարձր անվտանգ ուղիով Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի առաջին զուգամասն պատգամաւորներին, որոնք օրերս կայացած ընտրութիւններում արժանացել են ժողովրդի վստահութեան ջուշին։

Ազգում եմ նաեւ յանձնին ձեզ չնորարար մեր ողջ ժողովրդին՝ Հայաստանի Հանրապետութեան Սահմանադրութեան ընդունման պատմական իրողութեան անթիւ, վստահութիւն յայտարարելով, որ տասնամեակներ հեռանկալային կը դառնայ Հայոց պետական կայունութեան ապահովման համար ղեկավարական հաստատութիւնների ձևավորման, քաղաքացիական հասարակական ստեղծման եւ շուկայական տնտեսութեան զարգացման իրաւական երաշխիքը։

Սահմանադրութեան հռչակումով փաստորէն իր արամբանական հանդուցալուծմանը յանդէս 1988 թուականի հոկտեմբերին՝ ազատագրական շարժմամբ սկսած անկախ պետականութեան կայացման գործընթացի առաջին, բախտաբաշտ հանգրուանը, որի դաժան քրնթութեանը պատուով զիմացաւ հայ ժողովուրդը, խուսափելով յետկոմունիստական հասարակութիւնների շատերին բաժին ընկած ներքին ցնցումներից եւ դուրս փորձութիւններից։

Պետութեան կայացման առաջնահերթ խնդիր կողքին եւ ուղում եմ հաւասարապէս կարեւորել նաեւ Սահմանադրութեան մէջ համամարդկային արժեքները, մարդու իրաւունքների եւ ազատութիւնների գերակայութեան ամրագրումը, որը մեր ժառանգած իրականութեան խորագրին չէր տուած հիմնովին փոխում է պետութիւն - քաղաքացի, հասարակութեան - անհատ յարաբերութիւնների ողջ փոխադարձութիւնը։ Պետաիրաւական այս կարող շրջագործը ենթադրում է, անուշադ, նաեւ պատմականորէն ձեւաւորուած հոգեբանական պայմանականութիւնների յաղթահարման մի ծանր շրջան, որը կարող է տեսել երկար տարիներ։

Սահմանադրութեան ընդունումը, այսպիսով, աւարտը դառնում է մեր պատմական զարգացման մի կարեւոր հանգրուանի, միաժամանակ սկիզբն է մարմնավորում թերեւս ոչ պակաս կարեւոր,

զուրէ եւ աւելի պատասխանատու ժամանակաշրջանի։

Մեր ազգային պարտքն է լիովին կեանքի կոչել Սահմանադրութեան հիմնարար սկզբունքները՝ ի կերտումն յիւրաքանչեւ ինչպիսի, իրաւական պետութեան, արդար, քաղաքացիական հասարակութեան եւ ապահով, բարեկեցիկ կեանքի։

Գալով Ազգային ժողովի ընտրութեան առիթին, նախ եւ առաջ պարտք եմ համարում մեր ժողովրդի անունից շնորհակալութիւն յայտնել Հայաստանի Հանրապետութեան առաջին խորհրդարանի բոլոր անդամներին, որոնք անցման շրջանի դժուարագոյն տարիներին քայլ առ քայլ դրին նորանկախ Պետութեան հաստատումն հիմքերը, ստեղծեցին օրենսդրական այն անհրաժեշտ դաշտը, որն ապահովեց Հանրապետութեան կայունութիւնն ու բնականոն կենսագործունէութիւնը։

Խորոյ յայտնի վերապահումներով ու թերակարծութիւններով հանդերձ՝ այսօր իսկ, սակայն, արդէն ակնյայտ է, որ առաջին խորհրդարանին վիճակուած էր պատմական դեր խաղալ Հայոց պետականութեան վերականգնման, ժողովրդավարական կարգերի հաստատման եւ տնտեսական բարեփոխումների իրականացման գործում, մի կեր, որը բոլոր էութեան եւ ամբողջ տարրութեանը դեռեւս գրեթէ հաստատուելու է յետագայում՝ քաղաքական կրքերի հանդարտումից եւ կոնյունկտուրային նկատառումների վերացումից յետոյ։

Ազգային ժողովի մեծարդոյ պատգամաւորները, ըստ այդմ, բարեբախտութիւնն ունէք ձեր գործունէութիւնը հիմնելու նախորդ խորհրդարանի կատարած հակալուծաւ օրենսդրական աշխատանքի եւ կուտակած հարուստ փորձի վրայ, զբաղուելով իսկ հնարաւորութիւն ունենալով աւելանելու խորհրդարանական գործունէութեան ժառանգականութիւնը, մասնաւորապէս, որ ձեռնարկեց շատերը եղել են Հայաստանի Հանրապետութեան առաջին զուգամասն Գերագոյն խորհրդի պատգամաւորներ։

Շուտով դուք կը հաստատէք ձեր օրենսդրական գործունէութեան քառամեայ ծրագիրը, որի էութիւնն է լինելու Սահմանադրութեամբ նախատեսուած օրէնքների փաթէթի ընդունումը։ Ի հարկէ, այսօր դեռեւս վաղ է խօսել ողջ փաթէթի մասին, բայց թերեւս աւելորդ է ընդդէմ օրենսդրական հրատապ կարգաւորում պահանջող երկու բնագաւառների առաջնահերթութիւնը։ Կարծում եմ, զբոսար չէ դուշակել, որ խօսքը վերաբերում է տարածքային կառավարման ու տեղական ինքնակառավարման, ինչպէս նաեւ դատական համակարգի բարեփոխման բնագաւառներին, որոնց կարգաւորմանն ուղղուած օրէնքները կոչուած են ամբողջացնելու պետական իշխանութեան կառուցների վերջնական ձեւաւորումը։

Անդրադառնալով ընտրութիւնների քաղաքական արդիւնքներին՝ կ'ուզէի ձեր ուշադրութիւնը հրաւիրել մի քանի հանգամանքի վրայ։

Ընտրութիւնների ամենակարեւոր, կարելի է ասել պատմական նշանակութիւն

ՕՐՈՒՄՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԵՐՔԻՆ Գործերու Նախարարին կողմէ նիւթական վարձատրութեան խոստումէն ետք, լրատուութեան հարիւրաւոր հեռաձայններ կ'ըլլան Սէն - Միշէլի ահաբեկչական արարքին հեղինակներուն առնչութեամբ։ Ոստիկանութիւնը ուշադրութեամբ կը քննարկէ անոնց ամէն մէկը։ Միւս կողմէ աշխատանքը կը շարունակուի ճշդելու համար արարքին պատասխանատուներուն դաշտը։ Ստուգուած է որ պաթիւնին ազդիւրը կապի շէշ մը եղած է. առիկա աւելի ախտաբանական կողմին պատկանող կասկածներ կը յարուցանէ, քանի որ Ժիւլ-Եի (Իսլամական զինեալ խմբակ) գործած արարքներուն նման շէշեր գործածուած են։ Իսկ Պոսնիոյ Սերպերուն զեկավարը Գարաժիք խափու մերժած է սերպական ամէն պատասխանատուութիւն, ըսելով որ ահաբեկչութիւնը սերպական աւանդութեան մաս չի կազմեր։ Պաթիւնին ակնատեսներուն վկայութիւններուն հիմնով արդէն ոստիկանութիւնը առաջին դիմանկար մը պատրաստած է որուն մասին սակայն ոչ մէկ բացատրութիւն հրապարակուած է։

ՍԵՐՊԵՐԸ առանց ամենախոթը կարեւորութիւն մը ընծայելու արեւմուտքին սպառնալիքներուն եւ զգուշացումներուն, կը շարունակեն իրենց յարձակումները պոսնիական վերջին գոտիներուն դէմ։ Պիհազ առաջին թիրախն է սերպական ուժակոծումներուն։ Կորածէի ապաստանակներուն ալ հրահանգուած է յանձնել իրենց զէնքերը։ Միւս կողմէ կը շարունակուի Պոսնիացիներու արտաքուր գրաւումը Զեփաշէն։ Սերպական յարձակումներու պատճառով Քրանտացի կապոյտ սաղաւարտաւոր մը վիրաւորուած է։ Արեւմուտքը կը շարունակէ անվերջա-

ԹՈՒՐԲ ՄԱՍՈՒԼ ԱՆԳԱՐԱ ԲՈՂՈՔԱԳԻՐ ՈՒՂՂԱԾ ՊՈՆՆԻ

Գերմանիոյ զանազան քաղաքներուն մէջ կը շարունակուին թրքական հաստատութիւններու, վաճառատուներու դէմ ՓՔԲ-ի շարքայիններուն վերադրուած յարձակումները։ Երեք օրուան ընթացքին աւելի քան 20 վայրեր այդ յարձակումներուն թիրախ եղած են. ծագած են հրէհներ, կան վիրաւորներ։

Այս պատահարներուն առնչութեամբ Անգարա Գերմանիոյ իր աւագ դեսպանին միջոցով բողոքագիր մը յղած է Պոնի։ Հոն կ'ըսուի որ ՓՔԲ քրտական կազմակերպութիւնը այս յարձակումներով Թուրքիոյ եւ Գերմանիոյ բարեկամական յարաբերութիւնները խանգարելու եւ դերմանաբանակ Թուրքերը զրկելու նպատակը կը հետապնդէ։ Պոնի թրքական դեսպանատունը իր հայրենակիցներուն ուղղուած կոչով մը զանոնք հրաւիրած է պաղարիւն դառնալու, զրկուել թիւններէ հեռու մնալու։

Նախ բանակցութիւնները որոնց վերջին տրուելուը Պոսնիոյ կիրարկուած դիւնաբեր վերցնելու ի նպաստ Միացեալ - Նահանգներու Եւրակոյտին քուէարկութիւնն է։ Թէեւ այդ քուէարկութիւնը առանձին ոչ մէկ գործնական արդիւնք կըրնայ ունենալ, քանի որ որոշումը պէտք է վաւերացուի նախագահ Գլինթերի եւ Քոնկրէսին կողմէ։ Իսկ նախագահը արդէն յայտնած է թէ ինք կողմակից չէ զինարդեւին ջնջումին։ Այս կացութեան մէջ Եւրակոյտին որոշումը Պոսնիոյ տրուած նեցուկէ մը աւելի, կը մեկնաբանուի որպէս նախագահ Գլինթերի հեղինակութեան ուղղուած մարտահրաւէր մը։

ՆԱԽԿԻՆ ԵՈՒԿՈՍԱՎՅՈՑ ՄԵՋ ՄԱԿԻՔ յատուկ տեղեկաբեր Թատէսու Մազովիէցիի ըմբոստանալով Պոսնիացիներուն հանդէպ կիրարկուած բարբարոսութեան հանդէպ արեւմուտքի անտարբերութեան դէմ, հրաժարած է իր պաշտօնէն։ Թ. Մազովիէցիի Լեհաստանի նախկին վարչապետն է ու ՄԱԿ-ի ընդհ. քարտուղար Պոլ Պոսնի Ղալիի ուղղուած նամակով մը կ'ըսէ. - «Մենք Լեհաստանի մէջ ամբողջատիրակալ վարչակարգի մը դէմ պայքար մղեցինք, այն յայտով որ տարբեր Եւրոպա մը պիտի ունենայինք։ Ի՞նչպէս կարելի է մտածել որ գաւազները անոնց գործ աշխարհ կը լինեն իրենց վիճակին, պիտի կարենան վաղուան Եւրոպայի ստեղծել»։ Թ. Մազովիէցիի համար բաժակը յորդեցնող կարիքները եղած են Սրիպրենիքայի եւ Զէփաշի անկումները։

ԳՐՈՂՁՆԻԻ հետ բանակցութեան ռուս պատուիրակութեան զեկավարը յայտարարած է թէ Ռուսաստան այս հանգրուանին պատրաստ է զինուորական համաձայնութեան մը ստորագրութեամբ դահանալու. համաձայնագիր մը որ կրնայ քաղաքական որոշ տարբեր ալ պարունակել։ Մոսկուայի համար անհրաժեշտ է նման համաձայնագրի մը ստորագրութիւնը, վերջ տալու համար կռիւներուն եւ որպէսզի Նոյեմբերին կարելի ըլլայ ժողովրդավար ընտրութիւններ կատարել։ Այսպէսով, յետագային կը ձգուին Զէփաշի օրինավիճակին մասին վիճաբանութիւնները։ Այս յայտարարութիւնը կատարուած է երբ հրադարարը ի զօրու է միշտ, թէեւ կռիւները բոլորովին դադրած չեն։

« ԵԱՃԱՐ ՔԷՄԱԼ՝
ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԻՉԸ »

Ու վիպագիրը կը վերադառնայ իր
ոսգիրներուն, հոս ու հոն անցնելով
բառեր որոնք կուգան Ասիոյ դամբաննե-
րէն, Միջպատեալի դաշտավայրէն, Եփրա-
տի եղիզներէն, Աստուածաշունչէն, Գու-
րանէն, Հովերոսէն: Բառեր որոնք դուռ-
թիւն չունին տակաւին բայց օր մը տղ-
պիտի դուռնէն ծաշար Ֆէմալի հատորնե-
րուն: Կարծես քաղաքներուն մէջ:

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՄՈՒԼԸ

ԳԵՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ՎԻՐԱԲՈՒԺՈՒԹԻՒՆԸ ՏՂՈՒ ԽԱՂԱԼԻԿ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԵՋ

ՕՐՈՒԱՆ
ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՆԱԿԱԶԱԳԻԻ «ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ»Ը

ՄՓԻԻՌ-ԲԱՆԿԱՆ
ՄՏՈՐՈՒՄՆԵՐ

- 98 -

ԱՅԼԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՐՄԱՆԱՑԻ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐ

ԵՒ

ՔԱՐԵԴԱՐԵԱՆ ՀՈՂԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

«Լրագիր»-ի Յուլիս 14-ի թիվին մէջ տըր-
ւած տեղեկատուութիւնէն կ'իմանանք որ
քանի մը օրէ ի վեր Հայաստան կը դառնա-
լին Միւնիխէն զիւղատնտեսական Փա-
րիզի ռեստորաններ, ուսումնասիրելու
համար Հայաստանի զիւղագիտական աշ-
խատանքի եղանակները: Գերմանացի ու-
սանողները ատոր հետ մասնակցած են
նաև ցորենի բերքահաշուարկին: Թերթը
տեղեկատուութեան կ'աւելցնէ հետեւեալ
ընթացը: «Գերմանացի վերագործակալ Մը-
րաֆ (ուսանողները) քերես լուրջ հիմ-
քեր կ'ունենան քարէ դարի եւ ժամանա-
կակից գիւղացիական տնտեսութիւնների
կառնադասարան բնութագիր կազմելու
համար»...:

ԵՐԵՎԱՆԵԱՆ ՀԱՐՑԱՆՈՅՁ

Մայիսի Երեւանի համալսարանի ընկե-
րաբանական ֆակուլտէին հետազոտական
թափնին կողմէ կատարուած հարցախոյզ
մը կարծիք հարցուցած է հրադարձին
ապագայի նկատմամբ առաւել մտահոգիչ
զարգացներու, արտասահման մեկնելու
հետադարձեան եւ քաղաքացիութեան օ-
րէնքի մասին:

Պատասխանողներու 32%-ը հրադարձը
կատարած է լայնածաւալ ռազմական գոր-
ծողութիւններու պատրաստութեան փուլ:
18%-ը այն տեսակէտը կայանած է որ
հրադարձին կը հետեւի կայուն խաղա-
ղութիւնը: Ամբողջական հաւատք չունե-
լով հանդերձ պատերազմին աւարտին,
47%-ը ըսած է թէ վստահ է որ Արցախը
կը դառնայ անկասկապ պետութիւն, իսկ
25% կենթադրէ որ ան կը միանայ Հա-
յաստանին:

Խոսելով սեփական ապագայի մտահո-
գութիւններու մասին, մեծագոյն տոկոսը
(49%) առաջին ազգակ նկատած է պա-
տարաբար, ապա ապագայի անորոշութիւ-
նը (39%), զինքնու յաւելումները (26%),
տնտեսական խնկարկները (22%), սովին ու ազ-
գայնականութիւնը (19%) որոնց կը հետեւին ու-
սումնասիրութիւնը, ճգնաժամը, յանցագործու-
թիւնները անը: Միայն երկու տոկոսը
ըսած է թէ ոչինչ իրենց անհանգստութիւն
կը պատճառէ:

Սեփական ապագայի անորոշութիւնը
կը վերաբերէ երիտասարդներու 47%-ը, իսկ
բացառաբար՝ 44%-ը:

Արտասահման մեկնելու փափաք ունե-
ցողներն ալ մեծ մասով երիտասարդներն
են. անոնց 62%-ը պատասխանած է թէ
կ'ուզէ մեկնել ժամանակակից ապագայ, իսկ
37%-ը՝ մշտապէս: Ուշագրաւ է տեսնել
որ 50 - 59 տարեկաններն ալ մեծ ցանկու-
թիւն կայանած են արտասահման մեկնե-
լու:

Քաղաքացիութեան օրէնքը անհրաժեշտ
է 76-5 տոկոսին համար: Իսկ այն հար-
ցումին թէ «ճշ» վ իրաւունք ունի Հայաս-
տանի քաղաքացի ըլլալու», մասնակցող-
ներու 44 տոկոսը պատասխանած է. «Ար-
այն Հայաստանի եւ ԼՂՀ-ի բնակիչները»:
30-ը «բոլոր Հայերը» արժանի կը նը-
կատայ այդ քաղաքացիութեան, իսկ 16%-ը
ընկալի Հայաստանի բնակիչները:

ԱՄԵՆԵՆ ՇԱՀԱԻՐ ԳՈՐԾԸ

Հայաստանի տնտեսական պայմանները
եւ քաղաքացիական Հայաստանցիներու աղքա-
տութիւնը ու բարեկամներուն կողմէ արտասահ-
մանէն զրկուած տարադրամները զարկ
տաւած են վաշխառու կազմակերպութիւն-
ներու գործունէութեան: Վերջին մէկ -
երկու տարուան ընթացքին սունկի նման
բուսած են անոնք, բարձրարարձը տո-
կոսներու ամէնէն զբաղիչ. խոստովանե-
լով լրացնելով անհրաժեշտ քաղաքացիութե-
ան:

Անդրիոյ մէջ օրէ օր կ'աւելնայ զեղա-
դիտական վիրաբուժութեան օգնութեան
զիւղող ուսուցչութիւնները թիւը: Զիրենք
այդ քայլին կը մղէ քիչ մը շատ չարաճ-
ճի, կամ ուղղակի անդուծ աշակերտնե-
րու ծաղր ու ծանակը: Անոնք կը ծաղ-
րեն այն ուսուցիչ - ուսուցչութիւնները ո-
րոնց քիչ մը քիչ մը մեծ է, կամ աւանդ-
ները զրեթէ ուղղահայեաց դիրք ունին
իր դիմումն հետ, կամ աչքերուն տակ
պարկիկները դոյացած են, եւայն: Այս-
պէս, պատմութեան ուսուցիչ մը վերա-
բոյժին զիմած է որպէսզի իր աշակերտները
փակցնէ զլիւսին, քանի որ աշակերտնե-
րը զինք կը կոչէին «Աշխարհի բաժակը»:
Աշխարհագրութեան ուսուցիչ մը որ մեծ
քիթ մը ունէր, անուանուած էր «Նոդամ-
պիք»: Ուրիշ մը որուն աչքերուն տակ
պարկիկները կային, արժանի նկատուած
էր «Տիկին ճամպուրակ» որակումին: 39
տարեկան հակիչ - ուսուցչութիւն մը պատ-
մած է թէ մեծապէս կը տառապէր իր
տափակ քիթին պատճառով: Իր աշա-
կերտները զինք «էնրի» կը կոչէին ակնար-
կելով կոփամարտիկ էնրի Գուրբի: Ան-
հաւանական վիրաբուժներէն արտաքին վիճակը
նկատուցելէ էր անով որ կը դժուարանար
կարգ - կանոնը յարգել տալու գործը:
Կը նուազէր անբախտ ուսուցիչներու հե-
ղինակութիւնը:

Գեղադիտական սրբազրութեան զիւղող
ուսուցչութիւններու մէջ կան նաեւ հաստ
սրունքներ ունեցողներ. անոնցմէ մէկը
կը պատմէ թէ աշակերտները կը չարչար-
կէին զինքը «ժամպուրակ» կոչելով: Ընկե-
րաբանութեան ուսուցիչ մըն ալ բժշկա-
կան օժանդակութեան զիմած է իր չա-
փազանց կարմրուկ այտերուն պատճա-
ռով, ինչ որ ամէն անգամ զինք թիրախ
կ'ընէր հարցումին, թէ «խամ» է նո-
րէն»:

Անդրիոյ մէջ վիրաբուժական նման դար-
մանում մը կ'արժէ շուրջ 25 հազար Փը-
րանք: Ու զինք զրեթէ միշտ ամէնէն զիւ-
րին զիւղողներէն կ'ըլլայ:

Ներքէ: Այս վերջիններն ալ յաճախ անծա-
նօթ դրամատիքական կարգերու ծնունդ
այս կարգի դոյութիւններու Հայաստանի
նման, երկրի մը մէջ վստահութիւն վստա-
հութիւն, իրենց ունեցած տոկոսները պահ
տուած են անոնց. ատիկա, այն յոյսով
որ խոստացուած բարձր տոկոսներով ո-
րոշ չափով պիտի կրնան թօթափել առօր-
եայի հոգիները: Սակայն, ինչպէս քանի
մը ամիս առաջ պատահեցաւ Երեւանի
մէջ, այս վաշխառուները միլիոնաւոր
տոկոսի գումար հաւաքելով, օր մըն ալ
կ'անյայտանայ հրապարակէն, իրենց
ետին ձգելով խաղաղութիւնը ողբն ու
կոծը:

«Ազգ»-ի Յուլիս 14-ի թիւին մէջ կը կար-
դանք թէ պատմութիւնը կրկնուած է
վանաձորի մէջ ուր վերջերս տարած-
ուած է «Երազմուտ 2»-ի զեկավարութեան
փախուստի լուրը: Կազմակերպութիւնը
պաշտօնապէս արձանագրուած է 1994-ին,
բայց Ֆինանսատնտեսական լուրջ գոր-
ծունէութիւն չէ ունեցած: Դատախազու-
թեան ստուգումները ցոյց տուած են որ
հարիւրաւոր քաղաքացիներէ հաւաքուած
գումարը կը հասնի աւելի քան 2 միլիոն
տոկոսի:

Անշուշտ «յարազմուտ» է քիչակամ
գործը. միակ փորը անպատահութիւնը
այն է որ ընկերութեան նախագահը Արամ
Արաբաբեան փախուստի զիմած է: Այ-
սուհանդերձ, մասնագէտներու պատճառ
չկայ, քանի որ «յարազմուտ» է հե-
տախառնութիւն: Դեռնալիւսով են միջոցներ
միւս վայրը պարգիւ, Բերքակալիւ, միաժամանակ խաբուած աւանգատուե-
րիկ պատմաբանութիւնը վնասը վերականգնելու
համար»:

Հաւանաբար տեղեկանալով դատախա-
զութեան այս յայտարարութեան, խաբ-
ուած վանաձորցիները վերագրած են
իրենց անխելով քուշը, յիշելով արտաքին
տնտեսութեան նախկին նախարար Եսայի
Ստեփանեանի պարագան...:

Անցեալ Յունիս 13-ի երեկոյան շատ
նշանակալից համերգ մը տեղի ունեցած է
Ճափոնի Նախագահի քաղաքին Թէնչուսո
կոչուած շէնքին մէջ որ 1945-ին աւերուած
էր աթոռական ուսման պայթուածէն եւ
այս վերաշինուած: Խմբավար Մէիթի
Օդաուայի զեկավարութեամբ, մեծ մա-
սով Ճափոնի Փիլիսոփայութեան նուազա-
խումբէն 120 նուագողներ ու 200 հոգինոց
երգչախումբ մը ներկաներու բազմու-
թեան հետ ունեցողութեան զեկավար Օ-
դաուայի նախարար - խնդրանքը: Այն ըսած
է. - «50 տարի առաջ պատահածին ոգեկո-
չումով պիտի ուզէի որ միասնաբար ազո-
քեմիք: Պիտի խնդրէի որ նուագումը կտո-
րին աւարտին չծախախարէիք ու պահ մը
լուրիւն պահէիք»: Այս հնչած է Պաիի
նուագախումբի համար թիւ 3 սիւնի շէնքի
աւան: Եւ երբ օդին մէջ մարած են վեր-
ջին ձայններէն, սրահը համակուած է
խոր լուրիւթեամբ: Անոր յաջորդած է Մա-
լիի «Յարութիւն»ը: Սրահին մէջ որուն
երեք քառորդը զբաղուած են նախագահի նե-
րը, այն տպաւորութիւնը ստեղծուած է
որ միակ ունեղիւր մը ներկայ է: Իսկ երբ
երգչախումբը երգած է. «այո՛, յարու-
թիւն պիտի առնես» տողերը, հանդիսա-
ւոր մթնոլորտ մը ստեղծուած է սրահին
մէջ:

Համերգին զաւարտը ունեցած են Նա-
խագահի երաժիշտները ու նիւթական մի-
ջոցները ճարած է շրջանի Միջուկային:
Կազմակերպիչ յանձնախումբին քարտու-
ղարը ըսած է թէ իրենց քաղաքը
անցեալին մշակութային կարեւոր կեդ-
րոն մըն էր, բայց այսօր զուրկ է այդ
յատկանիւրը կրելու տուեալներէն. ուստի
ուզած են ընտելիներու հրաժեշտը ուր-
կաւոր երաժշտութիւն մը:

Նոյն համերգը երեք օր ետք կրկնուած
է Թոքիոյի մէջ, բայց նոյնը չէ եղած
տպաւորութիւնը: Առաջինին մեծապէս
զգալի եղած է յարգանքը զոր կազմակեր-
պիչները ուզած են ցոյց տալ շրջանին
հանդէպ: Մովորաբար, դաւաճի մէջ սար-
քուած երաժշտականութեան շրջակայ
մեծ քաղաքներէն շատեր կը փութան.
բայց Նախագահի պարագային տոմսերու
վաճառքը կատարուած է յատուկ վիճա-
կահանութեամբ մը որպէսզի տեղւոյն
ընտելութեան ներկայութիւնը ապահով-
ւի մեծ համեմատութեամբ: Նոյն համեր-
գը սիրուած է նաեւ հակապահան պա-
տաններով որոնք զետեղուած են մար-
դարանի մը մէջ, առիթ տալով որ վիճա-
կահանութիւնը կորսնցնողները կարենան
ձրի հետեւիլ անոր: Երգչախումբին կէսը
ընտրուած է տեղւոյն ուսման ոլորտի հա-
մար բացառիկ առիթ մը եղած է երգել
Օդաուայի նման խմբավարի մը զեկավար-
ութեամբ: Վերջին ընդհանուր փորձին
հրաւիրուած են Նախագահի երաժշտու-
թեան աշակերտներէն եւ ուսանողներէն
շուրջ հազար հոգի:

Օդաուա ըսած է թէ երիտասարդները
աթոռական ուսման անցեալին պատկա-
նող երեկոյթ մը կը նկատեն եւ ոչ իրա-
կանութիւն, մը, ինչ որ իրեն պատմու-
թեան կրկնութեան վախը կը ներշնչէ: Ան
աւելցուցած է որ այսօր եւս Ճափոն եւ
Միացեալ - Նահանգներ նոյն տեսակէտը
չունենալով աթոռական ուսման նկատմամբ,
բայց ամերիկացի 12 երաժիշտներ իրենց
համերգին մասնակցած են, ինչ որ իրեն
համար շատ յատկանշական պարագայ է:

ՔԱՂՀԱՆ

ՍՏԱՑԱՆԷ

ԵՐԳԻԾԱՄԱՐՏ

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐԻՉԱՅԵԱՆ

Երեւան, 1995,

Կ'անդրադառնամ որ բաւարար չափով
եւ չեմ ընդգծեր սփիւռքեան կեանքի
բարեմասնութիւնները բազմազան:
Կ'ուզեմ դարձանել փութիւնը երանգով,
եթէ ոչ լրիւ՝ գոնէ մասնակի:

Առաջին կէտը՝ մեր յիշողութեան
այլակերպութեան կը վերաբերի:
Չայն չենք խնդրէր մի քանի տարի
առաջ պատահած հինգած լուրերով:
Վերանորոգման մեր կարողութեան
անշուշտացի փաստն ալ տալով:

Այսպէս՝ օրինակ՝ հայ եւ թրքական
հարցերու լուծման մասին՝ ատենին՝
«դուրսի» զեկավար հայ մը ըսած էր,
որ եթէ Թուրքիա Տրապիզոնի
նաւահանգիստէն թոյլ տար հայրենի
մեր արտադրութեանց անխափան անցքին,
ինքն իր հերթին՝ մեզ կը համոզէր
որ հրաժարինք ըլլալ՝ հոգային,
ըլլալ՝ այլ ձեւի պահանջներէն մեր:
Խօսքը ըսուած էր հարցազրոյցի
ընթացքին, տրուած՝ թուրք լրագրողի:
Տեղի տուած էր լրագրողի ցոյցը,
ծաղրանկարի, ոչ ալ՝ հերքումի:

Այսօր պէտք չունինք նախկին այդ լուրին:
Հետեւաբար եւ այլակերպութեան
մեր կարողութեամբ՝ ամբաստանութեան
սիւնին կը դամենք Հ.Հ. Պետութեան
հետապնդած այդ հայ եւ թրքական
յարաբերութեանց մէջ բարեկաման
փորձերը որ կան, - ի՞նչ անարդական
կեցուածքի արդիւնք՝ ամբողջ հայութեան
զգացումներուն դէմ աւանդական...:

Միայն մենք ունինք մեր յիշողութեան
գոտմի ճամբով՝ այլակերպութեան
կարողութիւնը: Եւ յետագային՝
եթէ հարկ ըլլայ՝ յիշելու կրկին
հարցազրոյցը, ըստ պատահականութեան:
Այս ալ փաստն է մեր ձեռնարկութեան...:

ՇՐՋՈՒՆ ՄԱՆՐԱԳԻՏ

ԳԱՂԱԿԻ ԳԱՂԱԿ

ԵՆԻԳԻԻԴԻ (Պոլիս) Եկեղեցւոյ հիմ-
նարկութեան 161-րդ տարեդարձը եւ Մա-
տաղօրհնութիւնը կատարուած են Յուլիս
16-ին նախագահութեամբ՝ Գարեգին
պատրիարքի, որ նաեւ քարոզած է: Կրօ-
նական արարողութեան յաջորդած է սի-
րոյ սեղան մը Եկեղեցւոյ պարտէզին մէջ:
Հանդիսութիւնը վարած է Յարութիւն
Զիլինկիրան: Մեծ խանդավառութիւն
ստեղծած է վարդանանց երգչախումբը:
Խօսք առած է «Մարմարա» խմբադա-
սեան Ռ. Հատտէճեան որ ծանրացած է
մասնաւորաբար օրուան երկու պատգամ-
ներուն վրայ՝ պարտականութեան նուի-
րականութիւնը եւ միասնութեան երջան-
կութիւնը: Եղած են երգեր եւ արտասա-
նութիւններ, Հուսի Բանը արտասանած
է Պատրիարքը:

ԳՆԱԼԸ կղզիի (Պոլիս) մէջ, Յուլիս
14-ին, արկածով մեռած է կղզեբնակ ծա-
նօթ դէմքերէն՝ Ստեփան Տէմիրճիօղլու:
Նոր դրօսաբանի մը բացումի ընթացքին
է, Այսպէս կոչուած շրջանը, որ բլուր-
ներէ համերգի մը կը հետեւին բազմա-
թիւ անձեր: Ս. Տէմիրճիօղլու որ ժայռի
մը վրայ նստած էր, ժայռին հետ միա-
սին 70 մեթր անդունդէ մը վար դահալի-
թած է: Ողբացեալը, արհեստով ոսկերիչ,
55 տարեկան էր:

(Շաբ. Ա. էջ 56)

բացի իր զորքերից և զինվորներից,

— Հասարակական, խաղաղասիրական արտաքին քաղաքական կուրսի պահպանում,

Կարճ ասած՝ Հայաստանի իշխանությունները մինչ այժմ իրականացրած քաղաքական և սոցիալ. տնտեսական դործունեության շարունակության ապահովում՝ հիմնված յստակ, իրազեկված ծրագրի և զարգացման կանխատեսված հեռանկարի վրայ:

Եւ վերջապէս, ընտրութիւններէ ետքը նշանակալից արդիւնքը պէտք է համարել Հայաստանի կանանց, մասնաւորապէս՝ «Շամիրամ» միութեան յաջողութիւնը, որը հասարակական կեանքում կանանց դերի բարձրացման պերճախօս վկայութիւնն է: Բաւական է նշել, որ եթէ նախորդ խորհրդարանում կանայք կարճ ժամ էին պատգամաւորներէ միայն 2,5 տոկոսը, ապա Ազգային ժողովում ներանք ներկայացուած են արդէն 5,5 տոկոսով: Չեմ կասկածում, որ յարգելի տիկնայք ոչ միայն արդիւնաւէտ կերպով կը զբաղուեն օրէնսդրական աշխատանքով, այլեւ խորհրդարանում կը ստեղծեն նորը եւ գեղեցիկ քաղաքական մթնոլորտ:

Վերջում եւս մէկ անգամ շնորհանքներով ձեռք ժողովրդի վստահութեան բարձր պատուին արժանանալու եւ Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային ժողովի առաջին նստաշրջանի բացման առթիւ, մարդկային եւ ձեռք առողջութիւն եւ անձնական երջանկութիւն, հանգարտ, շինարար, ստեղծագործական աշխատանք: Շնորհակալութիւն ուղարկութեան համար:

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»

(Յուլիս 26 / 28)

«ԴՐՕ» ԿԱՌՈՅՑԻ
ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հայաստանի Գերագոյն Դատարանի անդամ Եղուարդ Մանուկեանի հաղորդած տեղեկութեանց համաձայն, «Դրօ» կառոյցին դատաւարութիւնը կը վերսկսի Օգոստոս 7-ին: Ան աւելցուցած է նաեւ, որ մինչեւ այս նոր ճշդութեամբ թուականի պայմանագրով բաւարար է որպէսզի մեղադրեալներու փաստաբանները կարենան պատրաստել հարկ եղած պաշտպանողականները:

ՇՆՈՐՀԱՌՈՐԱԳԻՐ՝
ՀԱՆՏ. ԲԱԳՐԱՏԵԱՆԻՆ

Ռուսաստանի վարչապետ Վիկտոր Չերնոմիրը Հայաստանի իր պաշտօնակից Հրանտ Բաղդասարեանին շնորհանքական նամակ մը զրկած է, անոր վերստին վարչապետ նշանակուելուն առթիւ:

ԳԻՒՄՐԻԻ
«ԶՄԵՆ - 96» ԾՐԱԳԻՐԸ

Գիւմրիի քաղաքային կոմիտէի մշակած «Զմեռ - 96» ծրագիրը թոյլ կու տայ յուսալ յառաջիկայ աւելի «մեղմ» ձմեռ մը քաղաքի բնակիչներուն համար: Քաղաքի նոր թաղամասերու շուրջ 550 բնակարաններու կեդրոնական ջրաւարում նախատեսուած է, Սեպտեմբերին կը սկսի ԱՄՆ-ու նուիրած նաւթի բաշխումը՝ կարօտեալ ընտանիքներուն: Նորոգութեան ընթացքի մէջ են նաեւ ջրաւարի երեք կեդրոններու կաթնաշառճերը, որոնք կրնան ջրաւարումով ապահովել վերանորոգուած բազմաթիւ բնակարաններ:

ԳՐԱՄԱՏՈՒՆԵՐՈՒ
ՄԻԱՌՈՐԻՄ

Յուլիս 27-ին Երեւան տեղի ունեցած հայաստանեան զրամատուներու ընդհանուր ժողովին որոշուած է ստեղծել զանազան համախմբող միութիւն մը՝ «Հայաստանի Բանկերի Ասոցիացիա»: Անոր նախագահ ընտրուած է Տիգրան Սարգսեան, որ նախկին ԳԻՍ-ին մէջ կը վարէր զրամական եւ պիւտճէի հարցերու մըշտական Յանձնաժողովի պետի պաշտօնը:

- Վ Ե Ր Ա Մ ՈՒ Տ -

Association «NAREG»
ENGHIEN-LES-BAINS

Անկէնի միօրեայ վարժարանի վերամուտն է՝
Չորեքշաբթի, Սեպտեմբեր 13,
առաւօտեան ժամը 9-30-ին:

Rentrée scolaire
le Mercredi 13 Septembre à 9 heures 30
8, rue Félix Faure,
95880 Enghien-les-Bains
Renseignements : 48. 41. 49. 37
34. 17. 29. 26.

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83, rue d'Hauteville, 75010 PARIS
SIRET: 51027317 A R. C. Paris
Commission paritaire: N° 55935

COMMEMORATION

DU 85ème ANNIVERSAIRE
DES CROIX DE SECOURS
DIASPORIQUES ARMENIENNES

organisée par

LA

CROIX BLEUE DES ARMENIENS
DE FRANCE

Vardan MAMIKONIAN
RECITAL DE PIANO

Théâtre des Champs-Élysées

le Vendredi 17 Novembre à 20 h 30

Billets en vente auprès des sections
de la C.B.A.F.

Meubles
Ghazarian

4.000 m² de mobiliers
présentés en ambiance

Z. I. Vitrolles à 20 km de Marseille tél. : 42. 89. 27. 47

« Բացառիկ զեղ «Յառաջ» ի բաժանորդներուն »

Lors de vos vacances sur la Côte d'Azur cet été, le HOME ARMENIEN
serait ravi de vous recevoir

le Mardi 15 Août

pour sa

**FETE
CHAMPETRE**

A cette occasion, vous passerez une journée très conviviale en assistant à la Messe et la Bénédiction du Raisin, puis vous pourrez déjeuner en famille, entre amis en écoutant notre musique folklorique et en admirant les jeunes danseurs du groupe PAREGAMOUTIOUN d'Erevan, en tournée dans notre région.

L'établissement est entièrement rénové et le cadre vous surprendra agréablement.

RESERVATION :

HOME ARMENIEN

107, avenue Maréchal Lyautey, 83700 Saint-Raphaël

Tél. : (16) 94. 95. 00. 30.

նը: Ընտրուած են նաեւ այն ինք անգամները որոնք կը կազմեն Միութեան խորհուրդը, ինչպէս նաեւ յանձնաժողով մը:

ՍՏԵԾԱՆԱԿԵՐՏԻ
ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՒՄԸ

ԼՂՀ-ի մայրաքաղաքին մէջ անցեալ քանի մը ամիսներուն կատարուած են

91 միլիոն զրամ արժողութեամբ բարեկարգումի, վերակառուցման - վերականգման աշխատանքներ: Քաղաքային տնտեսական պատասխանատուներէն Ռ. Իսրայէլեանի համաձայն այս ժամանակահատուածին տարուած աշխատանքը կը զերազանցէ ամբողջ անցեալ տարուան ընթացքին կատարուածը: Աւելցուցած է սակայն, թէ համեմատած քաղաքին ըստացած վէճերէն, ասոնք դեռ չեն դարձնումներ են:

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ
ՈՐՈՇՈՒՄՈՎ,
ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ
TVA-ն 18,60%-ԷՆ
ԿԸ ԲԱՐՁՐԱՆԱՑ
20,60%-Ի

« Յ Ա Ռ Ա Ջ » ի

ընթացիկ ազդերու
սակագինը

Մահազդ	600	(723,60)
Հոգեհանգիստ	500	(603,00)
Շնորհակալիք	500	(603,00)
Հարսնիք-նշանուիք	500	(603,00)
Ծնունդ	500	(603,00)

Ինչպէս կը տեսնուի, առ այժմ անփոփոխ կը պահենք ազդերու սակագինը:

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 20,60% ԹԷՎԷԱ. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհ. դուրսը):

Այս գինը կը վերաբերի մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, մինչեւ մէկ քառորդ սինակ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին: Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ
ԿՐԹԱԿԱՆ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

1995 -- 1996

Մեղրոնեան Կրթական Հաստատութիւն կ'ընդունուին, մուտքի քննութիւնէ մը ետք, ուսման ընդունակութիւն ունեցող, ծագումով հայ եւ նրա լատինական 11 - 12 տարեկան սան - աշակերտներ, որոնք նախընտրաբար չեն ջանաւարտ եղած են հայկական նախակրթարանէ մը:

Աշակերտներ պարտին Հաստատութիւն ժամանած ըլլալ 1995, Սեպտեմբեր 7-էն 10: Դասաւանդութիւնները կը սկսին Սեպտեմբեր 13-ին:

Հիմնական հայերէն եւ անգլերէն լեզուներու կողքին՝ կը դասաւանդուին նաեւ յունարէն, արաբերէն, ռուսերէն, պուլկարերէն եւ ֆրանսերէն որպէս ընտրովի դասաւանդութիւն:

Թեկնածուները իրենց դիմումը պէտք է կատարեն ամիսըսկստ Հաստատութեան տնօրէնութեան գրաստան կերպով, ներկայեւում հետեւալ պաշտօնաթուղթերը. --

ա. - Ինքնութեան թուղթի կամ անցադրի պատճէն:

բ. - Բժշկական վկայագիր:

գ. - Վերջին երկու տարիներու վիճակացուցները:

դ. - Բարի վարուց եւ ընդունակութեան յանձնարարագիր մը՝ տրուած վերջին վարժարանի տնօրէնի կողմէ:

ե. - Յանձնարարագիր մը տրուած Հ. Բ. Ը. Մ. -ի տեղական Մասնաճիւղին կողմէ:

զ. - Ծնողքին, խնամակալին կամ պաշտպանին կողմէ տրուած երաշխաւորագիր մը, որով յանձն կ'առնուի վճարել անհրաժեշտ ծախքերը ու տէր կանգնել աշակերտին, երբ ան տարեկանը, կամ այլ անհրաժեշտ պարագաներու, վերադառնալ իր բնակավայրը:

Հաստատութեան մասին յաւելալ տեղեկութիւններ ստանալու համար կարելի է դիմել հետեւեալ հասցէին. The Registrar, Melkonian Educational Institute, P. O. Box 1907, Nicosia, Cyprus.

Tél. : 42 21 95, 42 22 04

Fax : 02 - 49 31 55.

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ